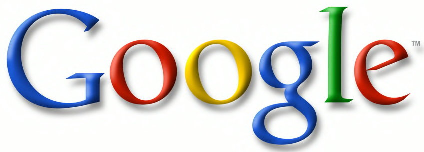
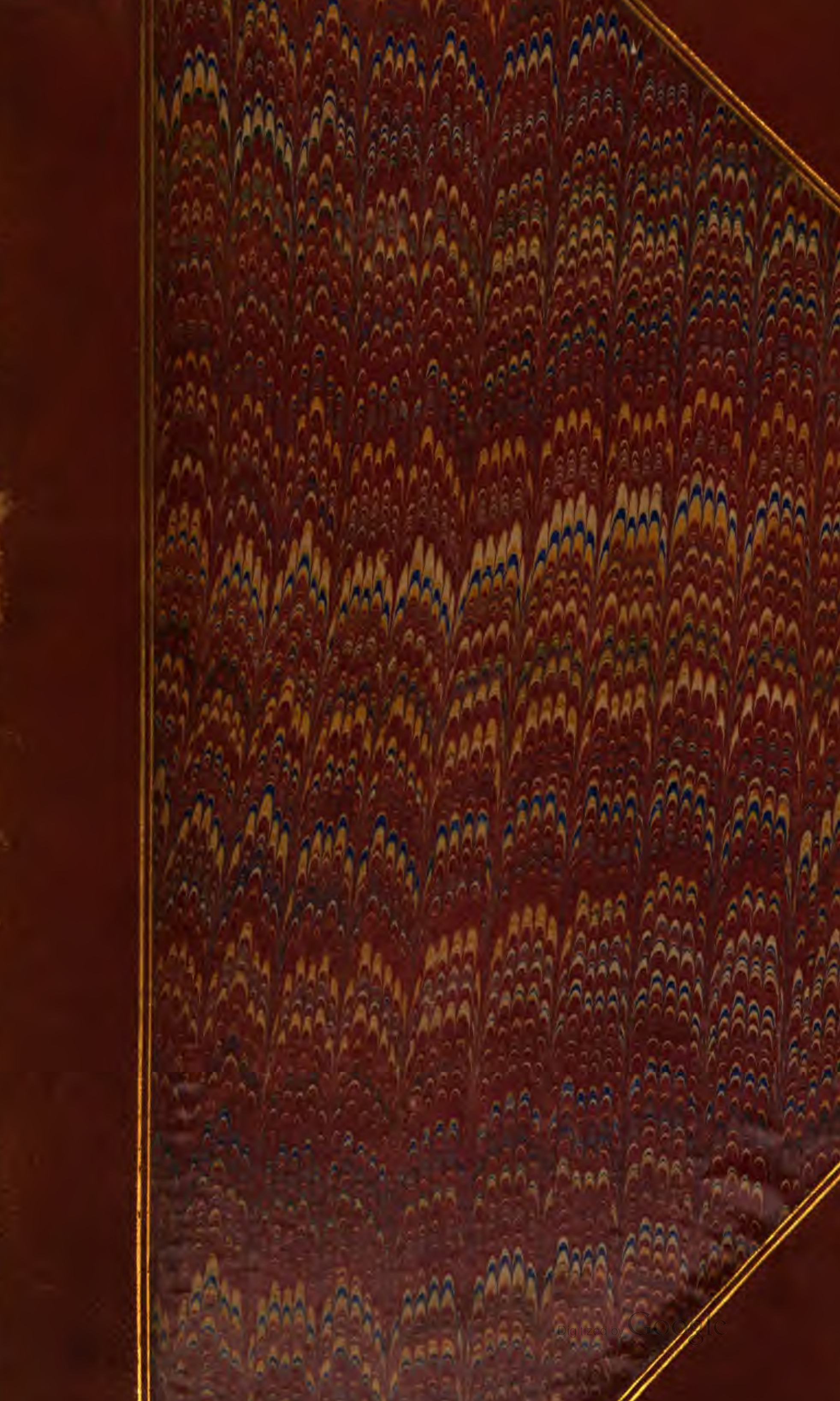

DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA
Taylor Institution.

ΑΠΑΝΤΑ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ

ΤΟΥ

ΡΑΓΚΑΒΗ

ΤΟΜΟΣ ΣΤ'

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἀκαδημίας

1875

ΤΑΣΣΟΥ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ

ΤΟΥ

ΡΑΓΚΑΒΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΡΑΨΩΔΙΑΙ Α'—Γ'.

ΒΙΚΤΟΡΙ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ΒΑΣΙΛΕΙ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

ΑΝΟΡΘΩΤΗΙ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΩΝ ΙΤΑΛΩΝ ΕΝΟΤΗΤΟΣ

ΤΟΝ ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΘΕΝΤΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ ΑΟΙΔΟΝ

ΕΙΣ ΟΙΩΝΟΝ ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΘΝΩΝ

ΜΕΤΑ ΒΑΘΥΤΑΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ὁ μεταφραστής.

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΤΑΣΣΟΥ

Εἰς τὸν μεσημβρινὸν βραχίονα τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως, εἰς τοῦ Βεσουβίου τοὺς πρόποδας, ἐπὶ γραφικῶν παραθαλασσίων λόφων κεῖται ἡ ὡραία κωμόπολις τοῦ Σοῤῥέντου. Ἐκεῖ κατὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς 11 Μαρτίου τοῦ ἔτους 1544, εἰς τὸ παλάτιον τῆς οἰκογενείας τῶν Μαστροϊουδίκων ἐγεννήθη ὁ ΤΟΡΚΟΥΑΤΟΣ ΤΑΣΣΟΣ ἐξ ἐπισήμων γονέων, μητρὸς μὲν τῆς *Πορκίας*, τὸ γένος *Ῥόσση*, πατρὸς δὲ Βερνάρδου, ἐξ ἐπισήμου Λομβαρδικῆς οἰκογενείας τὸ γένος ἕλκοντος. Ἦν δὲ αὕτη ἡ τῶν *Τοῤῥετιανῶν*, ἢ *Δελατόῤῥε*, ἥτις ἦρχεν ἐν Μεδιολάνῳ καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Λομβαρδίας· ἐξελαθεῖσα δ' ὑπὸ τῶν Βισκοντῶν, κατέλαβε τὸ μεταξὺ Περγάμου καὶ Κώμου κείμενον ὄρος Τάσσον, καὶ ἐκ τούτου ἐπωνομάσθη τῶν *Τάσσων*. Ὁ δὲ Βερνάρδος ἀνῆκεν εἰς τὸν Βενετικὸν τῆς οἰκογενείας ταύτης κλάδον, τὸν τῶν Κορνάρων [1], ὥστε, ὡς φαίνεται, ὁ ποιητὴς τῆς Ἱερουσαλὴμ ἦν συγγενὴς τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ τοῦ Ἐρωτοκρίτου.

Ἐχρημάτισε δ' ὁ Βερνάρδος ἐξ ἀποῤῥήτων Γραμματεὺς Σανσεβερίνου, τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σαλέρνου, μεθ' οὗ καὶ εἰς Τύνιδα ἐξεστράτευσεν ὑπὸ Κάρολον Ε', καὶ ὑφ' οὗ ἐπέμφθη καὶ εἰς διπλωματικὴν ἀποστολὴν εἰς Ἱσπανίαν. Ὑπῆρξε δὲ καὶ ποιητὴς οὐχὶ ἄσημος· καὶ τὰ δύω αὐτοῦ ἔπη, τὸ ἐπιγραφόμενον *Ἄμαδις*, εἰς ῥαψωδίας 100, καὶ τὸ φέρον τίτλον *Φλωριδάντης*, ἃ

(1) Manso, Vitta di Tasso, Cap. II.

δὲν ἐπρόφθασε νὰ περατώσῃ, ἤθελον περιποιήσει αὐτῷ μόνιμον φήμην, ἂν δὲν εἶχε τὴν ἐπισκιάσει ἡ τοῦ υἱοῦ του.

Μετέβη δὲ ἐκ Νεαπόλεως, ὅπου κατῴκει, εἰς Σοῤῥένταν ὁ Βερνάρδος μετὰ τῆς γυναικός του, διότι εἰς τὸ τερπνὸν ἐκεῖνο χωρίον ἤθελεν ἡσύχως νὰ ἐπιδοθῇ εἴς τινας μελέτας, καὶ διότι ἡ γυναικαδέλφη του ἐνυμφεύετο μετ' ἐπισήμου τινος Σοῤῥεντίνου. Ἐκεῖ δὲ, τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἄφιξίν των ἐγεννήθη ὁ Τορκουάτος, τρίτον τέκνον αὐτῶν, διότι εἶχον καὶ ἕτερον υἱὸν ἀποθανόντα ἐν βρεφικῇ ἡλικίᾳ, καὶ θυγατέρα ἥτις ἐπέζησεν.

Ἐπαιδαγωγήθη δὲ κατὰ τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἔτη ὁ Ταρκουάτος ἐν Νεαπόλει, καὶ ἡ πρώϊμος αὐτοῦ ἀγχίνοια ἦν ἀντικείμενον κοινῆς ἐκπλήξεως· διότι λέγεται ὅτι ἓξ μηνῶν μόλις, οὐχὶ ἐτραύλιζεν, ὡς τὰ νήπια, ἀλλ' ἤδη ὡμίλει εὐκρινῶς, ὅτι ἔκτοτε ἤδη ἐδείκνυε σπέρματα τῆς δι' ὅλου τοῦ βίου διακρινούσης αὐτὸν ἐμβριθείας τοῦ χαρακτῆρος, σπανίως γελῶν ἢ κλαίων, καὶ ὅτι ἡ εὐμάθεια αὐτοῦ ἦν ἀπαραδειγμάτιστος.

Τριετῆ ἀναγκασθεὶς νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ ὁ πατήρ του, ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ τῷ δώσῃ ἤδη παιδαγωγὸν, τὸν Ἀγγελοῦτσον, ὅστις, ἐν ᾧ ἡ μήτηρ του ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀνατροφῆς του, νὰ φροντίζῃ αὐτὸς περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεώς του.

Ἀνεχώρησε δὲ ὁ Βερνάρδος μετὰ τοῦ πρίγκηπος Σανσεβερίνου, ἀνεδεχθέντος ἐπικίνδυνον καὶ σπουδαιοτάτην ἀποστολήν. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τοῦ Μελάγχθονος καὶ τοῦ Ἐράσμου αἱ διδασκαλίαι ἐπενέμοντο τὴν Γερμανίαν. Ὁ δ' ὠμὸς καὶ θρησκομανὴς τῆς Νεαπόλεως ἀντιβασιλεὺς, Πέτρος ὁ Τολέδιος, ἵνα προφυλάξῃ τὴν πόλιν του ἀπ' αὐτῶν, καὶ ὑποπονηθῇ συγχρόνως τὴν εὔνοιαν τοῦ Αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ε', ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ εἰς Νεάπολιν ἱερὸν δικαστήριον. Ἀλλ' οἱ πολῖται ἐξανίσταντο κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς Ἱσπανικῆς ταύτης λύμης, καὶ ἐξελέξαντο τὸν πρίγκηπα, οὗ ἐγνώριζον τὸν γενναῖον πατριωτισμὸν, ἵνα φέρῃ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὰ παράπονα καὶ τὰς παρακλήσεις των· ὁ δὲ Σανσεβερῖνος συμπαρέλαβε καὶ τὸν

Βερνάρδον, οὗ τὰς συμβουλὰς ἐθεώρει πολυτίμους, καὶ ὅστις μάλιστα τὸν εἶχεν ἐξορμήσει εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὴν ἔντιμον ἀλλὰ δύσκολον ταύτην πρεσβείαν. Ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ μετ' ὀργῆς ἀπέπεμψε τοὺς ἀπεσταλμένους χωρὶς νὰ τοὺς ἴδῃ, καὶ ὁ φιλέκδικος ἀντιβασιλεὺς ἀπεπειράθη νὰ δολοφονήσῃ τὸν Σανσεβερῖνον ἐπανελθόντα· ὥστε πρὸς σωτηρίαν του ἔφυγεν αὐτὸς μετὰ τοῦ Βερνάρδου, καὶ τότε συκοφαντηθέντες ἀμφότεροι ὡς στασιασταί, κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, καὶ ἐδημεύθη ἡ περιουσία των. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του δὲ κατέταξε τὸν τετραετῆ υἱόν του ὡς ἐξωτερικὸν μαθητὴν εἰς τὸ ἀρτισύστατον σχολεῖον τῆς τότε τὴν πρώτην αὐτῆς σύστασιν λαμβανούσης ἑταιρίας τῶν Ἰησουϊτῶν. Τόσον δὲ ταχέως ἐπρόκοψε τὸ παιδίον, ὥστε ὀκταετὲς μόλις, ἔγραφε καὶ εἰς τὸ πεζὸν καὶ διὰ στίχων, καὶ λατινιστὶ καὶ ἑλληνιστί.

Ἐκ Παρισίων δ' ὅπου κατ' ἀρχὰς ἐπορεύθη ὁ Βερνάρδος μετὰ τοῦ κυρίου του ἐλθὼν εἰς Ῥώμην, μετακαλέσατο ἐκεῖ τὸ παιδίον, καὶ ἐνεπιστεύθη τὰς σπουδὰς αὐτοῦ εἰς τὸν σοφὸν Μαυρίκιον τὸν Καταναῖον, πρὸς ὃν διὰ παντὸς τοῦ βίου θερμὴν διετήρει ὁ Τάσσος ἀγάπην καὶ εὐγνωμοσύνην, καὶ συνεχῶς μνημονεύει αὐτοῦ εἴς τε τὰ ἔμμετρα καὶ εἰς τὰ πεζά του συγγράμματα.

Ἐν τούτοις δὲ τὴν πρώτην ᾐσθάνθη τῆς δυστυχίας προσβολήν, ἀπολέσας τὴν μητέρα του ἣν ἐλάτρευε, καὶ ἡ θλίψις του ὑπῆρξε βαθεῖα. Πεμφθεὶς δ' εἰς Πέργαμον πρῶτον, καὶ μετ' ὀλίγον κληθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς Πέζαρον, συνεσπούδασεν ἐνταῦθα μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δουκὸς τοῦ Οὐρβίνου τὴν φιλολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ μαθηματικά, καὶ δωδεκαετὴς ἐπεράτωσε τὰ ἐγκύκλια αὐτοῦ μαθήματα.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ μετέβη ὁ Τορκουάτος εἰς Βενετίαν μετὰ τοῦ πατρός του, ἐκλεχθέντος ἐκεῖ μέλους φιλολογικῆς ἑταιρίας, καὶ ἐπιληφθέντος τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐποποιΐας αὐτοῦ τῆς ἐπιγραφομένης *Ἄμαδις*. Ταύτην ἀντέγραφεν ὁ Τορκουάτος

διὰ τὸν πατέρα του, ἐνασκούμενος οὕτως εἰς τὴν ποίησιν, καὶ συγχρόνως τὸν Δάντην μελετῶν, καὶ ἐκ τῆς συναναστροφῆς τῶν ἐκεῖ συνηγμένων φιλολογικῶν ἐπισημοτήτων τῆς Ἰταλίας ἐπωφελούμενος.

Ὅτε δ' ἔφθασε τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἔπεμψεν αὐτὸν ὁ πατήρ του εἰς Πάδουαν ἵνα σπουδάσῃ τὴν νομικὴν, καὶ δυνηθῇ διὰ θετικῆς τινος ἐπιστήμης νὰ καταστῇ ποτὲ καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν πατρίδα του χρησιμώτερος. Καὶ ἐσπούδασε μὲν αὐτὴν, καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους εὐδοκιμωτάτας ἔδωκεν ἐξετάσεις καὶ νομικὰς καὶ θεολογικάς· ἀλλὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, ἐν ᾧ ὁ πατήρ του περιέμενε νέα δείγματα τῆς νομομαθείας του, ἀντ' αὐτῶν ὁ νέος Τάσσος.... ἐξέδωκε ποίημα, τὸν *Ῥινάλδον*, εἰς δώδεκα ῥαψῳδίας, ὃ ὁ πατήρ του μετὰ πολλῆς δὲν εἶδεν εὐχαριστήσεως, καὶ διότι δὲν τὸ ἔκρινε μεγάλου λόγου ἄξιον, καὶ διότι ἔβλεπε τὸν υἱόν του εἰς τὰ ἥκιστα βιοποριστικὰ ὕψη τῆς ποιήσεως μεταρσιούμενον. Προσεφώνησε δ' ὁ Τάσσος τὸ πρωτότυπον τοῦτο τῆς μούσης του εἰς τὸν διάσημον Καρδινάλιον τῆς Ἔστης (d'Este).

Ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἐξετίμησε τὴν ποιητικὴν εὐφυΐαν τοῦ Τάσσου δικαιότερον ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ· καὶ τοσαῦται τῷ ἤρχοντο πανταχόθεν εὐφημίαι καὶ ἐμψυχώσεις, ὥστε χαίρειν ἐάσας τὴν Θέμιν, ἐπεδόθη ὁλοθύμως εἰς τὴν φιλολογίαν, καὶ ἐξηκολούθησεν αὐτῆς τὰς σπουδὰς ὑπὸ Φραγκῖσκον τὸν Πικολόμινην, καὶ ἠκολούθησε τὸν σοφὸν Πενδούσιον εἰς Βολωνίαν, ὅπου τὸν ἐκάλεσαν αἱ ἀκαδημαϊκαὶ ἀρχαὶ, καὶ ὅπου, καί τοι ἐν τοιαύτῃ νεαρᾷ ἡλικίᾳ, πολλάκις πρὸς γενικὴν ἐπιδοκιμασίαν περὶ φιλολογικῶν ἀντικειμένων δημοσίως ἠγόρευσε.

Κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς χρόνους διεδόθη ἐν Βολωνίᾳ σατυρικόν τι ποίημα, πολλῶν τῶν πρωτίστων ἀνδρῶν τῆς πόλεως, καὶ αὐτοῦ τοῦ Τάσσου καθαπτόμενον· καὶ ὅμως τινὲς δὲν ἐδίστασαν κακοβούλως εἰς αὐτὸν ν' ἀποδώσωσι τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ· δι' ὃ καὶ κατ' οἶκον ἔρευνα τῷ ἐγένετο, καὶ τὰ ἔγγραφα αὐτοῦ κατε-

σχέθησαν, καὶ εἰς ἀνάκρισιν ὑπεβλήθη. Ἕνεκα τούτων ἀγανακτήσας ἐγκατέλιπε λοιπὸν τὴν Βολωνίαν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Μόδεναν, ὅθεν μετεκλήθη εἰς Πάδουαν ὑπὸ τοῦ ποτὲ συμμαθητοῦ αὐτοῦ, Σκηπίωνος τοῦ Γουζάγα, τοῦ μετὰ ταῦτα καρδιναλίου γενομένου, ὅστις ἱδρύσας τότε ἀκαδημίαν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἤθελε νὰ στηρίξῃ αὐτὴν διὰ τῆς συμπράξεως καὶ τοῦ ἤδη γνωστοῦ ὀνόματος τοῦ νεαροῦ ποιητοῦ.

Καὶ πρὶν ἢ μεταβῇ εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἶχεν ἤδη συλλάβει τὴν ἰδέαν μεγάλης ἐποποιΐας ὑπόθεσιν ἐχούσης τὴν ἀπὸ τῶν ἀπίστων ἐλευθέρωσιν τῆς ἱερᾶς πόλεως τῆς Σιών. Ἐπὶ τῆς τριετοῦς δ' ἐνταῦθα διαμονῆς του διαῤῥύθμισεν ἀρτίως τὸ σχέδιον αὐτῆς, καὶ ἐπελήφθη σπουδαίως τῆς συγγραφῆς.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1565, καὶ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ τὸ εἰκοστὸν δεύτερον, ὅτε ὁ δοὺξ τῆς Φεῤῥάρας Ἀλφόνσος Ἔστης ἐνυμφεύετο ἡγεμονίδα τοῦ αὐστριακοῦ οἴκου, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ Καρδινάλιος εἰς ὃν ὁ Τάσσος εἶχε προσφωνήσει τὸν Ῥινάλδον, προσεκάλεσεν αὐτὸν παρ' ἑαυτῷ, καὶ τὸν κατέταξε μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ οἴκου του, ὅπως παρευρεθῇ κατὰ τὸ ἐπίσημον ἐκεῖνο συμβὰν εἰς πάσας τὰς δι' αὐτὸ τελουμένας μεγαλοπρεπεῖς πανηγύρεις καὶ τελετάς.

Ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ θέσει ἔτυχεν ὁ Τάσσος παρὰ πάντων τῶν μελῶν τῆς δουκικῆς οἰκογενείας τῆς φιλοφρονεστάτης δεξιώσεως, φιλικωτάτων αἰσθημάτων, καὶ μεγάλης ἐκτιμήσεως τῶν ἐξόχων αὐτοῦ ποιητικῶν προτερημάτων· προσέτι δὲ πάσης ἀνέσεως ἵνα ἐπιδίδηται ἀπερισπάστως εἰς τὰς φίλας αὐτῷ μελέτας ὡς συγγραφεύς. Τὰ δὲ ἔργα του πολλάκις ἀνεγίνωσκε εἰς τὸν Δοῦκα, καὶ εἰς τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ, τὴν Λουκρητίαν ἥτις ἔκτοτε ἐνυμφεύθη τὸν Δοῦκα Οὐρβῖνον, καὶ τὴν ὡραίαν Ἐλεονόραν, καὶ ἐναθαῤῥύνετο ὑπὸ τῆς συμπαθοῦς αὐτῶν ἐπιδοκιμασίας. Φαίνεται δ' ὅτι ἰδίως ὑπὸ τῆς Ἐλεονόρας ἐξετιμᾶτο, καὶ αὐτῆς αἱ εὐμενεῖς κρίσεις ἐκίνουν τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην του, ἥτις βαθμηδὸν δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι καὶ εἰς τρυφερώτερον

ἄλλο ἀπέκλινεν αἴσθημα, τόσῳ περισσοτέραν λαβὸν τὴν ἔκτασιν καὶ κυριεῦσαν τὴν εὐφλόγιστον καρδίαν καὶ τὴν ζωηρὰν φαντασίαν του, ὅσῳ μᾶλλον ἤθελε νὰ τὸ καταστείλῃ, καὶ οὐδ' εἰς ἄλλους οὐδ' εἰς ἑαυτὸν κἂν νὰ τὸ ὁμολογήσῃ. Αὕτη τοὐλάχιστον εἶναι ἡ μόνη πιθανὴ ἐξήγησις τῆς θέσεως εἰς ἣν μετ' οὐ πολὺ παρέστη ἐν τῇ αὐλῇ ἐκείνῃ, ἥτις κατ' ἀρχὰς ἦν δι' αὐτὸν ὁ παράδεισος.

Ἀλλὰ κεραυνὸς ἀπροσδόκητος ἐπέσκηψεν ἐπ' αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνεφέλου ταύτης εὐδαιμονίας του, ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1569 ἀπεβίωσεν ὁ πατήρ του ἐν ᾧ ἦν διοικητὴς τῆς Ὠστίας ὑπὸ τὸν Δοῦκα τῆς Μοδένης. Ὁ Τορκουάτος ὅστις ἔτρεφε πρὸς αὐτὸν ἀγάπην ἀπεριόριστον, σοφὸν καὶ φιλόστοργον ὁδηγὸν θεωρήσας αὐτὸν πάντοτε εἰς τοῦ βίου τὸ στάδιον, προσεβλήθη βαθέως, καὶ βαρεῖαν ὑπέστη ἀσθένειαν, εἰς μόνας τὰς Μούσας παραμυθίαν εὑρίσκων.

Μετά τινα δὲ χρόνον, πεμφθεὶς εἰς Γαλλίαν ὑπὸ τοῦ πάππα ὁ Καρδινάλιος Ἔστης, συμπαρέλαβε καὶ τὸν Τάσσον, ἵνα κοσμήσῃ τὴν πρεσβείαν του δι' ὀνόματος ἤδη ἐνδόξου, εἰ καὶ μόλις ἦτον ὁ ποιητὴς εἰκοσιεπταετής. Ἐν δὲ Παρισίοις καὶ ὁ Βασιλεὺς Κάρολος ὁ Θ' καὶ οἱ αὐλικοὶ πάντες ἐδεξιώθησαν αὐτὸν μετὰ πάσης φιλοφροσύνης, διότι εἶχε προηγηθῆ αὐτοῦ ἡ φήμη τῆς ἐποποιΐας του, ἧς εἶχε περατώσει ἤδη τὰς ἓξ ῥαψῳδίας, καὶ ἐξηκολούθει γράφων καὶ τὰς λοιπάς, οἱ δὲ Γάλλοι τῷ ηὐγνωμόνουν διότι Γάλλον ἐτίμησεν ἐκλέξας αὐτὸν ὡς τοῦ ἔπους του ἥρωα. Ἠθέλησε δὲ καὶ νὰ τὸν προσηλώσῃ ὁ Βασιλεὺς εἰς τὴν αὐλήν του. Ἀλλ' ὁ Τάσσος δὲν ἠθέλησε ν' ἀρνηθῇ τὴν πατρίδα του, καὶ ἀπέφυγεν οὕτω τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν μισητὸν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα μετὰ ταῦτα ἀναδειχθέντα ἐκεῖνον τύραννον· καὶ ἐπανελθὼν εἰς Φεῤῥάραν παρὰ τῷ Ἀλφόνσῳ, ἐξέδωκε τὸ βουκολικὸν αὐτοῦ δρᾶμα, τὸν Ἀμύνταν, ὡς ἀριστούργημα εἰς τὸ εἶδός του ἐπικροτηθὲν, καίτοι ἐφύετο παρὰ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Καὶ ηὔξανε μὲν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὁ πρὸς τὴν ποιητικὴν τοῦ Τάσσου μεγαλοφυΐαν θαυμασμὸς τοῦ κοινοῦ, καὶ τῆς πρὸ πάντων αὐτὸν ἐνδιαφερούσης οἰκογενείας τῶν προστατῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως συνηύξανον καὶ τῶν φθονερῶν αἱ διαβολαί, ὥστε πολλάκις ἔβλεπεν, ἢ κἂν ἐνόμιζε ψυχρανθείσας τὰς πρὸς αὐτὸν τοῦ Δουκὸς διαθέσεις, καὶ ἐν συναισθήσει προσβληθείσης ὑπερηφανείας, καὶ ἵνα μὴ ὀχληρὸς γίνηται ὅπου ἐφρόνει ὅτι πλέον δὲν εὐηρέστει, ἀπεφάσιζε νὰ ἐγκαταλείψῃ τοῦ Ἀλφόνσου τὴν φιλόξενον στέγην, καὶ αὐτὴν τὴν Φεῤῥάραν.

Ἀλλὰ τῆς ἀποφάσεώς του πάντοτε ἀνέβαλλε τὴν ἐκτέλεσιν· καὶ εἰς ἑαυτὸν μὲν ἐπροφασίζετο ὅτι ἄτοπον καὶ ἀγνῶμον ἦν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν Δοῦκα πρὶν ἀποπερατώσῃ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ προσφωνήσῃ αὐτὴν εἰς αὐτὸν ὡς προυτίθετο, βασιλικὴν ἀποδίδων τῆς φιλοξενίας τὴν ἀμοιβήν· πολλοὶ ὅμως ὑπώπτευον, οὐχὶ ἴσως μακρὰν τῆς ἀληθείας τοξεύοντες, ὅτι καὶ ἄλλο τι ἰσχυρώτερον αἴσθημα καὶ ἄκοντα τὸν ἐδέσμευεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλφόνσου, καὶ περιέργως ἢ καὶ χαιρεκάκως ἐπολυπραγμόνουν ὅπως ἀνακαλύψωσι τοῦ αἰσθήματος τούτου τὸ ἀντικείμενον.

Καὶ πρῶτον μὲν δύσκολον δὲν τοῖς ἦτον νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ἄν τις γυνὴ ἠσχόλει τοὺς λογισμούς του καὶ ἦρχεν ἐν τῇ καρδίᾳ του, ἡ γυνὴ αὕτη ὠνομάζετο Λεονόρα, διότι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδύναντο νὰ εὕρωσι πολλαχοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐντέχνως ἐγκεκρυμένον εἰς τοὺς στίχους του· ὡς, φέρ' εἰπεῖν, ὅταν ἔγραφεν ἐν τοῖς λυρικοῖς του·

Se ferir brami, scendi al petto, scendi,
e di si degno cor tuo straLE ONORA.

Καὶ ἀλλαχοῦ·

Le mie rime
ch' or son vili o neglette, se non quanto
costei LE ONORA col bel nome santo,

καὶ εἰς ἄλλα χωρία ὁμοίως.

Ἀλλὰ τὸ ὄνομα Λεονόρα ἦν κοινὸν τότε ἐν Φεῤῥάρᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ αὐλῇ τρεῖς νέαι ἔφερον αὐτὸ, ἐξόχου ὡραιότητος καὶ αἱ τρεῖς. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἦν ἡ Λεονόρα Ἔστη, ἡ νεωτέρα ἀδελφὴ τοῦ Δουκὸς, πλὴν ἐξαισίου καλλονῆς παντοῖα ἔχουσα ψυχικὰ προτερήματα, ἀγαθότητα ἑνοῦσα μετὰ μεγαλοφροσύνης, καὶ διάνοιαν ἔχουσα διὰ πάσης παιδείας κεκοσμημένην. Ὑπὸ ταύτης τὰ βλέμματα ἔζη ὁ Τάσσος, αὐτῆς τὴν εὐγενῆ συμπάθειαν πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰ ἔργα του ᾐσθάνετο μετ' ἐνδομύχου εὐγνωμοσύνης, αὐτῆς τὴν μεγαλόνοιαν ἀνεγνώριζεν εἰς τὰς κρίσεις της, κολακευόμενος ἐκ τοῦ ὅτι ἦσαν εὐμενεῖς πρὸς αὐτόν. Τίνων ἰσχυροτέρων ἐνδοσίμων ἐδεῖτο ἵνα πτερωθῇ ἡ ποιητικὴ φαντασία του, καὶ ἐκκαῇ ἡ εὔφλεκτός του καρδία; Καὶ ἦν μὲν αὐθάδεια, βεβαίως κἂν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Ἀλφόνσου, ἡ τόλμη τοῦ ἀπόρου καὶ φερεοίκου ποιητοῦ νὰ ὑψώσῃ τὸ βλέμμα πρὸς τὴν εὐγενῆ κόρην τῶν ἡγεμόνων. Ἀλλ' ὑπάρχει τι τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς νεότητος τολμηρότερον, καὶ ὁ Τάσσος συνεχῶς δὲν παραβάλλει ἑαυτὸν ἐν τοῖς Λυρικοῖς του πρὸς τὸν Φαέθοντα καὶ τὸν Ἴκαρον, καθ' ὃ τολμῶν, ὡς ἐκεῖνοι, νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ γινώσκων ὅτι ἐφέλκει ἐφ' ἑαυτὸν ἐκείνων τὴν τιμωρίαν; Ὅ,τι δ' ἔμελλεν ἔτι μᾶλλον νὰ δεινώσῃ τὴν θέσιν του παρὰ τῷ Δουκὶ, τὸ αἴσθημα αὐτοῦ ὃ ὑπώπτευσε δὲν ἔψαυσεν ἄρα, διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης εἰσδῦν, καὶ χορδήν τινα τῆς καρδίας τῆς Λεονόρας, καὶ δὲν προήρχετο ἐκ τούτου ἡ ἐπίμονος ἄρνησις αὐτῆς πρὸς τὰς ἐντιμοτέρας προτάσεις γάμου αἳ καὶ παρ' ἡγεμόνων αὐτῶν τῇ ἐγένοντο; Τοιαῦτα κἂν πολλοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐσχολίαζον, καὶ κακοβούλως ὑπέβαλλον, φαίνεται, καὶ εἰς τὸν Δοῦκα αὐτὸν, μετά τινος ἴσως ἐπιτυχίας τῶν φθονερῶν των προθέσεων.

Ἀλλ' ὁ Τάσσος πολλάκις διὰ περιπαθῶν στίχων ἔψαλλε καὶ τὰς ἄλλας δύω Ἐλεονόρας, τὴν Σαιβθάλην, φίλην τῆς ἡγεμονίδος, καὶ ἑτέραν, αὐτῆς ἀκόλουθον. Ἡ κακεντρέχεια ὅμως διϊσχυρίζετο, οὐχὶ ἀπιθάνως, ὅτι τὰ ὀνόματα αὐτῶν μεταχει-

ρίζετο μόνον ὅπως συγκαλύπτῃ τὸ ἀληθῶς ἄρχον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Ἐν τούτοις κατὰ τὰ 1575, ἔχων ἡλικίαν ἑνὸς καὶ τριάκοντα ἐτῶν, ἐπεράτωσε τὸ ἀριστούργημα αὐτοῦ τὴν Ἱερουσαλήμ· ἀλλὰ μετριοφρόνως διστάζων περὶ τῆς ἀξίας της, ἠθέλησε, πρὶν ἢ ἐκδώσῃ αὐτὴν εἰς φῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλφόνσου, νὰ ὑποβάλλῃ αὐτὸ εἰς τὴν κρίσιν τῶν σοφωτέρων, καὶ τῇ ἀδείᾳ τοῦ Δουκὸς ἀπῆλθε πρὸς τοῦτο εἰς Ῥώμην. Καὶ πολλὰ μὲν κατέκρινε τοῦ ποιήματος ἡ ἀμάθεια, ἡ κουφότης καὶ ὁ φατριασμός, νῦν μὲν θέλων νὰ ἐξευτελίσῃ αὐτὸ δι' ἀντιπαραθέσεως πρὸς τὰς τότε νεοφανεῖς ποιήσεις τοῦ Ἀριόστου, νῦν δὲ παραποιῶν τὰ ἀντίγραφα, ἢ ἐπ' ἐσφαλμένων γραφῶν στηρίζων τὰς κρίσεις του· ἀλλὰ τέλος ἡ ἀλήθεια ἐθριάμβευσε, καὶ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀνεγνωρίσθη ὡς τὸ ἐξοχώτερον ἔργον τοῦ Ἰταλικοῦ Παρνασσοῦ.

Ἀλλὰ μόλις ἤγγισεν ὁ Τάσσος τὸν κολοφῶνα τοῦτον τῆς ποιητικῆς του φιλοδοξίας, καὶ σειρὰ μακρῶν συμφορῶν ἤρξατο δι' αὐτόν, δηλητηριάσασα πάντα τὸν βίον του. Ἐπιστρέψας εἰς Φεῤῥάραν, ἀνεκάλυψεν ὅτι εἷς ἐκ τῶν φίλων του, εἰς ὃν εἶχεν ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύνην πρίν, κατεχράσθη αὐτῆς, καὶ εἰσδὺς εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἀνεδίφησε μεταξὺ τῶν μυστικῶν του ἐγγράφων, ἴσως ἵνα εὕρῃ μαρτύρια τῶν ἀποῤῥήτων ἐρώτων του. Τοῦτο παρώργισε τὸν Τάσσον εἰς βαθμὸν τοσοῦτον, ὥστε ἐν παραφορᾷ τὸν ἐῤῥάπισεν ἐν αὐτῷ τῷ δουκικῷ οἴκῳ, καὶ μονομαχήσας πρὸς αὐτόν, τὸν ἐπλήγωσε βαρέως, ὡς καὶ ἕνα τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν του οἵτινες κατὰ τὸ πέρας τῆς μονομαχίας ἐῤῥίφθησαν προδοτικῶς ἐπ' αὐτὸν ἵνα τὸν δολοφονήσωσι. Καὶ οὗτοι μὲν ἐδραπέτευσαν, φοβηθέντες τὰς συνεπείας τῆς ἀτίμου των πράξεως· ἀλλὰ καὶ τὸν Τάσσον ἔθηκεν ὁ Ἀλφόνσος ὑπὸ περιορισμόν, ἵνα, ὡς εἶπε, τὸν σώσῃ ἐκ τῶν ἀπειλούντων αὐτὸν κινδύνων ἀντεκδικήσεως. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ κάθειρξις παρετείνετο, δυσφορῶν ὁ Τάσσος, καὶ ἀποδίδων αὐτὴν εἰς δυσμένειαν τοῦ Δουκός, ἴσως καὶ τῆς Λεονόρας, ὀργιζομένης διὰ τὴν

ἀποκαλυφθεῖσαν τόλμην τῶν αἰσθημάτων του, ἐνέπεσεν εἰς βαθεῖαν μελαγχολίαν, ἀφ' ἧς οὐδέποτε πλέον ἀνέκυψε, καὶ μετά τινας μῆνας μεταμφιεσθεὶς ἐδραπέτευσεν εἰς Τουρῖνον, ὅπου διέμεινεν ἄγνωστος, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ὁμήρου Φυγοπολέμου (Omero Fuggiguerra). Ἀναγνωρισθεὶς ὅμως τέλος, προσεκλήθη μετὰ πλείστων τιμῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Δουκός· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ, μελαγχολῶν, ὑπώπτευεν ὅτι ἐπιβουλεύονται τὴν ζωήν του καὶ θέλουσι νὰ τὸν δηλητηριάσωσι, καὶ ἔφυγε πρὸς τὸν ἀρχαῖον διδάσκαλόν του, τὸν Καταναῖον, ἐν Ῥώμῃ, ὅπου ἐπίσης πανδήμου ἔτυχε καὶ ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς.

Μετ' ὀλίγον δ' ἐπιθυμήσας νὰ ἴδῃ πάλιν τὴν ἀδελφήν του, καὶ τὴν πόλιν ὅπου εἶχε διέλθει τὴν παιδικὴν ἡλικίαν του, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις φανταστοῖς φόβοις του νομίζων ὅτι εἶχε καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Νεαπόλεως νὰ φοβῆται, μὴ τὸν συλλάβωσιν ὡς υἱὸν τοῦ ποτὲ καταδικασθέντος εἰς θάνατον, ἐνεδύθη ἀρνακίδας, καὶ πεζὸς ὡς ποιμὴν τῶν ὀρέων εἰσῆλθεν εἰς Σοῤῥέντον, καὶ ἐνεφανίσθη εἰς τὴν ἀδελφήν του. Αὕτη δὲ, ἀναγνωρίσασα αὐτὸν μετά τινος δυσκολίας, τὸν ὑπεδέχθη περιπαθέστατα, καὶ τὸν ἔκρυπτε παρ' ἑαυτῇ, μετ' εὐφροσύνης ἀπολαμβάνοντα πάλιν τῆς ἠρεμίας τῶν ἡμερῶν ὅταν βρέφος περιεθάλπετο εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς οἰκογενείας του.

Ἀλλ' ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἐκείνῃ ἡ καρδία του διετέλει ἀνήσυχος. Τὴν Φεῤῥάραν ποθῶν, ἐπανειλημμένας ἔγραψεν ἐπιστολὰς καὶ πρὸς τὸν Δοῦκα, καὶ πρὸς τὰς ἀδελφάς του, καὶ πρὸς τὸν γαμβρόν του, τὴν ἄδειαν τῆς ἐπανόδου του ἐξαιτούμενος, καὶ παρακαλῶν, εἴ τι ἔπταισε, ν' ἀποδοθῇ εἰς παραφροσύνην του μᾶλλον ἢ εἰς κακὴν πρόθεσιν. Ἀλλ' εἴτε εἰς τὴν πρόφασιν ταύτην περὶ παραφροσύνης, εἴτε εἰς τὰς ἄλλας κατὰ τοῦ Τάσσου διαβολὰς πιστεύων ὁ Ἀλφόνσος, οὐδεμιᾶς τὸν ἠξίωσεν ἀπαντήσεως, καὶ μόνη ἡ ἐλεοῦσα αὐτὸν Λεονόρα τῷ ἀπεκρίθη, ἀλλ' ὅπως τὸν προτρέψῃ καὶ αὐτὴ νὰ μὴ ἔλθῃ. Δὲν ὑπήκουσεν ὅμως ὁ Τάσσος, ἀλλὰ, μετὰ τρίμηνον διαμονὴν παρὰ τῇ ἀδελφῇ του, ἀπῆλθε

πρῶτον μὲν εἰς Ῥώμην, ὅπου κατελήφθη ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ, ἐκεῖθεν δὲ, νοσῶν ἔτι, μετὰ τοῦ πρέσβεως τοῦ Ἀλφόνσου, καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτοῦ, εἰς Φερράραν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔτυχε καλῆς καὶ φιλόφρονος δεξιώσεως· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐνόησεν ὅτι αἱ πρὸς αὐτὸν διαθέσεις τῆς αὐλῆς εἶχον ἀλλοιωθῆ. Δυσανασχετῶν διὰ τῶν ἐχθρῶν του τὰς ἀδίκους κρίσεις ἐπὶ τῶν ποιημάτων του, τὰ ὁποῖα διεδίδοντο ἐσφαλμένα καὶ ἀτελῆ, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ἀλφόνσου ἃ εἶχε τῷ ἀφήσῃ πρωτότυπα, ἵνα δικαιολογηθῇ δι' αὐτῶν, καὶ ἴσως ἵνα καὶ διορθώσῃ αὐτὰ καθ' ἃς ἔκ τινων κρίσεων ἐσχημάτισεν περὶ αὐτῶν νέας ἰδέας. Ἀλλ' ὁ Ἀλφόνσος, εἴτε διότι ἤθελε νὰ μείνῃ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀναλλοίωτος οἵα τῷ προσεφωνήθη, εἴτε διότι δὲν ἐνεπιστεύετο εἰς τὴν διανοητικὴν τοῦ Τάσσου κατάστασιν, καὶ ἐφοβεῖτο μὴ καταστρέψῃ τὸ ἀριστούργημά του, ἠρνεῖτο ἐπιμόνως τὴν τῶν χειρογράφων ἀπόδοσιν καὶ μέχρι τέλους μετ' ἀπελπισίας εἶδεν ὁ εὐαίσθητος ποιητὴς ἑαυτὸν καὶ αὐτῆς τῆς παρουσίας οὐ μόνον τοῦ Δουκὸς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς Λεονόρας διόλου ἀποκλεισθέντα. Τοῦτο ἐκορύφωσε τὴν μελαγχολίαν του καὶ τὰς πεποιθήσεις του περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ ὑπονοιῶν· δι' ὃ καὶ ἐγκαταλείψας πάλιν τὴν Φερράραν, εἰς ἣν μετὰ τοσαύτης ἀγάπης καὶ τοιούτων ἐλπίδων εἶχεν ἐπιδημήσει, ἐπλανήθη εἰς Μάντουαν, εἰς Πάδουαν, εἰς Βενετίαν, καὶ τέλος εἰς Οὔρβινον, παρὰ τῷ γαμβρῷ τοῦ Ἀλφόνσου, ὅστις φιλικῶς αὐτὸν δεξιωσάμενος, τὸν παρεκίνησε καὶ τὸν ἔπεισε νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν Φερράραν.

Ἀλλ' ἐλθόντος, ὁ Δοὺξ ὅστις φαίνεται ὅτι τῷ ὄντι ἐπίστευεν εἰς τὴν συντάραξιν τῆς ὑγείας του, καὶ πιθανῶς τῶν φρενῶν του, τὸν ἐνέκλεισεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Ἁγίας Ἄννης, πρὸς θεραπείαν, ὡς εἶπε, καὶ σωτηρίαν του, δοὺς αὐτῷ πάσας τὰς ἀνέσεις, ἀλλὰ καὶ αὐστηρῶς ἀπαγορεύσας τὴν ἔξοδόν του· ὥστε ἐπέρχεται ἡ ὑπόνοια μὴ πρὸς τῷ ἐλέῳ ὑπὲρ τοῦ ἀτυχοῦς φίλου καὶ ἄλλο τι εἶχε τὸ κινοῦν, νὰ μακρύνῃ αὐτὸν τῆς κοινωνίας

ἵνα μή τι διαδοθῇ τῶν δυναμένων νὰ βλάψωσι τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς οἰκογενείας του αἰσθημάτων τοῦ Τάσσου, ἢ καί, διαδοθέν, ν' ἀποδοθῇ εἰς παραφροσύνην. Αὕτη κἂν ἡ ἰδέα ὑποφαίνεται εἰς διάφορα τῶν ποιημάτων τοῦ Τάσσου ὡς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ὑπόνοια. 'Αλλ' αὐτὴ ἡ μακρὰ καὶ ἐπίμονος ἄρνησις εἰς πάσας τὰς ἱκεσίας τοῦ Τάσσου, ἐξαιτουμένου τὴν ἐλευθεθερίαν του, ἤρκει καὶ μόνη ἵνα αὐξήσῃ τὴν μελαγχολίαν του, καὶ μετατρέψῃ αὐτὴν ἀληθῶς εἰς παραφροσύνην.

Οἵα δήποτε δὲ καὶ ἂν ἦν ἡ ἀσθένειά του, αὐτὸς ὁ Τάσσος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του τὴν ἐχαρακτήριζεν οὐχὶ ὡς φρενοβλάβειαν, ἀλλ' ὡς φρενῆτιδα καὶ ὡς ἐξασθένησιν τοῦ μνημονικοῦ, διαμαρτυρόμενος μάλιστα πάντοτε, καὶ δι' ἐμβριθεστάτων λόγων, ὅτι δὲν ἦτον φρενοβλαβής. Εἶχεν ὅμως παράδοξα συμπτώματα ἡ νόσος του, καὶ τὸ περιεργότερον ἐξ αὐτῶν ἦτον ἡ πεποίθησις ἣν ὁ ἴδιος εἶχεν ὅτι τῷ ἐπιφοιτᾷ πνεῦμα ἀόρατον τοῖς λοιποῖς, ἀφαιροῦν ἀπ' αὐτοῦ παιγνιωδῶς ἢ συνταράττων τὰ βιβλία καὶ τὰ χαρτία του, καὶ ἄλλοτε μακρὰς ἔχον μετ' αὐτοῦ συνδιαλέξεις. Ὁ Μάνσος, ἐπιστήθιος φίλος καὶ ἱστοριογράφος τοῦ Τάσσου, ἀνὴρ δὲ λίαν ἐμβριθής, εὐπατρίδης διακεκριμένος, καὶ συγγραφεὺς δόκιμος, ἔγραφε πρὸς τὸν πρίγκηπα Κόγκαν ὅτι ὅτε ἐφιλοξένει παρ' ἑαυτῷ τὸν ποιητὴν ἀπελευθερωθέντα, ὁ Τάσσος τὸν ἐβεβαίου ὅτι ἡ ὀπτασία αὕτη δὲν ἦν γέννημα νοσούσης φαντασίας, διότι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἔμενεν ἡ αὐτὴ καὶ ἀμετάβλητος πάντοτε, καὶ οἱ λόγοι τοῦ φαντάσματος ἦσαν συνεπεῖς καὶ σπουδαῖοι. Διηγεῖται δὲ καὶ ὅτι ὁ ἴδιος παρευρέθη ποτὲ εἰς μίαν τῶν ὑποτιθεμένων ἐκείνων ἐμφανίσεων, καὶ ἤκουσε τὸν Τάσσον ὡς συνδιαλεγόμενον μετ' ἀφανοῦς τινος ὄντος, οὗ, ὡς εἴκαζεν ἐκ τῶν ἀπαντήσεων, οἱ λόγοι ἐφαίνοντο ἐμβριθέστατοι καὶ πρωτότυποι, ὥστε ὁ Μάνσος ἔμεινεν ἐν ἐκπλήξει καὶ ἀμηχανίᾳ περὶ τοῦ τί νὰ πιστεύσῃ. Ταῦτα ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ του.

Οἵα δήποτε ὅμως καὶ ἂν ἦτον ἡ διανοητικὴ κατάστασις τοῦ

περικλεοῦς ποιητοῦ, δὲν ἐδικαιολόγει βεβαίως τὴν βιαίαν κάθειρξιν αὐτοῦ ἐπὶ ὅλα ἑπτὰ ἔτη, καθ' ἃ ὁ μεγαλοφυὴς ἀοιδὸς ἐδίψα δι' ἐλευθερίαν.

Μεταξὺ ἄλλων ὁ Τάσσος προσέφυγεν εἰς τὸν δῆμον τῆς Περγάμου, τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος, ἵνα μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τῆς ἀποδόσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἐλευθερίαν· ὁ δ' Ἀλφόνσος ἀπήντησεν εἰς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ δήμου ὅτι ἐνοσοκόμει τὸν Τάσσον πρὸς ὄφελος αὐτοῦ, μετὰ χαρᾶς δὲ βλέπει ἣν ἡ πόλις τῆς Περγάμου δεικνύει ὑπὲρ αὐτοῦ μέριμναν, καὶ πρόθυμος εἶναι νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τοὺς συμπολίτας του. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον εἶναι ὅτι ὁ ἀπεσταλμένος μάτην περιέμεινεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δοθείσης αὐτῷ ὑποσχέσεως, μάτην πολλάκις ἀπῆλθε καὶ ἐπανῆλθεν· ὁ Τάσσος δὲν τῷ παρεδίδετο πάντοτε· ὥστε προφανὲς ἦτον ὅτι ὁ Δοὺξ διὰ ματαίων ὑποσχέσεων διεβουκόλησε τοὺς Περγαμηνούς, καὶ συμφέρον εἶχε νὰ μὴ λύσῃ τοῦ αἰχμαλώτου του τὰ δεσμά. Ὁμοίως ἀπετάθη ὁ Τάσσος ματαίως, ἀπαιτῶν δικαιοσύνην, ἢ εὐσπλαγχνίαν, εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ῥοδόλφον τὸν Β' καὶ εἰς τὸν Πάππαν Γρηγόριον τὸν ΙΓ'.

Τέλος δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους 1586, ὅτε ὁ ποιητὴς ἦγεν ἤδη τὸ τεσσαρακοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του, Βικέντιος ὁ Γονζάγας, ὁ νεαρὸς ἡγεμὼν τῆς Μαντούης, ἔνθερμος ὢν θαυμαστὴς τῆς Μούσης τοῦ Τάσσου, κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ τὸν ἀπαγάγῃ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι θέλει τὸν τηρεῖ ἐπίσης αὐστηρῶς ὅσον τὸν ἐτήρει καὶ ὁ Ἀλφόνσος, καὶ ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θέλει τῷ ἐπιτραπῇ νὰ ἐπιστρέψῃ ποτὲ πλέον εἰς τὴν Φερράραν.

Ὁ Γονζάγας ὅμως τῷ ἀφῆκεν οὐχ ἧττον πλήρη ἄνεσιν, καὶ μετ' ὀλίγον τῷ ἐπέτρεψε καὶ εἰς Πέργαμον νὰ μεταβῇ, ὅπου οἱ συμπατριῶταί του τὸν ὑπεδέχθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Ἀπῆλθε δὲ καὶ εἰς Φλωρεντίαν, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Δουκός, ὅστις τῷ ἐδαψίλευσε πᾶν δεῖγμα ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως,

καὶ τέλος καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Νεάπολιν, ὅθεν ἐνόμιζεν ὅτι διὰ παντὸς τὸν ἀπέκλειε τοῦ πατρός του ἡ καταδίκη. Ἐκεῖ δὲ κατέλυσεν ἐν τοῖς πολυτελεστάτοις οἴκοις τοῦ μεγάλου θαυμαστοῦ αὐτοῦ, τοῦ νέου πρίγκηπος Κόγκα· ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῷ ὑφ' ὑπονοιῶν, πιθανῶς ἀδίκων, καταληφθείς, ὅτι ἡ ἐλευθερία του διέτρεχεν ὃν κίνδυνον καὶ ἐν Φερράρᾳ, ἐδέχθη τὴν φιλοξενίαν τοῦ φίλου του Μάνσου. Παρ' αὐτῷ δ' ἐξηκολούθησεν ἣν ἀπό τινος εἶχεν ἀρχίσει μετασκευὴν τοῦ ἔπους του, ἐπὶ σκοπῷ ἐν μέρει, ὡς φαίνεται, τοῦ ν' ἀφαιρέσῃ πάντας τοὺς ὑπαινιγμοὺς φιλικῆς σχέσεως καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Ἑσταῖον οἶκον, καὶ ἐπεράτωσεν αὐτήν, μεταβαλὼν καὶ τὸ ὄνομα εἰς «Κατάκτησιν τῆς Ἱερουσαλήμ.» Ἤρχισε δὲ καὶ διδακτικὸν ποίημα ὃ ἐπέγραψε «τὰς Ἑπτὰ Ἡμέρας» (τῆς κοσμογονίας), ὃ ὅμως ἀφῆκεν ἡμιτελές.

Ἀλλ' ἐν ἔτει **1592** προσεκλήθη εἰς Ῥώμην ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Ἀλδοβρανδίνη, ἀνεψιοῦ τοῦ πάππα Κλήμεντος τοῦ Η', καὶ παρ' αὐτῷ τὰ μέγιστα δυναμένου. Καίτοι δὲ, ὡς ὁ ἴδιος ὡμολόγει, εὐδαίμων ζῶν ἐν Νεαπόλει, ὅπου, ὡς φαίνεται, εἶχε κατορθώσει νὰ ἰαθῇ ἀπὸ τῶν ἐντυπώσεων τῆς Φερράρας, πεισθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν φίλων του, ἐνόμισεν ὅτι ὤφειλε νὰ μὴ ἀρνηθῇ τὴν τοσοῦτον ἔντιμον καὶ τοσοῦτον ἐπιμόνως γενομένην αὐτῷ πρότασιν, καὶ ἐκίνησε διὰ Ῥώμην. Ἀλλὰ τότε ἡ μετάβασις ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν τῆς Ἰταλίας δὲν ἦτον ὅσον εὔκολος εἶναι σήμερον. Φθὰς εἰς τὰ μεθόρια τῆς ἐπικρατείας, ἐκωλύθη νὰ προβῇ περαιτέρω, διότι τὰ ὕπαιθρα κατεῖχον λῃσταί, καθ' ὧν οὐδὲν ἠδύνατο ἡ δημοσία δύναμις, πολιορκουμένη ἐξ ἐναντίας ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰς πόλεις. Ἀφ' οὗ δ' ἐπί τινας ἡμέρας ἔμεινεν ἀπορῶν πῶς νὰ προχωρήσῃ, ἔπεμψεν ὁ ἀρχιλῃστὴς πρὸς αὐτὸν προσφέρων αὐτῷ νὰ τὸν προπέμψῃ ἀσφαλῶς καὶ νὰ τὸν φρουρήσῃ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν του. Ἀρνηθέντος δὲ τοῦ Τάσσου τὴν φιλόφρονα πρότασιν, ὁ φιλόμουσος κακοῦργος ἀπεσύρθη ἐκεῖθεν μετὰ τῶν ὀπαδῶν του, ἵνα τῷ ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν δίοδον.

Οὕτως ἔφθασε λοιπὸν εἰς Ῥώμην, ὅπου φιλικωτάτης καὶ ἀρίστης τυχὼν δεξιώσεως, διέμεινεν ἐπὶ δύω ἔτη εἰς φιλολογικὰ ἔργα καὶ εἰς μελέτας ἐπιδιδόμενος. Αἰτία ὅμως ἀντιζηλίας γενόμενος μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν Ἀλδοβρανδίνων, ἀμφοτέρων Καρδιναλίων, καὶ αἱρούμενος τὴν ἤρεμον τῆς Νεαπόλεως δίαιταν, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, μέχρις οὗ ὁ πρεσβύτερος τῶν δύω ἀδελφῶν ἐκείνων προτείνας ἔλαβε παρὰ τοῦ Πάππα καὶ τῆς Γερουσίας τῆς Ῥώμης ψήφισμα ὅτι ὁ Τάσσος ἔμελλεν ἐπισήμως νὰ τελέσῃ θρίαμβον εἰς τὸ Καπιτώλιον, καὶ νὰ στεφθῇ τὸν ποιητικὸν στέφανον.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντέστη ἡ μετριοφροσύνη του· ἀλλὰ τέλος ἐνέδωκεν, εἰ καὶ ἀπερχόμενος τῆς Νεαπόλεως, προφητικῶς εἶπεν εἰς τὸν φίλον του Μάνσον ὅτι δὲν θέλει ἐπιζήσει ἵνα δεχθῇ τὴν τιμὴν ἣν τῷ παρεσκεύαζον· οὐδ' ἔσπευσε δὲ πρὸς τὸν περιμένοντα αὐτὸν θρίαμβον, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἔμεινεν ἡμέρας τινὰς εἰς τὸ κατὰ τὸ ὄρος Κασσῖνον μοναστήριον τοῦ ἁγίου Βικεντίου, ἵνα πανηγυρίσῃ τὰ Χριστούγεννα τοῦ ἔτους 1595.

Καὶ αὐτὴ δὲ ἤδη ἡ ἄφιξίς του εἰς Ῥώμην ὑπῆρξε θριαμβευτική, διότι πᾶσαι αἱ ἐπισημότεραι οἰκογένειαι, πᾶς ὁ κλῆρος, καὶ πάντες οἱ αὐλικοὶ ἐξῆλθον εἰς προϋπάντησίν του, καὶ ὁ Πάππας, φιλοξενήσας αὐτὸν εἰς τὸ παλάτιόν του, τῷ εἶπεν ὅτι τὸν ἐκάλεσεν ἵνα τιμήσῃ τὴν δάφνην ἥτις τοὺς πάντας τιμᾷ. Ἤρξαντο δὲ ἀμέσως αἱ προπαρασκευαὶ πρὸς τὴν μεγάλην τελετήν, καὶ ἐκοσμοῦντο ἑορτασίμως οἱ παππικοὶ δόμοι, καὶ τὸ Καπιτώλιον, καὶ αἱ μεταξὺ ὁδοί, καὶ εὐδία τις ἡμέρα περιεμένετο, διότι ὁ χειμὼν ἐκεῖνος ἦτον δριμύς, ἵνα γίνῃ ἡ στέψις.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ Καρδινάλιος Ἀλδοβρανδίνης, οὗ ἦτον ἡ πρότασις καὶ ἡ πρώτη ἐνέργεια, ἠσθένησε βαρέως, καὶ μόλις μετὰ μικρὸν ἤρχισεν ἀναλαμβάνων, ὅταν ὁ Τάσσος κατελήφθη ὑπὸ νόσου ἥτις τάχιστα ἔλαβεν ἐπικίνδυνον χαρακτῆρα,

διότι αἱ δυνάμεις του ἀμέσως ἐξέπεσαν. Κατ' αἴτησίν του δὲ μετεκομίσθη εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ὀνουφρίου, ὅπου ἐρωτήσας τὸν ἰατρὸν καὶ μαθὼν ὅτι μικραὶ ἐσώζοντο σωτηρίας αὐτοῦ ἐλπίδες, ὕψωσε πράως τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ εἶπεν ὅτι εὐχαριστεῖ τὸν ἐλεήμονα Θεὸν διότι μετὰ τρικυμιώδη βίον τὸν φέρει εἰς λιμένα ἀναπαύσεως, καὶ κατ' ἐπίμονον αἴτησίν του ἐκομίσθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐκοινώνησεν. Ἐρωτηθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ποῦ θέλει νὰ ταφῇ, εἶπεν ὅτι ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ μοναστηρίῳ, ἂν οἱ πατέρες τῷ παραχωρῶσι τὴν τιμὴν τοῦ νὰ καταθέσῃ ἐκεῖ τὰ ὀστᾶ του· ὡς ἐπιτάφιον κόσμημα δ' ὅτι τῷ ἀρκεῖ ἁπλῆ σανίς. Προσέθηκε δὲ τέλος ὅτι νὰ διαθέσῃ μὲν οὐδὲν ἔχει, ἀλλ' εἴ τι κέκτηται ἀφίησιν εἰς τὸν Καρδινάλιον Ἀλδοβρανδίνην, πλὴν τῆς εἰκόνος του ἣν ἐκληροδότει εἰς τὸν Μάνσον, καὶ πολυτελοῦς τινος σταυροῦ ὃν τῷ εἶχε δωρήσει ὁ Πάππας, καὶ ὃν κατέλειπεν εἰς τὸ ἴδιον μοναστήριον.

Τὰ λοίσθια δὲ σχεδὸν ἔπνεεν, ὅτε ἦλθεν ὁ Καρδινάλιος Ἀλδοβρανδίνης νὰ τῷ φέρῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ Πάππα· ὁ δὲ Τάσσος, τὰς τελευταίας του δυνάμεις ἀναλαβών, ἀπεκρίθη ὅτι αὕτη ἦν ἡ στέψις ἣν ἦλθεν ἐπιθυμῶν νὰ λάβῃ ἐν Ῥώμῃ, καὶ δι' αὐτῆς ὅτι ἤλπιζε νὰ θριαμβεύσῃ μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸ οὐράνιον Καπιτώλιον. Παρεκάλεσε δ' ἔπειτα τὸν Καρδινάλιον νὰ προσπαθήσῃ νὰ συνάξῃ ὅθεν ἦσαν διαδεδομένα τὰ τεμάχια τοῦ ποιήματος τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν τῆς κοσμογονίας, ἅ, ὡς εἶπεν, ὁ Θεὸς δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὰ βέβηλα χείλη του νὰ ψάλλωσι μέχρι τέλους, καὶ μάλιστα τὴν Κατάκτησιν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἣν ἐθεώρει ὡς τὸ ἀτελέστατον τῶν ἔργων του, καὶ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς πῦρ.

Μετὰ ταῦτα δ' ἐζήτησε ν' ἀφεθῇ ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας μόνος εἰς προσευχήν, καὶ πάντες ἀπεσύρθησαν πλὴν τοῦ πνευματικοῦ του καί τινων ἱερέων ψαλλόντων τὰ νεκρώσιμα. Τὴν ἐπαύριον δὲ, 25ην τοῦ Ἀπριλίου, ἐν ᾧ ἀπεκρίνετο εἰς τοὺς ὕμνους των, λέγων «εἰς χεῖράς σου παραδίδωμι . . . », πρὶν ἢ προφθάσῃ

νὰ περατώσῃ τὴν φράσιν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, καὶ ἐτάφη, ὡς ἐζήτησεν, ἀνεπιδείκτως ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καὶ ἐπὶ πολὺ οὐδὲ μνημεῖον ἐτέθη ἐπὶ τοῦ τάφου του, διότι ὁ θέλων ἐξ ἰδίων ν' ἀνεγείρῃ αὐτὸ Καρδινάλιος Ἀλδοβρανδίνης ἀπεβίωσε καὶ αὐτὸς πρὶν ἢ ὁ σκοπός του ἐκτελεσθῇ, καὶ μόνον πολὺ μεταγενεστέρως ᾠκοδομήθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Καρδιναλίου Βεβιλάκουα τάφος ἀφελὴς μὲν, ἀλλὰ κἂν ἀναγγέλλων τῇ Ἰταλίᾳ ποῦ ἔκειντο τὰ ὀστᾶ τοῦ ἐνδόξου αὐτῆς Ὁμήρου. Κατὰ δὲ τοὺς ἐσχάτους χρόνους ἀντικατέστη ἀντ' ἐκείνου μνημεῖον πολυτελέστατον καὶ ἀξιώτερον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ ὃν ἐκάλυπτε, καὶ τῆς χώρας ἥτις ἐτίμα τὴν μνήμην του.

Τὸ ἐξοχώτατον τοῦ Τάσσου ποίημα, τὸ τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ Ἰταλικῷ Παρνασσῷ, καὶ μίαν τῶν ἐπισημοτάτων ἐν τῇ ποιήσει τῶν νέων χρόνων κατέχον, εἶναι ἡ Ἐλευθέρωσις τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀριστούργημα εὑρέσεως, πλοκῆς, ποιητικοῦ ὕψους καὶ εὐγενείας ἐκφράσεως, οὐχὶ δὲ καὶ ἀπηλλαγμένον καί τινων ἐλαττωμάτων, (οἷον ἀτόπων τινῶν σκηνῶν, ἐπιτηδεύσεως ἐνίοτε περὶ τὴν φράσιν, ἐπιτηδεύσεως περὶ τὰς ἀντιθέσεις), ἃ ἐξογκοῦντες τῷ προσῆπτον πικρῶς αὐτὸν ἐλέγχοντες ἐμπαθεῖς ἀντίπαλοι. Παραδόξως δ' ἐνόμισεν ὁ Τάσσος ὅτι ἐδύνατο νὰ ὑπεκφύγῃ τινὰς τῶν ἧττον ἀτόπων κατακρίσεων, δι' ἑρμηνείας ἥτις ἦτον πολὺ ἐκείνων ἀτοπωτέρα, καὶ οὕτω διϊσχυρίσθη ἐν τῷ προοιμίῳ ὃ προέταξε τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅτι πᾶσα αὕτη ἡ ἐποποιΐα ἦν συνεχὴς μόνον ἀλληγορία, ἐν ᾗ ἡ μὲν Ἱερουσαλὴμ ᾐνίττετο τὴν δι' ἀγώνων κτωμένην ἀληθῆ εὐδαιμονίαν, ὁ δὲ Γοδεφρεῖδος τὴν ψυχὴν, ὁ Ταγκρέδης καὶ ὁ Ῥινάλδος τὰς δυνάμεις αὐτῆς, οἱ κοινοὶ στρατιῶται τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἡ Ἀρμίδα καὶ ὁ Ἴσμενος τοὺς πειρασμοὺς, οἱ δαίμονες αὐτοὺς τοὺς διαβόλους καὶ τὰ ἡμέτερα πάθη, καὶ αἱ γοητεῖαι τοῦ ἐστοιχειωμένου δάσους τὰς ἀπάτας εἰς ἃς ὑποκείμεθα. Εὐτυχῶς ὅμως διὰ τὴν φήμην τοῦ μεγάλου ποιητοῦ οὐδεὶς ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὴν βεβιασμένην ταύτην παρεξήγησιν τοῦ ἰδίου του ἔργου, καὶ

οἱ σύγχρονοι καὶ οἱ μετ' ἐκείνους ἐξετίμησαν αὐτὸ ὡς ἓν τῶν μεγαλοφυεστέρων προϊόντων τοῦ ἐπικοῦ γένους.

Ἡ φράσις αὐτοῦ ἐστὶ λίαν ἐπειξεργασμένη, καὶ ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης εἶδον διατηρούμενον τὸ πρῶτον αὐτῆς χειρόγραφον, πλῆρες διαγραφῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων διορθώσεων, μαρτυροῦν ὅ,τι ὁ Τάσσος περὶ ἑαυτοῦ ἔλεγεν, ὅτι οὐδέποτε ηὐτοσχεδίαζεν, ἀλλὰ πάντοτε ἐπιπόνως καὶ μετὰ λεπτολόγου ἐπιμελείας ἠργάζετο.

Τὴν μετάπλασιν τῆς Ἐλευθερώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν Κατάκτησιν τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἀπεδοκίμασε μετὰ ταῦτα αὐτὸς ὁ ποιητὴς, καὶ τὴν ἐκήρυξεν ἀναξίαν ἐκδόσεως.

Ἄλλα δ' ἔργα αὐτοῦ ἦσαν· ὁ Ῥινάλδος, ἐποποιΐα καὶ τοῦτο εἰς 12 ῥαψῳδίας, τὸ πρωτόλειον τῆς Μούσης του, πεφυσημένην ἔχον τὴν φράσιν, καὶ πλῆρες ψευδῶν εἰκόνων καὶ ἐπιτετηδευμένων ἐκφράσεων. Αἱ Ἑπτὰ Ἡμέραι τῆς κοσμογονίας, ἀνάλογοι πρὸς τὴν Θεογονίαν τοῦ Ἡσιόδου, μείνασαι ἀτελεῖς ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Ἀμύντας, δρᾶμα βουκολικὸν, πρωτότυπον εἰς τὸ εἶδός του, πλῆρες ἀφελείας καὶ χάριτος. Τοῦτο κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα μετεφράσθη διὰ στίχων Ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ πάππου μου. Ὁ Τορισμόνδος, τραγῳδία, ἡ πρώτη γραφεῖσα Ἰταλιστὶ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ ἀρίστη, περιλαμβανομένη δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ὧν ὁ Τάσσος ἐζήτησε τὴν πυρπόλησιν ὅταν ἐξέπνεε. Πολλαὶ ποιήσεις λυρικαὶ (rime), ἐν αἷς καταφαίνεται ἡ θερμότης τοῦ αἰσθήματος καὶ ἡ χάρις τῆς ἐκφράσεως τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ· καὶ πολλοὶ πεζοὶ διάλογοι πολιτικοὶ καὶ φιλοσοφικοὶ, κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὸ ὕφος τῶν Πλατωνικῶν. Ἀπωλέσθησαν δὲ καί τινα τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἐκ τῶν διαλόγων μάλιστα, ἕνεκα τῆς ἀνυπομονησίας μεθ' ἧς οἱ φίλοι καὶ οἱ ἐχθροί του τὰ ἥρπαζον, οἱ μὲν ἵνα τὰ θαυμάσωσιν, οἱ δὲ, εἰς ὧν τὰς τάξεις λυπούμεθα ὅτι πρέπει νὰ καταριθμήσωμεν καὶ τὸν Ἀριό-

στον, ἵνα τὰ κατακρίνωσι, πρὶν ἢ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς τὰ τελειοποιήσῃ, τὰ κηρύξῃ ἄξια δημοσιεύσεως, καὶ καταρτίσῃ πλήρη συλλογὴν αὐτῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ταῦτα ἔτη ἀνηγγέλθη εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον ὅτι τινὰ αὐτῶν ἀνευρέθησαν.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΥΛΗ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

Καθ' οὓς χρόνους νεαρὸς ἦν ἔτι ὁ χριστιανισμὸς, καὶ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα ἦν τὸ πρώτιστον ἐλατήριον τοῦ πολιτισμοῦ, διότι ἡ πολιτικὴ, καὶ αὐτὴ ἡ παιδεία, ἦσαν τότε τῶν ὀλίγων μόνον προνόμια, εὐκατάληπτον εἶναι ὅτι μέγας ἐπεκράτει παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς σεβασμὸς πρὸς τὴν ἱερὰν πόλιν ἥτις ὑπῆρξε τὸ θέατρον τῶν ἐνδόξων παθῶν, καὶ περιέκλειε τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ πρῶτον μὲν ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος μετὰ τοῦ ἐν Κρεμώνῃ Εὐσεβίου, πωλήσαντες πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν, ἤγειραν ἐν Βηθλεὲμ ξενῶνα διὰ τοὺς πανταχόθεν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου προσερχομένους προσκυνητάς· ἡ δὲ Ῥωμαία Παύλα ἵδρυσεν αὐτόθι γυναικῶν μοναστήριον. Ὅτε δ' ἡ ἁγία Ἑλένη, ἡ μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου, εὗρε τοῦ σταυροῦ τὸ τίμιον ξύλον, τότε ἵδρυσε πρώτη ναὸν περὶ τὸν ἅγιον τάφον, κατακοσμήσασα αὐτὸν περισσοτέχνως, καὶ καθιερώσασα αὐτὸν μετὰ πάσης πομπῆς. Εὐδοξία ἡ Ἀθηναία, σύζυγος Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου, δυσηρέστησε τοὺς αὐστηροτέρους τῶν τότε χριστιανῶν διὰ τῆς πολυτελείας μεθ' ἧς ἐπεσκέφθη τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὅτε καὶ τὸν Κρανίου τόπον ἐκόσμησε δι' ὁλοχρύσου σταυροῦ· μετὰ ταῦτα δ' ὅτε ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν, ἐκεῖ ἀπῆλθε καὶ ἐγκατεβίωσεν ἐν μετανοίᾳ.

Ἀλλ' ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου ἅλωσις τῆς ἱερᾶς πόλεως διέκοψε τὰς εἰς αὐτὴν ἐπιδημίας τῶν προσκυνητῶν, καὶ ἐπλήρω-

σεν ἀθυμίας τοὺς εὐσεβεῖς· πᾶσα δ' ἡ Χριστιανωσύνη ἐπεκρότησεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἡράκλειον, ὅτε κατὰ τὸν ἕβδομον αἰῶνα τὰ νικηφόρα αὐτοῦ ὅπλα ἀπεδίωξαν τοὺς Πέρσας ἀπὸ τῆς ἱερᾶς πόλεως.

Δὲν ἐβράδυνον ὅμως νὰ ἐπέλθωσιν οἱ Ἄραβες, καὶ κατέκτησαν πάλιν αὐτὴν, ψάλλοντες τὸ τοῦ Κορανίου· «Εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, ἣν ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν», ἐν ᾧ οἱ πιστοὶ ἔφευγον ἀνακράζοντες· «Ἰδοὺ τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τοῦ ἁγίου τόπου.» Ἦλθε δὲ τότε αὐτὸς ὁ Ὀμὰρ ἐκ Μεδίνης καὶ παρέλαβε τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἐπιτρέψας τοῖς χριστιανοῖς νὰ ἐξακολουθῶσι τὰς προσκυνήσεις αὐτῶν, ὡς καὶ ἔπειτα οἱ Φατημῖται, τὴν ἐμπορικὴν συγκοινωνίαν θέλοντες νὰ ἐνισχύσωσι, δὲν ἀπηγόρευσαν τὰς περὶ τὸν ἱερὸν τάφον τελουμένας χριστιανικὰς πανηγύρεις.

Καὶ ἐπηγγέλλοντο μὲν οἱ Ὀθωμανοὶ ἀνεξιθρησκείαν, ἀποτέλεσμα μᾶλλον ἀγερώχου περιφρονήσεως πρὸς τὸ ξένον θρήσκευμα παρὰ πεφωτισμένης ἀνοχῆς· ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ ἀναλγήτως δὲν ἐδύναντο νὰ βλέπωσι τὸ τζαμίον κατέχον τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, καὶ ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος ἀπέθανεν ἐκ λύπης ὅτε ἐσίγησεν ὁ ἦχος τῶν κωδώνων καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν ἡ φωνὴ τοῦ Μουεζζίμη, καλοῦντος εἰς προσευχὰς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Μωάμεθ. Πλὴν δὲ τούτων ἐξυρίζοντο οἱ χριστιανοὶ, καὶ εἰς περιφρονήσεις ὑπεβάλλοντο, διακρινόμενοι διὰ δερματίνης ζώνης ἣν ὤφειλον νὰ φέρωσι, καὶ ἀπαγορευομένου αὐτοῖς νὰ ὁμιλῶσι τὴν Ἀραβικὴν, νὰ ὁπλοφορῶσι καὶ νὰ ἱππεύωσι, καὶ βαρεῖς φόροι τοῖς ἐπεβάλλοντο, καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ πατριάρχου αὐτῶν ὑπέκειτο τοῖς ἀλλοδόξοις ἄρχουσι.

Ἐπὶ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων τῶν Ὀμμιανδῶν καὶ Ἀληδῶν ἠλαττώθη ἡ καταπίεσις τῶν χριστιανῶν τῆς Παλαιστίνης, καὶ ὁ Μέγας Κάρολος ἐξέτεινε καὶ ἐπ' αὐτῶν τὴν προστάτιν χεῖρά του, καὶ ἐσυνθηκολόγησεν ὑπὲρ αὐτῶν μετὰ τοῦ περιφήμου Καλίφου Ἀροὺν-ἀλ-Ῥασὶδ, καὶ ἐπιτυχὼν τὴν ἐλευθέραν αὐτῶν

πρόσοδον εἰς τὸν ἅγιον τάφον, ἵδρυσεν ἐκεῖ κατάστημα πρὸς ὑποδοχὴν τῶν προσερχομένων.

Τὰς ἐκδρομὰς ταύτας συνετάραττον ἐπί τινα καιρὸν αἱ ληστρικαὶ τῶν Νορμανδῶν ἐπιχειρήσεις. Ἀλλ' ὅτε καὶ οὗτοι παρεδέχθησαν τὸν χριστιανισμὸν, προθύμως συνώδευον τοὺς ἀπερχομένους εἰς Παλαιστίνην, ὑπό τε θρησκευτικῶν καὶ ὑπὸ κοσμικῶν παροτρυνόμενοι λόγων. Μετὰ δὲ τὴν προσέλευσιν καὶ τῶν Οὔγγρων εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἰσχυρὸς τῶν προσκυνητῶν ἐπίκουρος ὑπῆρξεν ὁ ἅγιος Στέφανος· καὶ πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς χιλιετηρίδος, ὅτε ἡ κοινὴ πρόληψις ἔθετε τὸ τέλος τοῦ κόσμου, πάντες οἱ πιστεύοντες ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θ' ἀπεγυμνοῦντο τῶν κοσμικῶν αὐτῶν ἀγαθῶν, ἀπέδιδον αὐτὰ, καὶ ἀπήρχοντο παμπληθέστατοι ἵνα κατὰ τὴν φοβερὰν καὶ ἐπίσημον ἐκείνην ἡμέραν ἀποθάνωσιν ὅπου ἀπέθανεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, παρὰ τὴν κοιλάδα ἐν ᾗ μετ' ὀλίγον ὁ ἀμνὸς θὰ ἐγίνετο λέων, ἐρχόμενος ἵνα δικάσῃ τὸν κόσμον. Λιτβέρτος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Καμβράνης, μετὰ τρισχιλίων καὶ ἐπέκεινα Πικαρδῶν, Φλαμιγγίων καὶ ἄλλων, ἀπῆλθε πρὸς προσκύνησιν. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασεν ὁ εὐσεβὴς στόλος εἰς Βουλγαρίαν, οἱ μὲν ἀπεσφάγησαν, οἱ δὲ ἀπέθανον τῆς πείνης, καὶ οὐδεὶς ἀφίκετο εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ὀκτακισχίλιοι ἕτεροι, ἑπόμενοι τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς Μαγεντίας καὶ τοῖς ἐπισκόποις τῆς Σπίρας, τῆς Βαμβέργης, τῆς Κολωνίας, τῆς Ὑτρέχτης, ἐφιλοξενήθησαν ἐν Βυζαντίῳ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα· ἀλλὰ περὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Βεδουΐνων, καὶ ἐνεκλείσθησαν εἰς ἀρχαῖον φρούριον, ὅθεν ὁ ἐμίρης τῆς Ῥάμλας ἠλευθέρωσε τοὺς μόνους διασωθέντας, περὶ τοὺς δισχιλίους, ἐπανελθόντας εἰς Ἰταλίαν. Ὁ δ' ἀποτρόπαιος Καλίφης τῆς Αἰγύπτου, ὁ Ἀλ-Χακὴμ Βεμριλὰ, ὅστις πρὸς ἁπλῆν διασκέδασιν ἐπυρπόλησε τὸ ἥμισυ τοῦ Καΐρου καὶ ἐλεηλάτησε τὸ ἕτερον ἥμισυ, κηρύττων δ' ὅτι εἶναι ἐνσάρκωσις τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς πολλαχῶς κατεδίωξε τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Συρίας, καὶ πολλοὺς ἐφόνευε τῶν προσκυνητῶν. Φήμη δὲ διασπαρεῖσα μεταξὺ

τῶν Μουσουλμάνων περὶ προσεχοῦς καταστροφῆς τοῦ κράτους αὐτῶν, προὐκάλεσε νέαν τῶν Χριστιανῶν καταδρομήν, δι' ἣν κατὰ πρῶτον ὁ Πάππας Σίλβεστρος ὁ Β' προὐκήρυξε σταυροφορίαν, καὶ ἐξεστράτευσαν εἰς Συρίαν οἱ Γενουήσιοι, οἱ Πισανοὶ, καὶ Βοσόνης, ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἄρλης. Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ ἀπανθρώπου ἐκείνου τυράννου ἐπανέφερε τὴν εἰρήνην, καὶ ἐπανελήφθησαν αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις καὶ αἱ ἐκδρομαὶ τῶν προσκυνητῶν, ἐπ' ἐλαφρῷ φόρῳ. Ἐν δὲ ἔτει 1020 ἐπετράπη τοῖς Ἀμαλφιτανεῖς νὰ ἱδρύσωσι καὶ προικοδοτήσωσι νοσοκομεῖον παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωακεὶμ, ἐξ οὗ ἀνεφύη ἔπειτα τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν τῆς Ῥόδου καὶ τῆς Μελίτης.

Ἐν τούτοις ὅμως ηὔξανεν ὁ Ὀθωμανικὸς χείμαῤῥος, καὶ οἱ Ἄραβες κατέκλυσαν καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν. Καὶ ἐκ μὲν τῆς πρώτης ἀπέβαλον αὐτοὺς ἡ ἀνδρία τῶν ἐγχωρίων, αἱ προτροπαὶ τῶν παππῶν, καὶ οἱ ἀγῶνες τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ἐν δὲ Ἱσπανίᾳ παρέμεινεν ἡ κατοχὴ ἐπὶ μακρόν. Καὶ ἐκθηλυνόμενοι μὲν οἱ Ἄραβες ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐνικήθησαν καὶ περιωρίσθησαν ὑπὸ τῶν Καταβρῶν· ἀλλ' ἡ νέα εἰσβολὴ τῶν μαχίμων καὶ ἀγρίων Ἀλμοραβιδῶν, μεγάλην νίκην ἀραμένων ἐν Ζαλάκᾳ, ἀνενέωσε τὴν δύναμιν τῶν Ἀράβων, ἣν ὅμως ἔθραυσε τέλος τοῦ Ἀλφόνσου ἡ ἐπιδεξιότης καὶ ἡ ἀνδρία τοῦ Σίδου.

Ἀλλ' ἡ καταπίεσις ἦν πρὸ πάντων ἐν Ἀνατολῇ ἰσχυρὰ, καὶ πολλοὶ τῶν γενναιότερα αἰσθανομένων ἐφρόνουν ὅτι ὤφειλον οἱ ἀνδρεῖοι τῆς Εὐρώπης νὰ ὁπλισθῶσιν ἵνα ἐλευθερώσωσι τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ὁμοδόξους αὐτῶν. Πρὸ πάντων δ' ἔτρεφε τὴν ἰδέαν ταύτην ὁ ἐφάμιλλος Σιλβέστρου τοῦ Β' Πάππας Γρηγόριος ὁ Ζ', ἐφ' οὗ ἀνεφάνησαν οἱ ἀπληστότεροι καὶ φοβερώτεροι τῶν Τούρκων, οἱ Σελζουκίδαι, παντοίως καταδυναστεύοντες τοὺς ἐν Παλαιστίνῃ χριστιανούς. Ἡ Εὐρώπη πᾶσα ἐξανίστατο μανθάνουσα ὅτι οἱ πιστοὶ, οἱ ἱερεῖς, καὶ αὐτὸς ὁ Πατριάρχης, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου συρόμενοι, ἐῤῥίπτοντο εἰς τὰς φυλακὰς, ὅτι

αἱ γυναῖκες ὑβρίζοντο, ὅτι κατὰ χιλιάδας οἱ παῖδες ἁρπαζόμενοι περιετέμνοντο εἰς τοῦ Μωάμεθ τὸ θρήσκευμα, καὶ πλεῖστοι ὅτι ὡς εὐνοῦχοι κατεδικάζοντο εἰς φρούρησιν τῶν ἐν τοῖς χαρεμίοις γυναικείων ἀγελῶν.

Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ ὁ Δούκας ἐπεκαλέσατο τῆς Εὐρώπης τὴν ἀρωγὴν, ὑποσχεθεὶς νὰ συντελέσῃ τὸ κατὰ δύναμιν εἰς ἐξάλειψιν τοῦ σχίσματος μεταξὺ ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν, καὶ ὁ Πάππας Γρηγόριος ὁ Ζ' μετὰ ζήλου προεκήρυξε σταυροφορίαν, προτιθέμενος αὐτὸς ὁ ἴδιος ν' ἀναπετάσῃ τὴν σημαίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ προταχθῇ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ· καὶ πεντήκοντα χιλιάδες ὁπλιτῶν ὑπεσχέθησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν· ἀλλ' ἕτεραι φροντίδες ἐματαίωσαν τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην.

Ἐξηκολούθησεν ὅμως ὑπεκκαίων τὸ ἱερὸν πῦρ ὁ Πάππας Βίκτωρ Γ' (1086), καθ' οὗ τὴν προτροπὴν διηγοῦνται ὅτι Γενουήσιοι, Πισανοὶ καὶ ἄλλοι Ἰταλοὶ ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν τῆς Ἀφρικῆς, κατέκοψαν περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ἐχθρῶν, ἐπυρπόλησαν μίαν πόλιν, ἐπέβαλον φόρον εἰς ἕνα τῶν Μωαμεθανῶν βασιλέων, καὶ διὰ τῶν πολλῶν λαφύρων ἃ ἀπεκόμισαν, κατεκόσμησαν τῆς πατρίδος αὐτῶν τοὺς ναοὺς, περιποιήσαντες οὕτως εἰς τὴν Ἰταλίαν τὴν τιμὴν ὅτι πρώτη ἠνέῳξε τὸ στάδιον εἰς τοὺς ἐπὶ δύω μετὰ ταῦτα ἑκατονταετηρίδας ἐνδόξως ἀγωνισαμένους προμάχους τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ δόξα ὅμως τοῦ ὁριστικοῦ ὀργανισμοῦ τῶν σταυροφοριῶν ἐπεφυλάττετο εἰς Πικαρδόν τινα, τὸ ὄνομα Πέτρον, ἄνθρωπον ἀγνώστου οἰκογενείας, ἀγροῖκον τήν τε ὄψιν καὶ τοὺς τρόπους, ἐν μονώσει καὶ ἐγκρατείᾳ καὶ προσευχαῖς καταβιοῦντα καὶ διὰ τοῦτο ἐρημίτην ἐπικαλούμενον, καὶ ὑπὸ πάντων νομιζόμενον ὡς εἰς σχέσεις διατελοῦντα μετὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου ἐφαίνετο καὶ ὁ ἴδιος πιστεύων ἐν τῷ θρησκευτικῷ αὐτοῦ ἐνθουσιασμῷ. Ἐπισκεφθεὶς δ' οὗτος τὴν Ἱερουσαλὴμ, διεκάη

ὑπὸ νέου ἐνθέου ζήλου εἰς τὴν θέαν τῶν ἱερῶν ἐκείνων τόπων καὶ τῶν καταπιέσεων ἃς ὑφίστατο ἐν αὐτοῖς ὁ λαὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ παρὰ τὸν τάφον τοῦ Θεανθρώπου τῷ ἐφαίνετο ὡς εἰ φωνὴ ἐξ αὐτοῦ ἐξερχομένη τῷ ἔλεγε· «Ἀνάστα, ὦ Πέτρε· καὶ πορευθεὶς εὐαγγελίσθητι τῷ λαῷ μου τὸ πέρας τῶν θλίψεων αὐτοῦ· ἐλθέτωσαν δὲ οἱ δοῦλοί μου καὶ ἐλευθερωθήτω ἡ ἁγία γῆ.»

Τότε ἀπελθὼν μετὰ συστάσεων τοῦ πατριάρχου Συμεὼν πρὸς Πάππαν Οὐρβανὸν τὸν Β', τοὺς πόδας αὐτοῦ ἀσπασθεὶς, καὶ μεταδοὺς αὐτῷ τὸν ἴδιον ἐνθουσιασμὸν, ἐπέμφθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Εὐρώπην, ἵνα κηρύξῃ τὴν σταυροφορίαν. Γυμνόπους δὲ καὶ ἀσκεπὴς, ἰσχνὸς καὶ μονοχίτων, τὸν σταυρὸν ἔχων εἰς χεῖρας, καὶ πώλου ὄνου ὀχούμενος, διέτρεχε πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, τὴν φλόγα τοῦ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐμφυσῶν εἰς τὰ πλήθη. Βαθέως δὲ συνεκίνει τοὺς λαοὺς ἥ τε θέα τοῦ αὐστηροῦ καὶ παραδόξου τούτου προφήτου, καὶ ἡ ἀφήγησις τῶν ὅσων αὐτὸς εἶδε καὶ ὑπέστη ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ ἡ ἀνδρικὴ αὐτοῦ εὐγλωττία ἐξεγείρουσα εἰς πράξεις ἐνδόξους καὶ εὐσεβεῖς, καὶ πάντες ὡς προφήτην καὶ ὡς ἅγιον θεωροῦντες αὐτὸν, ἠκολούθουν τὰ ἴχνη αὐτοῦ μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Κυροῦντες δὲ τοὺς λόγους αὐτοῦ ηὔξανον τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν καὶ ὅσοι προσκυνηταὶ ἐπέστρεφον ἐκ τῶν ἱερῶν τόπων, ἀποδυρόμενοι ὅσους κινδύνους καὶ ὅσας βασάνους ἐκεῖ ὑπέστησαν, καὶ δεικνύοντες ἐπ' αὐτῶν τῶν σωμάτων αὐτῶν τὰ ἴχνη τῶν μαρτυρίων των. Ὥστε ἐκορυφώθη ἡ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ εὐλάβεια, καὶ μακάριοι ἐλογίζοντο οἱ δυνάμενοι νὰ φιλήσωσι μόνον τὸν κράσπεδον αὐτοῦ, καὶ εἰς λωρίδας διενέμοντο τὴν μανδύαν του, ἐπιῤῥάπτοντες αὐτὰς εἰς σχῆμα σταυροῦ ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ ὡς περίαπτα ἔφερον καὶ αὐτὰς τὰς τρίχας τῆς ἡμιόνου του.

Πρὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος εἶχεν ἤδη παρέλθει ἡ χιλιετηρὶς, καθ' ἣν ἐνομίζετο ὅτι ὁ κόσμος θέλει καταστραφῆ, καὶ ἤδη

γενικὴ ἐπεκράτει πεποίθησις ὅτι ἐπῆλθεν ἡ ὥρα τῆς σωτηρίας, καὶ πᾶς ὁ ἔχων βεβαρημένην τὴν συνείδησιν δι' ἁμαρτιῶν, ἀπήρχετο μετὰ ζωηρᾶς πίστεως πρὸς ἐξαγορὰν αὐτῶν εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων. Ὅτε ὁ Πέτρος ὁ Ἐρημίτης ἐκήρυττε, «Στρατιῶται τοῦ Διαβόλου, γίνετε τοῦ Χριστοῦ Στρατιῶται», ἐξώρμων πανταχόθεν οἱ κάτοικοι τῶν δασῶν καὶ σπηλαίων, καὶ ἐζήτουν νὰ τοῖς ἁγιασθῶσι τὰ ὅπλα ἃ ἔφερον ἕως τότε ὡς ὄργανα τοῦ ἐγκλήματος. Τοὺς ἐκδεδιῃτημένους περιέστελλε τὸ παράδειγμα τοῦ αὐστηροῦ ἐρημίτου, τοὺς φειδωλοὺς παρεκίνει εἰς ἐλευθέριον ἐλεημοσύνην ὁ λόγος του· ἄτομα καὶ πόλεις διήλλαττε τὸ κοινὸν αἴσθημα, καὶ ἀλλεπάλληλα θαύματα μετέπειθον τοὺς σκεπτικωτέρους· καὶ πάντες ἀλλήλους προέτρεπον καὶ ἐξήγειρον εἰς τὴν μεγάλην καὶ ἱερὰν ἐπιχείρησιν.

Ἐν τούτοις ἐπιστολαὶ ἔφθασαν καὶ παρ' Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπικαλούμεναι τὴν βοήθειαν τῶν Χριστιανῶν τῆς δύσεως ὑπὲρ τοῦ Βυζαντίου, ἀπειλουμένου ὑπὸ τῶν Τούρκων, μεθ' ὅλων τῶν θρησκευτικῶν κειμηλίων ἃ περιέκλειε.

Τότε Οὐρβανὸς ὁ Β' συνεκάλεσε σύνοδον ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ἄλλην μετ' αὐτὴν ἐν Γαλλίᾳ, καὶ προὐκήρυξε (1095) πόλεμον κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ, «Ὁ Θεὸς τὸ θέλει» ἐκφωνῶν ἐνώπιον τῶν χιλιάδων αἵτινες, διασπαρεῖσαι καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Καληδονίας μέχρι τῶν ῥυῶν τοῦ Δουνάβεως, ἐπανελάμβανον ἐνθουσιωδῶς: Ὁ Θεὸς τὸ θέλει! Πανταχόθεν δ' ἐκ περάτων τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἄνθρωποι πάσης γλώσσης, παντὸς κοινωνικοῦ βαθμοῦ, πάσης ἡλικίας, ἀκόμη καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, πάντα τὰ ἐγκόσμια καταλείποντες, συνέῤῥεον ὡς τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται, ποικιλοτάτας φέροντες κατ' ἔθνη στολάς, ἐπὶ δὲ τοῦ δεξιοῦ ὤμου πάντες τὸν σταυρὸν προσεῤῥαμμένον ἐξ ἐρίου ἢ ἐκ μετάξης, διάφορον δὲ κατὰ τὰ χρώματα. Τοὺς τῆς Βαλτικῆς ὡδήγει Συένος, ὁ υἱὸς τοῦ

Βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας, καὶ Σηγύρος, ὁ πρωτότοκος Μάγνου, τοῦ Βασιλέως τῆς Νορβηγίας· τοὺς Σκώττους καὶ Ἰρλανδοὺς, Ἀλάγος, ὁ υἱὸς Μελεόλμου τοῦ Γ'· τοὺς Νορμανδοὺς καὶ Βρεταννοὺς, ὁ Ῥοβέρτος, Δοὺξ τῆς Νορμανδίας, ὁ υἱὸς Γουλλιέλμου τοῦ κατακτητοῦ· τοὺς Φλαμιγγίους, Ὁλλανδοὺς καὶ Βραβανσῶνας, Ῥοβέρτος, ὁ κόμης τῆς Φλανδρίας· τοὺς Βοθριγγίους, τοὺς Φρυγίονας καὶ τοὺς Γερμανοὺς, ὁ δοὺξ Γοδεφρεῖδος ὁ Βουλλιὼν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Εὐστάθιος καὶ Βαλδοβῖνος· τοὺς Γάλλους, Οὔγων ὁ κόμης Βερμανδοσίας (de Vermandois), ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Φιλίππου Α', καὶ ὁ Στέφανος, κόμης τῆς Χάρτρης (comte de Chartres)· τοὺς Προβηγγιανοὺς, Λαγγεδοκίους καὶ Γάσκονας, οἵτινες τότε δὲν κατηριθμοῦντο εἰσέτι μετὰ τῶν Γάλλων, ὁ γέρων Ῥαιμόνδος, κόμης τοῦ Σαὶντ-Αἰγιδίου καὶ τῆς Τολώσσης. Τῶν δ' Ἰταλῶν ἦν ἀρχηγὸς, τῶν μὲν μεσημβρινῶν Βοεμόνδος ὁ Ποκάρδος, ἡγεμὼν τοῦ Τάραντος, καὶ ὁ νέος Ταγκρέδης, υἱὸς τοῦ Μαρκεσίου Ὄθωνος Ῥουσόνου, τῶν δὲ Λομβαρδῶν ὁ κόμης Ῥαινάλδος, ὅστις ὑπὸ τὸ ὄνομα Ῥινάλδος εἶναι εἷς τῶν πρωτίστων ἡρώων τοῦ παρόντος ποιήματος. Ἐξάρχους δ' ἑαυτοῦ ἔπεμψεν ὁ Πάππας τὸν Ἀδελμάρον, ἐπίσκοπον τοῦ Πογγίου, καὶ τὸν Γουλλιέλμον, ἐπίσκοπον τῆς Ὀραγγίας, ἀμφοτέρους ὁδηγοῦντας τάγματα μαχητῶν. Προσεπῆλθε δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Δαιβέρτος, ἐπίσκοπος τῆς Πίσης, μετὰ στόλου ἐκ πεντήκοντα πλοίων, καὶ Ἀνσέλμος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μεδιολάνων, μετὰ πεντήκοντα χιλιάδων στρατιωτῶν.

Μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης οἱ βορειότεροι, ἴσως ἕνεκα τῶν θελγήτρων ἃ τὰ νότια κλίματα παρίστων εἰς τὴν φαντασίαν των, καὶ μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων αἱ πτωχότεραι, πιθανῶς ἕνεκα καὶ τῶν ὑλικῶν ἐλπίδων ἃς ὑπέτρεφεν ἐν αὐταῖς ἡ προσδοκία μεμακρυσμένων ἐπιχειρήσεων, ἔτρεφον θερμότερον τὸν ζῆλον πρὸς τὰς σταυροφορίας. Μόλις δὲ παρῆλθεν ὁ χειμὼν τοῦ ἔτους 1096, καὶ ὁ πολὺς στρατὸς, δυσανασχετῶν

πρὸς τὰς χρονοτριβὰς τῶν ἀρχηγῶν αὐτοῦ, ἐξεστράτευσε χωρὶς νὰ τοὺς περιμένῃ, εἰς τριακοσίας χιλιάδας ἀριθμούμενος, ὅλους σχεδὸν πεζούς· καὶ ἄνευ ἐφοδίων, ἄνευ χρημάτων, δίχα διαιρεθεὶς, ἐπορεύθη ἀπὸ τοῦ Ῥήνου πρὸς τὸν Δούναβιν, καὶ ἀπὸ τῶν Τεναγῶν τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸ κατάστενον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅθεν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος τοὺς μετεβίβασεν εἰς Ἀσίαν, καταπεπονημένους μὲν ὑπὸ τῶν καμάτων, ὑπὸ τῆς πείνης, καὶ τὸν ἀριθμὸν κατὰ πολὺ ἐλαττωθέντας ὑπὸ τῶν ἐπιβουλῶν τῶν Οὔγγρων καὶ τῶν Βουλγάρων, οὐχ ἧττον ὅμως λίαν ἐπιφόβους εἰσέτι. Ἀλλὰ Σολιμάνος ὁ Β', ὁ τῆς Νικαίας Σουλτάνος, ὠφεληθεὶς ἐκ τῆς ἀπειρίας των, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐλλείψεως πάσης πειθαρχίας καὶ τάξεως, τοὺς εἵλκυσεν ἐπιτηδείως εἰς ἐνέδραν, καὶ ἐν ᾧ ἤλπιζον νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν των, ἐπέπεσαν ἐπ' αὐτοὺς καὶ τοὺς κατέκοψαν, ὥστε μόλις τὸ δέκατον αὐτῶν διεσώθη.

Ἐν τούτοις ὁ Δοὺξ Γοδεφρεῖδος μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν καὶ τῶν πρωτίστων ἐκ τῶν σταυροφόρων ἀπῆλθον περὶ τὸν Αὔγουστον, καὶ διὰ διαφόρων ὁδῶν ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὠμόσαντες πίστιν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, διέβησαν εἰς Βιθυνίαν μετ' ἐπικούρων Ἑλλήνων. Σολιμὰν ὁ Β', ὁ ἐπιλεγόμενος Καλιτζῆ-Ἀρσλὰν (ξιφήρης λέων), ἠθέλησε νὰ τοὺς προσβάλλῃ εἰς αὐτὰ τὰ πεδία ἐφ' ὧν ἦσαν κατεσπαρμένα τὰ ὀστᾶ τῶν ἀτυχῶν των συντρόφων. Ἀλλ' ἐνικήθη κατὰ κράτος, καὶ ἀπώλεσε τὸν θρόνον αὐτοῦ (20 Ἰουλίου 1097), καὶ ἡ Νίκαια, ἡ ἕδρα τῆς πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ ἡ Ταρσὸς, ἡ πατρὶς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τῶν ἀλλοπίστων. Μετὰ ταῦτα δ' ὁ νικηφόρος στρατὸς, ὑπερβὰς τὸν Ὀρόντην, ἐστρατοπέδευσε βορείως τῆς Ἀντιοχείας, κειμένης ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ. Ἦν δ' αὕτη ἡ πόλις ἣν τὸ πρῶτον ᾤκησεν ὁ ἅγιος Πέτρος, καὶ ἐν ᾗ κατ' ἀρχὰς ἐκλήθησαν Χριστιανοὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ φρούριον αὐτῆς εἶχε διπλοῦν τὸν περίβολον· ἐπεκάθητο δ' ἐπὶ ὑψηλῶν, χα-

μεστάτων καὶ συμφύτων λόφων, ὑπερκειμένων τοῦ ἀχανοῦς καὶ ὡραίου πεδίου τοῦ Ὀρόντου. Εἶχον δὲ κυριεύσει αὐτὴν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῶν Φατιμιτῶν τῆς Αἰγύπτου, καὶ οἱ Σελγιουκίδαι Τοῦρκοι ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ Ἐμίρης Βαγισιὰν διώκει τὴν φρουράν, συγκειμένην ἐκ δισμυρίων πεζῶν καὶ ἑπτακισχιλίων ἱππέων· οἱ κάτοικοι δὲ τῆς πόλεως, Σύροι, Ἕλληνες, Ἀρμένιοι, Ἄραβες καὶ Αἰγύπτιοι, συνεποσοῦντο εἰς διακοσίας χιλιάδας. Τριπλάσιοι τούτων ἦσαν οἱ εἰς Βιθυνίαν μεταβάντες Χριστιανοί, οἵτινες, καί τοι πολλὰς πολλαχοῦ ὑποστάντες ζημίας, ἔμενον πάντοτε πολυπληθέστεροι τῶν πολιορκουμένων. Περὶ τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσαν οἱ Χριστιανοὶ τὴν 21 Ὀκτωβρίου, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, ὅτε ὄμβροι συνεχεῖς ἐπικρατοῦσιν ἐν Συρίᾳ· δι' ὃ οἱ μὲν προβλεπτικώτεροι ἤθελον ν' ἀναβάλλωσι πᾶσαν ἔφοδον, οἱ δὲ ῥιψοκίνδυνοι νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν προσβολήν, οὐδὲ κἂν τὴν ἄφιξιν ἢ κατασκευὴν τῶν πολιορκητικῶν μηχανῶν περιμένοντες. Τούτων ἡ γνώμη ὑπερίσχυσεν. Ἀλλ' ὁ Βαγισιὰν ἀντετάχθη μετὰ μεγίστης ἀνδρίας καὶ ἐπιδεξιότητος, καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀπαντήσαντες ἀντίστασιν πολὺ ἀνωτέραν ἢ ἐν Ταρσῷ καὶ ἐν Νικαίᾳ, ἠναγκάσθησαν νὰ περιορίσωσι τὴν πολιορκίαν εἰς ἀποκλεισμόν. Ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ ἄλλοι ἐχθροὶ κινδυνώδεις προσέβαλον τὸν σταυροφορικὸν στρατόν. Ἡ ἀργία, αἱ παντοῖαι ἡδοναὶ ἀφ' ὧν ὀλίγον ἴσχυον ν' ἀποσπάσωσιν αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαγωγῷ ἐκείνῳ κλίματι αἱ ἀρεταὶ τοῦ Γοδεφρείδου, τοῦ Ταγκρέδου καὶ τῶν ἐξάρχων, ἡ διχόνοια μεταξὺ τοσούτων ἀλλοφύλων λαῶν καὶ ἐν στρατῷ μὴ εἰθισμένῳ εἰς πειθαρχίαν, ἡ μετ' ὀλίγον ἐντελὴς ἐξάντλησις τῶν πέριξ χωρῶν, αἱ ἐκδρομαὶ τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν περιοίκων αἱ ἐπιδρομαὶ περιήγαγον ἐντὸς τριῶν μηνῶν τοὺς πολιορκοῦντας εἰς ἀπόγνωσιν, καὶ εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἂν δὲν ἤρχετο αὐτοῖς ἐπικουρία διὰ θαλάσσης.

Ἀλλ' αἱ θαλάσσιαι δυνάμεις τῶν τότε χρόνων, ὀλίγον συνεμερίζοντο τῶν ὑπερβορείων τὸν ζῆλον ὑπὲρ τῶν σταυροφοριῶν.

Τῶν λαῶν αὐτῶν ἡ φαντασία δὲν ἐξήπτετο, ὡς ἡ τῶν ὑπερβορείων, εἰς διηγήσεις περὶ χωρῶν καὶ κλιμάτων γνωστῶν αὐτοῖς καὶ οἰκείων, καὶ τὰ ἐμπορικὰ αὐτῶν συμφέροντα ἐβλάπτοντο μᾶλλον ἢ ὠφελοῦντο διὰ γενικῆς τοιαύτης ῥήξεως πρὸς πάντας τοὺς Μωαμεθανοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Οὐχ ἧττον ὅμως οἱ Γενουήσιοι πρῶτοι ὥπλισαν στόλον, καὶ ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τῶν δεινοπαθούντων. Ἐν μέσῳ χειμῶνι ἐκπλεύσαντες, καὶ ἐπὶ μακρὸν καὶ πολλαχῶς ἐν τῷ ἀρχιπελάγει κινδυνεύσαντες, ἔφθασαν τέλος εἰς ἅγιον Συμεῶνα, τὸ ἐπίνεον τῆς Ἀντιοχείας, δώδεκα μίλια αὐτῆς ἀπέχον, ἐν Ἀπριλίῳ μηνὶ τοῦ ἔτους 1098· ἡ δ' ἀγγελία τῆς ἀφίξεως αὐτῶν τοσαύτην ἀγαλλίασιν διήγειρεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καθ' ὃν χρόνον οἱ σταυροφόροι εἶχον καταντήσει εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπορίαν, καὶ ἔζων τρώγοντες τὰ πτώματα τῶν Σαρακηνῶν οὓς ἐφόνευον, ὥστε πάντες ἐν θορύβῳ καὶ ἀταξίᾳ ὥρμησαν πρὸς τὸν σωτῆρα στόλον, τὸν τὰς ποθητὰς τροφὰς αὐτοῖς φέροντα. Ἐκ τούτου δ' ἐπωφεληθεὶς ὁ φρούραρχος τῆς Ἀντιοχείας, ἐξέδραμε καὶ ἐπέπεσε κατὰ τοῦ ἄνευ πειθαρχίας καὶ παρατάξεως χωροῦντος ἐκείνου ὄχλου, καὶ πλείστους κατέκοψε, πλείστους ᾐχμαλώτησε, καὶ ἄλλους διεσκόρπισεν ἐν ἀπελπισίᾳ φεύγοντας εἰς τὰ δάση, καὶ πᾶσα ἡ ἐκστρατεία θὰ ἐλάμβανεν ἐνταῦθα οἰκτρὸν τὸ τέλος, ἂν μεθ' ὑπερανθρώπου ἡρωϊσμοῦ δὲν ἀντετάττετο ὁ Γοδεφρεῖδος εἰς τοὺς φεύγοντας καὶ διὰ λόγου καὶ παραδείγματος ἐνθαρρύνων αὐτοὺς δὲν ἐστρέφετο κατὰ τῶν διωκτῶν του μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, καὶ χιλιάδας αὐτῶν κατέκοψε, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀπέσπασεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ εἰς τοὺς Γενουησίους παρέσχε καιρὸν καὶ ἄδειαν ν' ἀποβιβάσωσι τὰς ἐπικουρίας, τὰς τροφὰς καὶ τὰς μηχανάς, καὶ νὰ σώσωσι τὸν στρατὸν βεβαίου καὶ ἐντελοῦς ὀλέθρου. Τότε ὁ κόμης τῆς Τολώσσης κατέλαβε τὴν πρὸ τῆς πόλεως γέφυραν, καὶ ὁ Ταγκρέδης ὠχύρωσε μικρὸν μοναστήριον κείμενον εἰς ἐπίκαιρον θέσιν, καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς ἐγένετο πραγματι-

κὸς ἔκτοτε καὶ αὐστηρὸς, ὥστε ὁ Βαγισιὰν ἤρχισε νὰ συνθηκολογῇ ἢ νὰ προσποιῆται ὅτι συνθηκολογεῖ περὶ παραδόσεως, ὅτε ἀρνησίθρησκός τις προλαβὼν αὐτὸν, ἦλθεν εἰς μυστικὴν συνεννόησιν μετὰ τοῦ Βοεμόνδου, ἠνέῳξε τὴν πύλην εἰς τοὺς σταυροφόρους, καὶ οὕτως ἐκυριεύθη ἡ πόλις τὴν 3 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1098, καὶ ὁ Ἐμίρης ἐθανατώθη. Μέρος ὅμως τῆς φρουρᾶς κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, μέχρις οὗ ἐπῆλθε μετὰ δισμυρίων ἀνδρῶν ὁ Κερβόγας, βασιλεὺς τοῦ Μοσσοὺλ, πεμπόμενος ὑπὸ Μελὲκ Σκιὰ, Σουλτάνου τῆς Περσίας, ἵνα λύσῃ τῆς πόλεως τὴν πολιορκίαν. Ἀνηγορεύθη δ' ὁ Κερβόγας οὗτος Βασιλεὺς, εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ εἰς τοὺς Σουλτάνους τῆς Περσίας κατὰ τῶν ἄλλων Τούρκων Σελγιουκιδῶν, καὶ εἶχεν εἰκοσιοκτὼ Ἐμίρας εἰς τὴν ἀκολουθίαν του. Ἄγριος δ', ἄκαμπτος καὶ θυμοειδὴς, οὗτος ἐχρησίμευσε τῷ Τάσσῳ ὡς πρωτότυπον καθ' ὃ διέπλασε τοῦ Ἀργάντου τὸν χαρακτῆρα. Ἐλθὼν λοιπὸν ἐστρατοπέδευσεν ὁ Κερβόγας παρὰ τὸν Ὀρόντην, καὶ οἱ σταυροφόροι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσωσι τὰ ἔξω φρούρια, καὶ ν' ἀποσυρθῶσιν ἐντὸς τῆς πόλεως, ὅπου ἐπῆλθε πάλιν ἐπ' αὐτοὺς φοβερὰ ὡς πρὶν ἡ πληγὴ τῆς πείνης, καὶ ἄνευ ἐλπίδος ἀπαλλαγῆς, διότι ὁ ἐχθρὸς ἐφρόντισε νὰ καταλάβῃ τὸν λιμένα τοῦ ἁγίου Συμεῶνος, ἵνα παρακωλύσῃ πᾶσαν ἐκ θαλάσσης ἐρχομένην ἐπικουρίαν. Λιμώττοντες περιεφέροντο ἀπὸ θύρας εἰς θύραν οἱ πρόμαχοι τῆς Ἀντιοχείας ἐπαιτοῦντες ἄρτον, ὁ Γοδεφρεῖδος ἐπώλησεν εἰς δημοπρασίαν τὸν ἀγαπητὸν ἵππον του ἀντὶ ὀλίγης τροφῆς, καὶ, ὡς πολλοὶ ἄλλοι, φεύγων τὰς ἀνυποφόρους στερήσεις ἐδραπέτευσε καὶ αὐτὸς ὁ αὐστηρὸς καὶ ἐνθουσιώδης Πέτρος ὁ Ἐρημίτης. Καὶ τοῦτον μὲν συλλαβὼν, διὰ τῆς βίας ἐπανέφερεν εἰς τὴν πόλιν ὁ Ταγκρέδης. Ἀλλ' οἱ ἀνδρειότεροι τῶν στρατιωτῶν ἠρνοῦντο ὑπηρεσίαν, πιστεύοντες ὅτι μόνον διὰ θαύματος οὐρανία παρέμβασις ἠδύνατο νὰ σώσῃ αὐτούς.

Τότε ἤρχισαν προφητεῖαι διαδιδόμεναι, καὶ ἡ εὔπληκτος φαντασία τῶν πασχόντων ἔβλεπε πανταχοῦ τὰ θαύματα ἃ

ἐπεκαλοῦντο. Εἷς ἱερεὺς ἐκήρυξεν ὅτι τῷ ἀπεκαλύφθη κατ' ὄναρ ἡ θέσις ἔνθα ἦν τεθαμμένη ἐν Ἀντιοχείᾳ ἡ λόγχη ἡ τρυπήσασα τὴν πλευρὰν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔλεγεν ὅτι ἦν ἕτοιμος νὰ βαδίσῃ ἐπὶ φλεγόντων ἀνθράκων ἢ νὰ βυθισθῇ εἰς ζέον ὕδωρ πρὸς κύρωσιν τῶν λόγων του. Καὶ ἀνασκαφέντος ὑπ' αὐτοῦ τὴν ὁδηγίαν τοῦ χωρίου ὃ ὑπεδείκνυεν, εὑρέθη τῷ ὄντι ἡ ἀρχαία λόγχη, καὶ ἐξηγέρθη εἰς τὴν θέαν αὐτῆς τοσοῦτον ὁ ἐνθουσιασμὸς, ὥστε οἱ δειλότεροι ἤδη ἐζήτουν μεγαλοφώνως τὴν μάχην. Ἀφεθείσης ἐπαμένως τῆς φρουρήσεως τῆς Ἀντιοχείας εἰς τὸν κόμητα τῆς Τολώσσης, ἐξέδραμον οἱ λοιποὶ κατὰ τοῦ Καρβόγα, ὅστις ἐν ᾧ ἤλπιζεν ὅτι μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ τοὺς ἐκπολιορκήσῃ διὰ τῆς πείνης, μετ' ἐκπλήξεως εἶδεν αὐτοὺς καταβάντας εἰς τὸ ὕπαιθρον, καὶ προκαλοῦντας αὐτόν. Ἡ μάχη ὑπῆρξε πεισματώδης· ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς διεδόθη ὅτι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους ἐπεφάνησαν αἴφνης τρεῖς λευκοφόροι καὶ ἀκτινοβολοῦντες ὁπλῖται, καὶ ἀμέσως ὁ ἐπίσκοπος Ἀδελμάρος, ὁ πρῶτος ἔξαρχος τοῦ Πάππα, ἤγειρεν ὕμνον δοξολογίας πρὸς τοὺς τρεῖς προστάτας τῶν στρατῶν τῆς Ἀνατολῆς, τοὺς πρωτομάρτυρας Γεώργιον, Δημήτριον καὶ Μαυρίκιον, καὶ οἱ στρατιῶται ἐλευθερωθέντες, ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ στρατοῦ, ἔτρεψαν καὶ κατέκοψαν αὐτὸν, ὁ Καρβόγας μόλις ἐσώθη φεύγων πρὸς τὸν Εὐφράτην, καὶ μεταξὺ τῶν πλουσίων λαφύρων, ὁ Βοεμόνδος λαβὼν ἔπεμψεν εἰς Ἰταλίαν ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θριάμβου του τὴν κατάχρυσον βασιλικὴν σκηνὴν, ἥτις ἐστηρίζετο ἐπὶ ὀκτὼ πύργων, καὶ ἐχώρει δισχιλίους ἄνδρας.

Ἡ πρόθεσις τῶν σταυροφόρων ἦν, ἅμα κυριεύσαντες τὴν Ἀντιόχειαν, νὰ κινηθῶσι κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' ἐκ διαφόρων αἰτιῶν ἠναγκάσθησαν ν' ἀναβάλλωσι τὴν ἐπιχείρησιν. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος, περισσότερον φοβούμενος τοὺς δυσοικονομήτους τούτους συμμάχους παρ' αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς, δὲν τοῖς ἔπεμψεν ἣν περιέμενον ἐπικουρίαν, ἀλλ' ἀπέσυρε καὶ τὴν μικρὰν ἣν τοῖς εἶχε χορηγήσει τὸ πρῶτον· ἔπειτα δὲ

καὶ τὰ πράγματα ἐν Παλαιστίνῃ εἶχον ἐπ' ἐσχάτων λάβει ἄλλην τροπήν. Ἐν Ἀφρικῇ ἦρχε τότε ὁ ἕκτος Καλίφης τῶν Φατιμιτῶν Μοστανσὲρ Βιλλᾶ, ἀνὴρ ἀδρανὴς συνάμα καὶ ἀφυής. Ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἐκυβέρνα τὸ κράτος ὁ Βεζίρης αὐτοῦ Ἀφδὰλ, γενναῖος εἰς τὰς μάχας καὶ πολιτικὸς ἐπιτήδειος. Οὗτος δὲ, ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῶν συμφορῶν τῶν Τούρκων ἐν Κοίλῃ Συρίᾳ, εἰσήλασεν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἐλαφυραγώγησε καὶ ἐκυρίευσεν αὐτὴν, καὶ εἰς τοὺς σταυροφόρους ἐπρότεινε νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν λατρείαν αὐτῶν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, νὰ δέχηται ἀνὰ τριακοσίους τοὺς προσκυνητὰς, καὶ νὰ προστατεύῃ αὐτοὺς παντὶ σθένει. Ἂν ὅμως εἰς ταῦτα δὲν συνήνουν, ἠπείλει ὅτι ἑνωθεὶς μετὰ τῶν Ἀβασσιδῶν, τῶν Περσῶν καὶ τῶν Τούρκων, θὰ ὑπερεμάχει τῆς Ἱερουσαλὴμ μετὰ πασῶν τῶν Ὀθωμανικῶν δυνάμεων. Πλὴν δὲ τούτων, εἰς δύσκολον θέσιν ὁ Βοεμόνδος διατελῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ, δὲν ἐδύνατο νὰ μακρυνθῇ αὐτῆς ἵνα συμπράξῃ μετὰ τῶν λοιπῶν κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀπεθάῤῥυνε δὲ προσέτι τοὺς χριστιανοὺς καὶ ἡ σκανδαλώδης ἀποχώρησις τῶν κομήτων Βερμανδοσίας καὶ Χάρτρης, ἀπελθόντων αἴφνης εἰς Εὐρώπην· καὶ ἐξησθένουν αὐτοὺς αἱ διχόνοιαι, καὶ αἱ ἄφρονες καὶ ἄσκοποι ἐκδρομαὶ ἐπὶ λείᾳ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν, καὶ ὁ ἀπροσδόκητος θάνατος τοῦ εὐσεβοῦς πολεμιστοῦ Ἀδελμάρου, καὶ ἡ χειμερινὴ ὥρα, καὶ ἡ ἔλλειψις στόλου, δι' οὗ νὰ κοινωνῶσι μετὰ τῆς Εὐρώπης.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1099 ἀπεφάσισαν νὰ προχωρήσωσι, καὶ μεγάλη κατέλαβε τὸν στρατὸν ἀνυπομονησία, καὶ πρῶτος διηυθύνθη ὁ νέος Ταγκρέδης τὴν μεταξὺ βαίνων τοῦ Λιβάνου καὶ τῆς θαλάσσης. Πανταχοῦ οἱ Χριστιανοὶ ὑπεδέχοντο τοὺς προβαίνοντας μετ' ἐνθουσιασμοῦ, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐνέδιδον μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν. Οἱ εὐσεβεῖς μαχηταὶ διήρχοντο μετ' ἐκστάσεως χαρᾶς τὰ μέρη ἃ ἡγίασαν τὰ ἴχνη τοῦ Σωτῆρος, ἢ αἱ ἱεραὶ γραφαί· καὶ τὴν 7 Ἰουνίου ὁ στρατὸς πᾶς ἀντήχησεν ἐκ τῶν κραυγῶν· «Ἰδοὺ ἡ Ἱερουσαλήμ! Ἰδοὺ τοῦ Κυρίου ἡ πόλις!» Διηρέθη δὲ τότε τὸ στράτευμα τριχῇ, καὶ ὁ μὲν κόμης τῆς Φλαν-

δρίας, μετὰ τοῦ Δουκὸς τῆς Νορμανδίας καὶ τοῦ ἀνδρείου Ταγκρέδου, ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὰ βορειανατολικὰ τῆς πόλεως, πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφὰτ, καὶ εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐλιθοβολήθη ὁ ἅγιος Στέφανος. Ὁ δὲ δοὺξ Γοδεφρεῖδος κατέλαβε τὰ βορειοδυτικὰ, μεταξὺ τοῦ γωνιαίου πύργου καὶ τοῦ κρανίου τόπου. Ὁ δὲ Ῥωμάνδος, ὁ κόμης τῆς Τολώσσης, κατὰ τὰ νοτιοδυτικὰ, πρὸς τὸ ὄρος Σιών. Τὴν τετάρτην ὅμως πλευρὰν δὲν εἶχον ἱκανὸν ἀριθμὸν στρατιωτῶν ὅπως καταλάβωσι.

Πέντε δ' ἡμέρας μετὰ τὸν ἀποκλεισμὸν ἐκινήθησαν οἱ σταυροφόροι εἰς ἔφοδον, ἔχοντες μίαν μόνην κλίμακα. Ἀλλ' ἡ ἄφρων αὕτη ἐπιχείρησίς των ἀπεκρούσθη, καὶ κατεδιώχθησαν μέχρι τῶν σκηνῶν αὐτῶν. Τότε ἐνόησαν ὅτι ἡ ἐπιχείρησίς των ἦτον δυσχερεστέρα ἢ ὅ,τι ἐφρόνουν. Τὰς πολιορκητικὰς μηχανὰς εἶχον ἀφήσει εἰς Ἀντιόχειαν. Πρὸς κατασκευὴν ἄλλων ἐστεροῦντο πρὸ πάντων ξύλων· καὶ ἂν ὁ Ταγκρέδης περιπολῶν ἀνεκάλυπτε δρῦν τινα ἢ κέδρον περὶ τὸν Σάρωνα, οὐδεὶς ἦν ὁ ὑλοτομήσων ἢ ὁ κατεργασόμενος, ἐπέλιπον δὲ καὶ αἱ τροφαὶ, διότι τοὺς γεωργοὺς ἐφυγάδευσεν ἡ πολιορκία, καὶ ἐξηντλήθησαν καὶ αἱ πηγαί· μόνος δ' ὁ Κέδρων ἐχορήγει ἔτι ὀλίγον ὕδωρ ἐκθολωμένον, καὶ τοῦ Σιλοὴ ἡ καθαρὰ πηγὴ ἐχορήγει ὑγιεινὸν πόμα εἰς τοὺς νοσοῦντας.

Ἤρξαντο λοιπὸν πάλιν οἱ πολιορκηταὶ στρέφοντες τὰ ἐλπίζοντα αὐτῶν βλέμματα πρὸς τὴν Εὐρώπην, ὅθεν προσεδόκων ἐπικουρίαν· ἀλλ' ἐπικουρία δὲν ἤρχετο. Ὁ Αὐτοκράτωρ μάλιστα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρωργισμένος διότι οἱ σταυροφόροι ἠθέτησαν ἣν τῷ εἶχον δώσει ὑπόσχεσιν τοῦ νὰ ὑποβάλλωσιν αὐτῷ ὅσας πόλεις ἤθελον κατακτήσει, ἔπεμψε πυρπολικὰ εἰς τὸν Μαλέαν ὑπὸ τοὺς ναυάρχους Λενδόλφον καὶ Τατίκιον, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν δίοδον τοῦ ἐπικουρικοῦ στόλου τῶν Ἰταλῶν. Καὶ οἱ μὲν Βενετοὶ ἐσυνθηκολόγησαν μετ' αὐτοῦ ἵνα μὴ πλεύσωσι δι' ὅλου τοῦ ἔτους εἰς Παλαιστίνην· οἱ δὲ Πισαῖοι, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν Δαιβέρτου, προσέβαλον τοὺς Ἕλλη-

νας, ἀλλὰ καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν πυρπολικῶν, κατέφυγον εἰς Ῥόδον, ὅπου προσεϐλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν. Ἀλλ' οἱ Γενουήσιοι, ὑπὸ ναύαρχον Γουλλιέλμον τὸν Ἐμϐριακὸν, ἀποκρούσαντες τὰ πυρπολικὰ διὰ κόντων, κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι καὶ νὰ καταπλεύσωσι, σωτηρίας ἄγγελοι, εἰς τὴν Παλαιστίνην.

Ἀληθὴς θρίαμϐος ὑπῆρξεν ὁ εἴσπλους αὐτῶν εἰς τὴν Ἰόππην, τὸ ἐπίνεον τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἀπέχον αὐτῆς 24 μίλια. Ἐνταῦθα διηγεῖτο ὁ μῦθος ὅτι ὁ Περσεὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τοῦ θαλασσίου τέρατος τὴν Ἀνδρομέδαν· οὐ μακρὰν δὲ κεῖται καὶ ὁ τάφος τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ἐπίσης παριστωμένου ὡς τέρας δαμάσαντος. Ἀλλὰ μόλις ἠγκυροϐόλησαν, καὶ νέοι ἐπῆλθον ἐχθροὶ, ὁ πολυάριθμος στόλος τῶν Αἰγυπτίων, οὗ ἐννοῶν τὴν ὑπεροχὴν ὁ Γουλλιέλμος, χωρὶς παντάπασι νὰ διστάσῃ, ἐπεϐίϐασεν ἀμέσως τὰ ἐφόδια, τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ναύτας, κατέλιπε κενὰς τὰς τριήρεις του εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ ὁδηγούμενος ὑπὸ τριάκοντα ἱππέων καὶ πεντήκοντα πεζῶν οὓς τῷ ἐχορήγησεν ὁ Ῥαιμόνδος, κόμης τῆς Τολώσσης, ἔσπευσε πρὸς τὸ στρατόπεδον, ὅπου ἡ θέα του ἔφερε θάῤῥος καὶ παραμυθίαν. Ὁ ἄρτος εἶχεν ἐκλείψει. Πρὸ δέκα ἡμερῶν οἱ κλίϐανοι εἶχον παύσει· ἀλλ' ἤδη τὰ δίπυρα ἀνεπλήρωσαν τὴν ἔλλειψιν. Καὶ τὰ ὕδατα εἶχον ἐξαντληθῆ· οἱ δὲ Γενουήσιοι ἔφερον ἀσκοὺς πλήρεις ὕδατος δροσεροῦ. Καὶ τεχνιτῶν ἐστερεῖτο ὁ στρατὸς, ὥστε μάτην ἀπέϐαινον πᾶσαι αἱ προσπάθειαι κατασκευῆς μηχανῶν. Ἀλλ' ἤδη ὁ ναύαρχος, ἐμπειρότατος εἰς πάσας ταύτας τὰς ἐργασίας, ἔταξεν ἑκατὸν ξυλουργοὺς καὶ μηχανοποιοὺς εἰς πῆξιν καταπελτῶν, κριῶν, κλιμάκων καὶ πάντων τῶν πολιορκητικῶν μηχανημάτων. Τούτων δὲ τὸ θαυμασιώτατον ἦν τετράγωνος πύργος, τρεῖς ἔχων εὐρείας στοὰς, ὧν ἡ μὲν ὑπερεῖχε τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἡ δὲ εἰς τὸ ὕψος αὐτῶν κατεϐίϐαζε γέφυραν, καὶ ἡ τρίτη περὶ τὴν βάσιν ἐχρησίμευσεν εἰς διευκόλυνσιν τῶν κινήσεων τοῦ πύργου, καὶ εἰς ταχεῖαν ἐπισκευὴν πάσης ἐπιγινομένης αὐτῷ βλάϐης. Καί τοι δ' ὀγκωδέστατος καὶ βαρύτατος, ἐκινεῖτο τα-

χύτατα ἐπὶ μεγάλων τροχῶν καὶ εὐκόλως ἀποσυνετίθετο εἰς τὰ μέρη του. Περιεκαλύπτετο δ' ὑπὸ δερμάτων, ἅτινα προεφύλαττον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ ἤμβλυνον τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐνέργειαν τῶν βλημάτων. Δύω δὲ μεγάλα δρέπανα ἐξήρχοντο ἐκ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, προωρισμένα εἰς τὸ νὰ κόπτωσι τὰ σχοινία τῶν ἐχθρικῶν μηχανῶν· ἰσχυρὸς δὲ κριὸς ἐπισίδηρος ἐξήρχετο ἐκ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἵνα προσβάλλῃ τὸ τεῖχος. Τὸν πύργον τοῦτον εἶχον ὁ Ῥαιμόνδος μετὰ τῶν Γενουησίων. Ἄλλος δ' ὅμοιος κατεσκευάσθη καὶ διὰ τὸν Γοδεφρεῖδον.

Τριάκοντα ἑπτὰ ἡμέραι εἶχον ἐν τούτοις παρέλθει ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἀποκλεισμοῦ. Πάντων δ' ἐν τάξει περατωθέντων, γενικὴ πομπὴ θρησκευτικὴ διετάχθη πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, καὶ τῇ ἐπαύριον ἤρξατο ἡ ἔφοδος. Οἱ Σαρακηνοὶ ἀντέστησαν πεισματωδῶς, καὶ ἀπέκρουσαν τοὺς προσβάλλοντας, οὐ μικρὰς ζημίας ἐπενεγκόντες αὐτοῖς. Ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἀπεθαῤῥύνθησαν, καὶ ἀνυπομόνως περιέμενον τὴν ἐπιοῦσαν αὐγήν. Ὅτε δ' αὕτη ἀνέτειλε, διὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ διεδόθη ἡ φήμη ὅτι ἱππεὺς ἐφάνη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, πρὸς τὴν πόλιν ἐστραμμένος, καὶ ἀκτινοβόλον δόρυ εἰς τὰς χεῖρας κινῶν. Ὁ ἅγιος Γεώργιος! ὁ ἅγιος Γεώργιος! ἀνέκραξαν ὁ Γοδεφρεῖδος καὶ ὁ Ῥαιμόνδος ἀπὸ τῶν πύργων αὐτῶν, καὶ ὁ στρατὸς πᾶς, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ἐπανελάμβανεν, ὁ ἅγιος Γεώργιος! Καὶ κατὰ μὲν τὰς πρώτας ὥρας τῆς ἡμέρας ἔμενεν ἡ τύχη τῶν ὅπλων ἀμφίῤῥοπος. Τέλος δὲ Φλαμίγγιός τις, Λετόλδος καλούμενος, παρετήρησεν ὅτι ὁ πρὸ αὐτῶν προμαχὼν ἦν κενὸς προμάχων, φονευθέντων ἢ διωχθέντων ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν ὅπλων τῶν πολιορκητῶν. Τότε ἀνεπαισθήτως κατεβίβασε τοῦ δευτέρου πύργου τὴν γέφυραν, καὶ εἰσώρμησε ξιφήρης. Ἠκολούθησε δ' αὐτὸν ἀμέσως Γιχέριός τις καλούμενος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Γοδεφρεῖδος, καὶ ἄλλοι τινές. Ἦν δ' ἡ ὥρα ἐκείνη ἡ τοῦ ἑσπερινοῦ, καὶ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος διὰ τοῦ Κυρίου καὶ πλάστου αὐτοῦ τὸν θάνατον

(τοῦ Ἰουλίου ἡ 15ᵉ). Τότε ἤρχισαν νὰ δειλιῶσιν οἱ Τοῦρκοι, ὁ δ' εἰσβαλὼν λόχος ὥρμησε πρὸς τὴν πύλην τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἠνέῳξεν αὐτὴν, καὶ εἰσήγαγε τοὺς ἔξωθεν προσβάλλοντας αὐτὴν στρατιώτας. Συγχρόνως δ' ὁ κόμης τῆς Τολώσσης καὶ ὁ Ναύαρχος, ἐγκαταλιπόντες τὸν πύργον, ὅστις, πεπονημένος, τοῖς ἔμενεν ἄχρηστος, καὶ τὰς κλίμακας αἵτινες εἶχον θραυσθῆ, ἐνέπηξαν τὰ ξίφη των εἰς τὸ τεῖχος εἰς βαθμίδας, καὶ δι' αὐτῶν ἀνέβαινον· ὁ δὲ Ταγκρέδης καὶ οἱ δύω Ῥοβέρτοι εἰσήλαυνον δι' ἀνοιχθέντος ῥήγματος. Καὶ ἔπεσε μὲν νεκρὸς ὁ Βεζίρης καὶ φρούραρχος Ἀλῆ-Δελῆς, ἐτρέποντο δὲ πανταχόθεν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἔφευγον πρὸς τὸ προσκύνημα τοῦ Ὀμὲρ, τὸ ἀνεγερθὲν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. Ἀλλ' οὐαὶ τοῖς ἐνταῦθα καταφεύγουσι! πάντες ἀνηλεῶς ἐθανατοῦντο ὡς βεβηλοῦντες τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον χῶρον, καὶ δεκακισχίλιοι ἀπεσφάγησαν ἐν ταῖς στοαῖς τοῦ ναοῦ, καὶ τὸ αἷμα ἔῤῥεε ποταμηδὸν ἀπὸ τῶν κλιμάκων, καὶ μέχρι γαστέρος ἔπλεον εἰς αὐτὸ οἱ ἵπποι. Μετὰ τὸν φόνον ἡ λαφυραγωγία, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ θρησκευτικὴ λιτανεία, ἡ ταπείνωσις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλέους, ἡ ἀναίμακτος θυσία τῆς Εὐχαριστίας, προσφερομένη διὰ χειρῶν ἀφ' ὧν τὸ αἷμα ἀπέσταζε!

Ἀλλὰ μόλις εἶχον ἀποκομισθῆ τὰ πτώματα ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅτε ἠκούσθη ὅτι Ἀβδὰλ, ὁ Βεζίρης τοῦ Καλίφου τῆς Ἀφρικῆς, ἔφθασεν εἰς τὰ πεδία τῆς Ἀσκαλῶνος μεθ' ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδων στρατιωτῶν· καὶ ὡς θεία τις οἰκονομία ἐλογίσθη ἡ στιγμὴ καθ' ἣν ὁ στρατὸς οὗτος ἐνεφανίσθη· διότι ἂν μὲν ἐπήρχετο πρὶν, ἡ πολιορκία ἐλύετο καὶ ἡ ἐκστρατεία ἐματαιοῦτο· ἂν δὲ μετὰ ταῦτα, τὸ πλεῖστον τοῦ χριστιανικοῦ στρατοῦ θὰ εἶχεν ἤδη ἐπιστρέψει εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἡ πόλις ἐγκαταλελειμμένη, θὰ ἔπιπτε πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς ὑπερεχούσης ταύτης Ὀθωμανικῆς δυνάμεως. Αὗται αἱ σκέψεις ἐνεθάῤῥυναν τοὺς χριστιανοὺς, καὶ ἐνέβαλον εἰς δεισιδαίμονας φόβους τοὺς Αἰγυπτίους, οἵτινες ἰδόντες ποτὲ ἀγέλην βοῶν ἐρχομένην

διὰ τοῦ κονιορτοῦ, ἐξέλαβον αὐτὴν ὡς πολυάριθμον χριστιανικὸν στρατὸν, καὶ ὑπὸ πανικοῦ καταληφθέντες τρόμου, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἐξ ἧς ὠφεληθέντες οἱ σταυροφόροι, ἐπέπεσαν καὶ τοῖς ἐφόνευσαν ἑκατὸν χιλιάδας, καὶ ἀναρίθμητα ἔλαβον λάφυρα, ἐν οἷς καὶ τὴν σπάθην τοῦ Ἐμίρου καὶ τὴν σημαίαν τῆς Αἰγύπτου. Ταῦτα δ' ἐξαγοράσας ἀνέθηκεν ὁ Γοδεφρεῖδος εἰς τὸν ἅγιον Τάφον. Καὶ ὁ κατὰ ξηρὰν στρατὸς δὲ, καὶ οἱ ἐκ τῶν τριήρεων ἀνηγόρευσαν αὐτὸν Βασιλέα τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' ὁ Γοδεφρεῖδος τὸ μὲν βάρος τῶν καθηκόντων ἀνεδέχθη, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸν τίτλον, εἰπὼν ὅτι ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς δὲν πρέπει νὰ φέρῃ βασιλικὸν στέμμα ὅπου ὁ Θεάνθρωπος ἐφόρεσε στέφανον ἐξ ἀκανθῶν. Ἀλλ' οὐχ ἧττον τινὲς τῶν σταυροφόρων τῷ ὤμοσαν ὑποταγὴν, ἀναγνωρίζοντες αὐτὸν ὡς κυρίαρχον· τινὲς δ' ἵδρυσαν τὰ στρατιωτικὰ καὶ θρησκευτικὰ τάγματα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ τῶν Ναϊτῶν. Ὁ Ῥαιμόνδος ἀνηγορεύθη ἡγεμὼν τῆς Λαοδικείας, ὁ Ταγκρέδης τῆς Τιβεριάδος. Ὁ Βοεμόνδος ἐπεκυρώθη ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ ὁ Βαλδοβῖνος, ἀδελφὸς τοῦ Γοδεφρείδου, ἐν Ἐδέσσῃ.

Κατὰ τὸ ἑπόμενον δ' ἔτος, ἀσθενήσας ὁ Γοδεφρεῖδος, ἀπεβίωσε τὴν 12 Ἰουλίου τοῦ 1100, ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἓν μόνον ἔτος βασιλεύσας.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

ΡΑΨΩΔΙΑ ΠΡΩΤΗ

1

Τοὺς εὐσεβεῖς πολεμιστὰς καὶ τὸν στρατάρχην ψάλλω,
τὸν ἀπελευθερώσαντα τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος.
Ἐν τῷ ἀγῶν' ὑπέφερε μεγάλα τῷ μεγάλῳ·
πολλὰ καὶ πράττων καὶ φρονῶν κατώρθωσεν ὁ ἥρως.
Μάτην ὡπλίσθ' ἡ κόλασις, καὶ μάτην ἐν τῷ ἄλλῳ
τὰ ἔθνη συνησπίσθησαν, ὁ Λίβυς καὶ ὁ Σύρος.
Ὁ οὐρανὸς τὸν ἔσκεπε, κ' ὑπὸ τὰς ἱεράς του
σημαίας ἐπανήγαγε τοὺς συμπολεμιστάς του.

2

Ὦ Μοῦσα, ἢ τὸ μέτωπον οὐχὶ περικοσμοῦσα
ἀφ' Ἑλικῶνος δι' ὠχρῶν ἀρχαϊκῶν στεμμάτων,
ἀλλ' ἥτις ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ μετ' ἀγγέλων οὖσα,
φέρεις χρυσοῦν διάδημα ἀστέρων ἀθανάτων,
σύ, ζέσεις εἰς τὸ στῆθός μου ἐνθέους ἐμποιοῦσα,
σὺ κάθαρον τὰ ἔπη μου, καὶ σύγγνωθι ἂν, πλάττων,
ἐνίοτε τὴν ἄδολον ἀλήθειαν προσβάλλω,
καὶ πλὴν τῶν κοσμημάτων σου ζητῶ καὶ κόσμημ' ἄλλο.

3

Ἠξεύρεις ὅτι οἱ πολλοὶ ὁρμοῦν ἐπτοημένοι
ὅπου γλυκὺ τοῦ Παρνασσοῦ τὸ ῥεῦμα ἀναβρύει,
καὶ ὅτι ἡ ἀλήθεια εἰς στίχους πεπλασμένη,
καὶ τῶν δυσπίστων θέλγουσα τὴν πίστιν ἐφελκύει.
Οὕτω πρὸς βρέφος ἀσθενὲς σοφὰ μηχανωμένη,
ἡ μήτηρ μὲ γλυκεῖς ὀποὺς τὸ πόμα περιχρίει·
τὸ βρέφος εὐαπάτητον πικρὰν ῥοφᾷ οὐσίαν,
καὶ ἀπὸ τῆς ἀπάτης του λαμβάνει σωτηρίαν.

4

Ἀλφόνσε μεγαλόθυμε, σὺ ὅστις με ἁρπάσας
ἀπὸ τῆς τύχης τὴν φορὰν, μ' ἐδέχθης εἰς λιμένα,
ναυάγιον νυκτιπλανὲς εἰς ζοφερὰς θαλάσσας,
κατὰ σκοπέλων συντριβὲν εἰς κύματ' ἀφρισμένα,
τὰ φύλλα ταῦτα δέχθητι φαιδρῶς προσμειδιάσας,
τὰ ἱερά σοι κείμενα καὶ ἀνατεθειμένα.
Ἴσως ποτὲ ἡ μαντικὴ γραφίς μου θαῤῥαλέως
ὑμνήσῃ ὃ προλέγει σοι καὶ ἀπὸ τοῦδε κλέος.

5

Εἰς σὲ ἀνήκει (ἂν ποτὲ τὴν χάριν τῆς εἰρήνης
προσνεύων πέμψῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸν πιστὸν λαόν του,
καὶ ἐπιτρέψῃ νὰ σωθῇ δι' ἀνδρικῆς ἀμύνης
ἀπὸ τὸν Θρᾷκα τύραννον τὸ μέγα σφάγιόν του)
εἰς σὲ τὸ σκῆπτρον τῆς ξηρᾶς, ἢ ἂν αὐτὸ προκρίνῃς,
εἰς σὲ τὸ ἀτερμάτιστον βασίλειον τοῦ πόντου.
Ἐν τούτοις δ', ὢ ἐφάμιλλε τοῦ Γοδεφρείδου, νεῦσον
ν' ἀκροασθῇς τοῦ ἔπους μου, καὶ εἰς τὰ ὅπλα σπεῦσον.

6

Τὸ ἕκτον ἔτος ἔληγεν ἀφ' ὅτου εἰς 'Ασίαν
ὁ χριστεπώνυμος στρατὸς μέγα·φρονῶν μετέβη.
Ἤδη τὴν Νίκαιαν πορθεῖ, τὴν δ' ἄκαμπτον εἰς βίαν
ἑδραίαν 'Αντιόχειαν ἐντέχνως κυριεύει,
κ' ἐκ τοῦ συστάδην ἀντιστὰς πρὸς πᾶσαν τὴν Περσίαν,
ἐν μάχαις κατὰ παμπληθῶν ἀνδρῶν τὴν προστατεύει.
Κ' ἡ Τορτοσία ἔπεσε, καὶ ὁ στρατὸς ἀνέτως
διαχειμάζει, προσδοκῶν τὸ μετ' ἐκεῖνο ἔτος.

7

'Εν τούτοις τῶν χειμερινῶν ὡρῶν τῶν νιφοβόλων,
καθ' ἃς ἀργοῦσ' οἱ μαχηταὶ, μακρὰν δὲν ἦν τὸ πέρας,
ὅταν ἐκ θρόνου φωταυγοῦς ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων,
ἐνιδρυμένου ὕψιστα εἰς διαυγεῖς αἰθέρας,
ὅσον ὁ ᾅδης ἄπεστι τῶν οὐρανίων θόλων,
τοσοῦτον ὑπερέχοντος τὰς διαστέρους σφαίρας,
τὰς ὄψεις κάτω ἔστρεψε, κ' εἰς ἓν σημεῖον, μίαν
ῥιπὴν τοῦ βλέμματος, τὸ πᾶν ἐπέβλεψε μὲ βίαν.

8

Τὰ πάντα εἶδε, κ' ἔστησε τὸ βλέμμα ἐν Συρίᾳ,
τοὺς ἡγεμόνας ἄνωθεν σκοπῶν τοὺς φιλοχρίστους,
καὶ διὰ τῆς ὁράσεως, ἥτις, ὡς φῶς ὀξεῖα,
εἰς τῶν ἀνδρῶν τοὺς λογισμοὺς εἰσδύει· τοὺς μυχίστους,
τὸν Γοδεφρεῖδον ἐννοεῖ ὡς ὅλος ἐνθουσία
ν' ἀποδιώξῃ τῶν σεπτῶν χωρίων τοὺς ἀπίστους,
ἔμπλεων ζήλου, πίστεως, καὶ ξένον τὴν καρδίαν
πρὸς θησαυροὺς καὶ πρὸς ἰσχὺν καὶ πρὸς φιλοδοξίαν.

9

Ἀλλ' εἶδεν, ἄπληστος ἡ φρὴν τοῦ Βαλδοβίνου, πάντα
ὅτι ἐζήτει τ' ἀγαθὰ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν·
καὶ τὸν Ταγκρέδην εἰς ὁρμὴν μισόζωον προβάντα,
διότι ἔρως ἄτοπος τῷ δάκνει τὴν καρδίαν·
καὶ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν εἰς παλαιὰ ἱστάντα
τὸν Βοημόνδον θέμεθλα τὴν νέαν πολιτείαν,
εἰς ἣν καὶ τέχνας ἔφερε, καὶ νόμιμα καὶ ἤθη,
κ' εἰς στήριξιν τῆς ἀληθοῦς θρησκείας ἠσχολήθη.

10

Πλὴν τὰς ἰδέας του, πρὸς πᾶν ἕτερον ἔργον ξένας,
ἐντὸς αὐτοῦ ἐφαίνετο τοῦ κύκλου στρέφων μόνου.
Τὸν δὲ Ῥηνάλδον ἔβλεπε φιλοπολέμους φρένας,
καὶ πνεῦμα τρέφοντα ἐχθρὸν ἀργίας φυγοπόνου,
ψυχρὸν πρὸς πλοῦτον, πρὸς ἀρχὰς τὰς ἐπιζητουμένας,
ἀλλὰ τιμῆς ἀκόρεστον καὶ δόξης ἐπιφθόνου.
Τὸν εἶδεν ἐξαρτώμενον τοῦ Γέλφου τῶν χειλέων,
καὶ διδαγμάτων ἀπ' αὐτῶν γευόμενον ἀρχαίων.

11

Ἐξιχνιάσας δὲ αὐτῶν καὶ ἄλλων τὰς καρδίας
μέχρι μυχίων τῶν βυθῶν ὁ τοῦ παντὸς δεσπότης,
καλεῖ ἀπὸ τῆς φωταυγοῦς ἀγγελικῆς χορείας
πρὸς ἑαυτὸν τοῦ Γαβριὴλ, τὸν δεύτερον ἐν πρώτοις,
διερμηνέα του πιστὸν, κομίζοντ' ἀγγελίας
πρὸς τὰς ψυχὰς, ἃς τοῦ Θεοῦ προκρίν' ἡ ἀγαθότης,
ἐξ οὐρανοῦ μὲν κομιστὴν τῶν θείων θεσπισμάτων,
ἐκ δὲ τῆς γῆς τῶν προσευχῶν, τοῦ ζήλου τῶν πλασμάτων.

12

Καὶ πρὸς τὸν πρέσβυν ὁ Θεὸς λαλεῖ· «Πρὸς Γοδεφρεῖδον!
Καὶ παρ' ἐμοῦ εἰπέ τῳ· Πῶς ἀφέθη ὁ σκοπός των;
Πῶς οὕτως ἀπηλλάγησαν τῶν ἀνδρικῶν φροντίδων;
Διατί ἔτι τὴν Σιὼν πιέζει ὁ ἐχθρός των;
Συγκαλεσάτω αὐθωρεὶ βουλὴν τῶν εὐπατρίδων,
παροτρυνέτω τοὺς βραδεῖς, καὶ ἔστω ἀρχηγός των.
Ἐνταῦθα τὸν ἐψήφισα, ἐκεῖ δ' οἱ σύντροφοί του·
σύντροφοι σήμερον, ἀλλὰ ταχέως ὀπαδοί του.»

13

Τῷ εἶπε, καὶ ὁ Γαβριὴλ, ὁρμῶν μὲ σπεῦδον βῆμα,
ταχὺς ἀπῆλθ' ἐκτελεστὴς τῶν ἐντολῶν τῶν θείων.
Τὸ ἀερῶδες ἐκδυθεὶς ἀόρατόν του σχῆμα,
ἀνάλογον αἰσθήσεων ἐφόρεσ' ἐπιγείων.
Μέλη θνητὰ, μορφὴν θνητὴν ὑπέδυ, ἀλλ' ἐτίμα
ἀμφότερα οὐράνιον καὶ θεῖον μεγαλεῖον.
Τὴν ἡλικίαν ἔγινεν ἀντίπαις νεανίας,
κ' ἐστέφη ὁ χρυσόκομος μ' ἀκτῖνας οὐρανίας.

14

Χρυσοπαρύφους πτέρυγας ἁρμόζει εἰς τοὺς ὤμους,
ἀεικινήτους ὡς τὸ πῦρ, ταχείας, ἀκαμάτους·
ἐπὶ ἀνέμων καὶ νεφῶν, ἐξαίσιος, τοὺς δρόμους
πορεύεται τῶν στερεῶν καὶ πόντων τοὺς ἀβάτους·
καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν φέρεται πρὸς ἄκρας ὑψικόμους
ὁ οὐρανόθεν τὰς βουλὰς κομίζων τὰς ἀφάτους.
Τὸ πρῶτον εἰς τὸν Λίβανον κατενεχθεὶς, κρατεῖται,
καὶ ἰσοζύγους πτέρυγας σταθμίζων αἰωρεῖται.

15

Πρὸς Τορτοσίαν δ' ἔπειτα ἐφώρμησεν ἀθρόον,
εὐθὺ πρὸς τὰ παράλια χαράττων τὴν ὁδόν του.
Ὁ ἥλιος ἐκ τῶν ἀκτῶν προὐχώρει τῶν ἑώων,
μέρος ἐντὸς φαινόμενος, μέρος ἐκτὸς τοῦ Πόντου·
ὁ Γοδεφρεῖδος, μονωθεὶς τοῦ πλήθους τῶν ἡρώων,
τὸν φόρον τῶν ἑωθινῶν ἐτέλει προσευχῶν του,
ὅταν ἡλίῳ ἐμφερής, πλὴν φαεινότερός του,
ἐφάνη ἐξ ἀνατολῶν ὁ ἄγγελος ἐμπρός του.

16

Καὶ προσεφώνησεν αὐτόν· «Ὦ Γοδεφρεῖδε, ὥρα
ἐπῆλθεν ἡ κατάλληλος τῶν ἀνδρικῶν ἀγώνων.
Πῶς ἔτι δούλη τῆς Σιὼν πιέζεται ἡ χώρα,
καὶ ὑπὲρ σωτηρίας της οὐδεὶς κινεῖται μόνον;
Σὺ σπεῦσον, καὶ διέγειρον τοὺς νωθροτέρους τώρα,
καὶ περὶ σὲ συγκάλεσον βουλὴν τῶν ἡγεμόνων.
Σὲ ἐξελέξατ' ὁ Θεὸς στρατάρχην των, καὶ ὅσοι
ἴσοι σου ἤδη, πρόθυμοι θὰ σοὶ ὑποταγῶσι.

17

Μὲ στέλλει ὁ Παμβασιλεὺς πρὸς σέ, νὰ σοὶ μηνύσω
τὰς θείας του βουλάς. Ὦ! τίς ἐλπὶς σ' ἐξάπτει ὅλον
ὑψίστης νίκης! Τίς ἐν σοί, ὃν ἦλθον νὰ κινήσω,
ὁ ζῆλος ὁ διάπυρος τῶν ἔργων τῶν δυσκόλων!»
Εἰπὼν ἀπέπτη, ἀφανὴς γενόμενος, ὀπίσω
πρὸς τὸν αἰθεριώτερον τῶν οὐρανίων θόλων.
Ὁ Γοδεφρεῖδος πρὸς αὐτοῦ τοὺς λόγους, πρὸς τὰ φῶτα,
ἔμεινεν ἔμπληκτος τὸν νοῦν, τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ ὦτα.

18

'Αλλ' ὡς συνῆλθ' ἐνθυμηθεὶς, καὶ τῷ ἐφανερώθη
τίς ἦν ὁ πέμψας, ὁ πεμφθεὶς, καὶ τίνα τὰ ῥηθέντα,
τοῦ ἔργου οὗ προΐσταται τὸ τέρμ' ἂν πρὶν ἐπόθει,
ἤδη ἀκάθεκτος ὁρμὴ πρὸς τοῦτο τὸν ἐκέντα·
οὐχὶ ὅτι κενόδοξος ἡ φρήν του ἐτυφώθη,
διότι εἶδεν ἄνωθεν αὐτὸν προτιμηθέντα,
ἀλλὰ αὐτοῦ τὴν θέλησιν ἡ θέλησις ἐξάπτει
τοῦ ἐπιτάξαντος, καθὼς σπινθὴρ εἰς φλόγ' ἀνάπτει.

19

'Αμέσως ἄρα πρόθυμος τοὺς ἥρωάς του φίλους,
διεσπαρμένους οὐ μακρὰν, εἰς σύνοδον ἐκάλει·
γράμμα εἰς γράμμα, κομιστὰς συχνοὺς, ἀλλεπαλλήλους
ἐκπέμπει, καὶ παρακινῶν, συγχρόνως παρεκάλει.
Πᾶν ὅ,τι ἐξανίστησι τοὺς πρὸς γενναῖα ζήλους,
πᾶν ὅ,τι πόθον ἀρετῆς εἰς τὸν στρατὸν ἐμβάλλει,
τὸ ἀνευρίσκει, τὸ κοσμεῖ καὶ τὸ περιενδύει,
ὥστε νὰ πείθῃ ἐνταυτῷ καὶ ἅμα νὰ ἑλκύῃ.

20

Οἱ ἡγεμόνες ἔφθασαν μετ' ἄλλης συνοδείας,
πλὴν μετ' αὐτῶν δὲν ἔφθασεν ὁ Βοημόνδος μόνον·
καὶ ἄλλοι μὲν ἐσκήνωσαν ἐκτὸς τῆς Τορτοσίας,
ἄλλοι δὲ πέριξ, ἢ ἐντὸς πολυπληθῶν ξενώνων.
Καθ' ὥραν δὲ ἐπίσημον οἱ πρῶτοι τῆς στρατείας
ἐλθόντες, συνεκρότησαν βουλὴν τῶν ἡγεμόνων·
ὁ Γοδεφρεῖδος δ' ἐν αὐτοῖς ὁ εὐσεβὴς ὡμίλει,
σεμνὸς τὴν ὄψιν, τὴν φωνὴν βαρὺς, γλυκὺς τὰ χείλη.

21

«Ὦ τοῦ Θεοῦ πολεμισταί, τῆς ἐκλογῆς του σκεύη,
πεμφθέντες νὰ στηρίξητε τὴν πάσχουσάν του πίστιν,
οἷς ἐν θαλάσσαις καὶ ξηραῖς καὶ μάχαις δαψιλεύει
τὴν θείαν του ἀντίληψιν, τὴν χάριν τὴν ὑψίστην!
Ναί, ἐν ὀλίγοις ἔτεσι τοῖς ὅπλοις μας συνέβη
νὰ τῷ καθυποτάξωσι γῆν ἀποστᾶσαν πλείστην
καὶ νὰ ἐγκαθιδρύσωσιν, εἰς πεῖσμα τῶν ἐχθρῶν του,
τὸ ἅγιόν του ὄνομα, τὸ θεῖον σύμβολόν του.

22

«Ἀλλὰ δὲν κατελείψαμεν τὰς στέγας τὰς πατρίους,
οὐδὲ τὰς φίλας φωλεάς, ἐὰν δὲν πταίω κρίνων,
οὐδ' ἄλλως ἐξετέθημεν εἰς κλύδωνας ἀγρίους,
οὐδ' εἶδος πᾶν ὑπέστημεν πολεμικῶν κινδύνων,
δι' ἀνεμώλιον ἠχὼ κ' ἐπαίνους ἀναξίους,
ἢ διὰ γῆν βαρβαρικὴν καὶ κτήματα ἐκείνων.
Οὕτω μικρὸν καὶ ταπεινὸν τὸ ἆθλον δὲν προὐβλήθη.
Θὰ ἦν εἰς κόλασιν ψυχῆς τὸ αἷμα ὃ ἐχύθη.

23

«Οὐχί, ἀλλὰ προὐθέμεθα ὡς τέρμα τῆς στρατείας
νὰ ἐκπολιορκήσωμεν τὴν πόλιν τοῦ Κυρίου,
καὶ ν' ἀπελευθερώσωμεν ἀνόμου τυραννίας
πιεζομένους ἀδελφοὺς ὑπὸ ζυγοῦ ἀγρίου,
νὰ στήσωμεν εἰς ἄσυλον λιμένα εὐλαβείας
τὰς βάσεις χριστιανικοῦ ἐνταῦθα βασιλείου,
ὥστε οὐδεὶς τοῦ εὐσεβοῦς προσκυνητοῦ τὸ βῆμα
νὰ μὴ κωλύῃ, σπεύδοντος πρὸς τοῦ Χριστοῦ τὸ μνῆμα.

24

«Ὡς πρὸς τὸν κίνδυνον πολλὰ ἐπράξαμεν, ὁπλῖται,
ὡς πρὸς τοὺς κόπους πλείονα, μικρὰ πρὸς τὴν τιμήν μας,
ὡς πρὸς τὴν πρόθεσιν οὐδέν. Ἡ σπάθη δὲν κινεῖται,
ἢ ἀλλαχοῦ ἐστρέψαμεν τὴν μάχιμον ὁρμήν μας.
Τί ἡ Εὐρώπη ἅπασα καταστρατολογεῖται;
Τί τὴν Ἀσίαν ἥψαμεν εἰς τὴν διάβασίν μας,
ἐὰν τ' ἀποτελέσματα κινήσεως τῆς τόσης
εἰσὶν οὐχὶ ἀνέγερσις κρατῶν, ἀλλ' ἐρημώσεις;

25

«Πᾶς ὁ ἁπλῶς βουλόμενος δὲν καθιδρύει κράτη,
ἀνίσως τὰ θεμελιοῖ εἰς βάσεις ἐγκοσμίους·
ξένη, ἀλλόθρησκος ὁμὰς ἀνθρώπων σμικροτάτη,
ἀπίστους βλέπει πέριξ της ἐχθρῶν λαοὺς μυρίους.
Πρὸς τὰς ἐλπίδας της φθονῶν ὁ Ἕλλην ἀντιπράττει,
τοὺς φίλους δ' ἔχ' εἰς τὰς δυσμὰς καὶ ὑπερθαλασσίους.
Φοβοῦμαι μὴ ἐρείπια ἀνωφελῶς στιβάζῃ,
κ' ἐν τέλει μὴ τὸν τάφον της αὐτὸν κατασκευάζῃ.

26

«Τοῦρκοι καὶ Πέρσαι, κ' ἡ λαμπρὰ Ἀντιοχείας χώρα,
ὀνόματα ἐξακουστὰ πραγμάτων περιπύστων,
δὲν ἦσαν ἔργα μας, ἀλλὰ τοῦ πλάστου ἦσαν δῶρα·
καὶ ἄλλαι νίκ' ἐγένοντο μεγάλαι κατ' ἀπίστων.
Ἀλλ' ἂν τὰς μετατρέψωμεν πρὸς ἄλλον σκοπὸν τώρα,
ἀφ' ὃν μᾶς προσδιώρισεν ὁ μέγας δωρητής των,
φοβοῦμαι μήπως ἀφ' ἡμῶν τὴν χεῖρά του μακρύνῃ,
καὶ μῦθος γίνῃ τῶν λαῶν ἡ φήμη μας ἐκείνη.

27

«Μή, πρὸς Θεοῦ, τις χάριτας τοιαύτας σπαταλήσῃ,
μή τις εἰς χρῆσιν ἐξ ἡμῶν κακὴν τὰς διαστρέψῃ.
Παντὸς μετέχοντος ἀρχῆς φροντὶς νὰ μεριμνήσῃ
ὅπως τὸ τέρμα ἄξιον τὸ ἔργον ἐπιστέψῃ.
Ἤδη, ὁπότε ἐμποδὼν οὐδὲν νὰ μᾶς κωλύσῃ,
οὐδὲ χειμών, οὐδ' ἄβατος ὁδὸς νὰ ἀποτρέψῃ,
τί πρὸς τὴν πόλιν τῆς Σιὼν δὲν δράμομεν, τὸ πέρας
τῆς νίκης μας; Ἄλλας τινὰς προσμένομεν ἡμέρας;

28

«Ὦ ἀρχηγοί, μαρτύρομαι (τὸν λόγον μου δὲ τοῦτον
θ' ἀκούσ' ἡ ζῶσα γενεὰ καὶ ἡ ἐπερχομένη,
θ' ἀκούσωσιν οἱ ἄγγελοι ἐντὸς τοῦ οὐρανοῦ των)
ἡ ὥρα τοῦ ἐπιχειρεῖν ἐπέστη, περιμένει.
Καθ' ὅσον ἀναβάλλεται, δεινοῦτ' ἐπὶ τοσοῦτον,
κ' ἐπισφαλὲς τὸ βέβαιον ὡς τέλους ἀποβαίνει.
Σᾶς τὸ προλέγω πῶς ἐὰν τὸ ἔργον μας βραδύνῃ,
ἐπίκουρον τὴν Αἴγυπτον θὰ λάβ' ἡ Παλαιστίνη.»

29

Εἶπε, καὶ ψίθυρος βραχὺς ἠγέρθ' εἰς τὸν χορόν των.
Ἀνέστη δ' εἶτα ἐν αὐτοῖς ὁ Πέτρος ἐρημίτης,
ὅστις μακρὰν ἐκάθητο τοῦ κύκλου τῶν προὐχόντων.
Πρωταίτιος τῆς ἱερᾶς στρατείας πολυμήτης.
«Τὸν λόγον, εἶπεν, ἐπαινῶ κ' ἐγώ, ἐπικυρῶν τον.
Βεβαία ἡ ἀλήθεια, τὰ ῥήματα σαφῆ της.
Ὁ Γοδεφρεΐδος εἰς μακρὰς προέβη ἀποδείξεις,
καὶ σεῖς τὸν ἐνεκρίνατε. Μικρὰς προσθέτω νύξεις.

30

«Ἐὰν τὰ αἴσχη ἐννοῶ, ἐὰν τὰς διχονοίας,
ὧν ἤσθε, πρὸς σωφρονισμὸν, ἢ θῦμα ἢ ἐργάται,
τῶν ἰδεῶν τὴν σύγκρουσιν, τὰς πράξεις τὰς βραδείας,
δι' ὧν ἐπιχειρήσεως ἐνέργεια χαλᾶται,
φρονῶ, τὰ πάντα ἐκ μιᾶς πηγάζουσιν αἰτίας,
ἐξ ἧς ἡ ἔρις, ἡ δειλὴ ἀναβολὴ γεννᾶται.
Εἶν' αὐτ' ἡ πολυκέφαλος ἀρχὴ, ἡ πολυγνώμων,
καθ' ἣν συχνοὶ κ' ἰσόψηφοι οἱ δίδοντες τὸν νόμον.

31

«Ὅπου δὲν ἄρχει μόνος εἷς, ἐφ' οὗ νὰ εἶν' ἡ κρίσις,
ἀξίως ἀνταμείβουσα, δικαίως τιμωροῦσα,
εἷς νέμων τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ἀρχὰς ἐπίσης,
κλονεῖται ἡ κυβέρνησις ἐκεῖ ἀμφιῤῥοποῦσα.
Γενῆτ' ἓν σῶμα, συνδεθὲν μὲ φιλικὰς ἁλύσεις,
καὶ ἔστω μία κεφαλὴ τὰ μέλη ὁδηγοῦσα·
εἰς ἕνα δότε τὴν ἰσχὺν, τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ κλέος,
καὶ ἔστω ἀπεικόνισμα καὶ τύπος βασιλέως.»

32

Ὁ γέρων ἐσιώπησεν. Ὦ αὖρα οὐρανία,
ἔνθεε ζέσις, τίς ψυχὴ εἰς σὲ ποτὲ ἐκλείσθη;
Τοῦ Πέτρου σὺ ἐνέπνευσας τὸν λόγον κ' ἐνθουσία,
σὺ τὸν στρατὸν ἐκίνησας καὶ ὁ στρατὸς ἐπείσθη.
Εἶπε, καὶ τῆς καρδίας των ἑκάστη φιλαρχία
κ' ἐλευθερίας ἔμφυτον πᾶν αἴσθημ' ἀπεκλείσθη,
ὁ Γουλιέλμος ὁ πολὺς καὶ ὁ ἰσχύων Γέλφος
τὸν Γοδεφρεῖδον ἀρχηγὸν καλοῦσι φιλαδέλφως.

33

Ἐπικυροῦσιν οἱ λοιποί. Τὰ δικαιώματά του
εἰσί, νὰ προβουλεύηται καὶ νὰ τοὺς κυβερνήσῃ,
νὰ προκηρύττῃ πόλεμον κατὰ τὸ θέλημά του,
νὰ θέτῃ νόμους καὶ θεσμοὺς λαοῖς τοῖς ἡττηθεῖσι,
οἱ πάντες νὰ ὑπόκεινται ὑπὸ τὰ νεύματά του,
καὶ νὰ τῷ εἶναι ὑπουργοὶ οἱ μεταξύ των ἴσοι.
Τοιαύτη ἡ ἀπόφασις· εἰς τόπον δ' ἀπὸ τόπον
τὴν φήμην φέρουσιν αὐτῆς αἱ γλῶσσαι τῶν ἀνθρώπων.

34

Τοῖς στρατιώταις δείκνυται ὁ ἀρχηγὸς, κ' ἐκεῖνοι
ἐπευφημοῦσιν ἄξιον αὐτὸν τῆς ἀρχηγίας.
Τὸν ἀσπασμὸν δ' ὃν δίδουσιν ἐν ταπεινοφροσύνῃ,
τὰς εὐφημίας δέχεται μετὰ μορφῆς πρᾳείας.
Φιλόφρονα δ' ἀπάντησιν ἀφ' οὗ τοῖς ἀπευθύνει
διὰ τὰ φίλα δείγματα ἀγάπης κ' εὐπειθείας,
τὴν ἐπιοῦσαν τὸν στρατὸν νὰ ἔλθῃ διατάττει
ἐν τάξει, ὅπου πεδιὰς ὑπῆρχεν εὐρυτάτη.

35

Ὁ ἥλιος ὑπέρ ποτε λαμπρὸν τὸ φῶς του χύνων,
ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Ἠοῦς προῆλθε τῆς ὡραίας·
μετὰ τῆς νέας δὲ αὐγῆς καὶ μετὰ τῶν ἀκτίνων,
καὶ οἱ ὁπλῖτ' ἐξήρχοντο κατόπιν τῆς σημαίας.
Καθεὶς διέρχετ' εὔρυθμον τὸ βῆμα διευθύνων,
καὶ ἐκοσμήθη ἄξιον τῆς ἐπισήμου θέας·
ὁ Βουλλιὼν δ' ἱστάμενος μακρόθεν, ἐθεώρει,
ὡς τῶν ἱππέων ἢ πεζῶν πᾶν σύνταγμα προὐχώρει.

36

Ὦ μνήμη, σὺ ἀντίπαλε τῆς λήθης καὶ τῶν χρόνων,
καὶ φύλαξ, καὶ διανομεῦ τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων,
νὰ εἴπω τὰ ὀνόματα σὺ δὸς τῶν ἡγεμόνων,
τὸν ἀριθμὸν βοήθησον νὰ εἴπω τῶν ταγμάτων.
Εἰς τὴν ὁμίχλην ἀμυδρὰ ταφεῖσα τῶν αἰώνων,
ἂς ἀναλάμψ' ἡ φήμη των μὲ τὰ ὀνόματά των.
Ἡ γλῶσσά μου ἀπὸ τοῦ σοῦ ταμείου ἂς ἀντλήσῃ
ὅ,τι θ' ἀκούσῃ πᾶς αἰὼν, οὐδεὶς δὲ θ' ἀποσβύσῃ.

37

Οἱ Γάλλοι πρῶτοι προχωροῦν· ὁ ἀρχηγός των ἦτον
ὁ Οὗγων, οὗ ὁ ἀδελφὸς τῶν Γάλλων βασιλεύει.
Ἐκ τῆς Γαλλίας ἔρχονται, ἐκ τόπων ἀμφιῤῥύτων,
τόπων καλῶν, οὓς ποταμῶν τεσσάρων νᾶμ' ἀρδεύει.
Ἀφ' οὗ δ' αὐτὸς ἀπέθανεν, ἡ τῶν χρυσοκεντήτων
κρίνων σημαί' ἀγέρωχος, τὸν νέον συνοδεύει
ὁπλαρχηγὸν Κλωτάριον, περίδοξον, γενναῖον,
ἀλλὰ μὴ ἐγκαυχώμενον εἰς αἷμα βασιλέων.

38

Μετ' αὐτοὺς χίλιοι βαρεῖς βαδίζουσιν ὁπλῖται,
καὶ ἕπονται ἰσάριθμοι ἱππεῖς ὀπίσω τούτων.
Πολὺ ἡ πειθαρχία των κ' ἡ τάξις ἐπαινεῖται.
Ὁμογενεῖς δ' ἐκ τῆς μορφῆς καὶ ἐκ τοῦ ὁπλισμοῦ των,
ἀμφότερ' ἦσαν Νορμανδοί. Αὐτῶν δὲ προηγεῖται
Ῥοβέρτος ὁ μεγάθυμος, ὁ ἄρχων τοῦ λαοῦ των.
Δύω ποιμένες δὲ εὐχὰς τοῖς δίδουσι καὶ θάῤῥος·
ὁ Γουλιέλμος εἶν' ὁ μὲν, ὁ δὲ ὁ Ἀδεμάρος.

39

Τῶν ἱερῶν ἀψάμενοι κ' οἱ δύω τῶν ἀχράντων,
εἰς τὸ θυσιαστήριον ἐτέλουν λειτουργίας·
ἀλλ' ἤδη θλίβει ὁ χαλκὸς τὴν κόμην τὴν μακράν των·
εἰς ὅπλα καταγίνονται κ' εἰς ἔργα τῆς ἀνδρίας.
Ὁ πρῶτος φέρει, ἔχοντας κατόπιν τὴν σειράν των,
τριακοσίους ἐκλεκτοὺς ἀπὸ τῆς Ὀραγγίας·
ὁ ἄλλος φέρ' ἰσάριθμον ἐκ τοῦ Πογγίου λόχον
ἀνδρεῖον, ἐκ πολεμιστῶν συγκείμενον ἐξόχων.

40

Ὁ Βαλδοβίνος ἕπεται ἐν παρατάξει, φέρων
τοὺς ἐδικούς του Βολονοὺς καὶ τοὺς τοῦ ἀδελφοῦ του.
Ὁ ἀδελφὸς τῷ ἔδωκε τὴν μοῖραν τῶν ἑτέρων,
ἅμ' ἀρχηγὸς τῶν ἀρχηγῶν ἡρέθη τοῦ στρατοῦ του.
Ὁ κόμης τὸν ἀκολουθεῖ τῶν Καμουτῶν, ἐγχαίρων
εἰς τὴν ἀνδρίαν τῆς χειρὸς, τὴν δύναμιν τοῦ νοῦ του.
Ὁπλίτας φέρει μετ' αὐτοὺς αὐτὸς τετρακοσίους.
Ὁ Βαλδοβίνος δ' ὁδηγεῖ ἱππότας τρισχιλίους.

41

Ὁ Γέλφος μέρος μετ' αὐτὸν κατέχει προσεχές του,
ἀνὴρ τοῖς διαφέρουσι κ' εὐδαίμοσιν ἀνήκων·
ἀπὸ Λατίνου μὲν πατρὸς κατάγεται, τοῦ Ἔστου,
καὶ ἦν εἰς ἀρχαιότητα τὸ γένος του καθῆκον·
ὀνόματι δὲ Γερμανὸς καὶ χώραις ταῖς λαμπραῖς του,
τῇ Καριτίᾳ, εἰσελθὼν εἰς τὸν τῶν Γέλφων οἶκον,
ἦρχεν, ἐξ οὗ ὁ Δούναβις ὡς οὗ ὁ Ῥῆνος ῥέει,
κ' ἣν οἱ Ῥαιτοὶ κ' οἱ Σουηβοὶ κατῴκουν οἱ ἀρχαῖοι.

42

Τὸν κλῆρον τοῦτον τῆς μητρὸς αὐτὸς διὰ πλειόνων
ἐπηύξησε προσκτήσεων καὶ δι' ἐνδοξοτέρων·
δι' ὃ καὶ ἄνδρας ἔφερεν ἐμπείρους τῶν ἀγώνων·
εἰς τῶν μαχῶν τὸν θάνατον καθείς των ὥρμα χαίρων,
ἂν κ' εὐχαρίστως ἔφευγον τὰ ψύχη τῶν χειμώνων,
κ' ἠγάπων τὰ συμπόσια μετὰ καλῶν ἑταίρων.
Τὸ σῶμά των μὲν ἀπ' ἀρχῆς πεντακισχίλι' ἦτον,
ἀλλὰ τὸ ξίφος τῶν Περσῶν κατέλιπε τὸ τρίτον.

43

Λευκόξανθον ἀκολουθεῖ κατόπιν τούτων γένος,
μεταξὺ Γάλλων κατοικοῦν καὶ Γερμανῶν καὶ Πόντου,
ὅπου ἡ Μόσα πλημμυρεῖ, κ' ὁ Ῥῆνος ὠγκωμένος.
Πολύσταχυς, πολύθηρος ἡ φύσις τῶν χωρῶν του.
Ὁ νησιώτης μετ' αὐτῶν βαδίζει, ὁ τὸ σθένος
συνέχων τοῦ Ὠκεανοῦ τῷ ὕψει τῶν ἀκτῶν του,
τοῦ τρώγοντος Ὠκεανοῦ οὐ μόνον ξύλα πλοίων,
ἀλλὰ κ' ἐκτάσεις πόλεων καὶ ὅλων βασιλείων.

44

Τῶν μὲν τὸ τάγμα καὶ τῶν δὲ ἀνδρῶν χιλίων ἦτον,
ὑπὸ Ῥοβέρτον ἕτερον βαδίζον πρὸς τὸ κλέος.
Παρείποντο δ' οἱ Βρετανοί, πολυπληθέστεροί των.
Ὁ Γουλιέλμος, δεύτερος υἱὸς τοῦ Βασιλέως,
τοὺς φέρει. Εἰσὶν εὔστοχοι τοξόται μεταξύ των.
Πολλοὶ τοῦ Πόλου γείτονες βαδίζουσι βαρέως
ἐξ Ἰρλανδίας, ἥτις γῆ ἐσχάτη κατοικεῖται,
κ' εἰς τὸν Βορρᾶν, ἀπότμητος τῆς οἰκουμένης κεῖται.

45

Εἶν' ὁ Ταγκρέδος μετ' αὐτούς· ἐξ ὅλων τῶν ἀνδρείων,
πλὴν τοῦ Ῥηνάλδου, μαχητὴς οὐδεὶς ἀνώτερός του,
τοὺς τρόπους χαριέστερος ἢ τὴν μορφὴν καλλίων,
ἢ τὴν καρδίαν κράτιστος καὶ ἀνδρειότερός του,
ἂν δὲ σκιάζῃ ἔλλειμμα τὸν εὐγενῆ του βίον,
παραφροσύνη τοῦ τυφλοῦ αὐτὸ εἶν' ἔρωτός του,
τοῦ γεννηθέντος μεταξὺ στρατῶν, ἐκ πρώτης θέας,
καὶ χαίροντος εἰς στεναγμοὺς κ' εἰς θλιβερὰς ἰδέας.

46

Ὡς λέγεται, τὴν ἔνδοξον τῇ στρατιᾷ ἡμέραν,
ὁπότ' ἐτράπη ὑπ' αὐτῆς ἡ τῶν Περσῶν ἀγέλη,
ὡς ὁ Ταγκρέδος, νικητής, παντὸς ὁρίου πέραν
ἐδίωκε τοὺς φεύγοντας, ἀπηύδησε, καὶ θέλει
ἀναψυχῆς καταφυγὴν ἀναπαυτικωτέραν.
Ὅπως δροσίσῃ φλέγοντα τὰ χείλη καὶ τὰ μέλη,
ὑπὸ σκιὰν πολύδροσον καὶ ὑπὸ κλάδους ἕρπον
ῥυάκιον τὸν προσκαλεῖ, τὴν ὅρασίν του τέρπον.

47

Ἐκεῖ ἐξαίφνης φαίνεται ἐμπρός του νέα κόρη,
πλὴν τοῦ προσώπου κάθοπλος, χαλκῷ κεκαλυμμένη.
Εἰδωλολάτρις ἦν αὐτή, καὶ πρὸς αὐτὸ προὐχώρει
τὸ μέρος, ἀναπαύσεως κ' αὐτὴ ἐφιεμένη.
Τὴν εἶδε μετὰ θαυμασμοῦ, καὶ ὡς τὴν ἐθεώρει,
ἡ θέα της τὴν εὔφλεκτον καρδίαν του θερμαίνει.
Ὢ θαῦμα! Μόλις γεννηθεὶς ὁ ἔρως ὅπλα φέρει,
ἵσταται μέγας, καὶ πληγὰς καιρίας ἐπιφέρει.

48

Τὴν κόμην της ἐκάλυπτεν ἡ περικεφαλαία·
ἂν δ' ἄλλοι δὲν ἐπήρχοντο, ἐῤῥίπτετο ξιφήρης
ἐπάνω του· ἀλλ' ἄκουσα ἡ κόρη ἡ γενναία
τρωθέντ' ἀπολιποῦσά τον, ἀπῆλθε, θυμοῦ πλήρης.
Ἀλλὰ ἡ ἀρειμάνειος εἰκών της ἡ ὡραία
ὡς ζῶσα εἰς τὴν μνήμην του ἐνέμενε θυμήρης·
καὶ θέσις καὶ ἐμφάνισις, ἐντυπωθεῖσ' ἐντός του,
τὸν ἐκυρίευον, τροφὴ τῆς διαρκοῦς φλογός του.

49

Καὶ λέγ' εἰς τοὺς ὀξυδερκεῖς συντρόφους ἡ μορφή του·
ἰδέτε θῦμα ἔρωτος καὶ θῦμ' ἀπελπισίας.
Ἐγείρουσι τὴν ἔρημον ἠχὼ οἱ στεναγμοί του,
βαδίζει νεύων πρὸς τὴν γῆν καὶ πλήρης ἀθυμίας.
Εἰσὶ δ' οἱ ὀκτακόσιοι ἱππεῖς, οἱ ὀπαδοί του,
ἐκ τῶν οἰκούντων τὰς τερπνὰς ἀκτὰς τῆς Καμπανίας,
πανήγυριν τῆς φύσεως, καὶ λόφους τοὺς εὐφόρους,
οὓς ἀγαπᾷ ὁ Τυῤῥηνὸς, πρασίνους, ἀνθοφόρους.

50

Κατόπιν ἕποντ' Ἕλληνες περὶ διακοσίους.
Οὐδείς των ἐκαλύπτετο οὐδ' ἐσιδηροφόρει.
Ξίφη κυρτὰ εἰς τὸ πλευρὸν κρεμῶσι, κ' ἐγκαρσίους
φαρέτρας φέρουσ' ἠχηρὰς ὀπίσω, τοξοφόροι.
Ἰσχνοὺς τοὺς ἵππους ἔχουσιν, ἀλλὰ δρομεῖς ἀξίους,
ὀλιγοφάγους, τρέχοντας εὐρώστως εἰς τὰ ὄρη.
Εἰσὶ δριμεῖς διώκοντες, ταχεῖς ὑποχωροῦντες,
ὁρμῶσι σκορπιζόμενοι, καὶ φεύγουν πολεμοῦντες.

51

Τὸ τάγμα τοῦτο ἀρχηγὸν γνωρίζει τὸν Τατῖνον,
τοῖς Φράγκοις συστρατεύοντα ἐκ τῆς Ἑλλάδος, μόνον.
Ὢ αἶσχος! ὢ ἀνόμημα! Ἡ χώρα τῶν Ἑλλήνων
μακρὰν ἀπὸ τὸ θέατρον δὲν ἦτο τῶν ἀγώνων,
καὶ ὅμως ἔμενες, Ἑλλάς, τῶν εὐσεβῶν κινδύνων
ἀργοῦσα μάρτυς, θεατὴς ψυχρὰ τῶν λαμπρῶν πόνων.
Ἀνίσως ἤδη αἴσχιστος ζυγὸς σ' ἐπιβαρύνῃ,
δὲν εἶναι ὕβρις, μὴ κλαυθῇς, ἀλλὰ δικαιοσύνη.

52

Ἐσχάτη φάλαγξ μετ' αὐτοὺς πολεμιστῶν βαδίζει,
πρώτη τὴν τέχνην, τὴν τιμήν, τὰ ἔργα τῆς ἀνδρίας.
Τυχοδιῶκται ἥρωες, οὓς ἧττα δὲν γνωρίζει,
εἰσὶ πληγαὶ τοῦ Ἄρεως καὶ τρόμος τῆς Ἀσίας.
Τοὺς μυθικούς του πλάνητας μὴ ὁ Ἀρθοὺρ κομίζῃ,
καὶ μὴ φημίζῃ ἡ Ἀργὼ τοὺς παλαιοὺς Μινύας.
Ἀρχαία πᾶσα ὠχριᾷ ἐνθύμησις ἐμπρός των
καὶ σβέννυται. Τίς ἀρχηγὸς ὑπάρχει ἄξιός των;

53

Ἦτον ἐκ Κόνσης, ὁ Δυδών. Γινώσκοντες ὁπόση
δυσχέρεια εἰς ἀρετῆς καὶ εἰς αἱμάτων κρίσεις,
συμφώνως ἀπεφάσισαν νὰ τῷ ὑποταγῶσι,
ὅτ' εἶδε πλείονα αὐτῶν καὶ ἔπραξεν ἐπίσης.
Συνέβη δὲ αἱ τρίχες του νὰ ἐπιλευκανθῶσι,
ἂν καὶ ἀκμαία ἔθαλλεν ἡ ἀνδρική του φύσις.
Δεικνύων δ' ὑπὸ τῆς τιμῆς κατάστικτον τὸ στῆθος,
ἀξιοφθόνων ἐπ' αὐτοῦ τραυμάτων φέρει πλῆθος.

54

Προβαίνουν, ὁ Εὐστάθιος, δι' ἔργων του ἰδίων
γνωστὸς, καὶ μᾶλλον ἀδελφὸς ὅτ' ἦν τοῦ Βουλλιῶνος·
Γερνάνδος, ὁ τοῦ ἄνακτος υἱὸς τῶν Νορβεγίων,
ὦ καύχημα τὰ στέμματα, τὰ σκῆπτρα καὶ ὁ θρόνος·
καὶ ὁ Ῥουγέρος εἵπετο κ' ὁ Ἐγγερλὰν, ἀνδρείων
ἀρχαίαν δόξαν ἔχοντες, ἣν σέβεται ὁ χρόνος·
κ' ἡ φήμη ὡς περὶ ἀνδρῶν λαλεῖ γενναιοκάρδων
περὶ Ῥαμβάλδου, Γέντονος, καὶ ἀδελφῶν Γεράρδων.

55

Οὐβάλδος, καὶ ὁ εὐγενὴς Ῥοσμόνδος ἐπαινεῖται,
ὁ κληρονόμος τῆς λαμπρᾶς Λαγκαστρικῆς δουκίας.
Δὲν πρέπει οὐδ' ὁ Ὄβιζος ὁ Τοσκανὸς νὰ κεῖται
εἰς τὸν βυθὸν τὸν πνίγοντα τὴν μνήμην τῆς ἀνδρίας.
Οὐδ' ἡ τριὰς τῶν Λομβαρδῶν ὁμαίμων παραιτεῖται,
ὁ Παλαμήδης, Ἀχιλλεὺς καὶ Σφόρσας, ἄνευ μνείας.
Οὐδὲ ὁ Ὄθων, ὁ λαβὼν ἀσπίδα πολεμίων,
ἐφ' ἧς ἐκ δράκοντος γυμνὸν ἐξέρχεται παιδίον.

56

Βάσκε, Ῥοδόλφε, καὶ ὑμᾶς ἀναπολῶ ἐπίσης,
οὐδὲ τῶν Γίδων ἀμελῶ, ἐνδόξων ἀμφοτέρων·
οὐδ' εἰς δικαίας φειδωλὸς γενναίων ἀναμνήσεις,
τὸν Ἐβεράρδον σιωπῶ οὐδὲ τὸν Γερνιέρον.
Ποῦ ἤδη ἀπαυδήσαντα εἰς τὰς ἀπαριθμήσεις,
συζύγων ζεῦγος ἐραστῶν μὲ παρασύρεις φέρον,
ὦ Ὀδοάρδε καὶ ὦ σὺ Γυλδίππη, ὁμοῦ μένον
ἐν τοῖς πολέμοις, κ' ἐν αὐτῷ τῷ τάφῳ ἠνωμένον!

57

Ποίων καὶ πόσων εὑρετὴς ὁ ἔρως διδαγμάτων!
Ὡπλίσθ' ἡ ἀσθενὴς γυνή, καὶ στρατιώτης ἦτον.
Πλευρὸν πλευρὸν βαδίζουσι, κοινὰ τὰ βήματά των,
κ' εἰς ἕνα κρέμαται κοινὸν ἡ ὕπαρξίς των μίτον·
κοινὸν πᾶν τραῦμα, καὶ κοινὸς πᾶς πόνος τῶν τραυμάτων,
οὐδ' ὅπλον καταφέρεται τὸν ἕνα μόνον πλῆττον.
Ὅταν αὐτὸς τιτρώσκηται, ἡ φίλη του ἐκπνέει,
κ' ἐκρέει κ' ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, τὸ αἷμά της ἂν ῥέῃ.

58

Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος τάττεται ὑπὲρ αὐτούς, ὁ νέος,
καὶ ὑπὲρ ὅσους τὸ εὐρὺ πεδίον περικλείει.
Τὸ μέτωπόν του αἴρεται ὀρθόν, ὡς βασιλέως,
ἠπίως ἄγριον, παντὸς τὰ βλέμματα ἑλκύει.
Καὶ ἡλικίαν προὔλαβε κ' ἐλπίδας, καὶ ταχέως
τὰ ἄνθη τῷ ἐβλάστησαν, καὶ ὁ καρπὸς ἐφύη.
Ὁπόταν στίλβῃ ἔνοπλος, τὸν λέγεις θεὸν Ἄρην,
ἀλλ' ἔρωτα, ὅταν γυμνοῖ τὴν τοῦ προσώπου χάριν.

59

Αὐτὸς εἰς τοῦ Ἀθέσιος τὰς ὄχθας ἐγεννήθη
ὑπὸ Βερτόλδου τοῦ κλεινοῦ καὶ τῆς καλῆς Σοφίας,
Βερτόλδου τοῦ ἰσχύοντος· οὐδ' ἔτι ἀπελύθη
τὸ βρέφος τῶν σπαργάνων του, ὁπότ' ἐπιμελείας
παρὰ Ματθίλδης ἔτυχε, κ' ἐτράφη, κ' ἐμυήθη
τὸ ἄρχειν ὑπὸ τὰς σοφὰς ἐκείνης ὁδηγίας·
οὐδὲ τὴν ἐγκατέλιπε πρίν, σείσας τὴν Ἀσίαν
πολέμων κρότος, ἤγειρε τὴν νέαν του καρδίαν.

60

Τότε, πρὸ τῆς τετάρτης του αὐτὸς Ὀλυμπιάδος,
ἀπῆλθε μόνος, δι' ὁδῶν ἀγνώστων καὶ μηκίστων,
τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ἀκτὰς διῆλθε τῆς Ἑλλάδος,
καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν στρατὸν τὸν κατὰ τῶν ἀπίστων.
Φυγαὶ, πλανήσεις εὐγενεῖς! Ἀπόγονός του κλάδος
εἴθε ποτέ τις εὐκλεὴς νὰ γίνῃ μιμητής των!
Τρεῖς χρόνους ἤδη πολεμεῖ, καὶ μόλις ἐπ' ἐσχάτου
χνοὺς ἐπανθεῖ παράκαιρος ἐπὶ τὸν πώγωνά του.

61

Ἤδη προβαίνουσ' οἱ πεζοὶ κατόπιν τῶν ἱππέων,
καὶ τούτων ὁ ἀτρόμητος Ῥαιμόνδος προηγεῖται·
εἰς τὴν Τολόσαν κυβερνᾷ, καὶ ἐκ τῶν Πυρηναίων
κ' ἐκ τῶν Γαρόννης ἐκβολῶν τῷ ἕπονται ὁπλῖται.
Τετρακισχίλιοι εἰσὶ μὲ ὁπλισμὸν ὡραῖον·
παντοῦ ἡ καρτερία των κ' ἡ πεῖρα ἐπαινεῖται.
Ἄνδρες χρηστοί· ἀδύνατον ὑπ' ἀρχηγοῦ ἑτέρου
νὰ ὁδηγῶνται κρείττονος οὐδὲ γενναιοτέρου.

62

Φέρει ὁ Στέφανος στρατὸν εἰς πεντακισχιλίους
ἐξ Ἀμβυόσης, Βλέσσης, Τοὺρ, καὶ ἐκ τῶν περιχώρων·
δὲν εἶναι φάλαγξ κρατερὰ ἐπὶ τοὺς πολεμίους,
καί τοι συνίστατ' ἐξ ἀνδρῶν λαμπρῶν, σιδηροφόρων.
Ἡ γῆ των πλήρης χάριτος, γλυκύτητος, ὁμοίους
τοὺς χαρακτῆρας τῶν αὐτῆς παράγει οἰκητόρων.
Ἀκάθεκτος ἡ πρώτη των ὁρμὴ ἐν τῇ συγκρούσει,
ταχέως πλὴν ἐνδίδουσι καὶ ὀπισθοδρομοῦσι.

63

Τρίτος χωρεῖ ὁ Ἄλκαρος, τὴν ὄψιν ἀγριαίνων,
ὡς ὁ ἀρχαῖος Καπανεὺς εἰς τῶν Θηβῶν τὰς πύλας.
Ἓξ χιλιάδας Ἑλβετῶν, εἰς βράχους τεθραμμένων,
συνῆξεν, εἰς τῶν Ἄλπεων τοὺς πύργους ἐπιστείλας.
Τὸν σίδηρον εἰς ἄροτρα ἐσφυρηλατημένον,
μετεσχημάτισαν αὐτοὶ πρὸς εὐγενεῖς ἁμίλλας.
Ἀγροῖκοι πρώην γεωργοί, τραχεῖς νομεῖς προβάτων,
νῦν μάχονται πρὸς βασιλεῖς καὶ κατὰ στρατευμάτων.

64

Τοῦ Πέτρου τούτοις ἕπεται ἡ ὑψηλὴ σημαία,
ἥτις μὲ τὸ διάδημα καὶ μὲ τὰς κλεῖς κοσμεῖται.
Μ' αὐτὴν ἑπτακισχίλιοι· τὰ ὅπλα των, βαρέα,
στίλβουσι· τούτων δ' ὁ χρηστὸς Κααμίλλος προηγεῖται,
χαίρων, διότι ἀφορμή, νὰ ἀναλάμψῃ νέα
ἡ δόξα τῶν προγόνων του θεόθεν τῷ δωρεῖται,
ἢ κἂν νὰ δείξῃ πῶς οὐδὲν ἐλλείπει τῇ ἀνδρίᾳ
τῶν Φράγκων, ἢ ἂν λείπῃ τι, ἡ μόνη πειθαρχία.

65

Ὡς τῶν ταγμάτων ἕκαστον παρῆλθ' ἐν ἐπιδείξει,
καὶ ἔσχατον τὸ προῤῥηθὲν ὁδεῦον παραλλάττει,
ὁ Γοδεφρεῖδος συγκαλεῖ τοὺς ἀρχηγούς, νὰ δείξῃ
αὐτοῖς τί ἐσχεδίασε, καὶ τί τοῖς ἐπιτάττει·
«Αὔριον, ἅμα ἡ αὐγὴ τὰς πύλας διανοίξῃ
τοῦ οὐρανοῦ, ἡ στρατιὰ νὰ βαίνῃ ταχυτάτη,
χωροῦσα πρὸς τῆς πόλεως τὰ τείχη τῆς ἁγίας,
καὶ ν' ἀφιχθῇ αἰφνίδιος, πρὶν πάσης ὑπονοίας.

66

«Λοιπὸν παρασκευάσθητε εἰς τὴν ὁδοιπορίαν,
κ' εἰς μάχην τὴν ὀλέτειραν, καὶ εἰς τὴν νίκην ἔτι.»
Ὁ θερμὸς λόγος τοῦ σοφοῦ στρατάρχου, τὴν ἀνδρίαν
ἐξάπτει ὅλων, τὰς ψυχὰς γενναίως διαθέτει.
Καθεὶς προσμένει τὴν αὐγὴν μ' ἀνυπομονησίαν,
καὶ τὴν ζωήν του πρόθυμος εἰς κίνδυνον ἐκθέτει·
ναὶ μὲν, δὲν εἶναι ἄφροντις ὁ ἔμφρων Γοδεφρεῖδος,
πλὴν κλείει ἐν τῷ στήθει του τὸ βάρος τῆς φροντίδος.

67

Διότ' ὑπόπτους ἤκουσεν ἐσχάτως ἀγγελίας·
ὁ ἄναξ ὁ Αἰγύπτιος ὅτι πρὸς Γάζαν βαίνων,
νὰ προασπίσῃ ἤρχετο τὰς πόλεις τῆς Συρίας,
μετὰ πολλῶν παρασκευῶν καὶ πλήθους ὡπλισμένων·
κ' ἐνόησεν ὅτι ἀνὴρ ἐπιχειρηματίας,
δὲν ἔστεργεν ἐπὶ μακρὸν ἐν ἀπραξίᾳ μένων.
Δι' ὃ ἐχθρόν του ἄσπονδον προβλέπων τον ἐγκαίρως,
πρὸς τὸν πιστὸν Ἐῤῥῖκόν του λαλεῖ ἰδιαιτέρως·

68

«Ἀνάβα πλοῖον ἐλαφρὸν, καὶ σπεῦσον ἐν τῷ ἅμᾳ
εἰς τὰς ἀκτὰς νὰ ὁρμισθῇς τῆς γῆς τῆς Ἑλληνίδος.
Ἐκεῖ θὰ φθάσῃ προσεχῶς (μοὶ τὸ ἀγγέλλει γράμμα
ἀνδρὸς διδόντος μοι πιστῶς πᾶν ἀγγελίας εἶδος)
γενναῖος βασιλέως παῖς, ν' ἀγωνισθῇ συνάμα
μεθ' ἡμῶν πάντων, προελθὼν ἐκ τῆς αὐτοῦ πατρίδος.
Ἡγεμὼν εἶναι τῶν Δανῶν, καὶ μέγαν φέρει στόλον
ἐκ τόπων οἵτινες αὐτὸν ἐγγίζουσι τὸν πόλον.

69

«Ἀλλ' ἴσως ὁ ἐπίβουλος μονάρχης τῶν Ἑλλήνων,
μὲ τοὺς συνήθεις δόλους του καὶ τὰ τεχνάσματά του,
νὰ ἀποπέμψῃ πειραθῇ τὸν σύμμαχον ἐκεῖνον,
ἢ κἂν νὰ στρέψῃ ἀφ' ἡμῶν μακρὰν τὰ βήματά του.
Σὺ, ὦ πιστέ μου σύμβουλε, τὸν νοῦν του διευθύνων
πρὸς τὰ ἡμῶν συμφέροντα καὶ τὰ συμφέροντά του,
διάθες τον ὡς ἐξ ἐμοῦ. Νὰ φθάσῃ ἂς ταχύνῃ.
Θὰ νομισθῇ ἀνάξιον αὐτοῦ ἐὰν βραδύνῃ.

70

«Σὺ δὲ μετὰ τοῦ στόλου του μὴ ἔρχου, ἀλλὰ μεῖνε
παρὰ τῷ αὐτοκράτορι, καὶ τὴν ἐπικουρίαν
ἐπίσπευσον ὡς δυνηθῇς, ἣν αἱ συνθῆκ' ἐκεῖναι
κ' αἱ διαβεβαιώσεις των ὑπέσχοντο ταχεῖαν.»
Αὐτὰ τῷ λέγει, καὶ αὐτὴ ἡ ἐντολή του εἶναι·
δοὺς δ' εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν, κυροῦσαν τὴν πρεσβείαν,
τὸν ἀποπέμπει, καὶ ταχὺν τῷ συνιστᾷ τὸν πλοῦν του·
κ' ἐνταῦθα οὔτ' οἱ λογισμοὶ κατέλιπον τὸν νοῦν του.

71

Τὴν ἐπιοῦσαν δ', ὡς τὸ φῶς τοῦ λυκαυγοῦς αὐξάνον
τὴν πύλην τῆς ἀνατολῆς εὐρεῖαν διανοίγει,
κρότος λαμπρὸς ἀντήχησε σαλπίγγων καὶ τυμπάνων,
καὶ ὁ φιλόχριστος στρατὸς σκευάζεται νὰ φύγῃ.
Δοῦπος, τοῦ ὄμβρου ἄγγελος, ἐκ τῶν συννέφων φθάνων,
δὲν τέρπει τὴν διψῶσαν γῆν, ἣν θέρους αὐχμὸς πνίγει,
ὡς τῶν ὀργάνων ἡ ἠχὼ τῶν πολεμιστηρίων
τὰ ὦτα τῶν στρατιωτῶν ἡδύνει τῶν ἀγρίων.

72

Καθείς των ὑπὸ ζέσεως ἀναπτεροῦται νέας,
κατ' ἔθος ἴδιον καθεὶς τὰ μέλη του ἐνδύει,
κ' εἰς πανοπλίας ὅλοι των ἐμπρέπουσιν ὡραίας.
Ὑπὸ τοὺς Ἡγεμόνας των συῤῥέουσ' οἱ ἀνδρεῖοι,
κ' ἐν παρατάξει ὁ στρατὸς τὰς εὐκλεεῖς σημαίας
ἐγείρει, κ' εἰς τὸν ἄνεμον τὰς ἀναπεταννύει.
Ὑπὲρ δὲ πάσας ἡ πασῶν μεγαλοπρεπεστέρα
τοῦ θριαμβεύοντος Σταυροῦ, ἀστράπτ' εἰς τὸν αἰθέρα.

73

Τὰς οὐρανίους ἐνταυτῷ διαμετρῶν ἐκτάσεις
ὁ ἥλιος ἀνέρχεται, ὡς φλόγας δὲ τρεμούσας,
μυριοφώτους ἀνασπᾷ λαμπρὰς ἀνταναχλάσεις
ἀπὸ τῶν ὅπλων τῶν χαλκῶν, τὰς ὄψεις ἐκθαμβούσας.
Σπινθῆρας ῥίπτ' ἡ ἔκτασις τῆς ἀτμοσφαίρας πάσης,
καὶ βλέπεις ὡς πυρκαϊὰς εἰς ὕψος ἀνιούσας.
Κλαγγὴ τῶν ὅπλων, ἄγριος χρεμετισμὸς τῶν ἵππων,
πληροῦσι τὴν περίχωρον κρότου, βοῆς καὶ κτύπων.

74

Ὁ ἀρχηγὸς τὸ στράτευμα νὰ προφυλάξῃ θέλει
ἀπὸ ἐνέδρας κ' ἐχθρικὰς κρυφίας ἐπιθέσεις·
εἴς τινα τάγματα ψιλῶν ἱππέων παραγγέλλει
τὰς πέριξ περιτρέχοντες νὰ κατοπτεύσουν θέσεις·
συγχρόνως δὲ τοὺς σκαπανεῖς ἐμπρὸς τῶν ἄλλων στέλλει,
τοὺς διορθοῦντας τὰς κακὰς τῶν δρόμων διαθέσεις,
τοὺς χάσματα χωννύοντας, πεδοῦντας τὰς ἀνόδους,
καὶ δι' ἀβάτων στενωπῶν χαράττοντας διόδους.

75

Οὐδεὶς στρατὸς συμπυκνωθεὶς βαρβάρων ἀγελαίων,
ἢ φρούριον εὐρύτειχον, ὃ τάφρος περιβάλλει,
δασῶν πυκνότης, χείμαῤῥος, ἢ ὕψος τῶν ὀρέων,
τὴν πρόοδόν των δύναται σπευδόντων ν' ἀναβάλῃ.
Ὁ βασιλεὺς τῶν ποταμῶν, ὑπερηφάνως ῥέων,
οὕτω τὰ δύω χείλη του ὁπόταν ὑπερβάλλῃ,
εἰς τὰ πεδία ῥίπτεται τὰ πάντα καταστρέφων.
Οὐδὲν τὸ ἀνθιστάμενον, ἢ πάλιν αὐτὸν στρέφον.

76

Ἴσως ὁ τῆς Τριπόλεως μονάρχης, ἑτοιμάσας
ἐν τῷ φρουρίῳ του στρατὸν κ' ἐφόδια καὶ πλοῦτον,
πρὸς ὥραν θ' ἀνεχαίτιζε τὰς φάλαγγάς των πάσας·
ἀλλ' ἐφοβήθ' εἰς πόλεμον νὰ καταβῇ τοιοῦτον·
καὶ διὰ πρέσβεων αὐτοὺς καὶ δώρων κατευνάσας,
τὴν εἰς τὴν γῆν του εἴσοδον ἐδέχθη τοῦ στρατοῦ των.
Οὐδόλως δ' ἀντιτείνοντι, τῷ ἐπεβλήθ' εἰρήνη,
ἐφ' αἷς συνθήκαις Βουλλιὼν ὁ εὐσεβὴς προτείνει.

77

Ἐνταῦθα πρὸς ἀνατολὰς τὴν πόλιν ὑπερνεύει
τὸ ὄρος Σεὶρ, ὑψούμενον τοῦ τείχους της πλησίον.
Εἰς τοῦτο μέγας ὅμιλος χριστιανῶν ἀνέβη
γένους παντὸς καὶ τάξεως κ' ἡλικιῶν παντοίων.
Τῷ νικητῇ χριστιανῷ πᾶν δῶρον δαψιλεύει·
τὸν βλέπει ἀγαλλόμενος κ' εἰς θρίαμβον μεθύων,
ἐκπεπληγμένος θεωρεῖ τὴν ξένην πανοπλίαν,
καὶ δίδ' εἰς τὸν στρατὸν πιστὴν καὶ φίλην ὁδηγίαν.

78

Τὸν ἔφερε δὲ δι' ὁδοῦ εὐθυωρούσης ὅλως,
ὡς ἔνεστιν ἀκολουθῶν τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης,
ὅτ' ἤξευρ' ἐπικουρικὸς πῶς περιπλέει στόλος
ἀπὸ τῆς ὄχθης εἰς μικρὰς ἀπέχων ἀποστάσεις,
εἰς τὸν ὁδεύοντα στρατὸν ὅτι παρεῖχ' εὐκόλως
αὐτὸς βοήθειαν τροφῶν καὶ ἀφθονίας πάσης,
πῶς τὸ Αἰγαῖον δι' αὐτὸν θερίζει ἐτησίως,
κ' ἡ Κρήτη δι' αὐτὸν τρυγᾷ, καὶ ἡ πετρώδης Χίος.

79

Τῶν ἐγγυτέρων θαλασσῶν τὰ κύματα γογγύζουν
ὑπὸ ὁλκάδων πίεσιν κ' ἐλαφροτέρων πλοίων.
Ὥστε ὁδὸν, ἣν ἄφοβοι αἱ πρῶραί του νὰ σχίζουν,
δὲν ἔχει ὁ Σαρακηνὸς εἰς τὸ ὑγρὸν πεδίον.
Πλὴν ὅσων ὁ Γεώργιος κ' ὁ Μάρκος ἐφοπλίζουν
ἐν μέσῳ τῶν Λιγουρικῶν κ' Ἐνετικῶν ὁρίων,
πέμπουσιν ἔτ' οἱ Ὁλλανδοὶ, οἱ Ἄγγλ', οἱ Γάλλοι πλοῖα,
καὶ ἕτερα ἡ εὔφορος τοῖς πέμπει Σικελία.

80

Τὰ πλοῖ' αὐτὰ συμπλέοντα, καὶ πάντα ἡνωμένα
διὰ μιᾶς θελήσεως, διὰ δεσμῶν ἀλύτων,
ἐφωδιάσθησαν καθ' ἓν εἰς ἕτερον λιμένα
μὲ ὅτ' εἰς τὸ στρατόπεδον ἀνάγκης πρώτης ἦτον.
Ὁ δὲ στρατὸς τὰ ὅρια ἐγκαταλελειμμένα
εὑρίσκων, διὰ στενωπῶν διῆλθεν ἀφρουρήτων,
καὶ πλήρης ζήλου προχωρεῖ μ' ἀκάθεκτον τὸ βῆμα
ὅπου ὑπέστη ὁ Χριστὸς τὰ πάθη καὶ τὸ μνῆμα.

81

Ἀλλὰ γοργή, προτρέχουσα ἡ φήμη προλαμβάνει,
ἡ φέρουσα τὰς ἀληθεῖς καὶ τὰς ψευδεῖς εἰδήσεις,
ὅτ' ἡνωμένος ὁ στρατὸς ὁ τροπαιοῦχος φθάνει,
ὅτι οὐδεὶς ὁ εἰς αὐτοῦ ἀντέχων τὰς κινήσεις.
Τὰ τάγματα ἀπαριθμεῖ, καὶ ἐπαναλαμβάνει
τῶν πρώτων τὰ ὀνόματα, τὰ ἔργα των ἐπίσης,
καὶ τὴν ἀνδρίαν των ὑμνεῖ, καὶ ἐξηγριωμένη,
εἰς τοὺς τυράννους τῆς Σιὼν καταστροφὴν προφαίνει.

82

Ἡ προσδοκία τοῦ κακοῦ κακὸν εἶν' ἴσως μεῖζον
ἢ τὸ κακὸν ἐρχόμενον μετὰ τὴν προσδοκίαν,
καὶ ἦχος ἀνεμώλιος ἀκούσματα φημίζων,
κρατεῖ τὰ ὦτα δέσμια, τὴν φρέναν των δεσμίαν,
καὶ φήμας ἀντιφατικὰς ὁ φόβος ψιθυρίζων,
τὴν πόλιν καὶ τὸ στράτευμα διΐπταται μὲ βίαν.
Ἀλλὰ παρὰ τὸν κίνδυνον ὁ βασιλεὺς ὁ γέρων
τὴν φρένα του ἐπὶ βουλῶν συστρέφει ἀνημέρων.

83

Τὸν γέροντ' αὐτὸν ἄνακτα καλοῦσιν Ἀλαδῖνον·
ἐσχάτως ἐβασίλευσεν ἐν λύπαις καὶ φροντίσι·
ἦτον ἐκ φύσεως σκληρός, τὸ γῆρας πλήν, πραΰνον,
τὴν ψυχροτέραν φρόνησιν κατέμιξε τῇ φύσει.
Ὡς ἔμαθε τὴν πρότασιν τοῦ ἔθνους τῶν Λατίνων,
νὰ ἔλθῃ καὶ τὴν πόλιν του νὰ ἐκπολιορκήσῃ,
ἐκυριεύθ' ὑπὸ πολλῶν ὑπονοιῶν ἀθρόων
καὶ ἐκ τῶν πολεμίων του καὶ ἐκ τῶν ὑπηκόων.

84

Ότι εντός της πόλεως συναναμεμιγμένοι
λαοί συναγελάζονται διάφοροι τη πίστει·
τὸ ἧττον μέρος τοῦ Χριστοῦ πληροῦσι τὰ τεμένη,
καὶ τὸν Μωάμεθ σέβονται οἱ κράτιστοι κ' οἱ πλεῖστοι.
Ἀφ' οὗ τὴν πόλιν τῆς Σιὼν κατέκτησε, καὶ μένει
ταύτην οἰκῶν ὁ τύραννος, μερὶς ἡ ἐλαχίστη
τῶν φόρων καὶ λειτουργιῶν ἐτάχθ' εἰς τοὺς βαρβάρους,
πολὺ δ' εἰς τοὺς χριστιανοὺς τοῦ δημοσίου βάρους.

85

Ὁ φόβος οὗτος, τῆς φρενὸς τῆς φύσει ἀνημέρου,
ἣν ὁ καιρὸς ἐπράϋνε, κ' ἐψύχρανε τὸ γῆρας,
τὴν ἀγριότητα, θυμοῦ πληροῖ ἀγριωτέρου·
ζητεῖ νὰ βάψ' εἰς αἵματα ὁ τύραννος τὰς χεῖρας.
Ὁ ὄφις ὃν τοῦ παγετοῦ ἡ νάρκη ἐξημέρου
οὕτω τὸ θέρος μένεται, τὴν κεφαλὴν ἐγείρας·
ὁμοίως οἰκοδίαιτος τιθασσευθεὶς ὁ λέων,
ὡς ἐγγιχθῇ, ὠρύεται τὴν πρίν του λύσσαν πνέων.

86

«Βλέπω, φωνάζει, τὴν χαρὰν τοῦ ὄχλου τῶν ἀπίστων,
λαλεῖ ἐκ τῶν προσώπων των καὶ ἀπὸ τῶν βλεμμάτων.
Τὰ δάκρυά μας γέλως των καὶ εὐχαρίστησίς των·
σκιρτῶσιν ἐπὶ τῶν κοινῶν αὐτοὶ δυστυχημάτων.
Ἴσως αἱ προδοσίαι των κ' αἱ τέχν' αἱ ἀσεβεῖς των
τὸν φόνον μου ῥᾳδιουργοῦν εἰς τὰ συμβούλιά των·
ἢ ἴσως εἰς τὸν φίλον του κ' ἐχθρόν μου ἐπιστείλας,
ἀνοίγει ὁ ὑπεύθυνος λαὸς αὐτῷ τὰς πύλας.

87

«Ἀλλ' ὄχι, τοὺς δολίους των σκοποὺς θὰ ματαιώσω·
δι' ἔργων τὴν μανίαν μου θὰ σβύσω ἀνηκούστων·
θὰ τοὺς φονεύσω, φοβερὸν παράδειγμα θὰ δώσω·
εἰς τῶν μητέρων τοὺς μαστοὺς θὰ σφάξω τοὺς υἱούς των·
τοὺς οἴκους, τοὺς βεβήλους των ναοὺς θ' ἀποτεφρώσω·
δαυλοὺς θὰ τοῖς ἀνάψωμεν τοιούτους νεκρικούς των,
καὶ εἰς τὸν μέγαν τάφον των, ἐπὶ τῆς προσευχῆς των,
θὰ σωρευθοῦν τὰ θύματα, καὶ πρῶτ' οἱ ἱερεῖς των.»

88

Τοιαύτη ἡ ἀμείλικτος τοῦ ἀπανθρώπου γνώμη.
Ἀλλὰ δὲν ἐξετέλεσε τὰς τόσας ἀνομίας·
ἂν τοῖς ἀθώοις συγχωρῇ νὰ ζήσουν, ἡ συγγνώμη
δειλίας ἀποτέλεσμα, οὐχὶ φιλανθρωπίας.
Εἷς φόβος εἰς ὠμότητα ἂν τὸν κινῇ ἀκόμη,
τὸν ἀποτρέπει ἕτερος ἀπὸ ἀπανθρωπίας.
Αὐτὸς τὴν φρένα του χαλᾷ, τὸν πείθει νὰ φροντίσῃ
τὴν τροπαιοῦχον στρατιὰν μὴ μᾶλλον ἐρεθίσῃ.

89

Πραΰνει ὁ ἀνόσιος τὴν ἄνομόν του λύσσαν,
καὶ ἄλλα θύματα ζητεῖ, καὶ ἀλλαχοῦ τὴν στρέφει.
Τριγύρω πᾶσαν ἔπαυλιν πεδίζει κρημνισθεῖσαν,
ἢ ὅπου χώρα εὔφορος, μὲ πῦρ τὴν καταστρέφει.
Οὐδ' ἔτι τόποι ὑγιεῖς ἢ σῶοι τόποι ἦσαν,
ἢ μέρος τοὺς χριστιανοὺς νὰ σκέπῃ καὶ νὰ τρέφῃ·
κρήνας δολοῖ καὶ ποταμούς, καὶ τῶν ὑδάτων ὅλων
διὰ φαρμάκων τὰς πηγὰς μολύνει ἰοβόλων.

90

Ἦν ἀσεβῶς προβλεπτικὸς, οὐδ' ἀμελεῖ κατά τι
πᾶν εἴ τι περὶ τῶν τειχῶν καὶ τῶν ὀχυρωμάτων.
Ἡ πόλις δ' ἡ ἐκ τῶν τριῶν μερῶν ὀχυρωτάτη,
δὲν εἶχε τείχη πρὸς βοῤῥᾶν ἐκ τῶν ἀσφαλεστάτων·
δι' ὃ, ὑπόνοιαν λαβὼν τὸ πρῶτον, διατάττει
κατὰ τὰ μέρη τ' ἀσθενῆ προσθήκην πυργωμάτων.
Πρὸς ὑπεράσπισιν δ' αὐτῶν συνέλεξεν ἀθρόον
πλῆθος ἀνδρῶν μισθοφοροῦν, καὶ πλῆθος ὑπηκόων.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

1

Ἐν ᾧ δ' ὁ τύραννος κοσμεῖ τὰ ὅπλα τῶν βαρβάρων,
κρυφίως ἐμφανίζεται ὁ Ἴσμενος εἰς τοῦτον,
ὁ Ἴσμενος, ὃς κάτωθεν τῶν νεκρικῶν μαρμάρων,
τοὺς τεθνεῶτας ἐξυπνεῖ τοῦ ὕπνου τοῦ μακροῦ των,
ὃν ὀρωδεῖ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ σκότη τῶν ταρτάρων,
ἀκούων ψιθυρίζοντα τὰς ἐπῳδάς, ὁ Πλούτων,
καὶ ὅστις καὶ τοὺς δαίμονας ὡς δούλους του εἰς χρέη
καθυποβάλλων ἀσεβῆ, τοὺς λύει καὶ τοὺς δέει.

2

Νῦν τοῦ Μωάμεθ λατρευτής, χριστιανὸς πρὶν ἦτον,
καὶ τῆς ἀρχαίας πίστεως φυλάττει ἀναμνήσεις.
Συχνὰ δ' ἐν μέσῳ θυσιῶν βεβήλων, ἀποῤῥήτων,
μιγνύει δύω δόγματα, ὧν ἄπειρος ἐπίσης.
Ἀλλ' ἤδη ἐκ τῶν ζοφερῶν σπηλαίων καὶ ἀδύτων,
ὅπου τὰς γοητείας του τελεῖ καὶ ἐπικλήσεις,
τὸν κίνδυνον προσέρχεται ἰδὼν τοῦ ἄρχοντός του,
κακοῦ μονάρχου σύμβουλος κακοβουλότερός του.

3

Τὸν προσφωνεῖ δέ· «Βασιλεῦ, ἀκάθεκτος ὁ ξένος
νικῶν στρατὸς τὴν πόλιν μας ὀργᾷ νὰ ἐπιδράμῃ·
τὸ ἐφ' ἡμῖν ἂς πράξωμεν ἡμεῖς, καὶ ἑπομένως
τὸν ἰσχυρὸν ὁ οὐρανὸς κ' ἡ γῆ θενὰ συνδράμῃ·
σὸν ἔργον τὸ νὰ διοικῇς, καὶ τοῦτο ἐῤῥωμένως
σὺ ἔπραξας, καὶ πάσῃ πᾶν προὐνόησας δυνάμει·
ἂν ὅλ' ὑπηρετήσωσιν ὡς κυβερνᾷς τὸ σκάφος,
ταχέως ἔσται αὔτ' ἡ γῆ τῶν πολεμίων τάφος.

4

«Τὸ κατ' ἐμὲ, προσέρχομαι ἀκατασχέτῳ ζήλῳ
καὶ ἐν κινδύνοις ἀῤῥωγὸς κ' ἐν ἔργοις, ἀρχηγέ μου.
Ἔτι δ' εἰς σὲ τὰς συμβουλὰς ἂς δίδουσιν ὀφείλω
ἡ πεῖρά μου ἡ πολιὰ, αἱ τέχν' αἱ μαγικαί μου.
Τοὺς ἐξορίστους τ' οὐρανοῦ ἀγγέλους θὰ σοὶ στείλω,
νὰ συνυπηρετήσωσι τὰ ἔργα τοῦ πολέμου.
Πόθεν δ' ὁρμώμενος, καὶ πῶς νὰ ἐνεργήσω μέλλω
τὰς σκοτεινὰς μαγείας μου, νὰ σοὶ ἐκθέσω θέλω.

5

«Ἐν μέσῳ τῷ τῶν ἀσεβῶν χριστιανῶν τεμένει,
βωμὸς ὑπάρχ' ὑπόγειος· ἐπίκειται δ' εἰς τοῦτον
εἰκών τις ἣν λατρεύουσιν οἱ ἐξηπατημένοι
μητέρα τοῦ τεχθέντος τε καὶ θνήξαντος Θεοῦ των.
Λαμπὰς ἐμπρός της τήκεται ἀσβέστως καιομένη·
τὴν κρύπτει παραπέτασμα· εἰς ἄμετρον δὲ πλοῦτον
ἐν τάξει περιβάλλουσι σειρῶν αὐτὴν μηκίστων
πολύτιμα δωρήματα θεοβλαβῶν εὐπίστων.

6

«Τὴν παλαιὰν εἰκόνα των αὐτὴν διὰ χειρός σου
ἐὰν ν' ἁρπάσῃς δυνηθῇς συλῶν τὴν ἐκκλησίαν,
καὶ ἂν κατατεθῇ ἐντὸς τοῦ προσκυνήματός σου,
ἐγὼ σ' ὑπόσχομαι φρικτὴν, πανίσχυρον μαγείαν,
δι' ἧς, ἐν ὅσῳ ἀσφαλῶς φρουρεῖται, καὶ δι' ὅσου
ἐνταῦθα σώζετ', ἔσεται τῇ πόλ' εἰς σωτηρίαν.
Διὰ τοῦ μυστηρίου μου τοῦ νέου καὶ ζοφώδους
ἀπόρθητον τὸ κράτος σου θὰ στήσω πρὸς ἐφόδους.»

7

Εἰπὼν τὸν ἔπεισεν. Εὐθὺς πρὸς τοῦ Θεοῦ τὸν οἶκον
μὲ ἀνυπόμονον σπουδὴν ὁ ἡγεμὼν βαδίζει·
βιάσας δὲ τοὺς ἱερεῖς, διὰ χειρῶν ἀδίκων
εἰς τὸν ναόν του τὴν σεπτὴν εἰκόν' ἀποκομίζει,
εἰς τὸν ναὸν ὅπου συχνῶς, εἰς ἀσεβεῖς ἀνῆκον,
βέβηλον, ἄφρον θρήσκευμα τὸν οὐρανὸν ὀργίζει.
Ἐνταῦθα, κατὰ πρόσωπον εἰκόνος τῆς ἁγίας
ὁ γέρων μάγος μυστικὰς προφέρει βλασφημίας.

8

Ἡ δὰς πλὴν μόλις τῆς χρυσῆς ἀνατολῆς ἀνήφθη,
καὶ ὁ τὸ καταγώγιον φυλάττων τῶν εἰδώλων
πρὸς τὴν εἰκόνα ἔρχεται, καὶ βλέπει· ἀνελήφθη
τοῦ τόπου της, εἰς τὸν ναὸν δὲν τὴν εὑρίσκει ὅλον.
Ὡς ἔμαθε δ' ὁ βασιλεὺς τὴν εἴδησιν, ἐξήφθη
ἡ πονηρὰ καρδία του ἀπὸ πυρίπνουν χόλον,
κ' ἔχει πεποίθησιν, πιστοῦ χριστιανοῦ ἀπάτη
τὴν νύκτα πῶς τὴν ἔκλεψε, κρυπτὴν πῶς τὴν φυλάττει.

9

Ἀλλ' εἶναι ἄρ' ἀνθρώπου χεὶρ ἡ ταῦτα εἰργασμένη,
ἢ τὴν ἰσχύν του δι' αὐτοῦ ὁ οὐρανὸς δεικνύων,
δὲν ἐπιτρέπ' εἰς σκήνωμα ἀνόσιον νὰ μένῃ
ἡ Βασιλὶς τῶν ἐπὶ γῆς καὶ τῶν ἐπουρανίων;
Περὶ αὐτοῦ ἀμφίῤῥοπος ἡ φήμη ἔτι μένει,
ἂν ἔργον εἶν' ἀνθρώπινον, ἂν θαῦμα εἶναι θεῖον.
Εἶν' ἀληθὴς εὐσέβεια ἡ μὴ τῇ εὐσεβείᾳ,
ἀλλὰ τὸ πᾶν ἀνάγουσα τῇ χάριτι τῇ θείᾳ.

10

Ὁ βασιλεὺς ἐπείγεται νὰ τὴν ἀναζητήσῃ·
πᾶσαν οἰκίαν ἐρευνᾷ καὶ πᾶσαν ἐκκλησίαν.
Τῷ μὲν προδόντι ἀμοιβάς, ποινὰς δὲ προκηρύσσει
τῷ κρύπτοντι τὸ ἔγκλημα καὶ τὸν ἐγκληματίαν.
Ὁ μάγος τὴν ἀλήθειαν διὰ νὰ ἐννοήσῃ,
τὸ πᾶν τεχνάζεται, ἀλλὰ χωρὶς ἐπιτυχίαν.
Διότ' ἢ ξένον ἔργον ἦν, ἢ ἔργον ἐδικόν του,
τῷ τὸ συγκρύπτει ὁ Θεός, πρὸς αἶσχος τῶν τεχνῶν του.

11

Ἀλλ' ὁ μονάρχης ὁ σκληρός, ὡς δὲν τῷ κατωρθώθη
οἱ ἔνοχοι χριστιανοὶ νὰ μάθῃ τίνες ἦσαν,
ἄσπονδον μῖσος κατ' αὐτῶν ᾐσθάνθη, κ' ἠγριώθη,
καὶ ἡ ψυχή του φλέγεται ἀπὸ ὀργὴν καὶ λύσσαν.
Πάντ' ἀποπτύει χαλινόν, ἐκδίκησιν ἐπόθει,
καὶ νὰ κορέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν ἐκμανεῖσαν.
«Θεν' ἀποθάνῃ, ἔκραξε,—δὲν μ' ἀπατοῦν πανούργως —,
εἰς τὴν σφαγὴν τὴν γενικὴν ὁ ἄγνωστος κακοῦργος.

12

«Μήπως ὁ ἔνοχος σωθῇ, ὁ δίκαιος ἂς πάθῃ
καὶ ὁ ἀθῶος. Δίκαιος; τί λέγω; ἀλλ' οὐδείς των
ὁ δίκαιος, ὁ μὴ σκιρτῶν εἰς τοῦ λαοῦ τὰ πάθη
τοῦ ἡμετέρου, ὁ φιλῶν ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἀπίστων.
Διὰ τὴν νέαν των ποινὴν ἀρκοῦν τ' ἀρχαῖα λάθη,
τὸ νέον ἔγκλημα ἐντὸς ἂν εἶναι τῆς ψυχῆς των.
Ἐμπρὸς, θεράποντες πιστοί! Λάβετ' αἱμάτων γέρας·
θύσατ' ἐν στόματι πυρὸς κ' ἐν στόματι μαχαίρας.»

13

Οὕτω τὸν ὄχλον προσφωνεῖ· κ' εἰς τὰ γοργὰ πτερά της
ἡ φήμη τοῖς χριστιανοῖς τὸ μήνυμα κομίζει.
Τὸ πλῆθος τρέμει, καὶ δεινὸς τοῦ φόβου παραστάτης
ὁ ἄφευκτός των θάνατος, παρὼν τοὺς ἀντικρύζει.
Οὐδεὶς νὰ φύγῃ δύναται, οὐδεὶς αὐτῶν προστάτης,
δικαιολόγησιν τολμᾷ κ' εἰς δέησιν ἐλπίζει.
Ἀλλὰ εἰς τὸν ἀμήχανον λαὸν, ὡς ἐδειλία,
ἀφ' ὅπου δὲν ἠλπίζετο ἐπῆλθε σωτηρία.

14

Παρθένος ἦτον, ὥριμος τὰ ἔτη, μεταξύ των,
ἡγεμονοπρεποῦς φρενὸς, μεγάλης διανοίας,
τὸ κάλλος ἔξοχος. Ἀλλὰ μικρὰ φροντίς της ἦτον
τὸ κάλλος, πλὴν καθὸ κοσμοῦν τὸ κάλλος τῆς καρδίας.
Ἀλλ' ἡ μεγίστη τῶν πολλῶν αὐτῆς τελειοτήτων
ἦν ὅτ' εἰς τείχη πενιχρᾶς τὰς ἀποκρύπτ' οἰκίας.
Τῶν θαυμαστῶν της φεύγουσα καὶ βλέμματα, κ' ἐπαίνους,
εἰς τόπους ἀτημέλητος οἰκεῖ μεμονωμένους.

15

Ἀλλὰ δὲν κρύπτεται, ὅτ' ἦν τὸ κάλλος της τῶν πρώτων,
πλασθὲν ὅπως θαυμάζηται, πλασθὲν ὅπως ἑλκύῃ·
οὐδ' ἐπινεύει ὁ θεὸς εἰς τοῦτο τῶν ἐρώτων,
ἀλλὰ εἰς πόθους ἐραστοῦ ἀπλήστους τὴν δεικνύει.
Σὺ ἔρως, Ἄργος ἄλλοτε, καὶ ἄλλοτε τυφλώττων,
οὗ ἡ ἰσχὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ διανοίγ' ἢ κλείει,
εἰς τῶν παρθένων τὰς σεμνὰς οἰκίας, τὰς μονήρεις,
τὰς εὐφρουρήτους, βλέμματα τῶν ξένων σὺ ἐνείρεις.

16

Αὐτῷ Ὀλίνδος τ' ὄνομα, αὐτῇ δὲ Σωφρονία,
τῇ ὁμοθρήσκῳ τῇ πιστῇ, καὶ φίλῃ συμπολίτῃ.
Ἦν ἡ σεμνότης του, καθὼς τὰ κάλλη της, σπανία·
σφοδρῶς ἠγάπα, ἤλπιζε μικρὰ, οὐδὲν ἐζήτει,
οὐδ' ἤξευρε νὰ ἐκφρασθῇ, ἢ μᾶλλον ἐδειλία.
Αὐτὴ δ' οὐδὲν αἰσθάνεται, ἢ δὲν παρατηρεῖ τι,
ἢ οὐδὲν λέγει· κ' ἔμεινε, στενάζων ἐπωδύνως,
παροραθεὶς, μὴ νοηθεὶς, μὴ ἀμειφθεὶς ἐκεῖνος.

17

Ὡς διεδόθη δὲ κοινὴ ἡ φήμ' ἡ ἀπευκταία
εἰς φόνον οἱ χριστιανοὶ πῶς θὰ παραδοθῶσι,
ἡ ὅσον σώφρων νεανὶς τοσοῦτον καὶ γενναία,
τὸν τρόπον εἰς τὴν φρένα της ζητεῖ, πῶς νὰ τοὺς σώσῃ.
Τῆς τόλμης της ἦν γέννημα ἡ εὐγενὴς ἰδέα,
ἀλλὰ τὴν τόλμην ἡ αἰδὼς βιάζει νὰ ἐνδώσῃ.
Ἡ τόλμη ὅμως ἐκνικᾷ, κ' ἔργων λαμπρῶν ἐγκύμων,
τολμηρὰ γίνετ' ἡ αἰδὼς, κ' ἡ τόλμη της αἰδήμων.

18

Ἡ νέα μόνη μεταξὺ τοῦ ὄχλου καταβαίνει·
τὰ κάλλη της τὰ σπάνια δὲν κρύπτει οὐδ' ἐκθέτει.
Συνεσταλμένον βλέπουσα, κ' εἰς πέπλον εἰλιγμένη,
ἔχει τὸ ἦθος ἀφελὲς κ' ἡρωϊκὸν προσέτι.
Τίς ἂν κοσμῆται θὰ εἰπῇ, ἀκόσμητος ἂν μένῃ,
ἂν τύχη ἢ ἂν τέχνη της τὰ κάλλη της συνθέτει ;
Τῇ φύσει καὶ τῷ ἔρωτι, τῷ οὐρανῷ ἡδίστη,
ἦν ἡ αὐτῆς ἀφέλεια, ἡ τῶν τεχνῶν μεγίστη.

19

Πάντες τὴν βλέπουν, ἀλλ' αὐτὴ δὲν βλέπει, καὶ βαδίζει
ἀγέρωχος, καὶ ἵσταται ἐμπρὸς τοῦ 'Αλαδίνου.
Ἡ αἱμοβόρος του ὀργὴ οὐδόλως τὴν φοβίζει.
Οὐδὲ τὴν τρέπει εἰς φυγὴν ἡ ὄψις τοῦ κινδύνου.
«Προσέρχομαί σοι, ἡγεμών, ἡ νέα προλογίζει·
κατάστειλόν σου τὴν ὀργήν, τὸν ὄχλον σου χαλίνου.
Νὰ παραδώσω ἔρχομαι εἰς τὴν διάκρισίν σου
τὸν ἔνοχον, ὅστις κινεῖ τὴν ἀγανάκτησίν σου.»

20

Ἡ σεμνὴ τόλμη της, τὸ φῶς τὸ ἱλαρὸν, ὃ χύνει
τὸ κάλλος τὸ ἀγέρωχον, τὸ ἱερόν της κάλλος,
τὸ ἄγριόν του πρόσωπον καὶ τὸν θυμὸν πραΰνει,
καὶ θορυβεῖ τὸ πνεῦμά του καὶ τὸν μαγεύει ἄλλως.
Ἂν οὗτος εἶχεν αἴσθημα, ἢ ἂν δὲν εἶχ' ἐκείνη
αὐστηρὸν ἦθος, ἤθελε τὴν ἀγαπᾷ μεγάλως.
Δὲν ἕλκει κάλλος δύστροπον τὴν δύστροπον καρδίαν.
Τροφὴν ὁ ἔρως ἀπαιτεῖ τὴν χαριτοτροπίαν.

21

Ἦν θάμβος, ἀγαλλίασις, φιλήδον' ἦσαν πόθοι,
ἂν δὲν ἦν ἔρως τὸ κινοῦν τὴν ἀγενῆ καρδίαν.
Τῇ λέγει, «Ἐξηγήθητι· τὸ ἔθνος σου ἐσώθη·
πρὸς χάριν σου ἀνέστειλα τὴν αἱματοχυσίαν.»
Κ' ἐκείνη· «Ὁ ὑπεύθυνος ἰδοὺ, σοὶ παρεδόθη.
Αὕτη ἐνήργησεν ἡ χεὶρ τὴν εἰκονοσυλίαν.
Ὁ κλέπτης ὃν οἱ περὶ σὲ ζητοῦσι δορυφόροι,
καθ' οὗ ὀργίζεσαι, εἰμὶ ἐγώ· ἐμὲ τιμώρει.»

22

Ὅπως λυτρώσῃ τὸν λαὸν δεινῶν τῶν δημοσίων,
τὴν εὐγενῆ της κεφαλὴν ἀντάλλαγμα παρέχει.
Ὦ ψεῦδος γενναιόψυχον! Ἀλήθεια καλλίων
δύναται σοῦ ν' ἀναδειχθῇ, καὶ σοῦ νὰ ὑπερέχῃ;
Ἐδίστασεν ὁ τύραννος, καὶ εἰς τῶν ἀνοσίων
σφαγῶν τὴν ἀγριότητα ἀμέσως δὲν προστρέχει.
Τῇ λέγει δ' ἔπειτα· «Εἰπὲ καὶ ἐξομολογήσου,
εἰπέ μοι, τίς ὁ σύμβουλος καὶ ποῖ' οἱ συνεργοί σου;»

23

«Τὴν δόξαν, ἀποκρίνεται, τῆς πράξεως αὐτῆς μου
δὲν θέλω νὰ συμμερισθῇ οὐδεὶς ἐπὶ τοῦ κόσμου.
Ἐγὼ ἡ μόν' ὑπεύθυνος. Συνένοχος οὐδείς μου·
ἐγὼ ἡ ἐκτελέσασα, κ' ἐγὼ ἡ σύμβουλός μου.»
«Εἰς σὲ λοιπὸν θὰ κενωθῇ καὶ ἡ ἐκδίκησίς μου,
λέγει ὁ τύραννος, εἰς σὲ, ὁ δίκαιος θυμός μου.»
«Κρίνεις ὀρθῶς, τῷ ἀπαντᾷ, καὶ κατ' εὐθυδικίαν,
ὡς εἶχον μόνη τὴν τιμὴν, νὰ ἔχω τὴν παιδείαν.»

24

Ἀκούσας τοῦτ' ὁ τύραννος, ἐκ νέου ἐθυμώθη.
«Ποῦ τὴν εἰκόνα ἔκρυψας, βοᾷ, ὡς τὴν ἐπῆρας;
Αὐτὴ δὲ, «Δὲν τὴν ἔκρυψα, εἰς φλόγας παρεδόθη,
κ' εἰς τοὺς ἐκπεμπομένους της ἐπέχαιρον σπινθῆρας.
Τὸ ἔργον μου ἐπαινετόν· κἂν ἡ εἰκὼν ἐσώθη,
οὐδ' εἰς ἀπίστων ὑβριστῶν θὰ πέσῃ πλέον χεῖρας.
Τὸν κλέπτην ἢν ἢ τὸ κλαπὲν νὰ εὕρῃς ὁ σκοπός σου.
Τὸ μὲν ποτὲ δὲν θὰ ἰδῇς, ὁ δὲ ἰδοὺ ἐμπρός σου.

25

«Ἀλλ' οὐδὲ κλέπτις εἶμ' ἐγὼ, οὐδ' εἶναι κλοπὴ τοῦτο·
τὸ παρὰ δίκαιον ληφθὲν δικαίως ἀφῃρέθη.»
Πρὸς ταῦτα ἀπειλητικῶς ὁ ἄρχων ἠγριοῦτο·
τρέμ' ἡ φωνή του καὶ ὀργῆς τὸν κυριεύει μέθη,
οὐδ' οἶκτον ἐπαγγέλλεται τῷ τῆς καρδίας πλούτῳ,
τῇ τοῦ προσώπου καλλονῇ, τῷ τῆς φρενὸς μεγέθει·
καὶ μάτην τοὺς προήσπιζε κατὰ τῶν ὠμοτήτων
ὁ ἔρως διὰ τῶν τερπνῶν τοῦ κάλλους του χαρίτων.

26

Ἡ νέα συλλαμβάνεται, κ' εὐθὺς μ' ἀπανθρωπίαν
ὁ Ἀλαδῖνος, νὰ ῥιφθῇ εἰς φλόγας διατάττει.
Τῇ ἔλυσαν τὸ κάλυμμα καὶ τὸν σεμνὸν μανδύαν·
τοὺς μαλακοὺς βραχίονας σχοινίον συνεκράτει.
Ἡ δὲ σιγῶσα ἔμενε· τὴν δ' ἄτρομον καρδίαν
φόβος οὐχὶ, συγκίνησις κρυφία συνταράττει.
Καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου της οὐχὶ δειλὴ ὠχρότης
μαραίνουσά το ἐπανθεῖ, ἀλλ' ἄπλαστος σεμνότης.

27

Ὡς διεδόθ' ἡ εἴδησις, συῤῥέουσ' οἱ πολῖται,
καὶ ὁ Ὀλίνδος μετ' αὐτῶν περίτρομος προβαίνει.
Ἡ πρᾶξις μὲν γινώσκεται, ὁ πράξας δ' ἀγνοεῖται.
Τρέμει αὐτὸς, τῶν πόθων του μὴ εἶν' ἡ ἐρωμένη·
ἰδὼν δὲ ὅτ' ἡ φίλη του αἰχμάλωτος κρατεῖται,
οὐχὶ ὑπεύθυνος, ἀλλὰ καταδεδικασμένη,
καὶ ὅτι ὑπὸ ἀπηνῶν δημίων συνελήφθη,
τὸ πέριξ πλῆθος ἔσχισεν ὁρμῶν, κ' ἐμπρὸς ἐῤῥίφθη.

28

«Δὲν εἶναι, κράζει, βασιλεῦ, αὐτὴ ὁ κλέπτης, στῆθι!
Σοὶ ἐκαυχᾶτο λέγουσα, ἢ μᾶλλον παρεφρόνει.
Τοιαῦτα οὐδ' ἐτόλμησεν αὐτὴ, οὐδ' ἐδυνήθη,
οὐδ' ἐμελέτησε, γυνὴ καὶ ἄπειρος καὶ μόνη.
Πῶς ὑπ' αὐτῆς ἡ ἄγρυπνος φρουρὰ ἐξηπατήθη,
ἢ πῶς προσῆλθεν κἂν αὐτὴ τῇ ἱερᾷ εἰκόνι,
ἂς τὸ εἰπῇ. Τὴν ἔκλεψα ἐγώ· ἐμὲ κτυπᾶτε.»
Φεῦ! οὕτω τὴν ἐλάτρευε χωρὶς ν' ἀνταγαπᾶται!

29

Προσθέτει δέ· «Εἰς τὴν ὀπὴν ἀνέβην λεληθότως,
ἥτις τὸ φῶς εἰς τὸν ναὸν καὶ τὸν ἀέρα φέρει·
ἐκεῖ κατώρθωσα, συρθεὶς εἰς τῆς νυκτὸς τὸ σκότος,
ἀπὸ στενὰ καὶ ἄβαθα νὰ εἰσχωρήσω μέρη.
Ἐμὴ ἡ δόξα, καὶ ἐμὸς ὁ θάνατος εἰκότως.
Πῶς τῆς εὐλόγου μου ποινῆς αὐτὴ θὰ μ' ἀπεστέρει;
Ἐμὴ ἡ ἄλυσις, ἡ φλὸξ ἐκείνη ἀναβαίνει
δι' ἐμὲ μόνον, κ' ἡ πυρὰ μόνον ἐμὲ προσμένει.»

30

Ἡ Σωφρονία ὕψωσε τὸ βλέμμα φιλανθρώπως,
πλῆρες ἐλέους, κ' εἰς αὐτὸν ὑγρὸν τὸ διευθύνει.
«Ἀθῶε σὺ, τί ἔρχεσαι; τί στοχασμὸς ἀτόπως
σὲ παρορμᾷ, ἢ τίς σκοπὸς, ἢ τίς παραφροσύνη;
Καὶ ἄνευ σοῦ ἀνίκανον μ' ὑπολαμβάνεις, ὅπως
πᾶν ὑποστῶ ὁ δύναται σκληρότης ἀνθρωπίνη;
Μὴ τρέμουσαν τὸν θάνατον ἔχω κ' ἐγὼ καρδίαν;
Ἀρκεῖ καὶ μόνη πρὸς αὐτόν· δὲν θέλω συνοδίαν!»

31

Τοιαῦτα εἶπεν. Ἀλλ' αὐτὸς ἐμμέν' εἰς τὰς προτέρας
προθέσεις του, οὐδ' ἀναιρεῖ τὴν πρὶν ὁμολογίαν.
Ὢ θέας, καὶ ὢ ἔριδος πασῶν εὐγενεστέρας,
καθ' ἣν ὁ ἔρως πολεμεῖ τὴν μεγαλοψυχίαν,
καθ' ἣν ὁ θάνατος ἐστὶ τοῦ νικητοῦ τὸ γέρας,
ὁ δ' ἡττηθεὶς θενὰ δεχθῇ ποινὴν τὴν σωτηρίαν!
Ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον ἑαυτοὺς κατηγοροῦντες ἦσαν,
τοσούτῳ μᾶλλον ηὔξανον τὴν τοῦ τυράννου λύσσαν.

32

Νομίζει πῶς χλευάζεται καὶ πῶς περιφρονεῖται,
πῶς ἀψηφοῦντες τὰς ποινὰς, ἐκεῖνον ἀψηφοῦσι.
«Πιστεύω, λέγει, καὶ αὐτὸν κ' ἐκείνην. Χρεωστεῖται
εἰς ἀμφοτέρους ἀμοιβὴ, καθὼς τὴν ἀπαιτοῦσι.»
Τοῖς δορυφόροις ἔνευσεν· οἱ δὲ ἀνθρωποθῦται
τὴν προσταγὴν, δεσμεύοντες τὸν νέον, ἐκτελοῦσι.
Τοὺς δύω προσηλόνουσιν ὁμοῦ εἰς ἕνα πάλον,
πλὴν ἀντινώτους, οὐδ' ὁ εἷς προσβλέπει πρὸς τὸν ἄλλον.

33

Ἤδη ἐπάγη ἡ πυρὰ, φλογῶν τροφὴ ξυλίνη,
ὁ μάντις δὲ προσήγαγε δαυλὸν, τὸ πῦρ νὰ δώσῃ,
ὅταν ὁ νέος θλιβερὰ παράπον' ἀπευθύνει
πρὸς τὴν δεθεῖσαν μετ' αὐτοῦ ἐν φοβερᾷ ἑνώσει·
«Αὐτοὶ λοιπὸν, ἀνέκραξεν, εἶν' οἱ δεσμοὶ ἐκεῖνοι
δι' ὧν αἱ τύχαι ἤλπιζον ἡμῶν νὰ ἑνωθῶσι,
καὶ αὕτη, αὕτη εἶν' ἡ φλὸξ ἐρωτικῆς λατρείας,
ἥτις νὰ καίῃ ἔμελλε τὰς δύω μας καρδίας;

34

«Ὁ ἔρως μ' ἐπηγγέλλετο δεσμοὺς καὶ φλόγας ἄλλας,
καὶ ἄλλας παρεσκεύαζεν ἡ τύχ' ἡ φθονερά μου.
Πικρίας, διαιροῦσά μας, μ' ἐπότιζε μεγάλας,
κ' ἤδ' εἰς τὸν τάφον μὲ δεσμὸν πικροῦ μᾶς δέει γάμου.
Ἂν ἀποθάνῃς, τῆς πυρᾶς συμμέτοχος ὁ τάλας
προθύμως γίνομαι, ἀφ' οὗ δὲν ἤμην τοῦ θαλάμου·
μοὶ εἶναι μόν' ἡ τύχη σου πηγὴ πικρῶν δακρύων,
ποσῶς δ' ἡ τύχη μου, εἰς σὲ ἂν θὰ καῶ πλησίον.

35

«Ὦ ἐπιφθόνου τέλους μου, θανάτου τρισολβίου!
Ὦ! τοῦ πυρὸς τὴν βάσανον πῶς θὰ ηὐλόγουν, φίλη,
στῆθος πρὸς στῆθος μετὰ σοῦ, ἀπαλλαγεὶς τοῦ βίου,
ἂν τὴν ψυχὴν ἀπέθετον εἰς τὰ γλυκά σου χείλη,
καὶ ἡ ψυχή σου φεύγουσα ἐὰν δὲν ἀπηξίου
τὸν στεναγμόν της πρὸς ἐμὲ τὸν ἔσχατον νὰ στείλῃ!»
Τοιαῦτα κλαίων ἔλεγε· τῷ ἀπαντᾷ δ' ἐκείνη
ἠρέμα, καὶ τὰς συμβουλὰς αὐτὰς τῷ ἀπευθύνει·

36

«Ὦ φίλε, ἄλλων στοχασμῶν καὶ ἄλλων γόων τόνοι
ἁρμόζουσ' εἰς τὴν σοβαρὰν δεινήν μας θέσιν τώρα.
Τὰ σφάλματά σου ἐνθυμοῦ, καὶ ποῖα μὴ λησμόνει
ἐπιφυλάττει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς δικαίους δῶρα.
Ὑπὲρ Ἐκείνου ἂν πονῇς, γλυκεῖς εἰσὶν οἱ πόνοι.
Πρὸς τὴν αἰώνιον μονὴν μετὰ χαρᾶς ἀφόρα.
Ἰδὲ ὡραῖον οὐρανὸν, ἰδὲ τὸν ἥλιόν μας!
Παρήγορος προσμειδιᾷ ἡμᾶς, ὡς προσκαλῶν μας.»

37

Ἐνταῦθα τῶν Ὀθωμανῶν δακρυῤῥοεῖ τὸ πλῆθος,
καὶ ὁ πιστὸς λαὸς φωνῇ κατεσταλμένῃ κλαίει.
Τοῦ δὲ τυράννου τὴν ψυχὴν μαλάσσουσα, τὸ στῆθος
συγκίνησίς τις ἄγνωστος συγχρόνως ὑποῤῥέει.
Τὸ ἐννοεῖ ἀγανακτῶν, καὶ ἄγριος τὸ ἦθος,
στρέφει τὸ βλέμμ', ἀναχωρεῖ, καὶ νέον θυμὸν πνέει.
Σὺ, Σωφρονί', ἀμέτοχος τῆς γενικῆς ὀδύνης,
δὲν ἔκλαιες, καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς δάκρυα ἐκίνεις.

38

Ἐν τῷ κινδύνῳ τῷ δεινῷ, ἀπροσδοκήτου θέας!
Ὁπλῖτις, κατὰ τὸ δοκοῦν, ἐπιφανὴς προβαίνει.
Ἀπὸ μακρὰν πῶς ἔρχεται καὶ ἀπὸ ξένας γαίας,
ξενοπρεπὴς ὁ ὁπλισμὸς καὶ ὁ χιτὼν ἐμφαίνει.
Τίγρις τὸν λόφον τῇ κοσμεῖ τῆς περικεφαλαίας.
Ὁ ὄχλος βλέπει ἔκθαμβος, κ' ἠξεύρων πῶς ἡ ξένη
Χλωρίνδ' αὐτὸ τὸ σύμβολον φοροῦσα ἐκστρατεύει,
ὑπώπτευσε πῶς ἦν αὐτὴ, καὶ ἦν ὡς ὑποπτεύει.

39

Εἰς ἀσχολίας τὰς κοινὰς καὶ γυναικοδιδάκτους
οὐδέποτε ὑπέμεινε νὰ τὴν ἀσκήσ' ἡ πεῖρα,
ἢ τῆς Ἀράχνης ὄργανα, βελόνας καὶ ἀτράκτους
νὰ λάβ' εἰς τὴν ἀγέρωχον καὶ ἀνδρικήν της χεῖρα.
Ἔφευγε δίαιταν ἁβρὰν καὶ πόλεις περιφράκτους,
κ' ἐν στρατοπέδοις τὸν σεμνὸν ἐτήρει χαρακτῆρα.
Τὴν ὄψιν ὑπερήφανον καὶ αὐστηρὰν δεικνύει·
ἀλλ' ὅμως καί τοι αὐστηρὰ ἡ ὄψις της ἑλκύει.

40

Τὴν ἡλικίαν τρυφερά, ἀντίπαις ἔτι κόρη,
τῶν γοργῶν ἵππων τὴν ὁρμὴν ἐδάμ' ἀφηνιώντων·
ταχεῖς τοὺς πόδας ἤσκησε, καὶ ἐσιδηροφόρει,
ἀγώνων μετελάμβανε τὰ μέλη σκληρυνόντων,
εἰς τὰς λοχμώδεις φάραγκας, εἰς τὰ τραχέα ὄρη
ἐπὶ τὰ ἴχνη ἔδραμε τῶν ἄρκτων καὶ λεόντων,
καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν, καὶ εἰς μαχῶν πεδία,
θηρίον πρὸς τοὺς ἄνδρας ἦν, ἀνὴρ πρὸς τὰ θηρία.

41

Ἐφ' ἵππου ἤδη ἔρχεται μακρόθεν ἐκ Περσίας,
ὡς δυνηθῇ τοὺς ἀπεχθεῖς χριστιανοὺς νὰ βλάψῃ.
Εἶχε καὶ πρὶν τὰ μέλη των ἐπὶ τὰς παραλίας
σκεδάσει, καὶ τοὺς ῥύακας μὲ αἵματά των βάψει.
Ἀλλ' ἤδη βλέπει τὴν πομπὴν τῆς ἀνθρωποθυσίας,
τὸν μάντιν βλέπει τὴν πυρὰν ἐρχόμενον ν' ἀνάψῃ·
περίεργος, καὶ θέλουσα νὰ μάθ' οἱ δεδεμένοι
κατὰ τί ἔπταισαν, κεντᾷ τὸν ἵππον καὶ προβαίνει.

42

Ἐμπρός της διανοίγεται τὸ πλῆθος ὑπενδόσαν.
Ἵστατ' ἐκείνη, θεωρεῖ τὸ ζεῦγος τῶν δεσμίων.
Βλέπει ἐκεῖνον κλαίοντα, αὐτὴν δὲ σιωπῶσαν,
τὸ φῦλον βλέπει δύναμιν τὸ ἀσθενὲς δεικνύον,
τὸν δὲ διὰ συμπάθειαν θρηνοῦντα ἐκνικῶσαν,
οὐ διὰ θλίψιν, κἂν οὐχὶ ὑπὲρ παθῶν ἰδίων,
ἡ νέα κόρη πῶς σιγᾷ εἰς οὐρανὸν ὁρῶσα,
ὡς ἐὰν εἶχεν ἐκ τῆς γῆς πετάξει ἔτι ζῶσα.

43

Ἡ ξένη εἰς τὸ στῆθός της ᾐσθάνθη ὑποδύντα
τὸν οἶκτον, καὶ μετ' ὀφθαλμῶν δὲν μένει ἀδακρύτων.
Λυπεῖται περισσότερον τὸν λύπην μὴ δεικνῦντα,
καὶ ἡ σιγὴ τὴν συγκινεῖ, τὰ δάκρυα δὲ ἧττον.
Ἀμέσως δὲ ἠρώτησε τὸν πρῶτον ὃν ἀπήντα
πλησίον της· ὁ δ' ἄνθρωπος λευκόθριξ γέρων ἦτον·
«Εὐδόκησον τίνες εἰσὶν αὐτοὶ νὰ μὲ διδάξῃς,
καὶ τίς τοὺς φέρ' εἰς θάνατον ἡ τύχη των ἢ πρᾶξις;»

44

Τοιαῦτα τὸν παρακαλεῖ, καὶ τῇ ἀνταπευθύνει
πληροφορίαν σύντομον, ἀλλ' ἀληθῆ ὁ γέρων.
Τοὺς λόγους του δὲ μ' ἔκπληξιν ἀκούσασα ἐκείνη,
περὶ τῆς ἀθωότητος ἐπείσθη ἀμφοτέρων,
κ' ἐσκέφθη πῶς τὸν θάνατον αὐτῶν ν' ἀπομακρύνῃ
δι' ἱκεσίας, εἰδεμή, δι' ὅπλων σφοδροτέρων!
Τὴν φλόγα ἤδη θάλλουσαν σκορπίζει ταχυτάτη,
πρὸς τοὺς δημίους στρέφεται, καὶ ταῦτα διατάττει·

45

—Τὸ ἔργον ἀναστείλατε. Μηδεὶς ὑμῶν τολμήσας
τὰ φονικὰ καθήκοντα περάνῃ τ' ἀπευκταῖα,
τὸν ἡγεμόνα πρὶν ἰδῶ. Μὴ φοβηθῇ κἀνείς σας,
ὅτ' ἠργοπόρησε, ποινὴν ἀπὸ τὸν βασιλέα.»
Ὑπήκουσ' εἰς τὰς προσταγὰς τὰς ὑπ' αὐτῆς δοθείσας,
τοὺς συγκινεῖ δ' ἡ εὐγενὴς βασιλική της θέα·
αὐτὴ δὲ πρὸς τὸν ἄρχοντα τὰ βήματά της τρέπει,
ἀλλὰ εἰς προϋπάντησιν ἐρχόμενον τὸν βλέπει.

46

«Εἶμ' ἡ Χλωρίνδα, ἡγεμὼν, τῷ λέγει. Τ' ὄνομά της
δὲν σ' εἶναι ἴσως ἄγνωστον. Πρὸς σὲ δὲ ὁδηγοῦμαι
ὑπὸ τοῦ πόθου, μετὰ σοῦ νὰ ὁπλισθῶ προστάτις
τοῦ κράτους σου, τῆς πίστεως ἣν μόνην εὐλαβοῦμαι.
Πᾶν ἔργον ἀναδέχομαι, ὃ σὺ μοὶ διατάττεις,
οὐδὲν μικρὸν περιφρονῶ, μέγα οὐδὲν φοβοῦμαι.
Εἰς τ' ἀνοικτὰ στρατόπεδα, κλειστῶν τειχῶν ὀπίσω
νὰ πολεμήσω τάξον με, καὶ δὲν θεν' ἀπειθήσω.»

47

Εἶπε, κ' ἐκεῖνος — «Ἔνδοξε, τῇ ἀπεκρίθη, νέα,
ὑπάρχει γῆ ἀπέχουσα τοσοῦτον τῆς Ἀσίας,
τοσοῦτον τῆς ἡλιακῆς ὁδοῦ, εἰς ἣν ἀκμαία
ἡ φήμη τῆς μεγάλης σου δὲν ἔφθασεν ἀνδρίας;
Ἀφοῦ ἡ τροπαιοῦχός σου μὲ βοηθεῖ ῥομφαία,
πᾶς φόβος ἐξαλείφεται ἐκ τῆς ἐμῆς καρδίας.
Ἂν σύμμαχοι προσήρχοντο στρατὸν νὰ μοὶ προσφέρουν,
τοσοῦτον τὰς ἐλπίδας μου ποτὲ δὲν θ' ἀνεπτέρουν.

48

«Ἤδη κατὰ τὸν πόθον μου ἀργεῖ ὁ Γοδεφρεῖδος.
Ἔργα ποθεῖς, καὶ παρ' ἐμοῦ ζητεῖς τὰς ἐπιτάξεις.
Νομίζω μόνον ἄξια τοιαύτης ἡρωΐδος
τὰ ἔργα τὰ δυσέφικτα καὶ τὰς μεγάλας πράξεις.
Σοὶ τοῦ στρατοῦ μου δίδωμι τὸ σκῆπτρον, καὶ πᾶν εἶδος
ἰσχύος, νὰ σοὶ πειθαρχῇ εἰς ὅ,τι διατάξῃς.»
Τοιαῦτα λέγει, καὶ αὐτὴ εὐχαριστεῖ πρὸς ὅσα
τὴν ἐπαινεῖ ὁ βασιλεύς, καὶ λέγει ἀπαντῶσα·

49

«Νέον βεβαίως θὰ φανῇ, καὶ ἴσως ἰταμότης,
ὅτι ζητῶ τὴν ἀμοιβὴν πρὸ τῆς ὑπηρεσίας·
πλὴν μ' ἐνθαῤῥύν' ἡ πανταχοῦ γνωστή σου ἀγαθότης.
Τοὺς δύω, προκαταβολήν, ζητῶ ἐγκληματίας,
τοὺς ζητῶ χάριν. 'Αλλ' ἐὰν μικρὰ ἡ βεβαιότης
τῆς ἐνοχῆς, ἀπαίσιος ὁ τρόπος τῆς παιδείας.
Πλὴν περὶ τούτου σιωπῶ, καὶ περὶ τῶν δειγμάτων
τῶν ἐλεγχόντων προφανῶς τὴν ἀθωότητά των.

50

«Λέγω δὲ μόνον, τοῦ Χριστοῦ τοὺς ὀπαδοὺς καλεῖτε
ἐργάτας ταύτης τῆς κλοπῆς, καὶ γενικὴ ἡ γνώμη·
ἀλλ' ἡ ἐμὴ διαφωνεῖ, καὶ ἐποικοδομεῖται
αὐτὴ εἰς λόγον ἰσχυρόν, καὶ ὑψηλὸν ἀκόμη·
δι' ὅσων κατὰ προτροπὴν τοῦ Μάγου ἐκτελεῖτε
δεινῶς περιϋβρίσθησαν οἱ ἱεροί μας νόμοι,
ὅτι δὲν πρέπ' εἰς τὰ ἡμῶν νὰ εἰσαχθῇ τεμένη
ἢ εἴδωλον, ἢ καὶ εἰκών, πρὸ πάντων δ' εἰκὼν ξένη.

51

«Νομίζω τοῦτο τὸ συμβὰν, τὸ πάντας συνταράττον,
πῶς πρέπει ν' ἀποδώσωμεν εἰς θαῦμα τοῦ Προφήτου.
Μᾶς διατάττει δι' αὐτοῦ, ὑπ' ἄλλων θρησκευμάτων
νὰ μὴ μολύνωνται ποτὲ οἱ σεβαστοὶ ναοί του.
Ἐπᾴδων ἔστ' ὁ Ἴσμενος καὶ γοητείας πράττων·
εἶν' ἡ μαγεία ὅπλον του καὶ τέχνη ἐδική του.
Ἀλλὰ ἡμεῖς ἂς σύρωμεν τὰ ξίφη μας καθείς μας.
Ἐκεῖνα εἶναι τέχνη μας, ἐκεῖνα εἶν' ἐλπίς μας.»

52

Εἰποῦσα ταῦτα σιωπᾷ. Δὲν κάμπτουν τὴν καρδίαν
τοῦ ὀργισθέντος ἄρχοντος φιλάνθρωποι κινήσεις·
ἀλλ' εἰς τὴν κόρην ν' ἀρνηθῇ δὲν θέλει τὴν ἀνδρείαν.
Οἱ λόγοι της τὸν πείθουσιν, ἐνδίδ' εἰς τὰς δεήσεις.
«Ἐχέτωσαν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν·
μεσίτης, λέγει, οἵα σὺ, δὲν ἀπαντᾷ ἀρνήσεις.
Ἂν χάριν ἢ ἂν δίκαιον ἐγὼ τοῖς ἀποδίδω,
ἀθώους τοὺς ἀφίημι, ἐνόχους σοὶ τοὺς δίδω.»

53

Οὕτως ἐλύθησαν αὐτοί. Ἡ μοῖρα παναισίως
ὑπὲρ Ὀλίνδου τρέπεται. Ὢ! τρισευδαίμων ὄντως,
ὅτι ἀνῆψεν ἔρωτα ὁ ἔρως του, κρυφίως
εἰσδὺς εἰς τὰ ἐνδόμυχα τοῦ παμφιλτάτου ὄντος.
Βαίν' εἰς παστὸν ἀντὶ πυρᾶς, ἀντὶ ληστοῦ νυμφίος,
καὶ εὐτυχὴς ἐρώμενος ἀντ' ἀτυχοῦς ἐρῶντος.
Νὰ ἀποθάνῃ ἤθελε πλησίον της, κ' ἐκείνη
ἀφ' οὗ δὲν συναπέθανον, νὰ ζοῦν ὁμοῦ ἐγκρίνει.

54

Ἀλλ' ὕποπτος ὁ τύραννος, φαντάζεται κινδύνους,
ὁπόταν εἶδεν ἀρετὴν συνενωθεῖσαν τόσην,
καὶ ἐξορίστους μ' αὐστηρὰν διαταγὴν ἐκείνους
τῆς Παλαιστίνης ἔπεμψε μακρὰν νὰ πλανηθῶσιν·
ὁμοίως τοὺς λοιποὺς πιστούς, ἐὰν καὶ ἀνευθύνους,
καταδικάζει εἰς φυγὴν ἢ θέλει νὰ δεθῶσιν·
ὤ! πῶς θρηνοῦν ἀφήσαντες υἱοὺς τοὺς ἀνηλίκους,
τοὺς πολιοὺς πατέρας των καὶ τοὺς φιλτάτους οἴκους!

55

Ὢ σκληροτάτου χωρισμοῦ! Ἐκβάλλοντ' ἐκ Συρίας
ὅσοι τὸ φρόνημ' ἄκαμπτοι, καὶ ῥωμαλέοι ὅσοι.
Τὰς δ' ὡς ἐκ φύλου ἀσθενεῖς, τὰ ὡς ἐξ ἡλικίας,
φυλάττει περὶ τῶν λοιπῶν νὰ τῷ ἐγγυηθῶσι.
Πολλοὶ πλανῶνται ἄστεγοι, πολλοὶ δ' ἐξ ἀθυμίας
τὸν φόβον ἀποσείσαντες, πρὸς ἄμυναν ὁρμῶσι.
Πρὸς τοὺς Λατίνους σπεύδουσι, καὶ ἔφθασαν ἐμπρός των,
ὁπότε εἰς τὸν Ἔμαον εἰσήρχετ' ὁ στρατός των.

56

Πόλισμα ἦν ὁ Ἔμαος, μικρὰν ὁδὸν ἀπέχον
τῆς βασιλίδος πόλεως, ἣν ξένος ἐτυράννει.
Ὁ πεζοδρόμος εἰς αὐτὸ βραδυπορῶν, μὴ τρέχων,
ἐωθινὸς ἂν ἀναχθῇ, περὶ ἐννάτην φθάνει.
Ὁποῖον ἄκουσμα, χαρὰν εἰς τοὺς πιστοὺς παρέχον!
Πῶς μυοπεῖ τοὺς πόθους των, τῶν ζῆλόν των αὐξάνει!
Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἥλιος μεσουρανῶν ἀνέβη,
ἐνταῦθα νὰ σκηνώσωσιν ὁ ἀρχηγὸς κελεύει.

57

Ἵσταντο ἤδη αἱ σκηναὶ, καὶ ἤδη τῆς ἡμέρας
ὁ δίσκος ἐπλησίαζε τὴν κοίτην τῶν ὑδάτων.
Δύω ἐφάνησαν ἱππεῖς ἐκ χώρας ἀπωτέρας,
ὡς κρίνονται ἐκ τῆς μορφῆς καὶ ἐκ τῶν ἐνδυμάτων.
Πῶς διαθέσεις δ' ἔχουσι τὰς εἰρηνικωτέρας,
ἀποδεικνύ' ἡ ὄψις των καὶ τὰ κινήματά των.
Ὁ τῆς Αἰγύπτου Βασιλεὺς τοὺς στέλλει πρεσβευτάς του,
καὶ ἦσαν πολυάριθμοι οἱ ὀπαδοὶ ἑκάστου.

58

Ὁ εἷς των ἐκ τοῦ μηδενὸς, καὶ ἀπὸ τοῦ βορβόρου
τοῦ ἀγενοῦς ὁρμώμενος, ἐλέγετο Ἀλήτης.
Προήγαγε δ' εἰς τὰς τιμὰς μέχρις ὑπάτου ὅρου
αὐτὸν τῆς εὐγλωττίας του ἡ δολερὰ γλυκύτης,
καὶ τῆς εὐκάμπτου του φρενὸς, εἰς μηχανὰς εὐφόρου,
ἡ εἰς τὸ ὑποκρίνεσθαι καὶ ἀπατᾷν ὀξύτης.
Ἐργάτης συκοφαντιῶν, ἐντέχνως τὰς ἐνδύει,
ὥστε κ' ἐν ᾧ κατηγορεῖ, ὡς ἐπαινῶν ἑλκύει.

59

Ὁ δὲ Ἀργάντης ἤκουε, Κιρκάσιος τὸ γένος·
εἰς Αἴγυπτον δὲ μεταβὰς πρὸς τὸν ἐκεῖ Σουλτάνον,
μετὰ τῶν πρώτων Σατραπῶν ἐτάχθη, καί τοι ξένος,
καὶ τὸν στρατὸν διεύθυνεν ὡς εἷς τῶν μεγιστάνων.
Ὀξύθυμος, ἀνιλεὴς, καὶ ἀπεσκληρυμένος,
κομπάζων εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν φονικῶν ὀργάνων,
πάντα Θεὸν περιφρονῶν, τοῦ ξίφους τὴν κοπίδα
ἔχων ὡς μόνον νόμον του, καὶ λόγον του, κ' ἐλπίδα.

60

Ἀκρόασιν ἐζήτησαν, καὶ πρὸς τὸν στρατηλάτην
προσάγονται. Ἐν τῇ σκηνῇ τὸν εὗρον τῇ ἰδίᾳ.
Ἐν μέσῳ τῶν συντρόφων του, εἰς ἕδραν ἁπλουστάτην
ἐκάθητο, ἐν ἀφελεῖ κοινῇ ἐνδυμασίᾳ.
Κοσμήματα ἡ ἀληθὴς ἀνδρεία ζητεῖ μάτην·
τὸ ἀληθές της κόσμημα αὐτὴ εἶν' ἡ ἰδία.
Ὁ εἷς των, ὁ Κιρκάσιος Ἀργάντης, μικρὸν νεύει,
ὡς ὑπερόπτης ἄνθρωπος, ὃς νεύσας συγκατέβη.

61

Ὁ δὲ Ἀλήτης ἔθηκε τὴν χεῖρα εἰς τὸ στῆθος,
κατένευσε, καὶ ἔκλινε τὸ σέβας του δεικνύων,
κ' ἐτίμησε τὸν ἀρχηγὸν, ὡς αἱ τιμαὶ συνήθως
κ' αἱ δεξιώσεις γίνονται ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων.
Κ' ἤρξατο λέγων, προσηνὴς, καὶ ταπεινὸς τὸ ἦθος,
καὶ ἡ φωνή του ἔῤῥεε τοῦ μέλιτος γλυκίων.
Ἦδ' ἤξευρον Συριακὰ οἱ Φράγκοι, κ' ἑπομένως
ἐνόουν τὶ τοῖς ἔλεγεν ὁ πρεσβευτὴς ὁ ξένος.

62

«Ὦ μόνος, λέγει, ἄξιος νὰ ἄρχῃς ἐπ' ἀξίων,
ἐπὶ ἡρώων εὐκλεῶν, τῶν ᾧδε συνελθόντων,
οἵτινες δάφνας ἔδρεψαν, καὶ σκῆπτρα βασιλείων,
σὲ σύμβουλόν των ἔχοντες, καὶ σὲ συμβοηθόν των!
Ἡ δόξα σου κ' ἐπέκεινα στηλῶν τῶν Ἡρακλείων,
καὶ μέχρις ἔφθασεν ἡμῶν, περάσασα τὸν πόντον.
Ἡ φήμη δὲ ἁπανταχοῦ τῆς γῆς τῆς Αἰγυπτίας
λαμπρὰ κηρύγματα τῆς σῆς διέσπειρεν ἀνδρείας.

63

«Ὑπ' οὐδενὸς ἡ χώρα μας ἀνθρώπου κατοικεῖται,
ὅστις τ' ἀνδραγαθήματα τὰ σὰ νὰ μὴν ἀκούσῃ.
Τὸν βασιλέα μας δ' αὐτὰ κ' αἱ τῶν ἐχθρῶν σου ἧτται,
εἰς ἔκπληξιν, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ εἰς χαρὰν κινοῦσι.
Καὶ νὰ τ' ἀκούῃ τέρπεται, καὶ νὰ τὰ διηγῆται,
θαυμάζων ὅσα οἱ λοιποὶ φοβοῦνται καὶ φθονοῦσι.
Θαυμάζει τὴν ἀνδρείαν σου, καὶ θέλει, ἂν ὁ νόμος
σᾶς διαιρῇ, φιλίωσις νὰ σᾶς συνδέῃ ὅμως.

64

«Διὰ τοιαύτας ἀφορμὰς τὰς φρένας του πειθούσας,
ὁ Βασιλεύς μου σοὶ ζητεῖ εἰρήνην καὶ φιλίαν.
Ἑδραίαν βάσιν θέσατε τοῦ φιλικοῦ δεσμοῦ σας
τὴν ἀρετὴν, ἂν δυνατὸν δὲν εἶναι τὴν θρησκείαν.
Ἀλλ' ἤδη, ὅτι ἔνοπλος ἐπέρχεσαι, ἀκούσας,
νὰ ἐκδιώξῃς φίλον του ἀπὸ τὴν βασιλείαν,
ἐπιθυμεῖ, πρίν τι συμβῇ δυστύχημα ἀκόμη,
γνωστὴ νὰ γίνῃ πρὸς ὑμᾶς ἡ μυστική του γνώμη.

65

«Τοιαύτη δὲ ἡ γνώμη του. Ἀνίσως καὶ θελήσῃς
νὰ μείνῃς μ' ἣν σοὶ ἔδωκεν ὁ πόλεμος μερίδα,
τὴν δ' Ἰουδαίαν ἀβλαβῆ, καὶ πᾶσαν γῆν ν' ἀφήσῃς
ἐφ' ἧς τῆς προστασίας του ἐκτείνει τὴν αἰγίδα,
εἰς τὰς σαλευομένας σου καὶ ἀμφιβόλους κτίσεις
νὰ σ' ἀσφαλίσῃ δέχεται προθύμως τὴν φροντίδα.
Ἂν λάβ' ἡ συμμαχία σας παγίωσιν ἢ κῦρος,
τίς ἀνακύψει ἐφ' ὑμᾶς, τίς Τοῦρκος ἢ τίς Σύρος;

66

«Ἐν μικρῷ χρόνῳ, στρατηγέ, αἱ πράξεις σου μεγάλαι.
Θὰ ζῶσιν εἰς ἐνθύμησιν τῶν μεταγενεστέρων
αἱ ἐκπορθήσεις πόλεων, αἱ τῶν στρατῶν σου πάλαι,
οὓς ἦλθες δι' ἀνοδιῶν καὶ στενωμάτων φέρων.
Αἱ χῶραι ἐξεπλάγησαν, ἐτρόμαξαν δὲ ἄλλαι
ἐκ τῶν περικειμένων σοι καὶ ἐκ τῶν ἀπωτέρων.
Δύνασαι ἴσως τοὺς λαμπροὺς θριάμβους σου ν' αὐξήσῃς,
ν' αὐξήσῃς πλὴν τὴν δόξαν σου ματαίως θὰ ἐλπίσῃς.

67

«Κορυφωθεῖσαν σήμερον, ἀπὸ τοῦ κολοφῶνος
μὴ τὴν ἐκθέτῃς εἰς ῥοπὰς πολέμου ἀμφιβόλου.
Ἐὰν νικήσῃς πολεμῶν, τῶν κτήσεών σου μόνος
ὁ θησαυρὸς αὐξάνεται, ἡ δ' εὔκλεια διόλου.
Ἀνίσως ὅμως νικηθῇς μαχόμενος, συγχρόνως
καὶ ἡ τιμὴ ἀπόλυται μετὰ τοῦ κράτους ὅλου.
Τυφλῶς, ἀφρόνως προκαλεῖ τὴν τύχην, ὁ σκορπίζων
ἀντ' ἀμφιβόλου καὶ μικροῦ, τὸ ἀσφαλὲς καὶ μεῖζον.

68

«Ἀλλ' ἴσως φθονερῶν ἐχθρῶν ἐπίβουλ' εἰσηγήσεις,
ποθούντων τὴν καταστροφὴν τῆς σῆς ἐπικρατείας,
ἴσως ἡ νίκη στέφουσα τὰς σὰς ἐπιχειρήσεις,
ἢ ἴσως οἶστρος φυσικὸς θερμῆς φιλοδοξίας
τοῦ νὰ κρατῇς ὑποτελῆ τὰ ἔθν' εἰς τὰς ἁλύσεις,
οἶστρος ὁ μάλιστα κεντῶν τὰς μείζονας καρδίας,
πρὸς τὴν εἰρήνην δυσμενῆ τὴν φρένα σου κινοῦσι,
καὶ τὴν μισεῖς, ὡς ἕτεροι τὸν πόλεμον μισοῦσι.

69

«Θὰ σὲ παρακινήσωσι μὴ τὴν ὁδὸν ἀφήσῃς,
ἣν σοὶ ἐχάραξεν ἡ χεὶρ τῆς μοίρας σου εὐρεῖαν,
μὴ εἰς τὴν θήκην τὴν λαμπρὰν ῥομφαίαν σου ἐγκλείσῃς,
τὴν δρέπουσαν πολύδοξον τὴν τῶν θριάμβων λείαν,
Μωάμεθ τοῦ προφήτου μας τὸν νόμον πρὶν κρημνίσῃς,
πρὶν εἰς μεγάλην ἔρημον διώσῃς τὴν Ἀσίαν.
Λόγοι γλυκεῖς τὴν ἀκοὴν, γλυκύταται ἀπάται,
ἀλλ' ὑπ' αὐτὰς ὁ κίνδυνος ὑφέρπει καὶ κοιμᾶται.

70

«Ἀλλ' ἂν δὲν σ' ἀπετύφλωσε τοῦ πάθους σου ἡ βία,
ἢ ἂν δὲν ἐπεσκίασε τὴν συνετήν σου φρένα,
θενὰ ἴδῃς, ὡς πόλεμον ἐκλέξ' ἡ σὺ ἀνδρεία,
φόβων μὲν λόγους παμπληθεῖς, ἐλπίδων δὲ οὐδένα.
Διότι ἀλλοπρόσαλλος ἡ τύχη, καὶ δολία,
πέμπει κακὰ μετὰ καλῶν συναναμεμιγμένα.
Πολλάκις ὁ μετέωρος εἰς ὕψη ἀναβαίνων,
βλέπ' ὑποκάτω του βαθὺ τὸ βάραθρον προσχαῖνον.

71

«Εἰπέ μοι, ἂν ἡ Αἴγυπτος τὰ ὅπλα της κινήσῃ,
ἡ χρυσοῦ ἔχουσα, ἀνδρῶν καὶ στρατευμάτων πλοῦτον,
ὁ Πέρσης, ὁ Ὀθωμανὸς ἐὰν σὲ πολεμήσῃ,
καὶ τοῦ Κασσάνου ὁ υἱὸς, ταττόμενος ὁμοῦ των,
κατὰ τοιαύτης λαίλαπος τίς θέλει βοηθήσει,
τί ἔχεις εἰς τὸν κίνδυνον νὰ ἀντιτάξῃς τοῦτον;
Ὁ Αὐτοκράπωρ τῶν Γραικῶν πεποίθησιν σ' ἐμπνέει,
διότι ἱερὰ πρὸς σᾶς συνθήκη τὸν συνδέει;

72

«Τίς δὲν γνωρίζει τί ἐστὶν ἡ πίστις τῶν Ἑλλήνων;
Τοὺς δόλους των κρίν' ἐξ ἑνὸς ἢ κρίνε κ' ἐκ χιλίων.
Χίλιαι ἦσαν καθ' ὑμῶν αἱ προδοσί' ἐκείνων.
Ὁ καὶ αὐτοὺς τοὺς δρόμους του εἰς τὸν στρατόν σας κλείων,
τῶν ὑμετέρων μέτοχος θενὰ ταχθῇ κινδύνων,
καὶ νὰ ἐκθέσ' ὑπὲρ ὑμῶν πιστεύετε τὸν βίον;
Καὶ ὅστις οὔτε τὰς κοινὰς ἐδούς του δὲν σᾶς δίδει,
τὸ αἷμά του τὸ ἴδιον θενὰ σᾶς δώσῃ ἤδη;

73

«Ἀλλ' ἴσως τὴν ἐλπίδα σου ὁλόκληρον στηρίζεις
εἰς τὰς ἀνδρείας φάλαγγας τὰς περιϊσταμένας.
Ὅσας δυνάμεις χωριστὰς ἐνίκας, μὴ ἐλπίζῃς
νὰ τὰς νικᾷς καὶ τοῦ λοιποῦ εὐκόλως, ἡνωμένας.
Ἐκ τῶν ἀγώνων καὶ μαχῶν καὶ σὺ αὐτὸς γνωρίζεις
τὰς τάξεις τοῦ γενναίου σου στρατοῦ ἠραιωμένας.
Ἐχθροὶ τοῖς ἄλλοις σου ἐχθροῖς ἰδὲ μὴ προστεθῶσι,
κ' Αἰγύπτιοι μετὰ Περσῶν καὶ Τούρκων μὴ ταχθῶσι.

74

«Ἀλλὰ μοιραῖον ἂν φρονῇς, οὐδέποτε τὸ ξίφος
τὸ τοὺς πολέμους κυβερνῶν νὰ μὴ σὲ καταβάλῃ,
ἀγαθῇ τύχῃ, ἔστω σοι ἡ οὐρανόθεν ψῆφος
ὁποίαν τὴν ἐπιθυμεῖς· ἀλλ' ἂν δὲν εἶναι ἄλλη,
θὰ σὲ νικήσῃ ὁ λιμός. Μὴ καὶ αὐτὸν ἀψήφως
θὰ πολεμήσῃς; Πρὸς αὐτὸν εἶν' ἄνισος ἡ πάλη.
Σφίγγε τὴν σπάθην, βάλλε τον καὶ καταπόντιζέ τον,
πῶς τρόπαια καὶ κατ' αὐτοῦ θὰ στήσῃς ὑποθέτων.

75

«Ἐκάη πέριξ πᾶς ἀγρὸς, πᾶς οἶκος κατεσκάφη,
κ' ἔπραξε ταῦτα τοῦ λαοῦ ἡ προνοοῦσα σκέψις.
Ὁ σῖτος δὲ εἰς φρούρια κ' εἰς πύργους ἐνετάφη,
πρὶν ἐχθρικῶς τὸ βῆμά σου πρὸς τὰ ἐνταῦθα στρέψῃς.
Ἂν μέχρι τοῦδε προχωροῦν τὸ στράτευμα ἐτράφη,
πῶς τοὺς πεζοὺς, πῶς τοὺς ἱππεῖς καὶ τοῦ λοιποῦ θὰ θρέψῃς;
Θὰ μοὶ εἴπῃς, ὁ στόλος σου εἶν' ἐφοδίων γέμων.
Καὶ ἡ ζωή σας κρέμαται λοιπὸν ἐκ τῶν ἀνέμων;

76

«Μὴ τοὺς ἀνέμους κυβερνᾷ ἡ τύχη σου ἐπίσης,
καὶ κατ' ἰδίαν βούλησιν τοὺς δένει καὶ τοὺς λύει;
Μήπως ἡ θάλασσα κωφὴ εἰς θρήνους καὶ δεήσεις,
εἰς μόνον σὲ πειθήνια τὰ κύματα κυλίει;
Ἢ ἴσως οἱ ἡμέτεροι, ἂν μετ' αὐτῶν ἐπίσης
κ' οἱ Τοῦρκοι συμφωνήσωσι, κ' οἱ Πέρσαι οἱ ἀνδρεῖοι,
ἐν τῇ τριπλῇ των στρατιᾷ δὲν συμποσοῦνται ὅσοι
εἰς τὰς ξυλίνας σκάφας σου ν' ἀντιπαραταχθῶσι;

77

«Ἔχεις ἀνάγκην, ἀρχηγὲ, θριάμβων διπλασίων,
ἐὰν δὲν στέργῃς τῆς τιμῆς ἀπόκληρος νὰ γίνῃς.
Καὶ μία μόνον ἧττά σου ὑπὸ τῶν πολεμίων
μεγάλης ἔσται σοι πηγὴ καὶ βλάβης καὶ αἰσχύνης.
Καὶ ἂν νικήσῃ ὁ κλεινὸς στρατὸς τῶν σῶν ἀνδρείων,
νὰ ἀποθάνῃ δύναται οὐχ' ἧττον ὑπὸ πείνης·
ἀνίσως ὅμως νικηθῇ, δὲν ὠφελεῖ οὐδόλως,
ἂν τροπαιοῦχος καθ' ἡμῶν ἀναδειχθῇ ὁ στόλος.

78

«Ἀλλ᾽ ἂν εἰσέτι κ᾽ ἐν αὐτῇ τῇ θέσει τῇ δεινῇ σου
εἰρήνην εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀνακωχὴν ἀρνῆσαι,
ἀλήθειαν σοὶ χρεωστῶ. Τῆς πρώην ἀρετῆς σου
παντάπασι δὲν φαίνονται αἱ νῦν σου σκέψεις ἴσαι.
Καὶ εἴθε μετετρέπετο θεόθεν ἡ βουλή σου
εἰς τὴν ἀντίστροφον, ἐὰν ὑπὲρ πολέμου εἶσαι·
ἡ μὲν Ἀσία τῶν μακρῶν ν᾽ ἀπαλλαγῇ πολέμων,
σὺ δ᾽ εἰς καρποὺς νὰ ἐντρυφᾷς τῆς νίκης σου εὐδαίμων.

79

«Καὶ σεῖς, οἱ σύντροφοι αὐτοῦ κατὰ τὰς κακουχίας,
σεῖς μέτοχοι τῆς δόξης του, τῶν πόνων τῶν μεγάλων,
τοσοῦτον μὴ ἐπάρθητε ὑπὸ τῆς εὐτυχίας,
ὥστε εἰς νέον πόλεμον νὰ ἐκτεθῆτε ἄλλον.
Ἀλλ᾽ ὡς κατάγ᾽ εἰς ἄσυλον λιμένα σωτηρίας
τὸ σκάφος του, ἀπαλλαγὲν τῶν θαλασσίων σάλων
ὁ ναύκληρος, συστείλατε ὁμοίως τὰς ὀθόνας,
καὶ μὴ ἐκ νέου εἰς σκληροὺς ἐκτίθεσθε χειμῶνας.»

80

Εἰπὼν ἐσίγησε. Κωφὸς ψιθυρισμὸς διέρρει
εἰς στόμα ἀπὸ στόματος διὰ τῆς ἐκκλησίας.
Ἡ ὄψις τῶν πολεμιστῶν, ὁ τρόπος αὐτῶν, φέρει
σημεῖα τῆς τῶν λόγων του ἐπιδοκιμασίας.
Τρὶς ἢ τετράκις πέριξ του τὸ βλέμμα περιφέρει
ὁ ἀρχηγός, τοὺς ὀπαδοὺς προσβλέπων ἀπ᾽ εὐθείας,
κ᾽ εἰς τὸν Ἀλήτην ἔπειτα τὸ βλέμμα του ἐστήθη,
ἀπόκρισιν προσμένοντα· καὶ ταῦτα ἀπεκρίθη.

81

«Ὦ πρέσβυ, μᾶς ἀπέτεινας, ἐν λόγοις μελιῤῥύτοις,
νῦν προτροπὰς, νῦν ἀπειλὰς, ἀμφιλαφεῖς προτάσεις.
Ἂν μ' ἐπαινῇ ὁ ἄρχων σου φιλῶν με, ὡς κηρύττεις,
πρὸς τὰς τῶν αἰσθημάτων του εὐγνωμονῶ ἐκφράσεις.
Ὡς δὲ πρὸς ὅσα νὰ σκεφθῶ κατόπιν μοὶ ἐζήτεις
περὶ κοινοῦ συνασπισμοῦ τῆς πίστεώς σας πάσης,
θ' ἀποκριθῶ ὡς πάντοτε, παντοῦ ἀπεκρινόμην,
εἰς λόγους χέων ἀφελεῖς τὴν ἐλευθέραν γνώμην.

82

«Μάθε πῶς ἐξετέθημεν εἰς τὰς ταλαιπωρίας,
κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν, νυκτός τε καὶ ἡμέρας,
ὅπως ἐμπρὸς τῆς πόλεως ἐλθόντες τῆς ἁγίας,
τὸ μέγα ἔργον φέρωμεν εἰς τὸ εὐκταῖον πέρας,
καὶ ὅπως ἀπαλλάξωμεν αὐτὴν ἐκ τῆς δουλείας,
καὶ τύχωμεν παρὰ Θεοῦ εὐνοίας ἀνωτέρας.
Ἢ τις δι' ἆθλον ὕψιστον τοιοῦτο δὲν ἐκθέτει
ζωὴν, ἐγκόσμιον τιμὴν, καὶ βασιλείαν ἔτι;

83

«Δὲν ἦτο τὸ καθοδηγοῦν ἡμᾶς καὶ κανονίζον
δίψα ἢ δόξης ἀγενοῦς, ἢ θησαυρῶν γηΐνων.
(Ὁ ἐπουράνιος πατὴρ, τὰ σπλάγχνα μας γνωρίζων,
τὸ σπέρμ', ἂν φύητ' ἐν αὐτοῖς, ἂς πνίξῃ τὸ μολύνον,
οὐδ' ἔτι τὰς καρδίας μας ἂς παρορᾷ ποτίζον
τὸ φάρμακον τὸ ἐνταυτῷ καὶ φλέγον καὶ ἡδύνον.)
Ἦν τοῦ Θεοῦ ὁ δάκτυλος, ὁ μειλιχίως πλάττων
τῶν καρδιῶν μας τὸν κηρὸν, καὶ τὰς σκληρὰς μαλάττων.

84

«Ἐκεῖνος μᾶς παρώτρυνε καὶ μᾶς ὡδήγει μόνον,
καὶ κακουχίας καὶ δεινὰ τὸ στράτευμα διέβη.
Ἐκεῖνος θέρους καύσωνας καὶ παγετοὺς χειμώνων
πραΰνει, ὄρη ταπεινοῖ, καὶ ποταμοὺς στερεύει·
τὴν βίαν τῶν τρικυμιῶν δαμᾷ καὶ τῶν κλυδώνων,
καὶ τῶν ἀνέμων τὴν ὀργὴν καὶ λύει καὶ δεσμεύει,
καὶ δι' ἐκείνου καίονται αἱ πόλεις καὶ πορθοῦνται,
καὶ δι' ἐκείνου ἔνοπλοι στρατοὶ κατατροποῦνται.

85

«Πᾶσα ἐλπὶς στηρίζεται, πᾶς ζῆλος εἰς ἐκεῖνον,
οὐχὶ δ' εἰς τὰς δυνάμεις μας τὰς οὐδενὸς ἀξίας,
ἀλλ' οὐδὲ εἰς τοὺς στόλους μας, οὐδὲ εἰς τῶν Ἑλλήνων
οὐδ' εἰς τῶν Φράγκων τοὺς στρατοὺς καὶ τὰς ἐπικουρίας.
Τὰ βήματά μας ἂν αὐτὸς δὲν παύσῃ κατευθύνων,
μικρὰν ἀνάγκην ἔχομεν ἑτέρας βοηθείας.
Ὅστις αὐτοῦ τὴν δύναμιν γνωρίζει τὴν μεγάλην,
δὲν θὰ ζητήσῃ ἀῤῥωγὴν ἐν τοῖς κινδύνοις ἄλλην.

86

«Ἀλλ' ἐκ παραπτωμάτων μας, ἢ λόγων ἀποῤῥήτων,
ἂν ἀφ' ἡμῶν ὁ δάκτυλος ὁ θεῖος ἀπεστράφη,
τίς ν' ἀποθάνῃ καὶ ταφῇ εὐδαίμων δὲν θὰ ἦτον
ἐκεῖ ὁποῦ ὁ Κύριος ἀπέθανε κ' ἐτάφη;
Θὰ πέσωμεν, πλὴν τῆς ζωῆς ὁ θάνατός μας κρείττων.
Θὰ πέσωμεν, πλὴν μεθ' ἡμᾶς θ' ἀνοίξουν ἄλλοι τάφοι.
Οὐδ' ἡ Ἀσία θὰ χαρῇ διὰ τὸν ὄλεθρόν μας,
οὐδὲ ἡμεῖς θὰ κλαύσωμεν τοιοῦτον θάνατόν μας.

87

«Μὴ τὴν εἰρήνην νόμιζε πῶς θεωρῶ φευκτέαν,
ὡς κρίνεται ὁ πόλεμος ὁ ἄσπονδος φευκτέος·
καὶ οὐδὲ ὅτι δὲν φρονῶ ὠφέλιμον κ' εὐκτέαν
τὴν ἕνωσιν μετὰ τοῦ σοῦ μεγάλου Βασιλέως.
Ἂν φθάνῃ πλὴν τὸ κράτος του καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν
ἠξεύρεις· ἆρα δι' αὐτὴν τί μεριμνᾷ ματαίως;
Μὴ μᾶς κωλύῃ τῶν χωρῶν τῶν ξένων ἡγεμόνων,
κ' ἐπὶ τῶν ὑπηκόων του ἂς ἄρχῃ εὐδαιμόνων.»

88

Ταῦτ' ἀπεκρίθη. Τὴν ψυχὴν τοῦ Αἰγυπτίου λύσσαι
μυρίαι διεσπάραξαν. Πῦρ ἄγριον τὴν φλέγει.
Δὲν προσποιεῖτ'· αἱ φλέβες του ἐξεῖχον ὀγκωθεῖσαι·
πρὸς τὸν στρατάρχην προχωρεῖ ἀγριωπὸς, καὶ λέγει·
«Πόλεμος ἔστω σοι λοιπὸν, εἰρήνην ἂν ἀρνῆσαι·
ἔστω σοι ἔρις· δι' αὐτὴν οὐδεὶς ἡμᾶς θὰ ψέγῃ,
διότι σὺ διέῤῥηξας τὸν μίτον τῆς εἰρήνης
ἀφ' ὅτου τὰς προτάσεις μας τὰς πρώτας δὲν ἐγκρίνεις.»

89

Κ' ἐνταῦθα τοῦ μανδύου του τὸ κράσπεδον λαμβάνων,
τὸ συνελίσσει, καὶ πτυχὴ ἐσχηματίσθη κοίλη.
Καὶ μετὰ τρόπων ἔπειτα στραφεὶς ὑπερηφάνων,
τοιαῦτα πρὸς τὸν ἀρχηγὸν ἀπότομα ὡμίλει.
«Σὺ ὅστις ἔργ' ἀνέφικτα τολμᾷς ἀναλαμβάνων,
εἰρήνην ἔχ' ἢ πόλεμον αὐτ' ἡ πτυχὴ ν' ἀγγείλῃ.
Σὸν νὰ ἐκλέξῃς· σκέφθητι, πλὴν σκέφθητι ἐν τάχει,
καὶ λάβε ὅ,τι προτιμᾷς, ἔστω εἰρήν' ἢ μάχη.»

90

Εἰς τὸν αὐθάδη λόγον του, εἰς πρᾶξιν τὴν ἀγρίαν,
τὸ πλῆθος κράζει πόλεμον, καὶ κράζον ἐκινεῖτο.
Μ' ἀκάθεκτον δὲ τὸν ζητεῖ ἀνυπομονησίαν,
πρὶν ἔτι τοῦ στρατάρχου των ἡ γνώμη ἐξηγεῖτο.
Χαλῶν δ' ὁ πρέσβυς τὴν πτυχὴν, ἀφίνει τὸν μανδύαν,
καὶ λέγει· «Ἄσπονδον ὑμῖν τὸν πόλεμον κηρύττω».
Ἔκφρασιν δ' εἶχεν ἀσεβῆ, ἀγρίους χαρακτῆρας,
κ' ἐφαίνετ' ὡς ἂν ἤνοιγε τοῦ Ἰανοῦ τὰς θύρας.

91

Ἐφαίνετ' ὅταν ἔλυε τοῦ πέπλου του τὸ πέρας,
ὅτι ἐξέχει ἔριδας, διχονοιῶν ἐργάτης,
καὶ ὅτ' ἡ δᾷς τῆς Ἀληκτοῦς, ἡ φλὸξ ἡ τῆς Μεγαίρας
τῷ ἔφλεγ' ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς ἀπαισιωτάτοις.
Τοιοῦτο τὸ πελώριον θὰ ἦτον ἴσως τέρας,
τὸ ἀνεγεῖραν ὑψηλὸν τὸν πύργον τῆς ἀπάτης.
Τοιαύτην εἶδεν ἡ Βαβὲλ τὴν ὄψιν του, τοιοῦτο
τὸ μέτωπόν του, ἀπειλοῦν τὸν οὐρανὸν, ὑψοῦτο.

92

Ὁ Γοδεφρεῖδος δ' ἀπαντῶν τοῖς λέγει. «Νὰ εἰπῆτε
πρὸς τὸν ἐκπέψαντα ὑμᾶς, ἂς ἔλθῃ, ἂς ταχύνῃ.
Τὸν πόλεμον δεχόμεθα δι' οὗ μᾶς ἀπειλεῖτε,
ἢ μᾶλλον εἰς τὸν Νεῖλόν του ἡμᾶς ἂς περιμείνῃ.»
Νὰ τοὺς προπέμψῃ δ' ἔπειτα ἐντίμως προθυμεῖται,
καὶ δῶρά του ἐξαίρετα λαμβάνουσιν ἐκεῖνοι.
Κράνος χρυσοῦν προσέφερεν εἰς τὸν Ἀλήτην δῶρον,
ὃ ἔλαβεν ὡς πορθητὴς ἐκ τῆς Νικαίας φόρον.

93

Ὁ δ' ἄλλος σπάθην ἔλαβεν, ἣν ἔξοχος τεχνίτης
διὰ λαβῆς ἐκόσμησε χρυσῆς, λιθοκολλήτου,
πολύτιμον, ἀτίμητον. Ἀλλ' ἦτον ἡ τιμή της
ἐμπρὸς τῆς ἐργασίας της οὐδὲν τῆς ἀμιμήτου.
Μὲ ταχὺ βλέμμα δὲ ἰδὼν ὁποία ἡ ὀξύτης
τοῦ ξίφους, καὶ ὁ πλοῦτός του, καὶ τέχν' ἡ θαυμαστή του,
ὁ πρέσβυς πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοιαύτην εἶπε ῥῆσιν.
«Τοῦ δώρου σου θενὰ ἰδῇς μετ' οὐ πολὺ τὴν χρῆσιν.»

94

Καὶ ἀπεχαιρετήθησαν. Αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν φίλον
συμπρεσβευτὴν ὡμίλησεν. «Ἀπέλθωμεν, ὦ γέρων,
πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐγὼ, σὺ δ' εἰς τὸν Νεῖλον,
εἰς τοῦ ἡλίου σὺ τὸ φῶς, ἐγὼ δ' εἰς τῶν ἀστέρων.
Ὅτι τὴν παρουσίαν μου, τὸν ἐνεργόν μου ζῆλον
ἐκεῖ ὅπου ἀπέρχεσαι οὐδὲν καλεῖ συμφέρον.
Σὺ φέρε τὴν ἀπάντησιν, ἐμὲ δ' οὐδὲν μακρύνει
ἀφ' ὅπου πόλεμος κροτεῖ, καὶ ὅπλων ἰσχὺς κρίνει».

95

Καὶ οὕτως εἰς πολέμιον ὁ πρέσβυς μετεβλήθη,
ἂν ἔγκαιρος ὁ ζῆλος του, ἂν τοῦ ἐγκαίρου μείζων,
τὸ τῶν ἀνθρώπων φρόνημα καὶ τὰ ἀρχαῖα ἤθη
ἐὰν προσβάλῃ καὶ λυπῇ, οὐδὲν μικρὸν φροντίζων.
Πρὶν τῷ δοθῇ δ' ἀπόκρισις, ἀκάθεκτος ὡρμήθη
εἰς τῶν ἀστέρων τὴν σιγὴν πρὸς τὴν Σιὼν βαδίζων.
Πλὴν κατωτέρα τῆς αὐτοῦ, καὶ ἧττον ἐξημμένη
δὲν ἦν ἡ ἄκρατος ὁρμὴ καὶ εἰς τὸν ὅστις μένει.

96

Νὺξ εἶναι, καὶ ἀνάπαυσις πλανᾶτ' ἐπὶ τῶν ὄντων·
ἡ γῆ σιγᾷ, τὰ κύματα κ' οἱ ἄνεμοι κοιμῶνται,
καὶ τὰ θηρία τῶν δασῶν, καὶ ὅσα εἰς τὸν πόντον,
καὶ ὅσα εἰς ὑγροὺς λιμνῶν πυθμένας διαιτῶνται,
πᾶν γένος ποικιλόπτερον ὀρνέων τῶν ᾀδόντων,
κ' ὅσα εἰς μάνδρας τρέφονται κ' εἰς σπήλαια ἀπαντῶνται,
βυθίζοντ' ἐν τῇ σιωπῇ καὶ φρίκῃ τῆς σκοτίας
εἰς λήθην τὴν παυσίλυπον, τὴν φίλην τῆς καρδίας.

97

Ἀλλὰ δὲν παρεδίδετο εἰς ὕπνον ῥαθυμίας
τῶν φράγκων οὔτε ὁ στρατὸς οὐδὲ ὁ στρατηλάτης,
κ' ἐπρόσμενον μετὰ πολλῆς ἀνυπομονησίας
ἡ πολυπόθητος αὐγὴ ν' ἀρθῇ οὐρανοβάτις,
ὅπως τὴν πόλιν, ἔσχατον σκοπὸν τῆς ἐκστρατείας
καὶ τὴν ὁδὸν τοῖς δείξωσι τὰ φῶτα τὰ λαμπρά της.
Κ' ἐβίθυζον τὰ βλέμματα εἰς τῆς νυκτὸς τὰ σκότη,
σκοποῦντες πότε ἡ ἀκτὶς θενὰ χαράξ' ἡ πρώτη.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΤΡΙΤΗ

1

Δροσόπνους ἤδη ζέφυρος, ἐπὶ τὰς ἄκρας πνέων
ἐγείρεται μυροβολῶν, καὶ τὴν αὐγὴν μηνύει·
αὐτὴ δὲ καλλωπίζεται, κ' ἐντὸς χρυσῶν ἀνθέων
τοῦ παραδείσου τοὺς χρυσοῦς πλοκάμους της μιγνύει.
Ἠγέρθη καὶ τὸ στράτευμα, καὶ εἰς τὰ ὅπλα θέον
βομβεῖ ἠχῆεν καὶ λαμπρὸν, καὶ τὸν ἀέρα σείει,
πρὸ τῶν σαλπίγγων ἀναστάν· αἱ σάλπιγγες δὲ πάλιν
ὑψοῦσι τὴν χαρμόσυνον φωνήν των τὴν μεγάλην.

2

Ὁ στρατηγὸς δ' ὁ φρόνιμος, μὲ ἤπιον τὸ πνεῦμα
ὁρμῶντας τοὺς καθοδηγεῖ καὶ τοὺς ἀναχαιτίζει.
Ναὶ μέν τις εὐχερέστερον θὰ ἔστρεφε τὸ ῥεῦμα
τῆς Σκύλλης ἥτις ὑλακτεῖ κ' ἐν δίναις στροβιλίζει,
ἢ τοῦ Βοῤῥᾶ τὸ ἄγριον θὰ ἐχαλείνου πνεῦμα,
ὅστις τ' Ἀπένινα κτυπᾷ καὶ ναῦς καταποντίζει.
Νὰ τοὺς νικήσῃ πλὴν αὐτὸς καὶ νὰ τοὺς διατάξῃ
κατώρθωσε, καὶ σπεύδουσι, πλὴν σπεύδουσιν ἐν τάξει.

3

Πτερὰ ἔχ' ἡ καρδία των, ὁ ποῦς πτερὰ λαμβάνει,
πλὴν τὴν σπουδὴν τοῦ βήματος ὁ πόθος ὑπερβαίνει.
Ὡς ἔφθη δὲ ὁ ἥλιος εἰς ὕψος, νὰ θερμάνῃ
τὰς πεδιάδας τὰς ξηρὰς, καὶ φλογερὸς προβαίνει,
ἰδοὺ ἡ Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν στρατὸν ἐφάνη!
Ἰδοὺ ἡ Ἱερουσαλὴμ δακτυλοδεικτουμένη!
Ἰδοὺ εὐθύμως χίλιαι, καὶ μυριάδες γλῶσσαι
ὁμοῦ τὴν Ἱερουσαλὴμ κινοῦνται χαιρετῶσαι.

4

Τοιοῦτ' οἱ διευθύνοντες θαλλασσομάχα πλοῖα,
εἰς ἀνακάλυψιν χωρῶν ἀγνώστων, ἀπωτάτων,
κ' εἰς κύματα φερόμενοι κ' εἰς κλίματα παντοῖα,
παίγνι' ἀστάτων θαλασσῶν καὶ δολερῶν πνευμάτων,
ἀμέσως, ὡς ἡ ποθητὴ προκύψῃ παραλία,
μακρόθεν τὴν ἀσπάζονται διὰ προσφωνημάτων,
καὶ τὴν ἀντιδεικνύονται μ' ἐλπίδας καὶ μ' ἐκστάσεις,
κ' εἰς λήθην παραδίδουσι τὰ πάθη τῆς θαλάσσης.

5

Ἀλλ' εἰς τὴν ἀγαλλίασιν, ἣν τοῖς ἐμπνέ' ἡ θέα
τῆς προκυψάσης εἰς αὐτῶν τὰ βλέμματα Σιῶνος,
βαρυθυμία ἕπεται, κ' αἰσθήματα ἄλλα νέα,
αἴσθημα φόβου εὐλαβοῦς καὶ σεβασμοῦ συγχρόνως.
Οὐδὲ τολμῶσι βλέμματα νὰ στρέψουν θαῤῥαλέα
πρὸς πόλιν ἣν τοῦ πλάστου των κατῴκησεν ὁ γόνος,
ὅπου ἐδέχθη ὁ Χριστὸς καὶ θάνατον καὶ μνῆμα,
κ' ἐκ νέου τὸ ἀνθρώπινον περιεβλήθη σχῆμα.

6.

Ἀποπνιγόμεναι φωναὶ καὶ λόγοι σιγαλέοι,
ὀλοφυρμοὶ ὑπόκωφοι καὶ διακεκομμένοι
τοῦ ὄχλου ὅστις ἐνταυτῷ ἀγάλλεται καὶ κλαίει
ψιθυρισμὸν ἐγείρουσιν, ὅστις βομβῶν προβαίνει,
ὡς ὅταν αὖρα ἰσχυρὰ διὰ τῶν φύλλων πνέῃ,
ἀκούεται εἰς τοὺς δρυμοὺς βοὴ ἐγειρομένη,
ἢ ὡς ὀξεῖς συρίζουσιν εἰς τοὺς σκοπέλους ῥόχθοι,
ὅταν ὑπὸ τοῦ κύματος μαστίζηται ἡ ὄχθη.

7

Καθεὶς γυμνόπους προχωρεῖ, παράδειγμα λαμβάνων
τῶν ἀρχηγῶν, οὓς ταπεινὴ εὐσέβεια ἐμπνέει.
Πτερῶν, καὶ λόφων, καὶ χρυσῶν καὶ σηρικῶν θυσσάνων
τὰ κράνη καὶ τὰς κεφαλὰς ψιλοῦσιν οἱ γενναῖοι,
τὰς δὲ καρδίας στοχασμῶν κενοῦσ' ὑπερηφάνων,
καὶ πύρινον καὶ εὐσεβὲς τὸ δάκρυ καταῤῥέει.
Ἀλλ' ὡς ἂν ἦν ἀνεπαρκὴς ἡ τῶν δακρύων ῥύσις,
τοιαύτας λέγουσι πολλὰς καθ' ἑαυτῶν ἐγκλήσεις.

8

«Θεὲ, ὅπου τὸ αἷμά σου διὰ κρουνῶν μυρίων
ἐκρέον εἶδεν ἡ Σιὼν, καὶ ἔπιεν ἡ γῆ της,
ἵν' ἀναβρύσῃ σήμερον διπλῆ πηγὴ δακρύων
τὸν βράχον τῆς καρδίας μου πῶς, κύριε, δὲν πλήττεις;
Καρδία κρυσταλλόψυχρε, ἐμπρὸς παθῶν τῶν θείων
πῶς δὲν ἐλύθης εἰς κλαυθμὸν, δακρύων σταλακτίτης.
Ὦ! πῶς νὰ μὴ κατανιγῇς, ἀνάλγητε καρδία!
Τώρ' ἂν δὲν κλαίῃς, πάντοτε νὰ κλαίῃς εἶσ' ἀξία.»

9

Ἀλλ' ἀπὸ πύργου ὑψηλοῦ φρουρὸς ἡμεροσκόπος
εἰς πεδιάδας ἔφερε τὸ βλέμμα καὶ εἰς ὄρη,
καὶ εἶδε· χόνιος πυκνῆς πληροῦται πᾶς ὁ τόπος,
ἥτις ὡς νέφος μέγιστον μετέωρος πρcὐχώρει.
Τὸ νέφος δ' ἀκτινοβολεῖ, καὶ λάμψεις ῥίπτει, ὅπως
ἂν ἀστραπὰς, ἂν κάμινον φλογῶν ἐκυοφόρει·
καὶ λάμποντα διέκρινε τὰ ὅπλα ὡς πῦρ καῖον,
καὶ εἶδε τάγματα πεζῶν καὶ τάγματα ἱππέων.

10

Καὶ ἔκραξε. «Κονιορτὸς ὢ πόσος αἰωρεῖται!
Ὢ! πόσας ἐκ τῶν σπλάγχνων του ἐκπέμπει λαμπηδόνας!
Ἐγρηγορεῖτε, σπεύσατε, ἐγέρθητε πολῖται!
Γοργοὶ τὰ ὅπλα δράξατε, καὶ εἰς τοὺς προμαχῶνας!
Εἶναι πλησίον ὁ ἐχθρός. Ἐμπρός! Μὴ καρτερεῖτε!
Καὶ αὖθις ἐπανέλαβεν· ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀγῶνας!
Οἱ φράγκοι φθάνουν, ἔφθασαν! Ἰδέτε, περιβάλλει
νεφέλη τὸν ὁρίζοντα κονιορτοῦ μεγάλη.»

11

Οἱ γέροντες οἱ ἀσθενεῖς, τ' ἀπόλεμα παιδία,
καὶ ἡ πληθὺς τῶν γυναικῶν τῶν καταπεπληγμένων,
αἷς ξένη καὶ ἡ ἄμυνα καὶ ἡ τῶν ὅπλων βία,
εἰς τοὺς ναοὺς προσπίπτουσι, τὸ ἦθος τεθλιμμένον.
Ὅσοις δ' ἀκμάζει ψυχικὴ ἢ σώματος ἀνδρεία,
ν' ἀντιταχθῶσιν ὥρμησαν εἰς τὸν στρατὸν τὸν ξένον.
Τὰς πύλας ἐνισχύουσιν οἱ μὲν, τὰ τείχ' οἱ ἄλλοι,
ὁ Βασιλεὺς δ' ἐπισκοπῶν τὴν τάξιν ἐπιβάλλει.

12

Ὡς δὲ διέταξε τὸ πᾶν, εἰς ὑψηλὸν ἀνέβη
πύργον, εἰς δύω ἐνταυτῷ ἐπιπροσθοῦντα πύλας,
ὅθεν προχείρως διοικεῖ, καὶ ὅθεν κατοπτεύει
τὰ ὄρη ἐκ περιωπῆς, τὰς ὄχθας τὰς καμπύλας.
Ἡ Ἑρμινία ἡ καλὴ ἐδῶ τὸν συνοδεύει,
εἰς ἣν ἀγκάλας πατρικὰς ἠνέωξε καὶ φίλας,
ἡ πόλις Ἀντιόχεια ὁπότ' ἐκυριεύθη
κ' ἐν τῇ ἐφόδ' ὁ βασιλεὺς πατήρ της ἐφονεύθη.

13

Πρώτ' ἡ Χλωρίνδα ἔνοπλος μετὰ πολλῶν κινεῖται,
κ' ἐν τῇ ὁρμῇ, ὀπίσω της ἀφίνει τὴν σειράν της.
Κατόπιν δ' ἐνεδρεύουσι κρυπτόμενοι ὁπλῖται,
οὓς εἰς ἐπικουρίαν της καθίζει ὁ Ἀργάντης·
ἡ δὲ τὸ θάῤῥος τῶν ἀνδρῶν, ὧν ἀνδρικῶς ἡγεῖται,
ἐξάπτει μὲ τοὺς λόγους της, τὴν συμπεριφοράν της.
«Ἡ πρώτη, λέγει, μάχη μας καὶ πρώτη ἔστω νίκη.
Ἡ τύχη τῆς Ἀνατολῆς τοῖς ὅπλοις μας ἀνήκει.»

14

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἔλεγε, τῶν ἐχθρικῶν σωμάτων
ἕν, διαρπάζον τοὺς ἀγροὺς, μακρόθεν διακρίνει·
ἦγε καὶ ἔφερε πληθὺν σκευῶν καὶ βοσκημάτων,
κ' εἰς τὸν στρατὸν ἐκόμιζε καὶ κτήματα καὶ κτήνη.
Τὴν εἶδεν ὡς ἐπήρχετο ὁ τούτους διατάττων,
καὶ κατ' ἐπάνω της ὁρμᾷ, ἐν ᾧ ὁρμᾷ κ' ἐκείνη.
Γάρδων δὲ εἶχεν ὄνομα ὁ ἀρχηγός των, ὅστις
ἀνδρεῖος ἦτο καὶ αὐτὸς, οὐχὶ δ' ἐφάμιλλός της.

15

Ὑπὸ τοῦ ξίφους της πληγεὶς ὁ Γάρδων κατεβλήθη
ὑπ' ὄψιν τῶν Χριστιανῶν ὁμοῦ καὶ τῶν ἀπίστων,
ὑφ' ὧν μετὰ κραυγῶν χαρᾶς ὡς νίκης ἐξηγήθη
ἄριστος οὗτος οἰωνός· πλὴν μάτην ἡ ἐλπίς των.
Αὐτὴ δ' ἐῤῥίφθη μετ' ὀργῆς ξιφήρης εἰς τὰ πλήθη,
κ' ἡ χεὶρ ἡ μόνη της πληγὰς χειρῶν μοιράζει πλείστων·
εἰς τὴν ὁδὸν δὲ μαχητῶν τὴν ἠκολούθει στίφος,
ἣν αἱ πληγαί της ἔσχιζον, ἣν ἔτεμνε τὸ ξίφος.

16

Ἁρπάζει ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν τὴν λείαν τῶν συντρόφων·
καὶ βῆμα βῆμ' ἀρχίσαντες νὰ ὀπισθοδρομῶσιν
οἱ Φράγκοι, εἰς ἀπότομον συνῆλθον πάλιν λόφον,
ὅπου ὁ τόπος δύναται φυγάδας νὰ τοὺς σώσῃ.
Τότε, καθὼς πυριλαμπεῖς τῶν νεφελῶν τὸν ζόφον
οἱ κεραυνοὶ ῥηγνύουσι, κ' ἐπὶ τὴν γῆν ὁρμῶσι,
καὶ ὁ Ταγκρέδης, τῷ κλεινῷ στρατάρχῃ ὑπακούων,
ὁρμᾷ, τῶν ἀντιπάλων του τὴν φάλαγγ' ἀποκρούων.

17

Φέρει δὲ τόσον στερεῶς τὸ ἐμβριθές του δόρυ,
καὶ τόσον ἔχει μάχιμον ὁ νεανίας ἦθος,
ὥστ' ἔδειξε τῷ Βασιλεῖ, ὃς ἄνω ἐθεώρει,
ὅτ' ἦτον ἥρως ἐκλεκτὸς εἰς τῶν ἐχθρῶν τὸ πλῆθος·
καὶ λέγει τῇ συντρόφῳ του, ἐνῷ ἡ νέα κόρη
σφοδρὸν παλμὸν ᾐσθάνετο νὰ τῇ κινῇ τὸ στῆθος·
«Γνωρίζεις σὺ τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτοὺς ἐκ συνηθείας,
καὶ ὅταν ἔτι κρύπτωνται ὑπὸ τὰς πανοπλίας.

18

«Τίς εἶν' αὐτὸς, ὅστις ὁρμὴν ἀκράτητον δεικνύει;
Εἶν' ἡ μορφή του μάχιμος κ' οἱ ὀφθαλμοὶ ὀργίλοι.»
Οὐδὲν ἡ κόρη ἀπαντᾷ, ἀλλὰ τῇ ἀναβρύει
ἓν δάκρυ εἰς τὰ βλέφαρα, εἷς γόος εἰς τὰ χείλη·
ἐντός της πλὴν τὸν στεναγμὸν, ἐντὸς τὸ δάκρυ κλείει,
ἀλλὰ δὲν δύνατ' ἐντελῶς καὶ νὰ τὰ καταστείλῃ.
Ῥοδόχροι περιβάλλουσι τοὺς ὀφθαλμούς της γύροι,
καὶ ἀτελὴς ὀλοφυρμὸς τὸ στῆθός της ἐγείρει.

19

Πλὴν τέλος διὰ λέξεων ἀπήντησε δολίων,
καὶ ἄλλους κρύπτει πόθους της τοῦ μίσους ὁ μανδύας.
«Φεῦ! τὸν γνωρίζω, Βασιλεῦ, καὶ μεταξὺ χιλίων
νὰ τὸν γνωρίσω ἱκανὰς μοὶ ἔδωκεν αἰτίας.
Τὸν εἶδα ὅταν αἵματος λαῶν μου τῶν ἀθλίων
ἐπλήρου τὰ πεδία μας, τὰς τάφρους τὰς βαθείας.
Πόσον καιρία καὶ σκληρὰ πᾶσα πληγή του ἦτον!
Δὲν τὰς ἰῶσι βότανα ἢ τέχναι τῶν γοήτων.

20

«Εἶν' ὁ Ταγγρέδος. Εὔχομαι εἰς τὰς ἐμὰς ἀλύσεις
νὰ τὸν κρατήσω δέσμιον, ἀλλ' ὄχι νεκρὸν, ζῶντα,
ὅπως κορέσω ἐν αὐτῷ, γλυκείας ἐκδικήσεις
τὸν πόθον ἐφιέμενον, τὸν πόθον μου διψῶντα.»
Εἶπεν αὐτὰ, δεχόμενα διπλᾶς τὰς ἐξηγήσεις,
καὶ ἄλλως μὲν νοούμενα, ἀλλοῖα ὅμως ὄντα.
Τὰ εἶπε, καὶ μὲ τὴν φωνὴν συγχρόνως τὴν ὑστάτην
ἐξέπεμψα καὶ στεναγμὸν, ὃν καταπνίγει μάτην.

21

Ἀλλ' ἡ Χλωρίνδα ἀνθορμᾷ καὶ τὸν ὁρμῶντα φθάνει·
τὴν λόγχην εἰς τὸν θώρακα στηρίζουσα προτείνει.
Αἱ λόγχαι συνετρίβησαν προσβάλλουσαι τὰ κράνη,
καὶ ἡ λωρὶς τοῦ κράνου της ἐλύθ' ἡ δερματίνη·
τὸ ἀποσείει δὲ αὐτὸς μιᾷ πληγῇ, κ' ἐφάνη
εἰς τὸ στρατόπεδον γυμνὴ τὴν κεφαλὴν ἐκείνη.
Πίπτ' εἰς τοὺς ὤμους της χρυσῆ ἡ κόμ' ἠνεμωμένη,
καὶ κόρ' ὑπὸ στολὴν ἀνδρὸς ἐφάνη κρυπτομένη.

22

Λάμπει τὸ βλέμμα, στίλβουσιν ὀργίλ' οἱ ὀφθαλμοί της.
Ἂν ὀργιζόμενοι γλυκεῖς, γελῶντες τί θὰ ἦσαν;
Ταγγρέδη, ποῦ ἐστρέφεσο; τί ἀλλαχοῦ ἐζήτεις;
Οἱ φίλοι χαρακτῆρές της τῆς μνήμης σου ἀπῆσαν;
Σοὶ εἶναι λοιπὸν ἄγνωστος ἡ θάλλουσα μορφή της;
Ἐρώτα τὴν καρδίαν σου τὴν ὑπ' αὐτῆς τρωθεῖσαν.
Παρὰ τὴν ἔρημον πηγὴν τὴν εἶχες ἀπαντήσει,
ὅταν θερμὸν τὸ μέτωπον προσῆλθε νὰ δροσίσῃ.

23

Αὐτὸς ἀπὸ τοῦ λόφου της καὶ τῆς γραπτῆς ἀσπίδος
δὲν τὴν ἐγνώρισεν, ἀλλὰ τὴν εἶδε κ' ἐλιθώθη.
Ἐκείνη δὲ τὴν κεφαλὴν μετὰ πολλῆς φροντίδος
καλύψασα, ἐφώρμησε, καὶ φεύγοντα τὸν ὤθει.
Ἐν ᾧ δ' αὐτὸς ὑποχωρῶν ἐμπρὸς τῆς νεανίδος,
εἰς τῶν λοιπῶν τὸν διωγμὸν καὶ τὴν σφαγὴν ἐδόθη,
ἐπαπειλοῦσα ἕπεται καὶ τῷ φωνάζει· Στῆθι!
Καὶ δύω τῷ ὑπόσχεται θανάτους εἰς τὰ στήθη.

24

Ὁ μαχητὴς προσβάλλεται καὶ δὲν ἀντιπροσβάλλει.
Διὰ τὰς ἀπειλούσας τον πληγὰς οὐδὲν τῷ μέλλει,
καὶ τοὺς ὡραίους ὀφθαλμοὺς προσβλέπει, καὶ τὰ κάλλη,
ἀφ' ὧν ὁ ἔρως ἀσφαλῆ ἐξακοντίζει βέλη.
Καὶ ἔλεγε καθ' ἑαυτόν· «Πᾶσα πληγὴ ἐσφάλη,
καὶ θὰ σφαλῇ πᾶσα πληγὴ ἣν ἐκ χειρός της στέλλει.
Πλὴν, τῶν πληγῶν της σφάλλεται ἐκείνων οὐδεμία,
ἃς καταφέρ' ἡ εὐγενὴς μορφή της τῇ καρδίᾳ.

25

Καὶ ἀπεφάσισεν, ἐὰν κ' ἐλέους ἀποκλείων
πᾶσαν ἐλπίδα, ἄγνωστος, σιγῶν νὰ μὴ ἐκπνεύσῃ.
Θέλει νὰ μάθ' ἡ ἄσπλαγχνος, πῶς ἕνα τῶν δεσμίων,
τῶν πιστοτέρων δούλων της ὡπλίσθη νὰ φονεύσῃ.
«Σὺ, λέγει, ἥτις μεταξὺ τοσούτων πολεμίων
φαίνεσ' ἐμὲ νὰ πολεμῇς πῶς ἔχεις ἐκστρατεύσει,
ἐνταῦθα, εἰς τὸν ὅμιλον μὴ μάτην πολεμῶμεν.
Ἐξέλθωμεν τῆς συμπλοκῆς, καὶ ἀντιμετρηθῶμεν.

26

«Οὕτως ἂν φθάνῃ βλέπομεν ἡ ἐδική μου ῥώμη
τὴν σήν.» Ἡ κόρ' ἡ ἄτρομος τὸν ἤκουσε, κ' ἐνδίδει.
Καὶ ἀψηφοῦσα πῶς γυμνὴ πνέ' ἡ λυτή της κόμη,
προβαίνει· ὁ δὲ ἔκθαμβος ἀκολουθεῖ, καὶ ἤδη
εἰς μάχην παρατάττεται, καὶ πρὶν αὐτὸς ἀκόμη
ἀντιταχθῇ, ἤδη ὁρμᾷ, ἤδη πληγὰς τῷ δίδει.
Ὁ δὲ φωνάζει· «στρέψωμεν τὰς σπάθας εἰς τὰς θήκας,
καὶ πρὸ τῆς μάχης θέσωμεν τῆς μάχης τὰς συνθήκας.»

27

Καὶ τότε, τὴν ἐπίθεσιν ὡς ἔπαυσεν ἐκείνη,
θρασύτερος δι' ἔρωτα καὶ δι' ἀπελπισίαν,
«Ἰδού, τῇ λέγ', οἱ ὅροι μας· ἂν σ' ἀπαρέσκ' εἰρήνη
ἢ μετ' ἐμοῦ, ἐκρίζωσον κἂν τὴν ἐμὴν καρδίαν,
οὐχὶ ἐμὴν εἰς τὸ ἐξῆς· ἂν θέλῃ νὰ τὴν κτείνῃ
ἡ χείρ σου, δός τῃ θάνατον, ὢ δὸς εὐεργεσίαν!
Εἶν' ἐδική σου πρὸ πολλοῦ· ὤ! λάβε την ὀπίσω·
ἐκρίζωσον καὶ λάβε την, καὶ δὲν θὰ σ' ἐμποδίσω.

28

Ἰδοὺ τὸ στῆθος, κτύπα το. Ἰδοὺ ἐμπρός σου κλίνων
ἀόπλους τοὺς βραχίονας· τί δὲν μὲ ἀποκτείνεις;
Εὔκολον θέλεις τὴν πληγήν; Τὸν θώρακά μου λύνων,
σοὶ παριστῶ τὸ στῆθός μου γυμνόν, ἂν τὸ προκρίνῃς.»
Καὶ ἴσως θὰ παρέτεινεν ἐπέκεινα τὸν θρῆνον
καὶ τὰς ἐκφράσεις τῆς δεινῆς ἐρωτικῆς ὀδύνης,
ἀνίσως ἐπερχόμενος ἐκεῖ ἀκαταλλήλως
δὲν τὸν διέκοπτε στρατὸς καὶ ἐχθρικὸς καὶ φίλος.

29

Διώκουσ' οἱ χριστιανοὶ ἐκθύμως τὸν ἐχθρόν των,
ὅστις ἐπίτηδες ἢ μὴ φεύγ' εἰς αὐτὰ τὰ μέρη.
Ἐκεῖ ἰδών τις, ἄσπλαγχνος ἀνὴρ τῶν διωκόντων
τὴν χρυσῆν κόμην της λυτὴν ὁ ἄνεμος νὰ φέρῃ,
ἐστράφη, καὶ διέτεμε δρομαῖος τὴν ὁδόν των,
καὶ ὕψωσε τὴν χεῖρά του πληγὴν νὰ καταφέρῃ.
Ἀλλ' ὁ Ταγγρέδης ἔκραξεν ἀπελπισίας πλήρης
ἅμα τὸν κίνδυνον ἰδών, καὶ ὥρμησε ξιφήρης.

30

Πλὴν δὲν ἐπρόφθασ' ἐντελῶς, καὶ ὑπὸ τοῦ ὁπλίτου
ὁ τράχηλός της ὁ λευκὸς, ὁ κύκνειος ἐνίχθη.
Τὸ τραῦμα ἦτον ἐλαφρόν· ἀλλὰ οἱ σταλαγμοί τευ
τὴν κόμην ῥαίνουν τὴν ξανθὴν, κ' ἡ κόμη ἐφοινίχθη,
ὡς ὁ χρυσὸς φοινίσσεται ὑπὸ χειρὸς τεχνίτου,
ὁπόταν μετὰ τιμαλφῶν ἀνθράκων συνεμίχθη.
Πλὴν τοῦ Ταγγρέδου ὁ θυμὸς ἀκάθεκτος ἐξήφθη
ὡς εἶδεν αἷμά της χυθὲν, καὶ ὡς λυσσῶν ἐῤῥίφθη.

31

Ὁ στρατιώτης ἔφευγεν, ὁ δ' ὑπ' ὀργῆς μεθύων,
ἐδίωκε, καὶ τρέχουσιν ἀστραπηδὸν ἐκεῖνοι.
Ἡ δὲ Χλωρίνδ' ἀμφίῤῥοπος τοὺς βλέπει τὸ πεδίον
μετροῦντας· πλὴν τὴν δίωξιν ἀντὶ νὰ παρατείνῃ,
προστίθεται τοῖς φεύγουσιν ἐμπρὸς τῶν πολεμίων,
ἢ στρεφομένη κατ' αὐτῶν τὸ στῆθός της προτείνει,
καὶ δράμει καὶ παλινδρομεῖ, καὶ τρέπεται καὶ τρέπει.
Φυγὴ ἂν εἶναι ἢ τροπὴ ἐκεῖνο, οὐδεὶς βλέπει.

32

Ὁμοίως ταῦρος εὔτολμος ἐντὸς τῶν ἱπποδρόμων
ὅταν προτείνει κέρατα, φεύγουσ' οἱ κῦνες, ὅσοι
κατόπιν τὸν ἐδίωκον, ἀλλ' ὡς δοθῇ εἰς δρόμον,
μὲ νέαν ζέσιν κατ' αὐτοῦ καὶ μ' ὑλακὰς ὁρμῶσι.
Ἡ δὲ Χλωρίνδα φεύγουσα, ἀνεῖχ' ἐπὶ τῶν ὤμων
ὀπίσω τὴν ἀσπίδα της, τὴν κεφαλὴν νὰ σώσῃ.
Τοιοῦτος ὁ Μαυριτανὸς ἐν τοῖς ἀγῶσι φεύγει,
καὶ φεύγων, τὰς βολὰς ταχὺς τῶν δίσκων ἀποφεύγει.

33

Οὕτως οἱ μὲν διώκοντες, οἱ δ' εἰς φυγὴν τραπέντες,
τὰ τύχη ἐπλησίασαν τῆς πόλεως τελείως,
ὁπόταν οἱ Ὀθωμανοὶ, ἀλαλαγμὸν ἀφέντες,
εἰς τοὺς ἐχθροὺς παρέστησαν τὸ στῆθος αἰφνιδίως,
καὶ μέγαν γύρον ἔδραμον, καὶ μετ' αὐτὸν στραφέντες,
ὀπίσω των ἐπέπεσαν, κ' ἐπέπεσαν πλαγίως.
Συγχρόνως κατὰ μέτωπον μεθ' ἱκανῶν συντρόφων
καὶ ὁ Ἀργάντης ἐφορμᾷ προκύψας ἐκ τῶν λόφων.

34

Ὁ ἄγριος Κιρκάσιος τῶν τάξεων προβαίνων,
νὰ λάβῃ ἀνυπόμονος τὴν ἀπαρχὴν τῶν φόνων,
πρῶτον ἁπλόνει κατὰ γῆς ἱππέα τετρωμένον,
συγχρόνως εἰς τὸ πτῶμά του τὸν ἵππον του ἁπλόνων·
καὶ πρὶν τὸν πέλεκυν αὐτοῦ ἰδῇ συντετριμμένον,
μιαίνει τὴν κοπίδα του διὰ σφαγῶν ἀφθόνων.
Κατόπιν δ' ἐξεσπάθωσε, καὶ ὅπου ἂν ἐγγίζῃ,
θερίζει ὡς μὲ δρέπανον, φονεύ' ἢ τραυματίζει.

35

Καὶ ἡ Χλωρίνδ' ἀξία του ἐφάμιλλος, φονεύει
τὸν ἰσχυρὸν Ἀρδέλιον, πρεσβύτην ῥωμαλέον.
Δυὰς τὸ γῆράς του υἱῶν ἀνδρείων προστατεύει,
πλὴν μάται' αἱ ὑπὲρ αὐτοῦ προσπάθειαι τῶν νέων,
ὅτι τὸν πρῶτον, Ἄλκανδρον, μακρὰν αὐτοῦ δεσμεύει
πληγὴ εὐρεῖα, κ' ἐξ αὐτῆς τὸ αἷμά του προῤῥέον.
Πολύφερνος δὲ ὁ υἱὸς ὁ δεύτερος ἐκείνου
μόλις κατώρθωσ' ἑαυτὸν νὰ σώσῃ τοῦ κινδύνου.

36

Ἀλλ' ὁ Ταγγρέδης τὸν δειλὸν καταδιώξας μάτην,
διότι τούτου ἔτυχεν ὁ ἵππος ταχυτέρους
τοὺς πόδας ἔχων, στρέφεται, κ' εἰς θέσιν ἀπωτάτην
παρασυρθέντας καθορᾷ τοὺς τολμηροὺς ἑταίρους.
Τοὺς βλέπει· ἐκυκλώθησαν. Κεντᾷ· τὸν ἀναβάτην
ὁ ἵππος φέρει ὡς πετῶν μακρὰν αὐτοῦ τοῦ μέρους,
ἀνδρεῖόν των ἐπίκουρον. Συγχρόνως δὲ μ' ἐκεῖνον
βοήθει' ἄλλη ἔρχεται ἀνδρῶν ῥιψοκινδύνων.

37

Εἰσὶν οἱ Πλάνητες αὐτοί, ὧν ὁ Δυδὼν ἡγεῖται,
εἰσὶ τὸ νεῦρον τοῦ στρατοῦ, τὸ ἄνθος τῶν ἀνδρείων.
Ὡς ἀστραπὴ ὁ ἄτρομος Ῥινάλδος προηγεῖται,
ὁ πάντων ἀνδρειότερος, καὶ τῶν καλῶν καλλίων.
Ἡ δ' Ἑρμινία ἔγνω τον, εἴτ' ἐκ τοῦ ἤθους, εἴτε
λευκὸν ὅτ' εἶχεν ἀετὸν τοῦ θυρεοῦ σημεῖον,
καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα της, ἐκθάμβως βλέποντά τον,
εἶπεν: «Ἰδοὺ ὁ δαμαστὴς τῶν ἀδαμαστοτάτων.

38

«Γνωρίζω ἐφαμίλλους του ὀλίγους ἢ οὐδένα,
καὶ ὅμως μόλις φαίνεται τὸ ἔαρ του ἀνθῆσαν.
Ἂν εἶχον ἓξ ὁμοίους του τὰ τάγματα τὰ ξένα,
εἰς τὴν Συρίαν πρὸ πολλοῦ θὰ ἦρχον δαμασθεῖσαν·
τὰ κράτη τὰ μεσημβρινά, καὶ τὰ ἀπῳκισμένα
πρὸς ἄκραν ἕω, εἰς αὐτῶν τὴν ἅλυσσιν θὰ ἦσαν.
Καὶ ἴσως ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ ὁ Νεῖλος τοῦ βαρέως
τὴν ἄγνωστόν του κεφαλὴν θὰ ἔκρυπτε ματαίως.

39

«Ῥινάλδος ὀνομάζεται· τὰ τείχη τῶν φρουρίων
τῆς δεξιᾶς του τρέμουσι τὰς ἑλεπόλεις ἧττον.
Ἤδη δὲ στράφητι, κ' ἰδὲ ἐκεῖνον τὸν ἀνδρεῖον,
στολὴν πρασίνην φέροντα μεθ' ὅπλων χρυσοχύτων.
Ἐκεῖνος εἶναι ὁ Δυδὼν, οἱ δὲ αὐτοῦ πλησίον,
ὁ λόχος ὁ περίφημος, ὁ λόχος τῶν Πλανήτων.
Εἶν' εὐγενὴς, εἶν' ἔμπειρος, εἶναι βαθὺς τὴν γνώμην,
τὴν ἡλικίαν προτερῶν, οὐδ' ὑστερῶν τὴν ῥώμην.

40

Ἰδὲ τὸν μέγαν, ἐν στολῇ βαδίζοντα μελαίνῃ.
εἶν' ὁ Γερνάνδος, ἀδελφὸς τοῦ Νορβεγοῦ δυνάστου·
ὡς τοῦτον ὑπερήφανον δὲν τρέφ' ἡ οἰκουμένη,
μόνον δ' αὐτὸ τὸ ἔλλειμμα θαμβοῖ τὰς ἀρετάς του.
Οἱ δύω πορευόμενοι ὡς εἷς συνηνωμένοι,
λευκὸν χιτῶνα ἔχοντες, λευκὰς τὰς παρυφάς του,
ὁ Ὀδοάρδος εἶν' αὐτὸς, κ' ἐκείνη ἡ Γιλδίππη·
ἀνδρείας εἰσὶν ἥρωες, πιστῶν συζύγων τύποι.»

41

Τοιαῦτα ἐν ᾧ ἔλεγεν, ἰδοὺ οἱ στρατιῶται
ἀγρίως συνεπλέκοντο, καὶ ηὔξανεν ὁ φόνος,
ὅτε Ταγγρέδης ὁ κλεινὸς, καὶ ὁ Ῥινάλδος ὅτε
τὸν κύκλον τὸν κατάφρακτον διέῤῥηξαν συμφώνως,
καὶ ὅτε ἦλθον βάλλοντες οἱ πλάνητες ἱππόται,
κ' ἐπέπεσεν ἀκάθεκτος ὁ λόχος τοῦ Δυδῶνος.
Καὶ τὸν Ἀργάντην ἔβαλεν ἡ τοῦ Ῥινάλδου σπάθη,
ὁ δὲ πεσὼν, νὰ ἐγερθῇ μ' ἀγῶνας ἐπροσπάθει.

42

Οὐδὲ θεν' ἀνεγείρετο, ὁ ἵππος ὀλισθαίνων,
ἂν τοῦ Ῥινάλδου μετ' αὐτοῦ δὲν ἔπιπτε βιαίως,
καὶ ἂν ὁ ποῦς τοῦ μαχητοῦ ὑπὸ τὸν ἵππον μένων,
δὲν ἀπεκώλυεν αὐτὸν νὰ τιναχθῇ ταχέως.
Τῶν τοῦ Μωάμεθ δ' ὀπαδῶν τὸ σῶμα ἡττημένον,
ἐν τῇ φυγῇ του φέρεται πρὸς τὴν Σιὼν δρομαίως.
Μόν' ἡ Χλωρίνδ' ἀνθίσταται, καὶ ὁ Ἀργάντης μόνος
ἀναχαιτίζει τὴν ὁρμὴν τῆς ξένης λεγεῶνος.

43

Βαίνουσιν ἔσχατοι αὐτοί· ὡς δ' εἰς προβλῆτας βράχους
προσβάλλον ῥήγνυτ' ἐπ' αὐτῶν τῶν διωκτῶν τὸ κῦμα,
κ' ἐδύναντο οἱ φεύγοντες ἐκεῖνοι διὰ τάχους,
ἀσφαλεστέρως ὁπωσοῦν νὰ σπεύδωσι τὸ βῆμα.
Διώκει ὁ ἀκάθεκτος Δυδὼν τοὺς φυγομάχους,
καὶ τὸν Τιγράνην ἔφθασε τὸν γαῦρον, καὶ τὸ νῆμα
τοῦ βίου ῥήγνυσι, ταμὼν διὰ μιᾶς πληγῆς του,
καὶ τοῦ κορμοῦ τὴν κεφαλὴν χωρίσας τοῦ ἀπίστου.

44

Οὐδὲ εἰς τὸν Ἀλγάζαῤῥον ὁ θώραξ ὠφελεῖ τι,
οὐδὲ τὸν Κόρβαν ἔσκεπεν ἡ περικεφαλαία.
Αὐτοὺς εἰς τὸ μετάφρενον καὶ εἰς τὰ νῶτα πλήττει,
καὶ φθάνει ὡς τὸ πρόσωπον, τὸ στῆθος ἡ ῥομφαία.
Διὰ χειρός του ἡ ψυχὴ κατέλιπε τὰ σκύτη
τοῦ Ἀμουράτου καὶ Μεχμέτ, τὰ φίλα καὶ ἡδέα,
καὶ τοῦ ἀγρίου Ἀλμανσόρ· οὐδὲ τῆς Κιρκασίας
ὁ γίγας ὑπεξέφευγεν αὐτὸν μετ' ἀσφαλείας.

45

Τὴν λύσσαν τίς τοῦ φοβεροῦ Ἀργάντου περιγράφει;
Ἀνακωχίζει, στρέφεται, καὶ πάλιν ὑπενδίδει,
καὶ πάλιν κατὰ τῶν ἐχθρῶν αἰφνίδιος ἐστράφη,
κ' εἰς τοῦ Δυδῶνος τὸ πλευρὸν πληγὴν βαθεῖαν δίδει,
ὥστε τὸ ξίφος εἰς αὐτὸ μέχρι λαβῆς ἐτάφη.
Ὁ στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ τὸ πνεῦμα παραδίδει,
πίπτει, καὶ τὰ ἡμίκλειστα πιέζει βλέφαρά του
σκληρὰ γαλήνη, σιδηροῦς ὁ ὕπνος τοῦ θανάτου.

46

Τρὶς τὰ ἠνέωξε, ζητῶν τὰς φωταυγεῖς ἀκτῖνας
τοῦ οὐρανοῦ, κ' ἐπὶ μιᾶς χειρὸς ἐναγωνίως
τρὶς ἐγερθεὶς, τρὶς ἔπεσεν· ὁ θάνατος δ' ἐκτείνας
τὸν πέπλον του, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ ἔκλεισε τελείως·
τὰ μέλη του ἐλύθησαν, τὴν κεφαλήν του κλίνας,
ἐξέπνευσεν, ἐν ᾧ ἱδρὼς τὸν περιχέει κρύος.
Ὁ δ' ἄγριος Κιρκάσιος τὸ πτῶμα τοῦ Δυδῶνος
ἀφεὶς, δρομαῖος ἔφυγεν ἀφ' ὅπου λυσσᾷ φόνος.

47

Ἀλλ' ὅμως φεύγων στρέφεται, καὶ πρὸς τοὺς Φράγκους κράζει
λέξεις πικρὰς, αὐθάδειαν προκλητικὴν ἐχούσας·
«Ἱππότ', ἐκ τῆς μαχαίρας μου θερμὸν τὸ αἷμα στάζει·
χθὲς δῶρον ἔλαβον αὐτὴν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ σας.
Ἀγγείλατέ τῳ σήμερον εἰς χεῖράς μου πῶς σφάζει·
ἀναμφιβόλως θὰ χαρῇ τὴν χρῆσίν της ἀκούσας,
καὶ μετ' εὐχαριστήσεως βεβαίως θενὰ μάθῃ,
ὅτ' ἦτον τόσον χρήσιμος ὅσον καλὴ ἡ σπάθη.

48

«Εἰπέτε τῳ πῶς κ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐδικοῦ του στήθους
τῆς ἀρετῆς της θὰ ἰδῇ ἐνδείξεις σαφεστέρας·
καὶ ἂν δὲν ἔλθῃ μεταξὺ τοῦ μαχομένου πλήθους,
ἐγὼ θὰ ἔλθω πρὸς αὐτὸν ὡς τῶν σκηνῶν τὸ πέρας.»
Ἐκ τοῦ αὐθάδους λόγου του καὶ τοῦ αὐθάδους ἤθους
θυμούμεν' οἱ χριστιανοὶ, ὁρμῶσι πρὸς τὸ τέρας.
Ἀλλ' οὗτος δὲν ἐτόλμησε ν' ἀντισταθῇ εὐψύχως,
κ' ἐσώθη μετὰ τῶν λοιπῶν ὑπὸ τὸ σκέπον τεῖχος.

49

Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν ὑπερμεγέθεις πέτρας
ἤρξατο τότε ἡ φρουρὰ κυλίουσα νὰ στέλλῃ,
καὶ ἐπὶ τοὺς προσβάλλοντας κενοῦσα τὰς φαρέτρας,
τοξεύει ἀναρίθμητα εἰς τὸν ἀέρα βέλη·
Τὴν ἄμμον μᾶλλον τῆς ἀκτῆς ἢ τ' ἄστρα θὰ ἐμέτρας,
ὥστε οἱ Σύρ' εἰσέρχονται εἰς τὴν Σιὼν ἐν τέλει.
Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἐνταυτῷ τὸν πόδα ἀποσύρων
ὑπὸ τὸν ἵππον μείναντα, ὁρμᾷ κατὰ τῶν Σύρων.

50

Αὐτὸς κατὰ τοῦ στυγεροῦ φονέως τοῦ Δυδῶνος
αἱματηρὰν ἐκδίκησιν ἐπιθυμῶν κινεῖται,
καὶ κράζων τοὺς συντρόφους του, λαλεῖ μεγαλοφώνως.
«Ἡ τόση ἀπραξία σας τί εἶναι; τί ἀργεῖτε;
Δὲν δάκνει τὰς καρδίας σας τοῦ ἀρχηγοῦ ὁ φόνος;
Δὲν τρέχετε πρὸς τοὺς φονεῖς, καὶ δὲν τὸν ἐκδικεῖτε;
Καὶ πρέπει ἐν τοιαύτῃ μας δικαί' ἀγανακτήσει
τὸ φροῦδον τοῦτο τείχισμα νὰ μᾶς ἀναχαιτίσῃ;

51

«Διπλοῦς ἂν εἶναι σίδηρος, ἂν ἄθραυστος ἀδάμας,
τὰ τείχη τὰ ἐγκλείοντα τὸν βάρβαρον φονέα,
ἄς μὴ ἐκφύγῃ οὐδ' ἐκεῖ τὰς στιβαρὰς παλάμας,
ἂς τὸν πατάξ' ἡ πλάνη σας ἐκδικητὶς ῥομφαία.
Κατὰ τοῦ τείχους φέρωμεν τὰ ὅπλα τ' ἄμαχά μας.»
Εἶπε καὶ προηγήσατο μὲ βήματα ταχέα.
Ὁ πετροκέφαλος οὐδὲν φοβεῖται, δὲν τῷ μέλλει
ἂν τρικυμί' ἐπίκεινται, ἂν βράχοι καὶ ἂν βέλη.

52

Κινῶν τὴν χαίτην, ἄγριον τὸ πρόσωπον ὑψόνει
μετ' ἤθους τρόμον φέροντος καὶ θάῤῥους ἀδαμάστου,
ὥστε καὶ ἔνδον τῶν τειχῶν ἡ ὄψις του παγόνει
τὸ αἷμα, παραλύουσα τὴν δύναμιν ἑκάστου.
Ἀλλ' ἐν ᾧ τούτους ἀπειλεῖ κ' ἐκείνους ἐμψυχόνει,
ἐπέρχεταί τις, χαλεινῶν τὰς ἄφρονας ὁρμάς του·
ὁ Γοδεφρεῖδος τὸν καλὸν πέμπει αὐτῷ Σιγέρον,
ὅστις ὁρμᾷ τοῦ ἀρχηγοῦ τὰς ἐπιτάξεις φέρων.

53

Ἐπιτιμῶν δ' ὡς ἐξ αὐτοῦ τὴν ἄωρόν του ζέσιν,
ὀπίσω τὸν ἀκάθεκτον καλεῖ μεγαλοφώνως.
«Ἐπίστρεψον, τὸν προσκαλεῖ, εἰς ἣν ἐτάχθης θέσιν.
Τὴν τόλμην σου δὲν βοηθεῖ ὁ τόπος οὐδ' ὁ χρόνος.
Ὁ ἀρχηγὸς διέταξεν.» Εἰς τῆς ὁρμῆς τὴν μέσην
τὸν ἀναστέλλ' ἡ αὐστηρὰ φωνὴ τοῦ Βουλιῶνος.
Ἀλλὰ αὐτὸς ἐφρύαττε, διὰ συχνῶν σημείων
συγχρόνως δυσαπόκρυπτον τὸ πεῖσμά του δεικνύων.

54

Τὰ τάγματ' ἀποσύρονται, χωρὶς τῶν πολεμίων
οὐδεὶς τὴν ὑποχώρησιν ταράττων ν' ἀναστείλῃ.
Εἰς τὸν Δυδῶνα δ' ἔπειτα ὁ λόγος του δακρύων
προσφέρει πάσας τὰς τιμὰς ἃς τοῖς νεκροῖς ὀφείλει,
καὶ προσφιλὲς τὸν φέρουσι καὶ ἔντιμον φορτίον
οἱ εὐσεβεῖς βραχίονες, οἱ τεθλιμμένοι φίλοι.
Ἐν τούτοις δ' ἐκ περιωπῆς ὁ Βουλλιὼν ἐσκόπει
ὁποῖον ἦν τὸ φρούριον κ' οἱ ὀχυροί του τόποι.

55

Ἐπὶ διδύμων κάθηται ἡ πόλις ὑψωμάτων,
ἀντιμετώπων, ὧν τὸ ἓν τὸ ἄλλο ὑπεραίρει·
κοιλὰς δι' αὐτῶν ἄγουσα, χωρίζει τὰ πλευρά των,
ἐνῷ τὴν πόλιν ἐνταυτῷ εἰς δύω σχίζει μέρη.
Αἱ τρεῖς πλευραὶ τῆς πόλεως κρημνῶν εἰσὶν ἀβάτων,
ἡ δὲ τετάρτ' εἰς τὰ ἐντὸς ἀνεπαισθήτως φέρει.
Ἀλλὰ πρὸ ταύτης τῆς βατῆς, τῆς πρὸς βοῤῥᾶν δρώσης,
τείχ' ὑψηλὰ προΐστανται, κ' ἐπάλξεων πυργώσεις.

56

Ἐντὸς ἡ πόλις κέκτηται ὑπόγεια ταμεῖα
τοῦ ὑετίου ὕδατος, διώρυγας καὶ κρήνας·
ἀλλ' ἔξω χλόη οὐδαμοῦ εἰς τὰ ξηρὰ πεδία,
οὐδαμοῦ ῥύακος πηγὴ εἰς τὰς ἀνύδρους θῖνας,
ἢ δάση μεγαλόσκια, ἢ θάλλουσα φυτεία,
ἢ δένδρα μετριάζοντα τὰς θερινὰς ἀκτῖνας.
Μακρὰν δ' ἓξ στάδια δρυμὼν ἐκτείνεται, ζοφώδης,
νοσώδη ἔχων τὴν πνοὴν, καὶ τὰς σκιὰς φρικώδεις.

57

Πρὸς ὃ σημεῖον τῆς αὐγῆς τὸ ἄστρον ἀνατέλλει,
εὐδαίμων, βαθυκύμαντος, ὁ Ἰορδάνης χεῖται.
Πρὸς δὲ τὴν δύσιν, τὸ εὐρὺ Αἰγαῖον διαστέλλει,
τ' ἀπέραντά του κύματα· πρὸς τὸν βοῤῥᾶν δὲ κεῖται
ἡ Βέθελ, ἥτις πήξασα βωμὸν, τιμὰς ἐτέλει
εἰς χρυσοῦν μόσχον· μετ' αὐτὴν οἰκοῦσ' οἱ Σαμαρῖται.
Ἀφ' ὅπου νέφη δ' ὄμβρια ὁ νότος συσσωρεύει,
ἡ πόλις τῆς γενέσεως, ἡ Βηθλεὲμ πρoνεύει.

58

Ἐν ᾧ δὲ κατεσκόπευε τὰ περὶ τὴν Σιῶνα
ὁ Γοδεφρεῖδος, ἐρευνῶν τὰ τείχη, τὰ πεδία,
τὸν τόπον τῆς παρεμβολῆς, καὶ πάντα προμαχῶνα,
καὶ θέσις πρὸς τὴν ἔφοδον τίς ἦν ἐπιτηδεία,
τὸν βλέπει, κ' εἰς τὸν ἄπιστον στραφεῖσα ἡγεμόνα,
καὶ δακτυλοδεικτοῦσά τον τῷ λέγ' ἡ Ἑρμινία·
«Ὁ Γοδεφρεῖδος εἶν' αὐτὸς ὃν βλέπεις ἐν πορφύρᾳ,
ὁ ἔχων τὸν βασιλικὸν καὶ μέγαν χαρακτῆρα.

59

«Ὄντως σεβάσμιος ἀνὴρ, πλασθεὶς διὰ τὸν θρόνον,
ἠξεύρων πῶς νὰ στρατηγῇ καὶ πῶς νὰ βασιλεύῃ,
καὶ στρατιώτης ἄξιος, οὐχὶ στρατάρχης μόνον.
Εἰς οἵαν τάξιν ἂν ταχθῇ, τὴν ἀρετὴν πρωτεύει.
Οὐδὲ ἀνδρεῖος μεταξὺ τῶν ξένων ἡγεμόνων,
οὐδὲ σοφός τις ὡς αὐτὸς εἰς τὴν Σιὼν ἀνέβη.
Ὁ Ῥαϊμόνδος ἐν βουλαῖς, καὶ ἐν ταῖς μάχαις ἴσως
εἶν' ὁ Ῥινάλδος πρὸς αὐτὸν καὶ ὁ Ταγκρέδης ἴσος.»

60

Ὁ δ' Ἀλαδῖνος πρὸς αὐτὰ ἀπήντησεν· «Εἰς μνήμην
τὸν ἔχω, ὅτ' εἰς τὴν αὐλὴν τὸν εἶδα τῆς Γαλλίας,
ὁπότε πρέσβυς παρ' αὐτῇ τῶν Αἰγυπτίων ἤμην.
Προεῖχεν εἰς τὰς εὐγενεῖς αὐτοὺς ἱππομαχίας.
Κ' εἰς τὴν μορφήν του ἔκτοτε, ἂν καὶ χνοὸς ἐρήμην,
καὶ εἰς τὰς νέας χάριτας τῆς πρώτης ἡλικίας,
καὶ εἰς τὰς πράξεις πάσας του, καὶ εἰς τοὺς λόγους εἶδον
μελλούσης τύχης οἰωνοὺς, καὶ ὑψηλῶν ἐλπίδων.

61

«Φεῦ! τελεσθέντας οἰωνούς!» Κ' ἐδῶ καταβιβάζει
θολὸν τὸ βλέμμα. Ἔπειτα δ' ὑψῶν αὐτὸ, ἠρώτα.
«Τίς δ' εἶν' αὐτὸς ὃν ὁ χιτὼν ὁ ἀλουργὸς σκεπάζει,
καὶ ἴσος πρὸς τὸν φέροντα μοὶ φαίνεται, τὰ πρῶτα;
Ὦ! πόσον κατὰ τὴν μορφὴν ἐκεῖνον ὁμοιάζει,
ἐὰν καὶ ὑψηλότερον κ' εὐρύτερον τὰ νῶτα!»
«Ὁ Βαλδοβῖνος, κύριε, τῷ λέγει. Ἡ μορφή των
αὐτοὺς ἐλέγχει ἀδελφοὺς, κ' αἱ πράξεις των οὐχ ἧττον.

62

«Ἀλλὰ ἰδὲ τὸν ἕτερον αὐτὸν, ἐξ εὐωνύμων,
ὅστις συντρέχων φαίνεται διὰ γνωμῶν καὶ λόγων.
Εἶν' ὁ Ῥαιμόνδος, ἄνθρωπος πολύπειρος, νοήμων,
ὃν σοὶ ἐπήνουν συνεχῶς, καὶ ἤδη λευκοπώγων.
Στρατηγημάτων ὡς αὐτὸν οὐδείς ἐστιν εἰδήμων,
οὐδ' ἐφευρέσεων ἐντὸς στρατηγικῶν συλλόγων·
τὸ κράνος δ' οὗτος ὁ φορῶν, μὲ λόφους ἐπιχρύσους,
εἶν' ὁ υἱὸς τοῦ ἔχοντος τῶν Βρετανῶν τὰς νήσους.

63

«Ὁ Γέλφος εἶναι μετ' αὐτοῦ, χαριεστάτου ἤθους,
καὶ εἰς ἀρχαίαν γενεὰν ἀνήκων λαμπροτάτην.
Ναί, τὸν γνωρίζω ἀκριδῶς ἐκ τοῦ κυρτοῦ του στήθους.
Τοὺς ὤμους ἔχει στιβαροὺς κ' εὐρεῖαν ἔχει πλάτην.
Ἀλλὰ τὸν μέγαν μου ἐχθρὸν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ πλήθους
δὲν βλέπω μετὰ τῶν λοιπῶν, καὶ τὸν ζητῶ εἰς μάτην,
τὸν Βοημόνδον, ἔχοντα αἱμοσταγῆ τὴν χεῖρα,
καὶ ὅλης μου τῆς πατρικῆς οἰκίας ὀλετῆρα.»

64

Τοιαῦτα διελέγοντο· ἀφ' οὗ δὲ τῶν φρουρίων
τὴν θέσιν παρετήρησεν ὁ στρατηγός, κατέβη.
Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς του τὸ χωρίον,
ἃς βράχοι περιστέφουσιν, ἀπρόσβλητον πιστεύει,
σκηνοποιεῖται κατ' ἀρχὰς πρὸς τ' ὁμαλὸν πεδίον,
τὸ πρὸ τῆς πύλης κείμενον, ἥτις πρὸς ἄρκτον νεύει,
κ' ἐκεῖθεν παρατείνεται ἡ δεξιά του πτέρυξ
τοῦ πύργου, ὅστις λέγεται ὁ Γωνιαῖος, πέριξ.

65

Καὶ οὕτω τὸ στρατόπεδον πηχθὲν, τοῦ περιβόλου
τῆς πολεμίας πόλεως ἐζώννυε τὸ τρίτον.
Νὰ περιφράξῃ δὲ αὐτῆς τὸ φρούριον διόλου
καθ' οἵαν εἶχεν ἔκτασιν, ἀδύνατον τῷ ἦτον.
Ἀλλ' ὅλων τῶν κοινωνιῶν, πάσης ὁδοῦ εὐκόλου
πρὸς βοηθείας, ἐγκρατὴς ἐγένετο οὐχ ἧττον.
Κατέσχε πᾶσαν στενωπὸν πρὸς ἅπαντα τὰ μέρη,
ἥτις ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ πρὸς τὴν πόλιν φέρει.

66

Καὶ διατάττει, αἱ σκηναὶ ὑπὸ πυκνῶν πασσάλων
καὶ ὑπὸ τάφρων ἀσφαλῶν νὰ περικυκλωθῶσιν,
ὅπως ἀφόβως ἵστανται κατὰ τῶν ἀντιπάλων
εἴτ' ἔσωθεν ἐκδράμωσιν, εἴτ' ἔξωθεν ὁρμῶσιν.
Ἀφ' οὗ δὲ ταύτας ἔδωσε τὰς προσταγὰς μετ' ἄλλων,
ἀπῆλθε βλέμμα ὕστατον εἰς τὸν νεκρὸν νὰ δώσῃ.
Κ' ἐστράφη ὅπου ἔνδακρυ, μὲ τεθλιμμένον ἦθος,
τὸ τοῦ Δυδῶνος λείψανον περιστοιχεῖ τὸ πλῆθος.

67

Κυκλούμενος ὑπὸ πομπῆς καὶ φιλικῶν φροντίδων,
μεγαλοσχήμων ὁ νεκρὸς ἐπὶ φερέτρου κεῖται.
Ὡς δ' εἶδαν προσερχόμενον τὸν μέγαν Γοδεφρεῖδον,
ἐπῆραν θρήνου καὶ κλαυθμοῦ φωνὴν οἱ συμπολῖται.
Ὁ δ' ἐσιώπα, εἰς ὁρμὴν τῆς λύπης μὴ ἐνδίδων,
χωρὶς φαιδρὸς νὰ φαίνηται, οὐδὲ νὰ θορυβῆται.
Βαρυθυμῶν, εἰς τὸν νεκρὸν τὸ βλέμμα του προσήλου,
καὶ οὕτως ἐμνημόνευσε τοῦ τεθνεῶτος φίλου.

68

« Οὐχί σοι πένθος καὶ κλαυθμοὺς οἱ μένοντες ὀπίσω!
Ἐπὶ τῆς γῆς ἀποθανὼν, ἐν οὐρανῷ ἀνέστης.
Ἐνταῦθα, ὅπου τὸν θνητὸν μανδύαν ἀπεδύσω,
ἴχνος κατέλιπ' ἐπὶ γῆς ἡ δόξα σου σαφές της.
Χριστιανὸς πολεμιστὴς ἁγνὸς ἐνταῦθα ἦσο,
χριστιανὸς καὶ ἄμωμος εἰς τὸν Θεὸν παρέστης.
Ψυχὴ ὁσία, εἰς Θεὸν βόσκεις ποθοῦν τὸ βλέμμα,
καὶ φέρεις τὸ ἀθάνατον τῶν πράξεών σου στέμμα.

69

«Σὺ χαίρουσα ἐν οὐρανοῖς, ὦ μακαρία, ζῆθι!
Ἂν κλαίωμεν, οὐχ ὑπὲρ σοῦ, ὑπὲρ ἡμῶν οἱ θρῆνοι,
διότι τῆς ἀρίστης του μερίδος ἐστερήθη
τὸ στράτευμα, ἐξ οὗ νεκρὰ ἡ κεφαλή σου κλίνει.
Ἀλλ' ἂν δι' οὗ ὡς θάνατον δοξάζουσι τὰ πλήθη
μεγάλη μᾶς ἐπέλιπε βοήθεια γηΐνη,
σύ, ἐκλεκτὸς εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν ἱερὰν ἀγκάλην,
σὺ οὐρανίαν δύνασαι νὰ μᾶς παρέξῃς ἄλλην.

70

«Καὶ ὡς σὲ εἴδομεν, θνητὸς δι' ὅπλων ἐπιγείων
ὑπὲρ ἡμῶν νὰ μάχησαι ὡς εἷς τῶν ἡμετέρων,
ὁμοίως ἐν τῷ οὐρανῷ μὴ παύου, πνεῦμα θεῖον,
τῶν φίλων νὰ ὑπερμαχῇς δι' ὅπλων ἀνωτέρων.
Τὸν φόρον τῶν εὐχῶν ἡμῶν προσδέχου τῶν κρυφίων,
κ' ἐξιλεοῦ, βοήθειαν εἰς τὰς ἀνάγκας φέρων.
Σὺ νίκης ἄγγελος γενοῦ, κ' ἐν ὕμνοις καὶ παιᾶσι
τὸ στράτευμα ἐν τοῖς ναοῖς καὶ σὲ θενὰ δοξάσῃ.»

71

Τοιαῦτα ηὔξατο. Ἡ νὺξ προβαίνει μελανείμων,
καὶ τὰς ἐσχάτας τοῦ φωτὸς ἀπέσβυνεν ἀκτῖνας·
καὶ λήθην πόνων φέρουσα καὶ ἰδεῶν πενθίμων,
ἀπέματτε τὰ δάκρυα καὶ ἴα τὰς ὀδύνας.
Ὁ ἀρχηγὸς δὲ μηχανῶν εἰς προσβολὴν χρησίμων
τὴν παρουσίαν ἄφευκτον εἰς τοὺς σκοποὺς τού κρίνας,
τὸν τόπον τῆς ξυλεύσεως, τὸ σχῆμα ἐμελέτα,
καὶ τῶν βλεφάρων του μακρὰν ὁ ὕπνος του ἐπέτα.

72

Μετὰ τῶν πρώτων δ' ἐγερθεὶς τοῦ λυκαυγοῦς ἀκτίνων,
μόνος του θέλει τὴν πομπὴν τοῦ φίλου του νὰ φέρῃ.
Ὁ τάφος του δ' ἐξ εὐωδῶν δοκῶν κυπαρισσίνων
ἐσκάφ' εἰς λόφου πρόποδας, πρὸς τὰ τῆς τάφρου μέρη.
Ἄνωθεν φοῖνιξ δὲ, πλατεῖς τοὺς κλάδους του ἐκτείνων,
εἰς ὕψος, μεγαλοπρεπὴς, τὴν κορυφήν του αἴρει.
Ἐνταῦθα τὸν κατέθεσαν. Ψαλμοὶ δὲ ἱερέων
ἀνάπαυσιν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐζήτουν τελευταῖον.

73

Καθ' ἅπαντας τοὺς κλῶνάς του τὸ δένδρον περιήφθη
ὑφ' ὅπλων, καὶ παντοδαπῶν συμβόλων καὶ λαφύρων,
κατακτηθέντων ἄλλοτε, ὁπότε ἀντεμείφθη
διὰ νικῶν ἡ τόλμη του ἐπὶ Περσῶν καὶ Σύρων·
ὁ δὲ κορμὸς τοῦ φοίνικος ἐν μέσῳ ἐκαλύφθη
ὑπὸ τοῦ θώρακος αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν σιδήρων,
καὶ ἐπεγράφη ἐπ' αὐτῶν, «Δυδὼν ἐνθάδε κεῖται.
Τὸν ἔνδοξον πολεμιστὴν τιμᾶτε, παροδῖται!»

74

Ὁ εὐσεβὴς δὲ Βουλλιὼν ὡς εἶχε περατώσει
τὸ ἔσχατον πρὸς τὸν νεκρὸν καὶ πένθιμον καθῆκον,
πρὸς τὸν δρυμῶνα ξυλουργοὶ ὁρίζει νὰ πεμφθῶσι,
καὶ φρουρῶν λόχος μετ' αὐτῶν ν' ἀπέλθῃ ὁ ἀνήκων.
Ἦν δ' ἐν κοιλάδι ὁ δρυμὼν, καὶ εἶχε τὸν προδώσει
εἰς τὸν στρατὸν ἐγχώριος ἀνὴρ ἐκ τῶν κατοίκων.
Ὡς πάντες δὲ συνήχθησαν οἱ τοῦ στρατοῦ τεχνῖται,
ὁ ὄλεθρος τῆς πόλεως ἐνταῦθα τεχνουργεῖται.

75

Εἰς τὴν τῶν δένδρων ἐκτομὴν προτρέπουσιν ἀλλήλους.
Καὶ καθυβρίζει ὁ χαλκὸς δρυμῶνας ἀϊδίους.
Ἐπάγοντες πελέκεων πληγὰς ἀλλεπαλλήλους,
φοίνικας ῥίπτουσ' ἱεροὺς, μελίας δασοβίους,
ἐλάτας, ὑψηλοὺς φηγοὺς, καὶ πρίνους πολυφύλλους,
καὶ κυπαρίσσους νεκρικὰς, καὶ λάρικας ἀγρίους,
καὶ τὰς πτελέας μετ' αὐτῶν, ἐν αἷς ἐμπλεκομένη,
πρὸς οὐρανὸν ἡ ἄμπελος χαρίεσσ' ἀναβαίνει.

76

Οἱ μὲν κτυπῶσι σμίλακας, καὶ δρῦς κτυπῶσιν ἄλλοι,
αἵτινες κόμας ἤλλαξαν χιλίας εἰς τὰ δάση,
καὶ χιλιάκις ὁ βορρᾶς τὰς εἶχε μὲν προσβάλει,
ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἴσχυσε νὰ τὰς καταδαμάσῃ.
Κ' ἡ βουμελία, εὔοσμος, κ' ἡ κέδρος ἡ μεγάλη,
εἰς τὰς τριζούσας ῥίπτονται ἁμάξας ἐπὶ πᾶσι·
αἱ δὲ κραυγαὶ, καὶ ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων ἡ μυρία
τῶν φωλεῶν των ὄρνεα σοβοῦσι καὶ θηρία.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

1

Ἐν ᾧ δὲ κατεσκεύαζον αὐτοὶ τὰς ἑλεπόλεις,
καθότι ἤδη προσεχὴς τὰς περιμένει χρῆσις,
ὁ ἀποτρόπαιος ἐχθρὸς τῆς οἰκουμένης ὅλης
λοξῶς βασκαίνει τὸν στρατὸν, τοὺς στρατηγοὺς ἐπίσης·
καὶ βλέπων τους εἰς τὰ καλὰ προθύμους, ὁ ἐξώλης,
τὰ χείλη μέχρις αἵματος δαγκάνει ὑπὸ λύσσης.
Τὸν πόνον δ' ὃς τὸν ἔδακνεν, ὡς ταῦρος τραυματίας,
ἐκπέμπει ὠρυόμενος,. φυσῶν μετ' ἀγωνίας.

2

Ἐν τούτοις, τοῖς Χριστιανοῖς σκεπτόμενος ὁποίαν
πηγὴν νὰ εὕρῃ συμφορῶν καὶ ἀφορμὴν δακρύων,
τὸν φοβερὸν αὐτοῦ λαὸν συνάγ' εἰς ἐκκλησίαν
(ὢ ἐκκλησί' ἀπαίσιος!) ἐντὸς τῶν βασιλείων,
ὡς ἂν ἦν ἔργον εὐχερὲς, καὶ κοῦφον ἂν ἦν λίαν,
ὁ ἄφρων νὰ ἐξαναστῇ κατὰ βουλῶν τῶν θείων.
Ναὶ, ἄφρων, ὅστις λησμονεῖ, τεθεὶς τῷ Θεῷ ἴσα,
πῶς τοῦ Θεοῦ ἡ δεξιὰ βροντᾷ παροργισθεῖσα!

3

Τοῦ σκότους τοὺς οἰκήτορας καλεῖ τοῦ ἐξωτάτου
ἡ σάλπιγξ ἡ ταρτάρειος, βραχνὸν ἀφεῖσα τόνον.
Ὁ ᾅδης τρέμει, σείονται τὰ μαῦρα βάραθρά του,
καὶ τρίζει ὁ τυφλὸς ἀὴρ τῶν ζοφερῶν κευθμώνων.
Ὁ κεραυνὸς, ἐξ οὐρανοῦ ἐνσκήπτων ὑπερτάτου,
δὲν φέρει τόσον πάταγον οὐδὲ τοσοῦτον κλόνον,
οὐδ' ἡ σκιρτῶσα γῆ, ἀτμῶν ἐγκύμων διαπύρων,
ὁμοίως δὲν τινάσσεται εἰς ἔκρηξιν κρατήρων.

4

Οἱ τῆς ἀβύσσου δαίμονες, ὁρμῶντες, εἰς τοῦ σκότου
τὰς πύλας συσσωρεύονται ἀπὸ τῶν φωλεῶν των.
Ὢ ἀσχημίας! ὢ μορφῆς φρικτῆς καὶ ἀλλοκότου!
Τρόμος καὶ θάνατος οἰκεῖ ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν των.
Τινὲς τραγόποδες, τὴν γῆν κτυπῶσι μετὰ κρότου,
καὶ φέρουσ' εἰς τὴν κεφαλὴν πλεκτάνας ἐκ δρακόντων.
Ὑπερμεγέθης δὲ οὐρὰ ὀπίσω των κυρτοῦται,
ἥτις ὡς μάστιξ κάμπτεται, καὶ μ' ἑλιγμοὺς σπειροῦται.

5

Ἐκεῖ φρικώδεις Ἅρπυιαι καὶ τάγματα κενταύρων,
μορφαὶ ἀκάθαρτοι Σφιγγῶν καὶ πελιδνῶν Γοργόνων,
καὶ Σκύλλαι ὠρυόμεναι ἀπὸ στομάτων γαύρων,
κ' ἔθνη συρίζοντα Ὕδρῶν καὶ σίζοντα Πυθώνων,
καὶ Χίμαιρ' ἐρευγόμεναι σπινθῆρας φλογῶν μαύρων,
καὶ Γηρυόναι, Κύκλωπες, καὶ σχήματα δαιμόνων,
ὁποῖα οὖς δὲν ἤκουσε, δὲν εἶδεν ὄμμ' ἀνθρώπου,
συγχέονται, συστρέφονται ἐντὸς ζοφώδους τόπου.

6

Εἰσῆλθον τὰ δαιμόνια μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των,
καθήσαντ' ἄλλα δεξιῶς καὶ ἄλλ' ἀριστερῶς του.
Ἐν μέσῳ των, εὐρωτιῶν καὶ ἐμβριθὲς, ὁ Πλούτων
τὸ μέγα σκῆπτρόν του κρατεῖ διὰ χειρὸς εὐρώστου.
Οὐδεὶς ποτ' αἴρει σκόπελος τὴν κεφαλὴν τοσοῦτον.
Φαίνετ' ὁ Ἄτλας πρὸς αὐτὸν, κ' ἡ Κάλπη εἶν' ἔμπρός του
ὁποῖος λόφος ταπεινὸς πρὸς τὸ ὑψαῦχεν ὄρος.
Τοιαύτ' ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ὑψοῦται κερασφόρος.

7

Φρικτὴ μεγαλοπρέπεια ἐν τῷ ἀγρίῳ ἤθει
τὴν ὕβριν ἔτι κορυφοῖ, καὶ τρόμος ἐμποιεῖται.
Οἱ ὀφθαλμοί του, ἄνθρακες ἐφ' ὧν ἰὸς ἐχύθη,
ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνονται ἀπαίσιοι κομῆται.
Ἀπὸ τῆς σιαγόνος του εἰς τὰ δασέα στήθη
πυκνὴ καὶ βαθυκύμαντος ἡ γενειάς του χεῖται.
Τὸ στόμα του ὡς ἄβυσσος ἠνεῳγμένον χαίνει,
καὶ αἷμα προσπηγνύμενον καὶ μέλαν τὸ μιαίνει.

8

Καθὼς τῆς Αἴτνης ἔμπυρος ἐκρέει σαπρὰ ὕλη,
κ' εἰς ποταμοὺς κατέρχεται βροντῶντας καὶ δυσώδεις,
ὁμοίως, διαφεύγοντες τὰ φοβερά του χείλη,
ἀτμὸς θερμὸς καὶ στρόβιλοι ἐξέρχονται ζοφώδεις.
Παύ' ὑλακτῶν ὁ Κέρβερος ἐν ᾧ αὐτὸς ὡμίλει,
κ' ἐκπέμπουσα τοὺς συριγμοὺς ἡ Ὕδρα τοὺς φρικώδεις.
Τὰ βάραθρα ἐσείσθησαν, ὁ Κώκυτος ἐδέθη,
κ' ἐν δούπῳ τοῦτο φοβερῷ καὶ ἐν βρονταῖς ἐῤῥέθη.

9

«Θεοὶ τοῦ ᾄδου, ἄξιοι ἐπάνω τῶν ἡλίων,
ὅπου ἡ πρώτη σας πατρὶς, νὰ κάθησθ' ἐπὶ θρόνων,
οἱ μετ' ἐμοῦ ἐξ εὐτυχῶν ῥιφθέντες βασιλείων
ἐν στυγηρᾷ καταδρομῇ ἐντὸς φρικτῶν κευθμώνων,
τὴν μνήμην τῶν ὑπονοιῶν τηρεῖτε τῶν κρυφίων,
καὶ τῶν περιφρονήσεων ἡμῶν, καὶ τῶν ἀγώνων.
Ἤδ' ὑπ' ἐκείνου ὁ χορὸς τῶν ἄστρων κυβερνᾶται,
ἡμεῖς δὲ κηρυττόμεθα ἐξώλεις ἀποστάται.

10

«Ἀντὶ δὲ στερεώματος φαιδροῦ καὶ διαχρύσου,
ἀντὶ ἡλίου λάμποντος, ἀντὶ στιλπνῶν ἀστέρων,
ἐντὸς μᾶς ἐφυλάκισε τῆς σκοτεινῆς ἀβύσσου,
καὶ ἀπεκλήρωσεν ἡμᾶς τιμῶν μας τῶν προτέρων,
καὶ ἔπειτα (τύχης ἡμῶν ἀδίκου καὶ ἀνίσου!
Ὦ τῆς βασάνου τῆς πασῶν μεγίστης τῶν ἑτέρων!)
εἰς θρόνους τοὺς περιλαμπεῖς τοῦ οὐρανίου χώρου
τὸν ἄνθρωπον καθίδρυσε, τὸ πλάσμα τοῦ βορβόρου.

11

«Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο τῷ ἀρκεῖ. Ἐφ' ἡμετέρᾳ βλάβῃ,
τὸν ἴδιον προσέφερεν υἱόν του εἰς θυσίαν.
Ὁ δὲ υἱὸς κατέρχεται, τὰς ᾄδου πύλας θραύει,
καὶ αὐθαδῶς καταπατεῖ ἡμῶν τὴν βασιλείαν·
τὸ κράτος μας ἐπὶ ψυχῶν κεκολασμένων παύει,
καὶ ἄφθονον εἰς οὐρανὸν ἐπαναφέρει λείαν,
τοῦ ᾄδου, πρὸς αἰσχύνην μας, τὸ ἡττηθὲν σημεῖον
ἐν δόξῃ θριαμβευτικῶς ἐκεῖ ἐπιδεικνύων.

12

«Πλὴν τὸν ἀρχαῖον πόνον μας πρὸς τί ν' ἀνανεῶμεν;
Τίς ἀγνοεῖ τὰ πάθη μας καὶ τὰς περιφρονήσεις;
Καὶ πότε ἐδυνήθημεν ἢ ποῦ, ν' ἀπαλλαγῶμεν,
φυγόντες τὰς συνήθεις του κακὰς ἐπιχειρήσεις;
Μή, μὴ τὰς παρελθούσας του καταδρομὰς σκοπῶμεν·
σκοπῶμεν τὰς παρούσας του, τὰς νέας ἐξυβρίσεις.
Δὲν βλέπετε πῶς προσπαθεῖ ἐκεῖνος τέχνῃ πάσῃ
πάντα τὰ ἔθν' εἰς τὴν αὐτοῦ λατρείαν νὰ δαμάσῃ;

13

«Ἀδόξους θενὰ σύρωμεν τὰς ὥρας, τὰς ἡμέρας;
Οὐδ' ἀγανάκτησις θερμὴ μᾶς φλέγει τὰς καρδίας;
Καὶ θ' ἀνεχθῶμεν δύναμιν καὶ ῥίζας βαθυτέρας
ὁ ἀπεχθὴς αὐτοῦ λαὸς νὰ λάβ' εἰς τὴν Ἀσίαν,
τὴν Ἰουδαίαν ἐκπορθῶν, καὶ εἰς τῆς γῆς τὸ πέρας
ἐκείνου φέρων τὴν τιμὴν κ' ἐκτείνων τὴν λατρείαν;
Καὶ τ' ὄνομα νὰ ψάλλωσιν αὐτοῦ καὶ ἄλλα πλήθη,
καὶ νὰ τὸ φέρωσι γραπτὸν νέοι χαλκοὶ καὶ λίθοι;

14

«Τὰ εἴδωλά μας εἰς σωρὸν νὰ πέσουν συντριμμάτων,
καὶ οἱ ἡμέτεροι βωμοὶ νὰ γείνωσι βωμοί του,
καὶ νὰ προσφέρωσ' οἱ λαοὶ καπνοὺς θυμιαμάτων
καὶ φόρον μύρων καὶ χρυσοῦ αὐτῷ ἀνεκτιμήτου,
καὶ ν' ἀποδιωκώμεθα ἐκ τῶν προσκυνημάτων
ἐν οἷς ἀπελαμβάνομεν ἰσχύος ἀπολύτου,
νὰ μᾶς στερήσῃ ἀπηνῶς φόρου ψυχῶν τοσούτων,
καὶ ἔρημον τὸ κράτος του νὰ κατοικῇ ὁ Πλούτων;

15

« Μὴ γένοιτο! Ἀδάμαστον εἰσέτι διαμένει
τὸ πνεῦμα τὸ ἀγέρωχον τῆς παλαιᾶς ἀνδρείας,
ὁπότε σιδηρένδυτοι, καὶ φλόγας ἐζωσμένοι,
ἐπολεμοῦμεν φάλαγγας καὶ τάξεις οὐρανίας.
Ἀλλ' ἂν καὶ ἀπηλλάγημεν τῆς πάλης ἡττημένοι,
δὲν προὔδωκεν ἡ ἀρετὴ ἡμῶν τὰς προσπαθείας·
κ' ἐκεῖνον μὲν ἐδόξασεν ἡ νίκ' ἡ ἐδική του,
δόξα δ' ἡ μνήμη τῆς φρενὸς ἡμῖν τῆς ἀνικήτου.

16

« Πλὴν, λέγων ἀνεμώλια, τί σᾶς κρατῶ, γενναῖοι,
στηρίγματά μου, σύντροφοι τῆς σκοτεινῆς μου μοίρας;
Ἀπέλθετε! Πρὶν πήξωσι τὸν θρόνον των ἑδραῖοι,
ταχεῖς ἐξολοθρεύσατε τοὺς ξένους ὀλετῆρας·
πρὶν ἐμπρησθὲν τὸ κράτος των ἰδῶσιν οἱ Ἑβραῖοι,
τοὺς πρώτους τῆς πυρκαϊᾶς σεῖς σβέσατε σπινθῆρας,
καὶ καταπολεμοῦντές τους διὰ τῶν ὅπλων ὅλων,
νῦν μὲν ἀσκῆτε δύναμιν, νῦν δὲ ἀσκῆτε δόλον.

17

« Ὃ θέλω ἔστω μόρσιμον! Οἱ μὲν διεσπαρμένοι
ἐπὶ τῆς γῆς πλανάσθωσαν, τοὺς δὲ ἂς φάγ' ἡ σπάθη·
οἱ δὲ εἰς ἓν μειδίαμα, ἓν βλέμμα δεδεμένοι,
Ἔστωσαν δοῦλοι τῶν τρυφῶν, καὶ ἔκδοτ' εἰς τὰ πάθη·
καὶ κατὰ τοῦ στρατάρχου των ἡ χεὶρ των ὡπλισμένη,
στάσεων ὅπλα νὰ κινῇ ἀδελφοκτόν' ἂς μάθῃ.
Δῃοῦτε τὸ στρατόπεδον καὶ καταστρέψατέ το,
κ' ἐξολοθρεύσατε αὐτοὺς, καὶ ἴχνος μὴ μεινέτω. »

18

Ἀλλὰ ἡ θεοήλητος ἀγέλη τῶν πνευμάτων
τῶν λόγων δὲν ἐπρόσμεινε τῶν ἀσεβῶν τὸ πέρας·
τῶν τοῦ ταρτάρου σκοτεινῶν ἐξώρμησεν ἐγκάτων
πρὸς τὸν ὡραῖον οὐρανὸν καὶ τοὺς χρυσοῦς ἀστέρας,
ὡς θύελλ' ἐκρηγνύμεναι ἀπὸ τὰ σπήλαιά των,
πατάγων, κρότων καὶ τριγμῶν πληροῦσι τοὺς ἀέρας,
τὸν ἥλιον σκοτίζουσι, κ' εἰς τὰς μακρὰς ἐκτάσεις
ἠγριωμέναι φέρονται τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης.

19

Τὰς μελανάς των πτέρυγας ἐκτείνοντες εὐρείας,
ταχέως διεσπάρησαν ἐπὶ τὸν κόσμον ὅλον,
καὶ ἤρχισαν τὰς τέχνας των καὶ τὰς μηχανουργίας,
καὶ ψεύδη ἐξυφαίνοντες, καὶ πλαστουργοῦντες δόλον.
Σὺ, Μοῦσα, τῶν χριστιανῶν τὰς πρώτας κακουχίας,
τὰ πρῶτα κακουργήματα εἰπὲ τῶν διαβόλων·
σὺ τὰ γνωρίζεις. Ἡ πνοὴ παρηχησάσης φήμης
ἀσθενῶς κρούει τὴν χορδὴν τῆς ἀμυδρᾶς μας μνήμης.

20

Ὁ κυβερνῶν τὴν Δαμασκὸν μετὰ τῶν πέριξ, ἦτον
γνωστὸς καὶ περιβόητος, ὁ μάγος Ὑδραότης.
Ἤσκει κ' ἐγνώριζε καλῶς τὰς τέχνας τῶν γοήτων,
καὶ ἀνετράφη πρὸς αὐτὰς ἡ πρώτη τοῦ νεότης.
Ἀλλὰ πρὸς τί αἱ τέχναι του, ἐὰν ἡ ἀρετή των
τῆς τοῦ πολέμου λύσεως δὲν γίνεται προδότις,
οὐδὲ εἰσὶν οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες κ' οἱ πλανῆται,
οὐδὲ τοῦ ᾅδου οἱ χρησμοὶ, τοῦ ἀληθοῦς προφῆται;

21

Ἔκρινε δ' ὅτι (ὢ θνητῶν φρενῶν ἀμβλυωπίας,
ἀπατηλῶν προῤῥήσεων καὶ κρίσεων ματαίων!)
ἔκρινεν ὅτι ὁ Θεὸς εἰς ξίφος ἀπωλείας
ἀφῆκε τὸν ἀήττητον στρατὸν τῶν Εὐρωπαίων.
Πιστεύων δ' εἰς τὰς φάλαγγας ὅτ' ἦν τὰς Αἰγυπτίας
προωρισμένη ἄνωθεν ἡ λεία τῶν τροπαίων
αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἔνεστιν, ἡ δόξα καὶ ἡ νίκη
καὶ εἰς τοὺς ὑπηκόους του ἠθέλησε ν' ἀνήκῃ.

22

Ἀλλὰ σειρὰν καταστροφῶν καὶ πόλεμον αἱμάτων
προβλέπων, καὶ φοβούμενος δι' ἑαυτὸν τὰ τέλη,
ἐσκέπτετο δι' ἀπατῶν καὶ διὰ τεχνασμάτων
τοῦ χριστιανικοῦ στρατοῦ πῶς ν' ἀποσπάσῃ μέλη,
καὶ ἀνωτέρα νὰ φανῇ τῶν ξένων στρατευμάτων
ἡ τῆς Αἰγύπτου στρατιὰ κ' ἡ ἑαυτοῦ ἀγέλη.
Ὁ δαίμων ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἐν ᾧ ἐβυσσοδόμει
τοιαῦτα, καὶ εἰς χείρονα τὸν παρορμᾷ ἀκόμη.

23

Ἐκεῖνος τὸν καθοδηγεῖ καὶ τὸν διδάσκει ποίας
νὰ στήσῃ πρέπει μηχανάς, τί τρόπους νὰ ἐφεύρῃ.
Ἔχει αὐτὸς ἀνεψιάν. Δι' ὅλης τῆς Ἀσίας
τοῦ κάλλους της ἐφάμιλλον δὲν δύναται νὰ εὕρῃ.
Αὐτὴ παγίδας δολερὰς καὶ πάσας πονηρίας,
καὶ ὡς τεχνῖτις μάγισσα, καὶ ὡς γυνή, ἠξεύρει.
Μετακαλεῖ πλησίον του αὐτὴν ὡς σύμβουλόν του,
καὶ βοηθὸν κ' ἐκτελεστὴν τὴν θέλει τῶν βουλῶν του.

24

Τῇ λέγει· «Κόρη προσφιλής, ὑπὸ ξανθὴν τὴν κόμην,
κ'ὑπὸ τοιαύτην τρυφερὰν μορφὴν καὶ ἡλικίαν,
ἔχεις καρδίαν ἀνδρικήν, πεῖραν ἀνδρὸς καὶ γνώμην,
καὶ φρένα εἰς τ' ἀπόῤῥητα ἐμοῦ γεγηρακυῖαν.
Σκοποὺς μεγάλους μελετῶ, κ'εἰς τέλος θὰ ἠρχόμην,
ἂν μοὶ παρεῖχες ἀρωγὴν τὴν σήν, τὴν γυναικείαν.
Σὺ τὴν πλεκτάνην ὕφανον, ἧς τέταται ὁ στήμων,
θρασεῖα τελεστὶς βουλῶν γεροντικῶς φρονίμων.

25

«Πρὸς τοὺς ἐχθρούς μας ἄπελθε καὶ τοὺς ἀνδρείους πεῖσε,
ἐρώτων τέχνας πλέκουσα εἰς γυναικείας ἕξεις·
ἱκέτευε γλυκύστομος, κρουνοὺς δακρύων χῦσε,
διάκοπτε συγχέουσα καὶ στεναγμοὺς καὶ λέξεις,
κ'εἰς σὲ θὰ παραδίδωνται ὅλ' αἱ ψυχαὶ καμφθεῖσαι,
ἐντέχνως ἂν τὴν δυστυχῆ καὶ τεθλιμμένην παίξῃς.
Κρύπτε εἰς πρόσχημα αἰδοῦς τὰς σὰς ἐπιθυμίας,
καὶ πέπλον ψεύδους ἔκτεινον ἐπὶ τῆς ἀληθείας.

26

«Ὁ Βουλλιών, εἰ δυνατόν, τῶν φλογερῶν βλεμμάτων
καὶ μελιῤῥύτων λόγων σου τὸ ἄγκιστρον ἂς φέρῃ.
Πολέμων ἄφροντις, μακρὰν μαχῶν καὶ στρατευμάτων,
τὸ βέλος τὸ ἐρωτικὸν αὐτὸς ἂς περιφέρῃ.
Ἂν δ' ὄχι τοῦτον, τοὺς λοιποὺς ἐκ τῶν ἀνδρειοτάτων
ἰδὲ εἰς ἀνεπίστροφα νὰ διασπείρῃς μέρη.»
Πολλὰ καὶ ἄλλα δὲ προσθείς, τῇ εἶπε τελευταῖον·
«Ὑπὲρ πατρίδος καὶ Θεοῦ τὸ πᾶν συγχωρητέον.»

27

Προθύμως ἡ ἀσύγκριτος Ἀρμίδα, πεποιθυῖα
εἰς τὴν λαμπρὰν νεότητα κ' εἰς τὰ σφριγῶντα κάλλη,
τὸ ἔργον ἀναδέχεται κ' ἐν ὥρᾳ ἑσπερίᾳ
ἀπέρχεται κ' οἱ δρόμοι της τῶν εἰθισμένων ἄλλοι·
κ' εἰς κόμην, κ' εἰς κοσμήματα θαῤῥοῦσα γυναικεῖα,
ἐλπίζει ἀκατάβλητον στρατὸν νὰ καταβάλῃ·
ἡ δ' ἀναχώρησις αὐτῆς τῷ ἐκπλαγέντι πλήθει
παντοίως διαδίδεται, κ' ἐντέχνως ἐξηγήθη.

28

Ἀπῆλθε, καὶ μετά τινας ἡμέρας φθάν' ἡ κόρη,
ὅπου τῶν Φράγκων μαχητῶν ἐσκήνωσε τὸ σῶμα.
Ἐνῷ δὲ εἰς τὰς τάξεις των χαρίεσσα προὐχώρει,
ψιθυρισμὸς ἐγείρεται, καὶ τείνεται πᾶν ὄμμα,
ὡς ὅταν ἀναφαίνηται κομήτης εἰς τὰ ὄρη,
καὶ λάμπῃ ἀπροσδόκητος εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα.
Νὰ μάθωσι προσέρχονται ἀθρόοι, τί σημαίνει
ἡ ἔλευσίς της, τί ζητεῖ, τίς ἡ ὡραία ξένη;

29

Ποτὲ τὸ Ἄργος, καὶ ποτὲ ἡ Κύπρος ἢ ἡ Δῆλος
τοιοῦτον κάλλος ἔθρεψεν, οὐδὲ ὁ κόσμος τρέφει.
Ἡ κόμη της, διὰ λευκοῦ καλύμματος, ποικίλως
ἀστράπτει, ἢ ἀκάλυπτος χρυσῆ τὴν περιστέφει.
Οὕτως ὁπόταν ζέφυρος φυσᾷ, αἰθρίας φίλος,
ὁ ἥλιος ἢ φαίνεται ὑπ' ἀραιὰ τὰ νέφη,
ἢ τῆς νεφέλης προελθὼν, ἐκπέμπει λαμπροτέρας
ἀκτῖνας πέριξ, καὶ τὸ φῶς αὐξάνει τῆς ἡμέρας.

30

Ἡ αὖρα τοὺς πλοκάμους της τοὺς λελυμένους σείει,
ὡς κύματα χαρίεντα τοῦ κολπουμένου πόντου.
Νεύει τὸ βλέμμα της δειλὸν, καὶ φειδωλὸν ἐγκλείει
τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἔρωτος μετὰ τῶν θησαυρῶν του.
Τὸ πρόσωπόν της τοῦ λευκοῦ ἐλέφαντος μιγνύει
καὶ τὰ τοῦ ῥόδου χρώματα ἐπὶ τῶν παρειῶν του.
Ἀλλ' ὅμως εἰς τὸ εὔχαρι κ' ἐρωτικόν της στόμα
τοῦ ῥόδου μόνον καὶ ἁπλοῦν ἐρυθριᾷ τὸ χρῶμα.

31

Λάμπει τὸ νέον στῆθός της χιόνος λευκοτέρως,
κ' εἰς τὴν χιόνα ἔρωτος φλὸξ τρέφεται καὶ θάλλει.
Τῶν στερεῶν αὐτῆς μαστῶν γυμνὸν ἀστράπτει μέρος,
καὶ ὑπ' ἐσθῆτος φθονερᾶς καλύπτονται οἱ ἄλλοι.
Ἀλλ' ἂν τὸ βλέμμα ὡς αὐτοὺς δὲν εἰσχωρῇ, ὁ ἔρως
τὴν φαντασίαν προσλαβὼν ἐπίκουρον εἰσβάλλει·
ἀκόρεστος, τῶν ὁρατῶν ἐκτὸς ὡραιοτήτων,
ποθεῖ καὶ μέχρι τῶν κρυπτῶν νὰ εἰσχωρῇ ἀδύτων.

32

Καθὼς διέρχεται ἀκτὶς εἰσδῦσα τοῦ ἡλίου
τὸ ὕδωρ καὶ τὸν κρύσταλλον, πλὴν δὲν τὰ διαστέλλει,
ὁμοίως διεισδύουσα τὰς πτύχας τοῦ μανδύου
ἡ φαντασία, ποθητὰ ἀνακαλύπτει μέλη.
Ἐκεῖ εἰς κάλλους θαύματα πλανᾶται ἐξαισίου,
κ' εἰς θέαν των λεπτομερῆ νὰ ἐντρυφήσῃ θέλει·
εἰς δὲ τὸν πόθον τ' ἀριθμεῖ καὶ τὰ ἐπαναλέγει,
καὶ ἔτι ζωηρότερον τὸ πῦρ του ἀναφλέγει.

33

Οὕτως ἡ νέα προχωρεῖ· κινεῖ δ' ὁ ἔπαινός της
τὰς γλώσσας καὶ τὰ βλέμματα. Ἡ πονηρὰ τὸ βλέπει,
καὶ φαίνεται ὡς βλέπουσα οὐδέν· γελᾷ δ' ἐντός της,
καὶ νίκας οἰωνίζεται, καὶ λάφυρα προβλέπει.
Ὡς ἔστι δὲ διστάζουσα, κ' ἐζήτει τινά, ὅστις
νὰ τῇ εἰπῇ τὸν στρατηγὸν ποῦ νὰ ζητήσῃ πρέπει,
προσῆλθεν ὁ Εὐστάθιος, αὐτάδελφος τοῦ ὄντος
στρατάρχου ἐν τοῖς στρατηγοῖς, καὶ πάντας κυβερνῶντος.

34

Καθὼς εἰς φλόγα χρυσαλίς, ὁμοίως εἰς τὰ βέλη
αὐτὸς ὁρμᾷ καὶ ῥίπτεται τῆς καλλονῆς τῆς θείας,
καὶ τοὺς φωστῆρας νὰ ἰδῇ ἐκ τοῦ πλησίον θέλει,
τοὺς πράως κατανεύοντας μετὰ σεμνῆς δειλίας.
Καὶ πῦρ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῶν, κ' εἰς ὅλα του τὰ μέλη
ἐχύθη, καὶ τὸν πυρπολεῖ ὡς σφάγιον θυσίας.
Καὶ ταῦτα λέγει πρὸς αὐτήν, ὅτι γοργὴ νεότης
τὴν τόλμην τῷ ἐνέπνεε, κ' ἐρωτικὴ θερμότης.

35

«Γύναι, ἂν οὕτως ἀληθῶς προσήκῃ νὰ καλῆσαι,
διότι σὺ δὲν φαίνεσαι καταγωγῆς γηΐνης,
οὐδὲ εἰς κόρην τοῦ Ἀδὰμ ποτὲ δαψιλευθεῖσαι
ἀκτῖνες τόσ' ἐπέλαμψαν καὶ κάλλους καὶ γαλήνης·
τίς τύχη σου, τίς τύχη μας σὲ ἔφερε; Τίς εἶσαι;
Καὶ πόθεν ἔρχεσαι, καὶ ποῦ τὸ βῆμα διευθύνεις;
Ὦ! καθοδήγησόν με πῶς τιμῶν σε νὰ μὴ πταίσω,
ἢ πλάσμ' ἂν εἶσαι τ' οὐρανοῦ, εἰπὲ νὰ σοὶ προσπέσω.»

36

Ἡ δ' ἀπεκρίθη· «Μ' ἐπαινεῖς τῷ ὄντ' ὑπὲρ τὸ δέον.
Δὲν εἶμαι οἵαν μὲ φρονεῖς, οὐδὲ ἀξίζω τόσα.
Δὲν εἶμαι οὐδὲ κἂν θνητή, καθὼς μὲ βλέπεις, πλέον,
ἀλλὰ θανοῦσα τῇ χαρᾷ, τῇ λύπῃ μόνῃ ζῶσα.
Ξένην, φυγάδα, τῶν πληγῶν τῆς μοίρας θῦμα νέον,
εἰς τοῦτο μὲ κατήντησεν ἡ τύχ' ἡ ἐνεστῶσα,
καὶ παρὰ τοῦ στρατάρχου σας χεῖρα ζητῶ προστάτου,
διότ' ἡ φήμη μαρτυρεῖ τὴν ἀγαθότητά του.

37

«Πρόσοδον δός μοι, νὰ ἰδῶ σὺ δὸς τὸν στρατηλάτην,
ἀνίσως ἔχῃς τρυφερὰν, ὡς φαίνεσαι, καρδίαν.»
Ὁ δὲ τῇ εἶπε· «Δίκαιον, νὰ μὲ ζητῇς προστάτην,
καὶ ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφὸν νὰ θέλῃς μεσιτείαν.
Ὡραία κόρη, πρὸς ἐμὲ δὲν καταφεύγεις μάτην,
καὶ παρ' αὐτῷ ἀνίσχυρον δὲν ἔχω παῤῥησίαν.
Δι' ὅ,τι θέλεις δύνασαι θαῤῥούντως νὰ προσδράμῃς
εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ σκήπτρου του ἢ τὰς ἐμὰς δυνάμεις.»

38

Ταῦτα δ' εἰπὼν τὴν ἔφερεν ὅπου ὁ ἥρως μένει
μακρὰν τοῦ πλήθους, μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ γνωρίμων.
Ἐκείνη δ' ἔκλινεν ἐμπρὸς αὐτοῦ ταπεινουμένη,
κ' ἐρυθριῶσα, ἔπειτα ἐσίγησε κ' αἰδήμων.
Ἐν ᾧ δὲ οὕτως ἵστατο δειλὴ, θορυβουμένη,
τὴν ἐνθαῤῥύνει προσηνῶς ὁ ἄρχων τῶν μαχίμων·
καὶ τότ' ἐκείνη δολερὰς ἀρχίζει διηγήσεις,
εἰς γλῶσσαν ἐκβακχεύουσαν τὸν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις.

39

«Ὦ ἡγεμὼν ἀήττητε, τῷ λέγει, τ' ὄνομά σου
μέχρι περάτων φέρεται τῆς γῆς τῶν τελευταίων,
καὶ τὸ νὰ καταβάλλωνται ὑπὸ τῆς δεξιᾶς σου,
εἰς δόξαν εἶναι τῶν λαῶν, τιμὴν τῶν βασιλέων.
Γνωστὰ σὺν τῇ ἀνδρείᾳ σου τὰ κατορθώματά σου.
'Αγάπην καὶ ὑπόληψιν καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐμπνέων,
τοὺς πείθεις νὰ προσέρχωνται τῇ ἀγαθότητί σου,
καὶ νὰ σὲ ἱκετεύωσιν ὑπὲρ τῆς ἀρωγῆς σου.

40

«Ἰδοὺ κ' ἐγὼ, ἀλλόθρησκος θυγάτηρ ἡγεμόνων,
καὶ πίστεως ἣν ταπεινοῖς διὰ νὰ καταλύσῃς,
παρὰ σοῦ ὅμως προσδοκῶ, τὸν πατρικόν μου θρόνον,
τὸ σκῆπτρον τῶν γονέων μου πῶς σὺ θὰ μ' ἀνακτήσῃς.
Κ' ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι πάντοτε παρὰ οἰκείων μόνον
ἐπικαλοῦνται ἀρωγὴν κατὰ τῆς ξένης λύσσης,
ἐγὼ, ἀφ' οὗ κατέλιπε πᾶς οἶκτος τοὺς οἰκείους,
συμμάχους ἐναντίον των ζητῶ τοὺς πολεμίους.

41

«Εἰς σὲ ἐλπίζω, σὲ καλῶ, καὶ σὺ θὰ μ' ἀποδώσῃς
τὸ κράτος ὅθεν ἄσπλαγχνοι μὲ εἶχον ἀποβάλει.
Μετὰ δραστηριότητος καὶ προθυμίας τόσης
ἡ δεξιά σου ἂς ὑψοῖ μεθ' ὅσης καταβάλλει.
Ἂν ἔνδοξοι νομίζωνται ἐχθρῶν κατατροπώσεις,
κ' ἡ εὐσπλαγχνία καὶ τιμὴν καὶ δόξαν περιβάλλει.
Θρόνους ὡς τώρ' ἀφήρεσας πολλοῖς τῶν ἡγεμόνων·
θεώρησόν το εὔκλειαν νὰ μοὶ χαρίσῃς θρόνον.

42

«Ἀλλ' ἴσως καὶ ἡ πίστις μου τῆς σῆς πῶς παραλλάσσει
σὲ καταστήσῃ δυσμενῆ πρὸς τὰς ἐμὰς δεήσεις.
Ἡ πίστις μου ἡ πρὸς τὴν σὴν εὐμένειαν ἂς φθάσῃ·
μὴ ψεύσῃς τὰς ἐλπίδας μου, καὶ μὴ μὲ ἀδικήσῃς.
Τὸν Δία σοὶ μαρτύρομαι, κοινὸν θεὸν τοῖς πᾶσι,
οὐδένα δικαιότερον ποτὲ θὰ βοηθήσῃς.
Ἀλλ' ἡγεμὼν, τοὺς λόγους μου ὅπως γνωρίσῃς ὅλους,
ἄκου' ἐμοῦ τὰς συμφορὰς καὶ τοὺς τῶν ἄλλων δόλους.

43

«Ὁ Ἀρβιλάνος μ' ἔτεκεν· οὐχὶ λαμπρᾶς οἰκίας
γόνος αὐτός· τῆς Δαμασκοῦ μονάρχης ἦτον ὅμως,
ὅτι νυμφίος αἱρεθεὶς τῆς νέας Χαρικλείας,
ἀνεκηρύχθη ὑπ' αὐτῆς τοῦ κράτους κληρονόμος.
Κ' ἐκείνη μὲν πρὸ τῆς ἐμῆς ἀπῆλθ' ἐπιδημίας·
τὸ νῆμα τὸ τοῦ βίου της ἐθραύσθη ἀποτόμως,
ὅταν ἐκλώσθη τὸ ἐμὸν, καὶ αἱ στιγμαὶ ἐκεῖναι
τῇ ἔδωκαν τὸν θάνατον, μοὶ ἔδωκαν τὸ εἶναι.

44

«Παρῆλθον πέντ' ἐνιαυτοὶ, ἀφ' ὅτου τῆς πορφύρας
καὶ τῆς ζωῆς ἀπέβαλεν ἡ μήτηρ τὸν μανδύαν,
καὶ ἀνηρπάγη ὁ πατὴρ θεσπίσματι τῆς μοίρας,
καὶ ἴσως ἀπηντήθησαν εἰς σφαῖραν οὐρανίαν·
ἐμὲ δὲ καὶ τὸν θρόνον του παρέδωκεν εἰς χεῖρας
τοῦ ἀδελφοῦ, πρὸς ὃν θερμὴν ᾐσθάνετο φιλίαν.
Οἱ ἄνθρωπ' ἴχνος ἀρετῆς ἂν ἔχουν ἐλαχίστης,
αὐτοῦ νὰ εἶναι ἔπρεπεν ἀκράδαντος ἡ πίστις.

45

«Αὐτὸς τὸ βάρος ἀντ' ἐμοῦ ἀνέλαβε τοῦ κράτους,
ὑπεραγωνιζόμενος ἐμοῦ μετ' ἄκρου ζήλου,
καὶ παρὰ πάντων ἤκουεν ἐπαίνους ὑπερτάτους,
ὡς ἔχων ἀφοσίωσιν πατρὸς, καὶ πίστιν φίλου,
ἢ ὅτι τοὺς δολίους του σκοποὺς τοὺς μυχαιτάτους
εἰς φρένα τότε ὕπουλον ἐγκρύπτων δὲν ἐδήλου,
ἢ ὅτι καὶ εἰλικρινὴς ὑπῆρχε μέχρι τούτου,
διότι μὲ προώριζε γυναῖκα τοῦ υἱοῦ του.

46

«Ἀλλ' ηὔξανον, καὶ ὁ υἱὸς ὁμοῦ ἠλικιοῦτο·
δὲν εἶχεν ὅμως εὐγενεῖς ἱπποτικὰς ὀρέξεις.
Οὐδέποτε εἰς τὸ καλὸν ἢ εὐκλεὲς ὑψοῦτο,
κ' ἦσαν χυδαῖα καὶ κοινὰ τὰ ἔργα του κ' αἱ λέξεις.
Ὡς δυσειδὴς ἦν τὴν μορφὴν καὶ τὴν ψυχὴν ἦν οὕτω·
τὴν φρένα ὑπεροπτικὸς, φιλάργυρος τὰς ἕξεις,
βαναύσων τρόπων, ἔμπλεως χαμερπειῶν ἀπείρων,
οὐδένα ἔχει χείρονα, καὶ πάντων εἶναι χείρων.

47

«Τοιοῦτον αὐτὸν, ἤθελεν ὁ ἀγαθὸς φρουρός μου
νὰ τὸν ἑνώσῃ μετ' ἐμοῦ εἰς κοινωνίαν γάμου·
καὶ ἔτι ἀπεφάσισεν, ἐκήρυξεν ἐμπρός μου,
νὰ τῷ δοθῇ ἡ κοίτη μου κ' ἡ ἐπικράτειά μου.
Τῆς γλώσσης πᾶν μηχάνημα, πᾶν τέχνασμα τοῦ κόσμου
μετεχειρίσθη, ἐνεργῶν εἰς τὰ αἰσθήματά μου·
ὀλίγον ὅμως δι' αὐτῶν προώδευσε τῶν κόπων.
Ἠρνούμην ἄλλοτ' ἐντελῶς, καὶ ἄλλοτ' ἐσιώπων.

48

«Καὶ ἅπαξ ἀνεχώρησε τὴν ὄψιν ἀγριαίνων·
ἀντεναχλᾶτο δ' ἐν αὐτῇ ἡ φρὴν ἡ ἀσεβής του·
καὶ ἔβλεπον τὸ μέλλον μου προδήλως γεγραμμένον
ἐπὶ τῆς ἀπαισίου του καὶ ζοφερᾶς μορφῆς του·
καὶ ὑπ' ὀνείρων ἔκτοτε καὶ φαντασμάτων ξένων
μοὶ ἀφῃροῦντο αἱ στιγμαὶ τοῦ ὕπνου τοῦ ἡδίστου,
καὶ μυστικὴ συναίσθησις ἀνεξηγήτου φρίκης
ὡς οἰωνὸς μελλούσης μου μοὶ ἦτο καταδίκης.

49

«Πολλάκις μοὶ παρίστατο ἡ μήτηρ τεθλιμμένη,
καὶ ἦτον ὅλον ἔνδακρυ τὸ πελιδνόν της φάσμα.
Ὤ! πόσον ἦν διάφορος αὐτή, ὤ! πόσον ξένη
πρὸς τὸ ὑπάρχον παρ' ἐμοὶ τοῦ καλλιτέχου πλάσμα!
«Ὤ! φύγε, φύγε, θύγατερ! Ἐδῶ σὲ περιμένει
ὁ θάνατος,» μοὶ ἔλεγε τὸ νεκρικόν της ᾆσμα.
«Τὸ ξίφος βλέπω ἕτοιμον, τὸ πόμα τοῦ φαρμάκου,
πληρούμενον ὑπὸ χειρὸς τυράννου χαιρεκάκου.

50

«Πλὴν τί τὸ ὄφελος ἐὰν ἡ ἄπειρος καρδία
τὸ μέλλον μου ἐμάντευεν ἐν μυστικοῖς παλμοῖς της.
Ἡ τρυφερὰ νεότης μου πρὸς πάντα ἐδειλία,
κ' ἦν ἀσταθὴς ἡ θέλησις καὶ ἡ ἀπόφασίς της.
Ἡ ἀπὸ τῆς πατρῴας μου ἑστίας ἐξορία
μείζων πολὺ τῆς συμφορᾶς μοὶ ἦτο τῆς μεγίστης.
Τοιαύτης σωτηρίας μου προὐτίμων τὴν ἐλπίδα
τοῦ ν' ἀποθάν' ὅπου τὸ φῶς τοῦ κόσμου πρωτοεῖδα.

51

«Τὸν θάνατον ἐτρόμαζον, καὶ ὅμως ἐπτοούμην
ὁσάκις μὲ προέτρεπεν ὁ νοῦς νὰ δραπετεύσω·
ἀλλὰ νὰ δείξω καὶ αὐτὸν τὸν φόβον ἐφοβούμην,
μὴ οὕτω τοῦ θανάτου μου τὴν ὥραν ἐπισπεύσω.
Οὕτω λοιπὸν εἰς ταραχὰς δεινὰς ἐκυλινδούμην,
κ' ἡ βάσανος δὲν μ' ἄφηνε στιγμὴν κἂν ν' ἀναπνεύσω,
ὁμοία τῷ προσμένοντι ἐν καταδίκου θέσει,
εἰς τὸν γυμνόν του τράχηλον ὁ πέλεκυς νὰ πέσῃ.

52

«Καὶ τότε, εἴτε τὴν ὀργὴν ἐμάλαξεν ἡ μοῖρα,
Εἴτ' ἔμελλ' ἐπ' ἐμοῦ διπλῶς ἀγρίαν νὰ τὴν τρέψῃ,
εἷς αὐλικὸς,—ἀνέλπιστον τὸν ἔλαβον σωτῆρα,—
ὃν εἶχεν ὁ ἀποθανὼν πατήρ μου ἀναθρέψει,
μοὶ εἶπεν ὅτι ὕψωσεν ὁ τύραννος τὴν χεῖρα,
καὶ ὅτι ἦλθεν ἡ στιγμὴ τοῦ νὰ μὲ καταστρέψῃ,
καὶ παρ' αὐτοῦ ὁ ἄσπλαγχνος ὅτ' εἶχεν ἀπαιτήσει
αὐθημερὸν τὸ φάρμακον αὐτὸς νὰ μοὶ ποτίσῃ.

53

«Συγχρόνως δὲ μ' ὑπέδειξε πῶς μόνη τὴν ζωήν μου
κατεσπευσμένη δύναται φυγὴ νὰ παρατείνῃ,
καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτό τις νὰ ἔλθ' εἰς ἀρωγήν μου,
τὴν ἐδικήν του ἔσπευσεν αὐτὸς νὰ μοὶ προτείνῃ.
Καὶ τόσα εἶπε κ' ἔπραξε πρὸς ὑπεράσπισίν μου,
ὥστε τοῦ πρώτου φόβου μου οὐδ' ἴχνος νὰ μὴ μείνῃ,
καὶ μετ' αὐτοῦ ἐν σκοτεινῇ στιγμῇ μεσονυκτίων
νὰ φύγω τὴν πατρίδα μου καὶ τὸν σκληρόν μου θεῖον.

54

«Τὸ σκότος ἦν κατάπυκνον εἰς τὰς ἀγρίας ὥρας,
κ' ἐκάλυπτεν ἡ πτέρυξ του τὰ διαβήματά του.
Οὕτως ἐξῆλθα, μετ' ἐμοῦ λαβοῦσα δύο κόρας,
πιστὰς ἐν τῇ εὐκλείᾳ μου καὶ ἐν τῇ συμφορᾷ μου.
Καὶ ὅμως οἴμοι! ἔστρεφον πρὸς τὰς πατρίους χώρας
ὑπὸ δακρύων μυστικῶν θολὰ τὰ βλέμματά μου·
καὶ φεύγουσα τὸ προσφιλὲς γενέθλιόν μου δῶμα,
προσήλουν εἰς τὰ τείχη του ἀκόρεστον τὸ ὄμμα.

55

«Παρηκολούθει καὶ ὁ νοῦς κατόπιν τῶν βλεμμάτων,
κ' ἐχώρουν τὴν πικρὰν ὁδὸν οἱ πόδες ἀκουσίως,
ὡς λέμβος παρασύρεται ὑπὸ σφοδρῶν πνευμάτων,
ἀνάρπαστος τοῦ προσφιλοῦς λιμένος αἰφνιδίως.
Τὴν νύκτα, καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέραν, δι' ἀβάτων
ὁδῶν διέβην, καὶ χωρῶν ἐρήμων αἰωνίως.
Περὶ δυσμὰς δὲ ἤλθομεν εἰς λόφον πυργοφόρον
ἐπὶ ἐσχάτων κείμενον τοῦ κράτους μου συνόρων.

56

«Ἦν τοῦ Ἀρόντου φρούριον ὁ πύργος τοῦ Ἀρόντου,
ἐκείνου ὅστις μ' ἔσωσε, καὶ ἤδη μ' ἐβοήθει.
Ὁ τύραννος δ' ὡς εἶδέ με φυγοῦσαν τῶν χειρῶν του,
καὶ ὅτι ἡ ἀνόσιος πλεκτάνη του ἐλύθη,
τῶν πράξεων κατήγγειλεν ἡμᾶς τῶν βδελυρῶν του,
καὶ καθ' ἡμῶν ἀκάθεκτος ἡ λύσσα του ἐχύθη·
καὶ τῶν σκοπῶν τῶν κατ' ἐμοῦ τοὺς ἀνοσιωτέρους
ἀνεπαισχύντως εἰς ἡμᾶς ἀπέδω ἀμφοτέρους.

57

«Πῶς τὸν Ἀρόντην ἔπεισα, διέδιδε, τὸν οἶνον
μὲ φάρμακα φθοροποιὰ δολώσας νὰ τῷ δώσῃ,
ὅπως μὴ ἔχω ἔπειτα, φονεύσασα ἐκεῖνον,
οὐδένα νὰ μὲ κυβερνᾷ καὶ νὰ μὲ χαλεινώσῃ,
καὶ ὅτι θέλω ἐκδοθῇ εἰς πάθος καταισχύνον,
καὶ ἐμαυτὴν εἰς ἐραστὰς μυρίους παραδώσει.
Φεῦ! ἂς μὲ καύσῃ κεραυνὸς, αἰδὼς ἱερωτάτη,
ἐάν ποτε τοὺς νόμους σου ἠθέτησα κατά τι.

58

«Καὶ ὅτι μὲν ὠρέγετο τοῦ θησαυροῦ τοῦ ξένου,
καὶ ὅτι κατὰ τῆς ζωῆς αὐτῆς μου ἐξεμάνη,
φρικτόν· ἀλλὰ φρικτότερον ὅτι τιμὴν παρθένου,
τιμὴν ἁγνὴν, ἀμόλυντον, ἐζήτει νὰ μιάνῃ.
Τοιαύτη τοῦ δειλοῦ αὐτοῦ, τὸ πλῆθος φοβουμένου,
ἡ ἀσεβὴς ἐφεύρεσις κ' ἡ ἄνομος πλεκτάνη,
ὅτ' ἤθελεν ἐν δισταγμοῖς νὰ μέν' ἡ πόλις πᾶσα,
μὴ πρὸς ἐμὴν βοήθειαν ἀρθῇ ἐπαναστᾶσα.

59

«Τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ ὅτ' εἶχεν ἀπολαύσει,
ὅτι τὸ στέμμα ἥρπασε μετὰ τῆς ἐξουσίας,
δὲν ἴσχυσε τὸ αἶσχός μου καὶ τὰ δεινὰ νὰ παύσῃ,
καθότ' ἦν ἔμπλεως αὐτὸς αἱμοχαροῦς μανίας,
καὶ τὸν Ἀρόντην μετ' αὐτοῦ τοῦ πύργου του νὰ καύσῃ
ἠπείλει, μὴ δεχόμενον ἀλύσεις ἑκουσίας.
Εἰς δὲ τὰς φίλας τὰς ἐμὰς καὶ εἰς ἐμὲ, οὐ μόνον
τὸν πόλεμον ἐπέσειεν, ἀλλ' ὄλεθρον καὶ φόνον.

60

»Καὶ ἡ σκληρότης, ἔλεγεν, ἣν ἄφευκτος ἡ τόση,
ἵν' ἀπὸ τοῦ προσώπου του τὸ αἶσχος ἀποπλύνῃ,
καὶ ὅπως τὴν ὑπόληψιν τοῦ θρόνου ἀνορθώσῃ,
καὶ τὴν τιμὴν τοῦ γένους του ἣν εἶχον τῷ μολύνει.
Ἀλλ' ἐφοβεῖτο ἀληθῶς μὴ ἔχῃ ν' ἀποδώσῃ
τὸ σκῆπτρον, οὗ διάδοχος νομίμως εἶχον μείνει·
καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ ἐνόμιζε θανάτου
πῶς νὰ στηρίξῃ δύναται τὴν κυριότητά του.

61

«Κ' εἰς τέλος οἱ ἀνόσιοι θὰ φθάνωσι σκοποί του,
οὓς κατ' ἐμοῦ ὁ τύραννος ἐκεῖνος ἐσκευώρει,
καὶ θὰ σβεσθῇ εἰς αἷμά μου ἡ ἀσεβὴς ὀργή του,
ἣν τῶν δακρύων ὁ κρουνὸς νὰ σβέσῃ δὲν ἠμπόρει,
ἂν ἐπιτρέψῃς, ἡγεμών. Προστάτης μου κηρύττου·
εἰς σὲ προστρέχ' ἡ ὀρφανὴ καὶ ἡ ἀθώα κόρη.
Τὰ δάκρυ' ἃ ἐκρέουσιν ἐκ τῶν ἐμῶν ὀμμάτων·
εἴθε τὴν μέλλουσαν σπονδὴν προλάβωσιν αἱμάτων!

62

«Ὦ! μὰ τοὺς πόδας σου, ὑφ' οὓς συντρίβεις τοὺς ἀχρείους,
καὶ μὰ τὰς χεῖράς σου, δι' ὧν τὸ δίκαιον στηρίζεις,
μὰ τὰς μεγάλας νίκας σου, μὰ τοὺς ναοὺς τοὺς θείους
οὓς εὐκλεῶς ἐλευθεροῖς, οὓς βοηθεῖς καὶ κτίζεις,
τοὺς πόθους ἐξιλέωσον ἐμοῦ τοὺς ἐγκαρδίους·
σῶσόν μοι κράτος καὶ ζωήν, διότι σὺ ὁρίζεις·
δι' εὐσπλαγχνίαν σῶσόν με καὶ πρὸς τῇ εὐσπλαγχνίᾳ
ἄς σὲ προτρέψ' ἡ φρόνησις καὶ ἡ εὐθυδικία.

63

«Θεόθεν τὸ προνόμιον λαβὼν τῶν ἡγεμόνων
νὰ θέλῃς μὲν τὸ δίκαιον, νὰ δύνασαι δ' ὃ θέλεις,
σὺ τὴν ζωήν μου λύτρωσον, κατάκτησον τὸν θρόνον·
ἂν τὸν κερδίσῃς, διὰ σὲ νὰ τὸν κερδίσῃς μέλλεις.
Ἐξ ὅλων τῶν ἡρώων σου, ὤ! δέκα δός μοι μόνον!
Ἀρκοῦσι κατὰ τῆς δειλῆς τοῦ ἅρπαγος ἀγέλης.
Στηριζομέν' εἰς τὸν λαὸν καὶ εἰς τοὺς προὔχοντάς μου·
εὐκόλως ἐπανέρχομαι ἐντὸς τῆς φωλεᾶς μου.

64

»Καὶ εἷς τῶν πρώτων μάλιστα, ὁ ἐμπεπιστευμένος
ὑπὸ τοῦ θείου τὴν φρουρὰν κρυφίας τινὸς πύλης,
νὰ τὴν ἀνοίξ' ὑπόσχεται, νὰ φέρῃ δ' ἐπομένως
ἡμᾶς εἰς τὰ βασίλεια, ἂν μόνον νὰ μὲ στείλῃς
μετ' ἐπικούρων συναινῆς· θὰ μᾶς δεχθῇ ἀσμένως,
θαῤῥῶν εἰς τὴν βοήθειαν ὀλιγανθρώπου ἴλης
μᾶλλον ἢ ὅ,τ' εἰς σύμπραξιν δυνάμεως μεγίστης.
Τόσ' ἡ πρὸς τὴν σημαίαν σας καὶ τ' ὄνομά σας πίστις.»

65

Εἰποῦσα, ἐσιώπησεν. Ἀπόκρισιν προσμένει,
κ' εὐγλώττως δέετ' ἐν σιγῇ ἡ φυσιογνωμία.
Ἐν ἀμφιῤῥόπῳ δὲ ἡ φρὴν τοῦ Γοδεφρείδου μένει,
καὶ κλίνει ἐπὶ θάτερα, καὶ μελετᾷ παντοῖα·
φοβεῖται τὰς βαρβαρικὰς παγίδας, πεπεισμένη
ὅτ' εἰς ἀνθρώπους οὐ πιστοὶ οἱ ἄπιστ' εἰς τὰ θεῖα.
Ἀλλ' ἐν ταὐτῷ αἰσθάνεται νυγμὸν τῆς εὐσπλαγχνίας,
οὐδέποτε νυστάζοντα εἰς εὐγενεῖς καρδίας.

66

Ἀλλὰ πρὸς τῆς ἱκέτιδος τὰς φλογερὰς δεήσεις
τὸν ἥρωα δὲν ἔκαμψεν ἡ εὐσπλαγχνία μόνον.
Κ' εἰς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν ἀπέβλεψεν ἐπίσης,
καὶ ἔκρινεν ὠφέλιμον, τῆς Δαμασκοῦ τὸν θρόνον
εἰς χεῖρας νὰ ἐμπιστευθῇ πιστῆς του βασιλίσσης,
ἥτις ν' ἀνοίξῃ τὴν ὁδὸν τῶν ἄλλων του ἀγώνων,
ἥτις στρατὸν παρέχουσα, προσφέρουσα χρυσίον,
νὰ συμμαχήσῃ μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν Αἰγυπτίων.

67

Ἀλλὰ ἐν ᾧ τὸ βλέμμα του ἐπὶ τῆς γῆς στηρίζει
ὁ ἀρχηγὸς ἀμφίβολον, καὶ μελετῶν ῥεμβάζει,
προσηλωμέν' εἰς τὴν μορφὴν αὐτοῦ, τὸν ἀτενίζει
ἡ κόρη, καὶ πᾶν νεῦμά του, πᾶν σχῆμα ἐξετάζει.
Πλὴν μὴ λαβοῦσ' ἀπόκρισιν ταχεῖαν, ὡς ἐλπίζει,
εἰς φόβους παραδίδοται, καὶ τρέμει, καὶ στενάζει,
καὶ τέλος μὲν τὴν δέησιν ἠρνήσατο ἐκείνης,
ἀλλ' ἀπεκρίθη εὐγενῶς καὶ μεθ' ἁβροφροσύνης.

68

«Ἀνίσως, εἶπεν, ἐντολὴν λαβόντες τοῦ ὑψίστου,
τὸ ξίφος δὲν ἐφέρομεν αὐτὸν ὑπηρετοῦντες,
δικαίως θὰ ἐρείδεσο ἐπὶ τῆς ἀρωγῆς του,
καὶ θὰ σὲ συνετρέχομεν προθύμως, ἐλεοῦντες.
Πλὴν ὡς νὰ ἐπιτύχωμεν, τὴν γῆν τῆς γενετῆς του,
τὰ τείχη ἃ ἡγίασεν αὐτὸς, ἐλευθεροῦντες,
δὲν πρέπει διασπείροντες εἰς ἄλλα τὸν στρατόν μας,
ἡμεῖς ν' ἀναχαιτίζωμεν τὸ βῆμα τῶν νικῶν μας.

69

«Ὑπόσχεσιν πλὴν δίδωμι, καὶ ἡ ὑπόσχεσίς μου
ἀρκείτω σ' εἰς ἐγγύησιν, καὶ πεπεισμένη ἔσο,
ἅμα εἰς πέρας ἀφιχθῇ ἡ ἐπιχείρησίς μου,
καὶ νὰ λυτρώσω τοῦ Θεοῦ τὴν πόλιν ἠμπορέσω,
ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς ἔστ' ἔπειτα φροντίς μου,
ὡς ἡ εὐσέβει' ἀπαιτεῖ, ἐκ νέου νὰ σὲ θέσω·
ἀλλ' ἡ εὐσέβει' ἀσεβῆ θὰ μ' εἶχε καταστήσει,
τὰ τῷ Θεῷ ἀνήκοντα ἂν εἶχον λησμονήσει».

70

Ταῦτα ἡ νέ' ἀκούσασα, τὴν κεφαλήν της κλίνει,
στήν' εἰς τὴν γῆν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀκινήτως μένει.
Τοὺς ἀνεγείρει δ' ἔπειτα ὑγροὺς, καὶ τέμνουν θρῆνοι
τὸν λόγον, ὅστις τῆς ψυχῆς τὸν σπαραγμὸν ἐμφαίνει.
«Ὦ! τίνα οὔτ' ὁ οὐρανὸς κατέτρεξε, καὶ τίνι
τοιαύτη ποτ' ἀμείλικτος ἐκλώσθη εἱμαρμένη,
ὥστε τῶν ἄλλων τρέπονται αἱ φρένες καὶ ἡ φύσις,
πρὶν ἡ ἀγρία τύχη μου μετατραπῇ ἐπίσης!

71

«Μάτην πενθῶ, μάτην θρηνῶ· ἐλπὶς δὲν μένει πλέον·
ἡ δέησις τὰς τῶν θνητῶν καρδίας δὲν μαλάσσει·
ὅταν τὴν σὴν ἡ θλίψις μου δὲν κάμπτῃ, ἐλπιστέον
εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μισητοῦ τυράννου πῶς θὰ φθάσῃ;
Δι' ὅ,τι νὰ μοὶ ἀρνηθῇς νομίζεις ἀναγκαῖον,
δὲν θέλω σὲ ὡς ἄσπλαγχνον ποτὲ καταδικάσει·
ἐλέγχω δὲ τὸν οὐρανὸν, οὗ ὁ ἐχθρός μοι κλῆρος
σοὶ ἔδωκεν εὐσέβειαν ἀκάμπτου χαρακτῆρος.

72

«Δὲν πταίεις σὺ, ὦ ἡγεμὼν, οὐδ' ἡ ψυχή σου πταίει·
ἡ μοῖρα πταίει, ἡ ἐχθρὰ μοὶ πταί' ἡ ἀπηνής μου.
Ὢ μοῖρά μου ἀμείλικτος, σκοποί της ἀπευκταῖοι,
στερήσατέ μου καὶ αὐτῆς τῆς μισητῆς ζωῆς μου!
Ὡς φεῦ! μικρὸν δυστύχημα ἂν ἦτον, ὅτι νέοι
σκληρῶς μοὶ ἀνηρπάγησαν οἱ προσφιλεῖς γονεῖς μου,
ἐστερημένη ἔπρεπε τοῦ θρόνου μου ἐπίσης,
ὡς θῦμα ἑτοιμοσφαγὲς νὰ σύρωμ' εἰς ἁλύσεις.

73

«Ἀφ' οὗ ὁ νόμος τῆς αἰδοῦς ἐδῶ δὲν ἐπιτρέπει
οὐδὲ ἡ σεμνοπρέπεια νὰ μείνω περαιτέρω,
ποῦ νὰ ὑπάγω πρέπει; ποῦ νὰ καταφύγω πρέπει;
Ποῦ τοῦ τυράννου μου μακρὰν τὸ βῆμά μου νὰ φέρω;
Καλύπτει ἄρα τινὰ γῆν τοῦ οὐρανοῦ ἡ σκέπη
ἀπρόσιτον εἰς τὸν χρυσόν; Ὡς πότε ὑποφέρω;
Βλέπω τὸν θάνατον· ἐὰν μοὶ εἶναι πεπρωμένος,
κᾂν ὑπ' αὐτῆς μου τῆς χειρὸς τὸν δέχομαι ἀσμένως.»

74

Σιγᾷ, καὶ ἀγανάκτησις ἐπέλαμψε γενναία
καὶ ἦθος ἡγεμονικὸν ἐπὶ τὸ πρόσωπόν της,
κ' ἐστράφη ὡς σκοπεύουσα ν' ἀναχωρήσ' ἡ νέα,
καὶ ἐλάλει λύπη ἄφατος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν της.
Αὐτῶν δὲ ἀπεστάλαζον τὰ δάκρυα ῥαγδαῖα,
ἐκφράζοντα τὴν θλίψιν της ὁμοῦ καὶ τὸν θυμόν της.
Πᾶν δάκρυ δ' ὃ οἱ μέλανες προχέουν ὀφθαλμοί της,
λάμπει ὡς λάμπει κρύσταλλον, ὡς στίλβει μαργαρίτης.

75

Τὸ πρόσωπόν της ἐκ λαμπρῶν σταγόνων των ὑγράνθη,
τῶν ἕως εἰς τὰ κράσπεδα αὐτῆς κυλιομένων·
αἱ παρειαί της δ' ἔθαλλον ὡς λευκοπόρφυρ' ἄνθη,
ἐφ' ἃ ῥανίδας ἔῤῥανε τὸ νέφος διαβαῖνον,
καὶ ὅσα, μόλις τῆς αὐγῆς ἡ ὄψις ἐλευκάνθη,
εἰς τοὺς ζεφύρους στρέφουσι τὸν κάλυκ' ἀνοιγμένον·
ἡ δὲ αὐγὴ εὐφραίνεται εἰς τὴν τερπνήν των θέαν,
καὶ δι' αὐτῶν τὴν κόμην της στολίζει τὴν ὡραίαν.

76

Αἱ δὲ καταλειβόμεναι ῥανίδες τῶν δακρύων,
ἐπὶ τοῦ στήθους στίλβουσιν ὡς ἀδαμάντων λίθοι·
ἀλλὰ ὡς πῦρ ἀόρατον φλογίζουσιν, εἰσδύον
καὶ ἀποκαλυπτόμενον εἰς τὰ τῶν ἄλλων στήθη.
Ὁ Ἔρως πῶς θαυματουργεῖ, κ' εἰς δάκρυα ἐγκλείων
φλέγουσαν ὕλην, τὰς ψυχὰς δι' ὕδατος ἐμπρήθει!
Πάντοτε εἶναι ἰσχυρὸς καὶ τοὺς θνητοὺς ὁρίζων,
πλὴν δι' ἐκείνης ἔγινεν ἡ δύναμίς του μείζων.

77

Ἡ θλίψις ἡ ἐπίπλαστος, τὰ δάκρυα τὰ τόσα,
ἀπέσπων θλίψιν ἀληθῆ, κ' ἐστέναζε πᾶν στῆθος.
Λυποῦνται πάντες μετ' αὐτῆς, καὶ λέγει πᾶσα γλῶσσα·
«Ἂν δὲν κινῇ τὸν οἶκτόν του τὸ θλιβερόν της ἦθος,
ἀγρία τίγρις τῶν δασῶν τὸν ἔθρεψε λυσσῶσα,
κ' εἰς ὄρη τὸν ἐγέννησεν ἀπότομός τις λίθος,
ἢ κῦμ' ἀφρίζον, συντριβὲν ἐπὶ σκληρῶν σκοπέλων.
Σκληρὸς τοσοῦτον, νὰ λυπῇ τὸ κάλλος τῶν ἀγγέλων!»

78

Ὁ νέος πλὴν Εὐστάθιος, ὃν ζωηρῶς κεντῶσι
καὶ οἱ τοῦ ἔρωτος νυγμοὶ καὶ οἱ τῆς εὐσπλαγχνίας,
ἐν ᾧ συμψιθυρίζουσιν οἱ μὲν, οἱ δὲ σιγῶσι,
προβὰς τῷ λέγει τολμηρῶς καὶ μετὰ παῤῥησίας.
«Ὦ ἀδελφὲ καὶ κύριε, ἀνίσως δὲν ἐνδώσῃ
ἡ πρώτη σου ἀπόφασις καὶ ἰσχυρογνωμία,
ὁπότε τόσοι δέονται ζητοῦντες ἐντολήν σου,
εἶν' ὑπὲρ αἶσαν ἄκαμπτος κ' ἐπίμονος ἡ φρήν σου.

79

«Οἱ ἡγεμόνες ἀληθῶς, ὁ λόγος μου δὲν ἦτον,
οἱ διὰ τὸ ὑπήκοον κριθέντες ἀναγκαῖοι,
τὰ φρούρια ν' ἀφήσωσιν, ἂν ἔλαχον φρουροί των,
ἢ νὰ παραμελήσωσι τὰ ἐμβριθῆ των χρέη·
ἀλλὰ νομίζω, ἐξ ἡμῶν τῶν ἀφανῶν πλανήτων,
οὓς νόμος ἧττον αὐστηρὸς ὑποχρεοῖ καὶ δέει,
ἄνευ ζημίας δύνασαι νὰ ἐπιτάξῃς δέκα,
τὸν νόμον νὰ συνδράμωσι, τὴν πάσχουσαν γυναῖκα.

80

«Διότι δὲν ἐπαύσατο ὑπηρετῶν τὸ θεῖον
ὁ ὑπερασπιζόμενος ἀνεύθυνον παρθένον,
καὶ οὐδεμία προσφορὰ τῷ οὐρανῷ ἡδίων,
παρὰ τυράννων λάφυρα νεκρῶν κατεῤῥιμμένων·
ὅπως συνδράμωμεν αὐτὴν κατὰ τῶν πολεμίων,
οὐδὲν συμφέρον μᾶς κινεῖ ἐκ τῶν πεφθονημένων·
πλὴν μᾶς κινεῖ τὸ χρέος μας. Ἡμέτερον καθῆκον
ἡ προστασία ἀσθενῶν, ἡ σκέπη ἀνηλίκων.

81

«Ὦ! ἐν Γαλλίᾳ μήποτε, μὴ πρὸς Θεοῦ ῥηθείτω,
οὐδ' ὅπου ἡ ἱπποτικὴ εὐγένεια ἐμπρέπει,
πῶς παρ' ἡμῶν τι δίκαιον καὶ ἱερὸν ᾐτεῖτο,
καὶ κάματος ἢ κίνδυνος ἡμᾶς πῶς ἀποτρέπει.
Τὸ κράνος καὶ ὁ θώραξ μου ἐνταῦθ' ἀποτεθείτω·
τὸ ξίφος ἀποζώννυμαι, οὐδὲ ὁ ἵππος πρέπει
οὐδὲ ἱππότου ὄνομα, οὐδ' ἡ τῶν ὅπλων χρῆσις,
εἰς τὸν ἀξίας ἱπποτῶν ἀρνούμενον ἀσκήσεις.»

82

Τοιαῦτα οὗτος. Κράζουσι δ' ὁμοῦ μεγαλοφωνως
οἱ σύντροφοί του ἅπαντες, λαμπρὸν ἐπευφημοῦντες·
ὅτι ὠφέλιμα λαλεῖ κηρύττουσι συγχρόνως
μετὰ θερμῶν δεήσεων τὸν ἀρχηγὸν κυκλοῦντες.
Ὁ δὲ, «Ἐνδίδω, ἀπαντᾷ· ἡττήθην, ὁμοφώνως
ὅταν τοσοῦτοι ἔρχησθε, τ' αὐτὰ παρακαλοῦντες.
Ὡς θέλετε, ἡ αἴτησις ἐκείνης γενηθήτω.
Πλὴν ὑμετέραν, οὐκ' ἐμὴν βουλὴν αὐτὸ κηρύττω.

83

«Ἀλλ' ἂν πως εἰς τὴν πεῖράν μου ἡ φρόνησίς σας κλίνῃ,
πραΰνατε τὴν ἄμετρον ὁρμήν· μὴ τόσος ζῆλος.»
Ὡς ταῦτα τοῖς ὡμίλησε, μετὰ σπουδῆς ἐκεῖνοι
ὁρμῶσ' εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ λόγου ἐναμίλλως.
Τί τῆς ὡραίας γυναικὸς δὲν δύνανται οἱ θρῆνοι,
κ' οἱ λόγοι οἱ ἐρωτικοὶ εἰς τὸ γλυκύ της χεῖλος;
Κρίκους ἁλύσεως χρυσῆς τοῦ στόματος ἐκβάλλει,
καὶ τὰς καρδίας δι' αὐτῶν δεσμίας περιβάλλει.

84

Τῇ λέγει δ' ὁ Εὐστάθιος, καλῶν αὐτὴν ἐν βίᾳ.
«Ἂς παύσωσι τῆς θλίψεως νὰ σὲ κεντῶσι βέλη,
ὡραία κόρη, ἔσταί σοι λαμπρὰ ἐπικουρία,
ὁποίαν ἂν ὁ φόβος σου νὰ συγκροτήσῃ θέλῃ.»
Ὡς εἶπε, κ' εἰς τὸ βλέμμα της ἐπέλαμψεν αἰθρία,
καὶ διὰ τῶν δακρύων της μειδίαμ' ἀνατέλλει.
Τὸν οὐρανὸν εἰς ἔρωτα κινεῖ, ὡραιοτάτη,
ἐν ᾧ διὰ τῆς σκέπης της τὰ βλέφαρ' ἀπομάττει.

85

Τοῖς ἀποδίδει δ' ἔπειτα ἐν μελιτώδει φράσει,
ἣν χάριν ὤφειλεν ἀντὶ τῶν τόσων των χαρίτων,
καὶ λέγει ὅτι ἔσονται τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ
γνωσταὶ, καὶ ἡ καρδία της ταμεῖόν των πῶς ἦτον.
Καὶ ὅ,τι γλῶσσ' ἀδυνατεῖ δεόντως νὰ ἐκφράσῃ,
ἡ εὔγλωττός της σιωπὴ ἐξέφραζεν οὐχ ἧττον.
Καὶ ὑπὸ ψεύδη ἔντεχνα τὸν νοῦν της οὕτω κρύπτει,
ὥστε οὐδόλως παρ' αὐτοῖς ὑπόνοια προκύπτει.

86

Βλέπουσα δ' ὅτι οἱ δόλοι της ἐπέτυχον οἱ πρῶτοι,
κ' ἡ τύχη ἐβοήθησεν αὐτῆς τὰς μαγγανείας,
ἐν ᾧ ἡ ὀξυδέρκεια τῶν ἱπποτῶν ὑπνώττει,
νὰ δώσῃ πέρας ἔσπευσεν εἰς τὰς κακοτεχνίας,
μᾶλλον ἀπὸ τοῦ κάλλους της ἐλπίζουσα, ἢ ὅ,τι
ἡ Κίρκη καὶ ἡ Μήδεια ἀπὸ τῆς γοητείας·
καὶ μὲ σειρήνιον φωνὴν, καὶ τόνους μελῳδοῦντας,
ὑπούλως ἀπεκοίμιζε τοὺς μᾶλλον γρηγοροῦντας.

87

Ποικίλα τὰ τεχνάσματα κ' οἱ τρόποι της παντοῖοι,
ὅπως εἰς τὰς σαγίνας της ἐμπέσωσι καὶ ἄλλοι.
Πρὸς πάντας πάντοτε μορφὴν ὁμοίαν δὲν δεικνύει,
ἄλλοτε δ' ἄλλως πρόσωπον καὶ τρόπους μεταβάλλει.
Ὁτὲ μὲν τὰς ἀκτῖνάς του σεμνὸν τὸ βλέμμα κλαίει,
ὁτὲ δ' ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν φλὸξ πόθου ἐπιθάλλει.
Καὶ κέντρον δὲ καὶ χαλινὸν διεύθυνε κρατοῦσα,
τοὺς μὲν γοργοὺς συνέχουσα, τοὺς δὲ βραδεῖς ὠθοῦσα.

88

Ἂν ἐννοήσῃ φεύγοντα τινὰ τὸν ἔρωτά της,
καὶ ἀναχαιτιζόμενον ὑπ' ἰδεῶν δυσπίστων,
προσμειδιᾷ χαρμόσυνον, φαιδρὰ τὰ βλέμματά της
τὸν περιβάλλουσιν ἐντὸς τῆς φλογερᾶς στροφῆς των,
καὶ οὕτω τοῖς διστάζουσι τῶν πόθων οἰστρηλάτις,
στηρίζει τὴν πεποίθησιν τῶν ἀναποφασίστων.
κ' ἐν ᾧ τοὺς μὲν εἰς ὄνειρα τοῦ ἔρωτος μεθύει,
παρὰ τοῖς δὲ τὸν παγετὸν τοῦ φόβου διαλύει.

89

Ἂν δέ τις, ὃν ὁ τολμηρὸς ἀόμματος τιτρώσκει,
θρασύνηται, ἀπότομος ἐπιχειρηματίας,
τὸ βλέμμα της ἐρωτικὰς ἐλπίδας του δὲν βόσκει,
καὶ σεβασμοῦ ὁ λόγος της τῷ περιβάλλ' ἡνίας·
ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μετώπου της πολλάκις ὑποφώσκει
ὑπὸ τὸ νέφος τοῦ θυμοῦ ἀκτίς τις εὐσπλαγχνίας·
ὥστε καὶ ἂν τοὺς ἐκφοβῇ πλὴν δὲν τοὺς ἀφοπλίζει,
καὶ ἡ ὑπεροψία της αὐτὴ τοὺς ἐρεθίζει.

90

Πολλάκις ἵσταται μακρὰν, καὶ τὴν μορφήν της πλάττει·
πᾶν σχῆμα, πᾶν της κίνημα προσποιητὸν δεικνύει,
καὶ ὡς ἐν θλίψει, συνεχῶς τὰ βλέφαρ' ἀπομάττει,
καὶ ἄλλοτε τὰ δάκρυα ἐντός της κατακλείει.
Εἰς χιλιάδας καρδιῶν ἀδόλων ἡ ἀπάτη
ἐπέτυχε, καὶ ἕκαστος εἰλικρινῶς δακρύει.
Ὁ δ' ἔρως συμπλεκόμενος μετὰ τῆς εὐσπλαγχνίας,
δι' ὅπλων καταπολεμεῖ ἀμάχων τὰς καρδίας.

91

Ὡς δ' ἂν ἰδέαν ἔπειτα μετέβαλλεν ἐκείνη,
καὶ ὡς ἂν νέα ἐν αὐτῇ ἀνέτελλεν ἐλπίς τις,
τὸ βῆμα πρὸς τοὺς ἐραστὰς, τὸν λόγον ἀπευθύνει,
ἐκλάμπει της τὸ μέτωπον ὑπὸ χαρᾶς μεγίστης,
καὶ ὥς τις ἥλιος διπλοῦς λαμπρὰς ἀκτῖνας χύνει
τὸ βλέμμα τὸ οὐράνιον, ὁ γέλως ὁ γλυκύς της,
καὶ διαλύει δι' αὐτῶν τὸ νέφος, δι' οὗ πρώτη
εἰς τὰς καρδίας των πυκνὰ συνήγαγε τὰ σκότη.

92

Ἐνῷ δ' ἐγέλα εὔχαρις καὶ εὔχαρις ὡμίλει,
καὶ τὰς ψυχὰς ἐμέθυε διὰ διπλῶν χαρίτων,
τῶν ἀνεκφράστων ἡδονῶν πρωτόγευστοι οἱ φίλοι,
ἐνόμιζον τοῦ στήθους των πῶς φεύγει ἡ ψυχή των.
Ὦ ἔρως, ἔρως ἄσπλαγχνε, τὸ ὄξος εἰς τὰ χείλη
προσφέρεις, ἢ τὸ μέλι σου, ὀλέθριον οὐχ ἧττον.
Εἶν' ἡ ὀργή σου φοβερὰ καὶ δόλια τὰ δῶρα.
Αἱ νόσοι καὶ τὰ τραύματα τὰ σὰ θανατηφόρα.

93

Ἐν δὲ ταῖς ἀντιφάσεσιν, ἐν καύσωνι κ' ἐν ψύχει,
ἐν γέλωτι κ' ἐν δάκρυσιν, ἐν φόβοις κ' ἐν ἐλπίσι,
τῆς δολοπλόκου παίγνιον εἶν' ἡ ἑκάστου τύχη,
καὶ πᾶσιν ἐπικρέμαται ἀμφιβολία ἴση.
Ἂν δέ τινα τὸ πάθος του ἀσπλάγχνως κατατρέχῃ,
καὶ κρυπτὸν θρῆνον πρὸς αὐτὴν τολμᾷ νὰ ψιθυρίσῃ,
μὴ ἐννοοῦσα φαίνεται, ὡς ἄπειρος ἐρώτων,
πῶς τῇ ἀνοίγει τὴν ψυχὴν διὰ κλαυθμῶν εὐγλώττων.

94

Ἢ ὑπ' αἰσχύνης εἰς τὴν γῆν δειλὸν τὸ βλέμμα κλίνον,
συστέλλεται, καὶ ἡ αἰδὼς κοσμεῖ τὸ μέτωπόν της,
καὶ τὴν λαμπρὰν λευκότητα τῶν δροσερῶν της κρίνων
τὰ ῥόδα συγκαλύπτουσιν ἐπὶ τῶν παρειῶν της,
καθὼς μιγνύει ἐρυθρὰς μετὰ λευκῶν ἀκτίνων,
ὅταν ἀρχίζῃ ἡ αὐγὴ τὴν πρωϊνὴν ὁδόν της.
Εἰς τῆς αἰδοῦς δὲ τὸ λεπτὸν ἐρύθημα, προσέτι
ἡ ἀγανάκτησις θερμὸν τὸ χρῶμά της προσθέτει.

95

Ἀλλ' ἅμα τινὰ ἔβλεπεν, ὅστις τὴν τόλμην εἶχε
νὰ τῇ εἰπῇ τίνες εἰσὶν οἱ φλέγοντές του πόθοι,
τὸν ἔφευγε, καὶ ἀφορμὴν κατόπιν τῷ παρεῖχε
νὰ ὁμιλήσῃ, κ' ἔπειτα ἐκ νέου τὸν ἀπώθει.
Οὗτος δ' ἀφοῦ πανήμερος ἀπάτη τὸν συνεῖχε,
ἔβλεπε τέλος πᾶσά του ἐλπὶς πῶς ἐνεκρώθη,
καὶ ἔμενεν ὡς θηρευτής, ὃς εἰς δυσμὰς ἡλίου,
ἐν τοῖς δρυμοῖς ἀπώλεσε τὰ ἴχνη τοῦ θηρίου.

96

Διὰ τοιούτων της τεχνῶν ἡ δολοπλόκος νέα
κατώρθωσε τῶν ἱπποτῶν νὰ καταχτήσῃ μέρος,
καὶ εἰς δεσμὰ τοῦ ἔρωτος τοὺς ἔδενεν ὡραῖα,
τῶν ὅπλων των γυμνοῦσά τους ὑπούλως καὶ ἡμέρως.
Τί θαῦμα ἂν τὸν Ἡρακλῆ ἢ ἂν τὸν Ἀχιλλέα
ἢ τὸν Θησέα ἄλλοτε ἐδέσμευσεν ὁ ἔρως,
ὁπόταν τοὺς πολεμιστὰς τοῦ Ἰησοῦ ἐπίσης
συνέχ' εἰς τὰς ἀλύτους του ὁ ἄνομος ἀλύσεις;

ΡΑΨῼΔΙΑ ΠΕΜΠΤΗ

1

Ἐν ᾧ δ᾽ ἡ πολυμήχανος ἱππότας δελεάζει,
εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ ἔρωτος ζητοῦσα νὰ τοὺς τρέψῃ,
κ᾽ ἐκτὸς τῶν δέκα μαχητῶν, μεθ᾽ ἑαυτῆς σπουδάζει
καὶ ἄλλους διὰ δολερῶν τεχνῶν νὰ ὑποκλέψῃ,
ὁ Γοδεφρεΐδος κατὰ νοῦν εἰς τίνα ἐξετάζει
τὸ ἔργον τὸ ὑφ᾽ ὁδηγὸν αὐτὴν νὰ ἐπιτρέψῃ.
Ἐδίσταζεν, ὅτι πολὺ τὸ πλῆθος τῶν Πλανήτων,
καὶ ἴσ᾽ ἡ προθυμία των καὶ ἡ ἀξία ἦτον.

2

Ἀλλ᾽ ἐμβριθῶς σκεψάμενος, καὶ προνοῶν ἐμφρόνως,
νὰ ὀνομάσωσιν αὐτοὶ ἐνέκριναν ἐν τέλει
ἕνα των, ὃς διαδεχθεὶς τὴν θέσιν τοῦ Δυδῶνος,
νὰ διορίσῃ μέτοχον τοῦ ἔργου ὃν ἂν θέλῃ.
Οὕτως οὐδὲν τοῖς Πλάνησι κατὰ τοῦ ἡγεμόνος
δυσαρεσκείας αἴσθημα νὰ διαμείνῃ μέλλει,
καὶ οὕτως ἀπεδείκνυε πῶς τοὺς τιμᾷ ἐπίσης,
οὐδὲ ἀδίκους ἐν αὐτοῖς πῶς θέλει διακρίσεις.

3

Δι' ὃ αὐτοὺς μετακαλῶν, τοιαῦτα τοῖς προτείνει·
«Τὴν πρώτην μου ἀπόφασιν τὴν εἴχετε ἀκούσει·
τῇ νέᾳ μὲν βοήθειαν νὰ δώσωμεν ἐκείνῃ,
νὰ τῇ δοθῇ πλὴν ὥριμος κ' ἐν ὥρᾳ ἀνηκούσῃ.
Καὶ ἤδη τὴν ἀνανεῶ· καθεὶς νὰ τὴν ἐγκρίνῃ
ἐλεύθερος, ἐλεύθερος καὶ νὰ τὴν ἀποκρούσῃ.
Διότ' εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ κόσμου τὴν μεγάλην
πολλάκις εἶν' εὐστάθεια τὸ φρένα μεταβάλλειν.

4

«Ἀλλ' ἂν εἰς τὴν ἀνδρείαν σας ἀνοίκειον φρονῆτε
πρὸ τοῦ κινδύνου νὰ σβεσθῇ ἡ μάχιμός σας ζέσις,
καὶ ἡ ἀδάμαστός σας φρὴν ἂν νὰ καμφθῇ ἀρνῆται
εἰς τὰς περίσκεψιν πολλὴν πνεούσας παραινέσεις,
μὴ ὅτι ἄκοντας ὑμᾶς ἐκώλυσα εἰπῆτε,
καὶ ὅτι δοὺς, ἀνακαλῶ τὰς πρίν μου ὑποσχέσεις·
ἀλλ' ἔστω, ὡς καὶ χρεωστεῖ, γλυκὺς ὁ χαλινός μου.
καὶ ἀνειμένος ὁ ζυγὸς τῆς κυβερνήσεώς μου.

5

«Ἂν θέλητε νὰ μείνητε ἢ ἂν νὰ πορευθῆτε,
ὑμεῖς ἀποφασίσατε· κυρίους σᾶς κηρύττω.
Πλὴν θέλω πρὶν, διάδοχον ἐκείνῳ νὰ εὑρῆτε,
ὅστις πρὶν πέσῃ ἔνδοξος, ὑμῶν ἐπεμελεῖτο·
εἶτα τοὺς δέκα παρ' αὐτῷ νὰ διορίσῃ κεῖται·
τῶν δέκα δὲ τὸν ἀριθμὸν μηδόλως ὑπερβήτω.
Τὴν ὑπερτάτην δύναμιν ὡς πρὸς αὐτὸ φυλάττω,
πρὸς τὰ λοιπὰ δ' ὡς βούλεται αὐτὸς διοικησάτω.

6

Ὁ Βουλλιὼν ἐλάλησεν αὐτά. Ὁ δ' ἀδελφός του
τῇ συναινέσει τῶν λοιπῶν αὐτὰ τῷ ἀπεκρίθη.
«Τῆς μὴ σπευδούσης ἀρετῆς καὶ τῆς πραγματογνώστου,
τῆς προνοούσης, ἡ μερὶς σοὶ πρέπει κ' ἐνεμήθη.
Ἡμῖν καρδίας ἰσχυρᾶς ἡμῖν χειρὸς εὐρώστου
ἀνάγκην ἐπιβάλλουσιν ὁ βίος καὶ τὰ ἤθη.
Θὰ ἦτο δ' ἡ ἐνέργεια ἡ ἐμβριθῶς βραδεῖα
παρ' ἄλλοις μὲν περίσκεψις, πλὴν παρ' ἡμῖν δειλία.

7

«Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κίνδυνος μικρὸς τῆς ἐκστρατείας,
καὶ τούτου ἀντισήκωμα ἐπίσημα ὀφέλη,
πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν ἔνδοξον διὰ τῆς σῆς ἀδείας
ν' ἀπέλθ' ἡ αἱρετὴ δεκὰς μετὰ τῆς κόρης μέλλει.»
Τοιαῦτα λέγει, καὶ μ' αὐτὰς τὰς λέξεις τὰς πλαγίας
νὰ ὑποκρύψῃ προσπαθεῖ τὰ φλέγοντά τον βέλη,
ὑπ' ἄλλου ζήλου κάλυμμα κ' οἱ ἄλλοι προσποιοῦνται
τιμὴν διώκοντες, ἐν ᾧ ὑπ' ἔρωτος κεντροῦνται.

8

Ἀλλ' ὅμως ὁ Εὐστάθιος, ὁ Βουλλιὼν ὁ νέος,
πρὸς τῆς Σοφίας τὸν υἱὸν ζηλεύων ἀποβλέπει,
διότι ἐπὶ ἀρετῇ ἦν οὗτος φθονητέος,
καὶ ἐν ὡραίῳ σώματι ἡ ἀρετὴ ἐμπρέπει.
Δὲν θέλει σύντροφον αὐτόν. Ζηλοτυπίας δέος
πανοῦργα τῷ ἐνέπνευσε φρονήματα καὶ ἔπη,
διὸ καὶ τὸν ἀντίζηλον λαμβάνων κατὰ μέρος,
τῷ λέγει μετὰ τέχνης, ἧς διδάσκαλος ὁ ἔρως.

9

«Ῥινάλδε, σὺ γεννήτορος μεγάλου υἱὲ μεῖζον,
σὺ ἐν ἀγῶσιν ἔφηβος διακριθεὶς δυσκόλοις,
τίς ἄρα ἔσται τοῦ λοιποῦ δι' ἐκλογῆς ὁρίζων
τῆς τύχης ἀμφοτέρων μας, τῆς φάλαγγός μας ὅλης;
Ἐγὼ ὁ τὸν Δυδῶνα πρὶν, μόνον αὐτὸν, γνωρίζων
νὰ μὲ προστάζῃ ἄξιον, κ' ἐκεῖνον ἴσως μόλις,
τοῦ Βουλλιῶνος ἀδελφὸς, εἰς τίνα ἐπιτρέπω
νὰ εἶν' ἐμοῦ ἀνώτερος; Πλὴν σοῦ οὐδένα βλέπω.

10

«Σὲ, οὗ εἶν' ἡ εὐγένεια ταῖς ἀνωτάταις ἴση,
κ' εἰς δόξαν μὲ ὑπερτερεῖς κ' εἰς πᾶν πολέμου εἶδος,
ὃν ἐν ταῖς μάχαις μείζονα προθύμως προκηρύσσει
ὁ πάντων μείζων τῶν λοιπῶν, ὁ μέγας Γοδεφρεῖδος,
σὲ θέλω μόνον ἀρχηγὸν ἐγὼ ἀναγνωρίσει.
Ἂν δὲν ποθῇς νὰ ὁπλισθῇς ὑπὲρ τῆς νεανίδος,
βεβαίως ὅτι ἡ τιμὴ μικρὸν σ' ἐνδιαφέρει
ἣν ἄσημον κατόρθωμα καὶ νύκτιον σοὶ φέρει.

11

«Ἐνταῦθα τῇ ἀνδρείᾳ σου θὰ εὑρεθῶσιν ἴσαι,
μείζονες μάλιστ' ἀφορμαὶ τὸν στέφανον νὰ βρέψῃ·
ἄφες δ' ἐμὲ νὰ ἐνεργῶ, καὶ σύμφωνος ἂν εἶσαι,
εἰς σὲ τὴν θέσιν ἀρχηγοῦ καθεὶς θὰ ἐπιτρέψῃ.
Ἓν δὲ καὶ μόνον σοὶ ζητῶ, ἂν δὲν μοὶ τὸ ἀρνῆσαι,
ποῦ ἡ καρδία ἀγνοῶν τὸν νοῦν μου θέλει τρέψει·
νὰ μ' ἐπιτρέψῃς μόνος μου ἐν τέλει, ὡς προκρίνω,
ἢ μετ' ἐκείνης νὰ ταχθῶ, ἢ μετὰ σοῦ νὰ μείνω.»

12

Εἶπε, πλὴν δὲν ἐπρόφερε τὰς λέξεις τὰς ἐσχάτας
μετ' ἀταράχου ὄψεως καὶ ἀνερυθριάστου.
Ὁ δὲ, τῆς διανοίας του γνωρίσας τὰς ἀπάτας,
ὑπεμειδίασ' ἐννοῶν τὰς σκέψεις τὰς κρυπτάς του.
Ἀλλ' ἐπὶ τῆς καρδίας του τῷ εἶχ' ἐλαφροτάτας
ὁ ἔρως θίξει τὰς πληγὰς, μικρὰς τὰς ἀμυχάς του·
διὸ καὶ πρὸς ἀντίζηλον σχεδὸν ἠδιαφόρει,
οὐδὲ ν' ἀπέλθῃ βοηθὸς ἐφρόντιζε τῇ κόρῃ.

13

Ἀλλ' εἰς τὴν φρένα ἔμεινε γραφεὶς τὴν σιδηράν του
ὁ νέος καὶ πολύδακρυς τοῦ ἀρχηγοῦ του φόνος·
καὶ ἀτιμίαν θεωρεῖ, τοῦ προπετοῦς Ἀργάντου
ὁ βίος νὰ ἐκτείνηται ὑπὲρ τὸν τοῦ Δυδῶνος·
καὶ τὴν φωνὴν προσδέχεται ἐκείνην μὲ χαράν του,
τὴν ἀπαγγελλομένην τῷ ἀξίαν ἡγεμόνος.
Τοῦ νεανίσκου τὴν ψυχὴν, τοῦ κολακευομένου,
ἡ ἁρμονία ἔτερψε τοῦ ἀψευδοῦς ἐπαίνου.

14

Διὸ καὶ ἀπεκρίνατο· «Τὰς θέσεις τὰς πρωτίστας
οὐχὶ νὰ λάβω εὔχομαι, ἀλλὰ νὰ τὰς ἀξίζω.
Καὶ ἐὰν εἶχον ἀρετὰς ἀκόμη τὰς ὑψίστας,
ἄφευκτον ἔπαθλον αὐτῶν τὸ σκῆπτρον δὲν νομίζω.
Ἀλλ' ἂν μ' ἐφρόνεις ἄξιον ἀρχῆς, καὶ μὲ καθίστας
εἰς ταύτην, δὲν θ' ἀντέτεινον, οὐδὲ σὲ ἐμποδίζω.
Καὶ περὶ τῆς ἀνδρείας μου ὡς εὐμενῆ σας γνώμην
ὑπερηφάνως τὴν τιμὴν αὐτὴν θὰ ἐδεχόμην.

15

«Τὴν τιμὴν ταύτην δὲν ζητῶ, ἀλλ' οὐδ' ἀρνοῦμ' ἐπίσης·
ἂν δὲ τὴν λάβω, ἀσφαλῶς εἷς ἐκ τῶν δέκα ἔσῃ.»
Ἀπῆλθεν ὁ Εὐστάθιος, καὶ προσπαθεῖ τὰς κλίσεις
τῶν ἱπποτῶν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν νὰ διαθέσῃ·
ἀλλ' ἀπαιτεῖ ὁ ἡγεμὼν Γερνάνδος προτιμήσεις.
Ναὶ, ἡ Ἀρμίδα καὶ αὐτὸν ἐζήτει μὲν νὰ δέσῃ,
ἀλλ' εἰς τὴν ὑπερήφανον καρδίαν του ὁ ἔρως
ἐπεῖχε μετὰ τὴν τιμὴν τὸ δευτερεῦον μέρος.

16

Τοῦ ἄνακτος τῶν Νορβεγῶν ἦν ὁ Γερνάνδος γόνος,
τοῦ ἄνακτος, ὅστις πολλῶν ἐπαρχιῶν ἐκράτει.
Τὰ τῶν προγόνων στέμματα, ὁ πατρικός του θρόνος,
ὕψουν τὴν φρένα του, καὶ ἦν ὑπεροπτικωτάτη.
Ὁ δ' ἄλλος ἐναμβρύνεται εἰς ὅ,τι πράττει μόνος,
οὐχὶ εἰς ὅ,τ' ἡ ἀρετὴ τῶν προπατόρων πράττει,
ἂν κ' ἐν πολέμῳ ἔνδοξοι, μεγάλοι δ' ἐν εἰρήνῃ
αἰῶνας πέντε καὶ αὐτοῦ οἱ πρόγον' εἶχον μείνει.

17

Ἀλλ' ὁ ἀγροῖκος ἡγεμὼν, ὁ μὴ ἀναγνωρίζων
ἀξίαν πλὴν ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ ἄλλην τῆς τοῦ πλούτου,
καὶ ἀκλεὲς ἐγκόσμημα τὴν ἀρετὴν νομίζων
δι' ὅσους δὲν ἐπικοσμεῖ τὸ στέμμα ἐκτὸς τούτου,
ἀγανακτεῖ ὅτι ἁπλοῦς ἱππότης ὁ ἐρίζων
πρὸς ὃ αὐτὸς δικαίωμα ἐφρόνει τοῦ βαθμοῦ του.
Ἐδάκ' ἡ δύσκολός του φρὴν, καὶ οὕτως ἐθυμώθη,
ὥστ' εἰς ἀτόπους ἡ ὀργὴ παραφορὰς τὸν ὤθει.

18

Ὁ δαίμων ὁ κακοποιὸς, ὁ τῶν καταχθονίων,
εὑρεῖα θύρα ἐν αὐτῷ ὡς εἶδεν ὅτι χαίνει,
ὑφέρπ' εἰς τὴν καρδίαν του, σιωπηλῶς εἰσδύων,
καὶ ἐν ἀπάτῃ κυβερνῶν τοὺς λογισμούς του μένει,
εἰς τὴν φιάλην τοῦ θυμοῦ τὴν φρένα του μεθύων,
εἰς ἔχθραν τὴν ἐξαγριοῖ κ' εἰς μῖσος τὴν μιαίνει,
κ' ἐν τῇ ψυχῇ του διαρκῶς φωνὴν ὑπερεθίζει,
ἥτις εἰς τὴν συνείδησιν αὐτὰ τῷ ψιθυρίζει·

19

«Πῶς! ὁ Ῥινάλδος ἑαυτὸν πρὸς σὲ νὰ ἐξισώσῃ!
Τοσαῦτ' ἀξίζ' ἡ φάλαγξ του τῶν παλαιῶν ἡρώων;
Ἂς ἀντιτάξῃ πρὸς τοὺς σοὺς, πρὶν ἑαυτὸν ὑψώσῃ,
τὸν ἀριθμὸν τῶν δούλων του καὶ τὸν τῶν ὑπηκόων,
τὰ σκῆπτρά του τοῖς σκήπτροις σου, τοῖς ἐδικοῖς σου ζῶσι
τὸ πλῆθος τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς θανόντων του ἀθρόον.
Ποῦ ἀφορᾷ ὁ ἀφανὴς ἐκεῖνος τολμητίας,
ὁ ἄρχων καὶ τὸ γέννημα τῆς δούλης Ἰταλίας;

20

»Ἂν ἢ νικήσ' ἢ νικηθῇ, ἐνίκησεν οὐχ ἧττον
διὰ τῆς ἀξιώσεως καὶ τοῦ πρὸ σὲ ἀγῶνος·
τιμή του καὶ νὰ λέγηται, τὸ τάγμα τῶν Πλανήτων
πῶς διεφιλονείκησε πρὸς τὸν Γερνάνδον μόνος.
Θὰ σ' ἦτον ἴσως ἔντιμον καὶ ἔνδοξον θὰ σ' ἦτον
τὴν θέσιν νὰ διαδεχθῇς τοῦ ἰσχυροῦ Δυδῶνος·
ἀλλὰ τὴν θέσιν τοῦ λοιποῦ σὺ νὰ δοξάσῃς πρέπει.
Τὴν ἐξηυτέλισεν, ἀφ' οὗ εἰς ταύτην ἀποβλέπει.

21

»Ἂν καὶ οὐκέτι ὁμιλῶν οὐδ' ἔτι ἀναπνέων,
ἀκόμη πρὸς τὰ γήϊνα αἰσθάνηται συμφέρον,
ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ οὐρανοῦ ὁποίαν ὀργὴν πνέων
θὰ μένῃ ὁ καλὸς Δυδὼν, ὁ ἀρχηγὸς ὁ γέρων,
ὁσάκις στρέφει τ' ὄμμα του πρὸς τὸν προπέτην νέον,
καὶ βλέπει ποῦ θρασύνεται τὴν φρένα του ἐπαίρων!
Πῶς τὴν ἀξίαν μὴ τιμῶν, οὐδὲ τὸ γηρατεῖον,
τολμᾷ νὰ γίνῃ ἴσόν σου τὸ ἄπειρον παιδίον.

22

»Ναὶ, καὶ τολμᾷ κ' ἐπιχειρεῖ· τῆς τόλμης του δὲ δρέπει
οὐχὶ ποινὴν ἀλλὰ τιμὴν, καὶ ἀμοιβὴν ἐπαίνου·
κ' εἰσὶν οἱ παροτρύνοντες, καὶ ἄλλος ὅς τὸν βλέπει
κ' ἐπικροτεῖ. Ὦ αἴσχους σας κοινῶς ἐπικειμένου!
Ἂν τὸ ἰδῇ ὁ Βουλλιὼν, καὶ ἂν τὸ ἐπιτρέπῃ
ὁ νέος νὰ σ' ἀποστερῇ τοῦ σοὶ ὀφειλομένου,
μὴ ὑπομείνῃς πώποτε καθῆκόν σου ν' ἀρνῆσαι,
καὶ ν' ἀποδείξῃς χρέος σου τί δύνασαι καὶ εἶσαι.»

23

Θυμοῦ πληροῦται πρὸς αὐτὸν, καὶ ἡ ψυχή του καίει,
ὡς ἀναθάλλει τοῦ δαυλοῦ ἡ φλὸξ ταραττομένη·
ὁ δὲ θυμὸς, τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς γλώσσης του ἐκρέει,
οὐδ' ἡ καρδία ἐπαρκεῖ αὐτῷ ἐξογκουμένη.
Κηρύττει δ', οὐδὲ σιωπᾷ, ἂν ὁ Ῥινάλδος πταίῃ,
ἂν ἐν αὐτῷ τι ἀπρεπὲς ἢ φαῦλον συμπεραίνῃ.
Τὸν λέγει γαῦρον, μάταιον· παράφορον μανίαν
τὸ θάῤῥος του ἀποκαλεῖ, καὶ λύσσαν τὴν ἀνδρίαν.

24

Ἂν δέ τι λάμπῃ ἐν αὐτῷ ὑπέρφρον ἢ γενναῖον,
ἢ εὐκλεὲς προτέρημα, ἢ ἀρετὴ μεγάλη,
χολὴν τοῦ μίσους, καὶ σκιὰν τοῦ ψεύδους ἐπιχέων,
αὐτὸς ὡς ἐλαττώματα τὰ πάντα διαβάλλει·
καὶ ἡ κακολογία του, κοινὴ τὸ τελευταῖον,
αὐτοῦ τοῦ ἀντιζήλου του τὴν ἀκοὴν προσβάλλει.
Ἀλλ' οὔτε οὕτως ὁ τυφλὸς θυμός του παύει, οὔτε
ἡ τοῦ θανάτου πρόδρομος ὁρμή του χαλινοῦται.

25

Ὅτι ὁ δαίμων, ὁ κινῶν τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀνθρώπου
ἀντὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, τὰς ὕβρεις του ἐμπνέων,
τὸν ὤθ' εἰς ἐπανάληψιν διαγωγῆς ἀτόπου,
καὶ εἰς τὸ στῆθός του τροφὴν προσέθετε, τὸ καῖον.
Ὑπάρχ' εἰς τὸ στρατόπεδον εὐρὺ πεδίον, ὅπου
ὁμὰς συνήθως ἱπποτῶν συῤῥέει ἀριστέων,
καὶ ὅπου νέοι μαχηταὶ εἰς πάλην καὶ ἀγῶνας
τὰ μέλη των ῥωννύουσιν, ἀσκοῦσι τοὺς μυῶνας.

26

Ἐκεῖ πολλοὶ καθήμενοι ἱππόται ἐν ᾧ ἦσαν,
κατὰ Ῥινάλδου, ὡς αὐτῷ μοιραῖον, ὕβρεις χύνει,
καὶ εἰς τὸ δηλητήριον τοῦ ᾅδου ἐμβαφεῖσαν,
ὀξεῖαν δὲ ὡς ὄφεως, τὴν γλῶσσάν του ἐκίνει.
Ἀλλ' ὁ Ῥινάλδος ἤκουσε τὴν ὕβριν τὴν ῥηθεῖσαν,
καὶ τὴν ὀργὴν δὲν δύναται ἐντός του νὰ πραΰνῃ.
«Ψεύδεσαι!» κράζει, ῥίπτεται θυμοῦ, μανίας πλήρης,
κ' εἰς τὸν ἀντίπαλον ὁρμᾷ μ' ἓν πήδημα ξιφήρης.

27

Ἦν ἡ φωνή του ὡς βροντὴ, ὡς ἀστραπὴ δ' ἡ σπάθη,
προηγουμένη κεραυνοῦ καὶ ἀναγγέλλουσά τον·
ἐκεῖνος δ' ὅλος ἔτρεμε, καὶ πῶς νὰ διαλάθῃ
ἐσκέπτετο τὸν θάνατον τὸν φοβερίζοντά τον.
Ἀνδρίαν πλὴν καὶ δύναμιν νὰ δείξῃ ἐπειράθη,
μάρτυρας ἔχων θεατὰς τὰ πλεῖστα τῶν ταγμάτων.
Δι' ὃ ἐκσπᾷ τὴν σπάθην του καὶ τὸν ἐχθρὸν προσμένει,
κ' ἐμπρός του εἰς ἀκλόνητον ἀμύνης θέσιν μένει.

28

Ἀμέσως ξίφη φλογερὰ ἀστράπτουσι μυρία,
κ' οἱ λάμποντες σπινθῆρές των γοργοὶ διασταυροῦνται,
ὅτι ποικίλη δυσμενῶν πολεμιστῶν σωρεία
συνέῤῥευσε, καὶ φέρονται τὰ πλήθη καὶ ὠθοῦνται.
Ἠχεῖ κραυγὴ, κ' ἐγείρεται εἰς τὸν ἀέρ' ἀγρία,
κ' εἰς ἕνα ἀναρίθμητοι ἀλαλαγμοὶ ἑνοῦνται,
ὡς ὁ ὑψαύχην ἀντηχεῖ τῆς παραλίας ὄχθος,
ὅταν τὸν πλήττῃ ὁ βοῤῥᾶς καὶ ὁ τοῦ πόντου ῥόχθος.

29

Ἀλλ' οὐδαμῶς ἡ τοῦ στρατοῦ φωνὴ ἀναχαιτίζει
τοῦ ὑβρισθέντος τὴν ὁρμὴν ἢ τὴν ὀργὴν πραΰνει·
τὰς ἀντιστάσεις ἀψηφᾷ, κραυγὴ δὲν τὸν φοβίζει,
καὶ θέλει εἰς ἐκδίκησιν τὴν ὕβριν ν' ἀποπλύνῃ·
τοὺς στρατιώτας ἀπωθεῖ, τὰ ὅπλα διασχίζει,
καὶ στρέφεται εἰς χεῖράς του ἡ σπάθη του πυρίνη.
Τὸ ἀπειλοῦν δὲ λύουσα τῶν ἀντιπάλων πλῆθος,
τῷ διανοίγει τὴν ὁδὸν πρὸς τοῦ ἐχθροῦ τὸ στῆθος.

30

Ἡ χείρ του ἀκατάσχετος, ἀλλ' ἑαυτῆς κυρία,
ἐν τῇ ὀργῇ της τὰς πληγὰς ῥαγδαίας καταφέρει,
κ' εἰς στῆθος καὶ εἰς κεφαλὴν μὲ τραύματα μυρία
τῷ κρεουργεῖ τὰ δεξιὰ καὶ τὰ λαιά του μέρη,
καὶ στρεφομένη πανταχοῦ, ὡς ἀστραπὴ ταχεῖα,
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξαπατᾷ, τὴν τέχνην παραφέρει,
καὶ πίπτει ἀπροσδόκητος, καὶ αἰφνιδίως παίει
τὸ κεχηνὸς τοῦ θώρακος, καὶ εἰς τὸ αἷμα πλέει.

31

Καὶ οὐδὲ πρὶν ἐπαύσατο τῆς λύσσης τῆς μαχίμου,
πρὶν ἅπαξ, δὶς τῷ ἔπηξε τὸ ξίφος εἰς τὰ στήθη.
Πίπτει ὁ δείλαιος πληγείς· καὶ δι' ὁδοῦ διδύμου
καὶ ἡ πνοή του ἐνταυτῷ καὶ ἡ ψυχὴ ἐχύθη.
Ὁ νικητὴς δὲ τῆς χειρὸς ἀφίνων τῆς ἀλκίμου
τὸ ὅπλον ἔτι χάθυγρον, μακράν του ἐκινήθη·
ὅτι ὡς εἶδε τὸν ἐχθρὸν ἀσπαίροντα ἐμπρός του,
ἐσβέσθ' ἡ ἀγριότης του κ' ἐκάμφθη ὁ θυμός του.

32

Ὁ Γοδεφρεῖδος, τὴν βοὴν ἀκούσας τὴν ἀγρίαν,
ἀφίχθη. Ὢ θεάματος φρικτοῦ, μισητοτάτου!
Βλέπει νεκρὸν τὸν Νορβεγόν· τὴν κόμην, τὸν μανδύαν
τῷ χρίει αἷμα, τὴν μορφὴν βάφει χροιὰ θανάτου.
Κλαυθμῶν, καὶ θρήνων, καὶ κραυγῶν ἀκούει συναυλίαν
θρηνοῦσ' οἱ φίλοι τοῦ νεκροῦ καὶ τὰ στρατεύματά του.
Ἐκπεπληγμένος δ' ἐρωτᾷ· «Τίς ἦν ὁ τολμητίας,
ὁ ἀπειθής, ὁ ἔνοχος τῆς ἀνοσιουργίας;»

33

Ἀρνάλδος, ὁ θερμότερος τῶν τοῦ νεκροῦ ἑταίρων,
πᾶν ἐξετίθει τὸ συμβὰν, κ' ἐκθέτων τὸ ἐδείνου·
πῶς ὁ Ῥινάλδος ἀφορμὴν ἐκ τῶν ἐλαφροτέρων
δραξάμενος, παράφορος ἐῤῥίφθη κατ' ἐκείνου,
πῶς τὸν ὁπλίτην τοῦ Χριστοῦ ὁ ὅπλα Χριστοῦ φέρων
εἰς λύσσαν ἐθυσίασεν ὀργῆς του ὑπευθύνου,
καὶ τοῦ στρατεύματος παντὸς ἀπέναντι, ἠψήφει
τοὺς ὅρους οὓς ἐκύρωσαν τοῦ στρατηγοῦ αἱ ψῆφοι.

34

Ὅτι θανάτου ἄξιον τὸν θεωρεῖ ὁ νόμος,
καὶ πρέπει νὰ τιμωρηθῇ ὅπως αὐτὸς προστάττει·
βαρεῖα μὲν καθ' ἑαυτὴν ἡ πρᾶξίς του, ἀλλ' ὅμως
ὡς ἐκ τοῦ τόπου καὶ καιροῦ πῶς ἦτο βαρυτάτη,
ὅτι ἐὰν διὰ ποινῆς δὲν ἐμποιῆται τρόμος,
καθείς των θὰ ἐμψυχωθῇ παρόμοια νὰ πράττῃ,
καὶ ὅτ' οἱ ἀδικούμενοι, εἰς εὐθυδίκους κρίσεις
οὐκέτι θὰ προσφεύγωσιν, ἀλλ' εἰς ἀντεκδικήσεις.

35

Ἐντεῦθεν αἱ διχόνοιαι, αἱ ἔριδες κ' αἱ ῥήξεις,
ὅσας ὁ νόμος τῶν χειρῶν ὁ ἄδικος χαλκεύει.
Τῶν ἀρετῶν του ἔπειτα ἀναπολεῖ ἐνδείξεις,
ὅσας ὀργὴ ἢ ἔλεος αὐτῷ ὑπαγορεύει.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης κατ' αὐτοῦ προτείνει ἀποδείξεις,
καὶ τὸν κατηγορούμενον ἐντόνως προστατεύει.
Ἀκούει, μ' ὄψιν αὐστηρὰν, αὐτῶν ὁ Γοδεφρεῖδος,
πρόμαντιν φόβου μὲν πολλοῦ, ὀλίγης δὲ ἐλπίδος.

36

Καὶ ὁ Ταγκρέδης ἔλεγεν· «Ὦ κύρι', ἐνθυμεῖσαι
τίς ὁ Ῥινάλδος πάντοτε ὑπῆρξε, καὶ ὁποῖος,
ὁπόσαι τῇ ἀνδρίᾳ του τιμαὶ ἀποδοθεῖσαι,
κ' ἡ ἐξ ἀνάκτων γενεὰ, καὶ ὁ κλεινός του θεῖος
ὁ Γέλφος πόσον τὸν τιμᾷ. Αἱ τιμωρίαι ἴσαι
δὲν πρέπει νὰ κατέρχωνται ἐξ ὕψους τῆς ἰσχύος.
Εἰς διαφόρους πταίσαντας τὸ πταῖσμα διαφέρει·
πρὸς ἴσους εἶναι δίκαιον τὸ ἴσον, καὶ συμφέρει.»

37

Ὁ δ' ἀρχηγὸς ἀπήντησε· «Παρὰ τῶν ἀνωτέρων
διδάσκονται ὑποταγὴν οἱ ταπεινότεροί των.
Κακῶς, Ταγκρέδη, παραινεῖς, ἂν θεωρῇς συμφέρον
τὸ νὰ ἐκτραχηλίζηται ἀκάθεκτος ὁ κρείττων.
Ἂν μόνον ἐπὶ τῶν μικρῶν καὶ τῶν ταπεινοτέρων
ἡ δύναμίς μου ἔφθανε, τί δύναμις θὰ ἦτον;
Σκῆπτρον ἀνίσχυρον ἐγὼ καὶ κράτος ἐπ' αἰσχύνῃ
ἂν ἔλαβον, δὲν δέχομαι τὸ δῶρόν του· ἂς μείνῃ.

38

»Οὐχί· σεπτὸν κ' ἐλεύθερον, ὡς μοὶ ἐδόθη, κεῖται,
καὶ θενὰ κεῖται παρ' ἐμοὶ ὡς τέλους ἀμειώτως.
Ἠξεύρω πῶς ἁρμόζεται, καὶ ποία ἀπαιτεῖται
διαφορὰ τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν ποινῶν εἰκότως,
καὶ πότε πρέπει ἀκριβὴς ἰσότης νὰ τηρῆται,
χωρὶς νὰ διακρίνηται ὁ ἔσχατος καὶ πρῶτος.»
Τοιαῦτα ἔλεγεν· ὁ δὲ πρὸς ταῦτα δὲν ὡμίλει,
διότι ἡ εὐλάβεια τῷ ἔδεε τὰ χείλη.

39

Ὁ δὲ Ῥαιμόνδος, αὐστηρᾶς φρενὸς, ἀρχαίου ἤθους
κεκηρυγμένος ζηλωτὴς, τοὺς λόγους του ἐπῄνει.
«Ὁ οὕτω προϊστάμενος τοῦ ὑπηκόου πλήθους
δύναται, λέγει, παρ' αὐτῷ σεβάσμιος νὰ γίνῃ.
Ἡ πειθαρχί' ἀπόλλυται ἀπὸ λαοῦ, συνήθους
συγγνώμην πάντοτε, ποτὲ ποινὴν νὰ μὴ προσμείνῃ.
Ἐκλείπει πᾶσα δύναμις, πᾶν κράτος καταῤῥέει,
ἐὰν τὴν ἐπιείκειαν μὲ φόβον δὲν συνδέῃ.»

40

Ὡς δ' ὁ Ταγκρέδης ἤκουσε τοιαῦτα, σπουδῇ πάσῃ
τοὺς καταλείπει, ἀπ' αὐτὸ ἀπέρχεται τὸ μέρος,
πρὸς τὸν Ῥινάλδον στρέφεται, κ' ἐπείγεται νὰ φθάσῃ,
καὶ ὁ ταχύπους ἵππος του τὸν φέρει ὑποπτέρως.
Ὁ δὲ Ῥινάλδος, τοῦ ἐχθροῦ ὡς εἶχεν ἀποσπάσει
τὴν ὕβριν μετὰ τῆς ψυχῆς, ἐσύρθ' ἰδιαιτέρως
εἰς τὴν μονήρη του σκηνήν. Ἐκεῖ εὑρών τον ἔτι
ὁ φίλος του, τὰ ὑπ' αὐτῶν ῥηθέντα τῷ ἐκθέτει.

41

Προσεπιλέγει δ' εἰς αὐτά· «Ἂν καὶ κακῶς, νομίζω,
ἐκφράζ' ἡ ἐπιφάνεια τὰ βάθη τῆς καρδίας,
τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν ἂν καὶ πολλοὶ γνωρίζω
πῶς κρύπτονται εἰς τοῦ νοὸς τὰς πτύχας τὰς μυχίας,
ἀλλὰ ὁ ἀρχιστράτηγος, ἐξ ὅσων οἰωνίζω,
κ' ἐκ τῆς ἰδίας ἄλλως τε αὐτοῦ ὁμολογίας,
ἀποφασίσας φαίνεται νὰ σὲ καθυποβάλλῃ
εἰς ὅσ' ἂν καὶ οἱ ἔνοχοι ὑπόκεινται οἱ ἄλλοι!»

42

Πρὸς ταῦτα ἐμειδίασε πικρῶς ὁ νεανίας,
ἀλλὰ ἐπέλαμψεν ὀργὴ εἰς τὸ μειδίαμά του.
«Ἂς πειραθῇ, ἀνέκραξε, δειλῆς ἀπολογίας
ὁ εἰς δεσμὰ συρόμενος καὶ στέργων τὰ δεσμά του.
Ἐγὼ δ' εἰμὶ ἐλεύθερος, καὶ τῆς ἐλευθερίας
λάτρης τελῶ ἐκ γενετῆς, καὶ λάτρης ὡς θανάτου.
Νὰ φέρῃ ὁ βραχίων μου τὴν μάχαιραν, κ' ἐπίσης
νὰ δρέπῃ δάφνας γυμνασθεὶς, δὲν δέχεται ἁλύσεις.

43

»Τοιαύτην ἂν ὁ Βουλλιὼν τῶν εὐγενῶν μου κόπων
μοὶ προορίζῃ ἀμοιβὴν, τῶν φυλακῶν τὸ σκότος,
καὶ ὡς τὸν χυδαιότερον ἂν θέλῃ τῶν ἀνθρώπων
νὰ μ' ὑποβάλλ' εἰς βάναυσον ποινὴν, ἂς ἔλθῃ πρῶτος,
ἢ ἄλλους ἂς μοὶ πέμψῃ κἂν, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τόπον
προσμένω· θὰ δικάσωσι τὰ ὅπλα μας εἰκότως.
Μοὶ εἶναι προφανέστατον, δι' ὅσων μοὶ ἀγγέλλει,
πῶς τραγῳδίαν τοῖς ἐχθροῖς νὰ παραστήσῃ θέλει.»

44

Ταῦτα εἰπὼν, τὰ ὅπλα του ἐν βίᾳ ἐνεδύθη.
Κοσμεῖ χαλκὸς τὰ στήθη του, χαλκὸς τὴν κεφαλήν του·
ὑπὸ τὸ σάκκος του ἡ χεὶρ ἡ στιβαρά του βρίθει,
καὶ ἡ μεγάλη σπάθη του ἠρτήθ' εἰς τὴν ὀσφύν του.
Λαμπρὸς τὴν ὄψιν, εὐπρεπὴς παρίσταται τῷ πλήθει,
ὡς ἂν ἡλίου ἔστεφον ἀκτῖνες τὴν μορφήν του.
Ἀγέρωχος ἐβάδιζεν, κ' ἐξ οὐρανοῦ ἐθάῤῥεις
κατήρχετο ἀγριωπὸς, χαλκοφορῶν ὁ Ἄρης.

45

Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης προσπαθῶν τὴν ἐπηρμένην φρένα
καὶ τὸν ἀκαταμάχητον θυμόν του νὰ μαλάξῃ,
τῷ λέγει· «Τ' ἀκατόρθωτα, ὦ ἥρω, εἰς καθένα,
ἠξεύρω ἡ ἀνδρία σου ζητεῖ νὰ διαπράξῃ.
Ἡ ἄκαμπτός σου ἀρετὴ ἐγείρει τὸν αὐχένα,
ὁσάκις βίαν προσκληθῇ εἰς βίαν ν' ἀντιτάξῃ.
Ἀλλὰ μὴ δώῃ ὁ Θεὸς, κ' εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν
σκληράν της πεῖραν λάβωμεν πρὸς βλάβην ἡμετέραν!

46

«Εἰπέ μοι τί προτίθεσαι; Εἰς αἷμα τῶν ἑταίρων,
αἷμ' ἀδελφῶν, νὰ μολυνθῇ ἡ χείρ σου λοιπὸν θέλει;
Πῶς τραυματίζεις τὸν Χριστὸν δὲν βλέπεις, καταφέρων
πληγὰς εἰς τοὺς Χριστιανοὺς, τὰ προσφιλῆ του μέλη;
Πῶς! δι' ἐπίδειξιν τιμῶν κενῶν καὶ ἐφημέρων,
ὡς κῦμα διαῤῥεουσῶν θαλάσσιον, σοὶ μέλει;
Καὶ ταύτην ὑπερτίθεσαι τῆς δόξης τῆς ὑψίστης,
τῆς δόξης τῆς ἐν οὐρανῷ, ἣν δίδωσιν ἡ πίστις;

47

»Ἀλλ' ὄχι, νίκα σεαυτὸν, καὶ, πρὸς Θεοῦ, ἐκδύσου
τῶν αἱμοβόρων τάσεων καὶ τῶν ὑπερηφάνων.
Δειλία δὲν σ' ἐδάμασε, σὲ κάμπτ' ἡ θέλησίς σου,
καὶ ἀνταξίαν θεωρῶ τὴν ἧττάν σου στεφάνων·
καὶ κῦρος δὲ ἂν δέχεσαι παραδειγμάτων, πείσου
καὶ ὑποχώρησον, ἐμὲ παράδειγμα λαμβάνων.
Ὡς σὲ, κ' ἐμὲ προὐκάλεσαν· ἀλλ' ὅμως κατεστάλην
ὑπ' ἐμαυτοῦ, ἀποφυγὼν τὴν πρὸς οἰκείους πάλην.

48

»Ὁπότ' ἐγὼ κατέκτησα τὴν χώραν τῶν Κιλίκων,
τὰς τῆς σημαίας τοῦ Χριστοῦ πτυχὰς ἀναπετάσας,
ὁ Βαλδοβῖνος ἐπελθὼν, διὰ τεχνῶν ἀδίκων
τὴν χώραν ἐκυρίευσε, τὸ κτῆμά μου ἁρπάσας.
Δὲν εἶδα ὑπ' ἀλωπεκῆν λανθάνοντα τὸν λύκον,
οὐδ' ὑπὸ φίλου πρόσχημα τὰς πονηρίας πάσας;
Οὐδόλως πλὴν ἠθέλησα, ὁπλίζων τὴν παλάμην,
νὰ λάβ' ὀπίσω τὸ κλαπέν· καὶ ὅμως ἠδυνάμην.

49

»Ἀλλ' ἂν σοὶ φαίνωντ' ἐπαχθεῖς αἱ ἀγενεῖς ἁλύσεις,
ἂν σ' εἶναι ἀποτρόπαιος ἡ τῆς εἱρκτῆς σκοτία,
καὶ προτιμᾷς, ἀποφυγὼν αὐτὴν, ν' ἀκολουθήσῃς
ὅσα ὡς ἔθιμα τιμῆς ἐγκρίν' ἡ κοινωνία,
συνήγορόν σου ἄφες με, καὶ μὴ χρονοτριβήσῃς·
πρὸς Βοημόνδον ἄπελθε τὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ.
Νομίζω ἀσφαλέστερον νὰ φύγῃς ἀπ' ἐμπρός του.
Μὴ ἀψηφήσῃς τὴν ὁρμὴν τῆς πρώτης κρίσεώς του.

50

»Μετ' οὐ πολὺ, ἂν καθ' ἡμῶν προκύψῃ ἡ σημαία
τῶν Αἰγυπτίων καὶ λοιπῶν βαρβάρων ἡγεμένων,
ἡ ἔξοχος ἀνδρία σου θὰ λάμψῃ, ἀναγκαία,
ἀφ' οὗ μακράν μας ἀποστῇς, καὶ ἔξω τῶν ἀγώνων,
καὶ ἄνευ σοῦ ἡ στρατιὰ θὰ εἶναι ἡ γενναία,
ὡς ἄνθρωπος ἀποκοπεὶς χειρῶν καὶ βραχιόνων.»
Τ' αὐτὰ προσεπερχόμενος ὁ Γέλφος τὸν προτρέπει,
ὅτι χωρὶς ἀναβολῆς ν' ἀναχωρήσῃ πρέπει.

51

Τοιαῦτα παραινούμενος ὁ γαῦρος νεανίας,
τὴν ὑπερόπτην φρένα του μετέτρεψε, καὶ κλίνει.
Τὴν κινδυνώδη θέσιν του ν' ἀφήσῃ μετὰ βίας
τοῖς προσπαθοῦσι φίλοις του οὐκέτι ἀντιτείνει.
Ἐν τούτοις πλῆθος πέριξ του συῤῥέ' ὑπὸ φιλίας,
καὶ νὰ τὸν συνοδεύσωσι καθείς των τῷ προτείνει.
Ἀλλ' οὗτος τοὺς εὐχαριστεῖ· τὸν ἵππον του ἀνέβη,
καὶ δύω μόνους ὀπαδοὺς λαμβάνων ἀφιππεύει.

52

Ἀναχωρεῖ, καὶ ὑψηλαὶ κεντῶσι τὴν ψυχήν του
ἰδέαι φήμης εὐγενοῦς καὶ δόξης αἰωνίας·
πτεροῦται πρὸς ἀνήκουστα, πρὸς ἀσυνήθ' ἡ φρήν του,
πρὸς κατορθώματα λαμπρὰ, καὶ πρὸς μεγαλουργίας.
Νὰ πέσῃ θέλει πολεμῶν, κοσμῶν τὴν κεφαλήν του
μὲ δάφνην ἢ κυπάρισσον ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας,
καὶ διελθὼν τὴν Αἴγυπτον, νὰ φθάσῃ μέχρις ὅπου
ὁ Νεῖλος κρύπτει τὴν πηγὴν ἐντὸς ἀγνώστου τόπου.

53

Ἀλλ' ὅταν ἀπερχόμενος ὁ μεγαλόφρων νέος,
ἐστράφη τὸν χαιρετισμὸν τὸν τελευταῖον δίδων,
ὁ Γέλφος δὲν ἐπρόσμεινεν, ἀλλ' ἔσπευσε δρομαῖος
πρὸς ἄλλα μέρη τῶν σκηνῶν, ζητῶν τὸν Γοδεφρεῖδον.
Ὡς δὲ τὸν εἶδε καὶ αὐτὸς, ἐφώνησεν εὐθέως·
«Ὦ Γέλφε, τύχῃ ἀγαθῇ! σ' ἐζήτουν ὅτε σ' εἶδον,
καὶ εἶχον πέμψει εἰς πολλὰ τοῦ στρατοπέδου μέρη,
ἂν τῶν κηρύκων μου κἀνεὶς σ' ἀπήντα, νὰ σὲ φέρῃ.»

54

Εἶτα μακρύνας τοὺς λοιποὺς, καὶ τὴν φωνὴν χαλάσας,
σπουδαίους λόγους πρὸς αὐτὸν καὶ σοβαροὺς προφέρει.
«Ὦ Γέλφε, ὁ ἀνεψιός ὁ σὸς, ἀφηνιάσας,
ἐπ' ἀληθείας φέρεται ὡς ὁ θυμὸς τὸν φέρει.
Ποινὴν διὰ τῆς πράξεως τὸ βάρος ἐπισπάσας,
νομίζω ὅτ' εἰς ἑαυτὸν κακὸν θὰ ἐπιφέρῃ.
Θὰ ἠγαλλόμην ἐκ ψυχῆς ἂν ἦν ἀθῶος ἴσως·
ἀλλὰ ὁ πάντων ἀρχηγὸς πρὸς πάντα ἔσται ἴσος.

55

»Καὶ ἔσται ὑπερασπιστὴς καὶ φύλαξ τοῦ νομίμου,
καὶ τοῦ δικαίου πρόμαχος ἐν πάσῃ περιστάσει·
κ' ἐλεύθερος τῆς τῶν παθῶν δουλείας τῆς ἀτίμου
μενεῖ, ὅταν ὁμοίους του καλῆται νὰ δικάσῃ.
Τῇ πειθαρχίᾳ, τῇ τιμῇ καὶ τῇ διαταγῇ μου
τὸν συγγενῆ σου ν' ἀπειθῇ ἂν εἶχέ τις βιάσει,
ὡς ἤκουσα λεγόμενον, ἂς ἔλθῃ, καὶ ταχέως
τὴν κεφαλὴν τοῖς δικασταῖς ἂς κλίνῃ κατὰ χρέος.

56

»Ἂς ἔλθῃ εἰς τὴν φυλακὴν οἰκείᾳ του θελήσει·
αὐτὴ καὶ μόνη δύναται ἡ χάρις νὰ τῷ γίνῃ.
Ἂν ὅμως μείνῃ ἄκαμπτος καὶ ἂν μᾶς ἀψηφήσῃ,
(γνωστὴ ἡ ἀχαλίνωτος ὁρμή του μ' εἶν' ἐκείνη),
σὺ θέλεις ἐπιμεληθῇ καὶ τὸν καθοδηγήσει,
μὴ ἄνθρωπον μακρόθυμον καὶ πρᾶον παροξύνῃ
νὰ γίνῃ κατὰ δίκαιον ἐκδικητὴς τῶν νόμων,
ἐμπνέων τὸν σωτήριον τοῖς ἀπειθοῦσι τρόμον.»

57

Τοιαῦτα μὲν ὁ Βουλλιών· ὁ Γέλφος δ' ἀπεκρίθη·
«Ψυχὴ πρὸς ὕβριν ἄτιμον κατεξανισταμένη
λοιδόρους λέξεις ν' ἀνεχθῇ οὐδέποτ' ἐδυνήθη,
καὶ πρὸς τὴν περιφρόνησιν ἀνάλγητος νὰ μένῃ.
Ἂν θανατῶν τὸν ὑβριστὴν αὐτὸς ἐξεδικήθη,
νὰ πνίξῃ τὴν δικαίαν του ὀργὴν τίς ὑπομένει;
Τίς τὰς πληγάς του ἀριθμεῖ, ἃς δίδ' ἢ ἃς λαμβάνει,
ὅταν ἡ μάχη μαίνηται κ' ἐκεῖνος ἐξεμάνῃ;

58

»Ἀλλ' ὅ,τι θέλεις παρ' αὐτοῦ, προστακτικῶς ὁρίζων,
ὑπὸ τὸ δικαστήριον ἐλθὼν νὰ ὑποκύψῃ,
λυποῦμαι, ἀλλ' ἀδύνατον. Τὴν θέσιν του γνωρίζων,
ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου σου προὐτίμησε νὰ λείψῃ·
ἰδού με ὅμως ἕτοιμος, τὴν χεῖρά μου ὁπλίζων,
εἰς τὸν ἐπιχειρήσαντα μομφὴν νὰ τῷ προστρίψῃ
ἢ τὴν τιμήν του δάκνοντα, νὰ δείξω κατὰ χρέος
ὅτ' εἰς ἀδίκους προσβαλὰς ἀντέτεινε δικαίως.

59

»Δικαίως, λέγω, τὴν ὀφρὺν, τὸν τύφον τοῦ ἀνόμου
νὰ ταπεινώσ' ἠθέλησε καὶ νὰ τὸν καταβάλῃ.
Ἂν ἔσφαλε, τὸ σφάλμα του ἦν μόνον λήθη νόμου.
Οὐδόλως ἐπαινῶ αὐτὸν, κ' ἡ λύπη μου μεγάλη·»
Πρὸς ταῦτα δὲ ὁ Βουλλιών· «Ἂς φύγῃ! Τῷ στρατῷ μου
διχονοιῶν ζιζάνια δὲν θέλω νὰ ἐμβάλῃ.
Τῆς ἔριδος ἐπιθυμῶ τὸ σπέρμα ν' ἀποπνίξῃς.
Ἀποσβεσθήτω, πρὸς Θεοῦ, ἡ ἀπευκταία ῥῆξις.»

60

Ἀλλὰ νὰ λάβῃ κραταιὰν αὐτοῦ ἐπικουρίαν
οὐδόλως ἀπελπίζεται ἡ πονηρὰ ἐκείνη.
Παρακαλεῖ πανήμερον, καὶ πᾶσαν μαγγανείαν,
πᾶσαν παγίδα ἔντεχνον τὸ κάλλος της ἐντείνει.
Ἀλλ' ὅτ' ἐπέρχεται ἡ νὺξ, καὶ μέλανα μανδύαν
ἐπὶ τοῦ φθίνοντος φωτὸς κατὰ δυσμὰς ἐκτείνει,
δύω ἱππότας, δύω της λαμβάνει θεραπαίνας,
κ' εἰς τὰς σκηνάς της σύρεται, μονήρεις πεπηγμένας.

61

Ἀλλ' ἂν καὶ πολυμήχανος εἰς τὴν πλοκὴν τῶν δόλων,
κ' εἰς χάριν καὶ θωπεύματα ἡ τέχνη της μεγάλη,
ἂν κ' ἔλαβεν ἐξ οὐρανοῦ μορφὴν ἀκτινοβόλον,
οἵαν οὐδ' ἔσχε πώποτε οὐδ' ἕξει ποτὲ ἄλλη,
καὶ ἂν ἐνετυπώθησαν εἰς τῶν ἡρώων ὅλων
τὴν ἐρωτόληπτον ψυχὴν τὰ μαγικά της κάλλη,
πλὴν δὲν κατώρθωσεν ἐντὸς τῶν τρυφηλῶν παγίδων
τοῦ ἔρωτος, τὸν εὐσεβῆ νὰ λάβῃ Γοδεφρεῖδον.

62

Ματαίως δέλεαρ γλυκὺ τῷ τείνει, καὶ ματαίως
ἐλπίζ' εἰς ἐρωτομανῆ νὰ τὸν ἑλκύσῃ βίον.
Καθὼς ὁ κορεσθεὶς στρουθὸς, ὁ μὴ ὁρμῶν ὀξέως
ὅπου τροφὴ προτίθεται, ἀπάτη τῶν στρουθίων,
οὕτω πᾶν φεύγει τὸ τὴν γῆν κατακηλοῦν ἡδέως,
καὶ τὰς ἐρήμους προτιμᾷ ὁδοὺς τῶν οὐρανίων·
καὶ ὅσ' ἂν δίκτυα χρυσᾶ ὁ ἔρως τῷ τανύῃ,
ἄκαμπτος πάντα ματαιοῖ καὶ πάντα διαλύει.

63

Τοὺς λογισμούς του πρόσκομμα τοὺς εὐσεβεῖς δὲν σύρει
ἐκτὸς τῶν τρίβων ἃς αὐτὸ τὸ θεῖον τῷ χαράττει.
Μυρί' ἀλλάσσει σχήματα, μαγγανευμάτων πλήρη
ἡ ὡς Πρωτεὺς πολύτροπος καὶ ἡ πανουργοτάτη.
Πᾶν σχῆμά της δὲ φλογερὸν τὸν ἔρωτα ἐγείρει,
καὶ ὅπου πρὶν εἰς τὰς ψυχὰς τὸ ψῦχος ἐπεκράτει.
Ἀλλ' οὗτος, χάρις τῷ Θεῷ, εἰς τὰ τεχνάσματά της
ἀντέστη, καὶ κατέρρευσε τὸ ἔργον τῆς ἀπάτης.

64

Εἶχεν ἐκλάβει ἡ καλὴ, πῶς εἰς τοῦ βλέμματός της
τὰς φλόγας δὲν ἀνθίστατο ποτὲ καρδία σώφρων.
Πλὴν πόσ'· ἡ ἀγανάκτησις, καὶ τίς ὁ θαυμασμός της,
πῶς κατῃσχύνθη ταπεινὴ ἡ πρώην μεγαλόφρων!
Τότε νὰ στρέψῃ τὴν αἰχμὴν τῆς δεξιότητός της
εἰς ὅ,τι ἐφικτότερον, συγκατανεύει πρόφρων,
ὡς στρατηγὸς ἀπόρθητα πολιορκήσας μέρη,
καὶ ἀπαυδήσας, ἀλλαχοῦ πολέμους περιφέρει.

65

Ἐπίσης ὑπὸ τῶν θερμῶν βελῶν της δὲν ἐτρώθη
καὶ τοῦ Ταγκρέδου ἡ γοργὴ, ἀήττητος καρδία,
διότι ἀρχαιότεροι τὸν ἀπησχόλουν πόθοι,
κ' εἰς διπλῆν φλόγα ἐν αὐτῇ δὲν ἦν εὐρυχωρία,
ὁ ἔρως ὑπὸ ἔρωτος ἑτέρ' οὐδετερώθη,
ὡς φάρμακον οὐδετεροῖ φαρμάκου ἄλλ' οὐσία.
Ἀλλ' ἄτρωτος μόνος αὐτὸς καὶ ὁ στρατάρχης ἦτον,
οἱ δὲ λοιποὶ ἐτρώθησαν, τίς μᾶλλον καὶ τίς ἧττον.

66

Ἐὰν κ' ἐν τῇ καρδίᾳ της στενάζῃ καὶ λυπῆται
διότι πᾶν τὸ ἔργον της δὲν εἶχε κατορθώσει,
ἀλλ' ὅτι λείας ἔτυχε λαμπρᾶς, παρηγορεῖται,
καὶ ἥρωες πῶς ἔδακον τὴν ὁρμιάν της τόσοι·
κ' εἰς μέρη ἀσφαλέστερα αὐτοὺς διανοεῖται
νὰ φέρῃ, πρὶν τοὺς δούλους της τοὺς μαύρους διϊδῶσι,
κ' ἐκεῖ νὰ σύρ' εἰς ἅλυσιν αὐτοὺς ὡς καταδίκους,
κρίκους καινοὺς προσθέτουσα εἰς τοὺς ἀρχαίους κρίκους.

67

Καὶ ὅταν ἦλθεν ὁ καιρὸς καὶ ἡ στιγμὴ ἐπέστη,
καθ' ἣν προθύμως συνδρομὴ ἀνδρῶν τῇ ἐπηγγέλθη,
μ' εὐλαβὲς πρόσωπον ἐμπρὸς τοῦ στρατηγοῦ παρέστη,
καὶ εἶπεν· «Ἤδη κ' ἡ τακτὴ ἡμέρα θὰ παρέλθῃ.
Περὶ ἐμοῦ ὁ τύραννος ἂν μάθῃ ἀκριβές τι,
πῶς εἶχον ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ὅπλων σου προσέλθει,
μεγάλας τότε καθ' ἡμῶν δυνάμεις θὰ κινήσῃ,
κ' ἡ τῆς ἐπιχειρήσεως δυσχέρεια θ' αὐξήσῃ.

68

»Πρὶν τὸ ἀγγείλῃ πρὸς αὐτὸν κἀνεὶς τῶν ὑπηκόων,
ἢ βέβαιος κατάσκοπος, ἢ φήμη ἀβεβαία,
ὤ! δός μοι, δίκαιε, τινὰς τῶν ἰσχυρῶν ἡρώων,
καὶ δός μοι τὴν βοήθειαν ὁπόση ἀναγκαία.
Καὶ ἂν δὲν ἐπελάθετο ὁ πλάστης, τῶν ἀθώων,
ἂν δὲν τῷ ἀπαρέσκωσι τὰ ἔργα τὰ γενναῖα,
ἔσομαι πάλιν βασιλίς, κ' αἱ ἐπικράτειαί μου
ὑποτελεῖς σοι ἔσονται, εἰρήνης καὶ πολέμου.»

69

Εἶπε, καὶ μὴ δυνάμενος εἰς τὴν παράκλησίν της
νὰ ἀντιτάξῃ ἄρνησιν ὁ στρατηγὸς, προσνεύει.
Ἐπισπευδούσης δὲ αὐτῆς τὴν ἀναχώρησίν της,
εἰς τὴν τῶν νέων ἐκλογὴν ὁ ἴδιος προέβη.
Ἀλλ' ἅπαντες ἐθήρευον τὴν ἐκλογὴν, οὐδ' ἦν τις
ὁ μὴ ἐνθέρμως ἀπαιτῶν αὐτὴν νὰ συνοδεύῃ·
κ' ἡ ἅμιλλά των βαθμηδὸν ὑπερχορυφομένη,
εἰς ἀπαιτήσεις ὀχληρὰς ὡς τέλους ἀποβαίνει.

70

Ἡ δὲ, τὰ βάθη βλέπουσα τῶν καρδιῶν των, θέλει
ἐκ τούτου μείζους ν' ἀρυσθῇ καὶ νέας ὠφελείας·
καὶ εἰς τὰ στήθη των ζητεῖ νὰ ἐκτοξεύσῃ βέλη
τοῦ φόβου, τῶν ὑπονοιῶν καὶ τῆς ζηλοτυπίας,
ὅτι γηράσκ' ἠξεύρουσα κ' ἐξασθενεῖ ἐν τέλει
ὁ ἔρως ἄνευ συνεχοῦς τοιαύτης βοηθείας,
ὡς ἵππος σταδιοδρομῶν ὀλίγον προθυμεῖται,
ἂν ἵππος δὲν παρέπηται, ἢ ἂν δὲν προηγῆται.

71

Λέξεις ὑπούλους, βλέμματα ἀπάτης, δόλου πλήρη,
καὶ μειδιάματα ψευδῆ τοῖς διανέμει οὕτω,
ὥστε τὸν φθόνον πανταχοῦ ἀνάμεσόν των σπείρει,
καὶ μετὰ τῶν ἐλπίδων των ὁ φόβος συνηνοῦτο.
Τῶν κουφονόων ἐραστῶν τὸ σμῆνος διεγείρει
ἡ ἔντεχνος προσποιητὴ μορφή. Τὸ σμῆνος τοῦτο
χωρὶς αἰδοῦς καὶ σκέψεως ἀφηνιᾷ καὶ τρέχει,
καὶ ὁ γενναῖος ἀρχηγὸς ματαίως τοὺς συνέχει.

72

Τὴν στάθμην ἐν αὐτοῖς κρατῶν ἰσόῤῥοπον, φροντίζει
πρὸς πάντας ἴσος νὰ δειχθῇ, καὶ πρὸς οὐδένα κλίνει.
Αἰσχύνην πλὴν τῷ ἐμποιεῖ, ἐν ᾧ τὸν παροργίζει,
τῶν ἐν Χριστῷ πολεμιστῶν ἡ τόση ἀφροσύνη.
Καλῶς τὴν πεισματώδη των ἐπιμονὴν γνωρίζει,
καὶ νέον ἐπινόημα διαλλαγῆς προτείνει.
«Γραφέντα τὰ ὀνόματα ὑμῶν, ἂς ἐντεθῶσι
εἰς κάλπην, καὶ τὸν νικητὴν ἡ τύχη ἂς δηλώσῃ.»

73

Εἰς κάλπης τὰ ὀνόματα ἐντίθενται γαστέρα,
κ' εἰς τὰς τυφλὰς ἀφίενται τῆς τύχης συγκυρίας.
Αἱ ψῆφοι πάλλονται σφοδρῶς, κ' ἐξῆλθεν ἡ προτέρα
Ἀρτεμιδώρου, ὅστις ἦν ὁ κόμης Πεμβροσίας.
Ἡ τοῦ Γεράρδου μετ' αὐτὴν ἐξέρχεται δευτέρα,
ἡ Βιγκιλάου δ' ἔπειτα ἐξῆλθε τῆς ὑδρίας·
ἡ Βιγκιλάου, ὅστις πρὶν ἐκ τῶν ἐμφρονεστέρων,
παλίμπαις ἐρωτομανὴς κατέστη ἄρτι γέρων.

74

Ὦ! τί λαμπρὰ τὰ πρόσωπα! Πόση πληροῖ φαιδρότης
τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐκ καρδιῶν ὑπερχειλῶν χυθεῖσα,
τῶν τριῶν τούτων ἐκλεκτῶν, οὓς ἔλαβεν ἐν πρώτοις
ὁ ἔρως, ἵλεως φανεὶς, κ' ἡ τύχη των καμφθεῖσα.
Πῶς τρέμει, πῶς ζηλοτυπεῖ πᾶς ἕτερος ἱππότης
μὴ ἐκ τῆς κάλπης ἐξελθὼν καὶ μὴ λαβὼν τὰ ἴσα!
Καὶ πάντες ἐναγώνιοι κρεμῶνται εἰς τὰ χείλη
τοῦ μέλλοντος τὸ ψήφισμα τῆς κάλπης ν' ἀναγγείλῃ.

75

Ὁ Βάσκος εἶτα τέταρτος προέκυψεν ὁ ἥρως,
καὶ ὁ Ῥοδόλφος ἕπεται μετὰ τὸν Ὀλδερίκον·
τὸν Γουλιέλμον Ῥογκιλῶν ἀνέδειξεν ὁ κλῆρος,
τὸν Βαυαρὸν Ἐβέραρδον, τὸν Φράγκον τὸν Ἐῤῥῖκον,
καὶ τὸν Ῥαμβάλδον ἔσχατον· δραπέτης τοῦ Σωτῆρος,
κατόπιν προὔδωκεν αὐτὸς τὸ ἱερὸν καθῆκον.
Τόσ' ἡ ἰσχὺς τοῦ ἔρωτος! Καὶ οὕτως ἀπηρτίσθη
ὅλ' ἡ δεκὰς τῶν ἐκλεκτῶν, πᾶς δ' ἄλλος ἀπεκλείσθη.

76

Ὅλ' ὑπὸ φθόνου, ὑπ' ὀργῆς κατέχονται πυρίνης·
καθεὶς κατὰ τῆς τύχης του πικρῶς παραπονεῖται.
Ὦ ἔρως, σοῦ καθάπτονται, πῶς ὑπ' αὐτῆς ἀφήνεις
ἡ στάθμη ἐν τῷ κράτει σου τῆς δίκης νὰ κρατῆται.
Ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς φύσεως ἐστὶ τῆς ἀνθρωπίνης
τὸ ἀπαγορευόμενον πρὸ πάντων νὰ ποθῆται,
πολλοὶ διαλογίζονται, ὡς πυκνωθῇ τὸ σκότος,
νὰ παρακολουθήσωσι τὴν κόρην λεληθότως.

77

Πλησίον της διὰ νυκτὸς καὶ δι' ἡμέρας μένων,
καθείς των θέλει δι' αὐτὴν τὸ αἷμά του νὰ χύνῃ·
κ' εἰς τοῦτο διὰ στεναγμῶν συχνῶν καὶ κεκομμένων,
διὰ κρυφίων λέξεων αὐτὴ τοὺς παροτρύνει·
καὶ εἰς τὸν μὲν καὶ εἰς τὸν δὲ τῶν ἀπολειπομένων
ἐκφράζει λύπην, πῶς μακρὰν αὐτοῦ θεν' ἀπομείνῃ.
Ἐν τούτοις δὲ ὡπλίσθησαν οἱ δέκα στρατιῶται,
καὶ ἦλθον ἀσπασόμενοι τὸν στρατηγόν των τότε.

78

Ὅτ' ὕπουλον κ' ἐπίβουλον τὸ γένος τῶν ἀπίστων
ὁ στρατηγός των παραινῶν τοῖς λέγ' ἰδιαιτέρως,
καὶ διὰ τίνων δύνανται ἐπινοιῶν ἀρίστων
νὰ φύγωσι τὸν δόλον του καὶ τῶν παγίδων μέρος.
Πλὴν τοῦ ἀνέμου! Προσοχὴν δὲν ἔδωκεν οὐδείς των.
Δὲν ὑπακού' εἰς συμβουλὰς φρονήσεως ὁ ἔρως.
Ἐν τέλει τοὺς ἀσπάζεται, κ' ἡ ῥαδιοῦργος κόρη
δὲν περιμένει τῆς αὐγῆς τὰ φῶτα εἰς τὰ ὄρη.

79

Ἀναχωρεῖ νικήτρια, καὶ σύρει αἰχμαλώτους
τοὺς ἀντιζήλους ἐραστὰς ἡ πονηρὰ ἐκείνη·
τοὺς δὲ ὑπὸ τῆς μοίρας των μὴ ἐνδειχθέντας πρώτους,
βεϐυθισμένους εἰς δεινῶν ὠκεανὸν ἀφίνει.
Ἀλλ' ὡς ἐκάλυψαν τὴν γῆν αἱ πτέρυγες τοῦ σκότους,
καὶ ὑπ' αὐτὰς σιωπηλὰ πετοῦν ὀνείρων σμήνη,
κρυφίως, εἰς ἐρωτικὰς ὑπείκοντες ἐλπίδας,
ἀκολουθοῦσι συνεχεῖς τὰ ἴχνη τῆς Ἀρμίδας.

80

Καὶ πρῶτος ὁ Εὐστάθιος. Τὸ φῶς δὲν ἐνικᾶτο
εἰσέτ' ὑπὸ τοῦ λυκαυγοῦς, κ' ἐπείγετο νὰ φύγῃ·
μετὰ παλμῶν τοῦ στήθους του ἀπῆλθε, κ' ἐπλανᾶτο
ὡς ἐν τυφλῇ νυκτὶ τυφλὸς ὁ ἔρως τὸν ὡδήγει.
Ἦν αἴθριος ὁ οὐρανὸς κ' ἡ φύσις ἐκοιμᾶτο·
πλὴν ὡς τὰς πύλας ἡ αὐγὴ τοῦ οὐρανοῦ ἀνοίγει,
ἐφάν' ἡ νέα οὐ μακρὰν μεθ' ὅλων τῶν συντρόφων,
ἀφεῖσα τοῦ νυκτερινοῦ σκηνώματος τὸν λόφον.

81

Κινεῖται σπεύδων πρὸς αὐτήν· ἀλλ' ἐκ τῶν ἐμβλημάτων
εὐθὺς ἀναγνωρίζεται, καὶ ὁ Ῥαμβάλδος λέγει·
«Τί θέλει ὁ ἀκολουθῶν ἐπὶ τὰ βήματά των;»
Ὁ δὲ τῷ ἀποκρίνεται· «Ὁ πόθος της μὲ φλέγει,
καὶ ὀπαδός της ἕπομαι ἐκ τῶν εὐπειθεστάτων,
καὶ πρόμαχος πιστότατος καὶ δοῦλος, ἂν μ' ἐκλέγῃ.»
Ὁ δὲ «Καὶ ποῖος τὴν τιμὴν σοὶ δίδει;» Ἐλευθέρως
ὁ ἄτρομος Εὐστάθιος ἀπήντησεν· «Ὁ ἔρως.

82

»Εἶμ' ἐκλεκτὸς τοῦ ἔρωτος, σὺ δὲ τῆς τύχης. Τίνος
ἡ ἐκλογὴ σοὶ φαίνεται, εἰπέ, νομιμωτέρα;»
«Αἱ ἀξιώσεις σου ψευδεῖς ἀπήντησεν ἐκεῖνος,
καὶ μάταιοι οἱ τίτλοι σου. Ὀργώνεις τὸν ἀέρα.
Σὺ, ὀπαδὲ παράνομε, τί θέλεις εἰς τὸ σμῆνος
τὸ ὑπὸ σκέπην νόμιμον λαβὸν τὴν θυγατέρα
τῶν βασιλέων;»—«Ἀλλὰ τίς, ἐν μέσῳ τοῦ θυμοῦ του
ὁ ἄλλος ἀπεκρίνατο, θὰ μ' ἐμποδίσῃ τούτου;»

83

Ὁ δὲ ἀπήντησεν· «Αὐτὴ ἡ χεὶρ θὰ σ' ἐμποδίσῃ.»
Καὶ ταῦτα λέγων, ἔνοπλος ἐπάνω του ἐχύθη.
Συγχρόνως δ' ἴσῃ τῇ ὀργῇ καὶ προθυμίᾳ ἴσῃ
κατὰ τοῦ ἐφορμήσαντος ὁ ἄλλος ἐκινήθη.
Ἀλλὰ τὰς χεῖρας τείνουσα, τὴν λύσσαν των νὰ σβύσῃ
ἡ τῶν ψυχῶν των τύραννος εὐθὺς παρενεβλήθη,
καὶ εἶπε τούτῳ· «Ἄπεχε, μὴ ἀφαιρέσῃς μάτην
ἀπὸ σοῦ σύντροφον καλὸν καὶ ἀπ' ἐμοῦ προστάτην.

84

»Ἀνίσως θέλῃς νὰ σωθῶ τῷ ὄντι, μὴ μὲ στέρει
καὶ ταύτης τῆς ἐλπίδος μου καὶ νέας ἀρωγῆς μου.»
Κ' ἐκείνῳ λέγει· «Πίστευσον πῶς ἡ ψυχή μου χαίρει
ὅτ' ἦλθες ὡς ὑπέρμαχος καὶ ὑπερασπιστής μου.
Νὰ φύγῃς, σύμμαχ' εὐγενῆ, δὲν θέλω ὑποφέρει,
χωρὶς καὶ σὺ νὰ προστεθῇς τοῖς φίλοις ὀπαδοῖς μου.»
Τοιαῦτα τοῖς ἀπέτεινεν αὐτὴ, κ' ἐνῷ ὡμίλει,
νέοι προσήρχοντο, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, φίλοι.

85

Ἔρχονται ἄλλος ἄλλοθεν, καὶ ἀγνοῶν καθείς των
περὶ τῶν ἄλλων, βλέμματα λοξὰ πρὸς αὐτοὺς ῥίπτει·
αὐτὴ δὲ διὰ λέξεων τοὺς δέχεται ἡδίστων,
καὶ τὴν μεγάλην της χαρὰν οὐδόλως ἀποκρύπτει.
Ἀλλ' ὅμως τὴν περίστασιν τῆς μυστικῆς φυγῆς των
ὁ ἀρχηγὸς, ὡς ἔφθινεν ἡ νὺξ, ἀνακαλύπτει·
πλήρης μερίμνης πατρικῆς καὶ θλίψεως βαθείας,
πολλὰς μελλούσας δι' αὐτοὺς προβλέπει δυστυχίας.

86

Ἀλλ' ἐν ᾧ ταῦτα μελετᾷ, εἰς τὸν στρατὸν ἐφάνη
ἀνὴρ ἀσθμαίνων, κατηφὴς, καὶ πλήρης κόνιν ὅλος.
Ἐκ τῆς μορφῆς του δύναται καθεὶς νὰ συμπεράνῃ
ὅτι αὐτὸς εἶν' ἄγγελος κακῶν ἀναμφιβόλως.
«Κύριε, λέγει, ἐν βραχεῖ εἰς τὰς θαλάσσας φθάνει
αὐτὰς ὁ πολυάνθρωπος ἐκ τῆς Αἰγύπτου στόλος.
Ὁ Γουλιέλμος, διοικῶν τῶν Λιγουρῶν τοὺς ναύτας,
αὐτὸς σοὶ πέμπει δι' ἐμοῦ τὰς ἀγγελίας ταύτας.»

87

Εἰς ταῦτα δὲ προσέθηκε, πῶς ἔπεμπον τὰ πλοῖα
τροφὰς κ' ἐφόδια πολλὰ εἰς τὸν στρατὸν τὸν φίλον·
ἐνῷ δ' ὑπὸ τὸ ἄχθος της ἐβάδιζε βαρεῖα
ἡ συνοδία ἡ μακρὰ τῶν ἵππων καὶ καμήλων,
ὅτι προέκυψε ληστῶν Ἀράβων συμμορία
αἴφνης ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ, καὶ κατὰ τόπον κοῖλον
ὅτι προσέβαλεν αὐτοὺς ἐμπρὸς καὶ κατὰ νῶτον,
καὶ πάντες ἀπεσφάγησαν ἐκτὸς τῶν αἰχμαλώτων.

88

Πῶς τῶν βαρβάρων ἀλητῶν καὶ τῶν ἐρημοβίων
ἡ ἀκατάσχετος ὁρμὴ καὶ ἡ αὐθάδης ἦτον
ὡς φοβερὸς κατακλυσμὸς, τὰ πάντα καταλύων,
χωρὶς φραγμὸς τὸν χείμαῤῥον νὰ τέμνῃ τῶν ἀδύτων,
καὶ πῶς ἀνάγκ' εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ τῶν παραλίων
λόχοι τινὲς πολεμιστῶν ν' ἀπέλθουν ἀτρομήτων,
καὶ νὰ ἐξασφαλίσωσι τῆς Παλαιστίνης πάσης
τ' ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου των καὶ μέχρι τῆς θαλάσσης.

89

Ὡς ταῦτα ἐκοινώθησαν, κινεῖται πᾶσα γλῶσσα,
κ' ἡ φήμη διαδίδεται ἐκ πέρατος εἰς πέρας.
Ἡ τῶν καινῶν στρατιωτῶν ψυχὴ, ἀγωνιῶσα
ὑπὸ τοῦ φόβου, δέχεται τὴν φήμην τῆς ἡμέρας·
ὁ δ' ἀρχηγὸς, ὁ ἔργα των θαυμάσας ἤδη τόσα,
μὴ βλέπων ἤδη δείγματα τῆς τόλμης τῆς προτέρας,
φαιδρὸς προσέρχεται αὐτοῖς καὶ λόγους τοῖς προσφέρει,
δι' ὧν τὸ θάῤῥος των ζητεῖ νὰ τοῖς ἐπαναφέρῃ.

90

«Σεῖς οἱ δι' ἄλλων συμφορῶν, καὶ οἱ διὰ κινδύνων
παντοίων, μέρη μετ' ἐμοῦ τοσαῦτα διαβάντες,
σεῖς, στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, χρισθέντες δι' ἐκεῖνον,
διὰ τὴν θείαν πίστιν του νὰ πολεμῆτε πάντες,
ὅπλα νικήσαντες Περσῶν καὶ δόλους τῶν Ἑλλήνων,
ὄρη, πελάγη σχίσαντες, χειμῶνας ὑποστάντες,
πρὸς πάντα καρτερήσαντες, καὶ δείξαντες πῶς εἶσθε
λιμοῦ καὶ δίψης κρείττονες, σεῖς σήμερον φοβεῖσθε;

91

»Καὶ πῶς; Τὸν κατευθύνοντα τὰ διαβήματά σας,
τὸν Κύριον, ὃν ἔγνωτε ἐν συμφοραῖς σωτῆρα,
δὲν θεωρεῖτε βοηθὸν καὶ ἀντιλήπτορά σας,
καὶ ἀλλαχοῦ πῶς ἔστρεψε νομίζετε τὴν χεῖρα;
Θὰ εὐλογεῖτ' ἐντὸς μικροῦ τὰς κακουχίας πάσας,
ὅτ' εὐκλεεῖς καὶ νικητὰς θενὰ σᾶς στέψ' ἡ μοῖρα.
Ἐμμείνατε, τὸ αἴσθημα τηρεῖτε τὸ ἀρχαῖον.
Γενναῖοι! περιμείνατε τὴν ὥραν τῶν τροπαίων!»

92

Οὕτω θαῤῥύνει τὰς ψυχὰς τὰς τεθορυβημένας
διὰ γενναίων λέξεων καὶ ἀταράχου ἤθους.
Οὐχ ἧττον δ' ὑπὸ μεριμνῶν πιέζεται τὰς φρένας,
καὶ καταστέλλει λογισμοὺς δεινοὺς ἐντὸς τοῦ στήθους.
Ἐν σίτου σπάνει καὶ πλωτοὺς μὴ ἔχων τοὺς λιμένας,
πόθεν θ' ἀνεύρῃ τὰς τροφὰς τοῦ παμποικίλου πλήθους,
πῶς θεν' ἀνοίξῃ σκέπτεται τὸν τῆς θαλάσσης δρόμον,
καὶ εἰς τοὺς Ἄραβας λῃστὰς πῶς θὰ ἐμπνεύσῃ τρόμον.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΕΚΤΗ

1

Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ὁ λαὸς τῶν πολιορκουμένων
ἐκ νέου ἀνεθάῤῥησε, κ' ἐῤῥώσθη ἡ ἐλπίς των,
ὅτι ἐφόδια συχνὰ, ἐκτὸς τῶν εἰθισμένων,
εἰσῆγον οἱ περίπολοι καὶ οἱ νυκτοδρομεῖς των,
καὶ ὅτι τὸ τῆς πόλεως πρὸς Ἄρκτον τετραμμένον
δι' ὅπλων κατηρτίσαντο καὶ τοξευμάτων πλείστων,
τῶν πύργων προσαυξήσαντες τὸ ὕψος καὶ τὸ πάχος,
ὥστε νὰ περιμένωσιν ἐφόδους ἀταράχως.

2

Ὁ δ' ἡγεμὼν περινοστῶν τὰ τείχη ἀνενδότως,
ὑψοῖ τὰ μεταπύργια καὶ τὰ πλευρὰ κρατύνει,
εἴτε κατέχει ἥλιος τὸν οὐρανὸν ἢ σκότος,
εἴτε ἀστέρες λάμπουσιν εἴτε χρυσῆ σελήνη,
ἐνῷ περιῤῥεόμενος ὑπὸ θερμοῦ ἱδρῶτος
ἀσθμαίνων ὁ ὁπλοποιὸς τοὺς κόπους ἐπιτείνει.
Ἀλλ' ὁ Ἀργάντης δυσφορεῖ πρὸς τὰς ἀργοπορίας,
καὶ ταῦτα τῷ παρατηρεῖ μετὰ μεμψιμοιρίας.

3

«Ὡς πότε εἰς τὴν ἄδοξον αὐτὴν πολιορκίαν
θὰ ὑπομένῃ ὁ λαὸς αἰχμάλωτος καὶ ἄκων;
Ναὶ μὲν, ἀκμόνων καὶ σφυρῶν ἀκούω συναυλίαν,
καὶ πάταγον χαλκότυπον ἀσπίδων καὶ θωράκων,
πλὴν ποῦ τ' ἀποτελέσματα; Παράδοτος εἰς λείαν,
ἡ χώρα μας ὑπὸ ληστῶν λυμαίνεται παγκάκων,
ἀλλὰ οὐδεὶς ἐγείρεται ἐπὶ τὰ βήματά των,
οὐδ' ἦχος σάλπιγγος κροτεῖ τὸν ὕπνον των ταράττων.

4

»Αὐτῶν ἐκεῖ παρενοχλεῖ οὐδὲν τὰς εὐωχίας,
ἢ διακόπτει τὴν τρυφὴν τῶν πότων καὶ τῶν δείπνων,
ἀλλὰ μακρὰς διάγουσιν ἡμέρας ἡσυχίας,
καὶ ἀσφαλεῖς ἐκτείνονται εἰς τῆς νυκτὸς τὸν ὕπνον.
Ὑμεῖς δὲ καταβάλλεσθε ὑπὸ τῆς ἀδρανείας,
ὑπὸ λιμοῦ τριχόμενοι καὶ ὑφ' ὡρῶν ἀγρύπνων,
κ' ἐδῶ θεν' ἀποθάνετε ὡς ἄνανδροι ἐν τέλει,
νὰ σᾶς συνδράμ' ἡ Αἴγυπτος ἐγκαίρως ἂν δὲν θέλῃ.

5

»Τὸ κατ' ἐμὲ, τὴν μνήμην μου δὲν θέλω ὑπομείνει
νὰ σβέσῃ τάφος ἄδοξος εἰς κεκλεισμένα τείχη,
οὐδ' ὅτε αὔριον τὴν γῆν ὁ ἥλιος λαμπρύνῃ,
ἀργὸν καὶ ἔσω τῶν πυλῶν εἰσέτι νὰ μὲ τύχῃ.
Ὀλίγον μέλει μ' ἡ ζωὴ αὐτή μου ἡ γηΐνη·
ἂς γίνῃ ὅ,τι ἄνωθεν τῇ ἔκλωσεν ἡ τύχη.
Νὰ πέσω δὲν θεν' ἀπαιτῇ ἡ ἄδικός της ψῆφος,
πρὶν σύρω πρὸς ἐκδίκησιν καὶ δόξαν μου τὸ ξίφος.

6

»Ἀλλ' ἂν δὲν εἶχεν εἰς τὴν σὴν ἀποσβεσθῇ καρδίαν
πᾶν σπέρμ' ἀνδρίας, πᾶσά σου ἡ ἐγνωσμένη ῥώμη,
οὐ μόνον θὰ ἐδίωκον μαχῶν εὐθανασίαν,
ἀλλὰ καὶ δάφνας καὶ ζωὴν θὰ ἤλπιζον ἀκόμη.
Θαῤῥούντως πρὸς τὴν στρατιὰν ἐκεῖ τὴν πολεμίαν
καὶ πρὸς τὴν τύχην τὴν κοινὴν μιᾷ χωρῶμεν γνώμῃ.
Ἐπὶ κινδύνων συνεχῶς συμβαίνει τῶν ἐσχάτων
ὅτι τὸ τολμηρότερον νικᾷ τῶν βουλευμάτων.

7

»Ἂν ἐκ τῆς τόλμης πλὴν μικρὸν ἐλπίζῃς τῆς μεγάλης,
καὶ τὸν στρατὸν εἰς ἔξοδον φοβῆσαι νὰ ἐκθέσῃς,
τὴν κρίσιν μᾶλλον ταύτης μας τῆς ἐπισήμου πάλης
εἰς δύω συγκατάνευσον ἱππότας ν' ἀναθέσῃς·
καὶ ὅπως, ὅταν πρότασιν τοιαύτην τῷ προβάλῃς,
μηδόλως εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Φράγκων ἀπαρέσῃς,
νὰ κανονίσῃ δὸς αὐτῷ τοὺς ὅρους καὶ τὸν τόπον,
καὶ ἄφες τῷ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὅπλων καὶ τῶν τρόπων.

8

»Ἂν δύω χεῖρας ὁ ἐχθρὸς, ψυχὴν ἂν ἔχῃ μίαν,
καὶ ἂν ἀδάμαστον αὐτὴν, καὶ ἂν ἀγριωτάτην,
τὴν ἧτταν τῆς μερίδος μας καὶ τὴν ἀποτυχίαν,
ὅταν αὐτῆς ὑπερμαχῶ, τὴν ὑποπτεύεις μάτην.
Ἀντὶ τῆς τύχης, εἰς αὐτὴν τὴν χεῖρα τὴν ἀνδρείαν
πιστεύθητι καὶ πρόσμενε τὴν νίκην πληρεστάτην.
Ἰδοὺ αὐτὴ, ἐχέγγυον πιστὸν προσφέρεταί σοι,
πῶς ἡττηθὲν τὸ κράτος σου δὲν θέλει καταπέσει.»

9

Σιγᾷ· ὁ δ' ἀποκρίνεται· «Ἂν ἐπ' ἐμοῦ τὸ γῆρας
βλέπῃς, ὁπλῖτ' ἀτρόμητε, βαρὺ ἐπικαθῆσαν,
δὲν ἔχω τόσον ἀδρανεῖς εἰς πόλεμον τὰς χεῖρας,
οὐδὲ ὀκνοῦσαν τὴν ψυχὴν καὶ ἐξαχρειωθεῖσαν,
ὥστε νὰ στέρξω ἀκλεῆ καταστροφὴν τῆς μοίρας,
ἐν ᾧ τῆς δόξης πρόχειροι αἱ ἀφορμαὶ μοὶ ἦσαν,
ἐὰν κινδύνους, καὶ δεινὰ ἐὰν ὑπωπτευόμην,
ὅσα μοὶ ἐπικρέμανται κατ' ἰδικήν σου γνώμην.

10

»Μακρὰν τὸ αἶσχος ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλά σοι κοινωτέον
τὸ ἄγνωστον μυστήριον, ὃ κρύπτεται τοῖς πᾶσι.
Ἐκδίκησιν εἰς Νίκαιαν ὁ Σολιμάνος πνέων
δι' ὅσας εἶχε προσβολὰς καὶ ὕβρεις δοκιμάσει,
τοὺς φερεοίκους Ἄραβας τῶν Λιβυκῶν ὀρέων
συλλέξας, ἔχει πρὸς ἡμᾶς σκοπὸν νὰ προσελάσῃ,
καὶ ὡς κατέλθῃ πυκνωθὲν ἐπὶ τῆς γῆς τὸ σκότος,
ἐπικουρίαν καὶ τροφὰς νὰ φέρῃ λεληθότως.

11

»Μετ' οὐ πολὺ ἐπέρχεται. Εἰς ἀλλοφύλων χεῖρας
τὰ φρούρι' ἂς δουλεύωσι κ' ἡ ἄλλη Παλαιστίνη.
Μικρὸν μοὶ μέλει. Μοὶ ἀρκεῖ, ὁ κόσμος τῆς πορφύρας
κ' ἡ εὐγενὴς καθέδρα μου ἀνέπαφος νὰ μείνῃ.
Σὺ τῆς ὁρμῆς σου τοὺς θερμοὺς κατάπνιξον σπινθῆρας·
μή, πρὸς Θεοῦ, ἐπίτρεπε νὰ ἐκραγῇ πυρίνη.
Μέχρις οὗ φθάσῃ ἡ στιγμὴ ἡ πρόσφορος, πραΰνσου,
διὰ τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν καὶ τὴν ἐκδίκησίν σου.»

12

Ὁ λόγος, τοῦ Σαρακηνοῦ ἐξήγειρε τὴν μῆνιν,
ἔτ' ἦν ἐκ τῶν ἀρχαίων του ἐχθρῶν ὁ Σολιμάνος.
Δυσανασχέτει δ' ἰσχυρῶς, ὁρῶν ἐμπιστοσύνην
κ' ἐλπίδας πῶς ἐστήριζεν εἰς τοῦτον ὁ Σουλτάνος.
«Σὸν νὰ κινῇς τὸν πόλεμον, σὸν νὰ τηρῇς εἰρήνην·
οὐδὲν ἐγὼ προστίθημι, τῷ λέγ' ὑπερηφάνως.
»Τοῦ Σολιμάνου ἔρχεται τὸ ξίφος· πρόσμεινέ το.
Ὁ τῆς ἰδίας στερηθεὶς ἀρχῆς τὴν σὴν σωζέτω.

13

»Ἐλθέτω, καὶ μετὰ φρενῶν πιστεύου εὐγνωμόνων
εἰς τοῦτον τὸν θεόπεμπτον τοῦ ἔθνους μας σωτῆρα.
Τὸ κατ' ἐμέ, πιστεύομαι εἰς ἐμαυτὸν καὶ μόνον,
καὶ τὴν ἐλευθερίαν μου εἰς ταύτην μου τὴν χεῖρα.
Οἱ ἄλλοι ἀναπαύονται. Τὸ βάρος τῶν ἀγώνων
ἄφες ἐμὲ νὰ ὑποστῶ. Ἂς μ' ἀνοιχθῇ ἡ θύρα.
Ὡς ἰδιώτης, καὶ οὐχὶ ὡς εἷς τῶν σῶν προμάχων
θὰ προκαλέσω τοὺς ἐχθροὺς εἰς πάλην μονομάχον.»

14

Ὁ βασιλεὺς δ' ἀπήντησεν· «Ἐν περιστάσει ἄλλῃ
καὶ κρείττονι, τὸ ξίφος σου κ' ἡ τόλμη σου λαμψάτω·
ἂν τόσον πλὴν σ' εὐχαριστῇ ἡ πρόκλησις κ' ἡ πάλη,
προκάλεσον, οὐδὲν ἐγὼ κωλύων διατάττω.»
Ὡς εἶπε, καὶ οὐδὲ στιγμὴν ὁ ἄλλος ἀναβάλλει,
καὶ λέγει πρὸς τὸν κήρυκα· «Ν' ἀπέλθῃς ἐκεῖ κάτω·
εὑρὼν τὸν Φράγκον ἀρχηγόν, τῆς στρατιᾶς του πάσης
ἐμπρός, αὐτὰς νὰ τῷ εἰπῇς τὰς οὐ μικρὰς προτάσεις·

15

«Ἱππότης δυσανασχετῶν, εἰπὲ, διότι μένει
κατάκλειστος εἰς τὸν κλωδὸν τειχοστεφῶν φρουρίων,
νὰ δείξῃ πῶς ἐφίεται, ἡ χείρ του ὡπλισμένη
τί δύναται κ' ἐκτὸς αὐτῶν τῶν πνιγηρῶν ὁρίων,
καὶ μάχην ἐφιέμενος, προθύμως καταβαίνει
μεταξὺ τείχους καὶ σκηνῶν, εἰς τὸ εὐρὺ πεδίον,
πεῖραν τῆς ῥώμης του διδούς· καὶ εἰς μονομαχίαν
πῶς προκαλεῖ τοὺς ὑψηλὰ φρονοῦντας δι' ἀνδρίαν.

16

»Καὶ ὅτι δὲν κατέρχεται ἐν ὅπλοις μεταξύ των
παλαίσων μόνον καθ' ἑνὸς, ἢ ἔστω καὶ δευτέρου,
ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν τέταρτον καλεῖ μετὰ τὸν τρίτον,
καὶ πέμπτον, εἴτε εὐγενῆ, ἢ γένους κατωτέρου.
Καὶ ἔστω, ὡς ἀνέκαθεν πολέμου νόμος ἦτον,
ὁ ἡττηθεὶς, αἰχμάλωτος νὰ γίνῃ τοῦ ἑτέρου.»
Ταῦτα διέταξεν· ὁ δὲ, ὡς οὕτως ὡδηγήθη,
εὐθὺς τὴν χρυσοπόρφυρον στολήν του ἐνεδύθη.

17

Ὡς δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον μετέβη, παρουσίᾳ
τοῦ Γοδεφρείδου, τῶν λοιπῶν ὁπλαρχηγῶν ἐπίσης,
ὡμίλησεν· «Ὦ ἀρχηγὲ, τοῦ λόγου παῤῥησία
μοὶ δίδοται; καὶ νὰ προβῶ τολμῶ εἰς ἐξηγήσεις;»
«Σοὶ δίδοται, ὁ ἡγεμὼν τῷ εἶπε· μὴ δειλία·
λέγ' ἐλευθέρως. Ἔχεις τί νὰ μᾶς γνωστοποιήσῃς!»
Ὁ πρέσβυς δὲ ὑπέλαβε· «Θενὰ φανῇ συντόμως
ἂν τῆς πρεσβείας μου καρπὸς ἔσται χαρὰ ἢ τρόμος.»

18

Καὶ περὶ τῆς προκλήσεως κατόπιν ἐξηγήθη,
πυργώσας ὑπερήφανον τὸν λόγον καὶ πομπώδη.
Τοιαῦτα δὲ ἀκούσαντα, ἐφρίαξαν τὰ πλήθη,
καὶ τὴν ὀργὴν ἐξέφρασαν σφοδρὰν καὶ θορυβώδη.
Ὁ εὐσεβὴς δὲ Βουλλιὼν ἀμέσως ἀπεκρίθη·
«Ἀγῶνα, ὅστις σ' ἔπεμψεν, ἀνέλαβεν ἐργώδη.
Πιστεύω ὅτι μόνος του θὰ τὸν μετανοήσῃ·
οὐδὲ θὰ φθάσῃ, πέποιθα, τὸν πέμπτον ν' ἀπαντήσῃ.

19

»Ἀλλὰ ἡ πεῖρα πρόχειρος· ἂς ἔλθῃ πολεμήσων·
ἐλεύθερον καὶ ἀσφαλὲς προσφέρω τὸ πεδίον.
Τῶν μαχητῶν τις τῶν ἐμῶν μεθ' ὅπλων ταχθεὶς ἴσων,
θενὰ παλαίσῃ κατ' αὐτοῦ. Ὑπόσχομαι ὀμνύων.»
Τοιαῦτα, ἐσιώπησεν, εἰπών. Ὁ δὲ κηρύσσων
ὀπίσω διὰ τῶν ὁδῶν ἀπῆλθε τῶν ἰδίων·
οὐδὲ, προβαίνων ἐν σπουδῇ, τὸ βῆμα διακόπτει,
τῷ Κιρκασίῳ πρὶν ἐλθὼν δειχθῇ τῷ ὑπερόπτῃ.

20

«Ὁπλίσου, λέγει, μαχητά. Τί περιμένεις πλέον;
Ἐδέχθησαν τὴν πρόκλησιν οἱ τοῦ Χριστοῦ ὁπλῖται.
Νὰ μετρηθῶσι μετὰ σοῦ, καὶ ἐκ τῶν τελευταίων
καθεὶς, οὐ μόνον ἕκαστος τῶν πρώτων προθυμεῖται.
Πᾶν βλέμμα τῶν πολεμιστῶν εἶδ' ἀπειλοῦν καὶ καῖον,
καὶ πᾶσα χεὶρ, τὸν σίδηρον γυμνοῦσα νὰ κινῆται.
Ὁ ἀρχηγός σοι ἀσφαλὲς τὸ στάδιον παρέχει.»
Ἀκούει ὁ Κιρκάσιος, καὶ εἰς τὰ ὅπλα τρέχει.

21

Καὶ περιβάλλεται αὐτά, κ' εἰς τὸ εὐρὺ πεδίον
νὰ καταβῇ ἐπείγεται, ὁρμῶν ἀνυπομόνως.
Λαλεῖ δὲ οὕτ' ὁ βασιλεύς, ἱστάμενος πλησίον,
πρὸς τὴν Χλωρίνδαν· «Μένεις σύ, καὶ καταβαίνει μόνος.
Καλὸν δὲν εἶναι· φάλαγγα λαβοῦσα ἐκ χιλίων,
παρακολούθησον αὐτόν, καὶ φρούρει ἐπιμόνως.
Ἐκεῖνος μόνος προχωρῶν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἂς φθάσῃ.
Μετὰ τοῦ σοῦ δὲ τάγματος σὺ μέν' ἐν ἀποστάσει.»

22

Ὡς εἶπε κ' ἐσιώπησεν. Οἱ δέ, σιδηροφόροι,
κατέβησαν ἐκ τῶν κλειστῶν εἰς τ' ἄφρακτα πεδία.
Ὁ δὲ Ἀργάντης, ἔφιππος ἐμπρὸς αὐτῶν προὐχώρει,
καὶ ἔλαμπεν ἡ εὐπρεπὴς τοῦ ἵππου πανοπλία.
Ὅπου δὲ ἦσαν τῶν σκηνῶν καὶ τῶν τειχῶν οἱ ὅροι,
μικρὰ ἡπλοῦτο πεδιάς, ἀλλ' ὁμαλὴ καὶ λεία,
στρογγύλη δὲ καὶ ἄνετος, καὶ ὡς δι' ἐργαλείων
ἂν εἶχε διασκευασθῇ εἰς Ἄρεως πεδίον.

23

Ἐνταῦθα μόνος ἔφθασεν, ἐνταῦθα μόνος ἔστη
πρὸ τῶν ἐχθρῶν, ὁ ἄγριος Ἀργάντης, θαῤῥαλέως,
καὶ εἶχεν εἰς τὴν ὄψιν του θρασὺ καὶ προπετές τι
ὁ τὴν ψυχὴν ἀδάμαστος, τὸ σῶμα ῥωμαλέος,
ὡς ἦτον ὁ Ἐγκέλαδος ἐν Φλέγρᾳ, ὡς παρέστη
ἐν τῇ κοιλάδι ἄλλοτε ὁ γίγας Φιλισταῖος.
Ἀφόβως ὅμως πρὸς αὐτὸν ἀπέβλεπον οἱ πλεῖστοι,
οἱ ἀγνοοῦντες πόσον ἦν ἡ ῥώμη του μεγίστη.

24

Ὁ δ' ἔχων ἐπὶ τοῦ στρατοῦ ἀνώτατον τὸ κράτος,
εἰσέτι τίς ὁ ἄριστος δὲν εἶπε τῶν ἀρίστων,
καὶ ἤδη διεκρίνοντο θερμῶς καὶ αὐτομάτως
πρὸς τὸν Ταγκρέδην τείνοντα τὰ βλέμματα τῶν πλείστων.
Ἐκεῖνος ὅτι τῶν λοιπῶν προεῖχεν ὑπερτάτως
καταφανῶς ἡ ἔκφρασις ἐδήλου τῆς μορφῆς των.
Αὐτὸς διεκηρύττετο ὑπὸ λαμπροῦ ψιθύρου,
καὶ τοῦτον τοῦ στρατάρχου των τὸ βλέμμα ἐπεκύρου.

25

Ἤδη ἀπέναντι αὐτοῦ πᾶς ἄλλος ὑπεχώρει,
οὐδ' ἔτι ἦν ἡ θέλησις κρυπτὴ τοῦ Βουλλιῶνος.
«Ἂν θέλῃς ν' ἀντικαταβῇς, δὲν σὲ κωλύω, χώρει,
χάλασον, εἶπε, τὴν ὀφρὺν τοῦ γαύρου λυμεῶνος.»
Ὁ δὲ περιεβλέπετο, καὶ χαίρων ἐθεώρει
ὅτι τοιούτου πρόμαχος προώρισται ἀγῶνος,
καὶ ἔλαβε τὰ ὅπλα του, τὴν μάχιμον φοράδα,
καὶ πρόπεμπτος ὑπὸ πολλῶν, κατέβ' εἰς τὴν κοιλάδα.

26

Ἀλλὰ εἰς τὴν εὐρύχωρον, τὴν προσεχῆ πλατεῖαν,
ὅπου προσμένει ὁ θρασὺς Ἀργάντης, μόλις φθάνει,
ὁπόταν, τὴν ξενοπρεπῆ φοροῦσα πανοπλίαν,
ἐνώπιόν του εὔχαρις ἡ ἡρωῒς ἐφάνη.
Λευκὸν, ὁποία ἡ χιὼν τῶν Ἄλπεων, μανδύαν
ἐξῆρτα ἐκ τῶν ὤμων της· τὴν δὲ τῷ χαλκῷ κράνει
προσοῦσαν προσωπίδα της ἠνέῳξε, καὶ στᾶσα
ἐπὶ τοῦ λόφου ὑψηλὴ, καταφανὴς ἦν πᾶσα.

27

Ὁ δὲ Ταγκρέδης, ποῦ ὑψοῖ τὸ γαῦρον μέτωπόν του,
ποῦ εἶναι ὁ Κιρκάσιος οὐδὲ φροντίζει πλέον.
Ἀλλ' εἰς τὸν λόφον προσηλοῖ, ποθῶν, τὸν ὀφθαλμόν του,
μετὰ βημάτων προχωρῶν ἀτάκτων καὶ βραδέων·
καὶ εἶτα μένει, καὶ κρατῶν τὸν ἵππον τὸν γοργόν του,
ὡς βράχος φαίνετ' ἔξωθεν ψυχρὸς, ἀλλ' ἔσω καίων,
ἀκίνητος ἱστάμενος, καὶ ὅρασις εἶν' ὅλος·
περὶ μαχῶν δὲ μεριμνᾷ μικρὸν, ἢ καὶ οὐδόλως.

28

Ὁ δὲ Ἀργάντης, σπεύδοντα μὴ βλέπων οὔτε ἕνα
νὰ ἔμβῃ εἰς τὸ στάδιον καὶ νὰ τὸν ἀντικρούσῃ,
«Πρὸς πάλην ἦλθον, ἐκφωνεῖ, καὶ προκαλῶ καθένα.
Ποῦ εἶναι ὅσοι κατ' ἐμοῦ ν' ἀντιταχθοῦν ποθοῦσι;»
Ὁ δὲ, ὡς νεύρων στερηθεὶς, ὡς ἔκπληκτος τὴν φρένα,
δὲν δύναται νὰ τὸν ἰδῇ οὐδὲ νὰ τὸν ἀκούσῃ.
Ὁ Ὄθων τότ' ἐξώρμησε τὸν ἵππον του κεντήσας,
κ' εἰσῆλθε πρῶτος τὴν κενὴν παλαίστραν, εἰσπηδήσας.

29

Ἦν δὲ καὶ οὗτος κατ' ἀρχὰς τὴν πάλην πρὸς τὸν ξένον
ποθῶν μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ μετὰ ζήλου πλείστου.
Καὶ ὅμως ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Ταγκρέδην, μένων
ὅπου ἐλθόντες κ' οἱ λοιποὶ παρέμεινον ἱππεῖς του.
Πλὴν βλέπων αὐτὸν ἔχοντα τὸν νοῦν ἠσχολημένον,
τὴν πάλην δ' ἀποφεύγοντα κατὰ τοῦ ἀλλοπίστου,
ἀμέσως, νέος τολμηρὸς, ἀκάθεκτος ὁ Ὄθων,
τῆς παραστάσης ἀφορμῆς ἐδράξατο μὲ πόθον.

30

Ταχύτερος παρδάλεως αὐτὸς τῆς δασοβίου,
ῥιπτόμενος ὡς ῥίπτεται ἡ τίγρις εἰς τὰ ὄρη,
ὁρμᾷ ὁ ἀκατάσχετος κατὰ τοῦ Κιρκασίου,
ὃς ἵστατο κ' ἐπρότεινε το στιβαρόν του δόρυ.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης συνελθὼν καθὼς ἂν ἀνεβίου,
ἢ ἂν ὁ νοῦς του ὕπνωττε καὶ ἤδη ἐγρηγόρει,
«Ποῦ τρέχεις; κράζει. Ὁ ἀγὼν εἶν' ἐδικός μου. Μεῖνε.»
Πλὴν μάτην πᾶσαι αἱ κραυγαί· μακρὰν ὁ Ὄθων εἶναι.

31

Ἵσταται τότε· πείσματος ὀργὴ ἐντός του καίει,
καὶ φλὸξ ἐκλάμπει ἐρυθρὰ ἐπὶ τῶν παρειῶν του,
διότι ἥτταν θεωρεῖ κ' αἰσχύνην τῷ ἐμπνέει
πῶς εἰς τὴν πάλην ἔφθασεν ὁ ἄλλος πρότερόν του.
Ἐν τούτοις δ' ὡς ἐπήρχοντο ἀμφότεροι δρομαῖοι,
ὁ νέος κατὰ κεφαλῆς πατάζει τὸν ἐχθρόν του.
Δι' ὀξυτόμου δὲ αὐτὸς ἐπιπεσὼν λεπίδος,
τῷ ἔσχισε τὸν θώρακα κατόπιν τῆς ἀσπίδος.

32

Καὶ πίπτει ὁ Χριστιανός. Ὑπὸ χειρὸς εὐρώστου
τῷ κατηνέχθη ἡ πληγὴ ὑφ' ἧς κατεκυλίσθη·
ὁ δ' ἄλλος εὐσωμότερος καὶ νευρωδέστερός του,
δὲν ἔπεσε τοῦ ἵππου του, καὶ οὐδὲ κἂν ἐσείσθη,
ἀλλὰ περιφρονητικῶς καὶ γαύρως στὰς ἐμπρός του,
εἶπε, κ' εἰς λόγον πρὸς αὐτὸν βραχὺν περιωρίσθη·
«Ἡττήθης. Παραδόθητι· κ' εἰς δόξαν σου ἀρκεῖ σοι
νὰ ἐγκαυχᾶσαι κατ' ἐμοῦ πῶς εἶχες πολεμήσει.»

33

«Οὐχί, ὁ Ὄθων ἀπαντᾷ. Δὲν εἶν' ἡμῶν ἡ φύσις
τὰ ὅπλα καὶ τὴν τόλμην μας ν' ἀφίνωμεν ῥᾳδίως·
ἄλλος, πεσὼν καθὼς ἐγώ, ἂς δώσῃ ἐξηγήσεις.
Ἐγὼ ζητῶ ἐκδίκησιν ἢ θάνατον.» Ἀγρίως
φρυάττει ὁ Κιρκάσιος, τὴν ὄψιν ὑπὸ λύσσης·
εἰς Ἀληκτὼ ἢ Μέδουσαν ἀλλάσσων ἀπαισίως.
«Λοιπόν, τῷ λέγει, γνώρισον τὴν ῥώμην τῆς χειρός μου,
σὺ ὁ τὸ δῶρον μὴ δεχθεὶς τῆς ἀγαθότητός μου.»

34

Εἰπών, κεντᾷ τὸν ἵππον του κατὰ τοῦ ἀντιπάλου,
καὶ λησμονεῖ παντάπασι τῶν ἱπποτῶν τὰ χρέη·
ὁ Φράγκος φεύγει τὴν ὁρμήν· πλὴν τὴν πλευρὰν τοῦ ἄλλου
ἰδὼν γυμνὴν τὴν δεξιάν, ὑποχωρῶν τὸν παίει.
Ὁ σίδηρος ἐπέτυχε, κ' ἐκ τραύματος μεγάλου
περὶ τὸ ξίφος ἐρυθρὸν τὸ αἷμα καταῤῥέει.
Τί τ' ὄφελος; Τὰς σάρκας του τὸ τραῦμα διασχίσαν,
δυνάμεις δὲν τῷ ἀφαιρεῖ, καὶ τῷ προσθέτει λύσσαν.

35

Ἐστάθη ὁ Κιρκάσιος, καὶ ἐν τῷ ἅμα στρέφει
μετὰ πολλῆς ἐπάνω του ταχύτητος τὸν ἵππον,
ὥστε πρὶν ἔτι τὸν ἰδῇ πῶς πάλιν ἐπιστρέφει
ὁ ἀνταγωνιστὴς αὐτοῦ, σφοδρὸν ᾐσθάνθη κτύπον.
Τρέμουσ' οἱ πόδες του, θολὰ τοὺς ὀφθαλμούς του νέφη
καλύπτουσι, καὶ σβέννυται τὸ πνεῦμά του ἐκλεῖπον.
Ὠχρὸς τὴν ὄψιν, ἀσθενής, ἀπηυδημένος κύπτει,
κ' εἰς τὸ πετρῶδες ἔδαφος ἐκτάδην καταπίπτει.

36

Ὁ δὲ Ἀργάντης, ἀγενὴς ἐν τῷ θυμῷ, καλπάζει
πρὸς τὸν πεσόντα του ἐχθρὸν νὰ τὸν καταπατήσῃ.
«Ὡς οὗτος εἰς τοὺς πόδας μου κατάκειται, φωνάζει,
ὁμοίως πᾶς ἀγέρωχος θενὰ μετανοήσῃ.»
Πλὴν τότε ὁ ἀήττητος Ταγκρέδης δὲν διστάζει,
καὶ τὸ τῆς πράξεως ὠμὸν βδελύττεται καὶ φρίσσει,
κ' ἐπιθυμεῖ, τὸ σφάλμα του ἐπανορθώσας πάλιν,
νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρίαν του ὡς ἄλλοτε μεγάλην.

37

Ὁρμῶν δὲ κράζει· «Χαμερπὴς ψυχὴ, ἀγενεστάτη
καὶ ἐν τῇ νίκῃ σου αὐτῇ! Ὁποῖον θαῤῥεῖς φόρον
ἡ πρᾶξις ἡ ἀπαίσιος αὐτὴ σ' ἐπιφυλάττει
καὶ εὐγενῶν εὐφημιῶν κ' ἐπαίνων ὑψηγόρων;
Δικαίως εἰς τὸν ὅμιλον αὐτὴ σὲ κατατάττει
κλεπτῶν Ἀράβων, καὶ λῃστῶν κοινῶν τῶν λεωφόρων.
Φύγε τὸ φῶς. Θηριωδῶς συζῶν μετὰ θηρίων,
ἐντὸς ὀρέων διαιτοῦ κ' ἐντὸς δασῶν ἀγρίων.»

38

Εἶπεν. Ὁ δὲ τὸν λόγον του δυσκόλως ὑποφέρει.
Δάκνει τὰ χείλη, μαίνεται, τὸν ἀποπνίγ' ἡ λύσσα.
Ν' ἀποκριθῇ ἠθέλησεν, ἀντὶ πλὴν νὰ προφέρῃ,
ἀνάρθρως, ὡς ἀγρίμιον βρυχώμενον, ἐφύσα,
κ' ἦν ἡ φωνή του κεραυνὸς, ὃν λάβρον καταφέρει
μετὰ πατάγου καὶ βροντῆς νεφέλη ἐκραγεῖσα,
κ' οἱ τόνοι πρὶν διέλθωσι τὸ ἕρκος τῶν ὀδόντων,
εἰς τὴν ἀγρίαν κάμινον τοῦ στήθους του ἐβρόντων.

39

Ὡς δ' ἀμφοτέρων τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ὑπεροψίαν
παρώξυνον αἱ ἀπειλαὶ κ' αἱ ἄγριαι προκλήσεις,
τοὺς δύω ἵππους εἰς στροφὴν ἐμάκρυνον ταχεῖαν,
καὶ μεθ' ὁρμῆς προσέβαλον ὁ εἷς τὸν ἄλλον ἴσης.
Σύ μοι, ὦ Μοῦσα, τὴν φωνὴν ἐνίσχυσον, μανίαν
ἀνάλογον διδοῦσά μοι τῆς ἐμμανοῦς των λύσσης,
ὥστ' ἄξια τῆς πράξεως νὰ ψάλω τῆς μαχίμου,
καὶ ν' ἀντηχήσῃ ὡς κλαγγὴ τῶν ὅπλων ἡ ᾠδή μου.

40

Τὰ γονατώδη ἔγχη των ἐστήριξαν ἑδραῖα,
κ' εἰς ὕψος ἦραν τὰς αἰχμὰς ἀμφότερ' οἱ ὁπλῖται.
Ποτὲ ὁ δρόμος, καὶ ποτὲ τὸ ἅλμα, κ' ἡ ῥαγδαία
φορὰ τοῦ βέλους, ὡς αὐτοί, ταχεῖα δὲν κινεῖται,
οὐδὲ ὑπῆρξε ποθ' ὁρμὴ ὡς ἡ αὐτῶν βιαία,
εἴτε ὁ ἐπερχόμενος ἦν ὁ Ταγκρέδης, εἴτε
ἦν ὁ Ἀργάντης. Θραύονται τὰ δόρατα, πετῶσι
συντρίμματα, καὶ φλογεροὶ σπινθῆρες ἐκπηδῶσι.

41

Μόν' ἡ βροντὴ τοῦ κτύπου των καὶ τοῦ συνωθισμοῦ των
σείει τὴν γῆν, καὶ ἀντηχοῦν αἱ νάπαι τῶν ὀρέων.
Ἀλλὰ ἡ βία τῶν πληγῶν τῶν ἀκαθέκτων τούτων,
τὰ ὑψωμένα μέτωπα δὲν κλίνει τῶν γενναίων.
Οἱ δ' ἵπποι συγκρουόμενοι ἐκτύπησαν τοσοῦτον,
ὥστ' ἔπεσαν ἀμφότεροι, οὐδεὶς δ' ἠγέρθη πλέον.
Τότ' ἔσυρον τὰ ξίφη των οἱ γαῦροι μονομάχοι,
καὶ ἐκπηδήσαντες, πεζοὶ εὑρέθησαν ἐν τάχει.

42

Πεφροντισμένως ἕκαστος τὴν δεξιὰν ἐκτείνει,
τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν, τὸν πόδα πρὸς τὸ βῆμα·
θέσεις καινὰς ἐν προσβολῇ εὑρίσκει κ' ἐν ἀμύνῃ,
στρέφετ', ἐνδίδει, προχωρεῖ, ὡς τὸ παλίῤῥουν κῦμα,
ἐδῶ, καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ.τὸ ξίφος διευθύνει,
καὶ ὅπου ἧττον ἀπειλεῖ, τιτρώσκει παραχρῆμα,
καὶ τὰ γυμνὰ τοῦ σώματος σπουδάζων ν' ἀσφαλίσῃ,
διὰ τῆς τέχνης προσπαθεῖ τὴν τέχνην ν' ἀπατήσῃ.

43

Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης τὸ πλευρὸν γυμνῶν ἐξ ἀμελείας,
ἀκάλυπτον εἰς τὰς πληγὰς προσφέρει τοῦ Ἀργάντου.
Αὐτὸς ἀμέσως ἐφορμᾷ. Πλὴν τρέχων μετὰ βίας,
ὁμοίως τὴν ἀριστερὰν ἠνέῳξε πλευράν του.
Ὀξέως ὁ χριστιανὸς τὸν παίει νεανίας,
καὶ τὸν πληγόνει, ἀπωθῶν ὁμοῦ τὴν μάχαιράν του.
Ἀμέσως δ' ὀπισθοπορεῖ ἓν βῆμα πληγῆς πέραν,
κ' εἰς τῆς ἀμύνης ἵσταται τὴν θέσιν τὴν προτέραν.

44

Ὁ δὲ τραχὺς Κιρκάσιος, ὡς εἶδε πῶς φοινίσσον
τὸ σῶμα καὶ τὰ ὅπλα του τὸ αἷμά του κατέῤῥει,
βαρὺν ἐκπέμπει μυκηθμὸν μαινόμενος καὶ φρίσσων,
καὶ πόνος, καὶ ἀκάθεκτος θυμὸς τὸν παραφέρει,
ἐν ᾧ ἐντός του ἄγρια αἰσθήματα ἑλίσσων,
συγχρόνως αἴρει τὴν φωνὴν καὶ τὴν ῥομφαίαν αἴρει,
καὶ νὰ κτυπήσῃ ἐφορμᾷ· ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ κτυπᾶται
ὅπου εἰς τοὺς βραχίονας ἑνοῦντ' αἱ ὠμοπλάται.

45

Καθὼς ἐπὶ τῶν Ἄλπεων ἡ ἄρκτος τῶν ὀρέων,
ὅταν σκληρὸν ἀκόντιον εἰς τὴν πλευράν της μείνῃ,
ψηφῶσα οὐδὲ θάνατον οὐδὲ κινδύνους πλέον,
κατὰ τοῦ ὅπλου πᾶσάν της τὴν λύσσαν διευθύνει,
πρόσθετον οὕτως ὁ ὠμὸς τῆς Κιρκασίας λέων
βλέπων πληγὴν ἐπὶ πληγῇ, αἰσχύνην ἐπ' αἰσχύνῃ,
αἱματηρὰν ἐκδίκησιν τοσοῦτον θερμῶς θέλει,
ὥστ' οὐδὲ κίνδυνον ψηφᾷ, οὐδ' ἄμυνα τῷ μέλει.

46

Τῇ ἀδαμάστῳ του ὀργῇ ἡ ῥώμη του ἦν ἴση,
ἡ δὲ ἀνδρία τῆς ψυχῆς αὐτῶν μεγαλητέρα.
Τὴν μάχαιραν ἀστραπηδὸν συστρέφει νὰ κτυπήσῃ,
ὥστε κλονίζεται ἡ γῆ καὶ λάμπ' ἡ ἀτμοσφαῖρα,
οὐδὲ ὁ ἄλλος τ' ὅπλον του προφθάνει νὰ κινήσῃ,
πληγῇ πληγὴν, καὶ μάχαιραν ν' ἀπώσῃ τῇ μαχαίρᾳ·
οὐδέ τι σώζει τέχνασμα αὐτὸν ξιφομαχίας,
κατὰ τῆς τοῦ ἐχθροῦ ὁρμῆς καὶ κατὰ τῆς ἀνδρίας.

47

Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης, συσταλεὶς εἰς ἑαυτὸν, προσμένει
μάτην, νὰ παύσ' ἡ καταιγὶς πληγῶν τῶν σφοδροτάτων.
Νῦν μὲν ἐμμέν' εἰς ἄμυναν, καὶ νῦν μακρόθεν βαίνει
διὰ σοφῶν περιστροφῶν, δι' ἀκριβῶν βημάτων.
Πλὴν τοῦ Ἀργάντου ἡ τυφλὴ μανία ἐπιμένει,
καὶ ὁ Ταγκρέδης ἀπαυδεῖ τὰς θέσεις του ἀλλάττων.
Δι' ὃ καὶ τὰς δυνάμεις του ἐντείνων, ὀργῆς πλήρης,
κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του τινάσσεται ξιφήρης.

48

Ἡ λύσσα του καὶ λογισμὸν καὶ τέχνην παραλύει,
ἀλλὰ καὶ τὰς δυνάμεις του αὐξάνει καὶ στηρίζει.
Ὅπου ἐγγίζ' ἡ μάχαιρα, ἢ σχίζ', ἢ διατρύει,
ἢ τέμν', ἢ θραύ', ἢ κρεουργεῖ, πλὴν μάτην δὲν ἐγγίζει.
Ὅπλα καλύπτουσι τὴν γῆν, τὰ δ' ὅπλα αἷμα χρίει,
καὶ μὲ τὸ αἷμα καὶ ἱδρὼς συγχρόνως τὰ ποτίζει.
Τὴν λάμψιν ἦσαν ἀστραπαὶ, βρονταὶ τὸν κρόταν ἦσαν,
καὶ κεραυνοὶ τὰ ξίφη των, πατάσσοντα μὲ λύσσαν.

49

Ἀμφίβολα δὲ κ' ἔκθαμβα ἀμφότερα τὰ πλήθη
τὴν νέαν καὶ φρικτὴν σκηνὴν ἐκείνην θεωροῦσι.
Φόβων κ' ἐλπίδων μεταξὺ κυμαίνονται τὰ στήθη,
δι' ὅσα βλάπτουσι τοὺς μὲν, τοὺς δ' ἄλλους ὠφελοῦσι.
Καθ' ὅλον ὅμως τὸν καιρὸν οὐδέ τις ἐκινήθη,
οὐδ' εἶχέ τις ψιθυρισμὸν ἐλάχιστον ν' ἀκούσῃ.
Ἐν σιωπῇ παρίσταντο καὶ ἐν ἀκινησίᾳ,
πλὴν ὅτι πᾶσα τρέμουσα ἐπάλλετο καρδία.

50

Ἀμφότεροι ἀπηύδησαν, ὁ δ' ἀμοιβαῖος φόνος
ἴσως ὁ ἄωρος καρπὸς θὰ ἦτον τῆς ὀργῆς των·
ἀλλ' ἦλθε νὺξ, κ' εἰς τὰς πτυχὰς τῆς μελανῆς σινδόνος
ἔκρυπτεν ἤδη τὰς μορφὰς τῶν ὄντων τῶν ἐγγίστων.
Δι' ὃ καὶ δύω κήρυκες εἰς παῦσιν τοῦ ἀγῶνος
προσῆλθον, τῶν πιστῶν ὁ εἷς, ὁ δ' ἄλλος τῶν ἀπίστων.
Ὁ Ἀριδαῖος ἦν ὁ μὲν, ὁ δ' ἀγγελιαφόρος
τῶν ἀλλοθρήσκων, ὁ σοφὸς καὶ ἄξιος Πινδόρος.

51

Οἱ δύω οὗτοι κήρυκες τὰ σκῆπτρα τῆς εἰρήνης,
ἐν μέσῳ τῶν πολεμιστῶν χωροῦντες θαῤῥαλέως,
μετὰ τῆς πεποιθήσεως ἐξέτεινον ἐκείνης
ἣν τοῖς παρεῖχε τῶν ἐθνῶν ὁ νόμος ὁ ἀρχαῖος.
«Πολεμισταί, ὁ δεύτερος λαλεῖ· χωρὶς αἰσχύνης
τὴν πάλην καταλύσατε· εἶν' ἴσον σας τὸ κλέος.
Τὰ ὅπλα καταθέσατε ἀνίκητοι ὁπλῖται.
Τὴν ἡσυχίαν, τῆς νυκτὸς τὸν νόμον σεβασθῆτε.

52

»Ὅταν ὁ ἥλιος γελᾷ, εἶν' ὥρα ἐργασίας,
κατὰ τὴν νύκτα δὲ τὸ πᾶν ἀκινητοῦν ὑπνώττει.
Σπανίως εὐγενὴς ψυχὴ φιλεῖ ἀνδραγαθίας
κ' ἐπαίνους εἰς νυκτερινὰ ἐγκρυπτομένους σκότη.»
Ὁ δὲ Ἀργάντης ἀπαντᾷ· «Ἐκ τῆς μονομαχίας
οὐδόλως ἔχω ἔφεσιν ν' ἀποσυρθῶ, διότι
νὺξ εἶναι. Προτιμῶ τὸ φῶς, καὶ τῆς ἡμέρας πάλην·
ἀλλ' ἂς ὁμώσῃ καὶ αὐτὸς νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν.»

53

Ὁ δ' ἄλλος ἀπεκρίνατο· «Σὺ ὅμωσον ἐπίσης
νὰ ἐπιστρέψῃς, ἀλλ' ὁμοῦ μετὰ τοῦ αἰχμαλώτου.
Ἂν τοῦτο δὲν παραδεχθῇς μηδέποτε ἐλπίσῃς
κατάπαυσιν τῆς πάλης μας αὐτῆς τῆς ἀνενδότου.»
Καὶ ὤμωσαν. Οἱ κήρυκες δ' οἱ ἔχοντες τὰς κρίσεις
τοῦ τόπου, ἐν ᾧ δείκνυνται αἱ πράξεις τοῦ ἱππότου,
τοῦ χρόνου ὅστις πρόσφορος πρὸς τὴν μονομαχίαν,
τῆς ἕκτης προσδιώρισαν ἡμέρας τὴν πρωΐαν.

54

Ἡ πάλη αὐτ' ἡ φοβερὰ φρικτὰς εἰς τὰς καρδίας
τῶν Φράγκων καὶ Σαρακηνῶν ἀφῆκεν ἐντυπώσεις,
καὶ ἦσαν τρόμου ἔμπλεοι καὶ πλήρεις ἀπορίας,
χωρούσης δι' ὡρῶν πολλῶν καὶ διὰ πάσης γλώσσης.
Καὶ λόγος μόνον γίνεται, μεθ' ὅσης εὐτολμίας
ὁ μὲν ἐδείχθη καὶ ὁ δὲ, καὶ μετ' ἀνδρίας ὅσης.
Πλὴν τίς ὁ προκριτώτερος ὑπῆρξε μεταξύ των,
εἰς τοῦτο γενικὴ γνωμῶν διαφωνία ἦτον.

55

Καὶ πρὶν ἡ ψῆφός των δοθῇ, καθεὶς των περιμένει
τῆς ὠμῆς πάλης νὰ ἰδῇ ἡ ἔκβασις ὁποία,
ἡ λύσσα ἂν τὴν ἀρετὴν νικῶσα ὑπερβαίνῃ,
ἢ ἂν ἐνδίδ' εἰς τὴν τυφλὴν μανίαν ἡ ἀνδρία.
'Αλλ' ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς προσμένει τηκομένη
κ' ἐν ἀγωνίᾳ ἡ καλὴ καὶ νέα Ἑρμινία,
καθότ' ἡ ἀλλοπρόσαλλος τοῦ Ἄρεως τρυτάνη
τὸν πλοῦτον τῆς ἐρώσης της ψυχῆς περιλαμβάνει.

56

Θυγάτηρ αὕτη τοῦ Χασὰν, ἐσχάτου ἡγεμόνος
ὅσ' ἦρξαν Μωαμεθανοὶ ἐπὶ 'Αντιοχείας,
ὑπὸ τοὺς Φράγκους νικητὰς ὅτ' ἔπεσεν ὁ θρόνος,
ἔγινε κτῆμά των, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἄλλης λείας.
'Αλλ' ὁ Ταγκρέδης εἰς αὐτὴν τοσοῦτον φιλοφρόνως
κ' ἐπιεικῶς ἐφήρμοσε τὸν νόμον τῆς δουλείας,
ὥστ' ἂν καὶ δούλην, κ' ἔκπτωτον τῆς φίλης της πατρίδος
τὴν εἶχε, τῇ ἀπέδιδε τιμὰς ἡγεμονίδος.

57

Παντοίως ὑπηρέτησεν ὁ εὐγενὴς τὴν νέαν,
καὶ τέλος τῇ ἀπένειμε καὶ τὴν ἐλευθερίαν,
ἔτι χρυσὸν, ἀδάμαντας, καὶ προσαποδοτέαν
ἐκήρυξε καὶ τὴν λοιπὴν αὐτῆς περιουσίαν.
Δι' ὃ κ' ἐκείνη, βλέπουσα ὑπὸ μορφὴν ὡραίαν
κ' εἰς σῶμα τόσῳ νεαρὸν βασιλικὴν καρδίαν,
ἐκυριεύθ' ὑπ' ἔρωτος, καὶ ἦσαν οἱ δεσμοί του
στεῤῥότεροι παντὸς δεσμοῦ, καὶ φύσεως ἀλύτου.

58

Οὕτω καὶ ἂν σωματικῶς ἐκεῖν' ἠλευθερώθη,
ἀλλ' ἡ ψυχή της πάντοτε παρέμεινε δεσμῶτις,
καὶ τὰς ἀλύσεις ἔκλαιε, καὶ ὅ,τ' ὑπερεπόθει
ἦν ἡ γλυκεῖα φυλακὴ, ὁ προσφιλὴς δεσπότης.
Ἀλλ' ὡς παρθένον ὑψηλοῦ φρονήματος, τὴν ὤθει
ἡ χρέη ἐπιβάλλουσα βασιλικὴ σεμνότης
ν' ἀπέλθῃ εἰς τῆς γηραιᾶς μητρός της τὴν ἀγκάλην,
καὶ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους της νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν.

59

Ἐλθοῦσαν δὲ, ὁ τύραννος τῆς χώρας τῶν Ἑβραίων
τὴν ὑπεδέξατο ἐντὸς τῶν Ἱεροσολύμων·
Πλὴν τῆς μητρός της ἔφθασε τὸ τέλος τὸ μοιραῖον,
κ' ἐκάλυψε τὸ σῶμά της διὰ στολῶν πενθίμων.
Ἀλλ' οὐδαμῶς κατίσχυσε τὸ πένθος της τὸ νέον,
οὐδ' ἡ πικρία τῶν ὡρῶν προσέτι τῶν ἐκδήμων,
τὸ πάθος τῆς καρδίας της νεκρὸν νὰ ἐκριζώσῃ,
οὐδὲ τὸ πῦρ ἐν τῇ ψυχῇ νὰ σβέσῃ τῇ ἐρώσῃ.

60

Τὸν ἀγαπᾷ, καὶ φλέγεται ἡ δυστυχής· πλὴν μένει
ἄνευ ἐλπίδος, καὶ μακρὰν αὐτοῦ, εἰς τόπον ἄλλον.
Τὰ σπλάγχνα της φλὸξ ἔρωτος βιβρώσκει κεκρυμμένη·
δὲν τρέφει δ' ἡ ἐλπὶς αὐτὴν, ἀλλὰ ἡ μνήμη μᾶλλον.
Πλὴν ὅσον ἡ πυρκαϊὰ ἦν μᾶλλον πεπνιγμένη,
τοσοῦτον ἦν λαμπρότερον τὸ πῦρ αὐτῆς τὸ θάλλον.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης ἔφθασε, κ' ἐλπίδας δίδει νέας,
εἰς τὴν Σιὼν ἀκολουθῶν τὰς τοῦ Χριστοῦ σημαίας.

61

Οἱ μὲν λοιποὶ ὠχρίασαν, ἰδόντες ἔθνη τόσα
ἀδάμαστα καὶ ἄγρια πληροῦντα τὸ πεδίον.
Τῆς Ἑρμινίας δ' ἡ μορφὴ, ἡ πρώην ὠχριῶσα,
φαιδρύνεται ἀπέναντι τῶν λόχων τῶν ἀνδρείων,
καὶ μετ' ἀπλήστων ὀφθαλμῶν τὰ στίφη ἐρευνῶσα,
τὸν ἐραστήν της μεταξὺ ζητεῖ τῶν πολεμίων.
Πολλάκις μάτην τὸν ζητεῖ, καὶ ἄλλοτε νομίζει
ὅτι τὸν βλέπει, καὶ «Ἰδοὺ, ἰδού τον» ψιθυρίζει.

62

Ὑπῆρχε πύργος ὑψηλὸς ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων,
ὅστις ἐπάνω τῶν τειχῶν ὠρθοῦτο κ' ἐθεώρει.
Ἐκ τούτου ὁ ἀπέραντος στρατὸς τῶν σταυροφόρων
κ' ἡ πεδιὰς ἐφαίνετο, κ' ἐφαίνοντο τὰ ὄρη.
Ἐκεῖ, ἐξ οὗ ὁ ἥλιος τὸ ἅρμα του πυρφόρον
ἐζεύγνυ, ἕως οὗ ἡ νὺξ ἡ σκοτεινὴ προὐχώρει,
ἐκάθητο, εἰς τὸν στρατὸν τὸ βλέμμα προσηλοῦσα,
κ' ἐστέναζε, μὲ μόνους της τοὺς λογισμοὺς λαλοῦσα.

63

Ἐκεῖθεν ἐπεσκόπευε τὴν πόλιν, καὶ ἦν δείλη,
κτυπῶσα ἡ καρδία της τὸ στῆθός της τὸ τρέμον,
κ' ἐδόκει λέγουσα· Ἰδοὺ ἡ κεφαλὴ ἡ φίλη,
ἣν τοῦ πολέμου σήμερον ἐπαπειλεῖ ὁ δαίμων.
Μετ' ἀγωνίας δ' ἵστατο νὰ ἴδῃ ποῦ ἠπείλει
νὰ κλίνῃ ἀμφιῤῥέπουσα ἡ τύχη τῶν πολέμων.
Καὶ ὅταν ὁ Κιρκάσιος τὸ ξίφος του ἐκίνει,
εἰς τὴν ψυχήν της τὰς πληγὰς ᾐσθάνετο ἐκείνη.

64

Ἀφ' οὗ πλὴν τῇ ἐγνώσθησαν αἱ ἀληθεῖς εἰδήσεις,
κ' ἡ μάχη πῶς δὲν ἔπαυσεν, ἀλλὰ πῶς ἀνεϐλήθη,
φόϐος ἐνέκρωσεν αὐτῆς ἀήθεις τὰς αἰσθήσεις,
τὸ αἷμα τῆς καρδίας της εἰς πάγον μετεϐλήθη,
οἱ ὀφθαλμοί της ἔγιναν κρυπτῶν δακρύων ϐρύσεις,
καὶ ὑποκρύφους στεναγμοὺς ἐξέπεμπον τὰ στήθη.
Τῶν νεαρῶν της παρειῶν ἐξέλιπε τὸ αἷμα,
καὶ τρόμος εἰκονίζετο εἰς τὸ θολόν της βλέμμα.

65

Ἀπαίσια καὶ φοβερὰ ὁ λογισμός της πλάττων,
τῇ βασανίζει τὴν ψυχήν, τὸ πνεῦμά της ταράττει·
ὁ ὕπνος δέ, πολλῶν αὐτῇ φρικτότερος θανάτων,
ἀτόπως τερατολογῶν σκληροὺς ὀνείρους πλάττει.
Τῇ φαίνεται, ὅλη πληγάς, εἰς ποταμοὺς αἱμάτων
τοῦ ἐραστοῦ της ἡ μορφὴ πῶς κεῖται ἡ φιλτάτη,
πῶς τῇ ζητεῖ ϐοήθειαν, καὶ κοιμωμένη κλαίει,
καὶ εἰς τὸ πάλλον στῆθός της θερμὸν τὸ αἷμα ῥέει.

66

Οὐ μόνον φόβος δ' ἄωρος μελλόντων του κινδύνων
κατεῖχε τὴν καρδίαν της καὶ τὴν κατετυράννει,
ἀλλὰ κ' ἡ μνήμη τῶν πληγῶν τῶν παλαιῶν ἐκείνων
ἡσύχους δὲν τῇ ἄφηνε στιγμὰς ν' ἀπολαμβάνῃ.
Ὁ θροῦς ψευδῶν εἰδήσεων, τὸν κύκλον των ἐκτείνων,
τ' ἀπέχοντα καὶ ἄγνωστα συνήθως ἐπαυξάνει·
δι' ὃ νομίζει καὶ αὐτὴ, ὅτι τρωθεὶς καιρίως,
παλαίει πρὸς τὸν θάνατον ὁ νέος ὁ ἀνδρεῖος.

67

Καὶ ἐπειδὴ τὰς μυστικὰς τῶν χόρτων ἐνεργείας
νὰ διακρίν', ἡ μήτηρ της τῇ ἔμαθε πρὸ χρόνων,
πρὸς δὲ καὶ τῇ ἐδίδαξε τὰς ἄλλας γοητείας
ὅσαι τὰ μέλ' ἰαίνουσι πραΰνουσαι τὸν πόνον,
τέχνας ἃς μόνας εἰς αὐτὰ τὰ μέρη τῆς Συρίας
ὡς φαίνετ' ἐδιδάσκοντο αἱ κόραι ἡγεμόνων,
ἕνεκα τούτου μόνη της καὶ διὰ τῶν χειρῶν της
νὰ θεραπεύσῃ ηὔχετο τὸν τρισαγαπητόν της.

68

Νὰ σώσῃ τοῦτον ἤθελε διὰ τῆς θεραπείας,
ἀλλ' ὤφειλε τὸν μισητὸν ἐχθρὸν νὰ θεραπεύσῃ.
Πολλάκις τῇ ἐπήρχετο, κακοποιοὺς οὐσίας
νὰ ἐνσταλάξ' εἰς τὸ ποτὸν καὶ νὰ τὸ φαρμακεύσῃ.
Ἀλλ' ἡ παρθένος αὐτῆς χεὶρ τὸ πόμα τῆς ὑγείας
δι' ἀσεβῶν μαγγανειῶν δὲν θέλει νὰ νοθεύσῃ,
καὶ εὔχεται τοὐλάχιστον αἱ πόσεις τῶν φαρμάκων
ν' ἀποδειχθῶσιν ἀρετῶν κεναὶ ἀλεξικάκων.

69

Ν' ἀπέλθ' εἰς τὸν ἀπέναντι στρατὸν τῶν πολεμίων
ποσῶς δὲν θὰ ἐδίσταζεν. Ὡς ἄπατρις καὶ ξένη,
ἀλήτην ἦγε πρὸ πολλοῦ κ' ἐπίπονον τὸν βίον,
κ' ἦν εἰς πολέμων καὶ μαχῶν σκηνὰς συνηθισμένη.
Ἐκ τούτου καὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς τὸ γυναικεῖον
ἡ ἕξις ἀπετράχυνεν ἡ πεπαλαιωμένη,
καὶ οὐδὲ μορμολύκειον κενὸν τὴν καταπλήττει,
οὐδὲ τῇ μέλει κίνδυνος, οὐδὲ τὴν ἐκφοβεῖ τι.

70

Πλὴν φόβος εἰς τὸ στῆθός της ἐὰν δὲν εἰσεχώρει,
πρὸ πάντων ἦν παραίτιος ὁ τολμητίας ἔρως.
Ὑπ' ὄνυχας τῶν Λιβυκῶν θηρίων εἰς τὰ ὄρη
θὰ ἦτον, ὡς εἰς ἄσυλον ἂν διητᾶτο μέρος.
Ἀλλ' ὅμως περὶ τῆς ζωῆς ἐν ᾧ ἠδιαφόρει,
περὶ τῆς φήμης τῆς χρηστῆς ἐφρόντιζεν ἑτέρως,
καὶ ἔνδον τῆς καρδίας της δεινῶς ἐφιλονείκει
ὁ ἔρως μετὰ τῆς τιμῆς, ποῦ θέλει κλίν' ἡ νίκη.

71

Ἡ μία λέγει πρὸς αὐτήν· «Ἀείποτε, νεᾶνις,
ὁ βίος σου σεβόμενος τοὺς νόμους μου ἐτέλει·
αἰχμάλωτος, σὺ δι' ἐμοῦ ἀήττητος ἐφάνης,
καὶ σώφρονας ἐτήρησας τὰς φρένας καὶ τὰ μέλη·
κ' ἐλευθερίας σήμερον ἐν ᾧ ἀπολαμβάνεις,
τὸ ἄνθος ν' ἀπομαρανθῇ τῆς ἀρετῆς σου μέλλει!
Εἰς ποῖα, φεῦ! αἰσθήματα ἡ νέα σου καρδία
παράγεται; Τί μελετᾷς, καὶ ἡ ἐλπίς σου ποία;

72

»Τόσον ὀλίγον μεριμνᾷς λοιπὸν νὰ εἶσ' αἰδήμων,
οὐδὲ τὸ ἆθλον τῆς τιμῆς τὴν φρένα σου εὐφραίνει,
ὥστ' εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐχθρῶν ν' ἀπέλθῃς τῶν μαχίμων,
ζητοῦσα περιφρόνησιν, νυκτία ἐρωμένη,
καὶ νὰ εἰπῇ ὁ νικητὴς πρὸς σέ, μεγαλορρήμων·
«Τὸν θρόνον σου ἀπώλεσας, καὶ ἤδη δὲν σοὶ μένει
οὐδὲ ψυχὴ βασιλική. Δὲν εἶσ' ἐμοῦ ἀξία.
Πρὸς ἄλλους ἄπελθε, κοινή, μὴ στέργουσά μοι λεία.»

73

Ὁ δόλιος δὲ σύμβουλος τὸ πάθος της ἐκκαίων,
πρὸς τὰς ἐπιθυμίας της τοὺς λόγους προσεμέτρα.
«Δὲν σ' ἔτεκε, τῇ ἔλεγεν, ἡ ἄρκτος τῶν ὀρέων,
οὐδὲ ὁ βράχος ὁ ψυχρὸς, οὐδ' ἡ τραχεῖα πέτρα,
ὥστε πᾶν τέρπον ν' ἀπωθῇς, νὰ φεύγῃς πᾶν ὡραῖον,
καὶ μισητὴ τοῦ ἔρωτος νὰ σ' εἶναι ἡ φαρέτρα,
οὐδὲ καρδίαν σιδηρᾶν, οὐδὲ ἀδαμαντίνην
ἔχεις. Πρὸς τί τὸν ἔρωτα νὰ θεωρῇς αἰσχύνην;

74

»Ἄπελθε ὅπου ἡ φωνὴ τοῦ πόθου σου σὲ κράζει.
Σκληρὸν φρονεῖς τὸν νικητήν; Τίς ταῦτα σοὶ ἐμπνέει;
Καὶ ἀγνοεῖς πῶς ὅταν σὺ στενάζῃς, συστενάζει,
πῶς ὅταν πάσχῃς θλίβεται, πῶς ὅταν κλαίῃς κλαίει;
Σκληρὰ σὺ εἶσαι. Ἀσταθὲς τὸ πνεῦμά σου διστάζει
ἂν νὰ τὸν σώσῃς χρεωστῇς, ἢ ποῖα ἔχεις χρέη;
Ἀχάριστε καὶ ἄπονε, ἐντὸς δεινῶν μεγάλων
ὁ φίλος σου εὑρίσκεται, καὶ θεραπεύεις ἄλλον!

75

»Ναί, τὸν Ἀργάντην ἴανον, διὰ νὰ θανατώσῃ
ἐκεῖνον ὅς σοὶ ἔδωκε ζωὴν κ' ἐλευθερίαν.
Οὕτω τὸν φόρον εἰς αὐτὸν σὺ θέλεις ἀποδώσει·
τοιαύτην ἕξει παρὰ σοῦ καλὴν εὐχαριστίαν.
Καὶ ἀληθῶς ἡ λύπη σου δὲν εἶναι οὐδὲ τόση
διὰ τὴν ἀποτρόπαιον αὐτὴν ὑπηρεσίαν,
ὥστ' ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ὑπὸ φρίκης ἴσης
τὰ μέρη ταῦτα, φεύγουσα ὑπόπτερος, ν' ἀφήσῃς;

76

»Μεγίστην ἀγαλλίασιν σ' ἐπιφυλάττ' ἡ μοίρα
ἂν ἀποδώσῃς ὄφλημα κοινὸν φιλανθρωπίας,
ἐὰν προσέλθῃς εἰς αὐτὸν, καὶ τὴν ἰῶσαν χεῖρα
ἐκτείνῃς εἰς τὸ στῆθός του τὸ πάλλον ὑπ' ἀνδρίας,
κ' ἐπαναφέρῃς, σώζουσα τὸν φίλτατον σωτῆρα,
εἰς τὰς ὠχράς του παρειὰς τὰ ῥόδα τῆς ὑγείας!
Τότε ὡς δῶρον θέλουσι γλυκύ σου ἀναθάλλει
τὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἀποσβεσθέντα κάλλη.

77

»Μέρος καὶ σὺ τῆς φήμης του θὰ ἔχῃς τῆς μεγάλης,
καὶ τῶν κατορθωμάτων του τῶν περιφημοτέρων·
θενὰ σ' ἐγκλείῃ δὲ σεμνῶς ἐντὸς πιστῆς ἀγκάλης,
τὸν στέφανον εὐδαίμονος συζύγου σοι προσφέρων·
καὶ ἀνωτέραν δρέπουσα τιμὴν ἁπάσης ἄλλης
τῶν Λατινίδων μεταξὺ συζύγων καὶ μητέρων,
κατὰ τὰς χώρας τῆς καλῆς θ' ἀπέλθῃς Ἰταλίας,
τῆς γῆς ἀνδρίας ἀληθοῦς καὶ ἀληθοῦς θρησκείας.»

78

Ὑπὸ τοιούτων βόσκεται ἀπατηλῶν ἐλπίδων,
κ' εὐδαιμονίας ἀμιγοῦς φαντάζεται νὰ τύχῃ.
Ἀλλὰ πῶς μέλλει μεταξὺ δυσκολιῶν ἀπείρων
νὰ διαβῇ ἀκίνδυνος, αὐτὸ τὴν κατατρύχει,
διότι νυκτοφύλακες ἀκάματοι εἰς γύρον
τ' ἀνάκτορα περιφρουροῦν, περινοστοῦν τὰ τείχη,
οὐδ' εἰς πολέμου ἐποχὴν, ἐκτὸς ἂν κατεπείγῃ,
τινὰ θυρίδα τῶν τειχῶν ὁ πυλωρὸς ἀνοίγει.

79

Ὑπ' αἰσθημάτων πρὸ πολλοῦ συνδέονται φιλίων
ἡ Ἑρμινία ἡ καλὴ κ' ἡ μαχητὶς ἡ ξένη.
Ὁμοῦ τὰς βλέπει πάντοτε ὁ ἥλιος ὁ δύων,
ὁμοῦ τὰς βλέπει κ' ἡ αὐγὴ ἡ ἀναδυομένη·
καὶ ὅταν νὺξ κατέρχηται ἀπὸ τῶν οὐρανίων,
ἡ αὐτὴ κλίν' ἡ νυκτικὴ τὰς δύω περιμένει.
Οὐδεὶς, ἐκτὸς τοῦ ἔρωτος, τῶν στοχασμῶν των ἦτον,
ὃν αἱ νεάνιδες κοινὸν δὲν εἶχον μεταξύ των.

80

Πλὴν μόνον περὶ ἔρωτος ἐκείνη δὲν ὡμίλει.
Ἂν δ' ἡ Χλωρίνδα κλαίουσαν ποτὲ τὴν ἐθεώρει,
αὐτῆς ἐπροφασίζοντο ἄλλας πληγὰς τὰ χείλη,
δι' ἄλλας δυστυχίας της τὴν μοῖραν κατηγόρει.
Ἡ Ἑρμινί' ἀχώριστος τοιαύτη οὖσα φίλη,
εἰς τῆς Χλωρίνδης πάντοτε νὰ ἔρχηται ἠμπόρει.
Καὶ ταύτης εἰς συμβούλια κ' εἰς πόλεμον ἀπούσης,
οὐδέποτε τῇ κλείεται ἡ θύρα τῆς αἰθούσης.

81

Κ' ἦλθε ποτὲ, ὅτ' ἔτυχεν ἀποῦσα ἡ ὁπλῖτις,
καὶ σύννους ἔστη, σκεπτικὴ, καὶ μελετῶσα, ὅπως
ἀπόῤῥητος ἐδύνατο νὰ μείνῃ ἡ φυγή της,
τίς τέχν' ἦν ἡ κατάλληλος, τίς πρόχειρος ἦν τρόπος.
Ἐν ᾧ δ' ἐταλαντεύοντο οἱ διαλογισμοί της,
κ' ἐφέρετο διστάζουσα ἡ φρήν της ἀμφιῤῥόπως,
τὰ ὅπλα καὶ τὸ ἔνδυμα τῆς φίλης της κυττάζει,
τὰ ὑψηλὰ κρεμάμενα· τὰ βλέπει καὶ στενάζει.

82

Καὶ ὁμιλεῖ στενάζουσα: «Πῶς φθόνον μοὶ ἐνσπείρεις,
εὐδαίμων ἀγωνίστρια τῶν ἀνδρικῶν ἀγώνων!
Δὲν σοὶ φθονῶ τὴν εὔκλειαν ἣν κατακτᾷς ξιφήρης,
οὐδὲ φθονῶ τὸ κάλλος σου, τῶν γυναικῶν τὸν φθόνον...
Ἀλλ' ὁ χιτὼν τὸ βῆμά της δὲν δέει ὁ ποδήρης,
οὐδὲ δεσμῶτις κλείεται ἐντὸς στενῶν κοιτώνων.
Τὰ ὅπλα περιβάλλεται, καὶ ὡς καὶ ὅταν θέλῃ
ἐξέρχεται, κ' αἰσχύνεται οὐδὲν, οὐδὲν τῇ μέλει.

83

»Ὢ! διατί δὲν μ' ἔδωκαν ὁ οὐρανὸς κ' ἡ φύσις
τὸ στῆθος τόσον ἰσχυρὸν, τὰς χεῖρας ῥωμαλέας,
ὥστε ν' ἀλλάξω κάλυμμα καὶ πέπλους μου ἐπίσης
ἀντὶ χαλκίνου θώρακος καὶ περικεφαλαίας,
οὐδὲν νὰ ἔχουν κάλυμμα αἱ πύριναί μου κλίσεις
εἰς παγετὸν ἢ καύσωνα οὐδ' εἰς βροχὰς ῥαγδαίας,
καὶ εἴτε εἶν' ἡλίου φῶς, ἢ λάμψις τῶν ἀστέρων,
νὰ διατρέχω τοὺς ἀγροὺς ἢ μόν' ἢ μεθ' ἑτέρων;

84

»Ὦ! τότε δὲν θὰ ἔφθανες πρὸς τὸν ἀγαπητόν μου
ν' ἀντιταχθῇς, σὺ δυσσεβῆ Ἀργάντα, κατὰ πρῶτον·
προτοῦ θὰ τῷ ἀντέταττον ἐγὼ τὸν ἑαυτόν μου,
καὶ ἴσως ἤδη τῶν ἐμῶν θὰ ἦτον αἰχμαλώτων,
καὶ ἴσως θενὰ ἔφερε τὸν ἐλαφρὸν ζυγόν μου,
τῆς πολεμίας φίλης του γλυκὺν ζυγὸν ἐρώτων,
καὶ ἴσως εἰς τὰς χεῖράς του ἡ ἅλυσις ἐκείνη
τοὺς σκληροὺς κρίκους τῆς ἐμῆς θὰ ἤθελ' ἐλαφρύνει.

85

»Ἢ δι' ἀπόνων προσβολῶν ἐὰν ἡ δεξιά του
τὸ στῆθός μου διέσχιζε κ' ἐτρύπα τὴν καρδίαν,
θὰ εἶχε κἂν τὸ ξίφος του δι' εὐτυχοῦς θανάτου
τοῦ ἔρωτός μου τὴν πληγὴν ἰάνει τὴν καιρίαν.
Τὸ σῶμα τότ' ἐκ τοῦ μακροῦ θ' ἀνέπαυον καμάτου,
καὶ τότε θὰ ἐπράϋνον τοῦ νοῦ τὴν τρικυμίαν.
Καὶ ἴσως συγκατάνευεν ὁ νικητὴς, κ' ἐτίμα
τὴν κόνιν μου μ' ἓν δάκρυ του καὶ τὰ ὀστᾶ μ' ἓν μνῆμα.

86.

»Πλὴν μελετῶ ἀδύνατα, οὐδ' εἶν' ἐλπὶς καμμία,
καὶ ἄτοπα ζητεῖ ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχή μου θέλει.
Ἐδῶ λοιπὸν θὰ ἵσταμαι ἐν θλίψει καὶ δειλίᾳ,
ὡς ἡ χυδαία καὶ πολλὴ τῶν γυναικῶν ἀγέλη.
Δὲν ἵσταμαι! Πεποίθησιν καὶ θάῤῥος, ὦ καρδία!
Τί ἅπαξ δὲν ὁπλίζω κἂν κ' ἐγὼ αὐτὰ τὰ μέλη;
Ὡς ἀσθενῆ καὶ τρυφερὰ, πῶς; δὲν θὰ δυνηθῶσι
οὐδ' ἐπ' ὀλίγας κἂν στιγμὰς χαλκὸν νὰ ἐνδυθῶσι;

87

»Θὰ δυνηθῶσιν. Εἰς αὐτὰ θὰ χορηγήσῃ τόνον·
ὁ ἔρως, ὅστις δύναμιν παρέχει ἀνωτάτην,
ὅστις πολλάκις παρορμᾷ εἰς πόλεμον καὶ φόνον
καὶ τὴν δορκάδα τὴν δειλὴν, τὴν ἀπολεμωτάτην.
Ἐγὼ δὲν θέλω πόλεμον. Ἐπιθυμῶ δὲ μόνον
τὰ ὅπλ' αὐτὰ νὰ ἐνδυθῶ πρὸς ἔντεχνον ἀπάτην.
Ὡς ἡ Χλωρίνδ' ἂν ἐνδυθῶ, ἂν νομισθῶ ἐκείνη,
οὐδεὶς εἰς τὴν παράτολμον φυγήν μου θ' ἀντιτείνῃ.

88

»Δὲν θὰ τολμήσωσιν αὐτὴν οἱ πυλωροὶ βεβαίως
νὰ ἐμποδίσωσιν, ἐν ᾧ διέρχεται τὰ τείχη.
Ἄλλην διέξοδον ζητῶ, ἀλλὰ ζητῶ ματαίως.
Ὁ μόνος τρόπος εἶν' αὐτός. Λοιπὸν ἐμπρὸς, κ' εὐψύχει!
Καὶ τὸν ἀθῶον δόλον σου δεχθήτωσαν ἱλέως
ὁ ἔρως ὁ ἐμπνέων σε κ' ἡ ὁδηγοῦσα τύχη.
Πρὸς τὸ σκοπούμενον δ' ἐστὶ κατάλληλος ἡ ὥρα,
ἐν ᾧ εἰς τὰ βασίλεια μέν' ἡ Χλωρίνδα τώρα.»

89

Καὶ οὕτως ἀπεφάσισεν. Ὁρμὴ δὲ τὴν ἐκέντα·
καὶ οἶστρος ἐρωτομανής· αὐτὴ δ' ἀνυπομόνει.
Νὰ ἐνδυθῇ δὲ σπεύδουσα τὰ ὅπλα τὰ κλαπέντα,
εὐθὺς ἐν τῷ ἰδίῳ της τὰ ἔκλεισε κοιτῶνι·
καὶ τὸ κατώρθωσ', ἐπειδὴ ἐκεῖ παρευρεθέντα
οὐδένα εὗρεν ἕτερον, καὶ κατεκλείσθη μόνη.
Προσέτ' ἡ νὺξ, καλύπτουσα τὰ διαβήματά της,
ἐπῆλθεν, ἡ τῶν ἐραστῶν καὶ τῶν κλεπτῶν προστάτις.

90

Ὁρῶσα δὲ τὸν οὐρανὸν ὑπό τινων ἀστέρων
ἤδη στικτὸν, καὶ τῆς νυκτὸς τὸ σκότος καταβαῖνον,
παύει διστάζουσα· χωρὶς χρονοτριβῶν ἀκαίρων
τὸν ὀπαδόν της προσκαλεῖ τὸν ἐμπεπιστευμένον,
καὶ μίαν τῶν παρθένων της τῶν ἀγαπητοτέρων,
καὶ μέρος λέγει τῶν σκοπῶν αὐτῆς τῶν κεχρυμμένων.
Ναὶ μὲν, τοῖς ἐμπιστεύεται τὴν πρόθεσιν νὰ φύγῃ,
πλὴν προσποιεῖται σοβαρὰ αἰτία πῶς ἐπείγει.

91

Ὁ πρόθυμός της ὀπαδὸς ταχέως διαθέτει
πᾶν ὅ,τι συντελεστικὸν πρὸς τὸν σκοπόν της ἦτον.
Ἡ δ' Ἑρμινία τὴν λαμπρὰν στολήν της καταθέτει,
τοὺς πόδας της διὰ πτυχῶν καλύπτουσαν εὐχύτων.
Πᾶν δέ της πίπτον ἔνδυμα τὰ κάλλη της ἐκθέτει,
καὶ ἵσταται, ἀμίμητος τὴν χάριν, μονοχίτων.
Δὲν θέλει δ' εἰς τὸν ὁπλισμὸν οὐδεὶς νὰ τὴν συνδράμῃ,
ἐκτὸς τῆς μόνης μετ' αὐτῆς μελλούσης νὰ ἐκδράμῃ.

92

Χαλκὸς τραχύτατος λυπῶν πιέζει καὶ προσβάλλει
τὴν κόμην της τὴν πάγχρυσον καὶ τ' ἁπαλά της στήθη.
Ἡ τρυφερά της χεὶρ κρατεῖ καὶ ἀδυνάτως πάλλει
ἀσπίδα ἥτις αἴρεται δυσβάστακτος καὶ βρίθει.
Τοιαύτη πᾶσα λάμποντα τὸν σίδηρον ἐστάλη
καὶ σχῆμα στρατιώτιδος σεμνῆς περιεβλήθη.
Ὁ ἔρως βλέπει καὶ γελᾷ, ὡς ἄλλοτ' ἐμειδία,
τὸν Ἡρακλῆν ὅτ' ἔστελλεν εἰς πέπλα γυναικεῖα.

93

Ὦ! πόσον ὁ βραχίων της κατάπονον στηρίζει
τὸ ἄχθος του τὸ ἄνισον! Πόσον βραδέως βαίνει!
Πλησίον τῆς ἀγαπητῆς συντρόφου της βαδίζει,
εἰς τὸν πιστὸν βραχίονα αὐτῆς ἐρειδομένη.
Ἐλπίδα πλὴν καὶ δύναμιν ὁ ἔρως τῇ χαρίζει,
καὶ ῥώννυσι τὰ μέλη της, καὶ τὸν θυμὸν θερμαίνει.
Ἐλθοῦσαι δ' ὅπου ὁ πιστὸς προσμέν' ὑπασπιστής της,
ἀνέβησαν τοὺς ἵππους των μετὰ σπουδῆς μεγίστης.

94

Ἀγνώριστοι ἐβάδιζον. Ἀλλὰ τὰ βήματά των
ἔστρεφον μᾶλλον ὅπου ἦν ὁδὸς ἐρημοτέρα.
Τὰς εἶδον ὅμως καὶ πολλοί. Τὰ ὅπλα τὰ χαλκᾶ των
μακρόθεν εἰς τὸν σκοτεινὸν ἐξήστραπτον ἀέρα.
Οὐδεὶς πλὴν ἐπλησίαζε τὸν δρόμον των ταράττων,
καὶ ἕκαστος, ὑποχωρῶν, τὸν ἑαυτοῦ ἐπέρα,
ὅτι ὁ λόφος ὁ φρικτὸς καὶ ὁ λευκὸς μανδύας
εἰσὶ τοῖς πᾶσι γνώριμα καὶ διὰ τῆς σκοτίας.

95

Τῆς Ἑρμινίας ηὔξησε τὸ θάῤῥος, πλὴν δὲν θέλει
εἰσέτι νὰ θεωρηθῇ ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ·
ὁ φόβος τὴν κατέτηκε μὴ γνωρισθῇ ἐν τέλει,
καὶ πρὸς τὸ μέγα θάῤῥος της μεγάλως ἐδειλία.
Πλὴν εἰς τὴν πύλην φθάνουσα, τὸν φόβον καταστέλλει,
καὶ ἀπατᾷ τὸν πυλωρὸν διαταγῇ δολίᾳ.
Λέγ', «Ἡ Χλωρίνδα εἶμ' ἐγώ. Ἀνοίξατε ταχέως.
Ἀπέρχομαι εἰς πρόσταγμα παρὰ τοῦ Βασιλέως.»

96

Ἡ γυναικεία της φωνὴ, ὁ θώραξ καὶ τὸ δόρυ
εὐκόλως συνεπλήρωσαν τὸ ἔργον τῆς ἀπάτης.
Τίς ἤθελεν ὑποπτευθῆ, ἀπόλεμός τις κόρη
πῶς ἦν ἡ ἔνοπλος αὐτὴ τοῦ ἵππου ἀναβάτις;
Ὁ πυλωρὸς ἠνέῳξε· διέβη καὶ προὐχώρει
ἐκείνη, κ᾽οἱ ἑπόμενοι ἐπὶ τὰ βήματά της,
καὶ ὅπως μετὰ πλείονος προβῶσιν ἀσφαλείας,
εἰς τὴν κοιλάδα σκολιὰς ἐζήτουν ἀνοδίας.

97

Ἀφ᾽οὗ δ᾽εἰς τόπον ὑψηλὸν ἀφίχθη καὶ μονήρη,
τὸ βῆμα τότε ὁπωσοῦν τοῦ ἵππου της βραδύνει.
Οὐδὲν φοβεῖται τοῦ λοιποῦ ὀπίσω νὰ τὴν σύρῃ,
οὐδὲ τὸν πρῶτον κίνδυνον παρόντα ἔτι κρίνει.
Ἡ θέσις της πλὴν λογισμοὺς ἐντός της διεγείρει
οὓς δὲν ἐσκέφθη κατ᾽ἀρχάς. Δὲν εἶχε διακρίνει,
ὁπότε πρὸς τὴν πρᾶξίν της τὴν ὤθει τυφλὸς ἔρως,
τὸ δυσκατορθωτότερον τῆς πράξεώς της μέρος.

98

Ἤδη νοεῖ τὸ ἄτοπον, δι᾽ἐξηγριωμένων
ἐχθρῶν νὰ περιφέρηται αὐτὴ ὡς στρατιώτης·
προσέτι δὲ νὰ γνωρισθῇ δὲν θέλει ὑπὸ ξένων,
πρὶν ἢ προσέλθῃ καὶ δειχθῇ τῷ φίλῳ τῷ πιστῷ της,
ἀλλ᾽ αἰφνιδίως νὰ φανῇ, καὶ μέχρι φαινομένων
ἁγνὴ καὶ ἄσπιλος αὐτῆς νὰ μείν᾽ ἡ ἀθωότης.
Τοιοῦτοι διαλογισμοὶ κεντῶσι τὴν ψυχήν της,
καὶ οὕτως ἀποτείνεται πρὸς τὸν ὑπασπιστήν της·

99

«Σὺ, ὦ πιστέ μου, πρόδραμον, καὶ σπεῦσον κατ' εὐθεῖαν.
Πλὴν τάχος καὶ περίνοιαν ζητῶ μ' ἐμπιστοσύνην.
Πρὸς τὸν Ταγκρέδην ζήτησον τινὸς τὴν ὁδηγίαν,
κ' ἐλθὲ ὅπου κατάκειται ὁ ἥρως εἰς τὴν κλίνην.
Εἰπέ τῳ· Ἦλθέ σοι γυνὴ κομίζουσα ὑγείαν,
καὶ ἀπαιτοῦσα, εἰς μισθὸν τοῦ δώρου της, εἰρήνην.
Εἰρήνην, ἀφ' οὗ πόλεμον μ' ἐκήρυξεν ὁ ἔρως.
Ἐὰν σωθῇ, θενὰ σωθῶ ἐγὼ ἰδιαιτέρως.

100

»Ὅτ' εἰς αὐτὸν προσέρχεται αὐτὴ ἐν πεποιθήσει,
οὐδὲ νομίζει αἶσχός της δεσμῶτίς του νὰ λάχῃ.
Τοσαῦτα μόνα νὰ εἰπῇς· ἂν δ' ἄλλα σ' ἐρωτήσῃ,
εἰπέ τῳ ὅτι ἀγνοεῖς, κ' ἐπίστρεψον ἐν τάχει.
Ἐγὼ δὲ περιμένουσα ἐδῶ θέλω καθήσει,
διότι οὗτοι ἀσφαλεῖς μοὶ φαίνονται οἱ βράχοι.»
Τοιαῦτα τῷ ὑπασπιστῇ ὡμίλησεν ἡ κόρη·
αὐτὸς δὲ πρόθυμος; καὶ ὡς ὑπόπτερος ἐχώρει.

101

Ὡς δὲ ἀφίχθη, φιλικῶς νὰ τὸν δεχθῶσι πείθει,
κ' ἐμβαίνει, μέχρι τῶν σκηνῶν προβὰς τῶν ἐνδοτέρων.
Πρὸς τὸν κλινήρη δ' ἔπειτα ἱππότην ὡδηγήθη,
ὅστις ἐδέχθη παρ' αὐτοῦ τὴν ἀγγελίαν χαίρων.
Καὶ οὗτος μὲν εἰς λογισμοὺς παντοίους ἐνεβλήθη,
εἰς τὸν διχογνωμοῦντα νοῦν μυρίας σκέψεις φέρων.
Ὁ δ' ἐπιστρέφει, κομιστὴς γλυκείας ἀγγελίας,
πῶς μετὰ πάσης δύναται νὰ ἔλθῃ εὐκολίας.

102

Ἡ δ' ἀνυπόμονος, ἐν ᾧ τὸ πάθος της αὐξάνει,
πρὸς πᾶν λεπτὸν ἀναβολῆς ὀργίζεται, στενάζει,
τὰ βήματά του ἀριθμεῖ. «Ἰδού τον, λέγει, φθάνει,
ἰδοὺ, εἰσέρχεται, ἰδοὺ, ἀπῆλθε, πλησιάζει.
Ὁ νέος ὁ ἀκάματος ποτὲ δὲν τῇ ἐφάνη
τόσον βραδύπους καὶ νωθρὸς, καὶ τὸν καταδικάζει.
Τέλος δὲ ὥρμησεν ἐμπρὸς, κ' εἰς κορυφὴν ἀνέβη,
ὅθεν τὰς πρώτας δύναται σκηνὰς νὰ κατοπτεύῃ.

103

Νὺξ εἶναι, καὶ ὁ οὐρανὸς ἀνέφελον ἐκτείνων
τὸν πέπλον του τὸν κυανοῦν, διάστερος κοσμεῖται.
Ἡ δὲ σελήνη στρέφεται ὑπὸ λαμπρῶν ἀκτίνων,
καὶ καταῤῥαίνουσι στιλπνοὶ τὴν φύσιν μαργαρῖται.
Ἡ κόρη δὲ πρὸς οὐρανὸν ὁρῶσα, μετὰ θρήνων
τοῦ μυστικοῦ της ἔρωτος τὰς φλόγας διηγεῖται.
Καὶ μόνους ἔχει μάρτυρας ἐκείν' ἡ θρηνῳδία
τῆς φύσεως τὴν σιωπὴν καὶ τὰ βωβὰ πεδία.

104

Καὶ λέγ', εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ ξένον ἀφορῶσα·
«Ὦ σεῖς σκηναὶ πολέμιαι, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου φίλαι,
ἡ αὖρα μὲ ζωογονεῖ ἡ ἀφ' ὑμῶν φυσῶσα,
ὅταν ἐγγὺς προκύπτετε, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου δῆλαι.
Εἰς τὴν ἀθλίαν μου ζωὴν, τὴν ὑποστάσαν τόσα,
ὦ οὐρανὲ, ἀνάπαυσιν καὶ σὺ ὀλίγην στεῖλε,
οἵαν εὑρίσκω ἐν αὐταῖς· διότι, τὸ ἠξεύρω,
εἰρήνην μόνον μεταξὺ τῶν ὅπλων θενὰ εὕρω.

105

»Σεῖς δέχθητέ με, ὦ σκηναί· εἰς σᾶς τὴν εὐσπλαγχνίαν
θεν' ἀπαντήσω, ὑπὲρ ἧς ὁ ἔρως ἦν' ἐλπίς μου,
κ' ἣν εὗρον ὅταν ἄλλοτε εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν
μὲ εἶχε σύρει ὁ γλυκὺς, ὁ πρᾶος νικητής μου.
Δὲν ἔρχομαι ὑπείκουσα εἰς τὴν ἐπιθυμίαν
τοῦ ν' ἀνακτήσω τὰς τιμὰς τῆς παλαιᾶς ἀρχῆς μου.
Ἡ δόξα ἂν ἀνέφικτος μοὶ εἶν' ἡ παρελθοῦσα,
εὐδαίμων θὰ λογίζωμαι εἰς σᾶς ὑπηρετοῦσα.»

106

Οὕτως ὡμίλει, συμφορὰν μὴ βλέπουσα ὁποίαν
ἡ τύχη τῇ ἐπέκλωθε. Τὸν λόφον ὅπου ἦτον
προσέβαλλον αἱ ἀργυραῖ ἀκτῖνες κατ' εὐθεῖαν·
τὸν θώρακα καὶ τὴν χαλκῆν ἀσπίδα τὸ φῶς πλῆττον,
μακρόθεν ἀνεδείκνυεν αὐτῆς τὴν πανοπλίαν,
καὶ τὴν λευκὴν λαμπρότητα τῶν καθαρῶν ἐσθήτων,
κ' ἐπὶ τοῦ λόφου ἔλαμπεν ἡ τίγρις μεταλλίνη
ὡς φλὸξ, ὥστε θὰ ἔλεγε καθεὶς, ἰδοὺ ἐκείνη!

107

Ἡ τύχη της ἠθέλησεν ὑπὸ φυλάκων πλείστων
Λατίνων νὰ κατέχηται ἡ θέσις ἡ πλησίον.
Εἰσὶ δὲ δύω ἀδελφοὶ, Πολύφερνος ὁ εἷς των,
καὶ Ἄλκανδρος ὁ ἕτερος, οἱ ἐπὶ τῶν ἀνδρείων·
κ' ἐτάχθησαν, κωλύσοντες τὴν πόλιν τῶν ἀπίστων
ἀγέλας μὴ δεχθῇ βοῶν κ' ἐφόδια ποιμνίων.
Ὁ δ' ὑπηρέτης ἔλαθε, τὸ βῆμά του ταχύνων,
κ' εἰς τὴν ὁδὸν ἣν ἔβαινε στραφεὶς μακρὰν ἐκείνων.

108

Τὸν φίλον ὁ Πολύφερνος πατέρα του ἐθρήνει,
ὃν πρὸ μικροῦ ἐφόνευσεν ἡ αἱμοβόρος κόρη.
Ὡς τῷ ἐφάνη δ' ἡ μορφὴ ἡ λάμπουσα ἐκείνη,
ἐπείσθη πῶς τὴν μάχιμον Χλωρίνδαν ἐθεώρει·
κ' ἐν ᾧ τοὺς ἐνεδρεύοντας συντρόφους παροτρύνει,
νὰ χαλινώσῃ τὴν δεινὴν ὀργήν του δὲν ἠμπόρει,
καὶ ὑπὸ λύσσης ἐμμανοῦς διάφλεκτος φωνάζει,
«Ἀπόθανον!» Καὶ μάταιον τὸ δόρυ του τινάζει.

109

Καθὼς διψῶσα ἔλαφος εἰς φάραγγας ὀρέων
τὰ ψυχρὰ νάματα ζητεῖ, τὰς κρυσταλλώδεις κρήνας,
καὶ βλέπ' ἢ ὕδωρ διαυγὲς ἐκ βράχου καταῤῥέον,
ἢ ῥύακα κυλίοντα τὰς ἀργυράς του δίνας·
πρὶν δὲ δροσίσῃ λούουσα τὸ σῶμα τὸ αὐχμαῖον,
ἐπερχομένους ἀπαντᾷ τοὺς ὑλακτοῦντας κύνας·
τρέχει τραπεῖσα εἰς φυγὴν, κ' ἐν ὅσῳ κυνηγεῖται,
παντάπασι καὶ κάματος καὶ δίψα λησμονεῖται

110

Οὕτως ἐκ δίψης ἔρωτος κ' ἐκείνη φλεγομένη,
κ' αἰσθανομένη ἄσβεστον τὸ πῦρ εἰς τὴν καρδίαν,
ἐν ᾧ ἐλπίζει, ἄμωμος κ' εὐδαίμων ἐρωμένη,
τέλος ἀνάπαυσίν τινα νὰ εὕρῃ κ' ἡσυχίαν,
σιδηροφόροι ἐπ' αὐτὴν ἐπῆλθον ὡπλισμένοι,
ὥστ' ἤκουε πολλὴν κλαγγὴν καὶ ἀπειλὴν ἀγρίαν,
κ' εὐθὺς ὁ πρῶτος πόθος της ἐκόπασεν ἐκλείπων,
καὶ τρέμουσα ἐκέντησε τὸν ταχυπόρον ἵππον.

111

Καὶ φεύγει ἡ ταλαίπωρος. Ὁ δ' ἵππος ὁ ταχύς της
διὰ τῶν ὑποπτέρων του ποδῶν τοὺς βράχους τύπτει·
κ' ἡ ἄλλη φεύγει μετ' αὐτῆς. Οἱ δὲ καταδρομεῖς της
ἐπίκεινται, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν τὴν ἀποκρύπτει·
ἰδοὺ δ' ἐν ᾧ διώκεται, καὶ ὁ ὑπασπιστής της
βραδεῖαν φέρων εἴδησιν ἐκ τῶν σκηνῶν προκύπτει.
Ἀμφίβολος ἀκολουθεῖ τὰ ἴχνη τῆς φυγάδος,
καὶ φόβος τοὺς περιπλανᾷ διὰ τῆς πεδιάδος.

112

Ἀλλὰ καὶ ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν συγχρόνως,
ἐὰν καὶ εἶδε τὴν ψευδῆ Χλωρίνδαν εἰς τὸ ὄρος,
πλὴν δὲν τὴν κατεδίωξε, καὶ ἔμεινεν ἐμφρόνως,
καθ' ὃ μακρὰν ἱστάμενος· καὶ ἀγγελιαφόρος
πεμφθεὶς, εἰς γνῶσιν ἔφερεν εὐθὺς τοῦ Βουλλιῶνος
πῶς ποίμνιον βαθύμαλλον, ἀγέλη κερασφόρος
δὲν ἦλθεν εἰς τὸ φρούριον, ὁ ἀδελφός του δ' ὅτι
ἐδίωκε τὴν ἔντρομον Χλωρίνδαν εἰς τὰ σκότη.

113

Οὐδὲ πιστεύει δὲ αὐτὸς, οὐδὲ φρονεῖ ἐν τάξει,
ἐκεῖν' ἡ πολεμίστρια τῶν πρώτων, τῶν ἐν τέλει,
χωρὶς σπουδαίας ἀφορμῆς, τοιοῦτόν τι νὰ πράξῃ,
καὶ τὴν μονήρη ἔξοδον νυκτὸς νὰ ἐξετέλει.
Ἂς κρίνῃ πλὴν ὁ Βουλλιὼν καὶ ἂς τῷ διατάξῃ,
κ' ἐκεῖνος τὸ διαταχθὲν νὰ ἐκτελέσῃ μέλλει.
Εἰς τὸν στρατάρχην φθάσασα ἡ εἴδησις ἐδόθη,
καὶ εἰς σκηνὴν ἀπὸ σκηνῆς ἀμέσως διεδόθη.

114

Ὡς ὁ Ταγκρέδης ἔμαθεν αὐτὰ, οὗ ἡ καρδία
διὰ τὸ πρῶτον ἄκουσμα ἦν ἔτι παλλομένη,
«Φεῦ! ἴσως, λέγει, δι' ἐμὲ νὰ ἦλθ' ἐν εὐμενείᾳ,
καὶ κινδυνεύει δι' ἐμέ.» Καὶ ὡς εἰπὼν, δὲν μένει.
Λαβὼν τὰ μᾶλλον πρόχειρα τῶν ὅπλων του ἐν βίᾳ,
καὶ ἐνδυθεὶς ἐν σιωπῇ, τὸν ἵππον ἀναβαίνει,
καὶ τὰ σημεῖ' ἀκολουθῶν, τὰ ἴχνη των τὰ νέα,
διηύθυνε τοῦ ἵππου του τὰ βήματα δρομαῖα.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΕΒΔΟΜΗ

1

Ὁ ἵππος ὅμως φέρεται μετὰ τῆς Ἑρμινίας
εἰς τὰς ζοφώδεις ἀτραποὺς τοῦ δάσους τοῦ δυσβάτου.
Ἐκ τῆς τρεμούσης της χειρὸς ἀφῆκε τὰς ἡνίας,
καὶ ἦτον μεταξὺ ζωῆς καὶ μεταξὺ θανάτου.
Πρὸς διευθύνσεις δὲ ὁρμᾷ τοσαύτας καὶ παντοίας
τὸ ζῶον τὸ ἀφηνιῶν, πλανῶν τὰ βήματά του,
ὥστ' ἤδη πέραν βλέμματος τῶν διωκόντων ἦτο,
καὶ μάτην πλέον ὑπ' αὐτῶν θὰ παρηκολουθεῖτο.

2

Καθὼς δ' οἱ κῦνες κατηφεῖς ἀπὸ κυνηγεσίου
ματαίου ἐπανέρχονται, ἀσθμαίνοντες ἐκ κόπου,
διότι ἀπωλέσθησαν τὰ ἴχνη τοῦ θηρίου,
εἰσδύντος εἰς τὰ λάσια ἐκ τοῦ ἀδένδρου τόπου,
καὶ οἱ ἱππεῖς ἐπέστρεψαν πλήρεις θυμοῦ ὁμοίου,
καὶ ἐντροπὴ ἀπέπνεεν αὐτοῖς ἐκ τοῦ προσώπου.
Ἐκείνη δ' ἔφευγε δειλή, καὶ οὐδ' ἐστράφη πλέον
νὰ μάθῃ ἂν διώκηται ἀκόμ' ὑπὸ ἱππέων.

3

Καὶ διὰ πάσης τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας πάσης
ἔφευγεν ἄνευ ὁδηγῶν ἢ συμβουλῶν φιλίων·
οὐδ' ἔβλεπεν, οὐδ' ἤκουεν εἰς τὰς μακρὰς ἐκτάσεις
ἄλλο, πλὴν μόνον τῶν κλαυθμῶν, τῶν στόνων τῶν ἰδίων.
Ἀλλ' ὅτε εἰς τὰ κύματα κατέδυ τῆς θαλάσσης
ὁ ἥλιος, τὴν φλογερὰν ἀπήνην ὑπολύων,
τοῦ Ἰορδάνου τὰς καλὰς ῥοὰς ἀνακαλύπτει,
φθάνει, τοῦ ἵππου ἐκπηδᾷ, καὶ εἰς τὴν ὄχθην πίπτει.

4

Περὶ τροφῆς δὲν μεριμνᾷ· ἔχει τροφὴν τὸν πόνον·
διὰ δακρύων ἀπατᾷ τὴν δίψαν της πυρίνων.
Ὁ ὕπνος δ' ὁ παρήγορος θνητῶν κακοδαιμόνων,
ὁ εἰς πληγὰς τὸ βάλσαμον τῆς λήθης ἐπιχύνων,
γλυκὺς κατῆλθεν ἐπ' αὐτῆς τὰς πτέρυγας ἁπλόνων,
τὰ μέλη της, καὶ μετ' αὐτῶν τὰς θλίψεις της πραΰνων.
Ὁ ἔρως πλὴν δὲν ἔπαυε διὰ τερπνῶν τεράτων
τὴν ἡσυχίαν της, ἐν ᾧ ἐκάθευδε, ταράττων.

5

Καὶ μόνον ὅταν ἤκουσε τὰς πρώτας χελιδόνας
νὰ χαιρετῶσι τὴν αὐγὴν διὰ φαιδρῶν ᾀσμάτων,
κ' ἡ αὖρα ἐψιθύριζε ταράττουσα τοὺς κλῶνας,
καὶ ἔπαιζ' ἐπὶ τῶν ἀνθῶν καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων,
ἠνέῳξε τοὺς ὀφθαλμοὺς νωθροὺς, καὶ εἶδε μόνας
βουνῶν καλύβας, μεταξὺ ἐρήμων ἀπροσβάτων,
καὶ τῇ ἐφάνη πῶς φωνὴ διὰ τῶν κλάδων ᾄδει,
κ' εἰς στεναγμοὺς καὶ δάκρυα πῶς τὴν καλοῦσ' οἱ κλάδοι.

6

Ἐν ᾧ δὲ κλαίει, αἴρεται, τὴν ἀκοήν της πλήττων,
ἦχος λαμπρός. Ἐξίσταται, καὶ παύουσ' οἱ κλαυθμοί της.
Λύρας ἀγρώτιδος φωνὴ ἐφαίνετο, καὶ ἦτον.
Ἐγείρετ', ἕλκει πρὸς αὐτὴν τὸ βῆμα τὸ βραδύ της.
Ποίμνια ἔβοσκον ἐκεῖ, τριγύρω. Μεταξύ των,
κόφινον πλέκων, εἰς σκιὰν ἐκάθητο πρεσβύτης,
ἀκούων τρία παρ' αὐτὸν ἱστάμενα παιδία
καὶ ᾄδοντα. Καὶ ἦν αὐτῶν ἐκεῖν' ἡ μελῳδία.

7

Ἀλλ' ὡς ἐφάνη ἔξαφνα, ἐτρόμαξαν ἐκεῖνοι,
ἰδόντες ν' ἀκτινοβολοῦν τὰ ὅπλα τ' ἀσυνήθη.
Τότε τὸ κράνος ἀφαιρεῖ αὐτή· καὶ τοὺς θαῤῥύνει
τὸ βλέμμα τὸ γλυκύτατον, ἡ κόμη ποῦ ἐλύθη.
Καὶ εἶπ'· «Εὐδαίμονες βοσκοί, ἐργάζεσθ' ἐν εἰρήνῃ,
σεῖς, οὓς φιλεῖ ὁ οὐρανὸς, οὓς ὁ Θεὸς ηὐχήθη.
Μὴ φοβηθῆτε πῶς αὐτὴ ἡ πανοπλί' ἀγγέλλει
πολέμους εἰς τὰ ἔργα σας κ' εἰς τὰ τερπνά σας μέλη.»

8

Καὶ προσελθοῦσα· «Πάτερ μου, τῷ εἶπε, πῶς συμβαίνει,
ἐν ᾧ τὴν χώραν νέμεται πυρκαϊὰ πολέμων,
τὸ ποίμνιόν σου ἀσφαλὲς, ἀλώβητον νὰ μένῃ,
νὰ ζῇς μακρὰν τῶν ἐχθρικῶν καταδρομῶν, κ' εὐδαίμων;»
«Υἱέ μου, τὰ βοσκήματα, ἀπήντησε, ποιμαίνει
ἡ γενεά μου ἐπ' αὐτῶν τῶν τόπων τῶν ἠρέμων
ἀνέκαθεν εἰρηνικῶς. Τοῦ Ἄρεως τὴν λύσσαν
οὐδέποτε ᾐσθάνθημεν ἐνταῦθα ἐκραγεῖσαν.

9

»Ἴσως ἡ χάρις τ' οὐρανοῦ ἐξαίρει καὶ καλύπτει
τὴν ὕπαρξιν τὴν ἄπλαστον τῶν μὴ ἐπαιρομένων,
ἢ ἴσως, ὡς, φειδόμενος τῶν ταπεινῶν, ἐνσκήπτει
ὁ κεραυνὸς εἰς κορυφὰς ὀρέων ὑψαυχένων.
Ὁμοίως καὶ ἡ καταιγὶς τῶν ξένων ὅπλων τύπτει
τὰς ἐστεμμένας κεφαλὰς ἀντὶ πτωχῶν ποιμένων.
Οὐδὲν ἑλκύει καθ' ἡμῶν τὰ εἰσβαλόντα σμήνη.
Μᾶς σώζ' ἡ περιφρονητὴ ἡμῶν ἀκτημοσύνη.

10

»Δι' ὅλους περιφρονητή, πλὴν δι' ἐμὲ φιλτάτη,
ὑπὲρ μυρίους θησαυροὺς καὶ σκῆπτρα ἡγεμόνων.
Τὴν ἤρεμον καρδίαν μου ἀγάπη δὲν ταράττει
ἀπλήστων πλεονεξιῶν, δοξομανῶν ἀγώνων.
Τὸ διαυγὲς ῥυάκιον τῆς δίψης μ' ἀπαλλάττει,
καὶ δὲν φοβοῦμαι φάρμακον τὸ ὕδωρ του δολόνον·
καὶ οἱ καρποὶ τοῦ κήπου μου καὶ τῶν προβάτων τούτων
ἀποτελοῦσι τῆς λιτῆς τραπέζης μου τὸν πλοῦτον.

11

»Ἀπ' ἐλαχίστων ἀναγκῶν μικρὰς ἐπιθυμίας
κέκτημαι, ὅσον ν' ἀποζῶ, καὶ οἱ ἐμοὶ νὰ ζῶσι.
Ἔχω οἰκέτας μου τοὺς τρεῖς ἐκείνους νεανίας.
Εἰσὶν υἱοί μου· μοὶ ἀρκοῦν τὴν μάνδραν νὰ φρουρῶσι.
Καὶ τέρπομαι θεώμενος διὰ τῆς ἐρημίας
σῦς ἄγριοι νὰ τρέχωσι, δορκάδες νὰ πηδῶσι,
ἰχθῦς νὰ διαλάμπωσι διὰ γλαυκῶν ὑδάτων,
καὶ τὰ πτηνὰ εἰς οὐρανὸν ν' ἁπλῶσι τὰ πτερά των.

12

»Καιρὸς ὑπῆρξεν, ὁ καιρὸς καθ' ὃν τὴν πρώτην ἤδην
εἰς πόθους ἡ καρδία μας ἀτόπους παραφέρει.
Τὴν ποίμνην κατεφρόνησα, τὴν πατρικὴν καλύβην,
κ' εἰς ξένα ἀπεδήμησα καὶ ἄγνωστά μοι μέρη.
Εἰς Μέμφιν ζῶν, πρὸς λειτουργοὺς ἀνάκτων προσετρίβην,
καὶ μεγιστᾶνες αὐλικοὶ ἦσαν ἐμοὶ ἑταῖροι.
Ἂν δὲ καὶ ἤμην εὐτελὴς τῶν κήπων δενδροκόμος,
κ' ἐκεῖθεν εἶδα τῶν αὐλῶν τὰς πονηρίας ὅμως.

13

»Ἐπὶ πολὺ δὲ, παίγνιον ἀπατηλῶν ἐλπίδων,
ἐπὶ μακρὸν πολυειδεῖς ὑπέμεινα πικρίας.
Ἀφ' οὗ δὲ τὰς ἐλπίδας μου συμμαρανθείσας ἴδον
μετὰ τῆς τόλμης, τῶν ἀνθῶν τῆς πρώτης ἡλικίας,
τὸν βίον μου ἐπόθησα τὸν ἀμιγῆ φροντίδων,
καὶ ἔκλαυσα τὰς ὥρας μου τῆς εὐτελοῦς πενίας,
καὶ χαίρειν εἶπα ταῖς αὐλαῖς, κ' ἐπέστρεψα ὀπίσω
εὐδαίμων εἰς τὰ δάση μου τὰ προσφιλῆ νὰ ζήσω.»

14

Ἡ Ἑρμινία ἤκουεν ἐν ᾧ αὐτὸς ἐλάλει,
καὶ ἐκ τῶν μελιῤῥύτων του ἐξήρτητο χειλέων,
καὶ τῶν αἰσθητηρίων της τὸν σάλον καταβάλλει
ὁ λόγος του ὁ συνετὸς εἰς τὴν καρδίαν ῥέων.
Ἀφ' οὗ δ' ἐσκέφθη, μέχρις οὗ ἡ τύχη μεταβάλη
τὸν δρόμον της ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ ἄλλον λάβη, νέον,
νὰ μείνῃ ἀπεφάσισεν ἐν μέσῳ τῶν ποιμένων,
κ' ἐν μέσῳ τῶν ἐρημιῶν αὐτῶν τῶν κεκρυμμένων.

15

Καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἀγαθὸν πρεσβύτην· «Ὦ εὐδαίμων,
πλὴν πειραθεὶς καὶ συμφορᾶς, καὶ τὸ κακὸν γνωρίσας,
ἂν τὴν γλυκεῖαν ὕπαρξιν δὲν σοὶ φθονῇ ὁ δαίμων,
καὶ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἐμὲ κατάνευσ' ἐλεήσας.
Ἐντὸς τῶν σκηνωμάτων σας ἐκείνων τῶν ἠρέμων
ὁμώροφον δεχθῆτέ με. Θέλω νὰ ζῶ μαζῆ σας.
Ἐλπίζω τῶν εἰρηνικῶν σκιῶν σας ἡ γαλήνη
τὴν τρικυμίαν τῶν παθῶν ἐντός μου νὰ πραΰνῃ.

16

»Ἂν ἐπεθύμεις ἢ χρυσὸν ἢ λίθους πολυτίμους,
ὁποίους οἱ κοινοὶ θνητοὶ λατρεύοντες ποθοῦσι,
ἀφθόνους ἔχω παρ' ἐμοί, κ' εἰς χρῆσίν σου ἑτοίμους,
ὁπόσοι νὰ κορέσωσι τοὺς πόθους σου ἀρκοῦσι.»
Κ' ἐκ τῶν καλῶν της ὀφθαλμῶν προχέουσα πενθίμους
καὶ κρυσταλλίνους σταλαγμούς, ζητεῖ αὐτὸν ν' ἀκούσῃ
κἂν μέρος τῶν συμβάντων της τῶν καταδυνωτέρων,
καὶ διηγεῖται κλαίουσα, καὶ συνθρηνεῖ ὁ γέρων.

17

Καὶ δαψιλεύων εἰς αὐτὴν πατρὸς φιλοστοργίαν,
τὴν παρεδέχθη προσηνῶς· κ' ἐν ᾧ τὴν παρηγόρει,
τὴν φέρει πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ τὴν σεβασμίαν,
ἣν συνοδίτην ὁ Θεὸς τοῦ βίου τῷ ἐδώρει.
Καὶ ἐνεδύθη εὐτελῆ, χονδρὴν ἐνδυμασίαν
καὶ βάναυσα καλύμματα ἡ βασιλέων κόρη.
Ἀλλ' ὑπὸ τὴν χυδαίαν της ἀναβολήν, τὸ εἶδος,
τὸ βλέμμα καὶ τὸ σχῆμά της δὲν ἦσαν ποιμενίδος.

18

Τὸ κάλλος της καὶ ὑπ' αὐτὰ τὰ ῥάκ' ἠκτινοβόλει,
καὶ ἔλαμπεν ἡ εὔχαρις μεγαλοπρέπειά της.
Σεμνότης ἡγεμονικὴ κ' εὐγένεια ἦν ὅλη
ἐν μέσῳ ἔργων ταπεινῶν, ζωῆς ἀφανεστάτης·
κ' εἰς χεῖρας ῥάβδον ἔχουσα ὡς ἔχουσ' οἱ αἰπόλοι,
φέρ' εἰς βοσκὴν, κ' ἐκ τῆς βοσκῆς καλεῖ τὰ ποίμνιά της,
καὶ τοὺς μαστοὺς πιέζουσα τῶν τριχωτῶν ἀμνάδων,
τὸ γάλ' ἀφρίζον δέχεται καὶ πήγνυσ' εἰς τὸν κάδδον.

19

Πολλάκις, ὅταν αὐχμηρὰ τὰ πρόβατα τὸ θέρος
καθήμεν' ἀνεπαύοντο ὑπὸ σκιάδας φύλλων,
ποικίλως ἐπεχάραττεν εἰς τοῦ φλοιοῦ πᾶν μέρος
τῶν πτελεῶν καὶ τῶν δαφνῶν τὸ ὄνομα τὸ φίλον,
καὶ πῶς, ἀφ' ὅτου ἤρχισεν ὁ δυστυχής της ἔρως,
ἐξήντλησεν ἡ τύχη της τὸν δυσμενῆ της ζῆλον.
Καὶ ὅταν ἐπανέβλεπε τὰ χαραχθέντα μέρη,
εἰς τὰς καλάς της παρειὰς τὸ δάκρυ της κατέῤῥει.

20

Κ' ἔλεγε κλαίουσα· «Ὑμεῖς, τ' ἀνίατά μου πάθη,
»ὦ δένδρα μου ἀγαπητὰ, ὑμεῖς διατηρῆτε.
»Ἀνίσως ἐραστὴς πιστὸς, εἰς τῶν δασῶν τὰ βάθη
»ποτὲ ἀναπαυόμενος, εἰς τὴν σκιάν σας κεῖται,
»ποῖοι καὶ πόσοι παρ' ὑμῶν οἱ πόνοι μου ἂς μάθῃ.
»Ὑμεῖς γλυκὺν τὸν οἶκτόν του τὸν πρὸς ἐμὲ κινῆτε·
»καὶ ἂς εἰπῇ λυπούμενος· Ἀνταμοιβὴν κακίστην
»ἔρως καὶ τύχη ἔδωκαν εἰς τὴν τοιαύτην πίστιν.

21

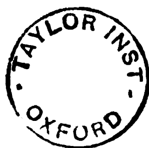
»Ἴσως, ἐὰν ἐκ τρυφερῶν ψυχῶν ἀναπεμφθεῖσαι
»εἰς οὐρανὸν εὐπρόσδεκτοι ἀνέρχωντ' αἱ δεήσεις,
»σύ, ὅστις ἂν ἀπέθανα, ἂν ζῶ δὲν ἐνθυμεῖσαι,
»ποτὲ θὰ ἔλθῃς εἰς αὐτὰ τὰ δάση νὰ καθήσῃς.
»Ἂν περιάγων γύρω σου τὸ βλέμμα, ὅτι κεῖσαι
»πλησίον εἰς τὸν τάφον μου τὸν ἄχαριν γνωρίσῃς,
»ἴσως ἀντὶ τῶν τόσων μου παθῶν τῶν ψυχοβόρων,
»ἑνὸς δακρύου ὄψιον θὰ μοὶ προσφέρῃς φόρον.

22

»Δυσδαίμων ἡ καρδία μου ἂν ἦτον ἐν τῷ βίῳ,
»τότ' ἐν τῷ τάφῳ εὔδαιμον τὸ πνεῦμά μου θὰ εἶναι.
»Ὅταν εἰς τέφραν ψυχρανθῇ ὁ μύδρος ὃν ἐγκλείω,
»θενὰ τραποῦν εἰς ἡδονὴν αἱ σήμερον ὀδύναι.»
Τοιαῦτα πρὸς κωφοὺς κορμοὺς ἐστέναζε, καὶ δύω
οἱ ὀφθαλμοί της οἱ καλοὶ δακρύων ἦσαν κρῆναι.
Ὁ δὲ Ταγκρέδης φέρεται ἡ τύχη ὡς τὸν φέρει,
κ' εἰς ἀφεστῶτ' ἀπέρχεται νὰ τὴν ζητήσῃ μέρη.

23

Τὰ ἴχνη παρακολουθῶν, ἃ ἡ δραπέτις φίλη
ἀφῆκεν εἰς τὸ ἔδαφος, ἐμβαίν' εἰς δάσος γεῖτον.
Δασεῖα πλὴν ἐφύετο καὶ σύμπυκνος ἡ ὕλη,
καὶ ὅταν ὑπὸ τὰς σκιὰς βαθὺ τὸ σκότος ἦτον,
καὶ τῶν ποδῶν της ἔπαυσαν οἱ τύποι ὄντες δῆλοι,
ἐξῆλθε τῶν δυσχωριῶν αὐτῶν τῶν ἀπατήτων,
καὶ ἔτεινε προσεκτικῶς τὸ οὖς εἰς πάντα κτύπον,
μὴ ὅπλ' ἀκούσῃ βρέμοντα, μὴ δράμοντα τὸν ἵππον.

24

Καὶ τῆς νυκτὸς ὁ ἄνεμος ὅταν τὰ φύλλα σείων,
τῆς πίτυος ἢ τῆς δρυὸς τὴν κορυφὴν ἐκίνει,
τοὺς κλῶνας ὅτ' ἐτάραττεν ἀφυπνισθὲν στρουθίον,
χωρῶν ὅπου οἱ θόρυβοι ἠκούοντο ἐκεῖνοι,
ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὕπαιθρον, καὶ δι' ὁδῶν παντοίων
ἐφέρετ' ὡς ἡ ἀμυδρὰ τὸν ἔφεγγε σελήνη·
καὶ ὡς τὸ οὖς του ταραχὴ προσέβαλλεν ὀλίγη,
ἔσπευδεν ὅπου ἂν αὐτὴ τὸ βῆμά του ὡδήγει.

25

Καὶ ἦλθεν ὅπου, διαυγὲς ἀπὸ τοῦ βράχου ῥέον
τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς πόδας του τὴν γῆν ἐζωογόνει
καὶ ἄφθονον συνήρχετο εἰς ῥύακα ὡραῖον,
καὶ παρετείνετο χλωρὰ ὑπὸ τοὺς βράχους ζώνη.
Ἐνταῦθα λοιπὸν ἄπελπις ἐστάθη τελευταῖον,
κ' ἐφώναξεν· ἀλλ' ἡ ἠχὼ τῷ ἀπεκρίθη μόνη.
Ἐν τούτοις δὲ ἀνέβλεψε, καὶ εἶδε πρὸς τὰ ὄρη
φαιδρὰ καὶ ῥοδοπάρυφος ὅτ' ἡ αὐγὴ προὐχώρει.

26

Ἀδημονεῖ, τὸν οὐρανὸν γογγύζων ἐπιπλήττει
διότι τῆς ἐρεύνης του τὸ τέρμα τῷ ἠρνήθη.
Ὑπὲρ τῆς ἐρωμένης του ἐκδίκησιν κηρύττει,
ἀνίσως τι ἀνήκουστον κακὸν τῇ προὐξενήθη:
Συγχρόνως δ' ἐστοχάζετο κ' ἐπιστροφῆς, κ' ἐζήτει
τοῦ στρατοπέδου τὴν ὁδὸν, ἀφ' ἧς ἀπεπλανήθη·
διότι βλέπει τὴν γραπτὴν ἡμέραν ν' ἀνατέλλῃ,
καθ' ἣν πρὸς τὸν Αἰγύπτιον νὰ πολεμήσῃ μέλλει.

27

Ἀπέρχεται, καὶ προχωρεῖ δι' ἀμφιβόλων δρόμων.
Ἦχος ἠκούσθη ἔξαφνος, αὐξάνων ὡς προὐχώρει.
Κ' ἐμπρός του βλέπει ἄνθρωπον, τὸ σχῆμα ταχυδρόμον,
αὐλῶνα διερχόμενον ἥτις περᾷ τὰ ὄρη.
Ἐξηρτημένην σάλπιγγα ἐφόρει ἐκ τῶν ὤμων,
καὶ κατὰ τ' ἄλλα, ἔνδυμα χριστιανοῦ ἐφόρει.
Ὁ πλανηθεὶς ἱππότης μας ἐπερωτᾷ ἐκεῖνον
ἂν νὰ τῷ δείξῃ τὰς σκηνὰς ἠξεύρῃ τῶν Λατίνων.

28

Ἰταλιστὶ τῷ ἀπαντᾷ, καὶ λέγει πῶς τὸν στέλλει
ὁ Βοημόνδος εἰς αὐτὰς, κ' ἐκεῖ νὰ φθάσῃ τρέχει.
Καὶ ὁ Ταγκρέδης πιστευθεὶς, νὰ συμβαδίσῃ θέλει,
διότι πρὸς τὸν θεῖόν του πολὺ τὸ σέβας ἔχει.
Οὕτως ἀφίχθησαν ὁμοῦ εἰς βορβορώδη ἕλη,
κ' εἰς φρούριον ὃ πάντοθεν τὸ ἕλος περιβρέχει,
καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἥλιος, ἀκτινοφόρος δύτης,
εἰς τὸν βυθὸν κατήρχετο τῆς νυκτικῆς του κοίτης.

29

Ὡς δ' ἔφθασαν, ἐσάλπισεν ὁ ὁδηγὸς τὸ κέρας,
κ' εὐθὺς κατέβ' ἡ γέφυρα τῆς τάφρου τῆς εὐρείας.
«Ἐδῶ, τῷ εἶπε, πρόσμεινε ὡς τῆς νυκτὸς τὸ πέρας,
ἀφ' οὗ Λατῖνος φαίνεσαι πῶς εἶσαι νεανίας.
Αὐτὸ ἐδῶ τὸ φρούριον δὲν ἔχει τρεῖς ἡμέρας
ὁποῦ τὸ ἐξεπόρθησεν ὁ Κόμης Κοσεντίας.»
Κ' ἐπισκοπεῖ ὁ μαχητὴς τὴν θέσιν, ἣν ἐπίσης
ἀπόρθητον κατέστησαν ἡ τέχνη καὶ ἡ φύσις.

30

Ὑπώπτευσε μὲν κατ' ἀρχὰς εἰς τὰ ἑδραῖα τείχη
τὸ ἄγνωστον ὀχύρωμα μὴ δόλον ὑποκρύπτει.
Ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς κίνδυνον οὐδέποτε ἠψύχει,
σιγᾷ, καὶ φόβου αἴσθημα οὐδὲν ἀποκαλύπτει.
Ὅπου ἰδία θέλησις τὸν φέρει, ὅπου τύχη,
πλὴν τῆς χειρός του, βοηθὸν πάντ' ἄλλον ἀποῤῥίπτει.
Ἀλλ' εἰς ἀγῶνα ἕτερον εἰσέτι μένη πνέων,
οὐδόλως τότ' ἐπιθυμεῖ ν' ἀποδυθῇ κ' εἰς νέον.

31

Λοιπὸν πρὸ τῶν ἐπάλξεων καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου,
ὅπου ἡ γέφυρα κυρτὴ πατεῖ εὐρυνομένη,
εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ὁδηγοῦ μὴ σπεύδων τοῦ δολίου,
δὲν ἕπεται κατόπιν του, καὶ ὅπου ἦτον μένει.
Ἐκεῖ ὁπλίτης ἔφιππος, μετ' ἤθους ἀπαισίου,
προκλητικῶς παρίσταται, καὶ πρὸς αὐτὸν προβαίνει.
Ἡ στιβαρά του δεξιὰ γυμνὸν κρατεῖ τὸ ξίφος,
κ' ἔχει ἀγρίαν τὴν φωνὴν, καὶ ἀπειλοῦν τὸ ὕφος.

32

«Ὅστις ἂν εἶ, προαίρεσις ἂν σ' ἔφερεν ἡ μοῖρα
»εἰς τὰ ὑποτασσόμενα εἰς τὴν Ἀρμίδαν μέρη,
»ἐλπίδ' ἀποχωρήσεως κατάλιπε· τὴν χεῖρα
»δὸς, ἄοπλον, τὰς δουλικὰς ἁλύσεις της νὰ φέρῃ.
»Προχώρει. Τοῦ φρουρίου της θὰ σ' ἀνοιγῇ ἡ θύρα·
»κ' ἐκεῖ, ὑποτασσόμενος τοῖς νόμοις του, καρτέρει,
»καὶ μὴ ἐλπίζῃς νὰ ἰδῇς τὸν οὐρανὸν εἰσέτι
»ὅταν ἀλλάσσουν ἔνδυμα ἡ φύσις καὶ τὰ ἔτη,

33

»Πρὶν ἢ ὁμώσῃς, εἰς αὐτῆς ταχθεὶς τὴν συνοδίαν,
»κατὰ τῶν δούλων τοῦ Χριστοῦ τὰ ὅπλα νὰ κινήσῃς.»
Στρέφει τὸ βλέμμα ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἐκ τῆς πανοπλίας
ὁ νέος τὸν ἐγνώρισε, κ' ἐκ τῆς φωνῆς ἐπίσης.
Ἦν ὁ Ῥαμβάλδος, ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Γασκωνίας,
ὅστις δεχθεὶς τῆς πονηρᾶς Ἀρμίδας τὰς ἀλύσεις,
παρηκολούθησεν αὐτὴν ὡς λάτρης τῶν εἰδώλων,
καὶ τῶν κακῶν ὑπέρμαχος τῆς ἀπιστίας δόλων.

34

Ἁγίας ἔμπλεως ὀργῆς ὁ εὐσεβὴς ἱππότης,
«Προδότα, λέγει, ἄπιστε,» —καὶ φλὸξ ἦν ἡ μορφή του,—
«εἶμ' ὁ Ταγκρέδης, τοῦ Χριστοῦ εἰμὶ ὁ στρατιώτης.
»Τὰ ὅπλα σεμνυνόμενος φορῶ τὰ εὐαγῆ του.
»Διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, πᾶς πρὸς αὐτὸν προδότης
»πίπτ' ὑπ' ἐμέ· καὶ θὰ ἴδῃς πῶς πίπτει. Ἡ ὀργή του
»τῆς δεξιᾶς μου ἐκλογὴν ποιεῖται τῆς εὐρώστου
»εἰς φοβερὰν ἐκτέλεσιν τῆς ἐκδικήσεώς του.»

35

Τὸ ἔνδοξόν του ὄνομα ἀκούσας ἐπτοήθη
ὁ ἀσεβὴς πολεμιστὴς, κ' ἐσβέσθη ἡ χροιά του.
Πλὴν τόλμην προσποιούμενος, «Πῶς ἦλθες, ἀπεκρίθη,
»ὦ ἄθλιε, ἀπέναντι βεβαίου σου θανάτου;
»Ἡ δύναμίς σου εἶν' ἐδῶ μηδὲν, καὶ κατεβλήθη.
»Ἡ κεφαλή σου θὰ κοπῇ, καὶ εἰς τοῦ στρατηλάτου
»τῶν Φράγκων θεν' ἀποσταλῇ εἰς δῶρον καὶ εἰς μνήμην,
»ἀλλοῖος ἂν δὲν ἔγινα, ἂν εἶμαι οἷος ἤμην.»

36

Οὕτως ὁ ἄπιστος λαλεῖ. Ἀλλ' ἤδη ἀποκλίνει
ὁ ἥλιος, κ' ἐπέρχεται ἡ σκοτεινὴ ἑσπέρα.
Αἴφνης λαμπάδες μύριαι ἀστράπτουσι. Φαιδρύνει
τὸ φῶς των τὰ περίχωρα, καὶ λάμπ' ἡ ἀτμοσφαῖρα,
ὡς εἰς σκηνὴν θεατρικὴν ὅτ' αἰφνιδία γίνῃ
τροπὴ, καὶ διαδέχεται τὴν νύκτα ἡ ἡμέρα.
Καὶ ἡ Ἀρμίδα μεταξὺ τῶν φώτων διαπρέπει,
πλὴν οὕτως, ὥστε ἀφανὴς ν' ἀκούῃ καὶ νὰ βλέπῃ.

37

Ὁ ἥρως δ' ὁ μεγάθυμος, πρὶν ἢ ἀρχίσ' ἡ πάλη,
τὴν φρένα καὶ τὰ ὅπλα του πρὸς ταύτην ἑτοιμάζει·
ἀπὸ τοῦ ἵππου του πηδᾷ, μακρὰν τὸν ἀποβάλλει,
ὡς βλέπει τὸν ἀντίπαλον πεζὸς νὰ πλησιάζῃ.
Κράνος τὴν κόμην του κοσμεῖ, τὴν χεῖρ' ἀσπίς· κ' ἡ ἄλλη
γυμνὸν τὸ ξίφος του κρατεῖ, ὡς ἕτοιμον νὰ σφάζῃ.
Οὕτω φρικτὸς ὁ εὐγενὴς προβαίνει νεανίας,
μετ' ἀπειλοῦντος βλέμματος, μετὰ φωνῆς ἀγρίας.

38

Ὁ δὲ, κατάφρακτος, μακρὰς καμπὰς περιελίσσει,
καὶ πληγὰς φέρει συνεχεῖς, καὶ ἄλλας προσποιεῖται.
Ἀλλ' ὁ ἱππότης τοῦ Χριστοῦ, ἂν κ' εἶχεν ἀπαυδήσει,
ἔγκειται ὅμως εὐθαρσῶς· τὸ ζεῦγος ἀντωθεῖται·
καὶ ὁ Ῥαμβάλδος σπιθαμὴν καθὼς ὑποχωρήσῃ,
ὁ ἄλλος σπεύδει, προχωρεῖ ταχὺς, ὀξὺς κινεῖται·
πλήττει, προσβάλλει· κ' ἐκθαμβοῖ ἡ σιδηρᾶ λεπίς του
ὡς κινουμένη ἀστραπὴ τὰς ὄψεις τοῦ ἀπίστου.

39

Καὶ ἐπιβλέπει μάλιστα τοῦ σώματος τὰ μέρη
ὅπου τὰς ῥίζας τῆς ζωῆς κατέθεσεν ἡ φύσις.
Μετὰ πληγῶν τὰς ἀπειλὰς συγχρόνως ἐπιφέρει,
μετὰ τοῦ φόβου τοῦ κακοῦ καὶ τὸ κακὸν ἐπίσης.
Τὸ σῶμά του δ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὁ Γάσκων περιφέρει,
καὶ ἀποφεύγει τὰς πληγὰς εἰς τὰς γοργὰς κινήσεις·
κ' ἐντέχνως τὴν ἀσπίδα του, τὸ ξίφος του προβάλλων,
νὰ ὑπεκφύγῃ προσπαθεῖ μαινόμενον τὸν ἄλλον.

40

Εἶν' ἔμπειρος εἰς ἄμυναν· ἀλλ' ἐξ ἐμπειροτέρας
χειρὸς οἱ κτύποι ἐπ' αὐτὸν κατέρχονται ῥαγδαῖοι.
Φέρ' ἡ ἀσπὶς, τὸ κράνος του, τὰ ἴχνη τῆς μαχαίρας,
καὶ αἷμα εἰς τὰ ὅπλα του τὰ τεθραυσμένα ῥέει.
Αὐτὸς δὲ, βάλλων, κατορθοῖ οὐδὲν νὰ φέρ' εἰς πέρας,
καὶ ὡς εἰς στῆθος ἄτρωτον τὸ ξίφος του προσπταίει.
Φοβεῖται· τὴν καρδίαν του ὁμοῦ κ' ἰδιαιτέρως
δάκνουσιν αἶσχος καὶ ὀργὴ καὶ συνειδὸς καὶ ἔρως.

41

Καὶ βλέπων πῶς ἀπέβαινεν εἰς μάτην ὁ ἀγών του,
καὶ μία πῶς τῷ ἔμενεν ἐλπὶς, ἡ πανυστάτη,
ἀφίνει τὴν ἀσπίδα του, καὶ διὰ τῶν χειρῶν του
τῶν δύω τὸ ἀναίμακτον εἰσέτι ξίφος δράττει,
σῶμα πρὸς σῶμα συλλαβὼν, συσφίγγει τὸν ἐχθρόν του,
τῷ καταφέρει κτύπημα καθ' οὗ χαλκὸς δὲν φράττει,
τῆς πανοπλίας διαιρεῖ τὰ πέταλα, καὶ τέλος
τὸν τραυματίζει ἀλγεινῶς εἰς τὸ λαιόν του σκέλος.

42

Εἰς τὸ εὐρύ του μέτωπον κατέφερε καὶ ἄλλην,
ἥτις τὸ κράνος ἠχηρῶς ὡς κώδωνα ἐδόνει,
ἀλλ' ὅμως δὲν τὸ ἔσχισεν. Ἠσθάνθη δὲ μεγάλην
τὴν κλόνησιν ὁ μαχητής, καὶ ἔκλινε τὸ γόνυ.
Αἱ παρειαί του ὑπ' ὀργῆς ἀνήφθησαν καὶ πάλιν,
τοὺς ὀφθαλμούς του ἀστραπὴ αἱμοδιψὴς πυρόνει,
καὶ ἐκ τῆς προσωπίδος του αἱ φλόγες τῶν βολβῶν των
τοξεύονται, καὶ ἀντηχεῖ ὁ κρότος τῶν ὀδόντων.

43

Δὲν ὑπομένει τοῦ λοιποῦ ὁ λάτρης τῶν εἰδώλων
τὸ θέαμα, τὸ πᾶσάν του τὴν τόλμην παραλύον.
Σίζει τὸ ξίφος, καὶ φρονεῖ πῶς τὸ ᾐσθάνθη ὅλον
εἰσδύον εἰς τὰς φλέβας του καὶ εἰς τὸ στῆθος κρύον.
Τὴν πληγὴν φεύγει, καὶ αὐτὸ κτυπᾷ σπινθηροβόλον
ὅπου παρὰ τὴν γέφυραν ὑψοῦται λίθου κίων.
Τὰ τρίμματα πρὸς οὐρανὸν πετῶσι, κ' οἱ σπινθῆρες,
κ' ἐπάγωσαν τοῦ ἀσεβοῦς τὸ αἷμα καὶ αἱ χεῖρες.

44

Νὰ φύγῃ τότε τρέπεται ἐπάνω τῆς γεφύρας,
καὶ τὴν ἐλπίδα πᾶσάν του εἰς τὴν φυγὴν στηρίζει.
Ἀλλ' ὁ Ταγκρέδης ἕπεται, κ' ἐξέτεινε τὰς χεῖρας
νὰ τὸν συλλάβῃ, καὶ ὁ ποῦς τὸν πόδα του ἐγγίζει,
ὅταν (δὲν ἤλπιζεν αὐτοὺς τοὺς ὑψηλοὺς σωτῆρας)
πᾶσ' αἱ λαμπάδες σβύνονται, ὁ οὐρανὸς μαυρίζει,
χωρὶς τὸ σκότος τὸ τυφλὸν σκεδάζον ν' ἀπομείνῃ
εἰς τῆς νυκτὸς τὴν ἔρημον ἢ ἄστρον ἢ σελήνη.

45

Εἰς δὲ τὸν ζόφον τῆς νυκτὸς καὶ εἰς τὸν τῆς μαγείας
νὰ τὸν διώκῃ ἔπαυσε καὶ νὰ τὸν διακρίνῃ.
Ἐμπρὸς, πλαγίως, ἔβλεπεν οὐδὲν ἐκτὸς σκοτίας,
οὐδ' ἤξευρε ποῦ ἀσταθὲς τὸ βῆμα διευθύνει.
Τέλος ἐπάτησε φλιὰν εἰσόδου ἐξ ἀγνοίας,
χωρὶς διόλου νὰ ἰδῇ πῶς θύρα ἦν ἐκείνη.
Ἀλλ' αἴφνης τοῦ θυρώματος ἀκούεται ὁ κρότος
ὀπίσω του, κ' εὑρίσκεται κατάκλειστος εἰς σκότος.

46

Ὡς ὁ ἰχθὺς, ὅταν ζητῇ τὸν σάλον ν' ἀποφύγῃ
καὶ τὴν σφοδρὰν κυματωγὴν, προθύμως εἰσελάσας
ὅπου βαλτώδη καὶ νεκρὸν τὸν κόλπον της ἀνοίγει
ἡ λίμνη ἡ Κομάχιος εἰς τὰς ἐδῶ θαλάσσας,
τῆς τελματώδους φυλακῆς ἀδυνατεῖ νὰ φύγῃ
ἑκούσιος αἰχμάλωτος τὴν εἴσοδον περάσας·
διότ' εἶναι τὸ στόμιον τοῦ κόλπου τοῦ ἑλώδους
πρὸς μὲν εἰσόδους ἄνοικτὸν, κλειστὸν δὲ πρὸς ἐξόδους.

47

Καὶ ὁ Ταγκρέδης ὡς αὐτὸς εἰσῆλθεν ἑκουσίως
εἰς τόπον ὅστις φυλακῆς ἀγνώστου ὄψιν εἶχε.
Εἰς τὴν εἱρκτὴν κατάκλειστος εὑρέθη παραμοίως,
εἱρκτὴν, ἥτις διέξοδον καμμίαν δὲν παρεῖχε.
Καὶ συλλαβὼν μὲν ἔσειε τὴν θύραν μετ' ἰσχύος,
πλὴν μάται' οἱ ἀγῶνές του, διότ' ἡ θύρ' ἀντεῖχε.
Φωνὴ ἐν τούτοις ἀντηχεῖ· «Διαφυγῆς ἐλπίδας
»ματαίως μὴ διάτρεφε, δεσμότα τῆς Ἀρμίδας.

48

»Ἐδῶ θὰ μείνῃς. Μὴ φοβοῦ. Δὲν θέλεις ἀποθάνει·
»ἀλλ' εἰς τὸν τάφον ἔγκλειστος μακρὰ θὰ ζήσῃς ἔτη.»
Οὐδὲν ὁ ἥρως ἀπαντᾷ· τὴν θλίψιν του δαγκάνει
ἐντός του, καὶ εἰς στεναγμοὺς βωβοὺς τὴν ἀποθέτει,
νοῶν πῶς τὸν ἀπώλεσεν ἀσύνετός του πλάνη,
ἔρως, καὶ τύχη, κ' ἐχθρικὴ ἐπιβουλὴ προσέτι.
Καὶ ταῦτα ἔλεγε σιγῶν ἐντὸς τοῦ ὑπογείου·
«Μικρὸν εἶν' ὅτι τοῦ φωτὸς στεροῦμαι τοῦ ἡλίου·

49

»Πλὴν τοῦ ἡλίου μου τὸ φῶς τοῦ ἄλλου μ' ἀφαιρεῖται,
»τοῦ γλυκυτέρου δι' ἐμὲ καὶ καὶ τοῦ προσφιλεστέρου.
»Ἠξεύρω ἂν τοῦ ἔρωτος οἱ δίδυμοι πλανῆται
»θὰ λάμψωσ' εἰς τὴν ἔρημον ψυχήν μου ἐκ δευτέρου;»
Καὶ τὸν Ἀργάντην ἔπειτα ἐνθυμηθεὶς λυπεῖται.
«Τοῦ χρέους, λέγει, ἀκηδὴς τοῦ ἐπισημοτέρου
»φωρῶμαι. Οἴμοι! Ἄνανδρον δικαίως θὰ μὲ κρίνῃ.
»Ποῖον τὸ μέγα σφάλμα μου, καὶ ποία καταισχύνη!»

50

Τὸν θλίβει οὕτως ἡ τιμὴ καὶ τὸν λυπεῖ ὁ ἔρως,
καὶ τὴν γενναίαν του ψυχὴν πιέζ' ἡ μέριμνά των.
Οὐδ' ὁ Ἀργάντης δ' ἥσυχος ὑπνώττ' εἰς ἄλλο μέρος,
ἀπολαμβάνων τῆς τρυφῆς τῶν ἁπαλῶν στρωμάτων,
καὶ τόσον τὴν καρδίαν του κατέχει ἀνιέρως
μῖσος εἰρήνης, ἔφεσις εὐφημιῶν κ' αἱμάτων,
ὥστ' ἐπιλήσμων τῶν πολλῶν πληγῶν του τῶν ἐναίμων,
ἐπικαλεῖται τὴν αὐγὴν τῆς ὥρας τῶν πολέμων.

51

Τὴν νύκτα, ἥτις τῆς τακτῆς ἡμέρας προηγεῖται,
ὁ ἄγριος, τὴν κεφαλὴν εἰς ὕπνον μόλις κλίνει,
κ' ἐγείρεται ὅταν πυκνὸν τὸ σκότος ἔτι κεῖται,
καὶ οὐδ' ἡ πρώτη κἂν ἀκτὶς τὰς κορυφὰς λαμπρύνει·
καὶ κράζει τοῖς ὑπασπισταῖς· «Τὰ ὅπλα μου! Προβῆτε!»
καὶ μ' ἕτοιμα τὰ ὅπλα του προβαίνουσιν ἐκεῖνοι.
Δὲν ἦσαν δ' ὅπλα τῶν κοινῶν καὶ τῶν ἀδιαφόρων,
ἀλλ' εἰς αὐτὸν πολύτιμον τοῦ βασιλέως δῶρον.

52

Χωρὶς κἂν βλέμμα ἐπ' αὐτὰ νὰ ῥίψῃ, ἐνεδύθη,
καὶ τοῦ σιδήρου εἰς οὐδὲν τῷ ἦτον ἡ βαρύτης.
Εἰς τὸ πλευρόν του δ' ἐξαρτᾷ τὴν σπάθην τὴν συνήθη.
Ἐκ χάλυβος ἦν ἰσχυροῦ ἀρχαίου ἡ ἀκμή της.
Ὡς τρόμον φέρων εἰς τὴν γῆν, καὶ φρίκην εἰς τὰ πλήθη,
τὴν ὄψιν αἱματοβαφῆ προκύπτει ὁ κομήτης
εἰς ἀτμοσφαῖραν φλέγουσαν, νόσους δεινὰς μηνύων,
τυράννων ἀναστάτωσιν καὶ πτῶσιν βασιλείων,

53

Οὕτ' ὁ Ἀργάντης ὁπλισθεὶς ἀστράπτει ἀπαισίως,
κ' αἱμοδιψὴς ὁ ὀφθαλμὸς ὁ βλοσυρός του καίει.
Θανάτου φρίκην πνέουσιν αἱ ὄψεις του ἀγρίως,
καὶ τοῦ θανάτου ἀπειλὴν τὸ πρόσωπόν του πνέει·
καὶ οὐδ' ὑπάρχει ἄνθρωπος, ὁ ὑπὲρ πάντ' ἀνδρεῖος,
πρὸς ὃν στραφὲν τὸ βλέμμα του δειλίαν δὲν ἐμπνέει.
Γυμνὸν τὸ ξίφος του κρατεῖ καὶ εἰς τὰς χεῖρας πάλλει,
καὶ τὰς σκιὰς μετὰ κραυγῶν καὶ τὸν ἀέρα βάλλει.

54

«Ταχέως, λέγει, τοῦ ληστοῦ τοῦ χριστολάτρου τούτου,
»ὃν πρὸς ἐμὲ νὰ μετρηθῇ ὠθεῖ αὐθάδης πλάνη,
»τὸ αἷμα, ἐκ τοῦ σώματος θὰ ῥέῃ τοῦ νεκροῦ του,
»τὴν ἐσπαρμένην κόμην του ἡ κόνις θὰ μιάνῃ,
»καὶ θὰ ἰδῇ τὴν χεῖρά μου, πρὸς αἶσχος τοῦ Θεοῦ του,
»νὰ τῷ συλῇ τὰ ὅπλα του πρὶν ἔτι ἀποθάνῃ·
»καὶ μὴ θαῤῥῇ ἐκλιπαρῶν πῶς νὰ μὲ πείσῃ μέλλει
»μὴ ῥίψω εἰς βορὰν κυνῶν τ' ἀκάθαρτά του μέλη.»

55

Οὕτως ὁ ταῦρος· ἔρωτος ζηλοτυπί' ἂν καίῃ
τὰ θηριώδη σπλάγχνα του, ὀρύεται τὸ τέρας·
ὁ μυκηθμὸς νέαν ὀργὴν φλογώδη τῷ ἐμπνέει,
θίγ' εἰς τῶν δένδρων τοὺς κορμοὺς τὸ φονικόν του κέρας,
καὶ διὰ τοῦ εὐρέος του μετώπου μάτην παίει,
ὡς ἂν εἰς μάχην δι' αὐτοῦ προὐκάλει τοὺς ἀέρας·
σκάπτουσ' οἱ πόδες του τὴν γῆν, καὶ διὰ τῶν φωνῶν του
εἰς πάλην ἄσπονδον καλεῖ μακρόθεν τὸν ἐχθρόν του·

56

Καὶ ὁ 'Αργάντης, ὑφ' ὁρμῶν νισσόμενος πυρίνων,
καὶ διαλείπων τὴν φωνήν, καλεῖ τὸν κήρυκά του.
«Ἄπελθε, λέγ', εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν ὀπαδὸν ἐκεῖνον·
»εἰς μάχην πῶς τὸν προκαλῶ, εἰπέ, μέχρι θανάτου.»
Κ' ἱππεύσας, τὸν αἰχμάλωτον προτάττει τὸν Λατῖνον,
οὐδὲν προσμένει, κ' ἕπεται ἐπὶ τὰ βήματά του.
Καὶ προελθὼν τῆς πόλεως, τοὺς λόφους διανύων,
δριμὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον χωρεῖ τῶν πολεμίων.

57

Ὡς δ' ἔφθασεν, ἐκ τῆς πλευρᾶς ἀναλαβὼν τὸ κέρας,
φυσᾷ, καὶ φρίκη πανταχοῦ σκεδάζεται, διότι
ὡς κεραυνὸς τὸ σάλπισμα αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀέρας
κ' εἰς τὴν καρδίαν φοβερὸν καὶ εἰς τὸ οὖς ἐκρότει.
Ἀπὸ τῶν ἄλλων δὲ σκηνῶν ἐντὸς τῆς εὐρυτέρας
τῶν ὁπλοφόρων τοῦ Χριστοῦ εἶχον συνέλθ' οἱ πρῶτοι.
Ἐκεῖ ὁ κήρυξ εἰσελθὼν, τὴν πρόκλησιν μηνύει
πρὸς τὸν Ταγκρέδην πρῶτον, πλὴν οὐδένα ἀποκλείει.

58.

Ὁ Γοδεφρεῖδος δὲ βραδὺ τὸ βλέμμα περιφέρει
καὶ σοβαρὸν, καὶ σκέπτεται διστάζων, ἀμφιβάλλων.
Πῶς βλέπει πλὴν καὶ σκέπτεται τί ὄφελος τῷ φέρει;
Τί τὸ πρακτέον ἀπορεῖ, ἀμηχανεῖ δὲ μᾶλλον.
Τοῦ ἄνθους τῶν ἀνδρείων του ἡ τύχη τὸν ἐστέρει·
περὶ Ταγκρέδου ἀγνοεῖ ποῦ εἶναι, κ' ἐκ τῶν ἄλλων
ὁ Βοημόνδος ἔλειπεν ἡμέρας· ἄλλας τόσας
ὁ ἥρως ὁ τὸν ἄγριον Γερνάνδον θανατώσας.

59

Ἐκτὸς τῶν δέκα κληρωτῶν, προσέτι καὶ οἱ ἄλλοι
οἱ εἰς τὴν φήμην πρώτιστοι καὶ κατ' ἀνδρίαν ὄντες,
τὰ τῆς Ἀρμίδας δολερὰ ἀκολουθοῦντες κάλλη,
ὑπὸ τὰ σκότη τῆς νυκτὸς ἀπέδρασαν φυγόντες.
Ὅσων δ' ἡ χεὶρ ἦν ἀσθενὴς οὐδ' ἡ ψυχὴ μεγάλη,
οὔτ' ᾐσχυμένοι ἔμενον, καὶ ἵσταντο σιγῶντες.
Τὴν ἐπικίνδυνον τιμὴν ἀπέφευγον ἐκείνην,
διότι ἡ δειλία των ἐνίκα τὴν αἰσχύνην.

60

Τὰ πάντα εἰς τὸν ἀρχηγόν, τὸ βλέμμα, ἡ σιγή των,
καὶ ὁ διστάζων τρόπος των ἐμφαίνουσι δειλίαν.
Γενναίως ὀργιζόμενος ἠγέρθη μεταξύ των,
διότι ἠγανάκτησε καὶ ἐθυμώθη λίαν·
καὶ εἶπεν ὅτι τῆς ζωῆς ἀνάξιος θὰ ἦτον
νὰ καταλείψῃ τὴν ζωὴν ἂν εἶχε δυσκολίαν,
ὅταν ἡ τόλμ' ἡ ἀναιδὴς ἐκείνων τῶν ἀπίστων
τῶν στρατευμάτων τὴν τιμὴν πατῇ τῶν φιλοχρίστων.

61

«Ἐν ἡσυχίᾳ μένετε, τοῖς λέγει, στρατιῶται,
»καὶ θεωρεῖτ' ἐξ ἀσφαλοῦς ὁποῖ' οἱ κίνδυνοί μου.
»Ἐδὼ, ἐδὼ τὰ ὅπλα μου! Εὐθὺς τὰ ὅπλα δότε.»
Τοιαῦτα λέγει ζωηρῶς, κ' ἐνδύετ' ἐξ ἑτοίμου,
τὴν πανοπλίαν του λαβών. Ἀλλ' ὁ Ῥαιμόνδος τότε,
ἀνὴρ τὰ ἔτη ὥριμος, πλὴν καὶ φρενὸς ὡρίμου,
ἀλλ' ὡς οἱ νέοι εὔρωστος καὶ ἀκμαιότερός των,
τοῦτο ἰδὼν, ἐγείρεται, καὶ ἵσταται ἐμπρός των.

62

«Τοιαύτη, λέγει, παρ' ἡμῶν μὴ γένοιτο σκαιότης,
»εἰς ἑνὸς τύχην ὁ στρατὸς τὴν τύχην του νὰ βάλῃ.
»Στρατάρχης εἶσαι σύ· ἁπλοῦς δὲν εἶσαι στρατιώτης.
»Μὴ ἔστω ἰδιωτικὴ, ἔστω κοινὴ ἡ πάλη.
»Τὴν πολιτείαν τοῦ Χριστοῦ σὺ σώζεις ἐν τοῖς πρώτοις.
»Τὴν ἀποτρόπαιον Βαβὲλ σὺ θέλεις καταβάλει.
»Τὰ σκῆπτρα σοί. Σοὶ τὸ φρονεῖν καὶ σκέπτεσθαι ἀνήκει.
»Ἄλλοις ἡ τόλμη τῶν μαχῶν καὶ ἡ δι' ὅπλων νίκη.

63

»Ἐγὼ δὲ, ἂν κ᾽ ἐκύρτωσαν τὸ σῶμά μου τὰ ἔτη,
»ἀλλ᾽ οὐδαμῶς ἀφίσταμαι τοῦ εὐγενοῦς ἀγῶνος.
»Ἂν ἄλλος φυγοπόλεμος τὸ ξίφος ἀποθέτῃ,
»ἐγὼ, τὸ γῆρας ἀψηφῶν, εἰς μάχην βαίνω μόνος.
»Ὦ! Ἂν τῆς ἡλικίας σας τὴν ῥώμην εἶχον ἔτι,
»σεῖς ὅσοι κλείεσθ᾽ ἔμφοβοι καὶ ἵστασθε ἀφώνως,
»καὶ οὐδ᾽ ὀργίζεσθε ποσῶς, οὐδὲ ποσῶς αἰδεῖσθε
»ὅταν δεινῶς ὑβρίζεσθε καὶ ὅταν προκαλῆσθε·

64

»Ἂν ἤμην ὡς ἐνώπιον τῆς Γερμανίας ὅλης
»εἰς τοῦ Κοῤῥάδου τὴν αὐλὴν ὁπότε προεκλήθη
»ὁ Λεοπόλδος ὑπ᾽ ἐμοῦ, κ᾽ εἰς μάχην ὁ ἐξώλης
»κατέστη, καὶ τῷ ἔσχισα τ᾽ ἀνήμερά του στήθη!
»(Τὰ ὅπλα πῶς ἐσύλησα ἀνδρὸς τοιούτου, μόλις
»ἦν ἔλαττον κατόρθωμα, παρ᾽ ἂν τὰ φαῦλα πλήθη
»τὰ πρὸ ἡμῶν ἱστάμενα ἐδίωκεν ἀψήφως
»εἷς ἥρως μόνος, θώρακα μὴ φέρων, οὐδὲ ξίφος)·

65

»Ἂν εἶχον νεύρων δύναμιν, θερμὸν ἂν αἷμα ῥέον,
»ὡς τότε, θὰ κατέβαλλον ταχέως τὴν ὀφρύν του.
»Ἀλλ᾽ ἔστω, οἷον καὶ ἂν ᾖ αὐτὸ τὸ γηραλέον
»σωμάτιον, μικρὸν ψηφᾷ τὴν νεαρὰν ἀκμήν του.
»Καὶ τόλμ᾽ εἰς τὸ στρατόπεδον ἐὰν δὲν μένῃ πλέον,
»ἐμὲ ἀντίπαλον, ἐμὲ θὰ εὕρῃ νικητήν του.
»Τὰ ὅπλα μου θὰ ἐνδυθῶ, καὶ ἔστω μ᾽ ἡ ἡμέρα
»τῶν παλαιῶν μου ἡμερῶν πασῶν ἡ λαμπροτέρα.»

66

Τοιαῦτα τοῖς πολεμισταῖς λαλεῖ ὁ μέγας γέρων·
ἀνδρίαν δὲ ὁ λόγος του ἐξάπτ' εἰς τὰς καρδίας.
Ὅσοι σιγῶντες ἔμενον ὡς τότε τῶν ἑταίρων,
λαλοῦσιν ἤδη τολμηρῶς καὶ μετὰ παῤῥησίας.
Οὐδεὶς ὁ εἰς τὴν πάλην μὴ τὴν χεῖρά του προσφέρων,
ὁμοῦ ἐγείρονται πολλοί, καὶ πλήρεις προθυμίας.
Ὁ Βαλδοβῖνος τὴν ζητεῖ, προσέτι ὁ Ῥουγέρος,
ὁ Γέλφος καὶ ὁ Στέφανος, οἱ Γίδοι, ὁ Γερνέρος.

67

Καὶ ὁ τὴν Ἀντιόχειαν κερδίσας λεληθότως
κ' εἰς Βοημόνδον παρασχὼν, ἐγείρεται ὁ Πύῤῥος.
Κατόπιν τὴν τιμὴν ζητεῖ ὁ Ἐβεράρδος πρῶτος,
καὶ ὁ Ῥιδόλφος μετ' αὐτὸν, καὶ Ῥόσμονδος ὁ ἥρως,
Ἄγγλος ὁ μὲν, ὁ δ' Ἰρλανδὸς, ὁ τελευταῖος Σκῶτος,
ἐκ τόπων οὓς τῆς γῆς ἡμῶν χωρίζ' ὑδάτων γύρος.
Ὁ Ὀδοάρδος ἔπειτα μετ' ἤθους ἀτρομήτου
προυχώρησε, καὶ ἡ πιστὴ Γυλδίππη, ἡ γυνή του.

68

Ἀλλ' ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς ὁ μεγαλόφρων γέρων
δεικνύει ζέσιν μάχιμον κ' αἰσθήματα γενναῖα.
Ἤδη ὡπλίσθη. Ἵσταται τὴν πανοπλίαν φέρων·
τῷ λείπει μόνη λάμπουσα ἡ περικεφαλαία.
Ὁ Γοδεφρεῖδος πρὸς αὐτὸν, «Ὦ, λέγει, τῶν προτέρων
»ζῶν κάτοπτρον, ἄς σὲ ἰδῇ ἡ γενεὰ ἡ νέα,
»καὶ ἀρετὴν ἄς διδαχθῇ. Ναὶ, σὺ θὰ τοῖς διδάξῃς
»τίς ἐν πολέμοις ἡ τιμὴ, ἡ τέχνη καὶ ἡ τάξις.

69

»Ὦ! εἰς τὰς τάξεις τὰς πυκνὰς ἐὰν τῶν στρατευμάτων
»κἂν δέκα ὡς τὸν πρέσβυν σὲ ἀπήντων νεανίας,
»πῶς τὴν Βαβὲλ θ' ἀνέτρεπον, καὶ μέχρι τῶν περάτων
»πῶς θὰ ἐξήπλουν τὸν σταυρὸν ἐφ' ὅλης τῆς Ἀσίας!
»Ἀλλ' ἔνδος, σὲ παρακαλῶ, σαυτὸν διαφυλάττων
»δι' ἔργα τούτου μείζονα πρεσβύτιδος σοφίας.
»Τῶν ἄλλων τὰ ὀνόματα εἰς κάλπην ἂς ῥιφθῶσι,
»κ' ἡ τύχη μεταξὺ αὐτῶν τὴν ἐκλογὴν ἂς δώσῃ·

70

»Ἢ ἂς τὴν δώσῃ τοῦ Θεοῦ ἡ εὐδοκία μᾶλλον,
»διότ' ἡ τύχη λειτουργὸς ἐστὶ τοῦ ὑπερτάτου.»
Ἀλλ' ὁ Ῥαιμόνδος ν' ἀποστῇ δὲν στέργ' ὑπὲρ τῶν ἄλλων,
κ' εἰς τοὺς λαχνοὺς νὰ προστεθῇ ζητεῖ καὶ τ' ὄνομά του.
Ὁ Γοδεφρεῖδος δὲ αὐτοὺς συνέλεξε, καὶ πάλλων
τῆς περικεφαλαίας του ἐντὸς τῆς χαλκηλάτου,
τὸν πρῶτον ὃς ἐξέπεσε λαβὼν, ἐπ' ἐκκλησίας
ἀνέγνω, κ' ἦν τὸ ὄνομα: «Ὁ κόμης Τολωσίας.»

71

Πάντες χαρᾶς ἐκπέμπουσι φωνὰς, καὶ χειρῶν κρότον,
καὶ οὐδεὶς ψέγει τὰ καλῶς τῇ μοίρᾳ δεδογμένα.
Ἐκεῖνος δ' ἀνανεωθεὶς, ἐπὶ τῶν παρεστώτων
φέρει τὰ βλέμματα γοργὰ, πυρὸς πεπληρωμένα,
ὡς γαῦρος ὄφις, ἐκδυθεὶς τὸ δέρμα του τὸ πρῶτον,
ἐγείρει πρὸς τὸν ἥλιον τὸν χρυσαυγῆ αὐχένα.
Πρὸ πάντων δὲ ὁ ἀρχηγὸς χαρὰν ἐπιδεικνύει,
χειροκροτῶν τὸν ἐπαινεῖ, καὶ νίκην τῷ μηνύει.

72

Ἐκ τῆς πλευρᾶς του ἔλαβε τὴν σπάθην, και, προφρόνως
τῷ εἶπε ταῦτα, δίδων την ὁ ἔμφρων στρατηλάτης·
«Εἶναι ἡ σπάθη—λάβε την—ἣν ἔβαψεν ὁ φόνος,
»καὶ ἣν εἰς μάχας ἔφερεν ὁ Σάξων ἀποστάτης.
»Ἐγὼ τὴν ἥρπασ' ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἥρπασα συγχρόνως
»καὶ τὴν ψυχήν-του, τιμωρῶν τὰ κακουργήματά της.
»Ἦν νικηφόρος πάντοτε ἀφ' ὅτου τὴν ἐπῆρα.
»Ὁμοίως ἔστω, εἰς τὴν σὴν ὁπόταν λάμπῃ χεῖρα.»

73

Ἐν τούτοις ἀνυπομονῶν πρὸς τὰς ἀργοπορίας,
ὁ βάρβαρος φοβερισμὸς ἐκφέρει καὶ κραυγάζει·
«Ὦ τῆς Εὐρώπης γίγαντες, ὦ ἥρωες ἀνδρίας!
»εἷς εἶναι μόνος καθ' ὑμῶν κ' εἰς πόλεμον σᾶς κράζει.
»Ποῦ ὁ Ταγκρέδης κρύπτεται λοιπὸν ὁ τολμητίας,
»εἰς τὴν ἰδίαν δύναμιν τοσοῦτον ἂν κομπάζῃ;
»Μήπως εἰς στρώματ' ἁπαλὰ προσμένει νὰ νυκτώσῃ,
»νὰ ἔλθῃ καθὼς ἄλλοτε τὸ σκότος νὰ τὸν σώσῃ;

74

»Ἂς ἔλθῃ ἄλλος τις λοιπὸν, ἐκεῖνος ἂν φοβῆται,
»κ' ἔλθετε ὅλοι βαθμηδὸν, ἱππεῖς, πεζοὶ, τί εἶσθε;
»ἀπέναντί μου νὰ ταχθῇ ἀφ' οὗ δὲν εἶναι μήτε
»εἷς μόνος, ἐν ᾧ τάγματα πολυπληθῆ μετρεῖσθε.
»Αἴ! τῆς Μαρίας ὁ υἱὸς ἐδῶ πλησίον κεῖται.
»Ἰδοὺ ἐκεῖ ὁ τάφος του. Ἐμπρός! Τί δὲν κινεῖσθε;
»Τὸν ὅρκον ἐκπληρώσατε. Ὁ δρόμος εἶν' ἐμπρός σας.
»Πρὸς τί τὰ ξίφη ἔχετε; Τίς ἄλλος ὁ σκοπός σας;»

75

Τοιαῦτα ὁ Σαρακινὸς ὁ βάρβαρος ὑβρίζει,
κ' αἰσθάνονται τὸν λόγον του ὡς μάχαιραν πυρίνην.
Πλὴν τὸν Ῥαιμόνδον ἡ φωνὴ πρὸ πάντων ἐρεθίζει,
καὶ περαιτέρω ν' ἀνεχθῇ δὲν θέλει τὴν αἰσχύνην.
Εἰς τὴν καρδίαν, ἣν θερμὴ ἀνδρία μυωπίζει,
τὸ πῦρ ἀναῤῥιπίζεται εἰς τὴν ἀγρίαν μῆνιν.
Δι' ὃ καὶ εἰς τὸν ἵππον του ἐπήδησε προθύμως,
τὸν ἵππον ὅστις Ἀετὸς ἐκλήθη φερωνύμως.

76

Τοῦ Τάγου θρέμμα ἦν αὐτός. Παρὰ τὸν ῥοῦν του πρῶτον
τῶν ἵππων ἡ γεννέτειρα τῶν πολεμιστηρίων,
ὁσάκις φέρ' ἡ ἄνοιξις τὴν ὥραν τῶν ἐρώτων,
καὶ διὰ πόθων τὴν κεντᾷ ἡ φύσις δραστηρίων,
τὸ στόμα στρέφει ἀνοικτὸν πρὸς τὸν φλογώδη νότον,
κ' εἰσπνέει σπέρμα γόνιμον ἐντὸς τῶν ἐντοσθίων
τῶν διαπύρων, κ' ἐξ αὐτοῦ ἀπλήστως συλλαμβάνει.
Τοιοῦτος ἀνεμόσπαρτος ὁ Ἀετὸς ἐφάνη.

77

Τῷ ὄντι, ἀποκύημα ἐναερίων γάμων
τῆς αὔρας θὰ τὸν ἔλεγες τῆς αἰθεριωτέρας
ἐὰν τὸν ἔβλεπες, χωρὶς οὐδ' ἴχνος εἰς τὴν ἄμμον
ν' ἀφήνῃ, τοῦ σταδίου του νὰ φθάνῃ ὡς τὸ πέρας,
ἢ νὰ ἑλίσσῃ, τὰς καμπὰς γοργὸς, ἀεροβάμων,
τὰς στενωτέρας ἐνταυτῷ καὶ τὰς ποικιλωτέρας.
Τοιούτου ἵππου ἀναβὰς ὁ γηραιὸς τὴν ῥάχιν,
τὸ βλέμμα αἴρ' εἰς οὐρανὸν, ἐν ᾧ προβαίν' εἰς μάχην.

78

«Θεὲ, ὁ εἰς Τερέβινθον παιδὸς ὁπλίσας χεῖρα,
»καὶ δοὺς αὐτῇ, προσεύχεται, τὸν Γολιὰθ νὰ τύψῃ,
»σὺ, παρασχὼν, τοῦ Ἰσραὴλ τὸν φαῦλον ὀλετῆρα
»ἡ ἄπειρος σφενδόνη του νεκρὸν νὰ καταῤῥίψῃ,
»σὺ ἤδη πρὸς παράδειγμα, τὰ ὅπλα ὅτ' ἐπῆρα,
»νὰ θριαμβεύσω τοῦ ἐχθροῦ σὺ νεῦσον εἰς τὰ ὕψη,
»καὶ, γέρων, τὸ ἀγέρωχον αὐτοῦ νὰ καταβάλω,
»καθὼς παιδίον ἀσθενὲς κατέβαλε τὸ ἄλλο.»

79

Ταῦτα κρυφίως εὔχονται τὰ χείλη τοῦ πρεσβύτου,
κ' εἰς τὰ πτερὰ τῶν ἱερῶν ἐλπίδων φερομένη,
πρὸς τὴν οὐράνιον μονὴν ἀνέβ' ἡ προσευχή του,
καθὼς ἡ φλὸξ πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον ἀναβαίνει.
Τὴν εἰσακούει ὁ πατὴρ τῶν πάντων, κ' ἐντολῇ του
ἐκ τ' οὐρανίου του στρατοῦ εἷς ἐκλεχθεὶς προβαίνει,
καὶ ἡ φροντὶς τῷ δίδοται τὸν κόμητα νὰ σώσῃ
ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀσεβοῦς, καὶ νίκην νὰ τῷ δώσῃ.

80

Ἦτον δ' ὁ ἄγγελος αὐτὸς, ὁ ὑπὸ τῆς προνοίας
προστάτης εἰς τὸν γέροντα δοθεὶς ἐκ δορυφόρος,
ὁ εἰς φρουρόν του κληρωθεὶς ἐκ πρώτης ἡλικίας,
ὁπότε ἦλθε νήπιον, τοῦ κόσμου ὁδοιπόρος.
Καὶ ἤδη δὲ, τὰς προσταγὰς ὡς ἔλαβε τὰς θείας
ὡς τοῦ Ῥαιμόνδου πρόμαχος, ἀνέπτη εἰς τὸ ὄρος
ὅπου οἱ θεῖοι μαχηταὶ ἀγγελικῶν ταγμάτων
τὰ ὅπλα καταθέτουσι τὰ ἐπουράνιά των.

81

Ἐκεῖ τὸ ἔγχος κρέμαται, ὃ εἶχε καταβάλει
τὸν ὄφιν τὸν πρωτογενῆ, καὶ τὰ φλογώδη βέλη
τῶν θεσπεσίων κεραυνῶν· ἐκεῖ προσέτ' οἱ ἄλλοι,
εἴ τις πανώλην, ἢ πληγὰς φρικτὰς ὀλέθρου στέλλει·
ἐκεῖ ἀκόμ' ἡ τρίαινα ὑπάρχει ἡ μεγάλη,
ἥτις τῷ γένει τῶν θνητῶν καταστροφὰς ἀγγέλλει,
καὶ ἥτις τῆς εὐρείας γῆς τὰ στέρνα πλήττει μόλις,
καὶ πάλλεται τὸ ἔδαφος, καὶ ἐκριζοῦντ' αἱ πόλεις.

82

Ἤστραπτεν ἔτι μεταξὺ τῶν ὅπλων τῶν παντοίων
καὶ ἡ ἀπέραντος ἀσπὶς, ἀσπὶς ἀδαμαντίνη,
εὐρεῖα, ὥστ' ἐξ Ἄτλαντος καὶ μέχρι Καυκασίων
ἐδύνατο τὴν ἰσχυρὰν σκιάν της νὰ ἐκτείνῃ.
Αὐτ' εἶν' εἰς σκέπην πόλεων ἐκτάκτων καὶ ὁσίων,
καὶ ἡγεμόνων οὓς κοσμεῖ σεμνὴ δικαιοσύνη.
Αὐτὴν εἰς τὸν βραχίονα ὁ ἄγγελος λαμβάνει,
καὶ ἀφανῶς ἱπτάμενος εἰς τὸν Ῥαιμόνδον φθάνει.

83

Ἐν τούτοις ὄχλος συμμιγὴς τὰ τείχη ἀναβαίνει·
ἡ δὲ Χλωρίνδα, ὡς αὐτῇ ὁ τύραννος κελεύει,
μεθ' ὅσων ἄλλων μετ' αὐτῆς εἰσὶ συντεταγμένοι,
μέχρι τῶν λόφων προχωρεῖ, καὶ πέραν δὲν κατέβη·
Τοῦ δὲ Χριστοῦ τὸ στράτευμα ἀπέναντί της μένει,
κ' εὐρύθμῳ βήματι χωροῦν μέχρι τινὸς προέβη·
κ' ἐν μεταιχμίῳ τῶν στρατῶν τῶν διαμαχομένων
μένει τὸ στάδιον εὐρὺ καὶ ἀναπεπταμένον.

84

Ὁ δὲ Ἀργάντης πέριξ του τὸ βλέμμα περιφέρει,
καὶ τὸν Ταγκρέδην πανταχοῦ ζητεῖ, πλὴν ἄλλον βλέπει.
Ὁ κόμης ὅμως πρὸς αὐτὸν χωρεῖ. «Εἰς ἄλλα μέρη
»ἐκεῖνον, λέγει, ὃν ζητεῖς ἡ τύχη τὸν ἐκτρέπει.
»Ἂν τὸν ἀντικατέστησα ἐγώ, νὰ ἐπιχαίρῃ
»ἐν κόμπῳ ἡ ἀγέρωχος καρδία σου δὲν πρέπει.
»Θενὰ ἰδῇς ἀντίπαλος ἀνίσως εἶμαι ἥττων,
»κ' ἡ θέσις κἂν πῶς εἰς ἐμὲ ἀνῆκεν ὡς εἰς τρίτον.»

85

Ὁ ὑπερόπτης μειδιᾷ, καὶ οὕτω ῥητορεύει·
«Ποῦ εἶναι ὁ Ταγκρέδης σας λοιπόν, καὶ πῶς ἐχάθη;
»Τὸν οὐρανὸν ἠπείλει πρίν, καὶ τώρα δραπετεύει,
»συγκρύπτων τῶν βημάτων του τὰ ἴχνη ὅπως λάθῃ.
»Πλὴν μάτην ὅτι ἀπ' ἐμοῦ τὸν σώζουσι πιστεύει
»τὰ καταχθόνια τῆς γῆς, τῶν θαλασσῶν τὰ βάθη.»
Ὁ δ' ἄλλος λέγει· «Μὴ καυχῶ πῶς ἔφυγεν ἐμπρός σου
»ἀνὴρ σοῦ κρείττων ἐν πολλοῖς καὶ ἀνδρειότερός σου.»

86

Ὠργίσθη ὁ Κιρκάσιος διὰ τὰς ἀπειλάς του.
«Ἐλθὲ λοιπόν! Σὲ δέχομαι,» τῷ λέγ' ὑπερηφάνως.
«Ἂν νὰ κυρώσῃς δύνασαι τὰς λέξεις τὰς μωράς του,
»ἰδοὺ ἡ ὥρα, κάτελθε, καὶ δεῖξον περιτράνως.»
Καὶ ἐπιπίπτουσι. Φρικταὶ εἶν' αἱ πληγαί, κ' ἑκάστου
ἡ λόγχη πλήττουσ' ἀντηχεῖ εἰς τοῦ ἐχθροῦ τὸ κράνος.
Καὶ ὁ Ῥαιμόνδος μὲν κτυπᾷ κατὰ τοῦ μισοχρίστου,
ἀλλ' οὗτος μένει ἄσειστος εἰς τοὺς ἀναβολεῖς του.

87

Ἐπίσης τύπτει ὁ τραχὺς Ἀργάντης, ἀλλ' ἐσφάλη
ἡ λόγχη του, κ' ἐκπλήττεται ματαίως ὅτι τύπτει·
διότ' ἡ χεὶρ τοῦ φύλακος ἀγγέλου, κ' ἡ μεγάλη
ἀσπὶς ἐκείνη, τοῦ Χριστοῦ τὸν μαχητὴν καλύπτει.
Τὸ χεῖλος δάκνει, βλασφημεῖ, κατὰ τῶν λίθων βάλλει
τὴν λόγχην τὴν ἀνωφελῆ, τὴν θραύει, καὶ τὴν ῥίπτει.
Τότε τὸ ξίφος ἐμμανὴς ἀπὸ τῆς θήκης σύρει,
κ' εἰς τὸν Ῥαιμόνδον ῥίπτεται, ὃν ἀπαντᾷ ξιφήρη.

88

Ὁ ἵππος ἀντιμέτωπος ὁρμᾷ τοῦ Αἰγυπτίου,
ὡς κερατίζει ὁ κριὸς, τὴν κεφαλὴν προτείνων.
Ὁ κόμης δὲ δι' ἑλιγμοῦ ἐξέφυγε πλαγίου,
καὶ ἐν ῥιπῇ ἐπέστρεψε κ' ἐκτύπησεν ἐκεῖνον.
Ἀλλ' οὗτος πάλιν ὥρμησε κατὰ τοῦ ἐναντίου,
ὅστις ἐκ νέου δεξιῶς ἐστράφη παρεκκλίνων·
κ' ἡ μάχαιρα κατέπεσεν ἐπὶ τὸ κράνος μάτην,
διότ' εἶχεν ἀδάμαντος τὴν φύσιν σκληροτάτην.

89

Συντονωτέραν δὲ ποθῶν ὁ βάρβαρος τὴν πάλην,
ὁρμᾷ, εἰς τοὺς βραχίονας ὡς θέλων νὰ τὸν δέσῃ·
ὁ δὲ, ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ὄγκου τὴν μεγάλην
μετὰ τοῦ ἵππου εἰς τὴν γῆν φοβούμενος μὴ πέσῃ,
ὑποχωρεῖ, καὶ προχωρεῖ, καὶ ὑπενδίδει πάλιν,
ὡς πτερωτὸς, ὡς ἐν στροφαῖς ζητῶν νὰ ἐπιπέσῃ.
Ὁ ἵππος δ' εἰς τὰς ἐλαφρὰς τοῦ χαλινοῦ κινήσεις
πειθήνιος ταχυβατεῖ καὶ ἀσφαλῶς ἐπίσης.

90

Ὡς στρατηγὸς, πολιορκῶν εἰς ἀκρωρείας ὕψη
δυσπόρθητον ὀχύρωμα, ἢ ἐπὶ γῆς ἑλώδους,
παντοῖα μηχανεύεται, ζητῶν ν' ἀνακαλύψῃ
μεθόδους προσεγγίσεως καὶ δυνατὰς προσόδους,
οὕτω, τὰ ὅπλ' ἀδυνατῶν ὁ κόμης νὰ συντρίψῃ,
τὸ κράνος καὶ τὸν θώρακα τοῦ ἀσεβοῦς, ἐφόδους
εἰς τ' ἀσθενέστερ' ἀφορᾷ νὰ κατορθώσῃ μέρη,
κ' εἰς τῶν σιδήρων τὸ κενὸν τὸν σίδηρον νὰ φέρῃ.

91

Ἡ μάχαιρά του δὶς καὶ τρὶς διαπερᾷ τὰ λέπη
τῆς πανοπλίας τοῦ ἐχθροῦ, καὶ αἷμα ἀναβλύζει.
Ἡ δ' ἐδική του ἄθικτος εἰσέτι διαπρέπει,
οὐδὲ πληγὴ τὸν λόφον του ἢ τὰς τορείας σχίζει.
Ὁ δὲ Ἀργάντης μαίνεται διότι μάτην βλέπει
ὅτι δυνάμεις ἐξαντλεῖ, καὶ τοὺς ὀδόντας τρύζει.
Οὐδ' οὕτως ὅμως ἀπαυδεῖ, ἀλλὰ κεντῶν καὶ βάλλων,
καθ' ὅσον μᾶλλον σφάλλεται, ἐξάπτετ' ἐπὶ μᾶλλον.

92

Ἐν τέλει ὁ Κιρκάσιος, μετὰ πληγὰς ἀσκόπους
πληγὴν φρικτὴν κατέφερε κατὰ τῆς κεφαλῆς του·
καὶ ἴσως οὐδ' ὁ ἵππος του αὐτὸς ὁ ἀνεμόπους
τὸν κόμητα θὰ ἔσωζε τῶν ὅπλων τοῦ ἀπίστου,
ἂν ὁ πρὸς ἄμυναν αὐτοῦ τοὺς οὐρανίους τόπους
ἀφεὶς, δὲν ἤρχετο σωτὴρ καὶ ὑπερασπιστής του.
Αὐτὸς τὸν ἐπροφύλαξε, καὶ ἡ ἀδαμαντίνη
ἀσπὶς ἣν ὑπεράνω του ὁ ἄγγελος ἐκτείνει.

93

Τὸ ξίφος θραύετ' ἐπ' αὐτῆς (διότι σφυρηλάτου
λεπίδος ὅπλα, ἐκ χαλκοῦ ὅστις ἐκ γῆς ἐπλάσθη,
πρὸς ἔργα δὲν ἀντέχουσι χαλκόπτου ἀθανάτου
οὐράνια καὶ ἄφθαρτα), κ' εἰς τρίμματα ἐθλάσθη·
καὶ βλέπων ὁ Κιρκάσιος εἰς γῆν τὰ θλάσματά του,
πρὸς ὅ,τι βλέπει ἀπιστεῖ· τοσοῦτον ἐξιππάσθη.
Ἀλλ' ὅμως ἄοπλος ἰδὼν ἡ χείρ του ὅτι μένει,
τοῦ ἄλλου ἰσχυρώτατα τὰ ὅπλα συμπεραίνει.

94

«Τὴν ἰσχυρὰν του μάχαιραν ἐνόμισε θραυσθεῖσαν
εἰς ἣν ἀσπίδα ἔφερεν ὁ κόμης, τὴν χαλκῆν του.
Αἱ πεποιθήσεις ὅμοιαι καὶ τοῦ Ῥαιμόνδου ἦσαν,
διότι τὸν οὐράνιον ἠγνόει λυτρωτήν του.
Τοῦ ἀντιπάλου πλὴν ἰδὼν τὴν χεῖρ' ἀφοπλισθεῖσαν,
διστάζει, ταλαντεύεται ἀμφίῤῥοπος ἡ φρήν του·
διότι λάφυρ' ἀκλεῆ, καὶ φέρουσαν αἰσχύνην
τὴν νίκην θὰ ἐνόμιζε τὴν ἄνισον ἐκείνην.

95

«Λοιπὸν τὸ ξίφος ἄλλαξον» ἐπῆγε νὰ προφέρῃ,
ὁπότε ἄλλος στοχασμὸς ἐντός του ἀνατέλλει.
Ἀνελογίσθη τοῦ στρατοῦ τὴν τύχην ὅτι φέρει
εἰς χεῖράς του, καὶ ἐκτεθεὶς νὰ τὴν ἐκθέσῃ μέλλει,
καὶ οὔτε εἰς ἀδόξους μὲν θριάμβους ἐπιχαίρει,
ἀλλ' οὔτε ἕλων τὴν τιμὴν νὰ κινδυνεύσῃ θέλει.
Τότε τοῦ ξίφους τὴν λαβὴν μετὰ βαρβάρου τρόπου
ὁ ἄλλος ἐσφενδόνισεν αὐτῷ κατὰ προσώπου.

96

Συγχρόνως δ' εἰς τὰς χεῖράς του ζητῶν νὰ τὸν ἐγκλείσῃ,
ῥίπτει τὸν ἵππον κατ' αὐτοῦ, ὡς ἂν τὸν ἐκυνήγει.
Ἡ δὲ λαβὴ τοῦ ξίφους του, ἣν εἶχεν ἀκοντίσει,
τὸ κράνος καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Τολωσίου θίγει.
Οὐδόλως ὅμως ἤρκεσεν αὐτὸ νὰ τὸν κλονίσῃ.
Ἀπὸ τῶν βραχιόνων του ζητεῖ νὰ διαφύγῃ,
καὶ τραῦμα εἰς τὴν χεῖρά του τὴν εὔρωστον ἐπάγει,
ἥτις κλεισθεῖσα, σιδηρᾶ νομίζεται ἁρπάγη.

97

Τρέχων ἐγκλίνει δεξιῶς, ἀριστερῶς ἐγκλίνει,
κ' εἰς ὅλας τὰς ἀριστερὰς, τὰς δεξιὰς ἐγκλίσεις,
τὸν ἵππον του ἐὰν ἐγγὺς τὸν φέρ' ἢ τὸν μακρύνῃ,
κτυπᾷ πληγὰς ἐπὶ πληγῶν εἰς ὅλας τὰς κινήσεις,
καὶ ὅση ῥώμ' ἦν ἐν αὐτῷ ἢ τέχνη ἀνθρωπίνη,
ὅσας ἂν ἔπνεεν ὀργὰς ἢ ὅσας ἐκδικήσεις,
ὁμοῦ τὰ πάντα συνενοῖ κατὰ τοῦ λυμεῶνος,
Θεὸν καὶ τύχην ἀρωγοὺς παρακαλῶν συγχρόνως.

98

Ὁ δὲ, ἐπὶ τοῖς ὅπλοις του κ' ἐφ' ἑαυτῷ πιστεύων,
ἀτρόμητος ἀνθίσταται, καὶ φαίνεται ὡς πλοῖον
ἐντὸς ἀγρίου κλύδωνος τῶν θαλασσῶν, χηρεῦον
καὶ πηδαλίου καὶ ἱστῶν καὶ κεραιῶν κ' ἱστίων,
μὴ καταποντιζόμενον, ἐὰν καὶ κινδυνεῦον,
διότι εἶν' ἐξ ἰσχυρῶν σανίδων καὶ παγίων
τὸ σκάφος, καὶ ἡ θύελλα, ἂν κ' ἐμμανὴς τὸ σείῃ,
πλὴν δὲν τῷ σχίζει τὰ πλευρὰ, καὶ δὲν τὸ διαλύει.

99

Ἀργάντα, αὐτ' ἡ ὥρα σου θὰ ἦτον ἡ ἐσχάτη,
ἂν κατ' αὐτὴν ὁ Βελζεβοὺλ σ' ἠρνεῖτο προστασίαν.
Αὐτός, ὢ θαῦμα! Ἐκ σκιᾶς εἰς νέφος κοῖλον πλάττει
μορφὴν πρὸς τὴν ἀγέρωχον Χλωρίνδαν παρομοίαν.
Τὴν ὄψιν καὶ τὴν ἔκφρασιν αὐτῇ ἐμφερεστάτη,
εἶχε τὴν φωτοβόλον της πλουσίαν πανοπλίαν,
τὴν λαλιάν της, πλὴν χωρὶς φρενός, τὸ ὅλον σχῆμα,
καὶ τὴν γνωστὴν αὐτῆς φωνήν, τοὺς τρόπους καὶ τὸ βῆμα.

100

Ἵνα ἡ φρούδη δὲ εἰκὼν φανῇ πιθανωτέρα,
ἐκεῖ ὅπου τὸ πρότυπον τοῦ φάσματος ἑδρεύει
ὁ ἀερόπλαστός της ποῦς τὴν φέρ' εἰς τὸν ἀέρα,
καὶ εἰς τὰ τείχη ἔρχεται, ὁπόθεν φυγαδεύει
ὁ φόβος τὸν πολὺν λαόν, καὶ ὅθεν ἐν ἡμέρᾳ
φρουρὸς συνήθως τὰς μακρὰς ἐκτάσεις κατοπτεύει·
κ' εὗρε καθήμενόν τινα ἐκεῖ ποῦ ἐσχισμένη
ῥαγάς ἐστι, κ' εἰς σκοπιὰν διὰ τοῦ τείχους χαίνει.

101

Πρὸς Ὠραδῖνον ἔρχεται τὸ φάσμα, ὅστις εἶναι
τοξότης, πρῶτος τῶν ἐχθρῶν δοξάζων τὰς σημαίας.
«Ὦ φήμην ἔχων ἔξοχον, τῷ λέγει, Ὠραδῖνε,
»ὁ βάλλων σὺ κατὰ σκοποῦ ἀπὸ χειρὸς βεβαίας,
»ζημί' ἀνεπανόρθωτος ἂν δὲν θὰ ἦτον κρῖνε,
»νὰ πέσῃ οὔτ' ὁ πρόμαχος αὐτὸς τῆς Ἰουδαίας,
»καὶ ὁ ἐχθρός του, λάφυρα λαβὼν τὸν ὁπλισμόν του,
»νὰ ἐπανέλθῃ ἀσφαλὴς εἰς τὸ στρατόπεδόν του.

102

»Ἐδῶ τὴν ἐμπειρίαν σου θὰ δείξῃς· λάβε βέλη,
»καὶ βάψον τα εἰς τοῦ λῃστοῦ τὸ αἷμα τοῦ Γαλάτου.
»Βασιλικῶς ὁ βασιλεὺς νὰ σ' ἀνταμείψῃ μέλλει,
»πλὴν ὅτι στέφανον τιμῆς θὰ λάβῃς ἀθανάτου.»
Ὡς ἔλεγε, καὶ πρόθυμος ὁ ἄλλος ἐξετέλει,
ἅμα ἐξήφθ' εἰς τὴν φωνὴν ἡ αἰσχροκέρδειά του.
Εὐθὺς τὸ βέλος ἔλαβε, καθὼς τὸν παρεκίνει,
κ' εἰς τὴν χορδὴν τὸ ἥρμοσε, καὶ τὴν χορδὴν ἐντείνει

103

Ῥίπτει σκοπεύσας. Ἡ νευρὰ βοΐζει παλλομένη,
φεύγει τὸ βέλος πτερωτὸν, κ' ἱπτάμενον συρίζει
εἰς τοὺς ἀέρας, καὶ κτυπᾷ ὅπου ἡ πόρπη δένει
τὴν ζώνην περὶ τὴν ὀσφὺν,, κ' εἰς δύω τὴν χωρίζει.
Διαπερᾷ τὸν θώρακα· πλὴν μόλις τὸ μιαίνει
τὸ αἷμα ἐκ τοῦ δέρματος, ὃ ἡ ἀκμή του σχίζει·
διότι ὁ οὐράνιος φρουρὸς δὲν τὸ ἀφήνει
νὰ εἰσχωρήσῃ, κ' ἐπεμβὰς τὴν ῥύμην του πραΰνει.

104

Τὸ βέλος ἐκ τοῦ θώρακος ἀπέσπασεν ὁ γέρων,
καὶ ν' ἀναβλύζῃ παρ' αὐτῷ θερμὸν τὸ αἷμα βλέπει.
Πρὸς τὸν ἀλλόπιστον ἐχθρὸν ὀργίλον βλέμμα φέρων,
σφοδρᾶς ἀγανακτήσεως τῷ ἀπευθύνει ἔπη.
Τρωθέντα δὲ ὁ ἀρχηγὸς ὡς εἶδεν τὸν ἑταῖρον,
διότι οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκτρέπει,
ἐνόμισε πῶς καίριον τὸ τραῦμα κατεβλήθη,
κ' ἐθλίβη ἡ καρδία του βαθέως, κ' ἐφοβήθη.

105

Καὶ εἰς ἐκδίκησιν αὐτοῦ ἡ γλῶσσα καὶ τὸ σχῆμα
τοὺς στρατιώτας προκαλεῖ νὰ τρέξωσιν ἐν βίᾳ·
καὶ πάντων ἡ προμετωπὶς κατέβη παραχρῆμα,
τὰ δόρατα προτάττονται, χαλῶνται τὰ ἡνία,
κ' οἱ λόχοι ἑκατέρωθεν ταχύνοντες τὸ βῆμα,
ἐκ διαφόρων, πρὸς τ' αὐτὰ εὐθύνονται σημεῖα.
Ἡ πεδιὰς εἶν' ἀφανής, κ' ἡ κόνις πετωμένη,
εἰς τὸν ἀέρα κρέμαται πυκνὴ, καὶ ἀναβαίνει.

106

Καὶ μέγας κρότος αἴρεται ἀσπίδων κρουομένων,
δοράτων θώρακας, ξιφῶν τὰς περικεφαλαίας
κτυπώντων. Ἵππος κατ' ἐδῶ νεκρός· ἄλλος ἀσθμαίνων
ἄνευ ἱππέως φέρεται εἰς αἱμοφύρτους γαίας.
Ἐδῶ ἐκπνεύσας μαχητής, παρέκει ἄλλος στένων,
ἀγωνιῶν, καὶ οἰμωγὰς ἐκπέμπων φρικαλέας.
Ἀγρία εἶν' ἡ συμπλοκὴ, καὶ ὅσον κορυφοῦται,
τοσοῦτο μᾶλλον φαίνεται, καὶ τόσον ἀγριοῦται.

107

Ὁ δὲ Ἀργάντης ῥίπτεται, πηδᾷ ταχὺς, κουφόπους,
καὶ στρατιώτου ῥόπαλον ἁρπάζει ἐκ σιδήρου.
Τὸ περιστρέφει, καὶ πατῶν καὶ ὅπλα καὶ ἀνθρώπους,
ὁλόγυρά του ἔκτασιν κενοῦ ἀφήνει γύρου.
Πλὴν τὸν Ῥαιμόνδον ἀπειλῶν ζητεῖ εἰς πάντας τόπους
διὰ βλεμμάτων ἃ ὀργὴ παράφορος ἐπλήρου.
Ὡς λύκος ἦν βουλιμιῶν, ζητῶν νὰ ἐπιπέσῃ,
τὴν πεῖνάν του εἰς τοῦ ἐχθροῦ τὰ σπλάγχνα νὰ κορέσῃ.

108

Πλὴν νὰ προβῇ μέχρις αὐτοῦ δὲν δύνατ' ἐλευθέρως,
διότι τῷ ἐπέπεσαν ἀμέσως ὡς τὸν εἶδαν
Γεράρδ' οἱ δύω ἀδελφοί, Ὀρμάννος, καὶ Ῥουγιέρος,
ὁ Βαλναβίλλης τρόφιμος, κ' ὁ ἕτερος τῶν Γίδων.
Ἀλλ' ὅσῳ τὸν προσέβαλλον αὐτοὶ ἀγριωτέρως,
τοσούτῳ ἀντεμάχετο ἀγρίως, μὴ ἐνδίδων·
καθὼς τὸ πῦρ κατάκλειστον ἐκ βίας, διαδύον
σφοδρότερον ἐξέρχεται διὰ τῶν ἐρειπίων.

109

Τὸν μὲν Ὀρμάννον θανατοῖ, τὸν Γίδον τραυματίζει,
τὸν Ῥουγιέρον εἰς τὴν γῆν αἱμόφυρτον κυλίει.
Πλῆθος πλὴν ῥίπτετ' ἐπ' αὐτὸν καὶ τὸν περιστοιχίζει,
κ' εἰς κύκλον δυσδιάλυτον καὶ φονικὸν τὸν κλείει.
Ἀλλὰ διὰ τῆς τόλμης, ἣν εἰς πάντας ἐγκεντρίζει,
ἰσοῤῥοποῦσι τῶν στρατῶν τῶν δύω οἱ ἀνδρεῖοι.
Ὁ πρᾶος Βουλλιὼν καλεῖ τὸν ἀδελφόν του τότε·
«Ἂς προχωρήσωσιν οἱ σοί, τῷ λέγει, στρατιῶται.

110

»Καὶ ὅπου βλέπεις τὴν ἀκμὴν τῆς αἱματοχυσίας,
»βοήθειαν εἰς τὸ λαιὸν τῆς μάχης φέρε πέρας.»
Ἀπῆλθε, καὶ προσέβαλε μετὰ τοσαύτης βίας
καὶ ῥώμης τὸ ἀριστερὸν τῶν πολεμίων κέρας,
ὥστε νωθρὰ ἐφαίνοντο τὰ στίφη τῆς Ἀσίας
ἀπέναντι τῆς Φραγκικῆς ὁρμῆς τῆς ἀνωτέρας,
κ' ἐμπρός του σύγχυσις, φυγὴ καὶ τρόμος ἐπεκράτει,
κ' ἵππους, σημαίας καὶ ἱππεῖς ὁμοῦ ἐποδοπάτει.

111

Οὐδ' εἰς τοῦ ἄλλου κέρατος τὰς τάξεις ἦν ἐλάττων
ὁ φόβος. Ὅλοι ἔτρεχον, καὶ ὁ Ἀργάντης μόνον
ἀνθίστατο· οἱ δὲ λοιποὶ, καθεὶς ὡς εἶχε θᾶττον
ἀπὸ ῥυτῆρος ἔφευγε τὸν ἀπειλοῦντα φόνον.
Ἐκεῖνος μόνος ἔμενε, τὸ στῆθος ἀντιτάττων.
Ἂν ἦτόν τις μεθ' ἑκατὸν χειρῶν καὶ βραχιόνων,
μετὰ πεντήκοντα ξιφῶν, ἀσπίδων τόσων ἄλλων,
δὲν θενὰ ἦτον ἄγριος, θανατηφόρος μᾶλλον.

112

Μὴ λογιζόμενος πληγὰς ξιφῶν καὶ ἀκοντίων,
οὐδὲ πεζῶν ἐπιδρομὰς καὶ προσβολὰς ἱππέων,
καθ' ὅλων μόνος φαίνεται ἀρκῶν καὶ κατισχύων,
καὶ στρέφεται νῦν κατ' αὐτῶν νῦν κατ' ἐκείνων παίων.
Ὅπλα καὶ μέλη του ἐν ᾧ συντρίβονται, μεθύων,
δὲν βλέπει τὸν ἱδρῶτά του πῶς βάφει αἷμα ῥέον.
Ὁ ὄχλος ὅμως ὁ φυγὰς τοσοῦτος πέριξ ἦτον,
ὥστε τὸν συμπαρέσυρεν ἡ ἄτακτος φυγή των.

113

Ὠθούμενος ἐνέδωκε, καὶ ἄκων, εἰς τὴν βίαν,
διότι ὁ ἀνθρώπινος χειμάῤῥους τὸν ἁρπάζει.
Ἀλλὰ δὲν ἔχει φεύγοντος ἢ ὄψιν ἢ καρδίαν,
ἂν τὴν καρδίαν τῆς χειρὸς τὸ ἔργον μεταφράζῃ.
Τὸ βλέμμα του τὴν πρώτην του διατηρεῖ μανίαν,
καὶ τὴν ἀγρίαν του ὀργὴν ἡ ἀπειλὴ ἐκφράζει.
Τὸν ἄνανδρον καὶ ῥίψασπιν λαὸν παντοιοτρόπως
ν' ἀναχαιτίσῃ προσπαθεῖ, πλὴν μάταιος ὁ κόπος!

114

Μάτην ἡ τόλμη του ζητεῖ τὴν ἧτταν νὰ βραδύνῃ,
καὶ τάξιν εἰς τὰ φεύγοντα νὰ ἐπιβάλῃ πλήθη.
Παράκλησις ἢ προσταγὴ τὸν φόνον δὲν πραΰνει,
ἡ τέχνη δὲν τὸν ὁδηγεῖ, ὁ λόγος δὲν τὸν πείθει.
Ὁ Βουλλιὼν δ' ὁ εὐσεβής, ἰδὼν ὅτ' εἶχε κρίνει
ὀρθῶς, καὶ πῶς ἐπέτυχε καθὼς διενοήθη,
τὴν νίκην τὴν χαρμόσυνον νὰ συμπληρώσῃ θέλει
καὶ νέαν εἰς τοὺς νικητὰς ἐπικουρίαν στέλλει.

115

Μόνον διότι δὲ αὐτὴ ἦν ἄλλη τῆς ἡμέρας
ἣν εἶχεν εἰς τὰς δέλτους της ἡ βίβλος τῆς προνοίας,
τῶν ἀηττήτων μαχητῶν δὲν ἔφερεν εἰς πέρας
τὸ ἔργον, καὶ τὰς ἱερὰς μεγάλας κακουχίας.
Ἀλλὰ ὁ καταχθόνιος στρατός, ὁρῶν τὸ γέρας
τῆς μισητῆς του ἀπειλοῦν νὰ παύσῃ τυραννίας,
τὴν ἄδειαν ὠφεληθείς, συνήγειρε νεφέλας,
ἀνέμους ἐξανήγειρε, καὶ ὁ ἀὴρ ἦν μέλας.

116

Πρὸ τοῦ ἡλίου σκοτεινὴ ἀχλὺς ἐπιχυθεῖσα,
τὸν ἔσβεσεν, ἀόρατα ἐγένοντο τὰ ὄντα·
ὁ οὐρανὸς ταρτάρειος φλογιζομένη πίσσα
ἐφαίνετο ὅτ' ἤστραπτεν ὁ κεραυνὸς κ' ἐβρόντα.
Ῥαγδαία ἔπιπτε βροχὴ εἰς παγετὸν πηχθεῖσα,
καὶ τὰ πεδία ἔπηγε, τὸ ῥεῦμά της πιόντα.
Ἡ λαίλαψ κλάδους καὶ κορμοὺς συντρίβει καὶ κυλίει,
καὶ ὅλους βράχους ἀποσπᾷ, καὶ λόφους αὐτοὺς σείει.

117

Τοῖς Φράγκοις ἀντιμέτωπος ἡ καταιγὶς φρυάττει,
καὶ ὑπ' ἀνέμου καὶ βροχῆς καὶ ἀστραπῶν τυφλοῦνται.
Ἡ αἰφνιδία ῥύμη της τὸ βῆμά των ταράττει,
ὡς ὑπὸ τρόμου πανικοῦ σχεθέντες, δὲν κινοῦνται·
καὶ περὶ τὰς σημαίας των, ἃς νὺξ σκοτεινοτάτη
τῆς ὄψεώς των ἀφαιρεῖ, ὀλίγοι συσπειροῦνται.
Ἡ δὲ Χλωρίνδα, βλέπουσα μακρόθεν, συλλαμβάνει
χρηστὰς ἐλπίδας, καὶ κτυπᾷ τὸν ἵππον της καὶ φθάνει.

118

«Ὁ οὐρανὸς κηρύττεται, κραυγάζει, τοῦ ἀπίστου
»ἐχθρὸς, καὶ σύμμαχος ἡμῖν καὶ τῇ δικαιοσύνῃ.
»Οὐδόλως μᾶς ἐπικρεμᾷ τὴν χεῖρα τῆς ὀργῆς του,
»καὶ ἀνεπάφους ὑπ' αὐτῆς τὰς ὄψεις μας ἀφήνει.
»Ἰδέτε, μόνος τοὺς ἐχθροὺς μετὰ θυμοῦ μεγίστου
»προσβάλλει κατὰ πρόσωπον, καὶ τρέμουσιν ἐκεῖνοι·
»αὐτὸς τυφλοὺς τοὺς καθιστᾷ καὶ ἀναξιομάχους.
»Ἐμπρός! Ἡ τύχη ὁδηγεῖ· χωρεῖτε διὰ τάχους.»

119

Οἱ ὀπαδοί της ὥρμησαν εἰς τὴν προσλαλιάν της.
Ἡ δὲ, τὴν λύσσαν ὄπισθεν τοῦ Ἅδου δεχομένη,
ἐκόρεσ' ἐπὶ τῶν ἐχθρῶν σφαγῆς τὴν δεξιάν της,
τὰς ἀνισχύρους των πληγὰς μικρὸν λογιζομένη.
Συγχρόνως δὲ, στρεφόμενος ὀπίσω ὁ Ἀργάντης,
κατὰ τῶν ἤδη νικητῶν φρικώδης ἐπεμβαίνει.
Αὐτοὶ δὲ, μὴ ἀντέχοντες εἰς φονικὴν τὴν μάχην
κ' εἰς τῆς θυέλλης τὴν ὁρμὴν, τῷ ἔστρεψαν τὴν ῥάχιν.

120

Ὑπὸ πληγῶν προσϐάλλονται θνητῶν καὶ ἀθανάτων,
ἐλαύνοντες οἱ ἔντρομοι ἱππεῖς ἀπὸ ῥυτῆρος·
καὶ τῆς βροχῆς οἱ χείμαῤῥοι, κ' ἐκεῖνοι τῶν αἱμάτων,
μιγνύμενοι κατέϐαφον τὴν γῆν ὑποπορφύρως.
Ἐν δὲ τῷ πλήθει τῶν νεκρῶν καὶ ἑτοιμοθανάτων
πίπτει Ῥιδόλφος ὁ χρηστὸς καὶ παρ' αὐτὸν ὁ Πύῤῥος.
Ὁ μὲν εὐθὺς ἐξέπνευσε, τοῦ Κιρκασίου θῦμα,
τοῦ δ' ἡ Χλωρίνδα ἔκοψεν ἀνιλεῶς τὸ νῆμα.

121

Οὕτως οἱ Φράγκοι φεύγουσιν· ἀλλ' ἔτι ἐπεκράτει
ἀκάθεκτος ἡ δίωξις τῶν Σύρων καὶ δαιμόνων.
Εἷς μόνος δὲ, ὁ Βουλλιὼν, ὃν φόϐος δὲν ταράττει,
πρὸς ὅπλα καὶ πρὸς χάλαζαν καὶ ἀπειλὰς σιφώνων
ἀπτόητον τὸ μέτωπον, τὸ στῆθος ἀντιτάττει,
κ' ἐλέγχει τὸ μικρόψυχον τῶν πέριξ του Βαρόνων·
κ' ἐμπρὸς εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπὶ τοῦ ἵππου μένων,
συλλέγει ὅσους δύναται ἐκ τῶν διωκομένων.

122

Δὶς ἔπληξε τὸν ἵππον του, καὶ μεθ' ὁρμῆς προσϐάλλων,
ἰδίως κατὰ τοῦ σκληροῦ Ἀργάντου ἐπεϐλήθη.
Καὶ πάλιν δὶς ἐξώρμησε ξιφήρης, ὅπου μᾶλλον
πεπυκνωμένα τοῦ ἐχθροῦ ἐμάχοντο τὰ πλήθη.
Πλὴν τέλος εἰς τ' ὀχύρωμα ὑποχωρῶν μετ' ἄλλων,
καὶ παύσας τὴν ἐπίθεσιν, τῆς νίκης παρητήθη.
Ἀπῆλθον οἱ Σαρακηνοὶ, κ' ἑτέρωθεν οἱ Φράγκοι
ἐπίσης ὑπεχώρησαν, ἐνδόντες τῇ ἀνάγκῃ.

123

Ἀλλ' οὐδ' εἰς τὸ στρατόπεδον δὲν ἔπαυσε νὰ πνέῃ
ἡ μαινομένη καταιγίς, οὐδὲ νὰ τοὺς μαστίζῃ,
καὶ νῦν μὲν ταύτας τὰς πυρὰς, ἐκείνας νῦν νὰ σβέῃ.
Ὕδωρ εἰσρέει πανταχοῦ, ὁ ἄνεμος συρίζει·
θραύει τοὺς πάλους, τὰς σκηνὰς ἁρπάζει καὶ συγχέει
καὶ σχίζει, καὶ εἰς σίφωνας μακρὰν τὰς σφενδονίζει.
Βροχὴ, βρονταὶ καὶ ἄνεμος μετὰ κραυγῶν, εἰς μίαν
συμμίγνυνται κωφεύουσαν, φρικώδη ἁρμονίαν.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΟΓΔΟΗ

1

Ἡ θύελλα ἐκόπασεν, ἐπῆλθε νηνεμία
καὶ ὁ καικίας ἔπαυσε τρομάζων τοὺς ἀνθρώπους.
Ἐκ τῶν δωμάτων τ' οὐρανοῦ φαιδρὰ ἐν ἠρεμίᾳ
ἡ ῥοδοστέφανος αὐγὴ προῆλθεν ἡ χρυσόπους.
Ἀλλὰ οἱ ἐξεγείραντες εἰς πάλην τὰ στοιχεῖα
εἰσέτι δὲν μετέβαλλον διάθεσιν καὶ τρόπους.
Καὶ μάλιστα τῇ Ἀλικτοῖ, καταχθονίῳ κόρῃ,
ἓν τῶν πνευμάτων ὁμιλεῖ, ᾧ ὄνομ' Ἀσταγόρῃ.

2

«Ἰδὲ, τῇ λέγει, Ἀλικτὼ, ἐκεῖνον τὸν ἱππέα
»ὅστις προβαίνει. Κώλυμα ἡμῶν τίς θὰ τῷ φέρῃ;
»Ζῶν, σῶος, τὸν τοῦ κράτους μας προστάτην βασιλέα
»διέφυγε, καὶ πρὸς αὐτὰ πορεύεται τὰ μέρη.
»Ἐὰν τίς ἦν τοῦ ἀρχηγοῦ ἡ τύχ' ἡ ἀπευκταία
»καὶ τίς ἡ τῶν συντρόφων του τοῖς Φράγκοις ἀναφέρῃ,
»πολλὰ θὰ γίνουν, κ' ἔχομεν ὑπόνοιαν μεγάλην
»μὴ τοῦ Βερτόλδου ὁ υἱὸς ἀνακληθῇ καὶ πάλιν.

3

»Ἠξεύρεις ποῖον τὸ κακόν. Καὶ δύναμις καὶ δόλος
»χρειάζεται εἰς πρόληψιν ἐκείνου τοῦ κινδύνου.
»Σὺ πρὸς τοὺς Φράγκους ἄπελθε. Σὸν ἔργον εἶν', εὐκόλως
»ὅ,τι ἂν λέγῃ πρὸς καλὸν νὰ στρέφῃς κατ' ἐκείνου.
»Σὺ χύσον φλόγας, πλήρωσον δηλητηρίου ὅλως
»τοῦ Ἑλβετοῦ, τοῦ Βρετανοῦ τὰς φλέβας, τοῦ Λατίνου.
»Ὀργὰς εἰς τὸ στρατόπεδον κατάσπειρον καὶ μίση,
»καὶ ἀναστάτωσον αὐτὸ ἐν φοβερᾷ συγχύσει.

4

»Τὸ ἔργον σου εἶν' ἄξιον. Ἐὰν τὸ κατορθώσῃς,
»ἔσται παρὰ τοῦ Ἄνακτος σοὶ ἔπαινος καὶ γέρας.»
Ὡς εἶπεν. Οὐδὲ προτροπῆς ἀνάγκην εἶχε τόσης
ὅπως εἰς ταῦτ' ἀποδυθῇ τὸ ἀπευκταῖον τέρας.
Ἀλλ' ὁ ἱππεὺς ὃν εἴδομεν, ὁ πρὸς τὰς ὀχυρώσεις
χωρῶν, εἰς τῆς πορείας του ἀφίκετο τὸ πέρας,
καὶ εἶπε· «Χαρισθῆτέ μοι, γενναῖοι στρατιῶται.
»Ποῦ εἶναι ὁ στρατάρχης σας πληροφορίαν δότε.»

5

Τὸν φέρουσ' εἰς τὸν ἀρχηγὸν πολλοὶ τῶν ἡγεμόνων,
ἀκρόασιν εἰδήσεων ποθοῦντες νεωτέρων.
Ὁ δ' εἰς τὴν χεῖρα ἔκλινεν ἥτις δονεῖ τὸν θρόνον
τῆς Βαβυλῶνος, εὐλαβῶς τὰ χείλη του προσφέρων.
«Ἄνερ οὗ, λέγει, ὅριον ἡ φήμη ἔχει μόνον
»τὸν ἄπειρον Ὠκεανὸν, τὸν θόλον τῶν ἀστέρων,
»χαριεστέραν εἴδησιν ἐπόθουν νὰ σοὶ φέρω.»
Καὶ ἔπειτα ἐστέναξε, καὶ εἶπε περαιτέρω·

6

«Τοῦ Βασιλέως τῶν Δανῶν υἱὸς ἦν ὁ Συένος.
»Στήριγμα, δόξαν ὁ πατὴρ τὸν εἶχεν εἰς τὸ γῆρας.
»Αὐτὸς τοῖς σοῖς διδάγμασι προήχθη πεπεισμένος
»τὸ ξίφος ὑπὲρ Ἰησοῦ νὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας·
»καὶ οὐδεὶς κάματος αὐτὸν, οὐδὲν κινδύνου γένος,
»ἢ ἔφεσιν ἀνέσεως, ἢ πόθος τῆς πορφύρας,
»οὐδ' ἡ τοῦ γέροντος πατρὸς ἀνέστειλεν ἀγάπη·
»καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ εὐσεβοῦς οὐδόλως ἀπετράπη.

7

»Ἤθελε μόνον παρὰ σοῦ, μεγάλου διδασκάλου,
»τὴν τέχνην τὴν πολύμοχθον νὰ μάθῃ τῶν ἀνδρείων.
»Καὶ ἓν ἐντός του αἴσθημα παντὸς προεῖχεν ἄλλου·
»ᾐσχύνετο τὸν ἄδοξον, τὸν ἀφανῆ του βίον.
»Τὴν φήμην τοῦ ὀνόματος ἀκούων τοῦ μεγάλου
»ἣν ὁ Ῥινάλδος ἔδρεπεν, ἀκμαίαν τὸ παιδίον,
»δόξαν ἐξήπτετο ποθῶν· ἀλλ' ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην
»ἐπόθει τὴν οὐράνιον, τὴν δόξαν τὴν μεγάλην.

8

»Ταχύνας τὰς παρασκευὰς, τῶν ὀπαδῶν του μόνος
»τὸν στόλον διεκόσμησεν ἐκ τῶν ἀνδρειοτέρων.
»Εὐθὺ τῆς Θράκης ἔπλευσεν, ὅπου ἀρχαῖος θρόνος,
»ὁ τῶν Ἑλλήνων, ἵδρυται, τὰ βήματά του φέρων.
»Ὁ Βασιλεὺς τῷ ἔδιδε ξενίαν φιλοφρόνως,
»ὁπότε ἦλθεν ἄγγελος ἐκεῖ τῶν ὑμετέρων.
»Αὐτὸς ἡ Ἀντιόχεια μᾶς εἶπε τὶ ὑπέστη,
»πῶς κατεκτήθη, κ' ἔπειτα ἡρωϊκῶς ἀντέστη.

9

»'Αντέστη κατὰ τῶν Περσῶν, ὧν τόσα ἦλθον σμήνη
»ὅπως παρακαθήσωσιν εἰς τὴν πολιορκίαν,
»ὥστε ὁ βλέπων ἔλεγεν ὅτι δὲν εἶχον μείνει
»οὐδ' ὅπλα οὐδὲ κάτοικοι σχεδὸν εἰς τὴν Περσίαν.
»Σὲ εὐφημεῖ, καὶ ἔπειτα τὸν λόγον παρατείνει
»περὶ Ῥινάλδου, ἐπαινῶν ἐκείνου τὴν ἀνδρίαν
»καὶ τὴν παράτολμον φυγήν, καὶ ὅσα μεταξύ σας
»κατώρθωσε, τὴν παρ' ὑμῖν ὑπόληψιν κερδήσας.

10

»Πῶς ὁ στρατὸς εἶν' ἕτοιμος, προσέθηκεν ἐν τέλει,
»εἰς ἔφοδον τὰ ὅπλα του νὰ στρέψῃ νικηφόρα·
»καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν τοὐλάχιστον ἂν θέλῃ
»τῆς τελευταίας νίκης του νὰ συμμετάσχῃ τώρα.
»Τοσοῦτον δ' αἱ πολεμικαὶ εἰδήσεις ἃς ἀγγέλλει
»τὸν νέον ἐρεθίζουσιν, ὥστ' ἔτος πᾶσα ὥρα
»τῷ φαίνεται καθ' ἣν ἀργεῖ τὸ ξίφος εἰς τὴν θήκην,
»κ' ἡ χείρ του δὲν ἐμβάφεται εἰς αἱματώδη νίκην.

11

»Αἰσχύνην του ἐνόμιζε τὴν εὔκλειαν τῶν ἄλλων,
»καὶ ἦτον ἡ καρδία του ἐκ τούτου τετρωμένη.
»Πᾶς δ' ὁ περίσκεψιν αὐτῷ καὶ ἀποχὴν προβάλλων
»τὸν εὕρισκεν ἢ ἀπειθῆ, ἢ καὶ κωφὸν ἐν γένει·
»οὐδ' ἐφοβεῖτο κίνδυνον τινὰ ἐκείνου μᾶλλον
»τοῦ τῶν κινδύνων σου μακράν, καὶ ἄγευστος νὰ μένῃ
»τῆς δόξης σου. Μόνον αὐτὰ σπουδαῖα ἐθεώρει.
»Πρὸς πάντα τὰ ἐπίλοιπα δεινὰ ἠδιαφόρει.

12

»Ὁ ἴδιος τὴν τύχην του, ἥτις ἡμᾶς μὲν σύρει
»ἐκεῖνον δὲ καθοδηγεῖ, ὁ ἴδιος ἐπείγει·
»ὥστε ἡ ἀνυπόμονος ὁρμή του τὸν ἐγείρει
»ὁπότε μόλις ἡ αὐγὴ τὰς πύλας της ἀνοίγῃ.
»Ἀναχωρήσας μεθ' ἡμῶν, διεύθυνσιν ἐτήρει
»εὐθεῖαν, ἥτις τάχιστα εἰς τὸν στρατόν σας λήγει,
»μὴ ἀποφεύγων στενωποὺς ἢ δυσχερεῖς διόδους,
»οὐδ' ἐχθρικὰς φοβούμενος ἐνέδρας ἢ ἐφόδους.

13

»Τροφαὶ πολλάκις ἔλειπον, καὶ ὑπ' ἀνθρώπων βίας
»ἢ κρυπτομένων λοχιτῶν κατείχοντο οἱ δρόμοι.
»Ἀλλὰ, ὑπερενίκησεν αὐτὰς τὰς δυσκολίας,
»κ' ἐθανατοῦτο πᾶς ἐχθρὸς ἂν δὲν ὠπισθοδρόμει.
»Τέλος αἱ νίκαι σας πηγὴ ὑπῆρξαν ἀσφαλείας,
»κ' ἐγένοντο οἱ ἀσφαλεῖς παράτολμοι ἀκόμη.
»Ἐν τέλει, μίαν τὰς σκηνὰς ἐπήξαμεν ἑσπέραν
»τῇ Παλαιστίνῃ προσεχεῖς, τῆς μεθορίου πέραν.

14

»Ἐκεῖ μᾶς ἦλθον πρόσκοποι καὶ ἔφερον εἰδήσεις·
»οὐχὶ μακρὰν πῶς ἤκουσαν βροντὴν κλαγγῇ ὁμοίαν,
»ὅτι σημεῖα στίλβοντα καὶ σημαιῶν κινήσεις
»στρατεύματος ἀνήγγελλον ἀμέτρου παρουσίαν.
»Πλὴν ταῦτα ἥσυχον ὡς πρὶν, ἀτάραχον ἐπίσης
»καὶ ἄτρομον ἀφήνουσι τὸν νέον τολμητίαν,
»ἂν κ' εἰς τὸ ἄκουσμα οὐδεὶς ὑπῆρξε στρατιώτης
»οὗ πελιδνὴ τὸ μέτωπον δὲν ἔβαψεν ὠχρότης.

15

»«Ὦ! Δάφνην θενὰ δρέψωμεν, τοῖς εἶπεν, εἰς τὴν πάλην
»»μαρτύρων ἢ θριαμβευτῶν. Ἐλπίζω τὴν δευτέραν,
»»ὁμολογῶ πλὴν, ἐκ ψυχῆς πῶς εὔχομαι τὴν ἄλλην,
»»πλὴν τῆς εὐκλείας, ἔχουσαν ἀξίαν ἀνωτέραν.
»»Ἡ θέσις αὕτη, ἀδελφοὶ, ἀθάνατον, μεγάλην
»»τὴν μνήμην μας θενὰ τηρῇ, καὶ εἰς τὴν ἀπωτέραν
»»τῶν ἀπογόνων γενεὰν εἰς ταῦτα τὰ ἐδάφη
»»θὰ δείκνυνται τὰ τρόπαια ἡμῶν, κ' ἡμῶν οἱ τάφοι.»

16

»Τοιαῦτα εἶπε, καὶ φρουροὺς εἰς τὰς παρόδους θέτει,
»καὶ τοὺς ἀγῶνας διαιρεῖ καὶ τὰς ὑπηρεσίας.
»Ὁ ἴδιος τὰ ὅπλα του οὐδόλως ἀποθέτει,
»καὶ πᾶς κοιμᾶται ὁ στρατὸς φορῶν τὰς πανοπλίας.
»Ἡ νὺξ ἐν τούτοις προχωρεῖ· κ' ἐν ᾧ οἱ πάντες ἔτι
»ἐν κόλποις ἀναπαύονται σιγῆς καὶ ἡσυχίας,
»αἴφνης κραυγῶν ἀλαλαγμὸς ἀντήχησε βαρβάρων,
»χωρῶν ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ὡς ἄκρων τῶν ταρτάρων.

17

»«Ὅλ' εἰς τὰ ὅπλα!» ῥήγνυται φωνὴ, καὶ τὸν Συένον,
»τῶν πρώτων προηγούμενον, ἀκολουθοῦσ' οἱ ἄλλοι.
»Τὸ εὐγενές του πρόσωπον ὡς πεπυρακτωμένον
»ἐβάφη, κ' εἰς τὸ βλέμμα του φλὸξ θάῤῥους ἀναθάλλει.
»Ἰδοὺ, μᾶς ἐπιτίθενται, καὶ κύκλος, περιδένων
»ἡμᾶς εἰς τὴν καμπύλην του, σφιγκτὰ μᾶς περιβάλλει.
»Αἱ λόγχαι καὶ αἱ μάχαιραι ὡς δάση μᾶς ἐγκλείουν,
»καὶ ἄνωθεν τὸν ἥλιον τὰ βέλη ἀποκλείουν.

18

»Εἰς τοῦτον δὲ τὸν ἄνισον ἀγῶνα τῆς ἀνδρίας,
»καθ' ὃν ῥομφαῖαι εἴκοσι προσβάλλουσι τὴν μίαν,
»πολλοὺς εἰς γῆν ἐκτείνουσαι νεκροὺς ἢ τραυματίας
»τυφλαὶ κατάγονται πληγαὶ εἰς τὴν τυφλὴν σκοτίαν.
»Πλὴν ν' ἀριθμήσῃ τραύμαται καὶ ἀνθρωποθυσίας
»οὐδεὶς ἐκείνην δύναται τὴν ὥραν τὴν ἀγρίαν.
»Ἡ μαύρη νὺξ τὸ μέγεθος τῶν ζημιῶν μας κρύπτει·
»ὁμοῦ πλὴν καὶ τὰ ἔργα μας τὰ ἔνδοξα καλύπτει.

19

»Ἀλλ' ὁ Συένος τοὺς λοιποὺς ἀνδρείους ὑπεραίρει,
»ὥστε τοῖς πᾶσιν ὁρατὴ προκύπτ' ἡ κεφαλή του.
»Ἡ φήμη διὰ τῆς νυκτὸς τὰς διηγήσεις φέρει
»παντός του ἔργου πιστευτοῦ, ἢ ἔργου ἀδοκήτου.
»Πέριξ του ἔπιπτον σωροὶ νεκρῶν, τὸ αἷμα ἔῤῥει,
»ὥστε τῷ ἦσαν πρόχωμα καὶ τάφρος οἱ ἐχθροί του,
»καὶ εἶχεν, ὅπου ἤγετο ὑπὸ κακῆς των μοίρας,
»τὴν φρίκην εἰς τὸ βλέμμα του, τὸν φόνον εἰς τὰς χεῖρας.

20

»Εἰσέτι ἐμαχόμεθα, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ κόμη
»ῥοδοστεφὴς εἰς οὐρανὸν ἡπλώθη τῆς πρωΐας.
»Ἀλλ' ὡς διεσκεδάσθησαν οἱ τῆς σκοτίας τρόμοι
»κ' οἱ τῶν νεκρῶν οὓς ἔκρυπτεν ὁ πέπλος τῆς σκοτίας,
»καὶ ὡς ἀνέλαμψε τὸ φῶς τὸ ποθητὸν, ἀκόμη
»καὶ ἄλλας ὄψεις ἔδειξε φρικτὰς καὶ ἀπαισίας.
»Καλύπτονται ὑπὸ σωρῶν πτωμάτων τὰ ἐδάφη,
»καὶ σχεδὸν ὅλος ὁ μικρὸς στρατός μας κατεστράφη.

21

»Ἐκ δισχιλίων, ἔμειναν οὐδ' ἑκατόν. Αἱμάτων
»τοιοῦτον βλέπων χείμαῤῥον, τοσαῦτα νεκρὰ στήθη,
»ἂν ἐταράχθ' εἰς τὸ δεινὸν ἐκεῖνο θέαμά των,
»τὸ ἀγνοῶ, ἂν ἡ χαλκῆ καρδία ἐλυπήθη.
»Οὐδὲν δεικνύει ἔξωθεν· καὶ κράζει διατάττων·
»«Ἐμπρὸς, ἀκολουθήσωμεν τ' ἀνδρεῖα ταῦτα πλήθη,
»»ὧν ἴχνη αἱματότυπα ὁρᾶτε οὐκ ὀλίγα
»»πρὸς οὐρανὸν νὰ φέρωσι, καὶ ὄχι πρὸς τὴν Στύγα.»

22

»Εἶπε, καὶ εἶδ' ἐγγίζοντα τὸν θάνατόν του χαίρων.
»Ἦτον φαιδρὰ ἡ ὄψις του, πιστεύω κ' ἡ καρδία.
»Σφάζων ἐῤῥίφθη μεταξὺ βαρβάρων ἀνημέρων,
»κ' ἡ καρτεροψυχία του ἦν ἴση τῇ ἀνδρίᾳ.
»Καὶ οὐδ' ὑπῆρχε χάλυβος ἐκ τῶν στεγανωτέρων
»οὐδὲ σκληροῦ ἀδάμαντος ὑπῆρχε πανοπλία,
»τὸ ξίφος ἀναστέλλουσα αὐτοῦ τὸ ἀπολῦον.
»Συγχρόνως πλὴν τὸ σῶμά του πληγῶν ἦν ὅλον βρύον.

23

»Δὲν ἦτον πλέον ἡ ζωὴ, ἀλλ' ἡ ἀνδρία ἦτον
»ἡ τὸ ἀδάμαστον αὐτὸ διατηροῦσα πτῶμα.
»Οὐδὲ στιγμὴν ἐπαύσατο πληττόμενος καὶ πλήττων,
»κ' ἔῤῥιπτε, προσβαλλόμενος, νεκρῶν ἐμπρός του στρῶμα,
»ὁπότε γίγας ἄγριος προβὰς, σιδηροχίτων,
»τὴν ὄψιν ἔχων φοβερὰν, ἀπαίσιον δὲ τ' ὄμμα,
»ὁρμᾷ. Μακρὰ συνάπτεται καὶ πεισματώδης πάλη.
»Πλὴν τέλος, τῇ συναῤῥωγῇ πολλῶν, τὸν καταβάλλει.

24

»Οὕτως ὁ ἥρως ἔπεσε. Συμβάντος πικροτάτου!
»Καὶ οὐδεὶς ἔμεν' ἐξ ἡμῶν, οὐδεὶς ἐκδικητής του.
»Ὑμᾶς ἐπιμαρτύρομαι, ὦ ἔνδοξα ὀστᾶ του,
»ὦ αἷμα ῥεῦσαν εἰς τιμὴν ἀγῶνος φιλοχρίστου,
»ὅτι οὐδόλως ἔφυγα τὴν ὄψιν τοῦ θανάτου,
»οὐδόλως τὰς δεινὰς πληγάς, οὐδόλως τοὺς φονεῖς του,
»καὶ ὅτι, ἂν ἐπέτρεπεν ὁ Κύριος ὁ ἄνω,
»διὰ τῶν ἔργων ἄξιος ἐδείχθην ν' ἀποθάνω.

25

»Ζῶν, μόνος ἐκεῖ ἔπεσα ἐγὼ τῶν ἡμετέρων,
»καὶ ἴσως οὐδὲ εἷς ἐστι νὰ μ' ἐκλαμβάνῃ ζῶντα.
»Οὐδέν τι περὶ τῶν ἐχθρῶν γνωρίζω τῶν ἑτέρων,
»διότι μ' ἐγκατέλιπεν ἡ αἴσθησις πεσόντα.
»Ὡς πάλιν δ' εἰς τὰς ὄψεις μου φῶς ἦλθεν, ἀποφέρον
»τὴν περιβάλλουσαν ἀχλύν, τὴν κρύπτουσαν τὰ ὄντα,
»νύξ μοὶ ἐφάνη· κ' ἔβλεπε μακράν, εἰς τὴν σκοτίαν,
»ὁ ἀδρανής μου ὀφθαλμὸς ὡς ἀμυδρὰν φωτίαν.

26

»Οὐδὲν διέκρινον σαφῶς μακρὰν οὐδὲ πλησίον,
»διότι μόλις αἴσθησις μοὶ ἔμενεν ὀλίγη·
»ἀλλ' ἔβλεπον ὡς ἔξυπνος, εἰς ὕπνον δὲ κάμμύων,
»ὅστις καμόντα βλέφαρα νῦν κλείει νῦν ἀνοίγει.
»Πλὴν τῶν τραυμάτων ἤρξατο ὁ πόνος καταπρίων
»τὰ μέλη μου, ὡς τῆς νυκτὸς ᾐσθάνθησαν τὰ ῥίγη,
»καὶ ἅμα τὰ κατέψυξεν ἡ πάχνη τοῦ ἀέρος
»εἰς τὸ γυμνὸν καὶ ὕπαιθρον παρεῤῥιμμένα μέρος.

27

»Ἐν τούτοις βαθμηδὸν τὸ φῶς τὸ ἀσταθὲς προὐχώρει,
»καὶ ψίθυρος μοὶ ἔφθανεν ὡς λόγων δυσνοήτων.
»Ἂν καὶ θολὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀδρανὴς ἡ κόρη,
»οὐχ ἧττον ἀνεγνώρισεν ἐγγὺς τὸ φῶς πῶς ἦτον·
»κ' ἐμπρός μου δύω ἵσταντο μορφαὶ μανδυοφόροι,
»ἔχουσαι δᾷδας· καὶ «Υἱὲ, μοὶ εἶπεν ἡ φωνή των,
»»πιστεύθητ' εἰς τὸν Κύριον, οὗ πανταχοῦ προφθάνει
»»ἡ χάρις, καὶ τὰς προσευχὰς πρὶν γίνουν προλαμβάνει.»

28

»Οὕτως ὁ εἷς ὡμίλησε, κ' ἐξέτεινε τὴν χεῖρα
»ὑπὲρ ἐμὲ ἡμιθανῆ, ὡς ὅσοι εὐλογοῦσι·
»κ' ἐπρόσθεσεν, ἐπίσημον λαμβάνων χαρακτῆρα,
»λέξεις ἃς οὐδ' ἐνόησα, οὐδ' εἶχον κἂν ἀκούσει.
»«Ἐγέρθητ'», εἶπεν ἔπειτα· καὶ δύναμιν ἐπῆρα,
»κ' ἐγείρομαι· οὐδ' αἱ πληγαὶ τοῦ σώματος πονοῦσι.
»Καὶ (παραδόξου θαύματος!) ᾐσθάνθην πῶς ἀκόμη
»ἐνίσχυε τὰ μέλη μου ἡ παλαιά των ῥώμη.

29

»Ὡς ἐννεὼς τοὺς ἔβλεπον· ὁ νοῦς μου ἠμφισβήτει
»τὸ ἀληθὲς, τὸ βέβαιον, ὡς ὄψεως ἀπάτην.
»Ὁ δ' εἷς των «Ὀλιγόπιστε, μοὶ λέγει· τί σ' ἐκπλήττει;
»»Τί ἔφερε τὴν φρένα σου εἰς ταραχὴν ἐσχάτην;
»»Ἄνθρωποι εἴμεθ' ἀληθεῖς. Μὴ τερατώδη ζήτει.
»»Φέρομεν σάρκα. Τοῦ Χριστοῦ εἴμεθα λάτρεις. Μάτην
»»διὰ ψευδῶν μᾶς εἵλκυεν ὁ πλάνος κόσμος τρόπων.
»»Εἰς τοῦτον ζῶμεν τὸν τραχὺν μεμονωμένον τόπον.

30

»»Ἐμὲ πρὸς σωτηρίαν σου ὁ Κύριος προκρίνει,
»»ὅστις προστάττει πανταχοῦ καὶ πάντων βασιλεύει,
»»καὶ ὅστις δι' οὐτιδανῶν καὶ ἀσθενῶν νὰ γίνῃ
»»τὸ μέγα καὶ θαυμάσιον πολλάκις ἐπινεύει.
»»Αὐτὸς τὸ σῶμ' ἀκήδευτον δὲν δέχεται νὰ μείνῃ
»»οὗ ἡ ἀρειμανὴς ψυχὴ εἰς οὐρανοὺς ἀνέβη,
»»καὶ ὅπερ μέλλει μετ' αὐτῆς λαμπρὸν καὶ κοῦφον πάλιν
»»νὰ ἑνωθῇ ἀθάνατον εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἄλλην.

31

»»Τὸ σῶμα λέγων, ἐννοῶ τὸν εὐγενῆ Συένον,
»»εἰς ὃν ταφὴ ὀφείλεται ἐκ τῶν εὐκλεεστέρων,
»»μνημεῖον πολυτίμητον, καὶ ἄξιον ἐπαίνων
»»τῶν ζώντων, καὶ τῶν γενεῶν τῶν μεταγενεστέρων.
»»Ἀνάβλεψον· τὸν οὐρανὸν ἰδὲ τὸν ἐστιγμένον,
»»καὶ τὸν ὡς ἥλιον λαμπρὸν, τὸν ἕνα τῶν ἀστέρων.
»»Τὸ φῶς αὐτὸ τὸ ζωηρὸν νὰ σ' ὁδηγήσῃ μέλλει
»»τοῦ ἀρχηγοῦ σου ποῦ εἰσὶ τὰ ἐῤῥιμμένα μέλη.»

32

»Κ' ἐκ τοῦ φωστῆρος, μᾶλλον δὲ τοῦ τῆς νυκτὸς ἡλίου
»βλέπω ἀκτὶς καλλίφωτος εὐθὺ νὰ καταβαίνῃ
»ὅπου ἀγνώστως ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ ἀνδρείου,
»καθὼς γραμμὴ ἐξ οὐρανοῦ χρυσῆ καταγομένη.
»Τόσον ἐπλήσθη δὲ φωτὸς τὸ σῶμα ὑπεργείου,
»ὥστ' ἔλαμπε πᾶσα πληγὴ περιαυγαζομένη,
»καὶ καλλυνθὲν ἐξέλιπε πᾶν εἰδεχθές του στίγμα,
»καὶ τὴν μορφήν του ἔλαβε τὸ αἱματῶδες μίγμα.

33

»Ὡς πρὶν, δὲν ἔκειτο πρηνής· ἀλλ' ὡς κατὰ τὸν βίον
»ὁ πόθος του εἰς οὐρανὸν ἀείποτ' ἐπεδήμει,
»καὶ νῦν τὴν ὄψιν ἔστρεφε τῶν ἄστρων ἐναντίον,
»ὡς κοῦφος ν' ἀναπτερωθῇ πρὸς τ' ἄστρ' ἂν ἐπεθύμει.
»Ἡ δεξιά του ἦν κλειστὴ, καὶ ἔσφιγγε πλησίον
»τὸ τεταμένον ξίφος, ὡς εἰς προσβολὴν ἑτοίμη·
»ἡ δ' ἄλλη, εἰς τὸ στῆθός του σεμνῶς ἐσταυρωμένη,
»παρὰ Θεοῦ συγχώρησιν αἰτούμενον ἐμφαίνει.

34

»Τὰ δάκρυά μου ἔπλυνον ἀκόμη τὰς πληγάς του,
»οὐδ' ἐν ἐμοὶ ἐκόπαζε τοῦ πένθους ἡ δριμύτης,
»ὁπόταν, κλίνων ἐλαφρῶς, ἀπὸ τῆς δεξιᾶς του
»τὴν μάχαιραν ἀπέσπασεν ὁ ἱερὸς πρεσβύτης.
»«Ἡ σπάθη, λέγει, τῆς χειρὸς αὐτῆς τῆς στιβαρᾶς του,
»»ἥτις τοσούτων ἔχυσεν αἷμα ἐχθρῶν, καὶ ἥτις
»»εἰσέτι μὲν ὑπέρυθρος, ἠξεύρεις, ὑπερβάλλει
»»πᾶν ὅπλον· ἀνωτέρα της δὲν ἐχαλκεύθη ἄλλη.

35

»»Ἀφ' οὗ ἡ ἄνω ἔνευσε βουλὴ νὰ τὴν χωρήσῃ
»»διὰ θανάτου στυγεροῦ, τοῦ πρώτου της κυρίου,
»»κατακειμένη ἄχρηστος ἐνταῦθα μὴ ἀργήσῃ,
»»καὶ χεὶρ ἂς τὴν ἐκδέχηται ἀνδρείου παρ' ἀνδρείου.
»»Γνώμη καὶ ῥώμη πρὸς τὴν πρὶν ἂς τὴν διέπῃ ἴση,
»»πλὴν μακροτέρα καὶ φαιδρὰ διάρκεια τοῦ βίου.
»»Διὰ τοῦ ὅπλου δὲ αὐτοῦ τοῦ μοίρᾳ εἱμαρμένου
»»αἱματηρὰ ἐκδίκησις ληφθήτω τοῦ Συένου.

36

»»Ὁ Σολιμὰν, ὑφ' οὗ νεκρὸς ἐῤῥίφθη ὁ Συένος,
»»πρέπ' ὑπ' αὐτοῦ τὴν μάχαιραν νὰ φονευθῇ ἐπίσης.
»»Λάβε την. Ὅπου τὸ πιστὸν στρατοπεδεύει γένος
»»τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν, ἐκεῖ νὰ τὴν κομίσῃς.
»»Καὶ μὴ φοβῆσαι, ἂν εἰς σὲ ὁ τόπος εἶναι ξένος,
»»ὅτι δυσκόλους καὶ κλειστὰς διόδους θ' ἀπαντήσῃς·
»»διότ' ἡ χεὶρ ἡ πανσθενὴς νὰ σ' ὁδηγήσῃ μέλλει
»»ἐκείνου, ὅστις σ' ἔφερε, καὶ ὅστις σ' ἀποστέλλει.

37

»»Θέλει ἡ ζῶσά σου φωνὴ, ἣν διετήρησέ σοι,
»»εἰς τὸν φιλόχριστον στρατὸν πανδήμως νὰ κηρύξῃ
»»τὴν τόλμην, τὴν εὐσέβειαν, πρὸς τῇ ἀγρίᾳ ζέσει
»»ἣν εἶχεν εἰς τὸν πόλεμον ὁ ἀρχηγός σου δείξει.
»»Τότε τὸν ἐρυθρὸν σταυρὸν πᾶς ἄλλος νὰ φορέσῃ
»»θενὰ θελήσῃ, προτραπεὶς ἐπὶ τοιαύτῃ νύξει,
»»καὶ ἤδη, κ' ἐν τῷ μέλλοντι μετὰ πολλοὺς αἰῶνας
»»θενὰ ἐξάπτ' ἡ φήμη του εἰς εὐγενεῖς ἀγῶνας.

38

»»Νὰ μάθῃς ἤδη μένει σοι ἐξ οὐρανοῦ τὸ γέρας
»»τῆς ἐκδικήσεως αὐτῆς εἰς τίν' ἀπενεμήθη.
»»Εἰς τὸν Ῥινάλδον, μείρακα, πλὴν τῆς ὡριμωτέρας
»»ἀνδρίας ἀνδρειότερον, ὃς πάντων προεκρίθη.
»»Ὡς τῷ τὴν δώσῃς, παρ' αὐτοῦ εἰπὲ ὅτι τὸ πέρας
»»προσμένουσιν ὁ οὐρανὸς καὶ τῶν λαῶν τὰ πλήθη.»
»Ἀλλ' ἐν ᾧ ἤκουον αὐτοῦ τοιαῦτα φθεγγομένου,
»ὑπ' ἄλλου νέου θαύματος ἐθορυβήθην ξένου.

39

»Ἐκεῖ ὅπου κατέκειτο, ἐμπρός μου παραχρῆμα
»βλέπω, καὶ τάφος αἴρεται εὐρὺς τὰς διαστάσεις.
»Τ' ἀκήδευτά του λείψανα ἐνέκλεισε τὸ μνῆμα·
»οὐδὲ τὸ πῶς ἐνόησα οὐδὲ τὰς περιστάσεις·
»καὶ τ' ὄνομά του ἔλεγε, τὰς πράξεις του ἐτίμα
»δι' ἐπιγράμματος σεμνοῦ κεχαραγμέν' ἡ βάσις.
»Ἐκπεπληγμένος ἔμεινα, οὐδ' ἔπαυον θαυμάζων,
»νῦν πρὸς τὰ μάρμαρ' ἀφορῶν, νῦν τὴν γραφὴν σπουδάζων.

40

»«Θὰ κεῖτ' ἐδῶ, προσέθηκεν ἐκεῖνος, τεθαμμένον
»»τὸ σῶμα τοῦ κυρίου σου ἐν μέσῳ τῶν ἑταίρων·
»»τὰ πνεύματά των δ' εἰς δεσμὸν θὰ ζῶσ' ἡγιασμένον,
»»διηνεκῶς εὐδαίμονα ἐπάνω τῶν αἰθέρων.
»»Ἀλλ' ἤδη σὺ ἀπόστηθι, τὰ δάκρυα ξηραίνων.
»»Καιρός σοι ἀναπαύσεως. Ἐλθὲ (εἶπεν ὁ γέρων),
»»καὶ παρ' ἐμοὶ κατάλυσον. Ὡς λύσῃ δὲ τὰ σκότη,
»»εἰς νέους δρόμους ἡ ἀκτὶς θὰ σ' ὁδηγήσ' ἡ πρώτη.»

41

»Σιγᾷ, καὶ νῦν διὰ κρημνῶν καὶ νῦν δι' ἀνηφόρων
»τὰ βήματά μου ὁδηγεῖ, δυσχρήστου ὀπαδοῦ του.
»Τέλος εἰς κοῖλον, ἄγριον καὶ σπηλαιώδη χῶρον
»διὰ τῶν βράχων φθάνομεν. Ἐντὸς τοῦ ἄντρου τούτου
»μεταξὺ λύκων κατοικεῖ καὶ ἄρκτων αἱμοβόρων,
»ἀλλ' ἀσφαλὴς καὶ ἄφοβος, μετὰ τοῦ μαθητοῦ του·
»διότι ἔσον οὐδ' ἀσπὶς, οὐδὲ θωράκων λέπη,
»τὸ στῆθος, ἔστω καὶ γυμνὸν, ἡ ἀθωότης σκέπει.

42

»Ἦτεν λιτὸν τὸ δεῖπνόν των, ἦτον σκληρὰ ἡ κλίνη,
»καὶ εἰς αὐτὴν ἀνέπαυσα τὰ μέλη κατακλίνων.
»Πλὴν μόλις τῆς ἀνατολῆς τὸ χάραγμα φαιδρύνει
»ἡ πρώτη λάμψις τῶν χρυσῶν καὶ πορφυρῶν ἀκτίνων,
»οἱ ἐρημῖται ἄγρυπνοι ἠγέρθησαν ἐκεῖνοι
»εἰς προσευχὴν ἑωθινὴν, κ' ἠγέρθην μετ' ἐκείνων.
»Καὶ ἀσπασθεὶς τὴν δεξιὰν τοῦ ἱεροῦ πρεσβύτου,
»ἐστράφην ὅπου μ' ἔπεμπεν ἡ ἔνθεος φωνή του.»

43

Εἶπεν αὐτὰ ὁ Γερμανός. Αὐτῷ δὲ ἀπεκρίθη
ὁ Βουλλιών· «Μοὶ ἔφερες εἰδήσεις, ὦ ἱππότα,
»σκληρὰς, δι' ἃς τὸ στράτευμα βαθέως ἐλυπήθη,
»διότι ἀναγγέλλουσι δεινὰ συμβεβηκότα.
»Εἰς μίαν ὥραν ἔφαγε τὸ χῶμα τόσα πλήθη
»καὶ εἰς ἡμᾶς παμφίλτατα, κ' εἰς τὴν ἀνδρίαν πρῶτα·
»καὶ οἷος κεραυνὸς τὴν γῆν ἐπὶ στιγμὴν θαμβώσας
»ἐνέσκηψε, καὶ ἔπεσε σβεσθεὶς ὁ κύριός σας.

44

»Πλὴν τί; Σφαγῆς περικλεοῦς! Θανάτου μακαρίου
»ὑπὲρ κατάκτησιν χωρῶν καὶ ὑπὲρ πάντα πλοῦτον!
»Ποτὲ ἡ δάφνη τῶν μαχῶν ἐκ τοῦ Καπιτωλίου
»δὲν ἀπεδόθ' ἡ ἔνδοξος ὑπὲρ νικῶν τοιούτων.
»Ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ φωταυγοῦς καὶ τοῦ ἐπουρανίου
»ἦραν αὐτοὶ τὸν στέφανον τοῦ ἔργου τοῦ καλοῦ των
»ἀθάνατον· κ' ἐκεῖ καθεὶς δεικνύων ὅσας φέρει,
»νομίζω, εὐκλεεῖς πληγὰς, καυχᾶται κ' ἐπιχαίρει.

45

»Σὺ δ' εἰς τοῦ κόσμου τὸν στρατὸν κινδύνους καὶ στερήσεις
»ἀκόμη νὰ ὑφίστασαι ἀφ' οὗ σοὶ ἐπετράπη,
»διὰ τὸν θρίαμβον αὐτῶν ἐπίχαιρε ἐπίσης.
»Ἂς σοὶ φαιδρύνῃ τὴν ψυχὴν ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀγάπη.
»Τοῦ δὲ Βερτόλδου ὁ υἱὸς, ὃν ἦλθες νὰ ζητήσῃς,
»δὲν εἶναι μεταξὺ ἡμῶν, καὶ ἀλλαχοῦ ἐτράπη.
»Νὰ τὸν ζητήσῃς δι' ὁδῶν μὴ θέλῃς ἀβεβαίων,
»καὶ ἀσφαλὲς περίμεινον νὰ μᾶς δοθῇ τι νέον.»

46

Εἰς τὰς τοιαύτας σκέψεις των τὸ φιλικὸν τῶν πλείστων
πρὸς τὸν Ῥινάλδον αἴσθημά θερμὸν ἀναγεννᾶται·
καὶ «Οἴμοι! λέγουσι πολλοί· ἐν μέσῳ τῶν ἀπίστων
»ὁ νεανίας ὁ χρηστὸς τίς οἶδε ποῦ πλανᾶται;»
Κ' εἰς κύρωσιν τῶν λόγων των πρὸς τὸν Δανὸν καθείς των
πῶς τὰς ἀνδραγαθίας του ἐγνώρισε καυχᾶται.
Ὁ δὲ, ἀκούων τοὺς πολλοὺς, ἐνδόξους του θριάμβους
εἰς συνεχῆ ἀφήγησιν, πληροῦται ὑπὸ θάμβους.

47

Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἐνθύμησις τοῦ νέου, τὰς καρδίας
τοῦ πλήθους τῶν στρατιωτῶν εἰς οἶκτον συνεκίνει,
νέοι ἐπέστρεψαν πολλοὶ ἀπὸ λεηλασίας,
εἰς ἣν ἐξέδραμον, καθὼς πολλάκις εἶχε γίνει.
Συνήγαγον δὲ κ' ἔφερον αὐτοὶ μετ' ἀφθονίας
καὶ ἐριοῦχα ποίμνια καὶ κερασφόρα κτήνη,
ἀκόμη καὶ γεννήματα ὀλίγα, καὶ προσέτι
κριθὰς, καὶ εἴ τι ὁ ἱππεὺς τῷ ἵππῳ παραθέτει.

48

Ἐκτὸς δὲ τούτων, ἔφεραν καὶ δείγματ' ἀφορήτου
μεγίστου δυστυχήματος, καὶ πιθανῶς βεβαίου,
τὸ ῥάκος τοῦ εἰς αἵματα βαφέντος ἐπενδύτου,
καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν τοῦ ἥρωος τοῦ νέου.
Φήμη διέτρεξεν εὐθύς. — Τίς ἦν ἐπ' ἀποῤῥήτου
ὅστις σιγῶν θὰ ἔμενε τοσοῦτον ἀπευκταίου;—
Ὁ λόγος ἦν ἀμφίβολος· ἀλλ' ἅπαντες ὁρμῶσι
νὰ μάθωσι, ν' ἀκούσωσι, τὰ ὅπλα νὰ ἰδῶσι.

49

Τὸν θώρακα ἐγνώρισαν αὐτοῦ τὸν φωτοβόλον,
τὸν μέγαν, ὄρνιν ἔχοντα ἀντ' ἄλλων ἐμβλημάτων,
ὡς στρέφει πρὸς τὸν ἥλιον, πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον,
τοὺς νεοσσοὺς, πρὶν εὔρωστοι ἀρθῶσ' εἰς τὰ πτερά των.
Ἂν ὄχι μόνος, ἔστιλβε πολλάκις πρῶτος ὅλων
εἰς τὰς παλαίστρας τῶν μαχῶν καὶ τῶν κατορθωμάτων·
καὶ ἤδη, ὅτε βλέπωσι πῶς αἷμα τὸν μολύνει
συντετριμμένον, θλίβονται καὶ μαίνονται ἐκεῖνοι.

50

Παντοῖα ἐψιθύριζον, κ' ἐξέταζον τὰ πλήθη
τὰ αἴτια τοῦ φόνου του καὶ τὰ συμβεβηκότα.
Τὸν Ἀλιπράνδον δὲ, παρ' οὗ ἡ λεία ἐσυλήθη
ἐκάλεσεν ὁ Βουλλιὼν, καὶ τοῦτον, παρεστῶτα,
ἄνδρα τὴν φρέν' ἀδούλωτον, τὴν γλῶσσαν φιλαλήθη
καὶ ἀφελῆ, καταλεπτῶς τοιαῦτα τὸν ἠρώτα·
«Τὰ ὅπλα ταῦτα ποῦ καὶ πῶς εὑρέθησαν, εἰπέ μοι.
»Εἴ τι καλὸν, εἴ τι κακὸν, οὐδὲν ἀπόκρυπτέ μοι.»

51

Κ' ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο· «Μακρὰν, ἐν ἀποστάσει
»ἣν πεζοδρόμος ἐν δυσὶν ἡμέραις διατρέχει,
»κατὰ τὴν Γάζαν, εἴχομεν μικρὰν κοιλάδα φθάσει,
»ἥτις εἰς λόφους κλείεται καὶ τῆς ὁδοῦ ἀπέχει.
»Προῤῥέων δὲ ἀφ' ὑψηλοῦ, διέρπων εἰς τὰ δάση,
»ῥύαξ βραδὺς καὶ ἥσυχος τὸν τόπον διαβρέχει.
»Δασὺ ἐνταῦθα, σύσκιον καὶ σύδενδρον τὸ ὄρος,
»εἶν' εἰς κρυπτίας πρόσφορος καὶ εἰς ἐνέδρας χῶρος.

52

»Ἐδῶ ζητοῦμεν ποίμνια μὴ εὕρωμεν, ἐλθόντα
»τὴν χλόην νὰ βοσκήσωσι τὴν παραποταμίαν.
»Τὰ χόρτα αἴφνης βλέπομεν αἷμα πυκνὸν πιόντα,
»κ' ἐν αὐτοῖς κείμενον νεκρὸν ὁπλίτην νεανίαν.
»Ἰδόντες ἐταράχθημεν τὰ ὅπλα, γνωστὰ ὄντα,
»ἂν κ' εἶχον ὅλα μιανθῇ εἰς αἷμα κ' εἰς κονίαν.
»Τὸ πρόσωπόν του νὰ ἰδῶ ἠθέλησα. Ὢ λύπη!
»Εὑρίσκω ὅτ' ἡ κεφαλὴ εἶχε κοπῇ, καὶ λείπει.

53

»Ἡ δεξιά του ἔλειπεν ὁμοίως, καὶ μυρίων
»ἔφερε στίγματα πληγῶν τὸ στῆθος, ὁ κορμός του.
»Τὸ κράνος ἔκειτο κενὸν παρέκει, καὶ πλησίον
»τὸ τανυσίπτερον πτηνὸν, ὁ λόφος ὁ λευκός του.
»Νὰ ἐρωτήσω ἤθελον, δὲν ἤξευρον δὲ ποῖον,
»ὁπότε μετὰ χωρικοῦ συμπίπτομεν ἀγνώστου
»καὶ μόνου, ὅστις ἐμπεσὼν εἰς ὁπλοφόρα πλήθη,
»στρέφει τὸ βῆμα πρὸς φυγὴν, διότι ἐφοβήθη.

54

»Πλὴν συνελήφθη διωχθείς. Νὰ ἔλθῃ διατάττω,
»καὶ ἀπεκρίνετ' ὡς ἐγὼ ἠρώτων ἐξετάζων·
»Ἐντὸς τοῦ δάσους, ἔλεγε, τὴν χθὲς ὡς ἐπλανᾶτο,
»εἶδεν, ὁπλῖται ἤρχοντο, κ' ἐκρύβη ἐνδοιάζων.
»Ἀρτίτομος εἰς τοῦ ἑνὸς τὴν χεῖρα ἐξηρτᾶτο
»ξανθὴ τὴν κόμην κεφαλὴ, κ' εἶχ' αἷμ' ἀποσταλάζον.
»Καθ' ὅσον παρετήρησε, νομίζει νεανίου
»πῶς ἦτον, ἐκ τοῦ πώγωνος τοῦ ὅλως ἀγενείου.

55

»Τὸν εἶδε πῶς τὴν κεφαλὴν ὀλίγον μετὰ τοῦτο
»ἀπὸ τοῦ ἐφιππίου του ἐξήρτησεν εἰς πήραν.
»Προσέθηκε δ' ἐκ τῆς στολῆς σαφῶς πῶς ἐδηλοῦτο
»ὅτι ἀνῆκον οἱ ἱππεῖς εἰς ἡμετέραν μοῖραν.
»Ἐγὼ δὲ ἀπεγύμνωσα τὸ σῶμα ἐν τοσούτῳ,
»κ' εἰς μόνην τὴν ὑπόνοιαν τὰ δάκρυα μ' ἐπῆραν.
»Τὰ ὅπλα δὲ παρέλαβον, ἀφήσας ὁδηγίας
»νὰ τῷ δοθῶσιν αἱ τιμαὶ ἀξίας του κηδείας.

56

»Ἀλλ' ἂν ὑπώπτευσα ὀρθῶς, ἂν ὃς νομίζω ἔστι,
»ἄλλης κηδείας ἄξιος καὶ τελετῶν εἶν' ἄλλων.»
Ὁ Ἀλιπράνδος, ὡς εἰπὼν, ἐν σιωπῇ ἀπέστη,
περὶ τοῦ τίς ὁ φονευθεὶς οὐδόλως ἀμφιβάλλων.
Ἀλλὰ στενάξας, σκυθρωπὸς ὁ Γοδεφρεῖδος ἔστη,
κ' αἱ τεθλιμμέναι φρένες του ἀμφίῤῥοπ' ἦσαν μᾶλλον.
Καὶ νὰ πεισθῇ ἀπὸ πηγῶν ζητεῖ ἀναντιῤῥήτων
τίς ὁ ἀκέφαλος κορμὸς, καὶ ὁ φονεὺς τίς ἦτον.

57

Ἐν τούτοις ἤδη τῆς νυκτὸς ὁ πέπλος ἐπεχύθη
ἐπὶ τῆς γῆς, κ' εἰς τ' οὐρανοῦ τ' ἀπέραντα πεδία.
Ὁ ὕπνος δὲ ὁ νηπενθὴς, ἡ τῶν δεινῶν μας λήθη,
καὶ τὰς φροντίδας ἔλυε καὶ τὰς αἰσθήσεις ἴα.
Σὺ μόνος δὲ, ὦ Ἀργιλλὰν, φλεγόμενος τὰ στήθη,
ὑπ' ἀλγηδόνος τήκεσαι, σκεπτόμενος παντοῖα·
κ' ἡ τρικυμία τῆς φρενὸς νὰ ἔλθῃ δὲν ἀφήνει
εἰς τ' ἄγρυπνά σου βλέφαρα τοῦ ὕπνου ἡ γαλήνη.

58

Αὐτοῦ ὁ λόγος ἦν θρασὺς, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του
ἦσαν δριμέα, ζέουσα ἡ τῶν φρενῶν του στάσις·
καὶ ἀνετράφη, γεννηθεὶς παρὰ τὸν ῥοῦν τοῦ Τρόντου,
εἰς ἐμφυλίους ἔριδας καὶ εἰς ἐπαναστάσεις.
Ἀλλ' ἐξωρίσθη ἔπειτα, καὶ διὰ τῶν σφαγῶν του
τὸ αἷμα λαῦρον ἔῤῥευσε διὰ τῆς χώρας πάσης,
μέχρις οὗ τέλος, πόλεμον εἰς τὴν Ἀσίαν φέρων,
στεφάνους νέους ἔδρεψε δαφνῶν εὐγενεστέρων.

59

Μόλις τὴν πρώτην ἔκλεισεν αὐγὴν τὰ βλέφαρά του,
ἀλλ' οὐδ' εἰς ὕπνον κλείονται οὐδὲ εἰς ἠρεμίαν·
εἰς φρίκην μᾶλλον, φοβερὰν καθὼς τὴν τοῦ θανάτου,
ἣν εἰς αὐτὸν ἐνέχυσεν ἡ Ἀληκτὼ, ἀγρίαν.
Εἰς βάσανον τὰ ὄνειρα εἰσὶ τ' ἀπατηλά του,
καὶ ἂν καὶ ἤδη ὕπνωττε, δὲν εἶχεν ἡσυχίαν·
διότι τερατεύεται ἡ Ἐριννὺς, καὶ πλάττει
ποικίλα, ἀποτρόπαια, καὶ τὸν καταταράττει.

60

Τῷ παριστᾷ ἀκέφαλον κορμὸν γιγαντιαῖον,
ἐστερημένον τῆς μιᾶς χειρὸς, τῆς δεξιᾶς του·
καὶ νεκρωσίμως πελιδνὴ, ὑγρὰ εἰς αἷμα ῥέον,
ἐξήρτηται ἡ κεφαλὴ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς του.
Τὸ ἄψυχον δὲ πρόσωπον ὡμίλει ἀναπνέον,
καὶ προηγεῖτ' ὀλοφυρμὸς τοῦ λόγου του ἑκάστου·
κ' ἔλεγε· «Φύγε, Ἀργιλλάν. Δὲν βλέπεις; ἢ τυφλώττεις;
»Αὗτ' αἱ σκηναὶ εἰσὶ φρικταὶ, ὁ ἀρχηγὸς προδότης.

61

»Κατὰ τοῦ Γοδεφρείδου τίς, ὦ φίλοι, τοῦ αἰσχίστου,
»καὶ τίς κατὰ τῶν δόλων του θὰ σᾶς ἐξασφαλίσῃ;
»Ὁ φθόνος τὰ ἐνδόμυχα βιβρώσκει τῆς ψυχῆς του.
»Φονεύς μου ἤδη, σκέπτεται καὶ σᾶς πῶς ν' ἀφανίσῃ.
»Ἀλλ' ἂν ἐπαίνου ἀληθῶς ἐφίησαι ἀρίστου,
»ἡ χείρ σου ἂν τὴν ἀρετὴν ποθῇ νὰ προασπίσῃ,
»μὴ φεῦγε, μή. Ὁ τύραννος τὸ πνεῦμ' ἂς παραδώσῃ,
»ὅπως τὴν ὠργισμένην μου ψυχὴν ἐξιλεώσῃ.

62

»Παρὰ σοὶ ἔσομαι, σκιὰ ὀργῆς, σκιὰ σιδήρου
»καὶ τιμωρίας. Δι' ἐμοῦ τὴν χεῖρα καθοπλίσεις.»
Τοιαῦτα εἶπε· καὶ εἰπὼν, τὸ πνεῦμά του ἐπλήρου
δεινῆς μανίας, καὶ φλογὸς ἐνάγχως ἐκραγείσης.
Οἱ ὀφθαλμοί του στρέφονται, λυθέντος τοῦ ὀνείρου,
δηλητηρίου ἐνταὐτῷ ἀνάπλεοι καὶ λύσσης·
καὶ ἔνοπλος, μετὰ πολλῆς ἀνυπομονησίας
ἀνεγερθεὶς, τοὺς μαχητὰς καλεῖ τῆς Ἰταλίας.

63

Εἰς θέσιν δὲ τοὺς συγκαλεῖ, καθ' ἣν ἀνηρτημένα
εἰσὶ τὰ ὅπλα τοῦ καλοῦ Ῥινάλδου, κ' ἑπομένως
τὴν πρᾶξιν ἣν ὑπώπτευσε, τὴν λύσσαν ἣν ἐγέννα
εἰς τραχὺν λόγον καὶ πικρὸν ἐκθέτ' ἠγριωμένος.
«Ὡς πότε θενὰ κλίνωμεν, τοῖς λέγει, τὸν αὐχένα
»εἰς βάρβαρον, τυραννικὸν, ἐστερημένον γένος
»καὶ λογικοῦ καὶ πίστεως, ὃ δὲν θὰ ἠμπορέσῃ
»οὐδ' ὁ χρυσὸς, οὐδ' ὅλον μας τὸ αἷμα νὰ κορέσῃ;

64

»Δι' ὅσας μᾶς ἐπέφερον πληγὰς καὶ δι' ὁποίας,
»βαρείας, ἀτιμωτικὰς, οἱ ἄνομοί των νόμοι,
»καὶ βάσανα ἑπταετῆ, ἐπὶ χιλιετίας
»ἡ Ἰταλία θὰ πονῇ, καὶ θὰ φρυάττ' ἡ Ῥώμη.
»Ν' ἀναπολήσω περιττὸν τὴν γῆν τῆς Σικελίας
»πῶς τοῦ Ταγκρέδου ἔλαβεν ἡ φρόνησις κ' ἡ ῥώμη·
»καὶ σήμερον προδοτικῶς εἶν' ἕρμαιον τῶν Γάλλων,
»καὶ δόλος ὑπεσκέλισε τὴν ἀρετὴν τῶν ἄλλων.

65

»Τί νὰ τὰ λέγω, ἂν χειρὸς ταχύτης ἀπαιτῆται
»ἢ ἐὰν δύναμις νοὸς, ἂν τολμηρὰ καρδία,
»πῶς πάντοτ' ἕνα ἐξ ἡμῶν βεβαίως θὰ ἴδῆτε
»πρῶτον, τὸν σίδηρον, τὸ πῦρ νὰ φέρ' εἰς τὰ πεδία.
»Ἂν δὲ λαφύρων καὶ δαφνῶν διανομὴ τελῆται
»εἰρήνη ὅτ' ἐπικρατεῖ κ' ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ,
»τότε ἡμῶν οὐδέτερα, ἀλλ' εἶν' αὐτῶν ἐπίσης
»χρυσὸς, τιμαὶ καὶ θρίαμβος, καὶ τῶν χωρῶν αἱ κτήσεις.

66

»Τίς ἄλλοτε ἀγανακτῶν ἡμῶν ἤ ἐπικρίνων
»κατὰ τοιούτων ἤγειρε φωνὴν ἀδικημάτων;
»Τὰ παρατρέχ' ὡς ἐλαφρά. Ἐξήλειψεν ἐκείνων
»τὴν μνήμην πρᾶξις στυγερὰ, τῶν ἀνοσιωτάτων.
»Ναὶ, τοῦ Ῥινάλδου οἱ φονεῖς εἰσὶ καὶ ἀνθρωπίνων
»καὶ θείων καταπατηταὶ νομίμων καὶ πραγμάτων.
»Καὶ δὲν βροντᾷ ὁ οὐρανὸς, ἡ γῆ δὲν θεν' ἀνοίξῃ
»ἐντὸς τῆς αἰωνίας της σκοτίας νὰ τοὺς πνίξῃ;

67

»Ἐκεῖνον ἐθανάτωσαν ὅς ἦν ἀσπὶς καὶ σπάθη
»τῆς ἡμετέρας πίστεως· καὶ τίς τὸν ἐκδικεῖται;
»Τί λέγω νὰ ἐκδικηθῇ; Τίς κἂν ἀπεπειράθη
»νὰ τὸν κηδεύσῃ; Ἄταφος εἰς χῶμα γυμνὸν κεῖται.
»Θέλει καθείς σας, ἀδελφοὶ, τίς ὁ φονεὺς νὰ μάθῃ;
»Μὴ εἶναι ἆρ' ἀπόῤῥητον, ἢ μὴ τὸν ἀγνοεῖτε;
»Τίς δὲν ἠξεύρ' ἡ ἀρετὴ ὁπόσον τῶν Λατίνων
»τὸν Γοδεφρεῖδον ἐνοχλεῖ, κεντᾷ τὸν Βαλδουΐνον;

68

»Ἀλλ' ἄλλους λόγους τί ζητῶ; Τὸν οὐρανὸν ὀμνύων,
»σᾶς λέγω, τὸν παιδεύοντα ἐπιορκίαν πᾶσαν.
»Ὁπότε τ' ἄστρα τῆς νυκτὸς πρὸς τὴν αὐγὴν ὠχρίων,
»ἀεροπλάνητον σκιὰν τὸν εἶδα καταβᾶσαν.
»Ὦ θέαμα! ὢ ἔγκλημα τοῦ Γοδεφρείδου ποῖον,
»νέα ἡμῖν ἐγκλήματα πολλὰ παρασκευάσαν!
»Τὸν εἶδα· δὲν ἦν ὄνειρον. Ὅπου τὸ βλέμμα τρέπω,
»κ' ἐκεῖνος ὁμοῦ τρέπεται, καὶ πανταχοῦ τὸν βλέπω.

69

»Καὶ ἤδη τί θὰ πράξωμεν; Εἰς χεῖρας τὰς ἐναίμους
»τὸ σκῆπτρον θ' ἀνεχώμεθα νὰ μένῃ τοῦ προστάτου,
»τοῦ κυβερνήτου τῶν λαῶν; Ἢ ὅπου τὰς ἠρέμους
»πλουσίας χώρας πλημμυροῖ τὸ ῥεῦμα τοῦ Εὐφράτου
»θ' ἀπέλθωμεν, ὅπου λαοὺς πλουτίζοντ' ἀπολέμους
»εἰς τόσας πόλεις φέρουσι τροφὴν τὰ κύματά του;
»Θὰ φέρωσι καὶ εἰς ἡμᾶς. Θὰ γίνωσ' ἡμῶν λεία,
»κ' εἰς αὐτὰς ξέν' ἡ φραγκικὴ θὰ μείνῃ βασιλεία.

70

»Ἀπέλθωμεν, ἂν θέλητε. Ἀφήσωμεν τὸν φίλον,
»τὸν ἥρω' ἀνεκδίκητον ἀφήσωμεν ἐκεῖνον.
»Καὶ ὅμως, ζωηρότερον ἂν εἴχετε τὸν ζῆλον,
»οὐδ' ἦν εἰς τὴν καρδίαν σας ὑπόψυχρος καὶ σβύνων,
»τὸν ὄφιν ὅστις ἔφθειρε διὰ τεχνῶν ποικίλων,
»διὰ λοιμώδους ἐπαφῆς τὸ ἄνθος τῶν Λατίνων,
»θενὰ τὸν ἐφονεύομεν, ὅπως, φρικτὸν τὸ πέρας,
»διὰ τοῦ παραδείγματος, πᾶν ἐκφοβίσῃ τέρας.

71

»Ἐγὼ θὰ ἤθελον, ἐγώ,— ἀνίσως τῆς ἀνδρίας
»τῆς τόσον ἐγνωσμένης σας ἡ τόλμη ἦτον ἴση,—
»τὴν ποινὴν σήμερον ἐντὸς ἐκείνης τῆς καρδίας,
»τῆς φωλεᾶς τῶν κακιῶν αὐτοχειρὶ βυθίσει.»
Οὕτως ὡμίλει ἐμμανής, καὶ τῆς αὐτοῦ μανίας
κατώρθωσεν ἡ γλῶσσά του τοὺς ἄλλους νὰ ἐμπλήσῃ.
«Ὅπλα!» φρυάττει· κ' ἐνταυτῷ ἡ ταραχωδεστάτη
ὁμήγυρις «ὅπλα!» ὁμοῦ κραυγάζουσα φρυάττει.

72

Ἡ Ἀληκτὼ τὴν χεῖρά της κινεῖ ἐξοπλισθεῖσα,
καὶ εἰς τὸ αἷμά των ὀποὺς φαρμακεροὺς μιγνύει.
Τῆς διανοίας ἔκστασις, καὶ μανιώδης λύσσα
αἱμοδιψής, τὰς φρένας των ταράττει καὶ μεθύει.
Ἡ λύμη δ' ἀπὸ τῶν σκηνῶν αὐτῶν διαδοθεῖσα
ἐξέρπει, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν στρατόπεδον εἰσδύει·
καὶ πρῶτον ἐπινέμεται τῶν Ἑλβετῶν τὰ πλήθη·
εἶτα τῶν Ἄγγλων ὑπ' αὐτῆς τὸ ἔθνος προσεβλήθη.

73

Οὐ μόνον δὲ πρὸς τὸ φρικτὸν τῆς ἀνομίας, οὔτε
πρὸς μόνον τὸ δημόσιον κακὸν ἀγανακτοῦσι.
Πᾶσ' ἀφορμὴ ἐγκλήσεως ἀρχαίας συνενοῦται,
τροφὴν καὶ νέαν ἔντασιν διδοῦσα τῇ παρούσῃ.
Πᾶσα τὸ πρὶν κοπάσασα ὀργὴ ἀνανεοῦται.
Λαὸν τοὺς Φράγκους ἀσεβῆ, τυραννικὸν καλοῦσι,
κ' εἰς θορυβώδεις ἀπειλὰς τὸ μῖσός των ἐκρέον,
δὲν μένει συνεχόμενον εἰς τὰς καρδίας πλέον.

74

Οὕτως εἰς κοῖλον χάλκωμα τὸ ὕδωρ ὅταν βράζῃ
ἐπὶ φωτίας μαλερᾶς, ὀγκοῦται καὶ καπνίζει.
Δὲν συγκρατεῖται ἑαυτοῦ ἐντὸς, ἀλλὰ καχλάζει,
καὶ πλημμυροῦν, ὑπερπηδᾷ τὰ χείλη, καὶ ἀφρίζει.
Οὐδεὶς τὴν ἄφρονα ὁρμὴν αὐτῶν καθησυχάζει·
ὀλίγων ἡ ἀλήθεια τὸ φρόνημα φωτίζει.
Ὁ Γουλλιέλμος, Κάμιλλος, Ταγκρέδης, εἶν' ἀπόντες,
κ' οἱ ἄλλοι, οἱ τὴν δύναμιν ἀνώτεροί των ὄντες.

75

Τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖράς του καθεὶς ἀγρίως πάλλει
μετὰ θορύβου, ταραχῆς καὶ ἀταξίας πάσης.
Κροτοῦσι σάλπιγγες, κραυγὴ ἐγείρεται μεγάλη,
ἠχεῖ παιὰν, καὶ φοβερὰ ὀρύεται ἡ στάσις.
Πρὸς Βουλλιῶνα δ' ἄγγελοι ἄλλοθεν ἦλθον ἄλλοι,
νὰ ὁπλισθῇ προτρέποντες διὰ τὰς περιστάσεις.
Πρῶτος δὲ πάντων ἔνοπλος ὁ Βαλδουῖνος φθάνει,
καὶ θέσιν παρὰ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ καταλαμβάνει.

76

Ὁ δ', ὡς τὴν φύσιν ἤκουσε τῶν κατηγοριῶν των,
τὸ βλέμμα στρέφ' εἰς οὐρανὸν, εἰς ὃν ἐλπίδα ἔχει·
«Σὺ ὁ ἐτάζων τοὺς νεφροὺς, ὦ Κύριε τῶν ὄντων,
»ἠξεύρεις αἷμ' ἀδελφικὸν τὰς χεῖράς μου ἂν βρέχῃ.
»Σὺ ἆρον, λέγει, τὴν ἀχλὺν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των,
»καὶ τὴν ὀργὴν κατάστειλον ἥτις αὐτοὺς κατέχει.
»Ἡ ἀθωότης μου, γνωστὴ τῇ σῇ δικαιοσύνῃ,
»δὸς κ' εἰς τὸν κόσμον τὸν τυφλὸν πασίγνωστος νὰ γίνῃ.»

77

Εἶπε, καὶ εἰς τὰς φλέβας του ᾐσθάνθη ἐγχυθεῖσαν
νέαν τινὰ θερμότητα ἐξ οὐρανοῦ ἀήθη,
ἔναυσμα ῥώμης εὐγενοῦς τὴν ὄψιν του φωτίσαν
ὡς δι' ἐλπίδος ὑψηλῆς· κ' ἡ τόλμη του ηὐξήθη.
Χωρεῖ μετὰ τῶν φίλων του ἀφόβως, ὅπου ἦσαν
τὰ ἐπαναστατήσαντα ὑπὲρ Ῥινάλδου πλήθη.
Κλαγγὴ τῶν ὅπλων πέριξ του καὶ ἀπειλὴ φρυάττει.
Ἀλλὰ τὸ βῆμά του οὐδὲν βραδύνει καὶ ταράττει.

78

Φέρ' εἰς τὰ νῶτα θώρακα, φέρει λαμπρὸν χιτῶνα
ἐκ τῶν ὑπὲρ συνήθειαν ποικίλων καὶ πλουσίων.
Ἔχει τὸ πρόσωπον γυμνὸν, γυμνὴν ὡς τὸν ἀγκῶνα
τὴν χεῖρα. Θεῖον ἐπ' αὐτοῦ ἐκλάμπει μεγαλεῖον.
Κρατεῖ τὸ σκῆπτρον τὸ χρυσοῦν· καὶ ταῦτα ἔχων μόνα
τὰ ὅπλα, ταῖς ὁρμαῖς αὐτῶν ἐτάχθη ἐναντίον.
Τοιοῦτος δὲ, τοῖς ὁμιλεῖ διὰ τοιούτου τρόπου,
καὶ ἡ φωνή του φαίνεται οὐχὶ φωνὴ ἀνθρώπου·

79

«Ποῖα φρυάγματ' ἀπειλῶν ἀκούω, κραυγὰς πόσας;
»καὶ τίνας βλέπω ἀπειθεῖς καὶ τῶν φρενῶν ἐκστάντας;
»Αὔτ' εἰς ἐμὲ ἡ πίστις σας; Αὐτὸς ὁ σεβασμός σας
»εἰς πάσας τὰς θυσίας μου καὶ τοὺς ἀγῶνας πάντας;
»Ἐφάνην λοιπὸν ὕποπτος εἰς ὄμματα τινός σας,
»καὶ ἀντ' ἐμοῦ πιστεύετε λοιπὸν τοὺς συκοφάντας;
»Ἀκόμ' ὑπολαμβάνετε εἰς δικαιολογήσεις
»πῶς θέλω ἴσως καταβῆ, ἢ ἴσως εἰς δεήσεις;

80

»Ποτὲ ὁ κόσμος, ὃν πληροῖ τῶν ἔργων μου ἡ φήμη
»μὴ γένοιτο νὰ μὲ ἰδῇ ἐν τόσῃ ταπεινώσει.
»Τὸ σκῆπτρον τοῦτο, τῶν λαμπρῶν ἀγώνων μου ἡ μνήμη,
»καὶ ἡ ἀλήθεια, αὐτὰ θὰ μ' ὑπερασπισθῶσι.
»Ἀλλ' ἤδ' ἡ ἐπιείκεια προτιμητὴ ἐστί μοι,
»καὶ θέλω ὅλ' οἱ ἔνοχοι νὰ μὴ τιμωρηθῶσι.
»Πρὸς χάριν τοῦ Ῥινάλδου σας, διὰ τὰς ἀρετάς σας
»τὰς ἐπιλοίπους, συγχωρῶ τὰ παραπτώματά σας.

81

«Ἂς ἀποτίσῃ τὸ κακὸν διὰ τοῦ αἵματός του
»ὁ Ἀργιλλὰν, ὁ πρώτιστος τῆς στάσεως ἐργάτης,
»ὅστις ἀπὸ προφάσεως ἀσήμου καὶ ἀγνώστου
»εἰς τὴν σαγήνην ἔσυρε καὶ ἄλλους τῆς ἀπάτης.»
Ἤστραπτον φλόγες, κεραυνοὶ ἀπὸ τοῦ βλέμματός του,
ὡς ἔλεγεν, ἐκφράσεως μεγαλοπρεπεστάτης.
Ὁ Ἀργιλλὰν δ' ὃς πρὸ μικροῦ τὰς ἀπειλὰς ἐξέμει,
ἐμπρός του πτήσσει ἐκπλαγεὶς, κ' εἰς τὴν φωνήν του τρέμει.

82

Τὸ πλῆθος δὲ τὸ ἔναγχος θρασυστομοῦν ἀψήφως,
τὸ ἐξ αἰσχύνης καὶ ὀργῆς ὑπέρφρονος φρυάττον,
τὸ πάλλον δᾷδα ἐμπρησμοῦ καὶ πέλεκυν καὶ ξίφος,
τ' ἀπαίσι' αὐτὰ ὄργανα θυμῶν ἀγριωτάτων,
σιγᾷ πρὸς τὸ ἀγέρωχον τοῦ στρατηγοῦ του ὕφος,
καὶ κλίνουσι περιδεεῖς χαμαὶ τὰ μέτωπά των,
δεχόμενοι ὁ Ἀργιλλὰν ἐκ μέσου αὐτῶν ἄκων
δεσμώτης ν' ἀποκομισθῇ, ἀχθεὶς ὑπὸ φυλάκων.

83

Οὕτως ὁ λέων. Φρικιᾷ ὁ λάσιός του λόφος,
καὶ ἀγερώχως προχωρεῖ μετ' ὀρυγμῶν ἀγρίων.
Ἀλλ' ὡς ἐμπρός του ὁ τραχὺς φανῇ θηριοτρόφος,
ὁ ἐν τῇ ἀγριότητι δαμάσας τὸ θηρίον,
προσέρπει, κ' ὑποβάλλεται εἰς τὸν ζυγὸν ἀψόφως,
καὶ ἀπειλὰς ἀνέχεται καὶ νόμους τῶν κυρίων·
καὶ οὐδ' εἰς τοὺς μυῶνάς του, οὐδ' εἰς ὀδόντων πλέον
οὐδ' εἰς ὀνύχων δύναμιν ἐπαίρεται ὁ λέων.

84

Ἐῤῥέθη ὅτι μεταξὺ προέκυψε τῶν ἄλλων,
δριμὺς τὸ βλέμμα, ἀπειλῶν, καὶ φοβερῶς μορφάζων,
ὁπλίτης φέρων πτέρυγας, περιφερῆ προβάλλων
ἀσπίδα, καὶ τὸν ἀρχηγὸν ὀπίσω της σκεπάζων.
Μεγάλην καὶ περιλαμπῆ ῥομφαίαν εἶχε πάλλων,
καὶ εἰς αὐτὴν ἐφαίνετο νωπὸν τὸ αἷμα στάζον,
τὸ αἷμα ἴσως τῶν χωρῶν ἐφ' ἃς, εἰ καὶ βραδεῖα,
ἀλλ' ἀσφαλὴς ἐπέρχεται ἡ νέμεσις ἡ θεία.

85

Οὕτως ἡ στάσις ἔπαυσε· καὶ τὰς κακὰς βουλάς του
ὁμοῦ μετὰ τῶν ὅπλων του καθεὶς συναποβάλλει.
Ὁ Βουλλιὼν ἀπέρχεται, στραφεὶς πρὸς τὰς σκηνάς του.
Ἄλλαι φροντίδες, καὶ σκοποὶ τὸν ἀσχολοῦσιν ἄλλοι.
Τὸ πᾶν διέθετε. Σκοπὸς καὶ πόθος ἦτον πᾶς του
πρὶν τρεῖς ἡμέραι δύσωσι, τὴν πόλιν νὰ προσβάλῃ·
κ' ἐπεθεώρει τὰς δοκούς, τῶν ξυλουργῶν τὸν πόνον,
καὶ τὰς βαρείας μηχανάς, τὰ ὄργανα τῶν φόνων.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΕΝΑΤΗ

1

Ἀλλ' ἡ μεγάλη ἔμπουσα τοῦ Ἅδου εὐνασθεῖσαν
τὴν ῥῆξιν, πραϋνόμενα τὰ πλήθη ἅμα βλέπει,
τὰς θείας βουλὰς, ἄσειστοι πῶς μένουσιν ὡς ἦσαν,
καὶ πῶς οὐδὲν τὸ θέσπισμα τῆς μοίρας ἀνατρέπει,
ἀφίπταται. Ὅπου περᾷ, τὴν χώραν μαρανθεῖσαν
ἀφήνει, καὶ τὸν ἥλιον καλύπτει μαύρη σκέπη·
καὶ ἄλλων ῥᾳδιουργιῶν κακεντρεχὴς ἐργάτις,
πρὸς νέα κακουργήματα ἐκτείνει τὰ πτερά της.

2

Μαθοῦσα δὲ τὰ τοῦ στρατοῦ πῶς εἶχον τῶν Λατίνων
διὰ τῶν ὁμοφύλων της, τῶν ἄλλων ἐριννύων,
πῶς τοῦ Βερτόλδου ὁ υἱὸς δὲν ἦτον μετ' ἐκείνων,
καὶ ὁ Ταγκρέδης, κ' οἱ λοιποὶ, οἱ πρῶτοι τῶν ἀνδρείων,
«Ἰδοὺ καιρὸς, ἀνέκραξεν· ἢ ἄλλων δεῖται τίνων
»ὁ Σολιμὰν ἵνα ῥιφθῇ κατὰ τῶν πολεμίων;
»Θενὰ νικήσῃ πολεμῶν — ἐλπίζω ἀδιστάκτως —
»διχογνωμοῦσαν στρατιὰν κ' ἐρίζουσαν ἀτάκτως.»

3

Ὡς εἶπε, καὶ ἀπέρχεται ὅπου φυλὰς πλανήτων
ἐρημοβίων ὁδηγεῖ ὁ Σολιμὰν μακράν των·
ὁ Σολιμὰν, πρὸς ὃν οὐδεὶς τῶν Θεομάχων ἦτον
ἐφάμιλλος. Ὑπέροχος τὴν λύσσαν ἦτον πάντων,
καὶ ἂν πρὸς νέας, πολλαπλᾶς τῶν πάλαι ὠμοτήτων,
ἡ γῆ καὶ αὖθις τὴν φυλὴν παρῆγε τῶν Γιγάντων.
Ἦτον τῶν Τούρκων Βασιλεὺς, καὶ ἐν Νικαίᾳ μένων,
εἶχεν ἐκεῖ τὸ κατ' ἀρχὰς τὸν θρόνον ἱδρυμένον.

4

Ἦν ἡ Ἑλλὰς ἀπέναντι εἰς τὸ Βασίλειόν του,
ἀπὸ Μαιάνδρου ποταμοῦ χωροῦν ὡς Σαγγαρίου.
Λαοὺς δὲ περιέκλειε, τὸν κάτοικον τοῦ Πόντου,
Λυδὸν καὶ Φρύγα καὶ Μυσὸν μετὰ τοῦ Βιθυνίου.
Ἀλλὰ κατὰ τῶν Τούρκων του καὶ ἄλλων ὀπαδῶν του
ἐλθὼν ὁ ξενικὸς στρατὸς ἐκ γῆς ὑπερορίου,
τὴν χώραν του κατέκτησε, καὶ δὶς αὐτὸν προσφάτως
ἐνίκησεν, εἰς γενικὰς συγκρούσεις, κατὰ κράτος.

5

Κ' ἐκ τρίτου ἐδοκίμασε τὴν τύχην, πλὴν ματαίως.
Ἐκ δὲ τῆς γενεθλίου του ἀποδεδιωγμένος,
καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθὼν, ὑπὸ τοῦ Βασιλέως
εἰς τὴν πλουσίαν του αὐλὴν εἰσήχθη φιλοξένως,
διότι ἐλογίσατο ὁ Βασιλεὺς εἰς κλέος
κ' εἰς κέρδος πῶς ὁ ἰσχυρὸς αὐτὸς τῷ ἦλθε ξένος,
ἐλπίζων διὰ συνδρομῆς αὐτοῦ νὰ κατορθώσῃ
τὴν Παλαιστίνην τῶν χειρῶν τῶν ξένων νὰ λυτρώσῃ.

6

Δι' ὃ, πρὶν πρὸς ἐκτέλεσιν προβῇ τῆς ἐκστρατείας,
καὶ πρὶν κατὰ Χριστιανῶν τὰ ὅπλα του κινήσῃ,
τὸν Σολιμάνον μετ' ἁδρᾶς ἐκπέμπει χορηγίας,
τοὺς Ἄραβας διὰ χρυσοῦ συμμάχους νὰ κερδίσῃ.
Ἐν ᾧ δ' αὐτὸς Μαυριτανοὺς καὶ φῦλα τῆς Ἀσίας
στρατολογεῖ, κατώρθωσεν ὁ Σολιμὰν νὰ πείσῃ
διὰ μισθοῦ τοὺς Ἄραβας, λῃστὰς φιλοχρημάτους,
ἀπλήστους λαφυραγωγοὺς καὶ ἁρπακτικωτάτους.

7

Οὕτω στρατάρχης κηρυχθεὶς αὐτῶν, τὴν Ἰουδαίαν
ἐπέδραμε, κ' ἐπιπεσὼν τὴν ἄγει καὶ τὴν φέρει·
οὐδ' ἔχουσ' οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸ ἑξῆς βεβαίαν
τὴν ἄνοδον καὶ κάθοδον εἰς τῶν ἀκτῶν τὰ μέρη.
Καὶ πάντοτ' ἐνθυμούμενος τὴν ἧτταν τὴν ἀρχαίαν
καὶ ποίαν εἶχ' ἐρήμωσιν ἡ γῆ του ὑποφέρει,
καὶ ἄλλους μείζονας σκοποὺς καθ' ἑαυτὸν σταθμίζει,
ἀλλὰ διστάζων ἵσταται, καὶ δὲν ἀποφασίζει.

8

Πρὸς τοῦτον σπεύδ' ἡ Ἀληκτώ. Αὐτῆς δ' οἱ χαρακτῆρες
εἰς τύπον παρακμάσαντος ἐκτρέπονται πρεσβύτου.
Τὸ πρόσωπόν του, ἄναιμον, ῥυτίδων εἶναι πλῆρες,
ὁ πώγων του ἀγένειος, τὸ χεῖλος δὲ δασύ του.
Φέρ' εἰς τὰς πτέρνας κατιὸν ἱμάτιον ποδῆρες,
κ' εἰς ὕφασμα καλύπτεται μακρὸν ἡ κεφαλή του.
Εἰς τὴν ὀσφύν του κρέμαται ῥομφαία μακροτάτη,
κ' εἶχε φαρέτραν βρίθουσαν, τὸ τόξον του δ' ἐκράτει.

9

«Ἐν ᾧ ἡμεῖς διὰ χωρῶν ἀφόρων, λέγει, στείρων,
»ἀκατοικήτων τρέχομεν, καὶ εἰς ἀκτὰς ἐρήμους,
»ὅπ' οὐδεμία κἂν ἐλπὶς μᾶς μειδιᾷ λαφύρων,
»οὐδὲ νικῶν περικλεῶν εἰς μάχας ἐπισήμους,
»ὁ Γοδεφρεῖδος ἀδεῶς τὴν πόλιν ἡμῶν φθείρων,
»κατὰ τῶν πύργων μηχανὰς ἀνίστησι μαχίμους.
»Ἀνίσως καὶ δὲν σπεύσωμεν, καὶ ἂν χρονοτριβῶμεν,
»ἕως ἐδῶ τὰς φλόγας της ταχέως θὰ ἴδωμεν.

10

»Εἰς μόνης ποίμνης σύλησιν κ' εἰς ἁρπαγὴν ἀγέλης,
»εἰς τὰ τοιαῦτα τρόπαια, ὦ Σολιμὰν, ἀρκεῖσαι;
»Οὕτω φρονεῖς τὸν θρόνον σου πῶς ν' ἀναστήσῃς μέλλεις;
»καὶ οὕτω τὰς ζημίας σου, τὰς ὕβρεις ἐκδικεῖσαι;
»Θάῤῥος, ναὶ, θάῤῥος! Νύκτιος ἂν νὰ ἐμπέσῃς θέλῃς,
»κατέστρεψες τὸν τύραννον καὶ νικητής του εἶσαι.
»Ἐρείδου εἰς τοῦ πολιοῦ Ἀράσπου σου τὴν πίστιν,
»ἣν κ' ἐπὶ θρόνου, καὶ φυγὰς, ἐγνώρισας μεγίστην.

11

»Ὁ βάρβαρος δὲν μᾶς ψηφᾷ, οὐδὲ μᾶς περιμένει.
»Οἱ Ἄραβες τῷ φαίνονται ἀπόλεμοι γυμνῖται·
»οὐδὲ φρονεῖ δραπετιδῶν, λαφυροφάγων γένη
»νὰ ῥιψοκινδυνεύσωσιν ὡς ἔμπειροι ὁπλῖται.
»Πλὴν θὰ ἐκλάμψ' ἡ τόλμη των, τῇ σῇ ἐκκαιομένη,
»κατὰ στρατοῦ ὅστις ἀργῶς καὶ ἀμερίμνως κεῖται.»
Τοιαῦτα εἶπε πρὸς αὐτὸν, καὶ τὰς φλογερωτέρας
ὁρμὰς τῷ ἐνεφύσησε, κ' ἐλύθ' εἰς τοὺς ἀέρας.

12

Ὁ μαχητὴς δ' εἰς οὐρανὸν τὴν χεῖρα αἴρων, κράζει·
«Σὺ ὅστις τὴν καρδίαν μου ἐνέπλησας μανίας,
»θνητὸς δὲν εἶσαι, ἂν θνητοῦ ἡ ὄψις ὁμοιάζει.
»Συμβούλευσον. Ὑπὸ τὰς σὰς ἐτέθην ὁδηγίας.
»Θ' ἀπέλθω, κ' εἰς τὰ πεδινὰ τὰ ὄρη θὰ στιβάζῃ
»τὸ ξίφος μου, ὄρη νεκροὺς, καὶ ὄρη τραυματίας.
»Θὰ χύσω λίμνας αἵματος. Σὺ δὲ δὲν θέλεις φύγει.
»Εἰς τὴν σκοτίαν τῆς νυκτὸς τὰ ὅπλα μου ὁδήγει.»

13

Ἐσίγησε, κ' ἐν ἀκαρεῖ τὰ στίφη συναθροίζει,
καὶ ἐξεγείρει τὸν βραδὺν, καὶ τὸν δειλὸν θαῤῥύνει.
Ἡ θέλησίς του τῶν λοιπῶν τὴν ζέσιν μυωπίζει,
κ' εἰς τὴν φωνήν του πρόθυμοι παρέπονται ἐκεῖνοι.
Ἀλλ' ἡ ἰδία Ἀληκτὼ τὸ σύνθημα σαλπίζει,
κ' εἰς τοὺς ἀέρας τὴν φρικτὴν σημαίαν της ἐκτείνει.
Προβαίνει τὸ στρατόπεδον ταχὺ, ἢ μᾶλλον τρέχει·
ἀλλὰ ταχύτερον αὐτοῦ ἡ φήμη του προτρέχει.

14

Ἡ Ἀληκτὼ ἀκολουθεῖ· ἀλλ' ἔπειτ' ἀποστᾶσα
ἄλλην ἐνδύεται μορφὴν, ἀναβολὴν ἀλλάζει.
Ὁπότε δ' ἀμφιῤῥέπουσα ἡ φύσις εἶναι πᾶσα
μεταξὺ σκότους καὶ φωτὸς, κ' ἐν ᾧ γλυκοχαράζει,
εἰσδῦ' εἰς Ἱερουσαλὴμ, κ' ἐν μέσῳ διαβᾶσα
τοῦ ὄχλου τοῦ περιδεοῦς, στρατὸς πῶς πλησιάζει
μέγας ἐν σκότει τῆς νυκτὸς, καὶ διατί, τί θέλει,
τὴν ὥραν καὶ τὸ σύνθημα τῷ Βασιλεῖ ἀγγέλλει.

15

Αἴφνης ἰδοὺ, κατάστικτος ὑπ' ἐρυθρῶν χρωμάτων
ἐπὶ τὴν φύσιν σκοτεινὸς ἐκτείνεται μανδύας.
Τὴν γῆν κηλίδες βάφουσι καθὼς ὑγρῶν αἱμάτων,
λυθείσης περὶ τὴν αὐγὴν τῆς πάχνης τῆς νυκτίας·
Πλήρης ἐστὶν ὁ οὐρανὸς σημείων καὶ τεράτων
καὶ σκιαὶ φαῦλαι οἰμωγὰς ἀφήνουσι κρυφίας.
Ὁ Πλούτων τὰς ἀβύσσους του ἐκένωσεν, ἐκχέων
τὰς ταρταρείους νύκτας του ἐκ τῶν φρικτῶν σπηλαίων.

16

Τοιαῦτα τὸν ἀγέρωχον κατέλαβον Σουλτάνον,
τρόμον ἐμπνέοντα, ἐν ᾧ πρὸς τὰς σκηνὰς προβαίνει.
Ὅταν τὸ σκότος δ' εἰς ἀκμὴν μεσονυκτίου φθάνον,
συνεπυκνοῦτο κατ' ἀρχὰς, καὶ εἶτα ἐξησθένει,
ὅπου ὁ Γάλλος ἔκειτο, ἀνάπαυσιν λαμβάνων,
προὐχώρησεν· ἀλλὰ μακρὰν μέχρι σταδίου μένει.
Ἐνταῦθα ν' ἀριστήσωσι τοὺς ἄνδρας του ἀφήνει,
καὶ διὰ λόγων ἔπειτα θερμῶν τοὺς παροτρύνει·

17

«Βλέπετε τὸ στρατόπεδον, τὸ ἐπὶ φήμῃ μεῖζον
»ἢ ἐπ' ἀνδρίᾳ, ἔμπλεον τῆς κλοπιμαίας λείας,
»τὸ ὡς ὁ τοῦ Ὠκεανοῦ πυθμὴν καταβροχθίζον
»εἰς τὸν παμφάγον κόλπον του τὰ πλούτη τῆς Ἀσίας;
»Ἰδοὺ ἐκεῖνο λεία σας· καὶ οὔτις ἐμποδίζων
»κίνδυνος τὰς περικλεεῖς ὑμῶν ἐπιτυχίας.
»Οἱ ἵππ' οἱ χρυσοφάλαροι καὶ αἱ στολαὶ ἐκεῖναι
»αὐτοὺς δὲν σώζουσι, κ' ὑμῖν εἰς πλουτισμὸν θὰ εἶναι.

18

»Δὲν εἶναι οὗτος ὁ στρατὸς, ὁ πρώην τὴν Περσίαν
»νικήσας, ὁ τὴν Νίκαιαν περικλεῶς τροπώσας.
» Αὐτοῦ τὸ πλεῖστον ἔπεσε νεκρὸν εἰς τὰς στρατείας,
»μετὰ ποικίλας συμφορὰς καὶ μετὰ μάχας τόσας.
»Καὶ σῶος πλὴν ἂν ἔμενε καὶ ἄνευ ἀπωλείας,
»ἄοπλος κεῖται, κ' ἑαυτὸν εἰς ὕπνον παραδώσας.
»Τὸν εἰς τὸν ὕπνον κείμενον δαμάζουσι ταχέως,
»καὶ ῥίπτουσ' εἰς τὸν θάνατον αἱ χεῖρες τοῦ Μορφέως.

19

»Ἐμπρὸς, ἐμπρός! Ἐπιπεσὼν ἐπὶ τῶν κοιμωμένων
»θενὰ σᾶς δείξω τὴν ὁδόν. Σεῖς δὲ, ἀκολουθῆτε.
»Τὸ ξίφος τοῦτο οὐδενὸς θενὰ φεισθῇ τῶν ξένων.
»'Αναδειχθῆτε μετ' ἐμοῦ ὠμότητος τεχνῖται.
»Τώρα τὸ κράτος τοῦ Χριστοῦ θὰ πέσῃ ᾐσχυμένον,
»καὶ ἡ 'Ασία θὰ σωθῇ, κ' ὑμεῖς θὰ δοξασθῆτε.»
Οὕτως ἐξάπτει αἴσθημα ἀκάθεκτον ἐντός των,
καὶ μετὰ ταῦτα ἐν σιγῇ πορεύεται ἐμπρός των.

20

'Αλλ' αἴφνης ἐν τῷ ἀμυδρῶς φωτιζομένῳ σκότει
προσκόπους νυκτοφύλακας διέκρινεν ἐγγύς του,
καὶ εἶδε πῶς ὁ ἀρχηγὸς ὁ ἔμφρων δὲν ὑπνώττει,
οὐδὲ κατενεδρεύεται, ὡς ἦτον ἡ ἐλπίς του.
Πρὸς τὰ ὀπίσω τρέπονται, καὶ κράζουσιν οἱ πρῶτοι,
ἰδόντες τον ὑπὸ στρατοῦ ν' ἀκολουθῆται πλείστου·
ὥστε ἡ πρώτη φυλακὴ ἐξύπνησεν ἐν τάχει,
καὶ παρετάχθη ὡς ἐνῆν, κ' ἐπέκειτο ἡ μάχη.

21

Ἰδόντες πῶς δὲν δύνανται ν' ἀποκρυφθῶσι πλέον,
τὰ βάρβαρά των κέρατα οἱ Ἄραβες φυσῶσι.
Τὸν οὐρανὸν ἀλαλαγμὸς προσβάλλει τῶν ἱππέων,
χρεμετισμοὶ καὶ καλπασμοὶ τῶν ἵππων τὸν κτυπῶσι.
Γογγύζουσιν αἱ κορυφαὶ καὶ τ' ἄντρα τῶν ὀρέων,
κ' αἱ ἄβυσσοι τοὺς γογγυσμοὺς κωφῶς ἀντανακλῶσι.
Τὴν δᾷδα τοῦ Φλεγέθοντος ἡ Ἀληκτὼ ἐγείρει,
καὶ τοὺς τοῦ ὄρους μαχητὰς εἰς τὸ πεδίον σύρει.

22

Ἀκάθεκτος ὁ ἀρχηγὸς ὁρμᾷ τῆς Ἀραβίας
κατὰ τῆς πρώτης φυλακῆς, τῆς συνταχθείσης μόλις.
Δὲν ἐξορμᾷ ἡ θύελλα μετὰ τοσαύτης βίας,
ἣν κρύπτουσι τὰ σπήλαια ἐν ὑπογείοις θόλοις.
Ὁ κεραυνός, ὁ ἐκ φλογὸς ἐνσκήπτων οὐρανίας,
ὁ χείμαῤῥος ὁ ἐκριζῶν τὰ δάση καὶ τὰς πόλεις,
καὶ ὁ σεισμός, σχίζων τὴν γῆν βιαίως τιναχθεῖσαν,
εἰκόνες λίαν ἀσθενεῖς τῆς λύσσης του θὰ ἦσαν.

23

Δὲν ἐκινήθη μάχαιρα εἰς σῶμα μὴ εὑροῦσα,
οὐδ' εὗρε σῶμα ὁ χαλκός, πληγὴν μὴ ἐπιβάλλων,
οὐδὲ κατήνεκται πληγὴ ζωὴν μὴ ἀφαιροῦσα.
Καὶ ἄλλα θενὰ ἔλεγον, ἂν μύθους λέγων μᾶλλον
δὲν ἐφαινόμην. Ἢ πλαστὴ ἢ ἀληθὴς δὲ οὖσα,
ἡ γενναιότης του πληγὰς περιφρονεῖ τῶν ἄλλων.
Τὸ κράνος του βαλλόμενον βοΐζει ὑποκώφως,
ἢ ὡς κωδώνων ἀντηχεῖ τοῦ χάλυβος ὁ ψόφος.

24

Μόλις τὴν πρώτην φυλακὴν τῶν Γάλλων καταβάλλει,
μόνος καθ' ὅλου σώματος ἐκεῖνος ἐπεμβαίνων,
συῤῥέουσιν οἱ Ἄραβες ἐξ ἄλλων μερῶν ἄλλοι,
ὡς χείμαῤῥος πολυσχιδὴς ἐξ ὄρους καταβαίνων.
Ἀπὸ ῥυτῆρος φεύγουσιν ἐκπεπληγμέν' οἱ Γάλλοι,
καὶ μίγνυται ὁ νικητὴς μετὰ τῶν ἡττημένων·
εἰς τὰς ἐπάλξεις των πηδᾷ κατόπιν αὐτῶν ἔνθους,
καὶ ἐρειπίων τὰ πληροῖ, καταστροφῶν καὶ πένθους.

25

Ἐπὶ τοῦ κράνους δράκοντα ὁ Σολιμάνος φέρει,
ὅστις ἀνελισσόμενος, τὸν τράχηλον μηκύνει.
Εἰς κύκλον τὴν ἀκιδωτὴν οὐράν του περιφέρει,
καὶ εἰς τοὺς πόδας αἴρεται, καὶ τὰ πτερὰ ἐκτείνει·
εἰς τρία δὲ ἡ γλῶσσά του διεσχισμένα μέρη,
μέλανας φαίνεται ἀφροὺς καὶ συριγμοὺς πῶς χύνει·
χ' ἡ μάχη ὅτ' ἐξάπτεται, κ' ἐκεῖνος ὡς νὰ καίῃ
εἰς τὴν ἀγρίαν της ὁρμὴν, καπνὸν καὶ φλόγας πνέει.

26

Εἰς φῶς τοιοῦτον ἔπληττον τὸ βλέμμα τοῦ ὁρῶντος
ἔτι φρικτότερ' οἱ φρικτοὶ ἐκείνου χαρακτῆρες,
ὡς εἶναι μελανώτερος ὁ μέλας ἤδη πόντος,
ὅτ' ἐπ' αὐτοῦ νυκτερινοὶ αὐγάζουσι λαμπτῆρες.
Τρέπονται πλεῖστοι εἰς φυγὴν τοῦ στίφους τοῦ ἐνδόντος·
ἄλλων ὁρμῶσ' εἰς ἄμυναν ἀπέλπιδες αἱ χεῖρες.
Ἡ νὺξ μιγνύει στεναγμοὺς καὶ ἀπειλὰς καὶ θρήνους,
καὶ τοὺς κινδύνους κρύπτουσα, αὐξάνει τοὺς κινδύνους.

27

Εἷς δὲ τῶν μᾶλλον εὐσταθῶν καὶ τῶν γενναιοτέρων
ἦν ὁ Λατῖνος. Ἔγγιστα τοῦ Τέβρου ἐγεννήθη.
Οὐδέποτε ἀπηύδησεν εἰς μάχας, ἂν καὶ γέρων,
οὐδέποτε ὑπὸ συχνῶν ἀγώνων κατεβλήθη.
Οὗτος τοὺς πέντε του υἱοὺς εἰς τοὺς πολέμους φέρων,
παρὰ τὸ στῆθός του αὐτῶν παρέταττε τὰ στήθη.
Ἦσαν σχεδὸν ὁμήλικες. Τὸ ἔαρ μόλις ἤνθει
αὐτῶν. Ὑπὸ τὸν θώρακα τὸ σῶμα ἐσκληρύνθη.

28

Τιμῶντες τὸ παράδειγμα τῆς πατρικῆς ἀξίας,
τὰ ξίφ' εἰς αἷμα θίγουσι, κ' εἰς αἷμα τὸν θυμόν των.
«Ἄγωμεν ὅπου, λέγει τοις, ὁ φαῦλος τολμητίας
»ἐπὶ τοῖς δυστυχήμασιν ὑβρίζει τῶν φυγόντων.
»Μὴ ἀναστείλῃ παρ' ὑμῖν τὴν ζέσιν τῆς ἀνδρίας
»τὸ ἔργον τὸ αἱματηρὸν τῶν φονικῶν χειρῶν των·
»διότι εἶναι ἄτιμος τιμὴ ἐκείνη, ἥτις
»δὲν διορθοῖ παράπτωμα προπαρελθούσης ἥττης.»

29

Οὕτως ἀγρία λέαινα, ἡ τοὺς λεοντιδεῖς της,
πρὶν ἢ ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῶν κατέλθ' ἡ χαίτη,
πρὶν ἢ ὀδόντες φονικοὶ δοθῶσι τοῖς κρατίστοις,
καὶ πρὶν ἢ τοῖς ὀξύνωσι τοὺς ὄνυχας τὰ ἔτη,
μετόχους τῶν κινδύνων της καὶ πάσης ἁρπαγῆς της
λαβοῦσα κ' ἐξορμῶσά τους, σκληρῶς τοὺς διαθέτει
πρὸς θηρευτὰς ταράττοντας τὰ πάτριά της δάση,
τοῖς δὲ θηρίοις φοβεροὺς τοῖς πρᾳοτέροις πᾶσι.

30

Ἀκολουθῶν τὴν ἄφοβον πεντάδα τῶν ἀνδρείων,
τὸν Σολιμάνον ὁ πατὴρ κτυπᾷ καὶ περιβάλλει.
Γνώμῃ μιᾷ, πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, πρὸς ἓν σημεῖον
αἱ λόγχαι πάλλουσιν αἱ ἓξ ὡς μία λόγχη πάλλει.
Ἀλλ' ὑπὸ τόλμης ὁ υἱὸς ὁ πρῶτός του μεθύων,
κ' εἰς τὸν ἐχθρὸν ῥιπτόμενος, τὴν λόγχην ἀποβάλλει.
Ξιφήρης χύνετ' ἐπ' αὐτὸν, καὶ νὰ τὸν ἀποσείσῃ
τοῦ ἵππου θέλει, κ' εἰς τὴν γῆν νεκρὸν νὰ τὸν κυλίσῃ.

31

Ἀλλ' ὡς εἰς θαλασσοπληγῆ ἀκτὴν ἑδραῖος βράχος
ὃν πλήττ' ἡ ἀκατάσχετος μανία τῶν κυμάτων,
βροντῶν, ἀνέμων ἀψηφᾷ ὀργὴν, καὶ ἀταράχως
εἰς τὰς ὁρμὰς ἀνθίσταται τῶν ἀχανῶν ὑδάτων,
ὁμοίως καὶ ὁ Σολιμὰν ὑψοῖ ὁ Θεομάχος
κατὰ ξιφῶν τὴν κεφαλὴν, κατὰ πυκνῶν δοράτων·
κτυπᾷ τὸν ἐφορμήσαντα εἰς προσβολὴν τοῦ ἵππου,
καὶ δι' ἑνὸς τὴν κεφαλὴν τῷ ἀποκόπτει κτύπου.

32

Ὁ Ἀραμάντης εὐσεβῶς ἐκτείνει τὴν ἀγκάλην,
ἵνα τὸ πίπτον λείψανον δεχθῇ τοῦ ἀδελφοῦ του.
Ἄφρων εὐσέβεια, μιᾷ καταστροφῇ καὶ ἄλλην
προσέθηκε, καὶ δεύτερον νεκρὸν κατόπιν τούτου.
Τὸ ξίφος ὁ Σαρακηνὸς δριμὺ κατάγων πάλιν,
τὸν στηριχθέντα ἔῤῥιψε μετὰ τοῦ στηρικτοῦ του.
Πίπτουν οἱ δύω ἐν δεσμῷ χειρῶν ἀλληλενδέτων,
καὶ μίγνυται τὸ αἷμά των, καὶ μίγνυντ' αἱ ψυχαί των.

33

Τὴν λόγχην του προέτεινε μακρόθεν ὁ Σαβῖνος,
ἀλλ' ἔπεσεν εἰς θρύμματα τῆς λόγχης ἡ ἐλάτη.
Ἐπὶ τοῦ ἵππου δ' ὥρμησεν ὁ βάρβαρος ἐκεῖνος,
καὶ κατὰ γῆς τὸν ἔῤῥιψε καὶ τὸν ἐποδοπάτει.
Τοῦ σώματος τοῦ νεαροῦ ἀπέπτη ἐπωδύνως
ἀφαιρεθεῖσα ἡ ψυχὴ, καὶ ἦν λυπηροτάτη
ἡ ἀποχώρησις αὐτῆς, ἐν ᾧ τοῦ νεανίου
ὁ κάλυξ ἦν ἀρτιθαλὴς εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ βίου.

34

Ὁ Πίκος καὶ Λαυρέντιος ἀκόμη ζῶντες ἦσαν,
διὰ διδύμου τοκετοῦ ὁμοῦ τὸ φῶς ἰδόντες.
Ἀντίτυπα πανόμοια, τὴν ἐξαπατηθεῖσαν
φιλοστοργίαν τοῦ πατρὸς ἡδέως περισπῶντες.
Ἀλλ' ἤδη διεκρίθησαν ὑφ' αἱμοβόρον λύσσαν
οἱ οὕτως ἐκ τῆς φύσεως συνδεδεμένοι ὄντες.
Φρικτῆς διαφορᾶς! Τοῦ μὲν ἡ κεφαλὴ ἐτμήθη,
τοῦ δὲ πληγὴ θανάσιμος διέσχισε τὰ στήθη.

35

Καὶ ὁ πατήρ των (φεῦ! Πατὴρ δὲν ἦτο πλέον! Μοίρας,
μοίρας πικρᾶς, ἥτις υἱῶν τοσούτων τὸν ἐστέρει!)
βλέπει τὰ πέντε τέκνα του σφάγι' ἀγρίας θήρας,
κ' ὁ ὄλεθρος τοῦ γένους του τὸν ὄλεθρόν του φέρει.
Πῶς εἶχε τόσον εὔρωστον καὶ ζωηρὸν τὸ γῆρας,
ὥστε πρὸς τόσας συμφορὰς ὁμοῦ ἐνεκαρτέρει,
κ' ἔζη, κ' ἐμάχετο; Ἀλλὰ τὸ ῥέον ἴσως αἷμα
κ' ἡ ὄψις του διέφυγε τὸ πατρικόν του βλέμμα.

36

Τὸ μέρος τὸ δεινότερον τῶν πόνων τῶν μεγάλων
φίλη σκοτί' ἀπέκρυψεν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.
Τὴν νίκην θέλει, τὴν ποθεῖ· ἀλλὰ τὴν θέλει μᾶλλον
ποθῶν νὰ πέσῃ καὶ αὐτὸς πλησίον τῶν ἐχθρῶν του.
Τοῦ αἵματός του δαψιλὴς, τοῦ αἵματος τῶν ἄλλων
ἦτον φιλάργυρος, αὐτὸ νομίζων θησαυρόν του.
Κ' ἐφαίνετο ἀμφίβολον ἀνίσως ἐπροτίμα
ν' ἀνοίξῃ μᾶλλον ἑαυτοῦ ἢ τῶν ἐχθρῶν τὸ μνῆμα.

37

«Λοιπὸν, φωνάζ' εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἡ χείρ μου ἀδρανείας
τοσαύτης εἶναι, ἄτιμος κατήντησε νὰ γίνῃ,
ὥστε μετὰ τὰς τόσας της καὶ τόσας προσπαθείας
δὲν δύναται οὐδὲ τὴν σὴν ὀργὴν νὰ παροξύνῃ!»
Τοιαῦτα λέγει, καὶ κτυπᾷ μετὰ νευρώδους βίας
καὶ οὐδὲ θώρακ' ἄσχιστον οὐδὲ χιτῶν' ἀφήνει.
Εἰς τὸ πλευρὸν ὁ σίδηρος χωρεῖ, τὰς σάρκας σχίζων,
κ' ὡς ῥύαξ ὕδατος θερμοῦ ἐκρέει αἷμ' ἀχνίζων.

38

Πρὸς τὴν φωνὴν, πρὸς τὴν πληγὴν εὐρώστως ἀκοντίζει
ὁ αἱμοβόρος βάρβαρος, καὶ τὸν θυμὸν ἐκχέει.
Ὁμοῦ τὸν θώρακα, ὁμοῦ καὶ τὴν ἀσπίδα σχίζει,
ἣν ἑπταπλάσιος πτυχὴ δερμάτων περιδέει.
Ἀγρίως εἰς τὰ σπλάγχνα του τὸν σίδηρον βυθίζει,
καὶ ὁ Λατῖνος, ἄθλιος, μετὰ λυγμῶν ἐκπνέει,
κ' ἐκρέουσιν οἱ δίδυμοι κρουνοὶ τοῦ σώματός του
ἐκ τῆς πληγῆς του ἐνταυτῷ καὶ ἐκ τοῦ στόματός του.

39

Ὡς ὅτε πελωρίαν δρῦν ἐπὶ τῶν Ἀπεννίνων,
καθ' ἧς ὁ εὖρος μαίνεται, ἣν ὁ βορῥᾶς προσβάλλει,
ἂν ἐκριζῶσ' εἰς ἐξ αὐτῶν τὴν βίαν ἐπιτείνων,
ἀναρπασθεῖσα, πέριξ της τὰ δένδρα καταβάλλει,
οὕτω κ' ἐκεῖνος ἔπεσε, καὶ οὕτω παρ' ἐκεῖνον
πολλοὺς στοιβάζ' ἡ σπάθη του κ' ἡ λύσσα ἡ μεγάλη.
Ἀνάλογον τὸ τέλος του τῇ πρὶν του ἦτο ῥώμη,
ὥστε, ἐν ᾧ ἀπέθνησκεν, ἐφόνευεν ἀκόμη.

40

Ἐν ᾧ δ' ἀπλήστως, ὅμοιος πρὸς σαρκοφάγον λύκον,
εἰς πτώματα ὁ ἄγριος Σουλτάνος εὐωχεῖτο,
οἱ ἄλλοι Ἄραβες χειρῶν ἐνήρχοντο ἀδίκων,
καὶ κρεουργία φοβερὰ τῶν Φράγκων ἐτελεῖτο.
Δραγούττα, σὺ ἐφόνευσας τὸν Βρεταννὸν Ἐῤῥῖκον,
καὶ θῦμά σου ὁ Βαυαρὸς ὁ Ὀλιφέρνης ἦτο·
καὶ τοῦ Φιλίππου ἔλαβεν ὁ γαῦρος Ἀργαδῖνος
καὶ τοῦ Γιλβέρτου τὴν ζωήν, οὓς ἔθρεψεν ὁ Ῥῆνος.

41

Τὸν Ἐγκερλὰν κατέῤῥιψε τοῦ Ἀλγαζὲλ ἡ σπάθη,
τὸ ῥόπαλον τοῦ Ἀλβαζὰρ φονεύει τὸν Ἐρνέστον.
Πλὴν τίς νὰ εἴπῃ πῶς αὐτὸς κ' ἐκεῖνος ἀπεκτάθη,
καὶ πόσος ὄχλος ἔπεσε, καὶ πλῆθος ἀγενές των;
Ὁ Γοδεφρεῖδος δ' ἅμα φθὰς τὴν εἰσβολὴν νὰ μάθῃ,
ἠγέρθη, ταῖς νυκτεριναῖς ἑπόμενος κραυγαῖς των,
ὡπλίσθη, ἔλαβέ τινα τῶν ὁπλιτῶν του πλήθη,
καὶ ἤδη τὰ παρέταξε, καὶ ἤδη ἐκινήθη.

42

Ἀμέσως μετὰ τὰς κραυγὰς ὀχλοβοὴν ἀκούσας,
καὶ πάταγον αὐξάνοντα συγκρούσεως ἀγρίας,
Ἀράβων ἀνεγνώρισε ληστῶν τὰς θορυβούσας,
φερούσας ὕβριν καὶ σφαγὴν ἐκείνας συμμορίας,
διότι δὲν ἦν ἄγνωστον αὐτῷ, τὰς παρελθούσας
ἡμέρας πῶς ἐλήστευον τὰς πέριξ ἐπαρχίας.
Πλὴν δὲν ἐπίστευε, λαὸς ὡς τοῦτον ἐλαφόπους
ὅτι ἀπεθρασύνετο πρὸς μαχητὰς ἀνθρώπους.

43

Ἐν ᾧ δὲ σπεύδει πρὸς ἐκεῖ, «Τὰ ὅπλα μας ταχέως,
»τὰ ὅπλα μας!» ἀντήχησε πρὸς τὴν λαιὰν πλευράν του.
Ἀνέβη ὁ ἀλαλαγμὸς ὡς οὐρανοῦ ὁ νέος,
κ' ὑπὸ θορύβου ὁ ἀὴρ ἐπλήσθη ἀπεράντου.
Ἦν ἡ Χλωρίνδα, φέρουσα στρατὸν τοῦ Βασιλέως,
μετὰ πολλῶν ὁρμήσασα, καὶ μετὰ τοῦ Ἀργάντου.
Τότε πρὸς Γέλφον, ἀρχηγὸν τὸν πρῶτον μετ' ἐκεῖνον,
ἀπέβλεψεν ὁ στρατηγὸς τὸν λόγον ἀποτείνων.

44

«Τὴν ἀρειμάνειον κλαγγὴν ἀκούεις ἣν μᾶς στέλλει
»ἐκεῖθεν, ἐξ ἀριστερῶν ὁ λόφος καὶ ἡ πόλις;
»Σπεῦσον ἐκεῖ. Ἡ τέχνη σου ἐκεῖ ἂς περιστέλλη
»καὶ ἡ ἀνδρία σου ὁμοῦ ἐκείνους τοὺς ἐξώλεις.
»Ἄπελθ' ἐκεῖ. Ὡς δύνασαι τὰ κατὰ σὲ ἐκτέλει,
»λαβὼν ὃ μέρος προτιμᾷς τῆς στρατιᾶς μου ὅλης.
»Εἰς τὴν ἑτέραν δὲ πλευρὰν ἐγὼ μετὰ τῶν ἄλλων
»ἀπέρχομαι, ν' ἀντιταχθῶ κατὰ τῶν ἀντιπάλων.»

45

Ὡς οὕτω συνεφώνησαν, δι' ἄλλου ἄλλον τόπου
ἡ τύχη φέρει ἡ αὐτὴ πρὸς ἄλλας περιστάσεις·
τὸν Γέλφον πρὸς τὸ ὕψωμα, τὸν στρατηγὸν δὲ ὅπου
κατέβαλλον οἱ Ἄραβες ἐχθροὺς καὶ ἀντιστάσεις.
Ἡγεῖτο δ' οὗτος κατ' ἀρχὰς στρατοῦ ὀλιγανθρώπου,
ἀλλὰ λαβόντος βαθμηδὸν μεγάλας διαστάσεις·
καὶ μετὰ τῆς δυνάμεως τῆς οὕτως αὐξηθείσης,
χωρεῖ ὅπου ὁ βάρβαρος αἱμάτων χύνει βρύσεις.

46

Οὕτως ὁ Πάδος κατ' ἀρχὰς τοῦ ὄρους του προῤῥέων,
τὰ κύματά του ταπεινὰ εἰς κοίτην στενὴν σύρει·
ἀλλ' ὅσον τῶν τῆς γενετῆς μακρύνεται ὀρέων,
αὐξάνει, ὑπεραίρεται, ὁμόῤῥους συναγείρει,
τὸ ταύρειόν του μέτωπον προτείνει τελευταῖον,
καὶ τροπαιοῦχος πλημμυρεῖ τὰ πέριξ του καὶ φθείρει,
καὶ πολλαχόθεν τὸν τραχὺν Ἀδρίαν κερατίζων,
πόλεμον φαίνεται, οὐχὶ φόρον δειλὸν κομίζων.

47

Ὁ Γοδεφρεῖδος δὲ ἰδὼν νὰ φεύγωσ' οἱ ὁπλῖται
δειλοί, πρὸς τούτους στρέφεται, καὶ ἀπειλῶν προφθάνει.
«Τίς, λέγει, εἶν' ὁ φόβος σας; Ποῦ φεύγετε; σταθῆτε!
»Ἰδέτε οἱ διῶκταί σας τί εἶναι. Μουσουλμάνοι.
»Πῶς εἶναι ὄχλος ἀγενής, λαὸς ὅστις φοβεῖται
»ἀντιμετώπως τὰς πληγὰς νὰ δίδ' ἢ νὰ λαμβάνῃ.
»Ἀντ' ἄλλου ὅπλου νὰ στραφῇ ἀρκεῖ ἀπέναντί των
»τὸ πρόσωπόν σας· μέγιστος ὁ τρόμος των θὰ ἦτον.»

48

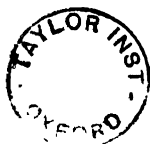
Κτυπᾷ τὸν ἵππον ὡς εἰπὼν, καὶ ῥίπτεται φρυάττων
ὅπου ὁ γαῦρος Σολιμὰν πυρκαϊὰς σκορπίζει.
Ἐν μέσῳ τοῦ κονιορτοῦ, διὰ ῥοῆς αἱμάτων,
δι' ὅπλων, διὰ συμπλοκῶν, διὰ νεκρῶν βαδίζει·
καὶ διὰ τάξεων πυκνῶν, καὶ δι' ὁδῶν ἀβάτων,
προσβάλλων, πλήττων, κρεουργῶν, τὴν δίοδόν του σχίζει,
καὶ ῥίπτει ἑκατέρωθεν, καὶ καταστρέφει παίων
καὶ ὅπλα μετὰ ὁπλιτῶν καὶ ἵππους μεθ' ἱππέων.

49

Ἄλλα μετ' ἄλλα τῶν νεκρῶν ὑπερπηδῶν τὰ ὄρη,
περᾷ τὸν χῶρον τῆς σφαγῆς, κ' ἐν ᾧ περᾷ, προσβάλλει.
Ἀλλ' ὁ φρικτὸς Ὀθωμανὸς οὐδόλως ὑπεχώρει,
εἰ καὶ γνωρίζων φοβερὰ πῶς πλησιάζ' ἡ πάλη.
Ὀξὺς πρὸς τὸν ἀντίπαλον χωρεῖ, ὑψοῖ τὸ δόρυ,
καὶ ἕτοιμον εἰς προσβολὴν τὸ τείνει καὶ τὸ πάλλει.
Ὁποίους δύω μαχητὰς εἰς ἓν ἡ τύχη φέρει,
ἀφήσαντας τὰ ἔσχατα τῆς οἰκουμένης μέρη!

50

Ἤδη ἐνταῦθ' ἀμφισβητεῖ ἀνδρία κατὰ λύσσης,
ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ στενοῦ, τὸ κράτος τῆς Ἀσίας.
Πόσον βαρὺς ὁ σίδηρος, πλὴν καὶ ταχὺς ἐπίσης!
Τίς ἡ μανία τῶν πληγῶν καὶ τῆς μονομαχίας!
Ἔργα φρικτὰ διέπραξεν ἡ αἱματώδης κρίσις,
ἃ συγκαλύψας ἔκρυψεν ὁ πέπλος τῆς σκοτίας.
Ἀλλ' ἔργα ἦσαν ἄξια φωτὸς ἀκτινοβόλου,
ἄξια ἔργα θεατῶν τοῦ κόσμου ἦσαν ὅλου.

51

Τοιαύτην τόλμην ὁ στρατὸς ἰδὼν τῶν φιλοχρίστων
τοῦ ἀτρομήτου ἀρχηγοῦ, κατόπιν του ἐστράφη.
Πᾶς Ἄραψ δὲ ὁπλοφορῶν, τὸ ἄνθος τῶν ἀρίστων,
περὶ τὸν αἱμοβόρον των Σουλτάνον συνεστράφη.
Ἐπίσης βάφουσ' οἱ πιστοὶ εἰς αἷμα τῶν ἀπίστων,
κ' οἱ ἄπιστοι εἰς τῶν πιστῶν τὸ αἷμα τὰ ἐδάφη.
Ἐπίσης Φράγκοι, Ἄραβες, καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι,
νικώμενος καὶ νικητὴς καὶ κτείνεται καὶ κτείνει.

52

Καθὼς μετ' ἴσης ζέσεως, καὶ μετὰ βίας πάσης
βοῤῥᾶς καὶ νότος, τὴν ὀργὴν ὁ εἷς κατ' ἄλλου τρέφει,
κ' ἐρίζουσ' ὑπὲρ οὐρανοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς θαλάσσης,
καὶ κατ' ἀλλήλων κύματα ἐπάγουσι καὶ νέφη,
οὕτω κ' ἐνταῦθ' ἀντίῤῥοποι εἰσὶν αἱ ἀντιστάσεις·
οὐδεὶς ἐνδίδ' ὑποχωρῶν, οὐδένα νίκην στέφει.
Συγκρούονται, καὶ μάχαιρα ἐπὶ μαχαίρας σπάνει,
οἱ θώρακες εἰς θώρακας, τὰ κράνη εἰς τὰ κράνη.

53

Οὐχ ἧττον ἦσαν ἄγρια καὶ πρὸς τὸ ἄλλο μέρος
αἱ συμπλοκαί, κ' ἦσαν πυκνὰ τὰ στίφ' εἰς τὸ πεδίον.
Νέφη δ' ἐπίσης τὸ κενὸν ἐπλήρουν τοῦ ἀέρος,
νέφη ἀγγέλων τῆς Στυγὸς μυρίων καὶ μυρίων,
τοὺς ἀντιθέους στέγοντα· δι' ὃ τῆς ζωῆς ἔρως
οὐδένα ἦτον εἰς φυγὴν ἐπαίσχυντον ἑλκύων.
Εἰς τοῦ Ἀργάντου τὴν ψυχὴν γεέννης πῦρ ἀνήφθη,
καὶ ἔτι μᾶλλον ἐκ φλογὸς ἰδίας του ἐξήφθη.

54

Κ' ἐκεῖνος, τρέψας τὴν φρουρὰν ἐκ τῶν χαρακωμάτων,
εἰς τὰς ἐπάλξεις εἰσπηδᾷ καὶ πρῶτος ἀναβαίνει.
Κρεουργηθέντων δὲ πληροῖ τοὺς χάνδακας πτωμάτων,
καὶ τὰς ὁδοὺς ἰσοπεδῶν, τὴν ἔφοδον περαίνει.
Ὁ λόχος πᾶς του εἰσορμᾷ, κ' εἰς ποταμοὺς κυμάτων
πορφυροῦν χρῶμα τῶν σκηνῶν τὰ κράσπεδα μιαίνει.
Πλησίον του δὲ, ἢ μικρὸν ὀπίσω του ἑτέρα
καὶ ἡ Χλωρίνδα, ἡ ποτὲ μὴ μένουσα δευτέρα.

55

Καὶ ἤδ' οἱ Φράγκοι ἔφευγον, ὅτε ὁ Γέλφος φέρει
ἐπίκαιρον βοήθειαν εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον,
καὶ τοὺς φυγάδας ἀπαντῶν, τὸ θάῤῥος των ἐξαίρει,
τοὺς στρέφει, καὶ τοὺς ὁδηγεῖ κατὰ τῶν πολεμίων.
Οὕτως ἐκεῖ ἐμάχοντο, οὕτω τὸ αἷμα ἔῤῥει
ἄλλοθι ἄλλο, εἰς πολλὰς ἑλίξεις ῥυακίων.
Ἐν τούτοις δ' ἐκ τοῦ θρόνου του εἰς ὕψ' ὑπὲρ τὰ νέφη
τὸ βλέμμα ὁ παμβασιλεὺς ἐπὶ τὴν μάχην στρέφει.

56

Ἐπὶ τοῦ θρόνου κάθηται ὁ ἄκρος νομοδότης,
πανάγαθος, πανδίκαιος, ὁ ῥυθμιστὴς τῶν ὅλων.
Πρὸ τοῦ μεγέθους του μηδὲν τοῦ κόσμου ἡ μικρότης,
ὅπου ὁ λόγος δι' ὁδῶν βαδίζει ἀμφιβόλων.
Εἰς τῆς αἰωνιότητος τὸν θρόνον ἡ Θεότης
ἐκ φώτων τριῶν ἔλαμπεν ἓν φῶς ἀκτινοβόλον.
Ταπεινοὺς ἔχει λειτουργοὺς τὴν φύσιν καὶ τὰ ὄντα,
τὴν τύχην, καὶ τὴν κίνησιν, καὶ τὸν αὐτὴν μετρῶντα.

57

Τὴν ὑπὲρ κόνιν ἐλαφρὰν, καπνοῦ ἀσταθεστέραν
τὴν δόξαν τὴν ἐπίγειον, τὰ σκῆπτρα, τὸ χρυσίον,
τὴν ἀπληστίαν παρ' οὐδὲν τιθεὶς τὴν ἡμετέραν
διασκορπίζει, χορηγεῖ αὐτὸς ἐξ οὐρανίων.
Χλαμύδα περιβάλλεται τὴν λάμπουσαν ἡμέραν,
ὥστε ἡ θέα του θαμβοῖ τὰς ὄψεις τῶν ἁγίων.
Περιπετῶσι πέριξ του χορεῖαι ἀθανάτων
εἰς ἄνισα συμπλέγματα ἐν ἴσῃ τῇ χαρᾷ των.

58

Μακάρων αἴρονται ψαλμοὶ, καὶ εἰς τὴν λαλιάν των
ᾆσμα χαρᾶς ἀντιλαλεῖ τῶν οὐρανίων θόλων.
Τότε καλεῖ τὸν Μιχαὴλ, ὃς θώραχ' ἀδαμάντων
καὶ πανοπλίαν πάγχρυσον φορεῖ ἀκτινοβόλον,
καὶ ταῦτα λέγει πρὸς αὐτόν· «Δὲν βλέπεις ὅτι πάντων
»ἡ γέεννα τὸν ἀσεβῆ στρατὸν τῶν διαβόλων
»ὁπλίζει κατὰ τῶν ἐμῶν τῆς ἐκλογῆς ποιμνίων,
»ὡς ἂν τὴν γῆν ἐκ τῶν νεκρῶν ἐκύκα θεμελίων;

59

»Ἐκεῖσε καταπτὰς, εἰπὲ τῇ ἀσεβεῖ ἀγέλῃ
»ν' ἀφήσῃ εἰς τοὺς μαχητὰς τὴν τῶν μαχῶν πορείαν,
»καὶ οὐδ' εἰς τὸ βασίλειον τῶν ζώντων νὰ μὴ θέλῃ
»οὐδ' εἰς τὴν λάμψιν τ' οὐρανοῦ νὰ φέρῃ ἀταξίαν.
»Ἂς σπεύσ' εἰς τοῦ Ἀχέροντος τὰ σεσηπότα ἕλη,
»ἀξίαν κατοικίαν της, δικαίαν τιμωρίαν.
»Ὅπου αἱ κολαζόμεναι ψυχαὶ, ἐκεῖ μεινάτω
»εἰς τὰς ἀβύσσους. Βούλομαι αὐτὰ καὶ διατάττω.»

60

Ἐσίγησεν. Ὁ δ' ἀρχηγὸς στρατῶν τῶν ὑποπτέρων
μέχρι τοῦ θείου του ποδὸς μετ' εὐλαβείας κλίνει·
καὶ τὰς χρυσᾶς του πτέρυγας ἐν μέσῳ τῶν ἀέρων,
ταχύτερον καὶ τοῦ νοὸς κινούμενος ἐκτείνει.
Τὸ πῦρ διέρχεται, τὸ φῶς, τῶν μακαριωτέρων
τὴν ἕδραν, καὶ μετέπειτα τὴν πτῆσιν κατευθύνει
ὅπου ὁ στίλβων κρύσταλλος, διαπερῶν τὰς σφαίρας,
ὅσ' ἔχουσι κοσμήματα τοὺς τιμαλφεῖς ἀστέρας.

61

Τοὺς κύκλους, ὧν διάφορα τὸ σχῆμα καὶ ἡ φύσις,
ὅπου ὁ Κρόνος καὶ ὁ Ζεὺς, ἀριστερῶς του ἔχει.
Τοὺς μὴ ὑπείκοντας περᾷ ἀστέρας εἰς πλανήσεις,
διότι ἄνω δύναμις ἀγγέλων τοὺς συνέχει.
Ἐκ δὲ τοῦ ἱλαροῦ φωτὸς, οὗ δὲν ὑπάρχει δύσις,
κατέπτ' εἰς προσγαιότερα, ὅπου βροντᾷ καὶ βρέχει·
ὅπου ὁ κόσμος ἑαυτὸν νῦν φθείρει καὶ νῦν τρέφει,
ἀναγεννᾷ ἐν συμπλοκαῖς, κ' ἐν μάχαις καταστρέφει.

62

Διὰ τῶν ἀθανάτων του ἐσκόρπισε πτερύγων
τὴν φρίκην τὴν νυκτερινὴν, τὰ σκότη τὰ βαθέα.
Ἡ θεία λάμψις του χρυσοῖ τὴν νύκτα κατ' ὀλίγον,
ἐν ᾧ τὸ πᾶν ἐφαίδρυνεν ἡ φωταυγής του θέα.
Ὁ ἥλιος μετὰ βροχὴν οὕτω τὰ νέφη θίγων,
βάφει αὐτῶν τὰ κράσπεδα εἰς χρώματα ὡραῖα.
Ὁμοίως καὶ τὸ αἴθριον ὑγρὸν ἀστὴρ διάττων,
πίπτ' εἰς τὸν κόλπον τῆς μητρὸς, τῆς γῆς ἢ τῶν ὑδάτων.

63

Τὴν πτῆσιν δ' ὡς ἐπέρανε τὴν ἐπουράνιόν του,
ὅπου ἐξάπτον τοὺς ἐχθροὺς τὸ ἀσεβὲς ἦν σμῆνος,
εἰς τοὺς ἀέρας, πεποιθὼς τῇ ῥώμῃ τῶν πτερῶν του,
ἐστάθη, κ' ἔκραξε, κινῶν τὴν λόγχην του ἐκεῖνος·
«Καὶ ὅμως σεῖς ἠξεύρετε ἐὰν τοῦ ἐριβρόντου
»παμβασιλέως ὁ στρεπτὸς κτυπᾷ ἐπικινδύνως,
»σεῖς, οἱ κ' εἰς ἄκρα βάσανα, καὶ εἰς περιφρονήσεις
»κ' εἰς τὰς ἐσχάτας συμφορὰς ἀγέρωχοι ἐπίσης!

64

»Θ' ἀνοίξ' ἡ πύλη τῆς Σιών. Ὁ οὐρανὸς προστάττει.
»Θὰ πέσωσι τὰ τείχη της, δοθέντος τοῦ σημείου.
»Τί πρὸς τὴν τύχην μάχεσθε; Τί πώρωσις ἐσχάτη,
»νὰ προκαλῆτε κεραυνοὺς ὀργῆς τῆς οὐρανίου.
»Ἀπέλθετε, κατάρατοι, εἰς τ' ἄνομά σας κράτη,
»κράτη φρικτῶν τιμωριῶν, θανάτου αἰωνίου·
»καὶ ὅταν εἰς τὰς φοβερὰς εἱρκτάς σας καταβῆτε,
»ἐκεῖ καὶ θριαμβεύετε, ἐκεῖ καὶ πολεμεῖτε.

65

»Ἐκεῖ φρυάττεσθε· ἐκεῖ ἐπὶ τῶν ἁμαρτώντων
»τῆς πονηρᾶς ἰσχύος σας ἀσκεῖτε ὅ,τι χεῖρον
»ἐν μέσῳ τῶν ὀλολυγμῶν καὶ τῶν βρυγμῶν ὀδόντων,
»συγκρούσεως ἁλύσεων καὶ κρότου τῶν σιδήρων.»
Εἶπε, καὶ ὅσους ἔβλεπε βραδεῖς εἰς τὴν ὁδόν των,
τοὺς ὤθει, δι' ἀκμῆς αὐτοὺς ἀφύκτου διαπείρων.
Ἐκεῖνοι δὲ, γογγύζοντες, ἀφῆκαν τοὺς ἀέρας,
ὅπου τὸ φῶς τὸ πάγκαλον, καὶ τοὺς χρυσοῦς ἀστέρας.

66

Πρὸς τὰς ἀβύσσους ἔφυγον τὰ πνεύματα ὀργίλα,
καὶ μελετῶντα τοῖς κακοῖς βασάνους φρικτοτέρας.
Τὸν πόντον δὲν διέρχονται πτηνῶν τοσαῦτα φύλα,
ὅτ' ἐν ἀγέλαις ἵπτανται πρὸς χώρας θερμοτέρας,
οὐδ' εἰς τὴν γῆν στοιβάζονται ξηρὰ τοσαῦτα φύλλα,
ὁπόταν τὸ φθινόπωρον φέρῃ ψυχρὰς ἡμέρας.
Τῆς μισητῆς των ὄψεως ἀφ' ὅτου ἀπηλλάγη,
ἡ φύσις εἰς χαρμόσυνον ἐκ σκυθρωπῆς ἠλλάγη.

67

Πλὴν δὲν ἐσβέσθη ἐντελῶς ἡ τοῦ 'Αργάντου λύσσα,
οὐδὲ ἡ ἀκατάβλητος θρασύτης τῆς φρενός του,
ἂν κ' ἐν αὐτῇ ἡ 'Αληκτὼ τὸ πῦρ της δὲν ἐφύσα,
καὶ ἔπαυσ' αἰσθανόμενος τὸ κέντρον της ἐντός του.
Ὅπου τῶν Φράγκων μᾶλλον ἦν ἡ φάλαγξ πυκνωθεῖσα,
ἔπαλλε τὴν ῥομφαίαν του διὰ χειρὸς εὐρώστου.
'Εθέριζεν ἰσχύοντας καὶ ἀσθενεῖς ἐξ ἴσου,
καὶ ἐπηρμένας κεφαλὰς καὶ ταπεινὰς ἐξίσου.

68

Ἦν ἡ Χλωρίνδα οὐ μακρὰν, καὶ ἤδη κατασπείρει
μελῶν τὸ πέριξ ἔδαφος, καὶ κολοβῶν πτωμάτων.
Τοῦ Βερλιγγέρου διαμπὰξ τὸ στῆθος διαπείρει,
μέχρι τῆς ἕδρας τῆς ζωῆς, τῶν σκοτεινῶν ἐγκάτων,
καὶ ὅτ' ἐκ τῆς καρδίας του τὸ ξίφος πάλιν σύρει,
καὶ ἡ ψυχὴ ἐξέρχεται μετὰ κρουνῶν αἱμάτων.
Εἰς τῆς τροφῆς τὴν δίοδον τρυπῶσα τὸν 'Αλβῖνον,
τὸ πρόσωπον διχοτομεῖ τοῦ Γάλλου μετ' ἐκεῖνον.

69

Τοῦ Γερνιέρου ἔῤῥιψε τὴν χεῖρ' ἀποτεμοῦσα,
τὴν χεῖρα ἥτις πρὸ μικροῦ εἶχεν αὐτὴν πληγώσει.
Πίπτει ἐκείνη κατὰ γῆς τὴν μάχαιραν κρατοῦσα,
καὶ ἴχνη σώζοντες ζωῆς οἱ δάκτυλοι σφριγῶσι.
Τοιαύτη εἶν' ὄφεως οὐρὰ, τοὺς κρίκους της ζητοῦσα
μετὰ τοῦ σώματος, ἐξ οὗ ἐκόπη, νὰ ἑνώσῃ.
Ἀφεῖσα διακείμενον κακῶς αὐτὸν, ταχέως
τὸ ξίφος της κατέφερε κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως.

70

Ἡ μάχαιρα τὸν φάρυγκα διέτεμεν ἐν μέσῃ,
διερχομένη μεταξὺ αὐχένος καὶ τραχήλου.
Ἐστράφη περὶ ἑαυτὴν ἡ κεφαλὴ πρὶν πέσῃ,
κ' ἐν ᾧ τὸ σῶμα ἔμενεν, ἡ κόνις τὴν ἐσπίλου.
Ὁ δὲ κορμὸς (θέας φρικτῆς!) ἐν τῇ προτέρᾳ θέσει
διετηρήθη, πρὶν ῥιφθῇ ἐν μέσῳ τοῦ ὁμίλου.
Πλὴν ἤδ' ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ ὡς δὲν ἐκυβερνᾶτο,
ὁ ἵππος ἀπετίναξε σκιρτῶν καὶ τοῦτον κάτω.

71

Ἐν ᾧ ἀκαταμάχητος ἡ ἄτρομος ὁπλῖτις
τὰς φάλαγγας τῆς δύσεως κτυπᾷ καὶ καταβάλλει,
ὑπερηφάνως κατ' αὐτῆς βαίν' ἡ Γυλδίππη, ἥτις
μετ' ἴσης τοὺς Σαρακηνοὺς δυνάμεως προσβάλλει.
Ἦσαν τοῦ φύλου τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἡ αὐτὴ δριμύτης,
ὅμοιον θάῤῥος ἔφλεγεν ἐν ταύτῃ κ' ἐν τῇ ἄλλῃ.
Πλὴν ν' ἀλληλομαχήσωσιν ἡ τύχη δὲν ἀφῆκε,
καὶ ἄλλοι ταῖς ἐπέκειντο ἀγῶνες, ἄλλαι νίκαι.

72

Κ' ἑκάστη μὲν τὸν ἵππον της κατὰ τῆς ἄλλης φέρει,
ἀλλ' ὅμως τὴν συνάντησιν τὸ πλῆθος δὲν ἀφήνει.
Ὁ Γέλφος δ' ὁ μεγάθυμος γυμνὸν τὸ ξίφος φέρει
κατὰ Χλωρίνδας, κ' ἐπ' αὐτὴν τὸ τραῦμα διευθύνει.
Εἰς τῶν ὡραίων της πλευρῶν τὴν ἔθιξε τὰ μέρη
ὁ ἄγριός του σίδηρος ἀμίσσων· ἀλλ' ἐκείνη
κεντᾷ σφοδρῶς, κ' ἡ μάχαιρα διὰ πληγῆς μεγάλης,
ἐν μέσῳ τῆς μιᾶς πλευρᾶς διῆλθε καὶ τῆς ἄλλης.

73

Ἀναδιπλοῖ τὸ κτύπημα ὁ Γέλφος, πλὴν ματαίως·
διότι διερχόμενος ὁ ἐκ τῆς Παλαιστίνης
Ὀσμίδας, τραῦμα ἔλαβεν ἀλλότριον τυχαίως,
σχίσαν αὐτοῦ τὸ μέτωπον, κ' ἐκπνέει ἐξαπίνης.
Περὶ τὸν Γέλφον δ' ἐνταυτῷ συνήχθησαν δρομαίως
ὅσοι συνήθως εἵποντο ἐκείνῳ ἐν κινδύνοις.
Κ' ἑτέρωθεν δ' ἡ συῤῥοὴ τῶν μαχητῶν αὐξάνει,
ὥστε ἡ μάχη μίγνυται, καὶ πάλιν ἐξεμάνη.

74

Ἀλλ' ἡ πορφυροπρόσωπος αὐγὴ ἐν τούτοις πᾶσι
ἐπὶ τοῦ θεσπεσίου της προέκυψεν ἐξώστου.
Νὰ φύγῃ δ' εἶχεν ἐνταυτῷ ὁ Ἀργιλλὰν προφθάσει,
εἰς τῶν μαχῶν τὴν σύγχυσιν ἐκ τῆς καθείρξεώς του.
Τὰ πρῶτα δ' ὅπλα ἔσπευσεν, ὡς ἔτυχε, ν' ἁρπάσῃ,
εἴτε καλὰ εἴτε κακὰ, καθὼς τὰ εὗρ' ἔμπρός του·
καὶ εἰς τὴν μάχην ῥίπτεται, νὰ καταχτήσῃ πάλιν,
ἀνθ' ἧς ἀπώλεσε, τιμὴν κ' ἐπιτυχίαν ἄλλην.

75

Ὡς ἵππος ἐκ βασιλικῶν φυγὼν ἱπποστασίων
ἐν αἷς κλειστὸς ἐτρέφετο εἰς δίαιταν πολέμων
ἐλεύθερος εἰς τὰς ὁδοὺς ὁρμᾷ κ' εἰς τὸ πεδίον,
ὅπου ἡ ῥύαξ δροσερὸς, ἡ λεῖον πολυθρέμμον·
αἱ χαῖτ' ἐπὶ τῶν νώτων του κινοῦνται τῶν ἀνδρείων·
τὴν γαύρην κεφαλὴν ὑψοῖ μετ' ὀφθαλμῶν ἐναίμων,
πῦρ πνέει, διὰ τοῦ ποδὸς κτυπᾷ τὴν γῆν καὶ τρέμει,
καὶ ὁ ἀὴρ τῶν ἠχηρῶν χρεματισμῶν του γέμει·

76

Τοιοῦτος καὶ ὁ Ἀργιλλὰν· οἱ ὀφθαλμοί του ἴσον
εἶχον τὸ πῦρ· ἀγέρωχον τὸ μέτωπον προτάττει·
κοῦφος πηδᾷ· ὁ ποῦς αὐτοῦ ταχὺς τὸ χῶμα πλήσσων
οὐδ' εἰς τὴν ἄμμον ὁρατὸν τὸ ἴχνος του χαράττει.
Ὡς ἄνθρωπος τὸ πᾶν τολμῶν, οὐδέποτε δὲ πτήσσων,
φωνάζει, ὡς προσήγγισεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς κατά τι·
«Ὦ φαῦλα σκύβαλα τῆς γῆς, ὦ Ἄραβες χυδαῖοι
»κ' εὐήθεις, τί θρασύτητα τοσαύτην σᾶς ἐμπνέει;

77

»Ὡς ἔχθη σεῖς δὲν στέργετε τὸ κράνος καὶ τὸ σάκος·
»δὲν φέρουσι τὰ νῶτά σας, τὸ στῆθος πανοπλίαν.
»Δειλοὶ, τὸ σῶμα κρύπτετε ἡμίγυμνον εἰς ῥάκος,
»σκιαμαχεῖτε, κ' εἰς φυγὴν ζητεῖτε σωτηρίαν.
»Ἐπιχειρεῖτ' ἐν τῇ νυκτὶ, κ' ἐργάζεσθε παγκάκως,
»καὶ σύμμαχόν σας ἔχετε καὶ σκέπην τὴν σκοτίαν.
»Ἐκλείπ' ἡ βοηθός σας νύξ· τὴν διεδέχθ' ἡμέρα.
»Ἤδη ἀγὼν ἐπίκειται, ἀνδρί' ἀληθεστέρα.»

78

Ὡς εἶπε, καὶ τὴν μάχαιραν καταγαγὼν συντόνως,
κατ' Ἀλγαζὲλ, τῷ ἔκοψε τὴν στήλην τοῦ τραχήλου·
ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόκρισιν τῷ ἔκοψε συγχρόνως,
πρὸς ἣν ὅτ' ἦτον ἕτοιμον τὸ χεῖλός του ἐδήλου.
Ἐπὶ τὸ φῶς του ἔῤῥιψε φρίκης ἀχλὺν ὁ φόνος,
καὶ τοῦ θανάτου παγετὸς τὰ μέλη του ἐξύλου.
Πίπτει, καὶ οἱ κινούμενοι σπασμωδικῶς ὀδόντες
τὴν γῆν ἣν ἀποστρέφεται δαγκάνουσι λυσσῶντες.

79

Καὶ διαφόρως ἔπειτα κτυπᾷ τὸν Σαλαδῖνον,
φονεύει τὸν Μουλεασσὲμ, τὸν Ἀγρικάλτην σφάζει,
καὶ εἶτα τὸν Ἀλδιαζὶλ, εἰς τὸ πλευρὸν ἐκείνων
διὰ μιᾶς τοῦ ξίφους του καταφορᾶς διχάζει·
καὶ εἰς τὸ στῆθος μετ' αὐτὸν τρυπῶν τὸν Ἀργαδῖνον,
καὶ διὰ λόγων δηκτικῶν προσέτι τὸν χλευάζει.
Ὁ δὲ, βαρεῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑψῶν, πρὶν ἀποθάνῃ,
τὸν λόγον εἰς ἀπόκρισιν τοῦ προπετοῦς λαμβάνει·

80

«Μακρὰν δὲν θέλεις εὐφρανθῆ οὐδὲ μεγαλαυχήσει
»ἐπὶ τῷ φόνῳ τῷ ἐμῷ, σὺ ὅστις καὶ ἂν εἶσαι.
»Ἰσχυροτέρα χεὶρ τῆς σῆς θέλει καὶ σὲ θερίσει,
»καὶ ἐπὶ σὲ θὰ ἔλθωσι ταχέως τύχαι ἴσαι.»
Ὁ δὲ χαγχάζων ἔκραξε· «Τῷ οὐρανῷ μελήσει
»ἡ τύχη μου. Σὺ δὲ θανὼν ἐνταῦθα θενὰ κεῖσαι
»βορὰ ὀρνέων καὶ κυνῶν.» Κτυπῶν δ' αὐτὸν ἀγρίως,
τὸ ξίφος τῷ ἀπέσπασε καὶ τὴν ψυχὴν ὁμοίως.

81

Εἰς τὰ συχνὰ τῶν τοξοτῶν καὶ λογχοφόρων πλήθη
σουλτανικὸς ἀκόλουθος ὑπῆρχε νεανίας.
Εἰσέτ' ἡ γνάθος ἡ καλὴ τὸν χνοῦν δὲν ἐνεδύθη,
τὸ ἄνθος τὸ ἐαρινὸν τῆς πρώτης ἡλικίας.
Ὡς μαργαρῖτ' ἐφαίνοντο ἢ ὡς ῥουβίνων λίθοι
ὅταν ἐκάλυπτεν ἱδρὼς τὰς παρειὰς τὰς λείας.
Ἦν εὔχαρις ἡ κονιστὴ ἀτημελής του κόμη,
κ' ἡ ὄψις του ἐν τῇ ὀργῇ ἦν γλυκυτέρ' ἀκόμη.

82

Τὸν ἵππον εἶχε πάλλευκον· σπανίως, εἰς τὰ ὄρη
τ' Ἀπέννινα, στίλβει λευκὴ τοσοῦτον ἡ χιών των·
ὁ ποῦς του τὴν ταχύτητα οὐδόλως ὑπεχώρει
εἰς ἀστραπάς· τὸ βῆμά του ἦν ἐλαφρότερόν των.
Κυρτὴν βραχεῖαν μάχαιραν εἰς τὴν ὀσφὺν ἐφόρει,
κ' εἰς τὴν παλάμην ἔπαλλε μικρὸν ζυγίζων κόντον.
Ἡ θήκη δ' ἦν τοῦ ξίφους του χειρῶν ἀπειροκάλων
ἔργον, πορφύρας καὶ χρυσοῦ, πολυτελὴς δὲ μᾶλλον.

83

Ἐν ᾧ δ' ὁ παῖς τερπόμενος πρὸς ἃ ἐκθύμως πράττει,
δόξης νεανικεύματα, ἀρτιφυοῦς ἀνδρίας,
κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ φερόμενος τὰ τάγματα ταράττει,
οὐδὲ κωλύει τις αὐτὸν δι' ὑπερόχου βίας,
κρυφίως τὰς παντοίας του καμπὰς παραφυλάττει
ὁ Ἀργιλλάν· τὸ δόρυ του τινάσσων ἀπ' εὐθείας,
τὸν ἵππον ῥίπτ' ἡμιθανῆ. Πρὶν δ' ἐγερθῇ ὁ νέος,
ὁρμᾷ ξιφήρης, κ' ἐπ' αὐτὸν ἐπέρχεται ταχέως.

84

Κ' ἐκεῖ, καθικετεύοντος τοῦ ἀγλαοῦ προσώπου,
οὐδ' ἄλλα ὅπλα ἔχοντος ἐκτὸς τῶν τοῦ ἐλέους,
σκληρὰν τὴν χεῖρα ἔτεινε μετ' ἀμειλίκτου τρόπου,
τοὺς χαρακτῆρας ἀπειλῶν νὰ σχίσῃ τοὺς ὡραίους.
Ἀλλὰ φιλανθρωπότερον τὸ ξίφος τοῦ ἀνθρώπου,
ὠλίσθησε, κ' ἐπήγαγε τοὺς κτύπους ἀβεβαίους.
Τί τ' ὄφελος! τοῦ Τραύματος σφαλέντος τοῦ προτέρου,
προτείνων τὴν σκληρὰν αἰχμὴν ἐπέπεσ' ἐκ δευτέρου.

85

Ὁ Σολιμὰν δ', ὃν ν' ἀσχολῇ συνέπεσεν ἐκεῖ που
ὁ Γοδεφρεῖδος οὐ μακρὰν διὰ χειρὸς εὐρώστου,
ἀφεὶς τὴν μάχην, ἔστρεψε τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου,
ὡς εἶδε πῶς ἐκτίθεται ὁ φίλος ὀπαδός του.
Τὰς τάξεις σχίζων, ἔφθασεν εἰς τὴν στιγμὴν περίπου,
ἐκδικητής του, μάλιστα, ἀλλ' ὄχι βοηθός του.
Διότι βλέπει πίπτοντα τὸν προσφιλῆ Λεσβῖνον
ὡς πάγκαλον, ὢ θλίψεως! ἐκριζωθέντα κρῖνον.

86

Οἱ ὀφθαλμοί του κλείονται καὶ δύουσιν ὡραῖοι,
καὶ εἰς τὸ στῆθος εὐπρεπῶς ἡ κεφαλή του κλίνει.
Τὸν ἐπιχρίει ἐλαφρὰ ὠχρότης, καὶ ἐμπνέει
τοσοῦτον οἶκτον ἡ στιγμὴ ὅταν τὸ φῶς του σβύνει,
ὥστ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὀργῆς ὁ Μουσουλμάνος κλαίει,
καὶ ἡ καρδία λύεται, ἡ πρώην μαρμαρίνη.
Σὺ κλαίεις, σὺ, ὦ Σολιμάν! Ἀλλ' ἀδακρύτως εἶδες
νὰ πέσωσι καὶ θρόνος σου καὶ μέλλοντος ἐλπίδες.

87

Τὸ αἷμα ὅμως τοῦ παιδὸς ὡς εἶδε νὰ σταλάζῃ
ἀπὸ τοῦ ξίφους τοῦ σκληροῦ, κ' ἔτι θερμὸν ν' ἀχνίζῃ,
σιγᾷ ὁ οἶκτος, καὶ ὀργὴ ἐντός του ἀναβράζει,
καὶ παύ' εἰς τὴν καρδίαν του τὸ δάκρυ ν' ἀναβλύζῃ.
Ἐπὶ τὸν Ἀργιλλὰν ὁρμῶν, τὴν μάχαιραν ἁρπάζει,
καὶ τὴν ἀσπίδα, κ' ἔπειτα τὸ κράνος του χωρίζει,
τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμόν· κ' ἡ φοβερὰ πληγή του
εἶν' ἀνταξία τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀκοιμήτου.

88

Οὐδ' εἰς αὐτὰ δὲ ἀρκεσθεὶς, καὶ τὸ νεκρόν του στῆθος,
καταπεσόντος εἰς τὴν γῆν, ἀκόρεστος σπαράσσει.
Τοιοῦτος κύων μολοσσὸς, ὃν ἂν προσβάλῃ λίθος,
μετὰ μανίας στρέφεται τὸν λίθον νὰ δαγκάσῃ.
Τίς πόνος πλήττει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπαραμύθως,
ὥστ' ἐπ' ἀψύχου χώματος ζητεῖ νὰ τὸν χορτάσῃ!
Ὁ δ' εἰς τοὺς Φράγκους τὴν ἀρχὴν ἀσκῶν τὴν ὑπερτάτην
δὲν σπαταλᾷ τὰ τραύματα καὶ τὸν θυμὸν εἰς μάτην.

89

Ὑπῆρχον Τοῦρκοι χίλιοι ἐκεῖ θωρακοφόροι·
εἶχον τὰ κράνη σιδηρᾶ, ἀσπίδας εἰς τὰς χεῖρας.
Οὐδεὶς ἀγὼν τὸ σῶμά των νὰ καταβάλλ' ἠμπόρει·
θρασεῖς τὸ πνεῦμα, ἐγκρατεῖς παντοίας ἦσαν πείρας.
Εἰς τοῦ Σουλτάνου τοὺς στρατοὺς πρὶν ἔφερον τὸ δόρυ,
καὶ πάλιν ἠκολούθησαν τὰς πλάνητάς του μοίρας.
Φυγάδα τὸν συνώδευσαν διὰ τῆς Ἀραβίας,
καὶ τῷ παρέμειναν πιστοὶ καὶ εἰς τὰς δυσπραγίας.

90

Ἐν τάξεσιν ἀνθίστανται πυκναῖς αὐτῶν τὰ πλήθη.
Ὁ Γοδεφρεῖδος κατ' αὐτῶν ὁρμᾷ, καὶ τοῦ Κορκούττου
κόπτει τὸ πρόσωπον, κτυπᾷ εἰς τοῦ Ῥοστὲμ τὰ στήθη,
καὶ ἀποκόπτει τῷ Σελὶμ τὴν κάραν τοῦ λαιμοῦ του.
Ὁ δὲ Ῥοξένος ἐνταυτῷ τῶν δύω ἐστερήθη,
τοῦ δεξιοῦ βραχίονος καὶ τοῦ ἀριστεροῦ του.
Οὐ μόνους δὲ τὸ ξίφος του ἐκείνους καταβάλλει.
Καὶ ἄλλοι πίπτουσι νεκροὶ καὶ τραυματίαι ἄλλοι.

91

Ἐν ᾧ δὲ οὕτω κατ' αὐτῶν τὰ ὅπλα διευθύνει,
ἢ ἀποκρούων φονικὰς πληγὰς ἢ διανέμων,
κ' εἶν' ἡ ἐλπὶς ἀμφίῤῥοπος, καὶ πρὸς αὐτοὺς δὲν κλίνει
ἢ πρὸς ἐκείνους τῶν μαχῶν τὴν πλάστιγκα ὁ δαίμων,
ὁ Βουλλιὼν κονιορτοῦ νεφέλην διακρίνει
ἐπερχομένην, κεραυνοὺς χωνεύουσαν πολέμων.
Ἐκ τῆς νεφέλης δ' ἀστραπὴ ὅπλων πολλῶν ἐῤῥάγη,
καὶ τῶν ἀπίστων ὁ στρατὸς τὰ εἶδε κ' ἐξεπλάγη.

92

Ἦσαν πεντήκοντα ἱππεῖς, τὸ τοῦ Σταυροῦ σημεῖον
ἐπὶ σημαίας φέροντες πορφύρας καὶ ἀργύρου·
Χίλι' ἂν εἶχον στόματα μετὰ γλωσσῶν χιλίων,
ἂν εἶχον σιδηρᾶν φωνὴν καὶ πνεύμονας σιδήρου,
θὰ ἠδυνάτουν νὰ εἰπῶ τὸ πλῆθος τῶν σφαγίων
δι' ὧν ἡ φάλαγξ ἡ φρικτὴ τὸ ἔδαφος ἐπλήρου.
Πίπτ' ὑπ' αὐτῆς τὴν μάχαιραν ὁ Ἄραψ ὅστις τρέμει,
πίπτει ὁ Τοῦρκος, ὃς πεσὼν ἀκόμη ἐπολέμει.

93

Τρόμος καὶ φρίκη πανταχοῦ, σκληρότης, ἀσπλαγχνία
καὶ πένθος περιάγεται, καὶ διὰ τῶν ταγμάτων
θερίζει ὑπὸ σχήματα ὁ θάνατος παντοῖα,
καὶ λίμνη βαθυκύματος ἐκτείνεται αἱμάτων.
Ἐν τούτοις δὲ μετ' ὀπαδῶν κατέβ' εἰς τὰ πεδία
ὁ Βασιλεὺς, ὡς οἰωνοὺς ἐκ τῶν εὐτυχεστάτων
κομίζων, κ' ἔξω τῶν πυλῶν ἐξ ὕψους ἐθεώρει
τὴν μάχην, ὡς ἀμφίβολος καὶ ἄστατος προὐχώρει.

94

Πλὴν βλέπων νὰ ὑποχωρῇ τὴν πρώτην στρατιάν του
καὶ τὴν μεγαλητέραν του, ἐπιστροφὴν κηρύσσει.
Παρὰ Χλωρίνδας πρὸ παντὸς καὶ παρὰ τοῦ Ἀργάντου
τὴν ἀπαιτεῖ, καὶ προσπαθεῖ παντοίως νὰ τοὺς πείσῃ.
Τὸ σκληρὸν ζεῦγος ἀπειθεῖ πρὸς τὴν προσπάθειάν του,
αἱμοχαρὲς, παράφορον, καὶ πνέον τυφλὰ μίση.
Τέλος ἐπείσθησαν· ἀλλὰ τοὺς φεύγοντας συνῆγον,
κ' ἐχώρουν βάδην, τὴν φυγὴν ῥυθμίζοντες ὀλίγον.

95

Πλὴν τίς τὰ πλήθη χαλινοῖ, τὸν φόβον ὃς ἐνσκήψῃ
εἰς χαῦνον ὄχλον; Εἰς φυγὴν ἐτράπησαν τελείαν.
Ὁ μὲν τὸ σάκος του, ὁ δὲ τὸ ξίφος του νὰ ῥίψῃ
σπεύδει. Τὸ ὅπλον ἐνοχλεῖ, δὲν δίδει σωτηρίαν.
Ὑπάρχει πρὸ τῆς πόλεως κοιλάς· τραχέα ὕψη
πρὸς δύσιν ἔχει, καὶ πρανὴς χωρεῖ πρὸς μεσημβρίαν.
Ἐνταῦθα καταφεύγουσι, κ' ἐντεῦθεν ἀνακύπτει
πυκνὴ ὁμίχλη κόνιος, καὶ τὰς ἐπάλξεις κρύπτει.

96

Ἐν ᾧ αὐτοὶ κατήρχοντο τὸ προκλινὲς χωρίον,
ἐγκείμεν' οἱ Χριστιανοὶ πολὺν ἐπῆγον φόνον.
Ἀλλ' ὅτε πρὸς τὰ ὑψηλὰ προὐχώρησαν, πλησίον
τοῦ θρόνου τοῦ τυράννου των, τῶν πρώτων προμαχώνων
ὁ Γέλφος δὲν ἠθέλησεν εἰς στενωποὺς εἰσδύων,
ἀνίσων καὶ κινδυνωδῶν νὰ πειραθῇ ἀγώνων,
ἐστάθη, καὶ ὁ Βασιλεὺς συσσωματοῖ ἐν τάχει
τὰ λείψαν' ἃ διέσπειρεν ἀποτυχοῦσα μάχη.

97

Πᾶν δ' ἔπραξεν ὁ Σολιμὰν ὅ,τ' ἦτον δεδομένον
εἰς ἀνθρωπίνην δύναμιν· δὲν δύναταί τι πλέον.
Τὸν βρέχει αἷμα καὶ ἱδρώς. Τὸ στῆθός του ἀσθμαῖνον
κτυπᾷ, καὶ πνίγεται φυσῶν, βαρέως ἀναπνέων.
Ἦν ὁ βραχίων ἀδρανὴς εἰς τὴν ἀσπίδα μένων,
κ' ἡ δεξιὰ δὲν ἔφερε πληγὰς ἀνδρείας πλέον.
Δὲν κόπτει, ὀλισθαίνουσα, ἀμβλεῖα κατεστάθη
αὐτοῦ ἡ σπάθη, κ' ἔπαυσε νὰ εἶναι πλέον σπάθη.

98

Ἑαυτὸν οὕτως αἰσθανθεὶς, ἐσκέφθη ἀμφιῤῥέπων,
διάνδιχα τοὺς λογισμοὺς μερίζων τῆς φρενός του,
ἂν ἔπρεπε νὰ φονευθῇ, μὴ ἄλλοις ἐπιτρέπων
τὸ ἔνδοξον κατόρθωμα τῆς θανατώσεώς του·
ἢ ἐπιζῶν τοῖς φίλοις του ἂν μᾶλλον ἦτον πρέπον,
νὰ μεριμνήσ' ὑπὲρ ζωῆς κ' ἐξασφαλίσεώς του·
«Ἔστω λοιπὸν, ἀνέκραξεν. Ἡ μοῖρ' ἂς κατισχύσῃ·
»εἰς τὴν φυγήν μου τὴν κακὴν τὸ τρόπαιον ἂς στήσῃ.

99

»Εἰς τὸν ἐχθρὸν τὰ νῶτά μου ἂς τρέψω, κ' εἰς τὴν φήμην
»ἂς μὲ χλευάσῃ τῆς φυγῆς τὸν πλάνητα, τὸν μόνον.
»Ἀρκεῖ καὶ πάλιν ἔνοπλος νὰ ἔλθω καθὼς ἤμην,
»καὶ νὰ κλονίσω τὸν σαθρὸν ἀστήρικτόν των θρόνον.
»Καθὼς τῶν ἐγκλημάτων των τὴν αἰωνίαν μνήμην
»διατηρῶ, τὸ μῖσός μου θὰ ζήσῃ δι' αἰώνων.
»Θ' ἀναγεννῶμαι ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν φαύλων ξένων,
»κόνις, τοῦ τάφου ἕρμαιον, πλὴν πνεῦμα ὠργισμένον.»

ΡΑΨΩΔΙΑ ΔΕΚΑΤΗ

1

Ὡς εἶπε, καὶ ἀπήντησεν, ὡς ἔτρεχ' ἐπ' ἀδείας
ἵππον πολεμιστήριον χωρὶς τοῦ ἀναβάτου.
Ἅμα τὸν εἶδε, ῥίπτεται εἰς τὰς λυτὰς ἡνίας,
κ' ἐπιπηδᾷ, εἰ καὶ βαρὺς τὰ μέλη ἐκ καμάτου.
Τὸ κράνος του, τὸ νεῦον πρὶν φρικτὸν εἰς ἐκστρατείας,
ἀπώλεσε τὸν λόφον του, τὸ μέγα κόσμημά του.
Εἰς ῥάκη ἀποκρέμαται ἡ εὐπρεπὴς ἐσθής του,
καὶ οὔ τι σώζει τῆς πομπῆς τῆς πρὶν βασιλικῆς του.

2

Ὡς λύκος ἐκ παρεμβολῆς ἐκδιωχθεὶς προβάτων
φεύγει, δειλῶς κρυπτόμενος, τὴν μάνδραν ἣν ἠπείλει,
ἐὰν δὲ καὶ ἀνάπλεως ἀρτισφαγῶν κρεάτων
ἡ ἀδηφάγος του γαστὴρ οἰδαίνηται ἡ κοίλη,
ὅμως τὴν γλῶσσάν του κρεμᾷ, ἀκόρεστον αἱμάτων,
καὶ ἀπολείχει δι' αὐτῆς τ' ἀκάθαρτά του χείλη,
τοιοῦτος ὁ Ὀθωμανὸς κατέλιπε τὴν πάλην
εἰς θερμὸν αἷμα μεθυσθεὶς, καὶ αἷμα θέλων πάλιν.

3

Τοιαύτη δ' ἦν ἡ τύχη του, ὥστ' ἂν καὶ τοὺς ἀέρας
ἐσκότιζον ὑπὲρ αὐτὸν συρίζοντα τὰ βέλη,
αὐτὰ, τοσαύτας μετ' αὐτῶν καὶ λόγχας καὶ μαχαίρας,
τόσας θανάτου μηχανὰς ἀπέφυγεν ἐν τέλει,
καὶ μόνος, ἄγνωστος αὐτὸς, εἰς τὰς ἀγνωστοτέρας
κ' ἐρημοτέρας τῶν ὁδῶν νὰ διαβαίνῃ θέλει.
Ὡς βαίνει δὲ, καθ' ἑαυτὸν σταθμίζει τὸ πρακτέον,
καὶ λογισμῶν κυμαίνεται ἐν μέσῳ ἀβεβαίων.

4

Τέλος ν' ἀπέλθ' ἠθέλησεν ἐκεῖ ὅπου συλλέγει
ὁ τῆς Αἰγύπτου Βασιλεὺς τὸν ἰσχυρὸν στρατόν του.
Εἰς τούτου θέλει νὰ ταχθῇ τὰς φάλαγκας, καὶ λέγει
τὴν τύχην νὰ συμμερισθῇ τῶν συστρατιωτῶν του.
Ὡς δ' ἀπεφάσισε, νυκτὸς δὲν τὸν ἐδέχθη στέγη
οὐδὲ κατάλυμα· χωρεῖ εὐθὺ πρὸς τὸν σκοπόν του.
Βαδίζει ἄνευ ὁδηγοῦ· γνωρίζει τὰς διόδους,
καὶ προχωρεῖ πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Γάζας τῆς ἀμμώδους.

5

Ὁ κόπος μὲν τὸ σῶμά του πιέζει καὶ βαρύνει,
κ' αἰσθάνεται τὰς ἀλγεινὰς πληγὰς ἀλγεινοτέρας,
ἀλλ' οὐδὲ ἀναπαύεται οὐδὲ τὰ ὅπλ' ἀφήνει,
κ' ἐργάζεται ἀγωνιῶν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας.
Ὅταν δ' ἡ νὺξ τὸν πέπλον της ἐπὶ τῆς γῆς ἐκτείνῃ,
τὸ πᾶν συγχέουσα ἐντὸς μελαίνης ἀτμοσφαίρας,
ἀπὸ τοῦ ἵππου καταβὰς τὰ τραύματά του λύει,
καὶ φοίνικας, ὡς δύναται, ἐκ δένδρου ἀποσείει.

6

Κ' ἐκ τοῦ καρποῦ ἀποτραφεὶς, τὰ ἐναγώνιά του
πλευρὰ εἰς ἔδαφος γυμνὸν ἁπλοῖ, ν' ἀναπαυθῶσι·
καὶ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος του τιθεὶς τῆς χαλκηλάτου
τὴν κεκμηκυῖαν κεφαλὴν, τοῖς λογισμοῖς νὰ δώσῃ
θέλει ἀνάπαυσιν· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τραύματά του
ἡ ἀλγηδὼν ἐνίοτε αὐξάνει, κ' εἶναι τόση,
ὥστε δεινῶς τὸν τυραννεῖ· πρὸς δὲ κ' εἰς τὴν καρδίαν
πιέζουσαν αἰσθάνεται ὀργὴν καὶ ἀθυμίαν.

7

Ὅταν δ' ἐν μέσῃ τῇ νυκτὶ τὰ ὄντα καὶ τὰ πλήθη
ἐῤῥίπτοντο εἰς παντελοῦς ναρκώσεως ἀγκάλην,
ὑπὸ τοῦ κόπου νικηθεὶς, παρέδιδε τῇ λήθῃ
κ' ἐκεῖνος τὰς φροντίδας του, τὴν ψυχικήν του πάλην·
μόλις τὸ φλέγον βλέφαρον, καὶ μόλις παρεμύθει
τὸ σῶμα εἰς ἀνήσυχον, βραχεῖαν ὕπνου ζάλην.
Ἀλλ' ἅμα τὸν κατέλαβεν ἡ νάρκη κεκμηκότα,
τοιαῦτα λέγουσα φωνὴ τῷ ἔκρουσε τὰ ὦτα·

8

«Ὦ Σολιμὰν, ὦ Σολιμὰν, ἡσύχως ἤδη κεῖσαι
»κοιμώμενος! Ἐγέρθητι, καὶ ἄλλοτε κοιμήσου.
»Τῆς γῆς ἧς ἐβασίλευες δεδιωγμένος εἶσαι,
»καὶ ὑπ' ἀλλότριον ζυγὸν δουλεύει ἡ πατρίς σου.
»Εἰς ταύτην κατακείμενος τὴν γῆν δὲν ἐνθυμεῖσαι
»ὅτι ἀκήδευτ' εἰς αὐτὴν εἰσὶν οἱ σύντροφοί σου;
»Ἐν ᾧ εἰσὶν ἀρτίτυπα τοῦ αἴσχους σου τὰ ἴχνη,
»νωθρὸς προσμένεις τῆς νυκτὸς νὰ σβύσωσιν οἱ λύχνοι;»

9

Ὁ Σολιμὰν ἐξύπνησε. Τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐγείρας,
ἐμπρός του βλέπει γέροντα ἐπίσημον τὸ σχῆμα.
Ῥάβδον κυρτὴν ὁ ἄνθρωπος βαστάζων εἰς τὰς χεῖρας,
ὡδήγει τὸ πρεσβυτικὸν σφαλλόμενόν του βῆμα·
«Τίς εἶσαι, φαῦλον φάντασμα; Τί τὸ κακόν σου γῆρας
»τοὺς ὁδοιπόρους ἐνοχλεῖ; (ὁ Τοῦρκος ἐπετίμα.)
»Τί τοὺς καμόντας ἐξυπνᾷς; καὶ διὰ σὲ τί εἶναι
»ἢ ἡ ἐμὴ ἐκδίκησις, ἢ αἱ ἐμαὶ αἰσχύναι;»

10

«Ἐγὼ τίς εἶμαι; Εἰς ἐμέ, ἀπήντησεν ὁ γέρων,
»διόλου ἴσως ἄγνωστος δὲν εἶναι ὁ σκοπός σου.
»Καὶ ὥς τις ἔχων ὑπὲρ σοῦ πολὺ ἐνδιαφέρον,
»καὶ πλεῖον ἢ ὅ,τι φρονεῖς, παρίσταμαι ἐμπρός σου.
»Μὴ σὲ λυπῇ ὁ λόγος μου. Τὴν φρένα σου ἐξαίρων,
»εἶν' ὁ τραχύς μου ἔλεγχος ἀκόνη τῆς φρενός σου.
»Μή, ὦ γενναῖε, θυμωθῇς δι' ὅσα σ' ἐπιπλήττω.
»Ὑπὸ τὸ κέντρον μου ἡ σὴ ἀνδρία ἐγερθήτω.

11

»Πρὸς τί ματαίως ἔστρεψες τὸ βῆμα τοῦ ποδός σου
»ὅπου μονάρχης κραταιὸς εἰς Αἴγυπτον ἀνάσσει;
»Ἐπίπονος καὶ δυσχερὴς θὰ εἶναι ἡ ὁδός σου,
»θὰ εἶναι δὲ ἀνωφελής, προβλέπω, ἐπὶ πᾶσι.
»Διότι, μάθε, καὶ χωρὶς τῆς ἀπελεύσεώς σου,
»τὸ σῶμα τὸ Σαρακηνὸν θὰ κινηθῇ, θὰ φθάσῃ.
»Δὲν εἶν' ἐκεῖνο στάδιον εἰς ὃ ἐπιδεικνύων
»τὴν ἀρετήν σου, νὰ ῥιφθῇς κατὰ τῶν πολεμίων.

12

»Ἀλλ' εἰς ἐμὲ πιστεύθητι, καὶ εἰς τὰς ὀχυρώσεις
»αὐτάς, αἷς περικάθηνται τὰ ὅπλα τῶν Λατίνων,
»ἐν πλήρει σοὶ ὑπόσχομαι φωτὶ νὰ κατορθώσῃς
»νὰ εἰσχωρήσῃς, καὶ χωρὶς ἢ μάχης, ἢ κινδύνων.
»Ἐκεῖ πρὸς ὅπλα ἔριζε καὶ μάχου πρὸς κακώσεις,
»καὶ δόξης δρέπων στέφανα, καὶ τὴν ψυχὴν ἡδύνων.
»Ὑπερμαχῶν τῆς πόλεως ἐκεῖ κλειστὸς ἐγκρύπτου,
»ὡς ὁ ἐπίκουρος στρατὸς νὰ φθάσῃ τῆς Αἰγύπτου.»

13

Ἐν ᾧ ἀκόμη ἔλεγε, τὸ βλέμμα τοῦ ἀνθρώπου
καὶ τὴν φωνήν του ὁ τραχὺς Ὀθωμανὸς θαυμάζει,
καὶ ἀπὸ τῆς ἀγρίας του ψυχῆς καὶ τοῦ προσώπου
τὸν τύφον ἀποδύεται, καὶ τὸν θυμὸν εὐνάζει.
«Πάτερ, νὰ ἔλθω μετὰ σοῦ δι' οἵου θέλεις τόπου
»εἶμ' ἕτοιμος· ὁδήγει με· σ' ἀκολουθῶ, φωνάζει.
»Δὸς οἵας θέλεις συμβουλάς· θεν' ἀγαπήσω μόνας
»ἐκείνας, ὅσαι φέρουσι κινδύνους καὶ ἀγῶνας.»

14

Τοὺς λόγους τούτους ἐπαινεῖ ὁ ἄλλος. Ἀλλὰ πνέει
ἡ αὔρα, καὶ τὰ τραύματα τὸ ψῦχος παροξύνει.
Τότ' ἐκ φιάλης τι ῥευστὸν ὁ γέρων ἐπιχέει,
καὶ τὴν ῥοὴν τοῦ αἵματος καὶ τὰς πληγὰς πραΰνει.
Ἐν τούτοις τοῦ Ἀπόλλωνος οἱ πλόκαμ' οἱ ὡραῖοι
ἐφάνησαν, καὶ τῆς Αὐγῆς ἡ ὄψις ἡ ῥοδίνη.
«Οἱ δρόμ' ἰδοὺ φωτίζονται, τῷ λέγει, ἀλλὰ βαῖνε.
»Τῶν ἔργων ἤδη ἄρχονται αἱ ὧρ' αἱ τεταγμέναι.»

15

Εἰς δίφρον τότ' ἐκάθησαν προσμένοντα πλησίον,
ὁ γέρων, καὶ ὁ εὐγενὴς ὁπλίτης τῆς Νικαίας.
Ἀμέσως δὲ, δραττόμενος ὁ πρῶτος τῶν ἡνίων,
τοὺς δύω ἵππους ὁδηγεῖ διὰ χειρὸς βεβαίας.
Διάττουσι δὲ μεθ' ὁρμῆς τοιαύτης τὸ πεδίον,
ὥστε οὐδ' ἴχνος τῶν τροχῶν ἀφήνουσ' εἰς τὰς γαίας.
Σταλάζ' ἱδρὼς ἐκ τῶν πλευρῶν τῶν ἵππων ἀσθμαινόντων·
φυσῶσι, καὶ λευκαίνουσιν ἀφροὶ τὸν χαλινόν των·

16

Θαύματα τώρα θὰ εἰπῶ. Εἰς νέφος συμπυκνοῦται
ὁ ἀὴρ πέριξ, κ' ἑαυτὸν εἰς πάγιον συστέλλει.
Ὁ μέγας δίφρος ὑπ' αὐτοῦ ὁλόκληρος κυκλοῦται,
καὶ γίνονται ἀόρατοι αὐτὸς καὶ ἡ νεφέλη.
Ἀλλ' αὕτη εἶναι στερεὰ, καὶ δὲν τὴν σχίζει οὔτε
ὁ λίθος ὃν κατὰ τειχῶν ὁ καταπέλτης στέλλει.
Τὸ νέφος ὅμως βλέπουσιν οἱ ἐν τῷ κοίλῳ νέφει,
καὶ δι' αὐτοῦ τὸν οὐρανὸν, ὃς ἄνωθεν τοὺς στέφει.

17

Ὁ Σολιμὰν ἐκπλήττεται, καὶ τὰς ὀφρῦς συσπάσας,
ῥικνοῦται, καὶ τὸ βλέμμα του ἀκίνητον στηρίζει.
Τὸν δίφρον βλέπων νὰ πηδᾷ τὰς δυσκολίας πάσας,
ἐνίοτε μετέωροι πῶς φέρονται νομίζει.
Ὁ δὲ, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τὸ ἀτενὲς σπουδάσας,
πῶς ἡ ψυχή του ἔμπληκτος ἀπέμεινε γνωρίζει.
Τῷ ὁμιλεῖ, τὴν φρένα του τὴν πτοηθεῖσαν σείει,
καὶ ὁ Σουλτάνος συνελθὼν, τὴν σιωπήν του λύει·

18

«Σὺ, ὅστις, λέγει, καὶ ἂν εἶ, ὁ κάμπτων καὶ βιάζων
»τὴν φύσιν εἰς φαινόμενα ἀδόκητα καὶ ξένα,
»κατασκοπεύων τὸν μυχὸν τῶν καρδιῶν, κ' ἐτάζων
»τὰ τῶν φρενῶν μυστήρια τὰ μᾶλλον κεκρυμμένα,
»ἐὰν διὰ τῆς γνώσεως προβαίνῃς πλησιάζων
»καὶ εἰς αὐτὰ τ' ἀτέλεστα καὶ τὰ μεμακρυσμένα,
»εἰπέ μοι ποίαν ἔκβασιν τῶν νῦν καιρῶν, ἢ ποίας
»ὁ οὐρανὸς ἐπέκλωσε τὰς τύχας τῆς Ἀσίας;

19

»Ἀλλὰ πρὸ πάντων σοὶ ζητῶ, εἰπέ μοι τ' ὄνομά σου,
»καὶ τίνι τέχνῃ κατορθοῖς τοιαῦτα ἀσυνήθη·
»διότι πῶς θενὰ δεχθῇ ὁ νοῦς τὰ λόγιά σου
»ἂν πρῶτον ἡ κατάπληξις αὐτοῦ δὲν διελύθη;»—
«Νὰ ἐκτελέσω ἐξ αὐτῶν τὸ πρῶτον θέλημά σου
»εὔκολον εἶναι», μειδιῶν ὁ γέρων ἀπεκρίθη.
»Εἶμ' ἐκ Συρίας Ἴσμενος, καὶ μὲ καλοῦσ' οἱ Σύροι
»μάγον, ὡς γνώσεων αὐτοῖς ἀκαταλήπτων πλήρη.

20

»Ἀλλὰ νὰ λέγω μέλλοντα, τῆς μοίρας ν' ἀνελίττω
»τ' ἀθάνατα θεσπίσματα, τὰς δέλτους τὰς κρυφίας,
»τόλμην, καὶ τῆς ἰσχύος μου ἀνώτερον κηρύττω,
»οὐδὲ ἐδόθ' εἰς τῶν θνητῶν αὐτὸ τὰς διανοίας.
»Πᾶσα ψυχὴ καὶ δύναμις ἐνταῦθα προσπαθήτω
»τῆς γῆς νὰ φύγῃ τὰ δεινὰ καὶ τὰς ταλαιπωρίας.
»Πολλάκις εἰς τὸν ἰσχυρὸν καὶ τὸν σοφὸν συμβαίνει
»ὁ ἴδιος τῆς τύχης του τὰς βάσεις νὰ τεκταίνῃ.

21

»Σὺ τὴν ἀνδρείαν δεξιὰν, δι' ἧς νὰ ὑποσείσῃς
»τὸ ξένον κράτος δύνασαι, καὶ φόβον νὰ ἐνσπείρῃς,
»πολλῷ δὲ μᾶλλον δι' αὐτῆς τὴν πόλιν νὰ φρουρήσῃς,
»ἣν ἀπειλοῦσιν ἄγριοι κατακτηταὶ ξιφήρεις,
»πρὸς ὅπλ' αὐτὴν ἑτοίμασον, πρὸς πῦρ αὐτὴν ἐπίσης.
»Ἀνδρίζου, θάῤῥ', ὑπόμενε. Εἰμὶ ἐλπίδων πλήρης.
»Ἀλλ' ἔστω· ἂς σοὶ προειπῶ προσέτι, ἀφ' οὗ θέλεις,
»τί 6λέπω ὑποσκότεινον, καὶ ὡς διὰ νεφέλης.

22

»Βλέπω, ἢ κἂν μοὶ φαίνεται πῶς 6λέπω,— τὴν πορείαν
»ἀφ' οὗ ὁ δίσκος συνεχῶς ἀλλάζῃ τοῦ πλανήτου,—
»ἄνδρα δι' ἔργων εὐγενῶν κοσμοῦντα τὴν Ἀσίαν,
»καὶ τῆς Αἰγύπτου ἄρχοντα, τῆς γῆς τῆς πολυσίτου.
»Τὴν πρὸς τὰς τέχνας σιωπῶ λοιπήν του ἐμπειρίαν,
»ἀμ6λυωπῶν. Τὰς ὄψεις μου θαμ6οῖ ἡ ἀρετή του.
»Ἀρκεῖ σοι τοῦτο. Ὑπ' αὐτοῦ τὰ ὅπλα ἡττημένοι
»ἐκ τῆς τεκούσης ἡμᾶς γῆς θ' ἀφανισθῶσ' οἱ ξένοι.

23

»Ἐκ βάθρων θεν' ἀνατραπῇ τὸ ἄνομόν των κράτος,
»κ' ἐν τῷ ὑστάτῳ ἀφανὲς θὰ καταστῇ ἀγῶνι.
»Τὰ ἔσχατά των λείψανα εἰς γῆν μικρὰν τὸ πλάτος
»θὰ φύγωσι, κ' ἡ θάλασσα θενὰ τὰ σώζῃ μόνη.
»Θὰ εἶναι σὸς ἀπόγονος αὐτός.» Εἰπὼν ὑστάτως
αὐτὰ ὁ μάγος, σιωπᾷ. Ὁ δ' ἄλλος ἀνεφώνει·
«Εὐδαίμων! Πόσον πέπρωται νὰ δοξασθῇ!» Κ' ἐν μέρει
φθονεῖ διὰ τὴν τύχην του, ἐν μέρει ἐπιχαίρει.

24

Κ' ἐπρόσθεσε μετέπειτα· «Ἡ τύχη ἐὰν κλίνῃ
»ὑπὲρ ἐμοῦ ἢ κατ' ἐμοῦ, ὡς εἶναι πεπρωμένον,
»νὰ μὲ δεσμεύσῃ δοῦλόν τις δὲν θέλω ὑπομείνει,
»οὐδέ τις θέλει μὲ ἰδῇ ποτὲ νενικημένον.
»Νὰ ἐκτραπῶσι δύνανται τὰ ἄστρα κ' ἡ σελήνη
»τῆς τροχιᾶς των, πρὶν ἐγὼ τοῦ δρόμου παρεκβαίνων
»τῶν καθηκόντων φωραθῶ.» Κ' ἐν ᾧ τοιαῦτα λέγει,
πῦρ πνέει ἀρειμάνιον, καὶ ἡ ψυχή του φλέγει.

25

Τοιαῦτα διελέγοντο, καὶ ἦλθον ἕως ὅπου
οὐχὶ μακράν των αἱ σκηναὶ ὑψοῦντο τῆς Γαλλίας,
καὶ εἶδον — ὢ θεάματος δεινοῦ καὶ ἀπανθρώπου! —
τὸν θάνατον ὑπὸ μορφὰς μυρίας καὶ μυρίας.
Βαθεῖα θλίψις ἔβαψε τὴν ὄψιν τοῦ προσώπου
τοῦ Σολιμὰν, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς ἀχλὺς σκοτοδινίας.
Κειμένας εἶδε κατὰ γῆς καὶ ποδοπατουμένας
τὰς τρομερὰς σημαίας του, τὰς πρὶν πεφημισμένας.

26

Τοὺς Φράγκους εἶδε χαίροντας κ' εὐθύμους νὰ πατῶσι
τὰ σώματα, τὰς κεφαλὰς τῶν εἰς αὐτὸν φιλτάτων,
κ' ἐν ἐπιδείξει, τοῖς νεκροῖς ἀτάφοις νὰ συλῶσι
τὰ ᾑμαγμένα ὅπλα των καὶ τὰ ἐνδύματά των.
Πολλοὺς δ' ἐναποθέτοντας εἰς τάφους νὰ τιμῶσι
τὰ σώματα τῶν φίλων των διὰ τιμῶν ἐσχάτων·
καὶ ἄλλους εἶδε ῥίπτοντας εἰς πῦρ, εἰς σωρὸν ἕνα
ὁμοῦ Ἀράβων πτώματα καὶ Τούρκων μεμιγμένα.

27

Βαθέως ἀνεστέναξε, τὴν μάχαιράν του σύρει,
ἀπὸ τοῦ δίφρου ἐκπηδᾷ, καὶ θέλει νὰ ὁρμήσῃ.
Ὁ γέρων πλὴν μετὰ κραυγῆς συνέχει τὸν φρενήρη,
καὶ τὸν βιάζει ἄκοντα νὰ ὀπισθοδρομήσῃ.
Ἅπτεται πάλιν τῆς ὁδοῦ εὐθὺς, καὶ πρὸς μονήρη
λόφον χωρῶν, τὸν ὕψιστον αὐτῶν, τοὺς ἵππους πλήσσει.
Οὕτω προέβη ἕως οὗ ἀφῆκε παραβάλλων
ὀπίσω του τὸ στράτευμα καὶ τὰς σκηνὰς τῶν Γάλλων.

28

Ἐκεῖ λοιπὸν ἀπέβησαν· ὁ δίφρος δὲ συγχρόνως
ἐχάθη, κ' εἰς τὸ νέφος των κρυπτόμενοι τὸ πρῶτον,
πεζοὶ ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον ἐπιπόνως,
καὶ εἰς κοιλάδ' ἀριστερῶς κατέβησαν πρὸς νότον,
κ' ἔφθασαν ὅπου, ὑψηλὴν τὸ ὄρος τῆς Σιῶνος
κεφαλὴν αἶρον, πρὸς δυσμὰς τὸ γαῦρον στρέφει νῶτον.
Ἐκεῖ ὁ μάγος ἵσταται, καὶ ἔπειτα προέβη
πρὸς τὴν ἀπόκρημνον ὀφρὺν, ὡς ἂν τὴν κατοπτεύῃ.

29

Πλησίον κοῖλον σπήλαιον ὁ γέρων διακρίνει,
ἔργον πανάρχαιον, ἐντὸς τῶν βράχων τῶν ἀβάτων.
Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπάτητον αἰῶνας εἶχε μείνει,
τὸ στόμιον ἐκλείετο ὑπ' ἀκανθῶν καὶ βάτων.
Ἐπιμελῶς τὰ ἐμποδὼν προσκόμματα μακρύνει,
καὶ προχωρεῖ καμπτόμενος διὰ τῶν στενωμάτων.
Τὴν μίαν χεῖρα, ψηλαφῶν τὸ σπήλαιον, προβάλλει,
κ' εἰς τὸν Σουλτάνον ὁδηγὸς προσφέρεται ἡ ἄλλη.

30

Ὁ δὲ Σουλτάνος ἐκφωνεῖ· «Ἀλλὰ εἰπέ μοι, ποία
»εἶν' ἡ κρυπτὴ αὐτὴ ὁδὸς ἣν θέλεις νὰ βαδίσω;
»Ἂν δὲν μ' ἐκώλυεν ἡ σὴ προβλεπτικὴ φιλία,
»διὰ τοῦ ξίφους ἤξευρον ἄλλην τινὰ νὰ σχίσω.»
Ἐκεῖνος δ' ἀπεκρίνατο· «Μή, ὦ ψυχὴ ἀνδρεία
»ἡ ἀνοδία σὲ πτοῇ, καὶ μὴ στραφῇς ὀπίσω.
»Καὶ ὁ Ἡρώδης δι' αὐτῆς διήρχετο τὸ πάλαι,
»πολλάκις, οὗ φημίζονται αἱ πράξεις αἱ μεγάλαι.

31

»Ἐσκάφη δὲ τὸ σπήλαιον ὑπὸ τοῦ Βασιλέως
»ὁπότε τὸ ὑπήκοον νὰ χαλινώσ' ἠξίου,
»καὶ δι' αὐτοῦ συνήθιζε νὰ καταβαίνῃ ἕως
»τοῦ πύργου ὃν ὠνόμασε «Προτείχισμ' Ἀντωνίου»
»κατὰ τὸν μέγαν φίλον του· καὶ ἀπ' αὐτοῦ λαθραίως
»μέχρι ναοῦ τοῦ παλαιοῦ προὐχώρει τοῦ ἁγίου.
»Οὕτως ἀόρατος αὐτὸς παρήλλαττε τὰ τείχη,
»κ' ἐξῆγεν ὅσους ἤθελε, κ' εἰσῆγεν οὓς ἂν τύχῃ.

32

»Ἀλλὰ τὴν δίοδον αὐτὴν τὴν ζοφερὰν, τῶν ζώντων
»ἀνθρώπων σήμερον οὐδεὶς ἐκτὸς ἐμοῦ γνωρίζει.
»Θὰ πορευθῶμεν δι' αὐτῆς ἐκεῖ ὅπου προὐχόντων
»καὶ πρεσβυτῶν συνέδριον ὁ Βασιλεὺς καθίζει·
»διότι, καθὼς φαίνεται, διὰ τῶν συμβαινόντων
»ὑπὲρ τὸ δέον ἡ ὀργὴ τῆς τύχης τὸν φοβίζει.
»Ἐγκαίρως ἦλθες· ἄκουσον, καὶ σίγα ὡς ν' ἀκούσῃς,
»λόγους δὲ λέγεις ἀνδρικοὺς τῆς ὥρας καθικούσης.»

33

Ὁ Σολιμὰν προὐχώρησε λοιπὸν, ἀκούων τοῦτο.
Μόλις τὸ ἄντρον τὸ στενὸν τὸ σῶμά του ἐχώρει·
καὶ εἰς τὴν σύριγκα, ἐν ᾗ τὸ σκότος ἐπυκνοῦτο,
τοῦ γηραιοῦ του ὁδηγοῦ κατόπιν ὡδοιπόρει.
Οὕτω τὸ πρῶτον ἔβαινεν· ἀλλ᾽ ἔπειτα ἡπλοῦτο
τὸ ἄντρον κ᾽ ἐξετείνετο ὅσον ἐντὸς προὐχώρει·
ὥστε τὸ σῶμ᾽ ἀμφότεροι ἀνώρθωσαν ἐκ νέου,
ὡς εἰς τὸ μέσον ἔφθασαν τοῦ ζοφεροῦ σπηλαίου.

34

Θυρίδα δύσγνωστον ἡ χεὶρ ἀνοίγει τοῦ πρεσβύτου,
ἥτις εἰς κλίμακ᾽ ἄχρηστον καὶ τετριμμένην φέρει.
Ἀὴρ ὀλίγος ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑψηλοῦ φεγγίτου
καὶ φῶς θαμβὸν, ἀμφίβολον εἰς τὸν μυχὸν εἰσέῤῥει.
Ὡς τέλους δ᾽ ἐκ τοῦ πνιγηροῦ ἐξέρχονται ἀδύτου
εἰς αἴθουσαν εὐρύχωρον, φωτοβολοῦντα μέρη.
Χλαμυδοφόρος ἦν ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ θρόνου μένων
ὁ τεθλιμμένος Ἀλαδὶν ἐν μέσῳ τεθλιμμένων.

35

Ὁ Τοῦρκος ἐκ τῆς κοίλης του νεφέλης κατοπτεύει
τὰ πάντα πέριξ ἑαυτοῦ, καὶ βλέπει ἀοράτως.
Ἀκούει πῶς ὁ Βασιλεὺς ὁ πρῶτος ἀγορεύει
ἐπὶ τῆς ἕδρας τῆς χρυσῆς ἑδρεύων ὑπερτάτως.
«Τῷ ὄντι, λέγει, φίλτατοι, αὔτ᾽ ἡ ἡμέρ᾽ ἀπέβη
»πολλοῦ ὀλέθρου πρόξενος εἰς τὸ πιστόν μου κράτος.
»Πρὶν αἱ ἐλπίδες του πολλαὶ ὑπῆρχον καὶ μεγάλαι.
»Ἤδη μᾶς μέν᾽ ἡ Αἴγυπτος· ἐξέλιπον αἱ ἄλλαι.

36

»Ἐκ τούτου βλέπετε μακρὰν ὅτ' ἡ ἐλπὶς ἀπέχει,
»ἐν ᾧ εἰσὶ πρὸ τῶν θυρῶν οἱ κίνδυν' οἱ μεγάλοι·
»δι' ὃ καὶ ἡ συγκάλεσις ὑμῶν τὸν σκοπὸν ἔχει,
»πᾶν ὅ,τι ἕκαστος φρονεῖ ἐν μέσῳ νὰ προβάλῃ.»
Σιγᾷ. Ὡς δ' ὅταν ζέφυρος τὸ δάσος διατρέχῃ,
κ' ἐδῶ τοιοῦτος ψίθυρος τὰ ὦτά των προσβάλλει.
Ἀλλ' ὁ Ἀργάντης ἐγερθεὶς εἰς σιωπὴν τοὺς φέρει,
καὶ θαῤῥαλέον καὶ φαιδρὸν τὸ βλέμμα περιφέρει.

37

«Ὦ Βασιλεῦ μεγάθυμε, τῷ λέγει ὁ γενναῖος,
»ὁ ἄτρομος αὐτὸς ἱππεὺς, τί θέλεις νὰ εἰπῶμεν;
»Ἡμῶν τὴν γνωμοδότησιν δὲν προκαλεῖς ματαίως;
»Ἠξεύρεις· εἶναι ἄχρηστος ἡ ψῆφος ἣν ἂν δῶμεν.
»Εἰς ἄλλους μὴ ἐλπίζωμεν ἐκτὸς ἡμῶν· καὶ χρέος
»νομίσωμεν τὴν ἀρετήν· αὐτὴν ἐνστερνισθῶμεν.
»Θαῤῥῶμεν μόνον ἐπ' αὐτῇ. Δὲν ἔχω λόγον ἄλλον.
»Ὅπου τιμᾶται ἡ ζωὴ μὴ τὴν τιμῶμεν μᾶλλον.

38

»Δὲν λέγω ταῦτα παντελῶς ὡς τὴν ἐπικουρίαν
»ἣν θέλει πέμψ' ἡ Αἴγυπτος μὴ δῆθεν περιμένων.
»Τὸν λόγον τοῦ Μονάρχου μου οὐδ' εἰς ἀμφιβολίαν
»νὰ θέσω εἶναι δίκαιον ἢ ἐπιτετραμμένον·
»ἀλλὰ τὰ λέγω, μείζονα τὴν ψυχικὴν ἀνδρίαν
»ἐπιθυμῶν ἐντὸς τινῶν ἡμῶν, τῶν μαχομένων.
»Θέλω καθεὶς ἀπτόητος οὗ ἔλαχε νὰ μένῃ·
»νίκην ἐλπίζων, θάνατον θαῤῥούντως νὰ προσμένῃ.»

39

Ὡς εἶπεν ὁ ἀτρόμητος Ἀργάντης, μετὰ τρόπου
δηλοῦντος ὅτι ἔλεγεν ἐν πλήρει πεποιθήσει.
Ἔπειτ' ἀνέστη ὁ Ὀρχὰν μετὰ σεμνοῦ προσώπου.
Πρὸς τούτου τὴν εὐγένειαν ἦν οὐδεμία ἴση.
Εἶχε μὲν φήμην ἄλλοτε πολεμιστοῦ ἀνθρώπου·
φθὰς ὅμως νέαν σύζυγον καὶ τέκνα ν' ἀποκτήσῃ,
ἀπόλεμος, τοῦ πρώτου του σταδίου ἐξετράπη,
κ' ἐδόθη τῇ συζυγικῇ καὶ πατρικῇ ἀγάπῃ.

40

Εἶπε δὲ οὕτως· «Βασιλεῦ, δὲν θέλω κατακρίνει
»τὸν χείμαῤῥον τῆς εὐγενοῦς ἐκείνης εὐγλωττίας.
»Πηγάζει ἐξ αἰσθήματος μὴ θέλοντος νὰ μείνῃ,
»μὴ δυναμένου κἂν ἐντὸς νὰ μείνῃ τῆς καρδίας.
»Ἀλλὰ τὸν λόγον πύρινον ἐὰν σοὶ ἀπευθύνῃ
»ἢ καὶ θρασὺν ὁ ἀγαθὸς υἱὸς τῆς Κιρκασίας,
»ἂν τολμηρῶς σοὶ ὁμιλῇ, ἀλλ' ὁμολογητέον
»πῶς εἶν' ἐπίσης τολμηρὸς καὶ κατ' ἐχθρῶν παλαιῶν.

41

»Ἀλλὰ σὸν ἔργον, Βασιλεῦ, οὗ τόσα ἐπελθόντα
»συμβάντα καὶ παθήματα ὡρίμασαν τὴν φρένα,
»ὅταν ἰδῇς ἀκάθεκτον αὐτὸν ἀφηνιῶντα,
»νὰ κάμπτῃς ὑπὸ χαλινὸν τὸν δύσκαμπτον αὐχένα,
»τὸν κίνδυνον τὸν προσεχῆ συγκρίνων, τὸν παρόντα,
»πρὸς βοηθήματα μικρὰ, ἀπομεμακρυσμένα,
»πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, τὰ ὅπλα του τ' ἀκμαῖα
»τὰς νέας ὀχυρώσεις σου, τὰ τείχη σου τ' ἀρχαῖα.

42

»Τὴν πόλιν μας — ὅ,τι φρονῶ ἐκεῖνο ἀφηγοῦμαι —
»κατήρτισε μὲν ὀχυρὰν ἡ τέχνη καὶ ἡ φύσις.
»Οὐχ ἧττον πλὴν κ' ἑτέρωθεν πῶς εἶναι δὲν ἀρνοῦμαι
»πανίσχυρα τὰ ὅπλα των κ' αἱ μηχαναὶ ἐπίσης.
»Ποῖον τὸ μέλλον, ἀγνοῶ. Ἐλπίζω, πλὴν φοβοῦμαι
»ὡς ἀσταθεῖς τοῦ Ἄρεως τὰς παλιμβούλους κρίσεις.
»Ἀλλ' ἡ πολιορκία μας ἂν στενωτέρα ἦτον,
»ἴσως ἐκινδυνεύομεν νὰ στερηθῶμεν σίτων.

43

»Ἐκεῖνα τὰ βοσκήματα, ἐκεῖνα τὰ σιτία
»ὁπόσ' ἂν χθὲς συνήγαγες ἐντὸς τῆς Βαβυλῶνος
»ἐν ᾧ ἐκεῖνος αἵματος ἐπλήρου τὰ πεδία
»διὰ γενναίων πράξεων ὅσας κατώρθου μόνος,
»μικρὰ θὰ εἶν' ἐφόδια, ἂν ἡ πολιορκία
»δὲν παύσῃ, πόλιν ὡς αὐτὴν νὰ θρέψωσιν ἀφθόνως·
»καὶ δὲν θὰ παύσῃ πιθανῶς, ἄν, ὅτε ἀνηγγέλθη
»ἐπίκουρον τὸ στράτευμα τὸ ἐξ Αἰγύπτου ἔλθῃ.

44

»Τί δ' ἂν ἀργήσῃ νὰ φανῇ; Ἂν καὶ τῶν σῶν ἐλπίδων,
»τῶν τούτου ὑποσχέσεων ἀντάξιόν τι γίνῃ,
»ὅπως παρέλθῃ ἀφ' ἡμῶν ὁ τοῦ πολέμου κλύδων,
»ἡ νίκη, ἂν νικήσωμεν, εἰς τί θενὰ συντείνῃ;
»Θὰ ἔχωμεν ἀντίπαλον αὐτὸν τὸν Γοδεφρεΐδον,
»καὶ πρὸς ἡμᾶς θὰ μάχωνται οἱ στρατιῶτ' ἐκεῖνοι
»οὓς νὰ νικῶσιν εἴδαμεν εἰς συμπλοκὰς ἀπείρους
»τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Ἄραβας, τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Σύρους.

45

»Ὁποῖοι δέ τινες εἰσὶ δὲν ἀγνοεῖ κἀνείς σας,
»καὶ σὺ, Ἀργάντ' ἀτρόμητε, ὁ εἰς αὐτοὺς ἐνδώσας,
»τὰ νῶτα στρέψας ἀπ' αὐτῶν καὶ ὀπισθοχωρήσας,
»καὶ ἵν' αὐτῶν ἀπαλλαγῇς τὰς πτέρνας σου πτερώσας·
»οὐδ' ἡ Χλωρίνδα ἀγνοεῖ, ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ μαζῆ σας,
»οὐδ' ἔστιν ὁ ἀνώτερα τῶν ἄλλων κατορθώσας.
»Ἡμῶν οὐδένα ἐγκαλῶ, καὶ θὰ ὁμολογήσω
»εἰς τὸν ἀγῶνα πῶς οὐδεὶς ἀπέμεινεν ὀπίσω.

46

»Προσέτι λέγω·—κ' ἐννοῶ καλῶς τὰς ἀπειλάς του.
»Νὰ ὁμιλῶ ἀλήθειαν ἀκούων, δριμὺ βλέπει.—
»Τῆς μοίρας, καὶ τοῦ μέλλοντος ἡμῶν τοῦ ἀλανθάστου
»εἰς τῶν ἐχθρῶν τὸ μέτωπον σημεῖον ἐπιπρέπει.
»Δύναμις πύργων ἰσχυρῶν ἢ στήθους ἀδαμάστου
»τὸ πεπρωμένον τρόπαιον αὐτῶν δὲν ἀνατρέπει.
»Ταῦτα μ' ἐμπνέει—κ' ἔστω μοι ὁ οὐρανὸς προστάτης—
»ὁ ζῆλος σοῦ, ὦ Βασιλεῦ, τῆς χώρας τῆς φιλτάτης.

47

»Ὦ! Ἔμφρων τῆς Τριπόλεως ὁ Βασιλεύς! Τῶν ξένων
»δὲν τρέμει τὰς ἐπιδρομὰς οὐδὲ τὰς κατακτήσεις.
»Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος, ἄπειστος εἰς πεῖσμα ἐπιμένων,
»ἢ τὴν ζωὴν ἀπώλεσεν, ἢ κεῖται εἰς ἁλύσεις·
»ἢ δραπετεύσας ἄτολμος, κ' εἰς ἐξορίαν στένων,
»ἐσώθη εἰς ζωὴν δεινῶν καὶ εἰς περιφρονήσεις,
»ἐν ᾧ κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνίσως εἶχ' ἐνδώσει,
»δῶρα ἢ φόρον ἴσως δοὺς, θὰ εἶχε τ' ἄλλα σώσει.»

48

Τοιαῦτα λέγων σκολιά, περινενοημένα
τὸν νοῦν του ἐνεκάλυπτεν ἐν σκοτεινῇ τῇ γλώσσῃ,
μὴ ἔχων θάῤῥος νὰ εἰπῇ ὅ,τ' εἶχεν εἰς τὴν φρένα,
εἰρήνην νὰ ζητήσωσι, κ' ὑποτελεῖς νὰ ὦσι.
Ὁ Σολιμὰν τὰ ἤκουσε, καὶ πρὸς τὰ εἰρημένα
ὀργὴν ᾐσθάνθη, κ' ἑαυτὸν ζητεῖ νὰ φανερώσῃ.
Τότε ὁ μάγος, «δύνασαι ἀτάραχος νὰ βλέπῃς
»τοιαῦτα, λέγει· καὶ αὐτὰ νὰ λέγωντ' ἐπιτρέπεις»;

49

«Ἐνταῦθα μένω ἔγκλειστος, ὁ ἄλλος ἀπεκρίθη,
»ἄκων καὶ ἀνυπόμονος, καὶ ὁ θυμός μὲ φλέγει.»
Τὸ νέφος ἐν ᾧ κρύπτονται ἐξαίφνης διελύθη
κ' ἐσχίσθη διασκεδασθὲν ἐν ᾧ ἐκεῖνος λέγει.
Πάλιν τριγύρω του τὸ φῶς τὸ καθαρὸν ἐχύθη,
καὶ τ' οὐρανοῦ λαμποβολεῖ ἐπάνω του ἡ στέγη·
κ' ἐν μέσῃ ἀπροσδόκητος φανεὶς τῇ ὁμηγύρει,
ὑπερηφάνως ἐν αὐτῇ τὸ μέτωπον ἐγείρει.

50

«Ἐγώ, περὶ οὗ πρόκειται, ἰδοὺ ἐγὼ ἐμπρός σας,
»οὐχὶ Σουλτάνος ἔντρομος, οὐχὶ φυγομαχήσας.
»Ὅτι δὲ ψεύστης καὶ δειλὸς ὁ ταῦτα διαδόσας
»νὰ τ' ἀποδείξω εἶμ' ἐδῶ, τὸ ξίφος μου ἑλκύσας.
»Ἐγὼ ὁ πέριξ τοὺς ἀγροὺς δι' αἵματος ζυμώσας,
»πτωμάτων στρώσας εἰς τὴν γῆν σωρούς, καὶ περιστήσας
»φρούριον πέριξ μου νεκρῶν, ἐφ' οὗ δὲν ἔμεινέ τις
»ἢ ὀπαδὸς ἢ σύντροφος ἐμοῦ, ἐγὼ δραπέτης!

51

»Ἂν οὗτος, ἤ τις συμπαθὴς πρὸς τὰ φρονήματά του,
»προδίδων τὴν θρησκείαν του καὶ τὴν πατρίδα, σπεύσῃ
»περὶ τοιούτου νὰ εἰπῇ δεσμοῦ ἀνομωτάτου,
»ὦ Βασιλεῦ, θέλω τῇ σῇ ἀδείᾳ, τὸν φονεύσει.
»Δέχομαι μᾶλλον τὸν δεσμὸν τοῦ λύκου καὶ προβάτου,
»μᾶλλον εἰς ἓν περιστερὰ καὶ ὄφις νὰ φωλεύσῃ,
»προθύμως νὰ παραδεχθῶ πᾶν ἄλλο θέλω μᾶλλον,
»παρὰ νὰ συνοικήσωμεν ἡμεῖς μετὰ τῶν Γάλλων.»

52

Τὴν φοβερὰν ῥομφαίαν του, ἐν ᾧ αὐτὰ ὡμίλει,
εἰς ὕψος ὁ βραχίων του ὁ εὔρωστος ἐκίνει.
Ὡς δ' ἔλεγεν ἀγριωπὸς, κ' ἡ ὄψις του ἠπείλει,
ἐπτοημένοι καὶ βωβοὶ ἀπέμειναν ἐκεῖνοι.
Ἀλλ' εἶτα, σεμνοπροσωπῶν,, φωνῇ οὐχὶ ὀργίλῃ,
πρᾳότερον τῷ Βασιλεῖ τὸν λόγον ἀποτείνει·
«Ἀναλαμψάτω, Βασιλεῦ, τῷ λέγει, ἡ ἐλπίς σου.
»Ἀῤῥωγὴν ἔχεις. Πολεμεῖ ὁ Σολιμὰν μαζῇ σου.»

53

Ὁ Ἀλαδῖνος δ' ἔκραξεν· «Ὦ φίλε, μετὰ πόσης
»χαρᾶς σὲ βλέπω μεταξὺ ἡμῶν ἐπανελθόντα!
»Ἤδη τῶν στρατευμάτων μου τὰ πάθη, τὰς κακώσεις
»ἐλάσσονα αἰσθάνομαι καὶ μέτριά πως ὄντα.
»Τὸν θρόνον, Θεοῦ θέλοντος, σὸν ἔσται ν' ἀνορθώσῃς
»καὶ τὸν ἐμὸν, κλονούμενον, ὡς καὶ τὸν σὸν, πεσόντα.»
Ὡς εἶπε, καὶ τοὺς δύω του βραχίονας ἐκτείνων,
σφικτῶς εἰς τὰς ἀγκάλας του ἐγέκλεισεν ἐκεῖνον.

54

Καὶ μετὰ τὴν περίπτυξιν ὁ Βασιλεὺς κατέβη
τοῦ θρόνου, καὶ παραχωρεῖ αὐτὸν τῷ Νικαιάτη.
Ἀριστερῶς του κάθηται ὁ ἴδιος, καὶ νεύει
τὸν Ἴσμενον, κ' εἰς τὸ πλευρὸν τὸ ἕτερον τὸν τάττει.
Ἐν ᾧ δ' ἠρώτα νὰ εἰπῇ πᾶν ὅ,τι τοῖς συνέβη,
καὶ ἦτον ἡ διήγησις τοῦ μάγου πληρεστάτη,
προσῆλθε πρὸς τὸν Σολιμὰν ἡ κόρη ἡ μεγάλη,
πρώτ' εἰς προσκύνησιν αὐτὴ, κατόπιν δὲ οἱ ἄλλοι.

55

Παρουσιάσθη μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Ὁρμούσσης,
ὅστις ὡς πρῶτος ἀρχηγὸς τοὺς Ἄραβας ὡδήγει.
Αὐτὸς, εἰσέτι ζωηρᾶς τῆς μάχης διαρκούσης,
διὰ παρόδων σκολιῶν τὸν δρόμον του ἀνοίγει.
Ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς σιγῆς, καὶ τῆς νυκτὸς ἐλθούσης,
τέλος κατώρθωσεν ἐντὸς τῆς πόλεως νὰ φύγῃ,
καὶ τ' ἁρπαγέντα θρέμματα εἰσάγων κατὰ πρῶτον,
πείνης δεινῆς ἀπήλλαξε τὸ πλῆθος τὸ λιμόττον.

56

Μόνος τὴν ὄψιν σκυθρωπὸς, περιφρονήσεις πνέων,
ὁ ἄγριος Κιρκάσιος δὲν τοὺς μιμεῖτ' ἐκείνους,
καθὼς πολλάκις ἵσταται ἀκίνητος ὁ λέων,
μόνους κινῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ στρέφων τοὺς πυρίνους.
Ἀλλ' ὁ Ὀρχάνης δὲν τολμᾷ τὸ βλέμμα θαῤῥαλέον
νὰ στρέψῃ πρὸς τὸν Σολιμὰν, κ' εἰς γῆν τὸ ῥίπτει σύννους.
Οὕτω λοιπὸν συμβούλιον οἱ Βασιλεῖς καθίστων,
ὁ Τοῦρκος καὶ ὁ τῆς Σιὼν, καὶ πάντες οἱ ἱππεῖς των.

57

Ἐν τούτοις δὲ ὁ Βουλλιὼν τὴν νίκην ἀσφαλίζει,
τοὺς ἡττηθέντας κυνηγεῖ, καὶ τὰς ὁδοὺς καθαίρει.
Τῶν φονευθέντων ἔπειτα τὰ σώματα ἀθροίζει,
καὶ τῆς κηδεύσεως τιμὰς ἐσχάτας τοῖς προσφέρει.
Καὶ τότε τὴν μεθαύριον ἡμέραν διορίζει
ἡτοιμασμέν' εἰς ἔφοδον νὰ εἶναι οἱ ἑταῖροι.
Τοὐντεῦθεν εἰς τὸ φρούριον ἐγκλείσας τοὺς βαρβάρους,
πόλεμον αἴρει πολλαπλοῦν μετ' ἀνωτέρου θάῤῥους.

58

Ἀναγνωρίσας δὲ αὐτὸς τὸ σῶμα ποῖον ἦτον
τὸ ἐπελθὸν ἐπίκουρον εἰς τὸν δεινὸν ἀγῶνα,
ὅτι' ἦτον ἐκ τῶν πρώτων του καὶ τῶν πολυφιλήτων,
τὸ ἀσυνέτως πιστευθὲν εἰς τὴν ἀπαταιῶνα,
καὶ ὁ Ταγκρέδης συνιδὼν ὅτ' ἦτον μεταξύ των
ὁ δεσμευθεὶς εἰς ἔρημα τειχίσματα καὶ μόνα,
ἐμπρός του τοὺς ἐκάλεσε μετὰ τοῦ ἐρημίτου·
κ' οἱ ἄλλ', οἱ ἐμφρονέστεροι παρῆσαν ὀπαδοί του.

59

«Παρακαλῶ τις ἐξ ὑμῶν νὰ μοὶ διηγηθῆτε,
τοῖς λέγει, τὰ συμβάντα σας, τὰς ἀσταθεῖς πλανήσεις,
»καὶ ἔπειτα πῶς φέροντες, ἐκεῖ νὰ εὑρεθῆτε
»ἐπικουρίαν ἰσχυρὰν καὶ ἔγκαιρον ἐπίσης.»
Πρὸς ταῦτα, κάτω νεύοντες, ἐσίγων οἱ πλανῆται,
ὅτι τὸ σφάλμα ἔδακνεν αὐτῶν τὰς συνειδήσεις.
Ὁ Βασιλόπαις προελθὼν ὁ Βρεταννὸς ἐν τέλει,
καὶ ἀνυψῶν τοὺς ὀφθαλμούς, νὰ ὁμιλήσῃ θέλει.

60

«Ἡμεῖς, εἰς ὅσους δυσμενεῖς ἐφάνησαν οἱ κλῆροι,
»ἀπήλθομεν, κρυπτόμενοι δι' ἄλλων δρόμων ἄλλοι.
»Τοῦ ἔρωτος, τ' ὁμολογῶ, τὸ θέλγητρον μᾶς σύρει
»τὸ δολερὸν, καὶ μετ' αὐτοῦ τ' ἀπατηλά της κάλλη
»εἰς μέρη ξένα, ἑλιγμῶν ἀνεξιτήτων πλήρη,
»ὅπου ἡμᾶς φιλάρεσκος ζηλοτυπίας πάλη
»διῄρει. Πῶς ἡ κρίσις μας οἰκτρῶς ἀπετυφλώθη!
»Αὐτῆς πῶς ἦσαν παίγνια τὰ πάθη μας κ' οἱ πόθοι!

61

»Ὡς τέλους αἱ πλανήσεις μας μᾶς ἔφερον εἰς τόπους
»ὅπου τὸ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατέῤῥευσεν εἰς βρύσεις.
»Ἠθέλησεν εἰς ἀσεβεῖς λαοὺς καὶ κακοτρόπους
»τοὺς ὑβρισθέντας νόμους της νὰ ἐκδικήσ' ἡ φύσις,
»καὶ τὰς πλουσίας χώρας των καὶ τὰς πολυανθρώπους
»ἐκάλυψεν ὑφ' ὕδατα θερμὰ, καὶ λίμνην πίσσης.
»Μέχρι δὲ ὅπου τὰ νεκρὰ ἐκτείνονται πεδία,
»πιέζει ὁ ἀὴρ βαρὺς, καὶ πνέει δυσωδία.

62

»Πηκτὸν εἶν' ἕλος, κ' ἐν αὐτῷ σῶμα βαρὺ οὐκ ἔστι
»τὸ καταποντιζόμενον εἰς βάθος τοῦ πυθμένος.
»Καθὼς ἡ δρῦς, ἢ ὁ φελλὸς, ἢ ἄλλο ἀβαρές τι,
»σίδηρος πλέει ἐπ' αὐτοῦ καὶ βράχος ἐῤῥιμένος.
»Κατὰ τὸ μέσον δὲ αὐτοῦ μονήρης πύργος ἔστη,
»διὰ στενῆς, ἀλλὰ μακρᾶς γεφύρας ἡνωμένος.
»Ἐκεῖ μᾶς δέχεται, κ' ἐκεῖ, τίς οἶδε τέχνῃ τίνι
»τὸ πᾶν γελᾷ, καὶ εἰς χαρὰν κ' εἰς ἡδονὴν συντείνει.

63

»Τερπνὰ τὰ μέρ' ἦσαν αὐτὰ, γλυκὺς ἦν ὁ ἀήρ των,
»χλωρὰ τὰ δένδρα κ' οἱ ἀγροὶ, λαμπρὰ τὰ ὕδατά των.
»Ψυχρὰ πηγὴ ἀνέβλυζεν ἐξ ἠνθισμένων μύρτων
»κ' εἰς ἄνθη ῥύαξ ἔῤῥεε μετὰ κελαρυσμάτων.
»Κ' ἐν ᾧ ἐκ δένδρων καὶ δασῶν αἱ μελῳδί' ἐσκίρτων
»ἃς ἔψαλλε, τοὺς κλάδους των ὁ ζέφυρος ταράττων,
»προσεκελᾳδουν τὰ πτηνά. Δὲν λέγω ἐκτὸς τούτων
»τὰ μάρμαρα καὶ τὸν χρυσὸν, τὴν τέχνην καὶ τὸν πλοῦτον.

64

»Εἰς τὴν παχεῖαν δὲ σκιὰν, τοῦ ῥύακος πλησίον,
»ὅπου ἡ χλό' ἡ μαλακὴ, ἐσκευασμένη ἦτον
»τράπεζα βρίθουσα σκευῶν καὶ τοῤῥευτῶν ἀγγείων,
»καὶ ἐδεσμάτων ἐκλεκτῶν, σκευῶν πολυτιμήτων·
»κ' ἐκεῖ ἦν τούτων τῶν χωρῶν πᾶν προϊὸν, ὁποῖον
»ἢ ἔπεμπεν ἡ θάλασσα ἢ ἔφερεν ἡ γῆ των,
»ἢ τεχνητὸν μελίπηκτον· καὶ ἑκατὸν ὡραῖαι
»περιεβόμβουν εὔθυμοι διακονοῦσαι νέαι.

65

»Ἡ δὲ τροφὴν μᾶς ἔδιδε κακὴν, θανατηφόρον,
»ἔχουσα γέλωτα καλὸν καὶ ὄψιν ἥτις πείθει.
»Ἐν ᾧ δὲ εἰς τὴν τράπεζαν, τρυφῶντες κατὰ κόρον,
»ἐπίνομεν, κ' ἡ πόσις ἦν πυρκαϊὰ καὶ λήθη,
»ἠγέρθη, κ' εἶπεν «Ἔρχομαι»· ἀλλὰ τῶν ψυχοβόρων
»βλεμμάτων της ἡ ἔκφρασις, ὅτ' ἦλθε, μετεβλήθη.
»Εἰς μίαν χεῖρα φέρουσα ἦλθε μακρὰν σκυτάλην,
»κ' εἰς βίβλον ἀνεγίνωσκεν ἣν εἶχεν εἰς τὴν ἄλλην.

66

»'Αναγινώσκ' ἡ μάγισσα· κ' ἐγὼ πῶς ἄλλα θέλει,
»πῶς ἄλλα ἡ καρδία μου φρονεῖ ἀλλοιουμένη
»ᾐσθάνθην. Νέαι ἡδοναὶ μοὶ εἷρπον εἰς τὰ μέλη·
»κ' ἐῤῥίφθην εἰς τὰ κύματα.—"Ω δύναμίς της ξένη!—
»Πῶς συνεσχέθησαν ὁμοῦ δὲν ἐννοῶ τὰ σκέλη,
»καὶ πῶς ἡ χεὶρ κ' ἡ ἄλλη χεὶρ εἰς τὸν κορμὸν ἐμβαίνει.
»Συστέλλομαι, καὶ εἰς ἐμὲ, ἐκ παραδόξου τρόπου
»λέπη ἐκφύονται. 'Ιχθὺς εἰμὶ ἀντὶ ἀνθρώπου.

67

»Πᾶς ἄλλος τῶν συντρόφων μου ὁμοίως μετεβλήθη,
»κ' ἐν μέσῳ πάντες τοῦ ῥευστοῦ ἐπλέομεν ἀργύρου.
»Τὰ τότε μου αἰσθήματα ἐσκίασεν ἡ λήθη,
»καὶ ὡς ἀχλὺς παράφρονος καὶ νοσηροῦ ὀνείρου.
»'Ως τέλους μᾶς ἀπέδωκε τὴν ὄψιν τὴν συνήθη.
»'Αλλ' ὑπὸ τῆς ἐκπλήξεως, τοῦ τρόμου τοῦ ἀπείρου
»βωβοὶ ἐμένομεν. 'Η δὲ, λαλεῖ καὶ ἀγριοῦται
»καὶ ἀπειλεῖ. Πάντων δ' ἡμῶν ὁ φόβος κορυφοῦται.

68

»Καὶ λέγει· «"Ηδ' ἠξεύρετε ἡ δύναμίς μου πόση,
»»πῶς ὁ ζυγός μου ἐφ' ὑμᾶς ἐπίκειται βαρύνων,
»»ὅτι ἐξήρτητ' ἐξ ἐμοῦ οἱ μὲν νὰ στερηθῶσι
»»εἰς ὑπογείους φυλακὰς τῶν φωταυγῶν ἀκτίνων,
»»οἱ δὲ πτηνὰ νὰ γίνωσιν, οἱ δὲ νὰ ῥιζωθῶσι
»»καὶ νὰ βλαστήσωσιν ἐντὸς τῶν σπλάγχνων τῶν γηΐνων,
»»νὰ σκληρυνθῶσ' εἰς χάλυβας, ἢ νὰ λυθῶσ' εἰς κρήνας,
»»ἢ νὰ προσλάβωσι κτηνῶν ἐκφύσεις κερατίνας.

69

»»Πλὴν δύνασθ' ἐκ τῆς φοβερᾶς ὀργῆς μου νὰ σωθῆτε
»»καθ' ἃ ἐμοὶ ἀρέσκουσιν ἂν πράξητε προφρόνως,
»»τὴν πίστιν σας τὴν ἀσεβῆ ἀνίσως ἀρνηθῆτε,
»»τὴν σπάθην σαν ἂν σύρετε κατὰ τοῦ Βουλλιῶνος.»
»Πρὸς τὸ αἰσχρὸν συμβόλαιον οἱ εὐγενεῖς ὁπλῖται
»ἀγανακτοῦσι, καὶ πεισθεὶς ἦν ὁ Ῥαμβάλδος μόνος.
»Ἡμᾶς τοὺς ἄλλους, ἔχοντας οὐδὲν ἀμύνης τρόπον,
»ἐντὸς φρικτῶν ἐδέσμευσε καὶ ἀφωτίστων τόπων.

70

»Καὶ τὸν Ταγκρέδην ἔφερεν ἡ τύχη του ἐπίσης
»ὅπου ἡμᾶς ἐμένομεν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἐδέθη.
»Χρόνον δ' ἐτήρησεν ἡμᾶς βραχὺν εἰς τὰς ἀλύσεις
»ἡ δολοπλόκος μάγισσα, διότι, ὡς ἐῤῥέθη,
»ἡμᾶς εἰς δῶρον παρ' αὐτῆς νὰ λάβῃ τῆς μαγίσσης
»εἷς πρεσβευτὴς τοῦ ἄρχοντος τῆς Δαμασκοῦ εὑρέθη.
»Αὐτὸς δ' εἰς τὸν Αἰγύπτιον Σουλτάνον πάλιν δῶρον
»μᾶς ἔφερε, δέσας ἡμᾶς ἐν μέσῳ ὁπλοφόρων.

71

»Οὕτως ἐπορευόμεθα. Ἀλλ' ὅπως τῆς Προνοίας
»ἡ δύναμις διευθετεῖ τὰ πάντα ἡ μεγάλη,
»ὁ πάντοτε τὴν δόξαν του αὐξάνων νεανίας
»ἴδομεν ὁ ἀτρόμητος Ῥινάλδος νὰ προβάλῃ,
»καὶ τὰ συνήθη δείγματα διδοὺς ἀνδραγαθίας,
»τὴν ἔφιππον ἡμῶν φρουρὰν ἐξαίφνης νὰ προσβάλῃ.
»Τοὺς καταβάλλει, τοὺς νικᾷ, τὰ ὅπλα των μᾶς δίδει,
»ἃ ἦσαν ἄλλοτε ἡμῶν, καὶ πάλιν εἰσὶν ἤδη.

72

»Τὸν εἴδαμεν, αὐτοὶ κ' ἐγώ· ἡ χείρ του ἡ ἰδία
»μὲ ἤγγισεν· ὡμίλησε, καὶ ἦτον ἡ φωνή του.
»Ἦτον ψευδὴς, ἀνύπαρκτος ἡ φήμ' ἡ ἀπαισία.
»Δὲν ἀφῃρέθη ἀπ' αὐτοῦ, ἐσώθη ἡ ζωή του.
»Τριήμερος εἶν' ἀφ' ἡμῶν αὐτοῦ ἡ ἀπουσία.
»Πρὸς Ἀντιόχειαν στραφεὶς μετ' ἄλλου παροδίτου,
»ἀπῆλθε, χωρισθεὶς ἡμῶν· ἀλλ' ἀπηλλάγη πρῶτον
»τῶν αἱμοφύρτων ὅπλων του καὶ τῶν κατεαγότων.»

73

Ταῦτα εἰπὼν, ἐσίγησεν· ὁ δ' ἐρημίτης αἴρει
τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς δύω του πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον,
τὸ πρίν του χρῶμα, τὴν μορφὴν τὴν πρώτην του δὲν φέρει·
ἔχει τὸ σχῆμα ἱερὸν, τὴν ὄψιν φωτοβόλον.
Θυσίαν τὴν καρδίαν του εἰς τὸν Θεὸν προσφέρει,
ἀναπτερῶν τὸ πνεῦμά του πρὸς τοὺς ἀγγέλους ὅλον.
Ἀποκαλύπτεται δ' αὐτῷ τὸ μέλλον, καὶ τὰ ἔτη
ἐμπρός του παρελαύνουσι καὶ οἱ αἰῶνες ἔτι.

74

Τότ' ἐμπνευσθὲν τὸ στόμα του, τὴν σιωπήν του λύσαν,
τοῦ ἀοράτου μέλλοντος ἀγγέλλει προφητείας.
Οἱ δὲ πρὸς ταύτην τὴν φωνὴν τὴν ἐξαλλοιωθεῖσαν,
πρὸς τὴν μορφήν του, ἔμενον εἰς θάμβος ἀφασίας.
«Ναὶ, ὁ Ῥινάλδος, λέγει, ζῇ, καὶ τ' ἄλλα ὅλα ἦσαν
»οὐδὲν ἢ πονηρεύματα ἀπάτης γυναικείας.
»Ζῇ ἔτι, κ' ὑπὸ τ' οὐρανοῦ ἡ νεαρά του ῥώμη
»εἰς ἔργα ὡριμώτερα φυλάττεται ἀκόμη.

75

»Τῆς ἡλικίας παίγνια εἰσὶ τῆς νεαρᾶς του
»αὐτὰ δι' ὅσων σήμερον ἐκπλήττει τὴν Ἀσίαν.
»Ἀνδροῦται, καὶ διὰ χειρὸς προσβάλλων ἀδαμάστου,
»ἰδού, Αὐγούστου ἀσεβοῦς δαμάζει ἐξουσίαν.
»Ὁ ἀετός του τὰς χρυσᾶς ἐκτείνει πτέρυγάς του
»ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐνταυτῷ κ' ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν,
»ἣν ἐξ ὀνύχων τοῦ δεινοῦ θηρίου θέλει σώσει.
»Κατόπιν δ' ἄξιοι αὐτοῦ υἱοὶ θὰ γεννηθῶσι.

76

»Καὶ τῶν υἱῶν των οἱ υἱοί, εἰς γενεὰς ἐσχάτας,
»παραδειγμάτων θέλουσι λαμπρῶν τὴν γῆν πληρώσει,
»θραύσει τυράννους Καίσαρας, συντρίψει ἀποστάτας,
»τὰς μήτρας ὑπερασπισθῇ καὶ τοὺς ναοὺς λυτρώσει,
»σώσει τὴν ἀθωότητα, ἐλέγξει τὰς ἀπάτας,
»κ' ἐξαίροντες τοὺς ταπεινοὺς τοὺς γαύρους ταπεινώσει.
»Ὁ κόσμος τότε θὰ ἰδῇ τοῦ οἴκου τοῦ Ἑστίου
»τὸν ἀετὸν πτερούμενον ἐπάνω τοῦ ἡλίου.

77

»Ὁ ἀνιπτάμενος ἐγγὺς φωτὸς τοῦ ἀλανθάστου,
»πρέπει αὐτὸς τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Πέτρου νὰ ὀξύνῃ,
»πρέπει αὐτὸς τὰς πτέρυγας τὰς θριαμβευτικάς του
»ὅπου ἡ μάχ' ὑπὲρ Χριστοῦ εὐρείας νὰ ἐκτείνῃ.
»Διὰ νομοθετήματος αὐτὸς ἀναποδράστου
»τῶν θείων ὥρισται βουλῶν ἐκτελεστὴς νὰ γίνῃ.
»Δι' ὃ προστάττει ὁ Θεὸς πρὸς ταύτην τὴν μεγάλην
»στρατείαν, ἥτις πρόκειται ἡμῖν, νὰ ἔλθῃ πάλιν.»

78

Διὰ τοιούτων λόγων του ἐξάγει τῆς ἀπάτης
τοὺς εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ πιστεύσαντας εὐκόλως,
καὶ ὅλοι ἐπιχαίρουσιν. Ὁ δ' ἔμφρων στρατηλάτης
σιωπηλῶς ἐσκέπτετο, καὶ ἦτον σύννους ὅλως.
Ἐν τούτοις δ' ἔφθασεν ἡ νὺξ, κ' ὑπὸ τὸ κάλυμμά της
ἡ γῆ ἐβάφη μέλαινα καὶ τ' οὐρανοῦ ὁ θόλος.
Κ' οἱ μὲν ἀπῆλθον ἔπειτα εἰς ὕπνον νὰ δοθῶσι.
Πλὴν δὲν ἀφήν' ἡ μέριμνα ἐκεῖνον νὰ ὑπνώσῃ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΡΑΨΩΔΙΑ Α'

Στροφὴ 1

Τὸν στρατάρχην. Γοδεφρεῖδος ὁ Βουλλιὼν, δοὺξ τῆς Κάτω Λοθριγγίας, ἄρχων τῆς Στεννάνης, τῆς Βερδώνης καὶ τοῦ Μὲτς, μαρκέσιος τῆς Ἀνδέρσης, καὶ ἡγεμὼν μέρους τῆς Βραβάντης, ἐγεννήθη τὸ ἔτος 1060 ἐν Βαισὺ ἐπὶ τῆς Δίλης, χωρίῳ κειμένῳ εἰς τεσσάρων ὡρῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν Βρυξελλῶν, μιᾶς δὲ ἀπὸ τῆς Γενάππης. Καὶ πατὴρ μὲν αὐτοῦ ἦν ὁ ἔνδοξος κόμης Εὐστάθιος τῆς Βολωνίας, μήτηρ δὲ ἡ κόμισσα Ἴδα, φημιζομένη ἐπ' εὐσεβείᾳ. Αὐτὸς δ' ὁ Γοδεφρεῖδος, ἀφ' οὗ ἐπὶ νεότητός του ἐδοξάσθη ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Αὐτοκράτορος Ἐῤῥίκου τοῦ Δ', μεταμεληθεὶς ἔπειτα διότι ἐπολέμησε κατὰ τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης, ἠθέλησε ν' ἀποπλύνῃ ὅ,τι ἐνόμιζεν ἁμαρτίαν, καὶ πρῶτος ἐγγραφεὶς ὀπαδὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Πάππα Οὐρβανοῦ τοῦ Β" ὀργανισθείσης σταυροφορίας, ἀπέπλευσε τὴν 15 Αὐγούστου 1096 μετ' ἰσχυροῦ στρατοῦ ἐκ Λοθριγγίας, διῆλθε διὰ τῆς Βυζαντινῆς χώρας παρὰ τὴν θέλησιν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἐκυρίευσεν ἀλληλοδιαδόχως τὴν Νίκαιαν, τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Συρίας. Ὑπερτάτην δ' ἐξασκῶν ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν του, καὶ ὡς ὁ νουνεχέστερος καὶ ἀνδρειότερος μεταξὺ πάντων θεωρούμενος, καὶ πρῶτος εἰσελθὼν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀνεκηρύχθη ὁμοφώνως βασιλεὺς αὐτῆς.

Στροφή 3

Οὕτω πρὸς βρέφος. Μίμησις τοῦ Λουκρητίου: De rer. nat. I, στ. 925.

Sed veluti pueris absinthia tetra medentes
quum dare conantur, prius oras pocula circum
contingunt mellis dulci flavoque liquore.

Στροφή 4

Ἀλφόνσος Ἔστης, Δοὺξ τῆς Φεῤῥάρας, ὁ πρῶτος προστάτης τοῦ Τάσσου, εἰς οὗ τὴν αὐλὴν ἔμενεν ὁ ποιητὴς ὅτε συνέταττε τὰς πρώτας ῥαψῳδίας τῆς Ἱερουσαλήμ. Εἰσὶ δὲ παρένθετοι, καὶ βραδύτερον συντεθεῖσαι αἱ στροφαὶ 4 καὶ 5, διότι τὴν σύνθεσιν τοῦ ποιήματος εἶχεν ἀρχίσει ὁ Τάσσος πολὺ πρὶν ἔλθῃ εἰς τὴν Φεῤῥάραν. Ἴδ. ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ.

Στροφή 5

Τὸν *Θρᾷκα*, ἐννοεῖ τὸν Τοῦρκον. Ἡ εὐγενὴς ψυχὴ τοῦ Τάσσου διεφλέγετο ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερώσεως τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, εἰ καὶ δὲν ἦν ἀπηλλαγμένος θρησκευτικῶν προλήψεων κατ' αὐτῶν.

Στροφή 6

Τὸ ἕκτον ἔτος. Ἱστορικῶς τὸ τρίτον.

Τορτοσία, πόλις τῆς Συρίας, τὸ πάλαι *Ὀρθοσία* καὶ *Ἀντάραδος* καλουμένη, κεῖται εἰς τὴν παραλίαν, εἰς ἐννέα μιλίων ἀπόστασιν βορείως τῆς Τριπόλεως.

Στροφή 7

Στίχ. 6. Ἴδ. Βιργιλίου Αἰνειάδα ΣΤ, 576 ἐπ.

Στροφή 9

Βαλδοβῖνος, τρίτος ἀδελφὸς τοῦ Γοδεφρείδου, ἀρχηγὸς τῶν Φλαμιγγίων, παρηκολούθησε τὴν σταυροφορίαν ἐπὶ τῇ φιλοδόξῳ προσδοκίᾳ, ἥτις καὶ ἐπέτυχε, τοῦ νὰ ἱδρύσῃ ἑαυτῷ θρόνον ἐν Ἀσίᾳ. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ ποιητὴς «*ἄπληστον τὴν φρένα αὐτοῦ, ζητοῦντος πάντα τ' ἀγαθὰ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν.*» Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἐδέσσης, υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐγκαταστάντος κόμη-

τος τῆς χώρας ἐκείνης, διεδέχθη αὐτὸν ὡς κόμης, ὅτε ἐκεῖνος ἐσφάγη ἐν στάσει, εἰς ἣν ἐνείχετο καὶ αὐτὸς ὁ Βαλδοβῖνος. Τέλος δὲ διεδέχθη τὸν Γοδεφρεῖδον, τὸ πρῶτον μὲν ὡς Βαρόνος, ἔπειτα δὲ καὶ ὡς Βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ταγκρέδης, ἔγγονος τοῦ ὁμωνύμου Νορμανδοῦ ἱππότου, τοῦ εἰς Νεάπολιν βασιλεύσαντος. Συνεκστρατεύσας μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Βοεμόνδου εἰς Παλαιστίνην, διῆλθε δι' Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας, φέρων ἐκεῖ τὸν πόλεμον, οὐδ' ἠθέλησεν ὡς ὁ Βοεμόνδος νὰ ὑποταγῇ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξιον. Ἐλθὼν δ' εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους, συνεμάχησε μετὰ τοῦ Γοδεφρείδου, καὶ διακρινόμενος ἐπ' ἀνδρίᾳ μεταξὺ τῶν ἱπποτῶν, καὶ πολλὰς νίκας ἀράμενος καὶ πόλεις κατακτήσας, ἀνεδείχθη ἡγεμὼν τῆς Τιβεριάδος.

Βοεμόνδος, υἱὸς Γισκάρδου, Μαρκεσίου τῆς Ἀπουλίας, καὶ υἱοῦ τοῦ πρώτου Ταγκρέδου, ἐπομένως ἐξάδελφος τοῦ συνεκστρατεύσαντος αὐτῷ εἰς Παλαιστίνην Ταγκρέδου. Κυριεύσας τὴν Ἀντιόχειαν, ἔμεινεν εἰς αὐτὴν, καὶ δὲν συνηκολούθησε περαιτέρω τοὺς σταυροφόρους.

Στροφὴ 10

Γέλφος ὁ Δ', ἐκ Σουηβίας, υἱὸς τοῦ Ἀλβέρτου Ἄζζου, Μαρκεσίου Ἔστης, καὶ Κονίζζης, ἀπῆλθεν εἰς Παλαιστίνην ἀληθῶς μόνον τέσσαρα ἔτη μετὰ τὰ ἐν τῷ ποιήματι ᾀδόμενα συμβάντα· ἀλλὰ κατατάττει αὐτὸν ὁ Τάσσος μετὰ τῶν κατακτητῶν, ἵνα καὶ ταύτην τὴν δόξαν περιάψῃ εἰς τοῦ πρώτου προστάτου του τοὺς προγόνους.

Στροφὴ 25

Ὁ Ἕλλην. Αἰνίττεται τοὺς Βυζαντινοὺς, περὶ ὧν ὅμως ἀμφισβητεῖται ἂν αὐτοὶ ἢ οἱ σταυροφόροι ἔπταισαν διὰ τὴν ἔλλειψιν συμπνοίας.

Στροφὴ 29

Πέτρος, ἐξ Ἀμιένσης τῆς Πικερδίας, ἢ πιθανώτερον ἐκ Λιέγης· ἀλλὰ καὶ κατά τινας χρονογράφους ἐκ τῆς κάτω Γερμα-

νίας. Σπουδάσας ἐν Παρισίοις, ἦν ἀνὴρ πολυμαθὴς διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καὶ ὑπῆρξε τοῦ Γοδεφρείδου διδάσκαλος. Ἕνεκα τῶν αὐστηρῶν αὐτοῦ ἠθῶν ἐπεκλήθη *ἐρημίτης*. Κατὰ δὲ τὰ 1095 μετέβη εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου Τάφου, καὶ ἐπανελθὼν ἐκήρυξε κατὰ πρῶτον σταυροφορίαν καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἱερῶν χωρῶν, καὶ κατώρθωσε νὰ συναγείρῃ στρατὸν ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν. Ἀλλ' ὁ στρατὸς οὗτος, κακῶς ὠργανωμένος, καὶ στερούμενος πειθαρχίας, ἐκινδύνευσε ν' ἀπολεσθῇ ἐν Οὐγγαρίᾳ, καὶ κατεστράφη τέλος ἐν Ἀσίᾳ, προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῆς Νικαίας.

Στροφὴ 37

Τὰ πλεῖστα τῶν ἀπαριθμουμένων ὀνομάτων τῶν χριστιανῶν ἱπποτῶν εἰσὶν ἱστορικά. Περὶ αὐτῶν ἴδε τὰς κυριωτέρας ἱστορίας τῶν σταυροφοριῶν, οἷον ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τὴν Γουλλιέλμου τοῦ Τυρίου, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων τὴν ἀξιόλογον τοῦ Michaud (Histoire des Croisades), καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ σύγγραμμα τοῦ J. Collin de Plancy (Chroniques et légendes du temps des deux premières croisades).

Ἀλλὰ μὴ ἐγκαυχώμενον. Ὁ Κλωτάριος δὲν ἦν, ὡς ὁ Οὔγων, ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογείας τῶν Γάλλων.

Στροφὴ 38

Δύω ποιμένες. Ὁ *Γουλλιέλμος* ἐκ τῆς πόλεως Μὲτς, ἐπίσκοπος Ὀραγγίας, ἐχειροτονήθη μετὰ ταῦτα (καθολικὸς) πατριάρχης τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ *Ἀδελμάρος* ἐκ Μοντείλης (Monteil), ἐπίσκοπος τοῦ Πογγίου ἢ Πυῆ (Puy) ἐν τῇ Λαγγεδόκῃ, ἐξελέγη ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Κλερμόντου ἔξαρχος τοῦ Πάππα Οὐρβανοῦ Β' εἰς τὴν σταυροφορίαν. Ἐτιμᾶτο δὲ ὑπὸ πάντων διὰ τὰς μεγάλας χριστιανικὰς αὐτοῦ ἀρετάς, καὶ ἀπέθανε προσβληθεὶς ὑπὸ τῆς εἰς Ἀντιόχειαν ἐνσκηψάσης πανώλους.

Στροφὴ 40

Ὁ *Κόμης Καρνούτιος*, Στέφανος ἐκ Βλοϊσίας (Blois).

Στροφή 41

Ἀπὸ Λατίνου, δηλ. Ἰταλοῦ. Τὴν γενεαλογίαν τῶν Ἑσταίων ἴδ. ἐν Ῥαψῳδίᾳ ΙΖ', στροφ. 79 ἐπ.

Στροφή 42

Ἄνδρας, τοὺς Βαυαροὺς καὶ Ῥαιτούς.

Στροφή 43

Λευκόξανθον γένος, οἱ Φλαμίγγιοι (Βέλγοι) καὶ οἱ Ὀλλανδοί, ὧν δραστηριωτάτη ἦν ἡ μετοχὴ εἰς τὴν σταυροφορίαν.

Στροφή 44

Ῥοβέρτον ἕτερον, τὸν Β', κόμητα τῆς Φλανδρίας, ἀρχηγὸν τῶν Φρισώνων καὶ Φλαμιγγίων σταυροφόρων.

Βρεταννοὶ ἦσαν μετὰ τῶν σταυροφόρων. Ἀλλ' ὅτι καὶ υἱὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, Γουλλιέλμος καλούμενος, τοὺς συνώδευε, δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένον.

Στροφή 49

Καμπανία, ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Νεαπόλεως, ἡ κοινῶς λεγομένη Terra del Lavoro.

Στροφή 51

Τατῖνος, ὁ ὑπὸ τῆς Κομνηνῆς Ἄννης καλούμενος *Τατίκιος*.

Ὢ αἶσχος! Ὅτε οἱ σταυροφόροι ἐταπείνουν καὶ κατέστρεφον τὴν δύναμιν τῶν Ὀθωμανῶν, ἂν οἱ Βυζαντινοὶ Αὐτοκράτορες εἶχον εἰλικρινῶς συμπράξει μετ' αὐτῶν, πλὴν τοῦ θρησκευτικοῦ καθήκοντος ὃ θὰ ἐξετέλουν καὶ τῆς δόξης ἣν θὰ ἔδρεπον, θὰ προὐλάμβανον πιθανῶς καὶ τὴν πτῶσιν τῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ θ' ἀπήλλαττον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τοῦ ζυγοῦ εἰς ὃν ὑπέκυψεν. Ἀλλ' ἂν τὴν Ἱερουσαλὴμ ἔγραφεν Ἕλλην, ἴσως θὰ ἔλεγεν ὅτι ὅλον τὸ σφάλμα δὲν ἦτον τῶν Αὐτοκρατόρων, εἰς οὓς οἱ σταυροφόροι ἔδωκαν οὐκ ὀλίγους λόγους ἵνα φοβῶνται ὅτι μόνον ζυγὸν θὰ ἤλλασσον.

Στροφή 52

Ἀρθοὺρ, μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Βρεταννίας, ᾧ ἀποδίδοται ἡ

σύστασις τῆς *Στρογγύλης τραπέζης*, καὶ ἡ τῶν *Ἀλητῶν ἱπποτῶν*.

Ἡ *Ἀργὼ τοὺς παλαιοὺς Μινύας*. Ἀργὼ, τὸ πλοῖον τοῦ Ἰάσωνος. Οἱ δὲ Μυνίας, ἀρχαιότατος λαὸς Θεσσαλικὸς, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀργοναυτῶν.

Στροφὴ 53

Ἐκ Κόνσης ὁ Δυδών. Ὑπάρχει Κόνσα ἐν Νεαπόλει. Ἀλλ' αὕτη εἶναι ἡ ἐν Τρέβῃ (Contz), ὅπου ὁ Σὰρ ἐκβάλλει εἰς τὴν Μοσέλλαν. Περὶ δὲ τοῦ Δυδῶνος τούτου οὐδὲν μνημονεύει ἡ ἱστορία.

Στροφὴ 54

Εὐστάθιος, ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Γοδεφρείδου.

Γερνάνδος, πλαστὸν πρόσωπον.

Ρουγιέρος, ἐκ Βαλναβίλλης, πρόσωπον ἱστορικόν.

Ραμβάλδος, κόμης τῆς Ὀραγγίας, ὁμοίως.

Γέντων, ὁ ἐκ Βεάρνης.

Ἐγγερλὰν καὶ *Γεράρδος*, ἄγνωστον τίνες ἦσαν τῶν σταυροφόρων.

Στροφὴ 55

Ἐκ τῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ ἑπομένῃ στροφῇ μνημονευομένων γνωστοὶ εἰσὶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ μόνον εἷς *Ἐβεράρδος*, ὁ ἐκ Πουϋσάγης (Puysage), καὶ πέντε Γίδοι ἢ Γουΐδοι, ἐξ ὧν ὅμως ἄγνωστον τίνας ἐννοεῖ ὁ Τάσσος.

Ἐκ δράκοντος γυμνὸν παιδίον. Τὸ σύμβολον τοῦ Μεδιολάνου.

Στροφὴ 59

Ματθίλδης, τῆς περιφήμου κομίσσης τῆς Τοσκάνης.

Στροφὴ 61

Ραιμόνδος, ὁ κόμης τῆς Σὰν Γίλλης (San Gilles) καὶ τῆς Τολώσσης, ἱππότης πλούσιος καὶ ῥιψοκίνδυνος.

Τετρακισχίλιοι. Ἱστορεῖται ὅτι οἱ ὑπὸ τὸν Ραιμόνδον πεζοὶ καὶ ἱππεῖς σταυροφόροι ἦσαν οὐχὶ ἐλάττους τῶν ἑκατὸν χιλιάδων.

Στροφή 62

Στέφανος ἐξ Ἀμβυοσίας, κόμης τῆς Βλοϊσίας (de Blois), εἷς τῶν πλουσιωτέρων, σοφωτέρων καὶ εὐγλωττοτέρων ἱπποτῶν τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἐλέγετο δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν φρουρίων αὐτοῦ ἐξισοῦτο πρὸς τὸν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους.

Στροφή 63

Καπανεύς, εἷς καὶ ὁ φοβερώτερος τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, κεραυνωθεὶς ὅταν ἀνέβαινε τὰ τείχη αὐτῶν. Ὁμήρ. Ἰλ. Β, 564.

Στροφή 69

Μονάρχης τῶν Ἑλλήνων, Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς, Αὐτοκράτωρ ἀπὸ 1081 μέχρι 1118. Ἴδε τὴν εἰσαγωγήν.

Στροφή 75

Ὁ βασιλεὺς τῶν ποταμῶν, ὁ Πάδος. Fluviorum rex Eridanus. Virg. Georg. I, 462.

Στροφή 81

Ἡ φέρουσα. Μίμησις τοῦ Βιργιλίου:

Tam ficti, pravique tenax, quam nuncia veri.
(Æn. IV).

Στροφή 83

Ἀλαδῖνον. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἐμίρου τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῆς πρώτης σταυροφορίας δὲν ἦτον Ἀλαδῖνος, ἀλλὰ *Ἰφτιχάρ-Ἐλδοβλὲτ* (δηλοῦν «δόξα τῆς ἐπικρατείας»). Ἴσως δὲ τὴν λέξιν *Ἐλδοβλὲτ* ἐξελατίνισαν οἱ τότε χρονογράφοι εἰς *Ἀλαδῖνον*. Κατ' ἄλλους ἐκαλεῖτο *Δουκὰτ*, ἢ *Δουκάλτος*.

Στροφή 89

Κρήνας δολοῖ. Ἰδοὺ τί ὁ Τύριος Γουλλιέλμος γράφει περὶ τῶν ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Ἱερουσαλὴμ ληφθέντων μέτρων ὡς πρὸς τὰς κρήνας: Porro cives præcognito notrorum adventu ora fontrum et cisternarum, quæ in circuitu urbis erant, usque ad quinquea vel sex milliaria . . . obstruxerant. (Βιβλ. VII).

ΡΑΨΩΔΙΑ Β'

Στροφὴ 1

Ὁ *τύραννος*, ὁ Ἀλαδῖνος, ἡγεμὼν τῆς Ἱερουσαλήμ.

Τὰς ἐν τούτῳ τῷ ᾄσματι καὶ ἐν ἄλλοις περιεχομένας ὑπερφυσικὰς καὶ μαγικὰς ἐνεργείας ψέγει ὁ Βολταῖρος ἐν τῷ *Λόγῳ* αὐτοῦ *περὶ ἐποποιΐας*· ἀλλ' αἱ κατακρίσεις αὐτοῦ εἰσὶν ἄδικοι, διότι εἰς τὴν μαγείαν ἐπίστευεν οὐ μόνον τῶν σταυροφόρων ἡ ἐποχή, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ Τάσσου. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ Βολταίρου τίς ἀγνοεῖ πόσον κατωτέρα ἀπέβη ἡ Ἐῤῥιὰς τῆς Ἱερουσαλήμ;

Στροφὴ 12

Νέον ἔγκλημα, τὸ τῆς κλοπῆς· *ἀρχαῖα λάθη*, τὸ μῖσος πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν Ὀθωμανῶν

Στροφὴ 38

Χλωρίνδα, φανταστὸν πρόσωπον.

Στροφὴ 53

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ὀλίνδου καὶ τῆς Σωφρονίας ἐνόμισάν τινες ὅτι εἰσήγαγεν ὁ Τάσσος αἰνιττόμενος ἑαυτὸν καὶ τὴν Λεονόραν· καὶ ὡς ἀπόδειξιν φέρουσιν ὅτι εἰς τὴν μετασκευὴν τοῦ ἔπους, τὴν ἐπιγραφομένην «Ἡ κατάκτησις τῆς Ἱερουσαλήμ», γενομένην ἀφ' οὗ ὁ ποιητὴς διέκοψε τὰς μετὰ τῆς Ἑσταίας οἰκογενείας σχέσεις του, τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἀφῃρέθη. Οὐχ ἧττον ὅμως παρατηρητέον ὅτι αὐτὸ δὲν παρέλκει εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἔπους, διότι καὶ οἱ ἕνεκα τῆς εἰκόνος ἐν τῇ πόλει καταδιωχθέντες χριστιανοὶ ἐνίσχυσαν διὰ τῆς ἐξόδου των τὸν σταυροφορικὸν στρατόν, καὶ ἡ ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ δράματι παρέμβασις τῆς Χλωρίνδας δεικνύει ἐκ πρώτης ἀφετηρίας τὸν μεγαλόψυχον αὐτῆς χαρακτῆρα. Φαίνεται δὲ μᾶλλον ὅτι τὸ ἐπεισόδιον βάσιν ἔχει ἱστορικόν τι συμβὰν ἐν τοῖς χρονογράφοις ἀπομνημονευόμενον. Πρὸ τῆς σταυροφορίας, φανατικοί τινες Ὀθωμανοί, ἵνα ἐξεγείρωσι κατὰ τῶν χριστιανῶν τὸ μῖσος καὶ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ὁμοδόξων των, ἔῤῥιψαν διὰ νυκτὸς εἰς ἓν τῶν Ὀθωμανικῶν

προσκυνητηρίων νεκρὸν κύνα, ὅστις ἀνευρεθεὶς τὸ πρωΐ, ἐνομίσθη ὅτι ἐῤῥίφθη ὑπὸ τῶν χριστιανῶν εἰς ὕβριν τῆς πίστεως τοῦ Μωάμεθ καὶ βεβήλωσιν τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, καὶ γενικὴ ἀπεφασίσθη σφαγὴ τῶν χριστιανῶν. Τότε νέος χριστιανὸς, οὗ ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα, παρελθὼν πρὸς τοὺς συμπολίτας του, εἶπεν ὅτι ἑπόμενος τῷ παραδείγματι τοῦ Σωτῆρος, θέλει νὰ θυσιασθῇ εἷς ὑπὲρ ὅλων, καὶ παρακαλέσας νὰ εὐλογῆται κατ' ἔτος ἡ μνήμη του, καὶ νὰ τύχωσι περιθάλψεως οἱ οἰκεῖοί του, κατήγγειλεν αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς τὸν ῥίψαντα τὸν κύνα, καὶ ἔσωσε τοὺς ἄλλους θανατωθείς.

Στροφὴ 55

Τὴν καταδρομὴν τῶν χριστιανῶν διηγοῦνται τὰ χρονικὰ τῶν καιρῶν ἐκείνων, πῶς, ἅμα φανέντων τῶν σταυροφόρων, ἐφυλακίσθη ὁ καθολικὸς ἡγούμενος, ἐκρατήθησαν ὡς ἐνέχυρα οἱ γέροντες, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία, καὶ οἱ ἄνδρες ἐξεδιώχθησαν· πῶς ὁ Γοδεφρεῖδος ἔπεμψεν ἑκατὸν ἱππεῖς εἰς προϋπάντησιν καὶ ἐξασφάλισιν αὐτῶν, αὐτοὶ δὲ, ὡς εἶδαν χριστιανικὸν ἀπόσπασμα, ἤγειραν φωνὰς εὐχαριστίας πρὸς οὐρανὸν, διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἑαυτῶν καὶ τῶν ἁγίων τόπων ἀπὸ τῆς τυραννίας.

Στροφὴ 58

Ἀλήτης. Ὑποτίθεται ὑπό τινων ὅτι ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦτο ὁ Τάσσος ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ τὸν ἀτομικόν του ἐχθρὸν Ἰωάννην Βαπτιστὴν Πίγναν, γραμματέα τοῦ Ἀλφόνσου Β'.

Στροφὴ 60

Οἱ Ἄραβες ἱστοριογράφοι οὐδένα ποιοῦνται λόγον τῆς πρεσβείας ταύτης. Οἱ Εὐρωπαῖοι χρονογράφοι ὅμως μνημονεύουσιν αὐτὴν, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν πρέσβεων τὰ ὀνόματα. Εἷς δὲ, Ῥοβέρτος ὁ μοναχὸς, παραθέτει καὶ τὴν ἀγόρευσιν αὐτῶν, καὶ τὴν ἔντονον ἀπάντησιν τῶν σταυροφόρων.

Στροφὴ 71

Κασσάνου, τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀντιοχείας. Ἴδ. Ῥαψῳδ. ΣΤ' στρ. 56.

Στροφὴ 84

Ἀμφιλαφεῖς, διττὰς καὶ ἀντιφατικάς.

Στροφὴ 87

Ὡς ὁ Φάβιος, ὁ πρέσβυς τῶν Ῥωμαίων παρὰ τοῖς Καρχηδονίοις.

Στροφὴ 93

Λαβῆς . . . λιθοκολλήτου. Ἡ τοιαύτη τοῦ ὅπλου πολυτέλεια θὰ ἦτον ἐξαίρεσις, διότι ἐπὶ τῶν πρώτων σταυροφοριῶν οἱ χριστιανοὶ εἶχον εἰσέτι ἁπλούστατον τὸν ὁπλισμόν, ὥστε καὶ λέγεται ὅτι Κερβόγας, ὁ Σουλτάνος τῆς Περσίας, ὅταν εἶδε τὰ ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν στρατῶν συληθέντα ὅπλα, ἐκπλαγεὶς δι' αὐτῶν τὴν λιτότητα, εἶπεν ὅτι ἦτον ἀδύνατον διὰ τοιούτων ὅπλων νὰ νικήσωσι ποτὲ τοὺς Ὀθωμανούς.

Στροφὴ 96

Ἴδ. Βιργιλ. Αἰν. Δ, 520 ἐπ.

ΡΑΨΩΔΙΑ Γ'

Στροφὴ 3

Τὴν περιγραφὴν τῆς πρώτης ἀφίξεως τῶν σταυροφόρων ἀπέναντι τῆς Ἱερουσαλὴμ ἴδ. ἐν Michaud, Hist. des Crois. Tome I, Paris, 1812.

Στροφὴ 12

Περὶ *Ἑρμινίας*, θυγατρὸς Κασσάνου, τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀντιοχείας, ἴδ. Ῥαψῳδ. ΣΤ', στρ. 56 ἐπ. Ἀμφισβητεῖται δὲ ἂν ὑπῆρξεν ἀληθῶς, ἢ ἂν εἶναι ἁπλῆ τοῦ Τάσσου ἐπίνοια. Οἱ χρονογράφοι οὐδὲν ἀναφέρουσι περὶ θυγατρὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀντιοχείας· ἀλλ' ὁ Ὀδερῖκος Βιτάλης μνημονεύει αὐτῆς ὡς ἀσπασθείσης τὸν χριστιανισμόν.

Στροφὴ 13

Ἀργάντης, πρόσωπον πλαστόν.

Στροφὴ 46

Τρὶς τὰ ἠνέῳξε.

Ter sese attollens cubitoque adnixa levavit,
ter revoluta torost oculisque errantibus alto
quæsivit cælo lucem ingemuitque repert.

(Virg. Æn. IV, 69) ἑπ.)

Στροφὴ 52

Σιγιέροι. Δύω Σιγιέροι μνημονεύονται ὑπὸ τῆς ἱστορίας, ὁ ἐκ Κουρτραίης καὶ ὁ ἐκ Γάνδης. Οἱ δ' ὑπασπισταὶ τοῦ Γοδεφρείδου ἐκαλοῦντο Γιοσφρέδος καὶ Ματθαῖος.

Στροφὴ 55

Ἡ τοπογραφικὴ αὕτη περιγραφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐστὶν ἀκριβεστάτη, ἐντελῶς σύμφωνος πρὸς τὴν Γουλλιέλμου τοῦ Τυρίου, καὶ ἐπικυρουμένη ὑπ' αὐτοπτῶν, τοῦ Σατωβριάνδου, τοῦ Λαμαρτίνου, καὶ τοῦ οὐδὲν ἀβασανίστως γράφοντος Michaud.

Στροφὴ 63

Τὸν Βοεμόνδον. Οὗτος μόνος ἐκ τῶν σταυροφόρων οὐδὲ μετέσχε τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ, οὐδὲ στρατὸν ἔπεμψεν εἰς σύμπραξιν μετὰ τῶν χριστιανῶν.

Στροφὴ 66

Καὶ τοῦ στρατοπέδου τῶν χριστιανῶν ἡ περιγραφή ἐστι συμφωνοτάτη πρὸς τὰς διηγήσεις τῶν ἱστοριογράφων. Λέγει δ' ὁ Michaud ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἐξελέξαντο πρὸς προσβολὴν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ σημεῖον ἀφ' οὗ τὴν ἐξεπολιόρκησαν ὁ Τῖτος καὶ ὁ Οὐεσπασιανός.

Στροφὴ 74

Πρὸς τὸν δρυμῶνα. Ἦν οὗτος ὁ τοῦ ὄρους Σάρωνος, κειμένου πρὸς δυσμὰς τῆς σειρᾶς ἥτις διαιρεῖ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰορδάνου ἀπὸ τῶν πεδίων τῆς Παλαιστίνης, καὶ δυναμένου νὰ θεωρηθῇ ὡς παρέκτασις τοῦ Λιβάνου. Κατά τινα ἱστορικὸν ὁ Ταγκρέδης, καὶ οὐχὶ, ὡς ὁ Τάσσος λέγει, χωρικός τις, ἀνεκάλυψε τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν θέσιν τοῦ δάσους τούτου.

Στροφὴ 75

Ἐπάγοντες πελέκεων πληγάς. Μίμησις τοῦ Βιργιλίου·

Ferro sonat alta bipenni
fraxinus, evertunt actas ad sidera pinus,
robora nec cuneis et olentem scindere cedrum
nec plaustris cessant vectare gementibus ornos.
(Æn. XI, 135.)

ΡΑΨΩΔΙΑ Δ′

Στροφὴ 3

Τὸ συμβούλιον τοῦτο τῶν δαιμόνων ἄλλοι θέλουσιν ὅτι παρ' ἄλλων ἐμιμήθη ὁ Τάσσος, οἷον παρὰ Βιργιλίου, Κλαυδιανοῦ, Δάντη καὶ νεωτέρων. Ἀλλ' ἡ μὲν ἰδέα εἶναι ἱκανῶς κοινή, καὶ εἰς πολλοὺς ἐδύνατο φυσικῶς νὰ ἐπέλθῃ· ἡ δὲ περιγραφὴ εἶναι ἓν τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Τάσσου, ὥστε δὲν νομίζομεν ἀναγκαῖον ἢ δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς μίμησις.

Στροφὴ 5

Γηρυόνης, τρίσωμος βασιλεὺς τῆς Ἰβηρίας.

Στροφὴ 6

Κάλπη, τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Γιβραλτάρ.

Στροφὴ 8

Τῆς Αἴτνης. Τὸ Ἰταλικὸν φέρει Mongibello.
Παύ' ὑλακτῶν. Ἴδ. Virg. Georg. IV, 480.

ΡΑΨΩΔΙΑ Ε′

Στροφὴ 1

Τῶν Πλανήτων. Οἱ Πλάνητες οὗτοι περιγράφονται ὡς ἕπεται ὑπὸ τοῦ ἱστοριογράφου τῶν σταυροφοριῶν· «Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ταραχῶν καὶ τῆς ἀναρχίας ὑφ' ὧν κατετρύχετο ἡ Εὐρώπη ἀπὸ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, συνέστη ἑταιρία εὐγενῶν ἱπποτῶν πανταχοῦ *πλανωμένων* εἰς ζήτησιν ἀγώνων, ὁρκισθέντων δὲ νὰ ὑπερασπίζωσι τὴν ἀθωότητα, νὰ πολεμῶσι τοὺς ἀπίστους, καὶ διὰ περιέργου ἀντιθέσεως αὐτεκαλοῦντο οἱ πρόμαχοι τοῦ *Θεοῦ* καὶ τοῦ *κάλλους*. Ἡ θρησκεία, καθιερώσασα τὸν ὀργανισμὸν καὶ εὐλογήσασα τὰ ξίφη αὐτῶν, τοὺς ἐπεκαλέσθη εἰς ἀρωγήν της, καὶ οὕτως τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν, λαμπρυνθὲν ἰδίως καὶ

προκόψαν διὰ τῶν σταυροφοριῶν, πολυαρίθμους ἔταξε στρατιώτας ὑπὸ τοῦ σταυροῦ τὰς σημαίας.» Michaud, Ἱστ. τῶν Σταυροφ., Τόμ. Α', σελ. 107.

Στροφὴ 15

Γερνάνδος, Νορβηγὸς ἡγεμών. Ἴδ. Ῥαψ. Α', στρ. 54. Ῥαψ. Γ', στρ. 40.

Στροφὴ 48

Τὸ συμβὰν εἶναι ἱστορικόν. Ὅτε ὁ Ταγκρέδης ἦλθε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἀσίαν, διαβὰς τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας, ἔφθασεν εἰς Ταρσὸν καὶ τὴν ἐκυρίευσεν. Ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ Βαλδοβῖνος τῷ ἠμφισβήτησε τὴν λείαν, καὶ ὁ Ταγκρέδης, πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλων καὶ ἐμφυλίων ῥήξεων, τῷ ὑπεχώρησε.

Στροφὴ 80

Καὶ οὐδεμία προσφορά, τὸ τοῦ Βιργιλίου·

Victima haud nulla major mactari potest
summo Iovi, quam rex iniquus.

Στροφὴ 86

Λιγουρῶν, τῶν Γενουησίων.

ΡΑΨΩΔΙΑ ΣΤ'

Στροφὴ 10

Σολιμάνος, Σουλτάνος τῆς Νικαίας ἐν Βιθυνίᾳ, πρὶν κυριεύσωσιν αὐτὴν οἱ χριστιανοί. Ἔπειτα δ' ἀρχηγὸς τῶν πλανοβίων Ἀράβων.

Στροφὴ 23

Ἐγκέλαδος, γίγας κεραυνωθεὶς ὑπὸ Διός, ἐν Φλέγρᾳ, τῷ πεδίῳ τῆς Γιγαντομαχίας, ἐπὶ τῆς Χερσονήσου Πελλήνης.

Στροφὴ 28

Ὁ Ὄθων. Οὗτος, μνημονευόμενος καὶ ἐν Ῥαψῳδίᾳ Α', 55, ἦν, ὡς εἰκάζεται, ὁ τοῖς ἱστορικοῖς γνωστὸς Ὄθων Βισκόντιος, ἡγεμὼν τῶν Μεδιολάνων, φονευθεὶς ἐν Ῥώμῃ ἐν ἔτει 1111 ὑπὸ τῶν Λομβαρδῶν συμμαχούντων τοῖς Γερμανοῖς, κατὰ τὴν ἐκ-

στρατείαν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας ἀξιοῦντος ὡς ἴδιον δικαίωμα τὸν διορισμὸν τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἰταλίας.

Στροφὴ 68

Ἐχθρὸν, τὸν Ἀργάντην.

Στροφὴ 109

Καθὼς διψῶσα ἔλαφος. Ἡ παραβολὴ τοῦ Δαυΐδ. Ψαλμ. Μ′.

Στροφὴ 111

Ἡ ἄλλη, ἡ σύντροφός της. Ἴδ. στρ. 90.

Οἱ καταδρομεῖς της. Ἴδ. Ῥαψ. Γ′, στρ. 35.

ΡΑΨΩΔΙΑ Ζ′

Στροφὴ 29

Κοπεντία, πόλις τῆς Καλαβρίας.

Στροφὴ 46

Κομάχιος λίμνη, ἡ παρὰ τὸ Κομάχιον, πόλιν τῆς Φεῤῥάρας.

Στροφὴ 52

Ὡς τρόμον κτλ. Μίμησις τῶν τοῦ Βιργιλίου·

Non secus ac liquida siquando nocte cometæ
sanguinei lugubre rubent aut Sirius ardor,
ille sitim morbosque ferens mortalibus ægris,
nascitur et lævo contristat lumine cælum.
(Æn. X, 272.)

Στροφὴ 67

Πύῤῥος. Ὅτε ὁ Βοεμόνδος ἐπολιόρκει τὴν Ἀντιόχειαν, δεινὴ σιτοδία εἶχεν ἐνσκήψει εἰς τὴν Συρίαν, μὴ ἐπαρκούντων τῶν ἐφοδίων ὅσα ἔφερον τοῖς χριστιανοῖς τὰ πλοῖα τῆς Γενούης, τῆς Ὁλλανδίας καὶ τὰ τῆς Φλαμανδίας. Τότε κατὰ πρῶτον ἐφεῦρον καὶ ἐφήρμοσαν ἐκεῖ τοὺς ἀνεμομύλους, ἐκεῖθεν ἔπειτα διαδοθέντας εἰς τὴν Εὐρώπην· ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου οὐδ' αὐτοὶ πλέον εἶχον σῖτον πρὸς ἄλεσιν. Πιεζομένης λοιπὸν καὶ τῆς Ἀντιοχείας ὑπὸ τῆς πείνης, ὁ ἡγεμὼν αὐτῆς ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ ἀνακωχήν, ἣν ὁ Βοεμόνδος, ἀντιφιλοτιμούμενος πρὸς τὸν Βαλδοβῖνον, γενόμενον ἤδη ἡγεμόνα τῆς Ἐδέσσης, ἐδέχθη μετὰ χα-

ρᾶς, δόλια μηχανώμενος. Ἐπὶ τῆς παύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν εἰς συνάφειαν ἐλθὼν μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐγνώρισε μεταξὺ αὐτῶν Ἀρμένιόν τινα ἀρνησίθρησκον, *Πύῤῥον* ἢ *Φιρούζ* καλούμενον, πᾶσαν ἔχοντα τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τρεῖς ἐκ τῶν πύργων τῆς πόλεως φρουροῦντα. Οὗτος δ' ἐπ' ἀμοιβῇ ὑπεσχέθη νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν, ἐφ' ἧς κυριευθείσης ν' ἀναγορευθῇ ἡγεμὼν ὁ Βοεμόνδος. Ἀλλ' οἱ συστρατιῶται τούτου, ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ τὸ σχέδιον, ἀπέκρουσαν αὐτὸ μετ' ἀγανακτήσεως εἰπόντες ὅτι τὴν πόλιν θέλουσι νὰ κατακτήσωσι διὰ τῆς ἀνδρίας των καὶ οὐχὶ διὰ προδοσίας, καὶ ὅτι δὲν ἦλθον ἵνα ἀνεγείρωσι θρόνον ἐν Ἀσίᾳ εἰς ἕνα τῶν συντρόφων των. Τότε ὁ Βοεμόνδος δολίως διέδωκεν εἰς τὸν στρατὸν ὅτι Κερβόγας, ὁ ἡγεμὼν τοῦ Μοσσοὺλ, ἐπήρχετο κατ' αὐτῶν μετὰ διακοσίων χιλιάδων, στρατολογηθέντων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγριδος, ἀφ' οὗ ἠρήμωσε τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ ἠπείλησε τὴν Ἔδεσσαν. Ἡ φήμη αὕτη κατατρόμαξε τοὺς χριστιανοὺς ἀρχηγοὺς, καὶ τοὺς ἔπεισε νὰ δεχθῶσι τοῦ Βοεμόνδου τὸ σχέδιον. Ἀφ' οὗ λοιπὸν οἱ σταυροφόροι ἀπεσύρθησαν, ὡς ἵνα προσβάλωσι τὸν ἀντιτεταγμένον αὐτοῖς στρατὸν τῶν Περσῶν, ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ ὅπως ἀπατήσωσι τοὺς πολιορκουμένους, προὐχώρησαν ἔπειτα κατὰ τὴν συμφωνηθεῖσαν ὥραν, καὶ ἐπετέθησαν πρὸς τὸ μέρος ἔνθα ἐφρούρει ὁ Πύῤῥος. Καταπεπληγμένος τότε ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἀντιοχείας, ἐκάλεσεν αὐτὸν ἵνα τὸν συμβουλευθῇ· ἀλλ' ὁ προδότης τὸν καθησύχασε, καὶ πολλοὺς ἐπαίνους λαβὼν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος του, ἐπέμφθη ὀπίσω εἰς τὴν θέσιν ἣν ἐφύλαττεν. Ἐκεῖ δ' ἠθέλησε νὰ παρασύρῃ εἰς τὴν ἄτιμον πρᾶξίν του τὸν ἴδιον ἀδελφόν του. Ἰδὼν δ' αὐτὸν ἀποκρούοντα αὐτὴν μετ' ἀγανακτήσεως, τὸν ἐφόνευσε διὰ τῆς μαχαίρας του, καὶ τὸν ἔῤῥιψεν εἰς τὴν τάφρον, ἵνα μὴ τὸν ἴδῃ ὁ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν πρὸς ἐπιθεώρησιν ἀφικνούμενος φρούραρχος. Τότε δ' ὥρμησαν οἱ χριστιανοὶ κράζοντες τὸ σύνηθες αὐτῶν ἐπιφώνημα· «Ὁ Θεὸς τὸ θέλει», καὶ εἰσήλασαν εἰς τὴν πόλιν διὰ τῶν παραδο-

θέντων αὐτοῖς πύργων. Οὕτως ἐκυριεύθη δι' ἐπιβουλῆς ἡ πόλις, καὶ ἐσώθησαν τοῦ θανάτου πολλοὶ χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι οὓς τὴν ἐπαύριον ἐμελέτα ὁ Σουλτάνος ν' ἀποκεφαλίσῃ. Αὐτὸς δὲ, φεύγων, ἐθανατώθη ὑφ' ἑνὸς τῶν ὑπηκόων των. Τοιαύτη τοῦ Πύῤῥου ἢ Φιροὺζ ἡ ἄτιμος πρᾶξις, ἣν δὲν στιγματίζει ὡς ἔδει ὁ Τάσσος, καθ' ὃ ποιητὴς αὐλικός.

Στροφὴ 69

Βαβὲλ, ἐννοεῖ τὴν ἐξουσίαν τῶν 'Οθωμανῶν.

'Εφ' ὅλης τῆς 'Ασίας. 'Ο Τάσσος λέγει· *'Εκ Βάκτρων μέχρι Θούλης*, ἣν γράφει Tile.

Στροφὴ 72

'Ο Σάξων ἀποστάτης. 'Εννοεῖ τὸν Δοῦκα 'Ροδόλφον τῆς Σουαβίας, ἐκλεχθέντα ἔπειτα Αὐτοκράτορα τῶν Σαξόνων. Τοῦτον ὁ Γοδεφρεῖδος ἐφόνευσεν ὡς ἀποστάτην κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος 'Ερρίκου Δ', ὑφ' ὃν ὑπηρέτει κατὰ τὰ πεδία τοῦ Φυλκςέϊμ ἐν Σαξωνίᾳ. 'Αλλ' ὅτε μετὰ ταῦτα ὁ 'Ερρῖκος ἐπανέστη κατὰ τοῦ Πάππα καὶ ἀφωρίσθη, τότε ὁ Γοδεφρεῖδος, ἵνα ἐξαγορεύσῃ τὴν ἁμαρτίαν ὅτι ἀσεβῆ ἀρχηγὸν ὑπηρέτησεν, ἔσπευσε νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς σταυροφορίας.

Στροφὴ 78

Τερέβινθον, κοιλάδα ἐν 'Ιουδαίᾳ, ὅπου ὁ Δαυῒδ ἐφόνευσε τὸν γίγαντα Γολιάθ.

Στροφὴ 80

Τὰ περὶ ἀγγέλων ἐνταῦθα καὶ ἐν στρ. 81 λεγόμενα ἐλήφθησαν ἐκ τῶν περὶ οὐρανίου ἱεραρχίας Διονυσίου τοῦ 'Αρειοπαγίτου.

Στροφὴ 100

'Η στροφὴ αὕτη ἐλλείπει ἐκ πολλῶν τῶν ἐκδόσεων, καὶ ἐκ τῆς *Καταχτήσεως τῆς 'Ιερουσαλήμ*.

ΡΑΨΩΔΙΑ Η'

Στροφὴ 6

Συένος. "Οτε τὸ κήρυγμα τῶν σταυροφοριῶν ἔφθασε μέχρι

τοῦ ἀπωτάτου βορρᾶ, συνεκινήθησαν ὑπ' αὐτοῦ καὶ οἱ ῥιψοκίνδυνοι ἡγεμόνες τῆς Δανίας, καὶ εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Κόμητος τῆς Φλανδρίας προθύμως πειθόμενος, ἀνέλαβε τὸν σταυρὸν καὶ ὁ *Συένος* ἢ Swenn, νόθος υἱὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας Olaw, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Ἐῤῥίκου Γ'. Οὗτος δὲ, μετὰ καὶ ἄλλων εὐγενῶν Σκανδιναυῶν, τοῦ Σὶξ-Κάμμιγγα, τοῦ Τζάλλιγκ-Ὄνιγγα, τοῦ Γοτφρὶδ-Ῥόορδα, καὶ μετὰ στρατοῦ χιλίων καὶ πεντακοσίων μαχητῶν, ἦλθον εἰς τὸ Βυζάντιον, ὅπου καλῆς ἔτυχον δεξιώσεως ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, καὶ ἐκεῖθεν ἠθέλησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἀσίαν διὰ Ῥωμανίας, καὶ μείναντες ν' ἀναπαυθῶσιν εἰς μέρος ὃ Γουλλιέλμος ὁ Τύριος ἐνδεικνύει διὰ τῶν λέξεων inter urbes Finimuri et Termam, προσεβλήθησαν αἴφνης ὑπὸ Τουρκικῶν δυνάμεων πολὺ ὑπερεχουσῶν παρὰ ἁλμυρά τινα τέλματα, οὐ μακρὰν τῆς πόλεως ἥτις ὠνομάζετο *Φιλομήλιον*, κατὰ τὸν Michaud, καὶ ἣν οἱ μεταγενέστεροι γεωγράφοι καλοῦσι *Θάζλαν* ἢ *Θούζλαν*, καὶ ἐκεῖ ὑπέστησαν τὴν παντελῆ καταστροφὴν, ἣν διηγεῖται ἐνταῦθα ὁ Τάσσος. Τὸν Συένον λέγουσιν οἱ χρονογράφοι ὅτι παρηκολούθει καὶ ἡ ἐρασθεῖσα αὐτοῦ *Φλωρῖνα*, θυγάτηρ τοῦ *Εὔδου* ἢ *Ὄθωνος τῆς Βουργωνίας*, καὶ *Ματθίλδης τῆς Καλῆς*, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ μὴ τὸν νυμφευθῇ εἰμὴ μετὰ τὴν εἰσέλασίν των εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' ἀκούσασα τὴν εἰσβολὴν τῶν Ὀθωμανῶν καθ' ἣν στιγμὴν προσηύχετο, ἀνέστη, ὡπλίσθη ὡς ἱππότης, ἔσπευσεν εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ ἐραστοῦ της, καὶ οἱ δύω ἔπεσαν ὁμοῦ, παρὰ τοῦ θανάτου λαβόντες ἣν περιέμενον ἕνωσιν.

Στροφὴ 58

Τρόντου. Κατά τινας ἣν ἢ πλάττεται ὁ Ἀργιλλὰν γεννηθεὶς εἰς τὴν πόλιν Ἄσκλον, ἣν παραῤῥέει ὁ Τρόντος, καὶ ἥτις ἦν διηνεκὲς ἐμφυλίων ἐρίδων καὶ στάσεων θέατρον. Ἐπὶ τῶν ἀρχαίων δὲ χρόνων ἦν ἐπίσημος, καὶ τῆς Ἰταλικῆς ἐλευθερίας προμαχήσασα ὅτε ἡ Ῥώμη ἦν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἰσχύος της, ἠνάγκασεν αὐτὴν νὰ ἐκτείνῃ εἰς τὰς Ἰταλικὰς ἐπαρχίας τὰ

άστυκά τοῦ Ῥωμαίου προνόμια. Αὐτῆς δὲ πολίτης ἦν καὶ ὁ Βαντίδιος, ὅστις πρῶτος ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν τέως ἀνικήτων Πάρθων. Ὁ Φλῶρος καλεῖ τὴν πόλιν ταύτην Caput Picentis, ὁ δὲ Πλίνιος Coloniam nobilissimam.

Στροφὴ 74

Οὕτως εἰς κοῖλον. Ἡ σύγκρισις ἐκ τοῦ Βιργιλίου·

Magno veluti cum flamma sonore
virgea suggeritur costis undantis aëni
exultantque æstu latices, furit intus aquai
fumidus atque alte spumis exuberat amnis,
nec iam se capit unda, volat vapor ater ad auras.
(Æn. VII, 462.)

Κάμιλλος, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ῥωμαίων· Γουλλιέλμος, ὁ τῶν Ἄγγλων.

ΡΑΨΩΔΙΑ Θ'

Στροφὴ 3

Ὁ Σολιμάν. Πρὸ πολλοῦ ἡ Μεσοποταμία ἦν θέατρον καὶ λεία τῶν εἰσβολῶν καὶ στάσεων τῶν Ἐμιρῶν, ἢ τῶν ἀχαλινώτων φυλῶν, αἵτινες προερχόμεναι ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ὄχθῶν τῆς Κασπίας, ἠπείλουν τὸ Καλιφφάτιον τῶν Ἀβασιδῶν. Τὴν ἐσχάτην δὲ τοῖς Ἀβασίδαις καταστροφὴν ἐπέφερεν ἡ δυναστεία τῶν Σελδιουκιδῶν, πρὸ τῶν σταυροφοριῶν, ὅταν ὁ Τογροὺλ Βέης, ἀνεψιὸς τοῦ Σελδιοὺκ, ἔνδοξος ἤδη διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Ἰρὰν, ἐλθὼν εἰς βοήθειαν Καϋὲν τοῦ Καλίφφου τῆς Βαγδάτης, ἐπροχειρίσθη ὑπὸ αὐτοῦ Ἐμίρης, καὶ τοῦ Καλίφφου τοποτηρητής. Κατὰ τὸ ἔτος 1050 ἐπολέμησεν οὗτος πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς, πολλὰς νίκας ἐνίκησεν ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, καὶ κατέκτησε τὴν Νίκαιαν ὑπὲρ τῶν Τούρκων τῶν Σελδιουκιδῶν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1040 ἔριδες εἶχον ἤδη ἀναφανῆ ἐν τῇ δυναστείᾳ ταύτῃ, καὶ διαιροῦσαι αὐτὴν ἀνεχαίτισαν τῶν ὅπλων αὐτῆς τὴν πρόοδον. Οὐχ ἧττον ὅμως τέσσαρες αὐτῆς κλάδοι ἵδρυσαν τέσσαρα κράτη, τὸ τοῦ Ἰρὰν ἢ Κορασσὰν (1040—1193), τὸ τοῦ Κερμὰν ἢ τῆς Καραμανίας πρὸς ἀνατολὰς (1041—1107), τὸ τῆς Βεῤῥοίας

ἡ Χαλεπίου (1041—1117), καὶ τὸ τοῦ Ἰκονίου πρὸς δυσμὰς (1084—1300). Ἐκ τῶν δυναστειῶν τούτων αἱ μὲν τρεῖς πρῶται κατήγοντο ἀπὸ Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ τοῦ Σελδιοὺκ καὶ πατρὸς τοῦ Τογροὺλ, ἡ δὲ τετάρτη ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Σελδιούκ· ἦσαν δ' αἱ δύω τελευταῖαι, αἱ τοῖς σταυροφόροις ἀντιταττόμεναι, φοβεραὶ διά τε τὸν μωαμεθανικὸν αὐτῶν φανατισμὸν, καὶ διότι τὴν τακτικὴν καὶ στρατηγίαν εἶχον διδαχθῆ παρὰ τῶν Βυζαντινῶν, ὅταν κατ' αὐτῶν ἐπολέμουν. Ἦν δ' ὁ Σολιμάνος ἀνεψιὸς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ μάτην ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ Πόντου, ἐκυρίευσε τέλος τὴν Παφλαγονίαν, καὶ προὐχώρησε μέχρι τοῦ Εὐξείνου. Ἀπετέλεσαν δὲ τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ ἡ Καππαδοκία, μέρος τῆς Κιλικίας, ἡ Γαλατία, ἡ Φρυγία, ἡ Λυκαονία, ἡ Λυδία, ἡ Νίκαια ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Μυσίας καὶ Βιθυνίας, καὶ τὸ κράτος τοῦτο ἐκλήθη κατ' ἀρχὰς Ῥωμανία (Ῥοὺμ), καὶ μετὰ ταῦτα ἐπικράτεια τοῦ Ἰκονίου. Ὅτε δ' ἡ Νίκαια ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὁ Σολιμὰν δὲν ἔζη πλέον, καὶ ἡ μνεία αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Τάσσου εἶναι ἀναχρονισμός. Αὐτὸν δὲ διεδέχθη ἐν ἔτει 1077 ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κιλιτζῆ-Ἀρσλὰν, καταλιπὼν τὸν θρόνον ἐν ἔτει 1092 εἰς τὸν ἴδιον υἱὸν Σαϊσὰμ-Κιλιτζῆ-Ἀρσλὰν (Ἀλφανσάλην).

Ἡ δὲ *Νίκαια* ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Βιθυνῶν βασιλέων τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Μετὰ ταῦτα, πρωτεύουσα γενομένη ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας, ἐξετάθη, καὶ φήμην περιῆψεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἡ κατὰ τὸ ἔτος 325 ἐν αὐτῇ συγκροτηθεῖσα πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδος. Κεῖται δὲ πλησίον μεγάλης καὶ ὡραίας λίμνης· ὁ δὲ ταχύῤῥους Σαγγάριος, ὁρίζων αὐτὴν τότε πρὸς τὴν Βιθυνίαν καὶ πρὸς τὰς βορειοτέρας κτήσεις τῶν Σελδιουκιδῶν, στρέφεται οὐ μακρὰν τῆς Νικαίας πρὸς βοῤῥᾶν, καὶ ἐκρεῖ εἰς τὸν Εὔξεινον. Ὁ πολύστροφος δὲ Μαίανδρος, ὁ διὰ τῆς Ἰωνίας εἰς τὸ Αἰγαῖον ἐκρέων, ὥριζε πρὸς μεσημβρίαν τὸ κράτος τῶν Σελδιουκιδῶν ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἡ δ' *Αἴγυπτος* ὑπέκειτο ἐπὶ τῆς πρώτης σταυροφορίας εἰς Καλίφφας Φατιμίτας σχισματικούς· ὁ δὲ τότε αὐτὴν κυβερνῶν ἦν ὁ δέκατος ἐξ αὐτῶν, καλούμενος Ὀμὲρ-Βέη-Κανιλλοῦ. Ἔπαυσε δὲ τὸ κράτος αὐτῶν ἐπὶ τοῦ δεκάτου τετάρτου Καλίφφου, ἐν ἔτει 1171, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκυρίευσε τὴν Αἴγυπτον Σαλαδῖνος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀϋοὺβ, ἐπαναστατήσας κατὰ τῶν Καλιφφῶν τῆς Βαγδάτης.

Στροφὴ 31

Ἀλλ' ὡς... Ἡ σύγκρισις κατὰ τὸν Βιργίλιον·

Ille velut pelagi rupes immota resistit,
ut pelagi rupes magno veniente fragore,
quæ sese multis circum atrantibus undis
mole tenet; scopuli nequiquam et spumea circum
saxa fremunt laterique inlisa refunditur alga.

(Æn. VII, 586.)

Στροφὴ 60 καὶ 61

Κατὰ τὸ ἐπὶ τοῦ Τάσσου πιστευόμενον ἀστρονομικὸν σύστημα ὑπῆρχον τόσοι οὐρανοὶ ὅσαι καὶ ἀστέρων κινήσεις. Ἦσαν δ' οἱ οὐρανοὶ πάγιοι, ἵνα ὑπέχωσι τὰ ἐπικείμενα αὐτοῖς οὐράνια σώματα, καὶ κρυστάλλινοι, ἵνα διαφαίνεται δι' αὐτῶν εἰς τὴν γῆν τὸ φῶς τῶν σωμάτων ἐκείνων. Ὑπῆρχον δὲ ἑπτὰ οὐρανοί, ὁ τῆς Σελήνης, ὁ τοῦ Ἑρμοῦ, ὁ τῆς Ἀφροδίτης, ὁ τοῦ Ἡλίου, ὁ τοῦ Ἄρεως, ὁ τοῦ Διὸς καὶ ὁ τοῦ Κρόνου. Ἦν δὲ καὶ ὄγδοος, τὸ στερέωμα, διὰ τοὺς ἀπλανεῖς. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος προσέθετε καὶ ἔννατον οὐρανὸν, ὃν ἔλεγε *πρῶτον κινητόν*. Ὁ δὲ Ἀλφόνσος, ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλίας, παρεδέχθη δύω κρυσταλλίνους οὐρανοὺς πρὸς ἐξήγησιν τινῶν ἀνωμαλιῶν ἃς παρετήρησεν εἰς τὰς κινήσεις τῶν ἄλλων. Ὑπὲρ πάντας δ' ἡπλοῦτο ὁ *ἔμπυρος* οὐρανὸς (l'empyrée), ὅλος πῦρ καὶ φῶς, καὶ κατοικία τῆς θεότητος καὶ τῶν μακάρων.

Στροφὴ 74

Ἀργιλλάν. Ἴδ. Ῥαψ. Η', στροφ. 57 καὶ 81.

Στροφὴ 75

Ὡς ἵππος. Τὴν παραβολὴν ταύτην, ἣν καὶ ὁ Ὅμηρος μετεχειρίσθη διὰ τὸν Πάριν, καὶ ὁ Βιργίλιος διὰ τὸν Αἰνείαν, ἀποδοκιμάζουσιν οἱ ἐκ συστήματος κατακριταὶ τοῦ Τάσσου, λέγοντες ὅτι, ὡς εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους υἱοὺς βασιλέων, δὲν ἐφαρμόζεται οὕτω καὶ εἰς τὸν Ἀργιλλὰν, ὃς *ἔφυγεν ἐκ βασιλικῶν ἱπποστασίων, ἵνα ὁρμήσῃ εἰς τὸ πεδίον.*

ΡΑΨΩΔΙΑ Γ'

Στροφὴ 22

Ἄνδρα, τὸν Σαλαδῖνον.

Ὁ Ἰσμηνὸς ἐνταῦθα προφητεύει τὰ ἐπ' αὐτοῦ μὲν ἄγνωστα καὶ μέλλοντα, ἐπὶ δὲ τοῦ Τάσσου γνωστὰ καὶ παρελθόντα. Ἐπειδὴ τὸ ἔπος τοῦτο ὑπόθεσιν ἔχει τὴν ἵδρυσιν τοῦ Χριστιανικοῦ κράτους ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἰς αὐτὴν ἔπρεπε νὰ καταλήγῃ, ὁ ποιητὴς ἠθέλησε νὰ παρενείρῃ ἐν αὐτῷ διὰ τοῦ ἐπιτηδείου τούτου τρόπου καὶ τὴν ὑπόδειξιν πῶς τὸ κράτος τοῦτο κατεστράφη μετὰ ταῦτα, καὶ δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του. Ὀλίγον μετὰ τὴν κατάκτησιν, σειρὰ ἀλληλοδιαδόχων περιστάσεων, αἵτινες ἐπήγαζον ἐξ ἐνδομύχων ἐλαττωμάτων, κατέστησαν ἐπισφαλῆ τὴν θέσιν τῶν κατακτητῶν. Μεταξὺ τῶν περιστάσεων, τούτων πρέπει νὰ καταταχθῶσιν αἱ ἀδέξιοι βασιλεῖαι τοῦ Φόλκου καὶ τοῦ Μελισένδα, τοῦ Βαλδοβίνου Γ', τοῦ Ἀλμαρίνου, τοῦ Βαλδοβίνου Δ', ἡ οὐχὶ εὐτυχὴς διοίκησις τοῦ Λυσιγνάνου, ἡ ἀντιβασιλεία τοῦ κόμητος τῆς Τριπόλεως ἐπὶ τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ Βαλδοβίνου Ε', ὁ ὕποπτος τούτου θάνατος εἰς ἡλικίαν πέντε ἐτῶν, καὶ ἡ μετάβασις τῆς ἀρχῆς εἰς τὴν μητέρα του Σιβίλλαν, καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὸν δεύτερον αὐτῆς σύζυγον Γουΐδον τὸν Λυσιγνάνον. Ἀλλ' εἰς αὐτὰς προσετέθησαν καὶ ἐξωτερικαὶ παρακμῆς αἰτίαι. Καὶ εὐτυχὴς μὲν ἦν διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἡ περίστασις τῶν διχονοιῶν τῶν Τούρκων καὶ Σαρακηνῶν, τῶν Φατιμιτῶν Καλιφφῶν καὶ τῶν Σουλτάνων τῆς Δαμασκοῦ, καὶ ὀλίγην μόνον ἂν εἶχον πρόβλεψιν καὶ ἐπιτηδειότητα, θὰ ὠχύ-

ρουν ἀναλώτως τὰς μεθορίους πόλεις τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Περσίας. Ἀλλ' οὐδὲ νὰ προϊδῶσιν ἤξευρον τοὺς κινδύνους οὐδὲ νὰ τοὺς προλάβωσι. Καὶ πρῶτον μὲν ἐνικήθησαν παρὰ τὴν Ἔδεσσαν ὑπὸ τοῦ Ζιγγισχάν· ἔπειτα δ' ἐκυρίευσε τὴν πόλιν ταύτην ὁ Νουραδῖνος, καὶ οὕτως ἐξέπεσεν ἡ φήμη τοῦ ἀνικήτου αὐτῶν παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς. Τότε ἀπετάθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην ζητοῦντες ἐπικουρίας. Ἀλλ' ὁ Πάππας Εὐγένιος ὁ Γ' ἐκωλύετο ὑπὸ τῶν κατ' αὐτοῦ ἐπιχειρήσεων τοῦ ἐκ Βρεσινίας Ἀρνάλδου νὰ τεθῇ αὐτὸς ἐπὶ κεφαλῆς σταυροφόρων, ὡς εἶχε πράξει Οὐρβανὸς ὁ Β', καὶ ἀνέθηκε τὴν περὶ τούτου φροντίδα καὶ πληρεξουσιότητα εἰς τὸν Βερορδῖνον ἀββάτην Κιαραβάλλην. Ὁ δ' ἐπιτήδειος μοναχὸς, γνωρίζων ὅτι τύψεις σινειδότος κατεσπάραττον τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον Ζ' διὰ τὰς φρικτὰς σκληρότητας ἃς διέπραξε μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βιτρῆ, καύσας 1300 ἀνθρώπους ἐντὸς μιᾶς ἐκκλησίας, ἀπετάθη πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ παρέστησε τὴν συμμετοχήν του εἰς τὴν σταυροφορίαν ὡς μόνον τρόπον ἵνα ἀνακτήσῃ τὴν συγχώρησιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ Κοῤῥάδος δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωμανίας, ὑπὸ θρησκευτικοῦ ζήλου ὁρμώμενος, ἀπεφάσισε καὶ αὐτὸς νὰ μετάσχῃ τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ οὕτω Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι συνῆλθον εἰς Ῥατισβόνην καὶ Μέτς. Ἀλλὰ μόλις ὁ Κοῤῥάδος ὑπερέβη τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸ στράτευμα αὐτοῦ νικηθὲν κατεστράφη· μόλις δ' αὐτὸς κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς Παλαιστίνην ὡς προσκυνητής. Ὁ δὲ Λουδοβῖκος ἔφθασε μὲν εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Ἔδεσσαν, ἀλλ' εἴτε ἕνεκα τῶν σκανδαλωδῶν ἠθῶν τῆς γυναικός του Ἐλεονόρας ἥτις τὸν συνώδευεν, εἴτε δι' ἄλλας αἰτίας, ἔλυσε μετ' οὐ πολὺ τὴν πολιορκίαν, καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφήν του συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, καὶ ἀπηλευθερώθη ὑπὸ Ῥυγέρου τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας.

Μετὰ τοιαῦτα συμβάντα φυσικὴ ἦτον ἡ ἀποτυχία ἐπιχειρήσεων ἃς δὲν ὑπεστήριζε πλέον ὁ ἀρχαῖος θρησκευτικὸς ζῆλος, ἀλλὰ μᾶλλον φιλοδοξία καὶ πλεονεξία τῶν ἀρχηγῶν, καὶ ἃς

ὑπηρέτει κατὰ τὸ πλεῖστον οὐχὶ στρατὸς ἐμπειροπόλεμος, ἀλλ' ὄχλος ἢ φανατικῶν τὴν νίκην ἐκ προσευχῶν καὶ λιτανιῶν προσδοκώντων, καὶ ἀγνοούντων ὅτι ὁ οὐρανὸς δὲν βοηθεῖ εἰμὴ τὸν ἑαυτὸν βοηθοῦντα, ἢ καὶ κακούργων φευγόντων τῆς πατρίδος των τὴν δικαιοσύνην, καὶ πᾶσαν ἐνδιαίτησιν καὶ πᾶσαν ἀπείθειαν εἰς τοῦ στρατοῦ τὰς τάξεις μετενεγκόντων.

Οὕτω δεινῶς διακειμένων τῶν πραγμάτων τῶν σταυροφόρων, Σαλαδῖνος, ὁ Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου, ἐπωφεληθεὶς ἐκ τοῦ ὅτι οἱ χριστιανοὶ δὲν ἐτήρησαν πιστῶς τὴν συνομολογηθεῖσαν μετ' αὐτοῦ ἀνακωχὴν, ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς Αἰγύπτου, τῆς 'Αραβίας, καὶ τῆς Συρίας, τοὺς ἐνίκησε κατὰ κράτος περὶ τὴν Τιβεριάδα, ᾐχμαλώτισε τὸν βασιλέα Λυσιγνάνον, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας ἐστρατοπέδευσεν ἐμπρὸς τῆς 'Ιερουσαλὴμ, καὶ ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις τῶν πεφοβισμένων χριστιανῶν τοῦ νὰ παραδοθῶσιν ἐπὶ συνθήκῃ. 'Αλλὰ μετὰ ταῦτα, ἰδὼν τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἀντίστασιν, συγκατένευσε νὰ τῷ παραδοθῇ ἡ πόλις ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν, φιλανθρώπως προσενεχθεὶς πρὸς τοὺς ἡττημένους, καὶ διευκολύνας αὐτοῖς τοὺς τρόπους τῆς ἐπανόδου εἰς Τύρον καὶ Τρίπολιν, ἢ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Στροφὴ 61 καὶ 62

Εἰς τόπους ὅπου τὸ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, κτλ. 'Ιδοὺ πῶς περιγράφει τὴν νεκρὰν θάλασσαν ὁ Βολνέϋ, ὅστις ἐπιμελῶς ἐσπούδασε τοὺς γεωλογικοὺς αὐτῆς χαρακτῆρας· «'Η ἀσφαλτῖτις λίμνη οὐδὲν περιέχει ζωϊκῆς ἢ φυτικῆς οὐσίας. Οὐδὲ πράσινον φύλλον φύεται εἰς τὰς ὄχθας της, οὐδ' ἰχθὺς ζῇ ἐντὸς αὐτῆς. 'Αληθὲς ὅμως δὲν εἶναι ὅτι αἱ ἀναθυμιάσεις αὐτῆς εἰσὶ θανατηφόροι, ὥστε πτηνὰ νὰ μὴ δύνανται νὰ διέλθωσιν ἀκινδύνως ὑπὲρ αὐτήν. 'Εξ ἐναντίας πολλάκις ἀπαντῶνται χελιδόνες πετῶσαι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας της, καὶ ἀρυόμεναι ἐξ αὐτῆς τὸ ὕδωρ εἰς πῆξιν τῶν φωλεῶν των. 'Η ἀληθὴς δ' αἰτία τῆς ἀπουσίας τῶν φυτῶν καὶ ζώων εἶναι ἡ μεγάλη αὐτῆς ἁλμυρότης, κατὰ πολὺ

ὑπερβαίνουσα τὴν τῆς θαλάσσης, καὶ ἥτις εἰσδύουσα καὶ εἰς τὴν πέριξ γῆν, καθίστησιν αὐτὴν ἀκατάλληλον εἰς βλάστησιν, ὡς ἀπρόσφορος ἀποβαίνει πρὸς αὐτὴν καὶ ὁ ἀὴρ, δεχόμενος τὰς ἁλατώδεις ἀναθυμιάσεις, εἰς ἃς προστίθενται καὶ αἱ τοῦ θείου αὐτῆς ἀσφάλτου. Ἐκ τούτου τὰ πέριξ πάντα τῆς λίμνης φαίνονται νεκρά. Ἄλλως τε ὅμως ἡ λίμνη δὲν εἶναι ἑλώδης, τὰ δὲ ὕδατα αὐτῆς εἰσὶ διαυγῆ καὶ ἀδιάφθορα, ὡς εἶναι ἑπόμενον, καθ' ὃ περιέχοντα πολὺ ἅλας ἐν ἑαυτοῖς ἀναλελυμένον.»

(Volney, Œuvres Conop. T. II, p. 293.)

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	Στροφ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
η'		26	ὑποπονηθῇ	ὑποποιηθῇ
ι'		17	πρωτότυπον	πρωτότοκον
ια'		4	Γουζάγα,	Γονζάγα,
ιϐ'		1	ἔκτασιν	ἔντασιν
»		6	παρέστη	περιέστη
ιε'		7	ὑποϐάλλῃ	ὑποϐάλῃ
10	27	7	δράμομεν,	σπεύδομεν,
18	52	5	χομίζῃ,	φημίζῃ,
19	54	4	ὦ	φ̃
27	80	4	ὅτ'	ὅ,τ'
28	82	4	φρέναν	φρένα
»	83	5	πρότασιν	πρόθεσιν
33	5	3	εἰκών τις	εἰκὼν τῆς
41	29	4	ἄϐαθα	ἄϐατα
42	30	8	Ἀρκεῖ	Ἀρκῶ
45	40	6	ἔδραμε	ἔτρεχε
50	56	6	τῶν ζῆλόν των	τὸν ζῆλόν των
59	82	7	Ἤ τις	Ἡ τίς
63	95	4	οὐδὲν	οὐδὲ
64	96	6	σπήλαια	σπήλαι'
71	20	8	ἐξέπεμψα	ἐξέπεμψε
75	31	7	δράμει	τρέχει
76	33	2	τύχη	τείχη
82	51	4	πλάνη	πλάνος
»	»	7	μέλλει	μέλει
87	66	2	περικυκλωθῶσιν,	περικυκλωθῶσι,
»	»	4	ὁρμῶσιν.	ὁρμῶσι.
97	19	1	εὐρεῖας,	εὐρείας,

Σελ.	Στροφ.	Στίχ.	Ἀντὶ	Γράφε
102	33	5	ἔστι	ἔστη
109	55	8	ἐσχάτων	τῶν ἄκρων
»	56	1	ὁ πύργος τοῦ Ἀρόντου,	ὁ πύργος, τοῦ Ἀρόντου
111	61	1	φθάνωσι	φθάσωσι
120	87	5	κλαίει,	κλείει,
122	93	5	κατατρέχῃ,	κατατρύχῃ,
124	2	2	ἐνέκριναν	ἐνέκρινεν
128	13	6	ἀπαγγελλομένην	ἐπαγγελλομένην
»	14	6	οὐδὲ σὲ	καὶ οὔτε σ'
130	20	2	πρὸ	πρὸς
131	21	5	προπέτην	αὐθάδη
»	23	1	αὐτὸν,	αὐτὰ,
146	66	6	δούλους	δόλους
159	12	3	Δυσανασχέτει	Δυσανεσχέτει
176	64	3	ἀήθεις	ἀήθης
186	93	1	κατάπονον	κατάπονος
188	99	1	πρόδραμον,	πρόδραμε,
189	103	3	στρέφεται	στέφεται
191	108	8	«Ἀπόθανον!»	«Ἀπόθανε!»
197	9	4	ὀψαυχένων.	ὑψαυχένων,
»	»	5	Ὁμοίως	ὁμοίως
199	15	4	ἐμὲ	ἐμὰ
201	23	8	δράμοντα	τρέχοντα
202	26	4	ἀνήκουστον	ἀνήκεστον
209	47	3	παραμοίως,	παρομοίως,
214	62	7	σκῆπτρα σοί.	σκῆπτρα σά.
218	73	2	φοβερισμὸς	φοβερισμοὺς
219	77	5	ἑλίσσῃ,	ἑλίσσῃ
277	37	8	ἀχνίζων.	ἀχνίζον.
282	53	1	ἄγρια	ἄγριαι

